

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət Nazirliyi

F. Köçərli adına Respublika
Uşaq Kitabxanası

2022-ci il üçün əlamətdar və tarixi günlər təqvimi

Bakı– 2022

Tərtibçidən

Ötən əsrin yetmişinci illərində F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasında elmi-metodik fəaliyyəti kitabxanaşünaslıq fikrinin son nailiyyətləri zəminində təşkil etmək məqsədilə zəngin metodik nəşrlər fondu yaradılıb. Fondada uşaqlara kitabxana xidmətinin bütün nəzəri, metodik-təcrübi nailiyyətlərini və qabaqcıl təcrübəni əks etdirən ədəbiyyat toplanılıb. Hazırda buradan yalnız kitabxananın öz işçiləri deyil, həmçinin respublikada fəaliyyət göstərən uşaq kitabxanalarının əməkdaşları da geniş istifadə edirlər. Elmi metodika şöbəsinin tərtib etdiyi metodik məktub və tövsiyələrdən respublikamızın uşaq kitabxanaları və uşaq mütaliəsinə rəhbərlik edənlər bəhrələnirlər.

F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası bir çox dünya kitabxanaları ilə əlaqə yaradıb və onların iş təcrübələrindən istifadə etməklə, bu sahədə ən müasir metod və formaları tətbiq edib.

Elmi metodika şöbəsi son illər metodiki vəsaitlərlə yanaşı, əlamətdar və tarixi günlər təqvimini də hazırlayır. İllər ötdükcə təqvim daha da təkmilləşir, həcmi genişlənir, mövzu üzrə bölmələrinin sayı artır və geniş məlumat mənbəyi kimi formalaşır. Təqvim mədəniyyət işçiləri, müəllimlər, kütləvi informasiya vasitələri və daha çox kitabxana işçiləri üçün nəzərdə tutulub. Təqvim hazırlamaqda əsas məqsəd geniş oxucu kütləsinə və mütəxəssislərə respublikamızın ictimai-siyasi, iqtisadi, mədəni, elmi həyatında baş verən ən mühüm hadisələri, kitabxana işi haqqında və başqa dəqiqləşdirilmiş məlumatları çatdırmaqdır. Təqvimə milli və dünya ədəbiyyatı, incəsənət, elm, texnika və müxtəlif elm sahələrinin ən görkəmli nümayəndələri, eləcə də tarixi hadisələr haqqında məlumatlar daxil edilir. Ümid edirik ki, yubilyarlar, əlamətdar və tarixi günlər haqqında təqvimdə verilən materiallar kütləvi tədbirlərin keçirilməsində kitabxanaçılar üçün gərəkli olacaq.

İstifadəçilərdən xahiş edirik ki, təqvimlə bağlı rəy və təkliflərini kitabxanamızın elmi metodika şöbəsinə çatdırsınlar.

Yanvar

Əlamətdar və tarixi günlər

1 Yanvar - Yeni il

16 Yanvar - Ümumdünya Bitlz Günü, (2001)

17 Yanvar - Umumdünya Uşaq İxtirası Günü

20 Yanvar - Ümumxalq Hüzn Günü, (1990)

21 Yanvar - Beynəlxalq Qucaqlaşma Günü, (1986)

23 Yanvar - Əl Yazısı (xətt) Günü

29 Yanvar - Gömrük İşçiləri Günü, (1992)

Yanvar ayının bazar günlərindən birində- Ümumdünya Qar Günü. Beynəlxalq Qış İdman Növləri Günü, (2012)

Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri

Akademik Mirəli Qaşqayın 115 illiyi, (7.01.1907 - 23.04.1977)

Tarixçi Əlisöhbət Sumbatzadənin 115 illiyi, (21.01.1907- 28.01.1992)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair Ramiz Məmmədzadənin 85 illiyi, (01.01.1937)

Yazıçı Əlfi Qasımovun 95 illiyi, (05.01.1927 - 12.03.1985)

Yazıçı Vidadı Babanlının 95 illiyi, (05. 01. 1927)

Şair Ələmdar Quluzadənin 70 illiyi, (07.01.1952)

Şair Əli Saləddinin 90 illiyi, (10.01.1937 - 18.11.2003)

Yazıçı Heydər Qasımlının 80 illiyi, (18.01.1942)

Şair Bədri Seyidzadənin 140 illiyi, (20.01.1882 - 1945)

Şair İbrahim Zakirin 130 illiyi, (25.01.1892 - 27.10.1971)

Yazıçı Əzizə Əhmədovanın 90 illiyi, (26.01.1932 - 24.08.2003)

Xarici ədəbiyyat

İngilis yazıçısı Alan Aleksandr Milnin 140 illiyi, (18.01.1882 - 31.01.1956)

Türk şairi Nazim Hikmətin 120 illiyi, (20.01.1902 - 03.06.1963)

İngilis yazıçısı Lyuis Kerrolun 190 illiyi, (27.01.1832 - 14.01.1898)

İncəsənət

Xalq artisti Mikayıl Mirzənin 75 illiyi, (01.01.1947- 03.06.2006)

Xalq artisti İsmayıl Dağıstanlının 115 illiyi, (06. 01.1907 - 01.04.1980)

Xalq artisti Afaq Məlikovanın 75 illiyi, (18.01.1947)

Xalq artisti Kamal Abdullayevin 95 illiyi, (18.01.1927 - 1997)

Rəssam Bəhrüz Kəngərlinin 130 illiyi, (22.01.1892 - 07.02.1922)

Xalq artisti Böyükağa Məmmədovun 95 illiyi, (23.01.1927)

Baletmeyster Leyla Vəkilovanın 95 illiyi, (29. 01. 1927 - 20.02.1999)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Səfərov Cəlil Əziz oğlunun 60 illiyi, (28.01.1962 - 15.05.1992)

Əlamətdar tarixi günlər, bayramlar

1 Yanvar - Yeni il

“Yeni ildə sizə uğurlar, xoşbəxtlik, cansağlığı arzulayıram. Mən arzulayıram ki, yeni ildə bizim bütün balalarımız yaxşı oxusunlar, təhsillərini davam etdirləsinlər, savadlı olsunlar, müxtəlif biliklərə yiyələnsinlər. Çünki hər bir insanın gələcəyini, gələcək taleyini onun biliyi, savadı, təhsili təmin edir. Ona görə, əziz uşaqlar, sizin bugünkü vəzifəniz məhz yaxşı oxumaq, bilikli olmaqdır. Mən arzu edirəm ki, bizim bütün balalarımız Azərbaycana, Vətənə bağlı olsunlar, Vətəni sevsinlər, vətənpərvər böyüsünlər. Azərbaycan kimi ölkədə yaşamaq böyük xoşbəxtlikdir. Azərbaycanın təkrar olunmaz təbiəti, qədim və zəngin mədəniyyəti, istedadlı xalqı vardır.”

Mehriban Əliyeva,
Heydər Əliyev Fondunun prezidenti

Yeni il Yer kürəsinin bütün guşələrində, dini etiqadlarından asılı olmayaraq, müxtəlif xalqlar tərəfindən geniş qeyd olunan bayramlardandır. Yeni ilin yanvarın 1-dən hesab olunması xristianlığın tarixi ilə bağlıdır. Rəvayətə görə, xristian dininin yaratıcısı İsa peyğəmbər dekabrın 24-də anadan olmuşdur. Ona görə də xristianlar bu günü İsa peyğəmbərin doğulması şərəfinə Milad bayramı kimi qeyd edirlər. Bu bayram

431-ci ildə qanuniləşdirilmişdir. Bizim istifadə etdiyimiz təqvim də məhz miladi təqvim adlanır. Bu təqvimə əsasən yeni il yanvarın 1-dən başlanır. Yeni il bayramı dünyanın müxtəlif xalqları üçün ənənəvi bayrama çevrildiyi kimi, Azərbaycanda da insanların məişətinə daxil olub. Bəzi fərziyyələrə görə, Yeni il ilk dəfə qədim çinlilər qeyd ediblər. Bu bayramın yaranmasının azı 25 əsrlik tarixi var. İlin dəyişməsinə bayram etmək adəti ilk dəfə qədim Mesopotamiyada yaranıb. Eramızdan əvvəl IV minilliyin sonunda Şumer, Babilistan, Assuriya kimi bu günümüzdə qədər gəlib çatan mədəni irsiylə hələ də bizi heyrtləndirən mədəniyyət mərkəzləri burada təşəkkül tapıb. Tarixçilərin fikrincə, məhz həmin dövrdə ərəzilərdə bu bayram edilib. Martın axırında Dəclə və Fərat çaylarında suyun səviyyəsi yüksələndə əkin-biçin işləri başlayarmış. İnsanlar yeni ilin gəlişini də elə o zaman qeyd etmişlər. 12 gün ərzində təntənəli mərasimlər davam edərmiş. Beləcə, bu bayram həm yeni ilin gəlişini, həm həyatın ölüm üzərində qələbəsini, həm də Milad gününü özündə birləşdirmişdir. Yeni il bayramını al-əlvan, bərli-bəzəkli küknar ağacsız təsəvvür etmək çətindir. Əlbəttə, bu, təbii küknar ağacından olsa və yarpaqları ətir saçsa daha gözəl olardı. Amma təbiəti qorumaq naminə süni küknarla da keçinmək olar.

İnternetdə: www.books.google.com

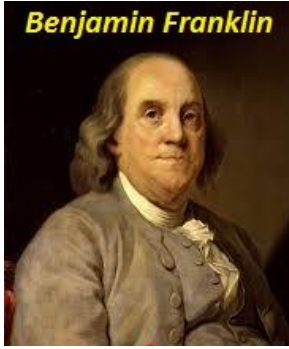
16 Yanvar - Ümumdünya Bitlz Günü (The Beatles), (2001)

2001-ci ildən YUNESKO-nun qərarı ilə hər il yanvarın 16-sı Ümumdünya Bitlz Günü kimi qeyd olunur. Bu tarix təsadüfi olaraq seçilməyib. 1957-ci il yanvarın 16-da Böyük Britaniyanın Liverpool şəhərində “The Cavern” klubu açılıb. Məhz bu klubda hələ o zaman heç kəsin tanımadığı gənc musiqiçilər - Con Lennon, Pol Makkartni və Corc Harrison şöhrətə doğru ilk addımlarını atıblar. Bir neçə il sonra Rinqo Starr da onlara qoşulub.

İnternetdə: www.books.google.com

17 Yanvar - Ümumdünya Uşaq İxtirası Günü

Hər il 17 yanvar dünyada Uşaq İxtirası Günü kimi qeyd edilir. Maraqlıdır ki, bu tarix məşhur amerikalı siyasətçi Benjamin Franklinin doğum günü tarixi ilə eyni təyin edilmişdir. 1718-ci ildə 12 yaşlı Benjamin balıq üzgəclərini xatırladan iki qəribə əşya ilə çimərlikdə peyda olur. Ətrafdakıların istehzalılı gülüşlərinə baxmayaraq Benjamin o gün hamıdan daha sürətlə üzür. Beləliklə, üzgüçülük üçün ilk lazımı əşya yaranmış olur. Franklin 15 yaşında olarkən dünyaya növbəti bir yenilik – yellənən kürsünü bəxş edib.

1824-cü ildə isə fransız çəkməçinin 15 yaşlı oğlu Lui Brayl görmə qabiliyyəti olmayan insanlar üçün xüsusi şrift yaradıb və bu hərflər onun şərəfinə Brayl şrifti adlandırılıb. Qeyd edək ki, Lui atasının emalatxanasında çəkməçi bıçağına ilişərək yıxılmış və 5 yaşında görmə qabiliyyətini itirmişdir. Lakin Lui öz ixtirasının köməkliyi ilə oxumağı öyrənmişdi. Dünya hələ də bu ixtiradan istifadə edir.

Amerikalı Frenk Epperson isə qışda küçədə qalmış 1 stəkan limonadın onu milyonçuya çevirəcəyini ağına belə gətirməmişdi. Səhər limonad buza çevrilmişdi və beləliklə 11 yaşlı Epperson “meyvəli buzun” ixtiraçısı olur. O, ilk vaxtlarda öz ixtirasını kütləvi istehsalata çevirməyi düşünmürdü və onu yalnız 18 ildən sonra, yəni 1923-cü ildə donmuş limonad istehsalı ilə məşğul olan zavodu yaratdıqda xatırlayır. 1928-ci ildə isə patenti satmış və mütəmadi olaraq yaxşı gəlir əldə etmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Yanvar - Ümumxalq Hüzn Günü, (1990)

“Azərbaycan xalqı bu günü heç vaxt yaddan çıxarmayacaq və gələcəkdə də hər il bu gün qeyd olunmalıdır. Azadlıq, müstəqillik uğrunda özlərini qurban verən şəhidlərimizin hamısının xatirəsini həmişə qəlbimizdə yaşatmalıyıq. Hesab edirəm ki, bugünkü müstəqil, qüdrətli Azərbaycan xalqımızın ən böyük sərvətidir. Şəhidlərimizin, canlarını qurban vermiş insanların bu işdə böyük xidməti olubdur. Bu da heç vaxt yaddan çıxarılmamalıdır.”

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

20 Yanvar faciəsi 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə sovet ordusunun erməni quldur dəstələri ilə birgə Azərbaycan xalqına qarşı həyata keçirdiyi terror aktıdır.

Yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə, əvvəlcədən fəvqəladə vəziyyət elan edilmədən, sovet ordusu Azərbaycana qarşı hərbi əməliyyatlara başlayıb. Faciə zamanı 137 insan öldürülüb, 744 nəfər ağır xəsarət alıb, 841 nəfər isə qanunsuz həbs edilib. 17 yanvar 1992-ci ildə Ali Sovetin Milli Şurası (1991-1992-ci illərdə qanunverici orqan funksiyasını yerinə yetirən orqan) “20 Yanvarın Şəhidlər Günü elan olunması haqqında” qanun qəbul edib. Qanuna əsasən, yanvarın 20-si ölkə ərazisində qeyri-iş günü elan olunub. 1994-cü ildə Qanlı Yanvar hadisələrinə tam siyasi-hüquqi qiymət verilib, faciənin günahkarlarının adları açıqlanıb.

Ölkəmizə qarşı ərazi iddiaları irəli sürən Ermənistanın təcavüzkar hərəkətlərindən və keçmiş SSRİ rəhbərliyinin onlara havadarlığından hiddətlənən, küçələrə və meydanlara çıxaraq qəti etirazını bildirən xalq kütlələrinə qarşı Azərbaycan ərazisinə ordu hissələrinin yeridilməsi 1990-cı ilin 20 yanvarında misli görünməmiş faciəyə gətirib çıxardı. Həmin faciəli günlərdə öz ölkəsinin, xalqının azadlığını, şərəf və ləyaqətini hər şeydən uca tutan mərd vətən övladları canlarından keçərək, şəhidlik zirvəsinə ucaldılar.

Ölkəmizə qarşı ərazi iddiaları irəli sürən Ermənistanın təcavüzkar hərəkətlərindən və keçmiş SSRİ rəhbərliyinin onlara havadarlığından hiddətlənən, küçələrə və meydanlara çıxaraq qəti etirazını bildirən xalq kütlələrinə qarşı Azərbaycan ərazisinə ordu hissələrinin yeridilməsi 1990-cı ilin 20 yanvarında misli görünməmiş faciəyə gətirib çıxardı. Həmin faciəli günlərdə öz ölkəsinin, xalqının azadlığını, şərəf və ləyaqətini hər şeydən uca tutan mərd vətən övladları canlarından keçərək, şəhidlik zirvəsinə ucaldılar.

Kitablar: R.Səməndər ”Şəhidlər” (1990), V.Babanlı ” Hoydı, dəlilərim, hoydı!” (1993), M.Ələkbərli “Ağlama şəhidlərə” (2002), Hidayət ”Azərbaycan harayı” (2002), N.Kəsəmənli “20 Yanvar ; Qar yağır Şəhidlər xiyabanına” (2002), Qabil. ”Çalsın Azərbaycan haray zəngini” (2002), B.Vahabzadə “Şəhidlər” (2002), B.Eyyubova. “20 Yanvar” (2003), A.Kamal. “Şəhidlər xiyabanı” (2003), N.Əyyub “Qanlı Yanvar” (2004), M.Gülgün “Şəhid balaları”, O.Hacıyeva “Şəhidliyə qovuşaq” (2004), Y.Hüseyn “Şəhidlər” (2004), İ.Allahverdiyev “Şəhidlər xiyabanı” (2005), M.Aslan “Ağla, qərənfil, ağla” (2006), Aslan M. “Məzarsız şəhidə ağı” (2006), R.Buzovnalı “Şəhidlər” (2007), Z.Dəmirçi “20 Yanvar” (2008) və s.

Filmoqrafiya: “Azadlığa gedən yollar” (1990), “20 yanvar” (1990), “Matəm” (1990) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org; www.books.google.com

21 Yanvar - Beynəlxalq Qucaqlaşma Günü, (1986)

Yanvarın 21-də bütün dünyada ən qeyri-adi bayramlardan biri – Beynəlxalq Qucaqlaşma Günü qeyd olunur (İnternational Hug Day). Bu bayramın əsası 1986-cı ildə ABŞ-da qoyulmuş, sonradan bütün dünyada yayılmışdır. Bayramın ənənəsinə görə, həmin gün hətta tanımadığın insanlarla belə dostcasına qucaqlaşma bilərsən.

Bu bayramın çox gənc olmasına baxmayaraq, onun müəllifinin kimliyi və nə üçün məhz bu günü seçməsi müəyyənləşdirilməyib. Belə hesab olunur ki, bayramın təşəbbüskarı tələbələr olmuşlar.

Son illərdə gənclər bu bayramı geniş qeyd edirlər. Bayramın tərəfdarları hesab edirlər ki, insanlar qucaqlaşan zaman bir-birlərinə müsbət enerjilərini, qəlblərindən gələn istiliyi ötürürlər.

Psixoloqlar belə hesab edirlər ki, sizi qucaqlamaq istəyən insanlar təhlükəsizlik, komfort və sevgi hisslərini yaşamaq istəyirlər. Qucaqlaşma bizi bütün ömrümüz boyu müşayiət edir. Biz görüşdüyümüz zaman və ya uzun ayrılıqdan sonra doğmalarımızı və dostlarımızı qucaqlayırıq, öz sevincimizi və minnətdarlığımızı bildirmək istəyərkən də qucaqlaşırıq. Bu bayram heç bir maddi xərcə səbəb olmur. Siz sevdiklərinizi yalnız qəlbimizin hərarəti ilə, ürəkdən qucaqlaşaraq, sevginizi ifadə edərək təbrik edirsiniz, mükafatlandırırırsınız.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Yanvar - Əl Yazısı (xətt) Günü

Dövrümüzdə kompüterlərin, elektron poçtların, elektron bloknötlərin, SMS-lərin və digər sürətli ünsiyyət vasitələrinin ildən-ilə populyarlıq qazanması müasir insanı öz fikirlərini əli ilə yazaraq ifadə etməkdən uzaqlaşdırır. Bəlkə də yaxın gələcəkdə əl ilə yazılmış məktub və ya açıqca arzu olunan hədiyyə olacaq.

Hər il yanvarın 23-ü Xətt Günü və ya daha gözəl deyimlə, Əl Yazısı Günü (National Handwriting Day) qeyd olunur. Bu günün qeyd olunmasında əsas məqsəd insanlara əl yazısının unikallığını, hər bir insanın əl yazısının özünəməxsusluğunu, əl ilə yazı yazmağın vacibliyini xatırlatmaqdır.

Bu bayramın qeyd olunması ABŞ-nın WIMA təşkilatı tərəfindən təklif olunub. WIMA ABŞ-nın yazı ləvazimatları istehsalçılarının assosiasiyasıdır. Təşkilatın məqsədi əl yazısının dəyərini xatırlatmaq və onun populyarlığını artırmaq olmuşdur. Bu məqsədlə qeyd olunacaq bayramın tarixi məşhur ABŞ dövlət xadimi Con Xenkokun anadan olduğu gün seçilmişdir. C.Xenkok ABŞ-ın Müstəqillik Bəyannaməsinə ilk imza atan şəxs olmuşdur.

Çində, Yaponiyada və bir çox digər Asiya ölkələrində gözəl yazmaq bacarığı incəsənət hesab olunur və bu gün hətta kalligrafiya ustaları çox yüksək qiymətləndirilir. Başqa ölkələrdə gözəl əl yazısı çox yüksək qiymətləndirilməsə də, yaxşı xətt, gözəl əl yazısı hər yerdə hörmətə layiq görülür. Odur ki, belə bir bayramın qeyd olunması çox mənalıdır.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Yanvar - Gömrük İşçiləri Günü, (1992)

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən az sonra - 1992-ci il yanvarın 29-da müstəqil gömrük sisteminin əsası qoyuldu. Gömrük dövlət xəzinəsini gəlirlə təmin edən ən mühüm dövlət atributlarından biridir. Bu sistemi həm də ölkəyə qeyri-qanuni yolla müxtəlif malların gətirilməsinin, habelə ölkənin ən mühüm strateji sərvətlərinin aparılmasının qarşısını alır. Azərbaycanda gömrük sisteminin təşkili tarixi çox

qədimdir. Tarix boyu mövcud olmuş bütün Azərbaycan dövlətlərində gömrük xidməti ilə məşğul olan xüsusi təsisatlar fəaliyyət göstərmişlər. Lakin gömrük sisteminin elmi-hüquqi əsaslarla təşkili ilk dəfə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə olmuşdur.

Azərbaycan ərazisini qeyri-qanuni ticarətdən və qaçaqmalçılıqdan qorumaq məqsədilə hökumətin 1918-ci il 12 iyul tarixli qərarı ilə Qazax qəzasının Salahlı və Şıxlı kəndlərində, Poylu dəmir yolu stansiyasında ilk gömrük postları yaradılmışdı. Azərbaycan hökuməti gömrük sisteminin fəaliyyətə başlamasını təmin edən sənədi 1918-ci il avqustun 10-da qəbul etmişdi.

Azərbaycan parlamentinin 1918-ci il 18 avqust tarixli qanununa əsasən, qaçaqmalçılıqla mübarizə, ölkənin ərazisini qeyri-qanuni ticarətdən qorumaq məqsədilə Azərbaycanın sərhədlərində 99 gömrük postu yaradılmışdı və burada 992 gömrük işçisi keşik çəkirdi. Aprel işğalı, digər sahələrdə olduğu kimi, gömrük sistemində də işlərin başa çatdırılmasına imkan vermədi.

SSRİ dövründə Azərbaycanda gömrük sistemi mövcud olmamışdır. Bu iş yalnız ittifaq orqanları tərəfindən həyata keçirilirdi. Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin sərəncamı ilə 29 yanvar gömrük işçilərinin peşə bayramı günü elan olunmuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

Ümumdünya Qar Günü, yaxud Beynəlxalq Qış İdman Növləri Günü, (2012)

2012-ci ildə dünyada daha bir müsbət ənənə yaranmışdır. Həmin ilin qışından başlayaraq Beynəlxalq Xizək İdmanı Federasiyasının (FIS) təşəbbüsü ilə yeni bayram – Ümumdünya Qar Günü (World Snow Day). Onun başqa adı isə - Beynəlxalq Qış İdman Oyunları Günüdür. Bayram hər il yanvar ayının bazar günlərindən birində qeyd olunur.

Bayramın məqsədi qış idman oyunlarına marağı artırmaq və gəncləri fəal həyat tərzinə cəlb etməkdir. FIS-in fikrinə görə, həmin gün “qar festivalları” keçirilməlidir və burada həm uşaqlar, həm də böyüklər xizək və konki yarışlarında iştirak etməlidirlər.

İnternetdə : www.books.google.com

Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri

**7 Yanvar - Akademik Mirəli Qaşqayın anadan olmasının 115 illiyi,
(1907- 1977)**

Mirəli Qaşqay Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. 1930-cu ildə indiki Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin dağ-mədən fakültəsini bitirərək, dağ-mədən mühəndisi-geoloq ixtisasını almışdır. Həmin ildə SSRİ Elmlər Akademiyasının Petroqrafiya İnstitutunun aspiranturasına daxil olmuşdur. 1934-cü ildə “İstisu mineral bulaqlarının geoloji-petroqrafik və geokimyəvi səciyyəsinə dair” namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmişdir. Kiçik Qafqazın mərkəzi hissəsinin və Talışın hiperbazitləri və bazitlərinin tədqiqinin nəticələri “Azərbaycanın əsas və ultraəsas süxurları” adlı monoqrafiyasında əksini tapmışdır. 1942-ci ildə bu əsərə görə ona geologiya-mineralogiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi verilmişdir. 1938-ci ildə Geologiya İnstitutunun, 1945-ci ildə isə Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının təsisçilərindən biri və Akademiyanın ilk akademik katibi olmuşdur. O, uzun illər Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Geologiya İnstitutunda filiz yataqlarının mineralogiyası, petroqrafiyası və geokimyəsi şöbəsinə rəhbərlik etmişdir. Onun təşəbbüsü və köməyi ilə Bakı Dövlət Universitetində geoloji-coğrafiya fakültəsi, petroqrafiya, mineralogiya və kristalloqrafiya kafedrası, geologiya və faydalı qazıntılar muzeyi yaradılmışdır. M. Qaşqay böyük elmi irs qoyub getmişdir. Onun 600-dən çox elmi əsəri və 35 monoqrafiyası çap olunmuşdur. ”Azərbaycanın əsas və ultraəsas süxurları”, “Azərbaycan mineral suları”, “Perlitlər və obsidianlar və onların fiziki-kimyəvi xüsusiyyətləri”, “Daşkəsinin petrologiyası və metallogeniyası”, “Alunitlər, onların genezisi və istifadəsi”, “Listvenitlər, onların genezisi və təsnifatı” kimi fundamental əsərlərin müəllifidir. 10 elmlər doktoru və 50 elmlər namizədi hazırlamışdır.

M. Qaşqay 23 aprel 1977-ci ildə Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Filmoqrafiya: “Qaşqayın son proqnozu” (film, 2007) (Mirəli Qaşqayın 100 illik yubileyi ilə bağlı rejissor Elçin Musaoğlunun quruluşunda akademiklərin həyat və yaradıcılığında bəhs edən sənədli film).

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

21 Yanvar - Tarixçi, şərqşünas Əlisöhbət Sumbatzadənin anadan olmasının 115 illiyi, (1907-1992)

Əlisöhbət Sumbatzadə Bakının Əmircan kəndində anadan olmuşdur. 1926-ci ildə Bakı Müəllimlər Seminariyasını və 1929-cu ildə isə Şərq fakültəsini bitirmişdir. 1929-1957-ci illərdə ali məktəblərdə, AMEA-nın Tarix və Fəlsəfə İnstitutunda işləmişdir. AMEA-nın vitse-prezidenti (1957-1959), İqtisadiyyat İnstitutunda şöbə müdiri (1959-1963), Yaxın və Orta Şərq Xalqları İnstitutunun (1963-1969) və Tarix İnstitutunun direktoru (1970-1972), AMEA-nın İctimai elmlər bölməsinin akademik katibi (1970-1981) olmuşdur. 1982-ci ildən İctimai elmlər üzrə Elmi Məlumat Mərkəzində şöbə müdiri işləyib.

Respublikada iqtisad elminin bir sıra istiqamətlərinin inkişafına əlverişli şəraitin yaradılması, iqtisad elmləri sahəsində elmlər doktorlarının hazırlanmasında Əlisöhbət Sumbatzadənin əvəzsiz xidmətləri olmuşdur. Ə. Sumbatzadə özünün elmi potensialına, müxtəlif elmlərə yaxından bələd olmasına, elmi təcrübəsinə söykənərək, Azərbaycan xalqının etnogenezi probleminin öyrənilməsinə təşəbbüs göstərmiş və uzun illər apardığı tədqiqatları ümumiləşdirərək, 1990-cı ildə, müdrik çağında “Azərbaycanlılar – etnogenez və xalqın formalaşması” adlı son dərəcə vacib monoqrafiyasını yazmış və elmdə mənşəyimiz haqqında yeni konsepsiyanın əsasını qoymuşdur. XIX əsrdə Azərbaycanın ictimai-iqtisadi tarixinin bütün mənzərəsinin elmi təhlilini vermək üçün onun sənaye həyatının öyrənilib tədqiq edilməsi də xüsusi əhəmiyyət kəsb edirdi. Bu vacib, ümdə problemin elmi həlli də tarixşünaslığımızda yenə bu böyük alimin adı ilə bağlıdır. 1964-cü ildə “Elm” nəşriyyatı tərəfindən buraxılan “XIX əsrdə Azərbaycan sənayesi” adlı əsəri ilə müəllif tarixşünaslığımızda yeni bir elmi istiqamətin – iqtisadi tarixin əsasını qoymuşdur. XIX əsrdə və XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanın inkişafı barədə reallıqların beynəlxalq elmi aləmə çatdırılmasında Əlisöhbət Sumbatzadənin əvəzsiz xidmətləri olmuşdur. 1957-1959-cu illərdə Azərbaycan EA-nın vitse-prezidenti, sonra Yaxın və Orta Şərq Xalqları İnstitutunun direktoru və akademiyanın ictimai elmlər bölməsinin akademik katibi vəzifəsində işləyərkən onun təşkilatçılıq fəaliyyəti özünü daha bariz şəkildə göstərmişdir.

Əlisöhbət Sumbatzadə 28 yanvar 1992-ci ildə Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Kitabları: “XIX əsrdə Azərbaycan sənayesi” (1967), “Müasir dövrdə Sovet Azərbaycanı iqtisadiyyatının inkişafı” (1980), “Sovet tarix elmi 1975-1979-cu illərdə” (1980)

İnternetdə: www.books.google.com

Yubilyar yazıçı və şairlər

1 Yanvar - Şair Ramiz Məmmədşadənin anadan olmasının 85 illiyi, (1937)

Ramiz Məmmədşadən Ağdam şəhərində anadan olmuşdur. Orada 1 sayılı şəhər orta məktəbini bitirmiş, sonra Bakı Dəmiryol Məktəbində və API-nin pedoqoji fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1960-cı ildə “Bakı” qəzetində dərc olunmuş “Milyon ananın övladı” adlı ilk şeiri ilə başlamışdır. Dövri mətbuatda müharibə mövzusunda çoxlu şeir və məqalələri çap olunmuşdur. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Canpolad Rzayevə həsr etdiyi “Canpolad əfsanəsi” əsəri maraq doğurmuşdur.

Ramiz Məmmədşadəninin lirik-fəlsəfi şeirləri insanı düşünməyə vadar edir, çətin məqamlarda dözümlü olmağa səsləyir. Onun böyük həyat təcrübəsi var. Şairin poeziyası elə duyğulardan yaranır ki, ancaq özünə məxsusdur, onun fərdi yaşantılarıdır. O, hadisələrin içərisindən çıxmağı, onların fəvqündə dayanmağı, uzaqdan qiymət verməyi bacarır. Millətə sevgi, dövlətə ehtiram şairin poeziyasında da başlıca yer tutur.

Kitabları: “Həmişə sən gələsən” (1970), “Vaxtında açsaydı qönçələr” (1978), “Qeyrət günü” (1990), “O gecə” (20 yanvar) (1990), “Canpolad əfsanəsi” (1995) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

5 Yanvar - Yazıçı Əlfi Qasimovun anadan olmasının 95 illiyi, (1927-1985)

Əlfi Qasimov Ağdam rayonunun Poladlı kəndində anadan olmuşdur. Şelli-Qaradağlı kəndinin yeddiillik məktəbini bitirdikdən sonra Ağdam Pedaqoji Texnikumunda təhsil almışdır.

Ağcabədi rayonunda Xocavənd və Boyat kənd məktəblərində müəllim işləmişdir (1943-1944). Sonra Ağdamda ikiillik Müəllimlər İnstitutunda təhsilini davam etdirmiş (1944-1946), 1946-cı ildə ADU-nun jurnalistika fakültəsinə daxil olmuş, 1951-ci ildə universiteti bitirdikdən sonra "Azərbaycan müəllimi" qəzetində xüsusi müxbir, şöbə müdiri və redaktor müavini vəzifələrində işləmişdir (1951-1958). "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində məsul katib (1958-1966), Azərbaycan SSR Dövlət Poliqrafiya, Nəşriyyat və Kitab Ticarəti İşləri Komitəsində Nəşriyyatlar İdarəsinin rəisi, baş redaktor vəzifələrində (1966-1983) çalışmışdır. 1983-cü ilin fevralından ömrünün axırınadək Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında bədii ədəbiyyat redaksiyasının müdiri vəzifəsində işləmişdir. Əlfi Qasimov ədəbi yaradıcılığa şeirlə başlamışdır. "Xalq arzusu" adlı ilk şeri 1945-ci ildə Ağdamda çıxan "Lenin yolu" qəzetində dərc olunmuşdur. Universitetdə oxuduğu illərdə şeirləri respublikanın müxtəlif qəzet və jurnallarında dərc edilmişdir. "Əriməzin ətəklərində" adlı ilk oçerklər kitabı 1954-cü ildə çap olunmuşdur. Sonra isə çoxsaylı oçerk, hekayə, povest və roman kitabları, həmçinin tərcümələləri və tərtib etdiyi digər kitabları işıq üzü görmüşdür. Əsərləri rus, qırğız, türkmən və tacik dillərinə tərcümə edilmişdir.

Əlfi Qasimov 1985-ci ilin 12 martında qəflətən vəfat etmişdir.

Kitabları: "Əriməzin ətəklərində" (1954), "Şagird briqadaları" (1960), "Odlu ürəklər" (1962), "Dostluq və qardaşlıq dünyası" (1963), "Adilənin taleyi" (1964), "Dnepr qəhrəmanı" (1964), "Ulduz karvanı" (1967), "Məni qınamayın" (1968), "Saçlar ağarsa da..." (1969), "Qızburunda tək məzar" (1970), "Vətən çağıranda" (1975), "Könül sevən..." (1977), "Qağayı fəryadı" (1979), "İnsan qaranquş deyil" (1981), "Toy gecəsi" (1985), "Bəhyəddin Mirzəyev" (1985) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

5 Yanvar - Yazıçı Vidadi Babanlı'nın anadan olmasının 95 illiyi, (1927)

Vidadi Babanlı Qazax rayonunun Şıxlı (indiki Muğanlı) kəndində, müəllim ailəsində doğulmuşdur. Burada orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1944-1949). Bir il Sabirabad şəhər orta məktəbində müəllim işləmiş, sonra Bakıya köçüb "Azərbaycan müəllimi" qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi vəzifəsində çalışmışdır. O, Moskvaya M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutuna təhsil almağa göndərilmiş, orada aspiranturaya daxil olsa da, səhhətinə görə Bakıya qayıtmalı olmuşdur. "Ədəbiyyat qəzeti" redaksiyasında ədəbi işçi, sonra şöbə müdiri işləmişdir (1954-1960). Yaradıcılıqla əlaqədar Sumqayıt şəhərində fəhlə yataqxanasında tərbiyəçi olmuş, əsərinə material toplamışdır. "Azərbaycan" jurnalı redaksiyasında nəsr şöbəsinə rəhbərlik etmişdir (1961-1968). C.Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasının dublyaj şöbəsində baş redaktor əvəzi (1974-1976), "Yazıçı" nəşriyyatında baş redaktor müavini (1978-1981) olmuşdur. Vidadi Babanlı'nın ilk mətbu əsəri 1947-ci ildə "Azərbaycan gəncləri" qəzetində çıxan "Anam sən oldun" şeiridir. İlk şeirləri, "Dönüş", "Təbrizdə bir gecə" poemaları dövrü mətbuatda "Vidadi Şıxlı" təxəllüsü ilə çap olunmuşdur. Nəsr yaradıcılığına "Gəlin" povesti ilə başlamışdır (1954-cü ildən). Həmin ildən roman, povest, hekayə, oçerk, publisistik məqalələr, kinossenari yazıb-yaradır. Əsərləri SSRİ və xarici ölkə xalqlarının dillərinə çevrilmişdir. "Öz evində qonaq" pyesi tamaşaya qoyulmuşdur (2003). "Dərd məni dilləndirir" (2003) publisistik əsərlər toplusu, "Mənim gizlinlərim" (2002-2003) avtobioqrafik romanı, "Ana intiqamı" (1995) povesti rəğbətlə qarşılanmışdır. Yazıçılardan ibarət xüsusi dəstə ilə İspaniya, Fransa, İtaliya, Almaniya, Polşa və digər xarici ölkələrdə səfərdə olmuşdur.

Kitabları: "Gəlin" (1954), "Tanışlarım və dostlarım" (1961), "Ayazlı gecələr" (1961), "Həyat bizi sınayır" (1964), "Gəlin" (1967), "Həyat bizi sınayır" (1979), "Müqəddəs ocaq" (1983), "İnsaf nənə" (1985), "Seçilmiş əsərləri" (1987), "Vidən susanda" (1990), "Hoydu dəlilərim, hoydu" (1993), "Ana intiqamı" (1995), "Ömürlük cəza" (1998), "Kişilik haqqında himn" (2002), "Ömürlük əzab" (I-II kitab). (2003), "Bulanlıq dünya" (2011) və s.

Ədəbiyyat : Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)"
Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

7 Yanvar - Şair Ələmdar Quluzadənin anadan olmasının 70 illiyi, (1952)

Ələmdar Quluzadə Qarabağın Xocalı kəndində anadan olmuşdur. O, kənd orta məktəbini və 1973-cü ildə N.Tusi adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Xankəndi filialında Azərbaycan dili və ədəbiyyat fakültəsini bitirmişdir. 1988-ci ilin sentyabr ayına qədər Xankəndində yaşamış və bu müddətdə keçmiş vilayət Radio Verilişləri Komitəsinin Azərbaycan verilişləri redaksiyasında müxbir vəzifəsində çalışmışdır. O, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. Yaradıcılığa gənc yaşlarında başlayan şairin şeirləri “Azərbaycan gəncləri”, “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetlərində və “Ulduz” jurnallarında dərc edilmişdir. İlk kitabı “Dağların yaddaşı” adlanır. Sonralar Ələmdar müəllimin bir-birindən maraqlı kitabları çap olunmuşdur. Şairin kitablarını kiçiklərlə yanaşı, böyüklər də sevə-sevə oxuyur.

Ələmdar Quluzadənin çoxsahəli yaradıcılığında uşaq ədəbiyyatının özünəməxsus yeri var. Təbiətə, folklorə, xalq yaradıcılığına, insanların psixologiyasına yaxından bələd olması şairin uşaqlar üçün qələmə aldığı şeir və nağıllarda da özünü aydın göstərir. Onun “Qürbətə düşən daş” kitabında vətənə, xalqa, əməyə, anaya, dostə sevgi mövzularında yazılmış nağıllar (“Papaqçı”, “Dəmirçi Daşdəmir”, “Bar ağacı”, “Bənövşə”, “Yuva”, “Kiçik qardaş”, “Nökər alim”, “Göyərçin”) geniş yer almışdır. Bu kitabda müəllif özünü nəsrə sınımış, həm də uşaqlara haqq-ədələt, vətənpərvərlik, mərdlik, qorxmazlıq, cəsurluq, barədə düşüncələrini çatdırmışdır. Şairin nağılları ilə yanaşı, onun şeirləri, poemaları, pyesləri də müxtəlif yaşlı oxucularda maraq doğurur və onları vətənpərvər ruhda tərbiyə edir.

Kitabları: ”Alay komandiri” (1999), “Beş qitənin uşaqları” (1991), “Dağların yaddaşı” (1976), “İsti ocaq” (1985), “Qarabağ oyunu” (1993), “Məhləmizin uşaqları” (2004), “Mənə söz verin” (2001), “Məni yoldan elemə” (2005), “Ömür-gün qabaqdadır” (1980), “Şəhid şəhər” (1998), “Tumurcuqlar” (1985) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

10 Yanvar - Şair, alim Əli Saləddinin anadan olmasının 90 illiyi, (1937-2003)

Əli Saləddin Mehdiyev Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. O, burada M.Ə.Sabir adına 5 sayılı şəhər orta məktəbini bitirmiş və Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur. 1960-cı ildə həmin fakültəni müvəffəqiyyətlə bitirən Əli Saləddin Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun şifahi xalq ədəbiyyatı şöbəsində işləmiş, daha sonra həmin institutun aspiranturasında təhsilini davam etdirmişdir. Ə.Saləddin Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası Baş redaksiyasında elmi redaktor, Azərbaycan EA Nizami adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyində elmi işçi, klassik Azərbaycan ədəbiyyatı və yeni dövr Azərbaycan ədəbiyyatı (XIX-XX əsrlər) şöbələrində müdir vəzifələrində çalışmışdır.

Ədəbi yaradıcılığa çox erkən başlamış və “Bahar gəlir” adlı ilk şeiri 1954-cü il mayın 1-də “Kirovabad kommunisti” qəzetində işıq üzü görmüşdür. Əli Saləddinin şeirləri 1955-ci ildən respublika mətbuatında dərc olunmuş, 1960-cı ildən isə mütəmadi şəkildə şeir və ədəbi yazıları, elmi və ədəbi-publisistik məqalələri qəzet və jurnal səhifələrində çap edilmişdir. Ə.Saləddin Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası Baş redaksiyasında çalışdığı zaman bu nəşrin I, III, IV, VI və VIII cildlərinə daxil edilmiş əsas məqalələrin müəlliflərindən biri olmuşdur. O, elmi fəaliyyətinin böyük bir hissəsini Azərbaycanın böyük şairi M.Ə.Sabirin irsinin araşdırılmasına və öyrənilməsinə həsr etmişdir. Əli Saləddin şairin şeirlərini dərindən təhlil edərək, Sabir şeirinin xalq arasında populyarlığını və digər vacib məsələləri öyrənmişdir.

Əli Saləddin 2003-cü il noyabrın 18- də Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: ”Tələtüm” (1966), “Sabir və folklor”(1969), “Azərbaycan sovet poeziyasının bəzi inkişaf xüsusiyyətləri” (1973), “Azərbaycan poeziyasında estetik məsələlər” (1976), “Azərbaycan şeiri və folklor (XIX-XX əsrlər) (1982), “Gəzdiklərim, gördüklərim” (1988), “Əhməd Cavad” (1992), “Bir kərə yüksələn bayraq” (1993) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları.(XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

18 Yanvar - Yazıçı Heydər Qasımlının anadan olmasının 80 illiyi, (1942)

Heydər Qasımlı Qazax rayonunun Kosalar kəndində anadan olmuşdur. Burada kənd orta məktəbini bitirmiş (1948-1958), sonra kolxozda əmək fəaliyyətinə başlamışdır (1958-1960). Bakıda 2 sayılı texniki-peşə məktəbində quyuların yeraltı operatoru ixtisasına yiyələnmişdir. M.A.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun mədəni-maarif fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1973-1978). Qazax rayon Mədəniyyət

Evində metodist (1976-1983), Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyinin direktoru vəzifələrində çalışmışdır (1993-1995). “Göyəzən” rayon qəzetinin redaktoru olmuşdur (1995-ci ildən). İlk mətbu hekayələri 1962-ci ildə çap olunmuşdur. Bundan sonra “Çinar pöhrələri” (1979), “Yeni səslər” (1984) almanaxında hekayələri dərc edilmiş, efirdə radiopyesləri oxunmuş, televiziya da birpərdəli pyesləri göstərilmişdir. “Ləkə” adlı dördpərdəli pyes və “Qanlı papaq” adlı roman yazmışdır. Yazıçı “Araz” ali ədəbi mükafata (1998) və “Nurlu qələm ustası” fəxri adına (2000) layiq görülmüşdür.

Kitabları: “Qızdərəyə gedən yol” (1985), “Çörək ətri” (1986), “Yurd yeri” (1987), “Axtaran tapar” (1988), “Ata kölgəsi” (1988), “Məktəbli çantası” (1989), “Nəfsin bəlası” (1991), “Qisas qiyamətdə qalmaz (1991), “Qarasaqqal” (1997), “Kibrit qutusu” (1997), “Qanlı papaq” (2006), “Hər şeyin sonu var” (2008).

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

20 Yanvar - Şair Bədri Seyidzadənin anadan olmasının 140 illiyi, (1882-1945)

Bədrəddin Kərbəlayı Mircavad oğlu Seyidzadə Bakı quberniyasının Keşlə kəndində anadan olmuşdur. İlk təhsilini kənd məktəbində, sonra mədrəsədə almışdır. “Seyid” təxəllüsü ilə şeirlər yazan dayısı onu da yazmağa həvəsləndirmiş, klassik poeziya ilə tanış etmişdir. Kiçik yaşlarından bədahətən şeir deməsi ilə fərqlənmişdir. 1906-1920-ci illərdə “Həyat”, “Səda”, “Açıq söz”, “Bəsirət”, “Babayi-Əmir”, “Tuti” və s. qəzet və jurnallarda lirik şeirlərini “Bədri”, Ənqa”, “Hüseyni”, “Bədrəddin Hüseyni”, satirik şeirlərini isə “İynə”, “Sancaq”, “Bayquş”, “Bərqi-əyyar” və s. təxəllüsləri ilə çap etdirmişdir. Bədri Seyidzadə 1909-cü ildə “Nəşri-maarif” darülmüəllimində təhsilini davam etdirmişdir. Şeirlərində (“Bizə nə!..”, “Şükür, xudaya” və s.) Sabir satiralarının ideya və bədii xüsusiyyətlərindən bacarıqla bəhrələnmişdir. Bədri Seyidzadə əruzun müxtəlif bəhrlərində qəzəl, müxəmməs, tərkibbənd və s. yazmış, Nizami, Sədi və Füzulidən təxmislər etmişdir. M. F. Axundovun Puşkinin ölümünə həsr etdiyi “Şərq poeması”nı farscadan doğma dilə çevirmişdir. 1918-ci ildə Azərbaycanda milli istiqlal hərəkatının qələbəsindən sonra Bədri Seyidzadənin yaradıcılığında sosial-demokratiya ideyalarını tərənnüm edən poetik nümunələrə rast gəlinir. Dövrün poeziyasında olduğu kimi, şairin yaradıcılığında da azad Vətən, müstəqillik rəmzi olan üçrəngli milli bayrağın tərənnümü mühüm yer tutur. Şair “Vətən” (“Azərbaycan” qəzeti, 1919, 7 avqust) şeirində də vətəni yüksəkdə duran və əbədiyyətə dək enməyəcək bayraqlı bir diyar kimi vəsf etmişdir. Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra poetik yaradıcılığını davam etdirmiş, dövrü mətbuatda (“Maarif və mədəniyyət”, “Şərq qadını”, “Füqərə füyuzatı” və s.) qəzəl, qoşma, tərkibənd, müxəmməs, təxmis, qitə, bejtlər və hekayələri müntəzəm çap olunmuşdur.

Bədri Seyidzadə 1945 - ci ildə Keşlə kəndində vəfat etmişdir.

Kitabları: “Bir ömrün yadigarı” (1984), “Bizə nə”, “Şükür, xudaya”, “Vətən”

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

İnternetdə: www.books.google.com

25 Yanvar - Şair İbrahim Zakirin (Pur Əzim İbrahim Əzim oğlunun) anadan olmasının 130 illiyi, (1892- 1971)

İbrahim Zakir Cənubi Azərbaycanın Ərdəbil mahalında, Şeyx Kəlxoran kəndində, yoxsul kəndli ailəsində doğulmuşdur. Bədii yaradıcılığa gənc yaşlarından başlayan Zakirə “Molla Nəsrəddin” məcmuəsinin böyük təsiri olmuşdur. 60 ildən çox bədii yaradıcılıq yolu keçmiş İbrahim Zakir M.Ə.Sabir və M.Ə.Möcüz satira məktəbinin layiqli davamçılarındanır. Gənc yaşlarından məşrutə hərəkatında iştirak edən Zakir 1916-cı ildə yazdığı “Mənə nə”, “Ara həkimləri” adlı satirik şeirləri ilə öz yaradıcılıq yolunu müəyyənləşdirmişdir. “Fəryad edirəm”, “Novruz bayramı” adlı şeirləri Rəşt qəzetlərində çap olunmuşdur. Sonralar o, satirik şeirlərinə və siyasi fəaliyyətinə görə yurdundan sürgün edilmişdir. Onun satiralarında feodal-patriarxal münasibətlərin, faşizmin, mövhumatın və geriliyin ifşası əsas yer tutur. Şair bütün yaradıcılığı boyu zəhmətkeş xalqın səadəti uğrunda çalışmış, beynəlmiləçiliyi, sülhü və xalqlar dostluğunu tərənnüm etmişdir. İ. Zakir 1941-1945-ci illərdə Cənubi Azərbaycanda başlamış milli-azadlıq hərəkatında fəal iştirak etmiş, fədai başçısı olmuşdur. 1945-ci ilin dekabrında Azərbaycanda Demokrat Hökuməti qurulduqdan sonra o, məsul partiya vəzifəsində işləmişdir. 1946-cı ilin dekabrında Cənubi Azərbaycan demokrat dövləti şah istibdadı və imperializm ağaları tərəfindən boğulduqdan sonra Zakir də minlərlə təqib olunan soydaşımız kimi Sovet Azərbaycanına pənah gətirmiş, ömrünün son 25 ilini burada keçirmişdir. Bu dövrdə onun yaradıcılığı forma və məzmun cəhətdən daha da zənginləşmişdir.

Şair “Mənə nə”, “Ara həkimləri”, “Fəryad edirəm”, “Novruz bayramı”, “Vətən, ey vətən”, “Azər”, “Qürbətdə”, “Təbriz”, “Mən aşiqi-hürriyyətəm”, “Şanlı xalqımız”, “Zahid və Şair”, “Mənim öz dilim var”, “Qardaşlıq köməyi” adlı şeirləri ilə də Cənubi Azərbaycan xalqının qəlbini fəth etmişdir.

İbrahim Zakir 1971-ci il oktyabr ayının 27-də Bakı şəhərində vəfat etmiş və burada dəfn olunmuşdur.

Kitabları: “Mənim andım” (1950), “Günəşin qələbəsi” (1951), “Zəfər günəşi” (1951), “Mübariz gənclər” (1955), “Şeirlər” (1956), “Savalan xatirələri” (1961), “Vətən nəğmələri” (1964) və “Məni susdurmayacaq” (1967) və s.

Ədəbiyyat. Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

26 Yanvar - Yazıçı Əzizə Əhmədovanın anadan olmasının 90 illiyi, (1932-2003)

Əzizə Əhmədova Bakıda anadan olmuşdur. Orta təhsilini şəhər məktəbində almış, Bakı Pedaqoji Texnikumunu bitirmişdir (1951). Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universitetinin) jurnalistika şöbəsində təhsilini davam etdirmiş, oranı bitirdikdən sonra “Uşaqgəncnəşr” də redaktor işləmişdir (1956-1966). Ədəbi fəaliyyətə həmin dövrdə başlamışdır. “Qorxmazın səhvi” adlı ilk mətbu hekayəsi 1957-ci ildə “Pioner” jurnalında dərc olunmuşdur.

Yaradıcılığında uşaq hekayələri və pyeslərlə yanaşı, tərcüməçilik də başlıca yer tutur. Dünya xalqları ədəbiyyatından çoxlu tərcümələr etmişdir. V.Hauf, A.Kuprin, A.Qaydar, İ.Franko, S.Magilevskaya, C. Barri, M.Prilejayeve, A.Rıbakov, A.Lindqren və onlarla başqalarının əsərləri məhz azərbaycanlı yazıçının tərcüməsində yeni ömrünü yaşamış, yeni oxucular qazanmışdır. Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasında böyük redaktor, “Gənclik” nəşriyyatında direktor olmuşdur (1967-1987). SSRİ Yazıçılar və Jurnalistlər İttifaqı plenumunun və Azərbaycan EA Terminologiya Komitəsinin üzvü seçilmişdir. Eyni zamanda SSRİ “Dövlətnəşrkom”u uşaq ədəbiyyatı şurasının üzvü olmuşdur (1970-1990).

Əzizə Əhmədova həm də dramaturq idi. Pyesləri teatrlarda, televiziya tamaşaya qoyulurdu. Müxtəlif cizgi filmləri üçün ssenarilər yazırdı. İctimai həyatın, ədəbi məclislərin ən fəal iştirakçılarından biri idi. Uzun müddət “Gənclik” nəşriyyatının direktoru vəzifəsində işləyən Əzizə Əhmədova bir naşir kimi də uğurlu fəaliyyət göstərmişdir. O dövrdə həqiqətən də uşaq və gənclər üçün mükəmməl kitablar işıq üzü görürdü. 1985-ci ildə Əzizə xanımın yeni kitabı olan “Damda yaşayan Karlsonla bacada yaşayan Damdabacanın macəraları” böyük əks-səda doğurdu. İlk dəfə idi ki, Azərbaycan yazıçısının macəra üslubunda orijinal kitabı işıq üzü görürdü. Ədəbi tənqid də Əzizə Əhmədovanın bu kitabı haqqında müsbət rəylər söylədi.

Yazıçı xidmətinə görə medalla təltif olunmuşdur. Əsərləri keçmiş SSRİ və xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə edilmişdir.

Əzizə xanım 2003 -cü il avqustun 24-də Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: “Xınalı qayalar” (1967), “Yaz qarı” (1970), “Onu çiçəklər sevdi” (1977), “Bir ürək sındırmışam” (1980), “O günlərə baxıram” (1982), “Damda yaşayan Karlsonla bacada yaşayan Damdabacanın macəraları” (1985), “Çiçəklərim” (1988), “Bir məhəbbət burulğanı” (1990) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - Azərbaycan yazıçıları” (XX-XXI yüzillikdə) Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

Xarici ədəbiyyat

18 Yanvar - İngilis yazıçısı Alan Aleksandr Milnin anadan olmasının 140 illiyi (1882-1956)

Alan Aleksandr Miln Londonda anadan olmuşdur. Alan Miln atası Con Milnin sahibi olduğu kiçik şəxsi məktəbdə oxumuşdur. Oranı bitirdikdən sonra Vestminster məktəbinə, daha sonra isə Kembriç Trinit kollecinə daxil olmuşdur. Tələbə olduğu müddətdə “Grant” tələbə qəzetində qeydləri çap olunmuşdur. O, adətən qardaşı Kennetlə birgə yazırdı və bu qeydləri onlar AKM imzası ilə çap etdirirdilər. Onun yazıları diqqəti cəlb edir və Britaniyanın yumoristik jurnalı “Punch” Alan Milnlə əməkdaşlıq etməyə başlayır. Tezliklə Alan redaktorun köməkçisi vəzifəsinə yüksəlir. A.Miln 1913-cü ildə ailə həyatı qurur, 1920-ci ildə onun yeganə oğlu Kristofer Robin Miln dünyaya göz açır. Vinni Pux haqqında məşhur povestlərini də yazıçı məhz oğlu üçün qələmə alır. Alan Miln Vinni Pux haqqında povestləri qələmə alana qədər artıq kifayət qədər məşhur yazıçı idi. Lakin Vinni Pux haqqında yazdıqları elə böyük şöhrət qazanır ki, onun bütün başqa əsərlərini sanki kölgədə qoyur. Bu gün Alan Miln deyildiyi zaman məhz Vinni Pux yada düşür. Yazıçı çoxlu felyeton, esse, dram əsəri qələmə almışdır. Lakin Vinni Pux haqqında əsərlərindən sonra onu uşaq yazıçısı kimi təqdim etməyə başlayırlar. 1930-1940-cı illərdə o, romanlar yazmağa başladığı zaman həm oxucular, həm də tənqidçilər bunu, yumşaq desək, yaxşı qarşılamırlar. Həyatının sonuna yaxın Milnin uşaq kitablarının tirajı artıq 7 milyon nüsxə təşkil edirdi. Onun böyüklər üçün yazdığı əsərlər isə artıq təkrar nəşr olunmurdu.

İnternetdə : www.books.google.com

20 Yanvar - Türk şairi Nazim Hikmətin anadan olmasının 120 illiyi, (1902-1963)

Nazim Hikmət zadəgan ailəsində anadan olmuşdur. 1918-ci ildə İstanbulda Hərbi Dənizçilik Məktəbinə daxil olmuş, Türkiyənin xarici müdaxiləçilər tərəfindən işğalı əleyhinə şer yazdığı üçün 1919-cu ildə məktəbdən xaric edilmişdir. “Sərvliklərdə” adlı ilk şeri 1918-ci ildə “Yeni məcmuə” jurnalında dərc olunmuşdur. 1921-ci ildə Sovet Rusiyasına gəlmiş, 1922-1924-cü illərdə Moskvada Şərq Zəhmətkeşlərinin Kommunist Universitetində oxumuşdur. 1924-cü ildə Türkiyəyə qayıtmış, inqilabi “Oraq-çəkic” qəzetində, “Aydınlıq” jurnalında əsərləri ilə çıxış etmişdir. 1928-ci ildə Bakıda şairin “Günəşi içənlərin türküsü” adlı ilk şeirlər kitabı çapdan çıxmışdır.

Novator şair olan Nazim Hikmət türk ədəbiyyatını yeni forma və mütərəqqi məzmunla zənginləşdirmişdir. Onun poeziyasına kəskin publisistika ilə yanaşı, dərin lirizm xasdır. Türk poeziyasına sərbəst şer vəznini Nazim Hikmət gətirmişdir. Yaradıcılığı müasir türk ədəbiyyatına güclü təsir göstərmişdir. Əsərləri dünya xalqlarının çoxunun dilinə tərcümə olunmuş, pyesləri bir sıra ölkələrdə tamaşaya qoyulmuşdur.

1951-ci ildə Ümumdünya Sülh Şurası Bürosunun və 1959-cu ildən sonra isə onun Rəyasət Heyətinin üzvü olmuşdur. N. Hikmət Azərbaycan xalqının və ədəbiyyatının yaxın dostu idi. O, dəfələrlə Bakıya gəlmiş, Azərbaycan şair və yazıçılarının bir çoxu ilə şəxsən dost olmuş, onlarla yaradıcılıq əlaqəsi saxlamışdır. Azərbaycana həsr olunmuş şeirləri, Azərbaycan mədəniyyətinə dair məqalə və xatirələri vardır. Əsərləri Azərbaycanda dönə-dönə nəşr olunmuş, pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. Bəstəkar A.Məlikov şairin “Məhəbbət əfsanəsi” pyesi əsasında eyniadlı balet yazmış, Azərbaycanın digər bəstəkarları şerlərinə romanslar bəstələmişlər. Rəssam R.Babayev “Kəllə” pyesinə illüstrasiyalar çəkmiş, heykəltaraş M.Rzayeva şairin büstünü yaratmışdır. Azərbaycan ədəbiyyatşünasları şairin həyat və yaradıcılığına dair bir sıra sanballı əsərlər yazmışlar.

Nazim Hikmət 3 iyun 1963-cü ildə Moskvada vəfat etmişdir.

Kitabları: “835 Sətir” (1929), “Sesini Kaybeden Şehir” (1931), “Gece Gelen Telgraf” (1932), “Kafatası” (1932), “Unutulan Adam” (1934), “Kurtuluş Savaşı Destanı” (1937), “Ferhad ile Şirin” (1965), “Kurtuluş Savaşı Destanı” (1965), “Rubailer” (1966), “Yaşamaq gözəl şeydir, qardaşım” (1966), “Memleketimden İnsan Manzaraları” (1966-1967), “Seçilmiş əsərləri” 2 cildə (1967), “Sevdalı Bulut” (1968), “Kuvayi Milliye” (1968) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

27 Yanvar - Lyuis Kerrolun anadan olmasının 190 illiyi, (1832-1898)

İngilis yazıçısı, riyaziyyatçısı, məntiqçisi, filosofu Lyuis Kerroll (əsl adı Çarlz Latuic Docson) İngiltərənin Çeşir qraflığında anadan olmuşdur. Evdə təhsil almağa başlayan balaca Lyuisin müəllimi elə atası olmuşdur. Anadangəlmə solaxay olan Lyusi sol əllə yazmağı qadağan edirlər. Bəzilərinin fikrincə, bununla onun psixikasını zədələmişlər (o, kəkələməyə başlamışdır). 1850-ci ildə kollecə, sonrakı il isə Oksforda daxil olur. Riyaziyyat sahəsində çox bacarıqlı olan L.Kerroll 26 il ərzində bu sahə üzrə mühazirələr oxumuşdur.

L.Kerroll kollecdə oxuduğu zaman yazıçılığa başlamışdır. Şeir və kiçik hekayələrini Lyuis Kerrol imzası ilə müxtəlif jurnallara göndərən gənc yazıçı tədricən tanınmağa başlayır. Onun əsərləri 1854-cü ildən başlayaraq ciddi ingilis nəşrlərində dərc olunur. “Komiki vaxtlar” və “Qatar”. 1856-cı ildə kollecə yeni dekan, Henri Liddel təyin olunur, onunla birlikdə arvadı və 5 uşağı da gəlir. Uşaqların arasında 4 yaşlı Alisa da olur.

Yazıçı 1864-cü ildə özünün məşhur “Alisa möcüzələr ölkəsində” əsərini qələmə alır.

L.Kerrolun riyazi məntiq sahəsində yazdığı əsərləri də çox dəyərlidir.

L.Kerrol 1898-ci il yanvarın 14-də Surrey qraflığında vəfat etmiş, orada da dəfn olunmuşdur.

İnternetdə : www.books.google.com

İncəsənət

1 Yanvar - Xalq artisti Mikayıl Mirzənin anadan olmasının 75 illiyi, (1947-2006)

Mikayıl Şahvələd oğlu Mirzəyev Şamaxının (indi Ağsu rayonunun) Talış kəndində doğulub. 1969-cu ildə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun (indiki Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin) dram və kino aktyorluğu fakültəsini bitirib. İnstitutun Tədris Teatrında işləyib. 1976-cı ildən 2000-ci ilə qədər (müxtəlif fasilələrlə) Azərbaycan Milli Dram Teatrında aktyor olub. İki dəfə Milli Məclisə deputat seçilib. Xalq artisti adına layiq görülüb (22 may 1991). Mikayıl Mirzə teatrda Kürd Musa, Fərhad (“Vaqif” və “Fərhad və Şirin”, Səməd Vurğun), Muratov, Eyvaz (“Qəribə oğlan” və “Bizim qəribə taleyimiz”, İlyas Əfəndiyev), Aslan (“Kəndçi qız”, Mirzə İbrahimov), Zahid (“Fəryad”, Bəxtiyar Vahabzadə), Elxan (“Od gəlini” Cəfər Cabbarlı), Cinli Mustafa (“Dəli yığıncağı”, Cəlil Məmmədquluzadə), İxtiyar (“İblis”, Hüseyn Cavid) və digər rolları oynayıb. 1992-1995-ci illərdə Bakı Mədəni-Maarif Texnikumunun direktoru işləyib. Mikayıl Mirzə 2006-cı il iyunun 3-də dünyasını dəyişib.

Filmoqrafiya: “Ağlar-güləyən”(1988), “Anın quruluşu” (1980), “Babək” (1979), “Dədə Qorqud” (1975), “Yeddi oğuldan biri” (2007), “Faydalı qazıntılar” (1981), “Günahsız Abdulla” (1984), “Qatır Məmməd” (1974), “Min birinci söz” (1997), “Təbəssüm” (1992), “Üzeyir ömrü” (1981), “Yeddi oğul istərəm...” (1970), “Topal Teymur” (1983).

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

6 Yanvar - Xalq artisti İsmayıl Dağıstanlının anadan olmasının 115 illiyi, (1907-1980)

SSRİ Xalq artisti, SSRİ və Azərbaycan Dövlət Mükafatları laureatı İsmayıl Yusif oğlu Dağıstanlı Azərbaycan səhnəsinin ən görkəmli sənətkarlarından biridir. İsmayıl Dağıstanlı Qax rayonunun Zərnə kəndində doğulmuşdur. Səhnə fəaliyyətinə 1925-ci ildə Nuxa (Şəki) mərkəzi fəhlə-kəndli klubu nəzdindəki dram cəmiyyətində başlamışdır. Bakı Teatr Texnikumunda təhsil almış (1926-1930), eyni zamanda 1927-ci ildən təcrübəçi aktyor kimi Dram Teatrının səhnəsində kütləvi səhnelərdə çıxış etmişdir. 1930-cu ildən fasilələrlə Dram Teatrında, İrəvan Dram Teatrında (1936-37) işləmiş, Dərbənddə təşkil etdiyi Azərbaycan Teatrının rejissoru və aktyoru olmuşdur (1932-1933). 1938-ci ildən Azərbaycan Milli Dram Teatrının səhnəsində klassik obrazlar silsiləsi yaratmışdır. Azərbaycan səhnəsində V.İ.Lenin rollarının ilk ifaçısı kimi məşhurlaşmışdır. Onun səhnə yaradıcılığı həmişə yüksək vətəndaşlıq pafosu ilə seçilmişdir. Realizm məktəbi keçmiş, parlaq və özünəməxsus istedadla malik bir aktyor kimi özünü göstərmiş İ.Dağıstanlı məşhur dramaturqların və klassiklərin əsərlərinin tamaşalarında yadda qalan sürətlər yaratmışdır. Sənətdə qazandığı uğurlarına görə respublikanın Əməkdar artisti, Xalq artisti fəxri adlarına layiq görülmüşdür. Ənvər Məmmədخانlının "Şərqi səhəri" pyesinin tamaşasındakı Kirov roluna görə 1948-ci ildə Stalin Mükafatına, İlyas Əfəndiyevin "Mahnı dağlarda qaldı" dramındakı Böyük bəy roluna görə isə 1972-ci ildə respublika Dövlət Mükafatına layiq görülmüşdür. Ömrünün son illərində Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda kafedra müdiri vəzifəsində çalışmışdır. Bir neçə aktyor və teatr haqqında kitabları nəşr olunmuşdur.

İsmayıl Dağıstanlı 1 aprel 1980-ci ildə vəfat etmişdir.

Filmoqrafiya: "Ağasadıq Gəraybəyli" (film, 1974), "Axşam konserti" (film, 1948), "Böyük dayaq" (film, 1962), "Koroğlu" (film, 1960), "Kölgələr sürünür" (film, 1958), "Qara daşlar" (film, 1956), "Qatır Məmməd" (film, 1974), "Rənglərdə yaşayan kino" (veriliş, 2009), "Səbuhi" (film, 1941), "Sovet pəhləvanı" (film, 1942), "Sualtı qayıq T-9" (film, 1943) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

18 Yanvar - Xalq artisti, rəqqasə Afaq Məlikovanın anadan olmasının 75 illiyi, (1947)

Afaq Süleyman qızı Məlikova Bakıda anadan olub. Uşaqlığı müharibədən sonrakı çətin illərə təsadüf edib. Kiçik Afaq elə uşaqlıqdan eşitdiyi musiqiləri dodaqaltı zümzümə edib, rəqs etməyi sevib. Qızlarının rəqsə hədsiz marağını görən valideynləri onu Bakı Xoreoqrafiya Məktəbinə qoyublar. Leyla Vəkilovadan dərslər alan gənc xanım istedadı sayəsində Xalq artisti adına qədər yüksəlib. Afaq xanım 1963-1974-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Mahnı və Rəqs Ansamblının solisti olub. 1974-cü ildən Azərbaycan Dövlət Rəqs Ansamblının solisti və məşqçi pedaqoqudur. Azərbaycan xalq rəqslərinin mahir ifaçısı olan Afaq xanımın repertuarına Şərqi xalqların rəqsləri də daxildir.

O, Türkiyə, Misir Ərəb Respublikası, Polşa, Fransa, Böyük Britaniya, Kanada, Portuqaliya, Almaniya, İspaniya və digər ölkələrdə çıxış etmişdir. Afaq xanım 1982-ci ildən Dövlət Rəqs Ansamblının bədii rəhbəridir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

18 Yanvar - Xalq artisti, dirijor Kamal Abdullayevin anadan olmasının 95 illiyi, (1927-1997)

Azərbaycanın musiqi mədəniyyətinin inkişafında böyük rolu olmuş, görkəmli dirijor, Xalq artisti, professor Kamal Canbaxış oğlu Abdullayev Bakıda anadan olmuşdur. 1948-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını, 1952-ci ildə isə Moskva Dövlət Konservatoriyasını (1952) bitirmişdir. Sonralar o, Donetsk Opera və Balet Teatrında və Azərbaycan Opera və Balet Teatrında P.İ.Çaykovskinin “Yevgeni Onegin”, Ü.Hacıbəylinin “Əsli və Kərəm”, “Leyli və Məcnun” operalarına, Q.Qarayevin “Yeddi gözəl”, Hacıbəyovun “Gülşən” baletlərinə dirijorluq etmişdir. 1962-ci ildə Abdullayev Moskvaya, Stanislavski və Nemiroviç-Dançenko adına akademik Musiqili Teatrlarına baş dirijor vəzifəsinə dəvət olunmuşdur. Rəda da o, bir çox əsərlərə müvəffəqiyyətlə dirijorluq etmişdir.

Onun təfsir etdiyi S.Prokofyevin “Monastırda nigah” operasının lent yazısı ilə o, Beynəlxalq və qızıl medala layiq görülmüşdür. K.Abdullayev uzun illər qürbətdə yaşamasına baxmayaraq, həmişə doğma xalqına, Azərbaycan musiqisinə möhkəm bağlı olmuş, musiqiçilərimizlə daim yaradıcılıq əlaqəsi saxlamışdır. O, hansı ölkədə, hansı şəhərdə qastrol səfərində olurdusa, mütləq Azərbaycan bəstəkarlarının əsərlərini öz repertuarına salır və bu əsərləri böyük ustalıqla dinləyicilərlə çatdırmağa çalışırdı.

Onun konsert fəaliyyəti də çox geniş və səmərəli olmuşdur. Xarici ölkələrdə - Polşa, Türkiyə, Macarıstan, Almaniya, Yaponiya, Çexiya və keçmiş SSRİ-nin bir çox şəhərlərində onun dirijorluğu yüksək qiymətləndirilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

22 Yanvar - Rəssam Bəhruz Kəngərli'nin anadan olmasının 130 illiyi, (1892-1922)

Azərbaycan təsviri sənətində realist dəzğah boyakarlığının təşəkkülü, portret və mənzərə janrlarının formalaşması Kəngərli'nin adı ilə bağlıdır. Uşaq ikən ciddi xəstəlik keçirən Bəhruz Kəngərli ağır eşitdiyindən ümumtəhsil məktəbinə gedə bilməmiş, rəssamlığa meyl göstərmişdir. Tiflisdə Qafqaz İncəsənəti Təşviq Cəmiyyətinin nəzdindəki Boyakarlıq və Heykəltəraşlıq Məktəbində oxumuşdur (1910–1915). Kəngərli'nin rəssam kimi püxtələşməsində Cəlil Məmmədquluzadənin və “Molla Nəsrəddin” jurnalının böyük rolu olmuşdur. Yaradıcılığının ilk dövründə müəllimi – “mollanəsrəddin”çi rəssam

O.Şmerlinqin və tələbə yoldaşı L.D.Qudiasvilinin portretlərini çəkmiş, karikatura və satirik rəsmlər, mənzərə və məişət səhnələrini əks etdirən rəsm, akvarel və boyakarlıq əsərləri yaratmışdır (“Qoca kişi”, “Toy”, “Elçilik” və s.). Kəngərli'nin zəngin bədii irsi qalmışdır. Cəmi 7 il yaradıcılıq fəaliyyəti ilə məşğul olmağa macal tapmış Bəhruz Kəngərli 2000-ə qədər rəsm əsəri yaratmışdır. O, realist ifadəliliyi, yüksək bədii-estetik dəyəri ilə diqqəti cəlb edən çoxlu portret, mənzərə, natürmort çəkmişdir. Dövrünün qabaqcıl ziyalıların, sadə adamların portretləri (“Yaşlı kişi”, “Gürcü” və s.), mövzu aktuallığına və ideya məzmununa görə bu günün ictimai-siyasi hadisələri ilə səsleşən “Qaçqınlar” silsiləsinə daxil olan portretlər canlılığı, reallığı və psixoloji ifadəliliyi ilə fərqlənir. Rəssamın yaradıcılığında mənzərə janrı mühüm yer tutur. Onun mənzərələrində təbiətin gözəllikləri (“Şəlalə”, “Dağlıq mənzərə”, “İlanlı dağ ay işığında”, “Günəş batarkən”, “Ağrı dağı”, “Köhnə qala”, “Əliabad kəndində darvaza”, “Yamxana kəndinə gedən yol” və s.), mədəniyyət abidələri (“Möminə xatın türbəsi”, “Əshabi-kəhf dağı”, “Nuhun qəbri”), ilin fəsilləri (“Payız”, “Bahar”) əks olunmuşdur. Bəhruz Kəngərli 1918–1920-ci illərdə erməni daşnaklarının Azərbaycanda törətdikləri faciələri təsvir edən, öz dədə-baba torpaqlarından zorla qovulmuş və Naxçıvana pənah gətirmiş azərbaycanlı qaçqınların portretlərindən ibarət silsilə əsərlər yaratmışdır. Bu silsilədən olan “Qaçqınlar”, “Qaçqın qız”, “Qaçqın oğlan”, “Qaçqın qadın”, “Yurdsuz ailə”, “Qaçqın Gümşün”, “Ayaqyalın qaçqın oğlan” və s. onlarla qaçqının portreti təkcə sənətkarlıq səviyyəsinə görə deyil, tarixi sənəd kimi də dəyərlidir. Kəngərli həm də milli teatr rəssamlığının banilərindəndir. Ötən əsrin onuncu illərində Naxçıvan teatrında "Ölülər" (C.Məmmədquluzadə), "Hacı Qara" (M.F.Axundzadə), "Pəri-cadu" (Ə.Haqverdiyev) tamaşalarına bədii tərtibat və geyim eskizləri vermişdir. A.Babayevin "Yarımqıç şəkil" pyesi Kəngərliyə həsr olunmuşdur. B.Kəngərli'nin Naxçıvan şəhərində muzeyi yaradılmış, qəbirüstü abidəsi ucaldılmışdır. 2016-cı ildə Naxçıvan şəhərində Bəhruz Kəngərli adına Rəssamlar Parkının açılışı olmuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Yanvar - Xalq artisti, rəqqas Böyükağa Məmmədovun anadan olmasının 95 illiyi, (1927)

Azərbaycan milli rəqsinin əfsanəsi, Xalq artisti Böyükağa Məmmədov Bakı şəhərində anadan olub. Orta təhsilini başa vurduqdan sonra Azərbaycan Mahnı və Rəqs Ansamblında fəaliyyətə başlayıb. Burada rəqsin sirlərini öyrənən B. Məmmədov yaşlılarından həm rəqsi, həm də həvəsiylə fərqlənib. Qısa zaman ərzində məharətli rəqqas olan Böyükağa Məmmədov bir sıra rəqs tamaşalarında iştirak etmişdir. B. Məmmədov 1960-cı ildə “Cücələrim” rəqs ansamblına rəhbərlik etmişdir. Böyükağa müəllim ömrünün 80 ilini Azərbaycan rəqs sənətinə həsr edib. Bu illər ərzində 16 Əməkdar artist, 2 SSRİ Xalq artisti, eyni zamanda 2 Xalq artisti yetişdirib. Dünyanın 131 ölkəsində Azərbaycan incəsənətini layiqincə təmsil edib. Azərbaycan mədəniyyətinə verdiyi töhfələrə görə, sənətkar Xalq artisti və “Əməkdar müəllim” fəxri adlarına layiq görülüb. B.Məmmədovun Azərbaycan rəqsinin inkişafı və təbliğində böyük rolu var. Xüsusilə “Naz eləmə”, “Qaytağı” rəqslərini yüksək səviyyədə ifa etmişdir. B.Məmmədov milli rəqs sənətimizin inkişafında xidmətlər göstərmişdir. O, “Arşın mal alan” (1965) filmində rəqslərin quruluşunu (Əminə Dilbazi ilə) vermişdir.

Uzun illər Bakı Xoreqrafiya Məktəbində dərs demişdir. Tələbə və gənclərin Berlin (1951,qızıl medal), Varşava (1953) və Moskvada (1957) keçirilən Ümumdünya festivallarının laureatıdır.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

29 Yanvar - Xalq artisti, baletmeyster Leyla Vəkilovanın anadan olmasının 95 illiyi, (1927-1999)

Leyla Məhəd qızı Vəkilova Bakıda doğulmuşdur. Səkkiz yaşında Bakı Xoreoqrafiya Məktəbinə daxil olmuşdur. 1943-cü ildə məktəbi uğurla bitirən aktrisa Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının balet truppasına solist götürülmüşdür. 1945-1946-cı illərdə ixtisas səriştəsini təkmilləşdirmək, sənətkarlıq qabiliyyətini formalaşdırmaq məqsədi ilə iki il Moskva Xoreoqrafiya Məktəbində xüsusi kurs keçmişdir. Bakıya qayıdaraq Opera və Balet Teatrının aparıcı balet aktrisası olmuşdur. Tezliklə o, ən sanballı balet tamaşalarında qadın qəhrəmanların partiyalarını ifa etməyə başlamışdır. Onun zəngin yaradıcılığının ən parlaq yaradıcılıq qələbələrini təmin edən obrazlar dünya balet ulduzlarının da əsas repertuarlarını təşkil edir. Leyla Vəkilova klassik dünyəvi balet elementləri ilə milli rəqslərimizin hərəkət zərifliyini ustalıqla birləşdirir və onu öz ifasının estetik hüsnünə çevirir bilmişdir. Leyla xanım müxtəlif illərdə teatrın səhnəsində Gülyanaq (“Qız qalası”, Əfrasiyab Bədəlbəyli), Odetta-Odilliya, Avrora, Mulla (“Sonalar gölü”, “Yatmış gözəl” və “Şelkunçik”, Pyotr Çaykovski), Pao Xoa (“Qırmızı lalə”, Reynqard Qlier), Kitri (“Don Kixot” Lüdviq Minkus), Laurensiya (“Laurensiya”, Aleksandr Kreyn), Zarema (“Bağçasaray fəvvarəsi”, Boris Asafyev), Gülşən (“Gülşən”, Soltan Hacıbəyov), Aişə, Sari (“Yeddi gözəl” və “İldırımlı yollarla”, Qara Qarayev), Şirin (“Məhəbbət əfsanəsi”, Arif Məlikov), Jizel (“Jizel”, Adolf Adan), Malvina (“Qızıl açar”, Boris Zeydman), Qaraca qız (“Qaraca qız”, Əşrəf Abbasov) partiyalarını ifa etmişdir. Azərbaycan milli balet sənətinin tərəqqisində və təkamülündə, beynəlxalq aləmdə tanınmasında göstərdiyi böyük xidmətlərə görə Leyla xanım Vəkilova 30 aprel 1955-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti, 26 aprel 1958-ci ildə Xalq artisti, 31 dekabr 1967-ci ildə SSRİ Xalq artisti fəxri adlarına layiq görülüb. Leyla xanım Vəkilova Polşada (1956, 1962, 1968), Suriyada (1960), Çexoslovakiyada (1964), Hindistanda (1965), Bolqarıstanda (1966), Fransada (1969, 1974), Macarıstanda (1973), İtaliyada (1976), Türkiyədə (1977, 1982), Tiflisdə və Almaniyada (1979), Nepalda (1981) ifaçı və baletmeyster kimi uzunmüddətli qastrol səfərlərində olub. 1959-cu ildə Moskvada keçirilən Azərbaycan Ədəbiyyatı və İncəsənəti Dekadasında iştirak edib.

Görkəmli balet ustası, milli səhnə mədəniyyətimizin nadir incilərindən olan Leyla Vəkilova 20 fevral 1999-cu ildə Bakıda vəfat edib. Məzarı Fəxri Xiyabandadır.

İnternetdə: www.books.google.com

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

28 Yanvar - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Səfərov Cəlil Əziz oğlunun anadan olmasının 60 illiyi, (1962-1992)

Cəlil Səfərov Gürcüstan Respublikası Marneuli rayonunun Lejbəddin kəndində doğulmuşdur. Ailəlikcə Sumqayıt şəhərinə köçmüşlər. 1969-1977-ci illərdə buradakı orta məktəbdə təhsil almışdır. 1977-ci ildə C.Naxçıvanski adına ali Hərbi Litseyə qəbul edilmişdir. 1980-cı ildə təhsilini başa vuraraq Vladiqafqaz Hərbi Raket-Zenit Komandirlər Məktəbinə daxil olmuşdur. 1984-cü ildən Qazaxıstanın Priozorsk və Balxaş şəhərlərində işləmiş, 8 il sonra Azərbaycana qayıtmışdır. Müdafiə Nazirliyinin təyinatı ilə Qarabağa ezam olunan təcrübəli zabit xidməti başa çatdıqdan sonra burada qalmışdır. Şuşa cəbhəsində dəqiq atəşlərlə erməni yaraqlılarının və canlı qüvvələrinin məhv edilməsinə başçılıq etmişdir. Cəlilin başçılığı ilə dəqiq top atəşləri nəticəsində ermənilər ağır itkilər vermişdir. 15 may 1992-ci il Şuşanın Turşsu-Zarıslı kəndi istiqamətində gedən döyüşlərdə xeyli düşmən yaraqlısı məhv edən cəsur zabit qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Ailəli idi, iki övladı yadigar qalmışdır. Bakı şəhərinin Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 iyun 1992-ci il tarixli 833 sayılı fərmanı ilə kapitan Səfərov Cəlil Əziz oğluna ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilmişdir.

Sumqayıt şəhərindəki 10 sayılı məktəb qəhrəmanın adını daşıyır. Gürcüstan Respublikasının Marneuli şəhərində abidəsi ucaldılıb.

*Od ürəkli , od nəfəsli diyarımsan
Ocağına canım qurban , Azərbaycan !
Əzilsən də , əyilməyən vüqarımsan
Bu çağına canım qurban , Azərbaycan !
Savaşlardan alnıaçıq çıxan zaman
Tarixlərə bağışladın neçə qurban.
Hər qonşuda bir parçası əsir qalan
Torpağına canım qurban , Azərbaycan !*

Nəriman Həsənzadə

İnternetdə: www.books.google.com

Fevral

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

- 2 Fevral – Ümumrespublika Gənclər Günü, (1997)
4 Fevral – Ümumdünya Xərçənglə Mübarizə Günü, (2005)
7 Fevral – Beynəlxalq Təhlükəsiz İnternet Günü, (2004)
8 Fevral – Beynəlxalq Nənələr və Babalar Günü, (2008)
14 Fevral – Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələri Günü, (1992)
14 Fevral – Beynəlxalq Kitab Bağışlama Günü, (2012)
17 Fevral – Təmənnəsiz Xeyirxahlıq İfadəsi Günü
21 Fevral – Beynəlxalq Ana Dili Günü, (1999)
27 Fevral – Beynəlxalq Qütb Ayısı Günü

Bu tarixi unutmayaq

Xocalı faciəsi 26 fevral 1992-ci il

Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri

- Dilçi alim Ağamusa Axundovun 90 illiyi, (01.02.1932 - 05.09. 2015)
Memar Ənvər Qasımzadənin 110 illiyi, (12.02.1912 - 12.03.1969)

Yubilyar yazıçı və şairlər

- Yazıçı Meyxoş Abdullanın 60 illiyi, (02.02.1962)
Yazıçı, tənqidçi Fazil Rəhmanzadənin 80 illiyi, (09.02.1942)
Şair İsgəndər Etibarın 85 illiyi, (15.02.1937)
Yazıçı Sabir Süleymanovun 85 illiyi, (17.02.1917 - 18.12.1979)
Yazıçı, dramaturq Yusif Əzimzadənin 105 illiyi, (22.02.1917 - 06.03.1984)
Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Əmirxan Xəlilovun 85 illiyi, (23.02.1937)

Xarici ədəbiyyat

- İngilis yazıçısı Çarlz Dikkensin 210 illiyi, (07.02.1812 - 09.06.1870)
Amerikalı fantast yazıçı Andre Nortonun 110 illiyi, (17.02.1912 - 17.03.2005)
Rus yazıçısı Yekaterina Vadimovna Muraşovanın 60 illiyi, (22.02.1962)
Venesiyalı dramaturq Karlo Qoldoninin 315 illiyi, (25.02.1707 - 06.02.1793)
Fransız yazıçısı Viktor Hüqonun 220 illiyi, (26.02.1802 - 22.05.1885)

İncəsənət

- Aktrisa Münəvvər Kələntərlinin 110 illiyi, (05.02.1912 - 05.02.1968)
Rejissor, pedaqoq Lütfi Məmmədbəyovun 95 illiyi, (06.02.1927 - 01.02.2005)
Memar Ənvər Qasımzadənin 110 illiyi, (12.02.1912 - 12.03.1969)
İtalyan bəstəkarı Coakkino Rossininin 230 illiyi, (28.02.1792 - 13.11.1868)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

- Əkbərov Akif Abbas oğlunun 70 illiyi, (02.02.1952 -12.08.1992)

Fevral

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2 Fevral - Ümumrespublika Gənclər Günü, (1997)

“Azərbaycan gəncləri Azərbaycanın gələcəyidir.”

Ümummilli lider Heydər Əliyev

“Gənclik, əlbətdə, başqa nemətdir, Unudulmaz böyük səadətdir...”

Hüseyn Cavid

1 fevral 1997-ci ildə Respublika Gənclər Forumunun ildönümü münasibəti ilə gənclərin bir qrupunu qəbul edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev "2 fevral - Azərbaycan Gənclər Günü'nün elan edilməsi haqqında" Sərəncam imzalamışdır. Həmin vaxtdan etibarən hər il 2 fevral Azərbaycanda Gənclər Günü kimi təntənəli şəkildə qeyd olunur.

Azərbaycanda əsas ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan dövlət gənclər siyasəti mövcuddur və indi həmin siyasət daha qətiyyətlə həyata keçirilir. Bu gün ölkəmizin hər yerində Azərbaycan gəncləri öz bayramlarını uğurlarla qeyd edirlər. Ulu öndərin gəncliyə və gənclərə etimadı indi öz təsdiqini tapmaqdadır. Bu gün ölkəmizdə gənclər siyasəti mahiyyət və keyfiyyətcə yeni mərhələsinə yaşayır. Prezident İlham Əliyev ulu öndərin gənclər siyasətinə sadıqlığını öz qərarları ilə təsdiq edir. Gənclərin mənəvi inkişafı, vətənpərvərlik tərbiyəsi, xarici ölkələrdə təhsili, sosial müdafiəyə ehtiyacı olanların problemlərinin həlli istiqamətində görülən işlər, gənclər təşkilatlarının formalaşması və inkişafı üçün yaradılan şərait və imkan böyük diqqətin nəticəsidir. İndi ölkəmizdə dövlət qeydiyyatından keçən 170-dən çox gənclər təşkilatı fəaliyyət göstərir, minlərlə gənc lider yetişir. Yeni Azərbaycan Partiyası Gənclər Birliyinin gördüyü işlər də diqqəti xüsusilə cəlb edir. Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təşkilatlanması da uğurla gedir. Bu gün gənclərimiz Avropa və dünyanın otuzdan çox nüfuzlu beynəlxalq gənclər təşkilatında təmsil olunur və bununla da beynəlxalq gənclər hərəkatının fəal tərkib hissəsinə çevrilirlər. Beləliklə, Azərbaycanda gəncliyə dövlət qayğısı sabaha və uğurlara hesablanan bir siyasətdir, bu siyasət sağlam və intellektual nəslin formalaşmasına xidmət edir. Bütün bunlar isə Azərbaycan gəncliyinin sabahına daha böyük inamla baxmağa əsas verir.

İnternetdə: www.books.google.com

4 Fevral - Ümumdünya Xərçənglə Mübarizə Günü, (2005)

Ümumdünya Xərçənglə Mübarizə Günü 2005-ci ildə Xərçəng Əleyhinə Beynəlxalq İttifaq (UICC) tərəfindən təsis edilmişdir. Əsas məqsəd dünya ölkələrinin diqqətini bu qlobal problemə yönəltmək, onun nə dərəcədə təhlükəli olduğunu və mübarizənin yalnız birlikdə aparıldıqda səmərə verdiyini bir daha dünya ictimaiyyətinə xatırlatmaqdır.

Əsas məqsəd ayrı-ayrı fərdlərin, təşkilat və hökumətlərin birgə fəaliyyəti ilə 2025-ci ilə qədər xərçəng və digər qeyri-infeksiyon xəstəliklər nəticəsində vaxtından əvvəl ölüm hallarının sayını 25% azaltmağın mümkünlüyünü göstərməkdir.

Dünyada xərçəng xəstəliyindən hər il 7 milyondan çox insan həyatını itirir. Hazırda bu diaqnozla 20 milyon insan yaşayır. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatına görə, 2030-cu ildə onkoloji xəstələrin sayı iki dəfə artacaq.

İnternetdə: www.books.google.com

7 Fevral - Beynəlxalq Təhlükəsiz İnternet Günü, (2004)

Beynəlxalq Təhlükəsiz İnternet Günü (International Safer Internet Day) Avropa Komissiyasının qərarı ilə 2004-cü ildə təsis edilib. Bu əlamətdar hadisə dünyanın 60-dan çox ölkəsində müxtəlif şüarlar altında (“İnternet və uşaqlar”, “Qlobal şəbəkədə kibercinayət: qanunsuz kontentlərdən müdafiə”, “İnternet adi bir oyun vasitəsi deyil, İnternet bizim həyatımızdır” və s.) qeyd olunur. Tədbirlər qeyri-hökumət təşkilatı olan INSAFE (European Safer Internet Network -

Avropa Təhlükəsiz İnternet Şəbəkəsi) tərəfindən koordinasiya edilir. INSAFE - Avropa Komissiyasının iştirakı ilə yaradılan milli təşkilatlar şəbəkəsidir. Təşkilatın əsas missiyası təhlükəsiz interneti təbliğ etmək, xüsusən də gələcək nəsilləri qlobal şəbəkədəki mövcud təhdidlərlə bağlı məlumatlandırmaq, maarifləndirmə işləri aparmaqdır.

Ənənəvi olaraq hər il fevral ayının ikinci həftəsinin çərşənbə axşamı günündə təşkil edilən və bu il “Təhlükəsiz rəqəmsal texnologiyalar dünyasını birlikdə kəşf edin” şüarı ilə keçirilən müxtəlif səpkili tədbirlərdə - “Təhlükəsiz internet-mədəniyyət: uşaq və yeniyetmələr üçün pozitiv və təhlükəsiz İnternet”, “Təhsil və informasiya təhlükəsizliyi”, “Təhlükəsiz internetin yaradılmasında peşəkar cəmiyyətlərin rolu”, “İnternetdə neqativ kontentdən texniki müdafiə metodları”, “İnternet məhdud fiziki imkanlı insanlar üçün”, “İnternet nəsilləri birləşdirir və insanları maarifləndirir” və s. mövzularda məruzələr dinlənir, müzakirələr aparılır, müxtəlif fikirlər səsləndirilərək təklif və tövsiyələr verilir.

İnternetdə: www.books.google.com

14 Fevral - Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələri Günü, (1992)

Azərbaycanın ilk hərbi pilotu Fərrux ağa Qayıbov olub. O, I Dünya Müharibəsində almanlara qarşı keçirilən hava əməliyyatlarında fəal iştirak edib və indiki Belarus ərazisində gedən döyüşlərdən birində həlak olub. 1992-ci ildən Azərbaycanda Hərbi Hava Qüvvələri ilə (HHQ ilə) bağlı islahatlar dövrü başlanıb. Həmin il bu qurumun strukturu milliləşdirilib. General-mayor Rail Rzayev HHQ-nin komandanı təyin edilib. Bir qədər sonra Hərbi Hava Qüvvələri Hava Hücümündən Müdafiə Qoşunları ilə birləşdirilib. General-leytenant rütbəsi alan Rail Rzayev Hərbi Hava Qüvvələri və Hava Hücümündən Müdafiə Qoşunlarının (HHQ və HHMQ) komandanı kimi fəaliyyətini davam etdirib. Atəşkəs müqaviləsi imzalandıqdan sonra Azərbaycanda başlanan hərbi islahatlar prosesinin özəyini məhz HHQ və HHMQ təşkil edib. Səbəb aydındır – işğal altında olan Azərbaycan əraziləri yüksək relyefə malikdir və bu əraziləri işğaldan qurtarmaq işində qırıcıların, hərbi təyyarələrin və hava hədəflərini vuracaq texnikaların əvəzi yoxdur. 1997-ci ildə Azərbaycanın Ali Hərbi Təyyarəçilik Məktəbi ilk milli hərbi təyyarəçilərimizin buraxılışına başlayıb. Beləliklə, 2005-ci ildən Azərbaycanda müdafiəyə ayrılmış vəsaitlərin əhəmiyyətli hissəsi məhz HHQ və HHMQ-nin dirçəldilməsinə sərf edilib.

Xatırladaq ki, Azərbaycan və NATO arasında imzalanmış Fərdi Tərəfdaşlıq üzrə Əməliyyat Planı (İPAP) çərçivəsində H.Z.Tağıyev qəsəbəsindəki hərbi aerodrom modernləşdirilib. Eyni zamanda hərbi aerodromlarda uçuşların təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə xüsusi avadanlıqlar quraşdırılıb, texniki təminat binaları yenidən tikilib və təmir edilib, aerodromun texniki təminatı, paraşüt-desant xidməti və əyləc paraşütlərinin yığılması binalarının inşasına başlanılıb.

Hazırda Azərbaycan HHQ-nin pilotları MDB məkanında ən çox uçuş keçirmiş pilotlar sayılır. Pilotlarımız əsasən Ali Hərbi Təyyarəçilik Məktəbində hazırlanırlar, Türkiyə, Ukrayna, ABŞ və digər ölkələrin müvafiq ixtisasartırma kurslarında və təlimlərdə iştirak edirlər.

1992-ci ilin sentyabrında verilən fərmana əsasən 14 fevral - Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələri Günü kimi qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

14 Fevral - Beynəlxalq Kitabbağışlama Günü, (2012)

14 Fevral - Beynəlxalq Kitabbağışlama Günü (International Book Giving Day) – təqvimdə ən gənc bayramlardandır. Bu gün uşaqlara kitab bağışlayan və onlarda kitaba məhəbbət yaradan bütün insanları birləşdirir.

Bu bayram 2012-ci ildə özünün meydana gəlməsində ABŞ-da məşhur Delightful Children's Books uşaq kitabı sayının yaradıcısı Emmi Brodmura borcludur. Bu ideyanı ona balaca oğlu vermişdir. O, anasından soruşmuşdur ki, niyə insanların bir-birinə kitab bağışladığı xüsusi gün yoxdur.

Öncə Emmi Brodmur internet şəbəkəsində müxtəlif insanlara bu təşəbbüsə qoşulmağı təklif etmişdir. İki il ərzində bu təşəbbüs dünyada dəstək qazanmış və indi də yeni iştirakçılar cəlb etməkdə davam edir.

Bu əlamətdar günün yayılmasında məşhur müəlliflərin, bloqerlərin və uşaq yazıçılarının dəstəyi mühüm rol oynamışdır. Hər il minlərlə həm oxunmuş, həm də yeni kitablar dünyanın bütün istiqamətlərinə yola salınır və uşaqlarda kitaba məhəbbət, böyüklərdə isə bağışlamaq, hədiyyə etmək sevinci yaradır.

İnternetdə: www.books.google.com

17 Fevral - T m nnasız Xeyirxahlıq Günü

Hər il fevralın 17-də bütün dünyada qeyd olunan T m nnasız Xeyirxahlıq İfadəsi Günü (Random Acts of Kindness Day) beynəlxalq xeyriyyə təşkilatlarının təşəbbüsü ilə təsis olunmuşdur. Bu bayram ABŞ-da yaransa da, lakin bu gün artıq  mumd nya əhəmiyyətli bayrama çevrilmişdir v  vətəndaşlıqdan, milliyy td n və dini inanclardan asılı olmayaraq qeyd olunur.

Bu bayram daha çox Qərbi Avropa və ABŞ-da məşhurdur. Həmin gün bir çox şəhərlərdə ənənəvi olaraq məşhur aktyorların, ictimai və siyasi xadimlərin iştirakı ilə xeyriyyə tədbirləri v  marafonları keçirilir.

Əgər insan  z yaxşılığı müqabilində təşəkkür g zl yirs , bu həqiqi yaxşılıq, xeyirxahlıq hesab olunmur. Siz xeyirxahlıq etdiyiniz insanların sevincini görməyi v  tərifini eşiym yi g zl m m lisiniz. Xeyirxah əməllər  zly nd  sizə zövq verməlidir, buna görə tərif g zl m m lisiniz. Əsl xeyirxahlıq budur!

İnternetdə: www.books.google.com

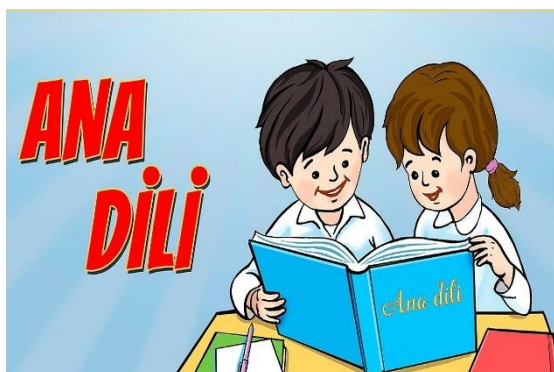
21 Fevral - Beynəlxalq Ana Dili Günü, (1999)

“Ana dilimiz müstəqil Azərbaycanın, Azərbaycan xalqının ən böyük sərvətidir.”

Ümummilli lider Heydər Əliyev

“Ey türk oğulları, vətənin bir ovuc torpağını dünyanın var-dövlətinə, dilimizin bir sözünü ləl cavahirata dəyişməyin.”

Şah İsmayıl Xətai

Beynəlxalq Ana Dili Günü YNESKO-nun 1999-cu il noyabr tarixində keçirilən Baş konfransının 30-cu sessiyasında təsis edilib və 21 fevral 2000-ci ildən dünyada dil və mədəniyyət rəngarəngliyini qoruyub saxlamaq üçün qeyd edilir.

Dil hər bir millətin maddi və mənəvi irsini qoruyan və inkişaf etdirən ən mühüm və ən güclü vasitədir. Hər bir insan öz ana dilini yaxşı bilməli və onu qorumalıdır. Çünki Ana dili insanın mənəvi aləminin zənginləşməsində, dünyagörüşünün genişlənməsində, mükəmməl təhsil almasında, öz soydaşları ilə ünsiyyət qurmasında mühüm rol oynayır. Ana dili millətin özünəməxsusluğunu qorumaqla yanaşı, tərcümə vasitəsilə başqa xalqların mədəni irsi ilə tanış olmağa, onlarla ünsiyyət qurmağa imkan yaradır. Dünyada məhv olmaq təklükəsi ilə üzləşən dillərin qorunması məqsədilə hər il keçirilən Beynəlxalq Ana dili Günü hər kəsə öz doğma dilinin varlığını hiss etmək, onunla qürur duymaq, inkişaf etdirmək hüququ olduğunu bir daha xatırladır. Dil ünsiyyət vasitəsidir, millətin simasını səciyyələndirən amillərdən biri, bəlkə də birincisidir. O, hər hansı bir xalqın varlığının təzahürü, onun milli sərvəti, qan yaddaşdır. Xalqın taleyi, onun mənliyi, mənəviyyəti və mədəniyyəti olan dil cəmiyyətin təşəkkülü və inkişafı ilə birgə yaranır, tərəqqi edir. Millətin dilinin dövlət statusuna yüksəlməsi isə tarixi hadisə, milli dövlətçilik, tarixin qızıl səhifəsidir. Bu məqam millətin millət olaraq təsdiqidir.

İnternetdə: www.books.google.com

27 Fevral - Beynəlxalq Qütb Ayısı Günü

Hər il fevralın 27-də dünyada Beynəlxalq Qütb Ayısı Günü (International Polar Bear Day) qeyd olunur. Bu günün qeyd olunmasının əsas məqsədi ictimaiyyətin onlar haqqında məlumatını artırmaq və bu heyvanların qorunmasının vacibliyini vurğulamaqdır. Həmin gün ənənəvi olaraq təbiətin müdafiəsi ilə məşğul olan ekologiya təşkilatları tərəfindən müxtəlif aksiyalar və maarifləndirici tədbirlər həyata keçirilir.

Qütb ayılarının yoxolma təhlükəsinin əsas səbəblərindən biri olan qütb buzlaqlarının əriməsidir. Ağ ayıların məhv olmasının daha bir səbəbi ətraf mühiti çirkləndirən neft quyularının işlənməsidir.

Son illərdə əldə olunmuş məlumatlar sübut edir ki, Qütb ayısı təqribən 5 milyon il əvvəl təkamülə başlamışdır. Onun əcdadı qonur ayı olmuşdur. Lakin ağ ayı, qonur ayıdan fərqli olaraq, uzaq Şimalda, dəniz buzları arasında yaşamağa uyğunlaşmışdır.

İnternetdə: www.books.google.com

Tariximizin qan yaddaşı 26 Fevral - Xocalı faciəsi, (1992)

Xocalı soyqırımı 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri, Rusiyanın Xankəndi şəhərində yerləşən 366-cı motoatıcı alayının zirehli texnikası və hərbi heyətinin köməklili ilə, Xocalı şəhərini işğal edərkən, azərbaycanlılara qarşı törədilmiş kütləvi qırğındır. Bu faciə xalqımıza qarşı dəhşətli soyqırımıdır.

Hücumdan əvvəl, yəni fevralın 25-i axşam şəhər toplardan və ağır artileriyadan şiddətli atəşə tutulmuşdur. Nəticədə, fevralın 26-ı səhər saat 5 radələrində Xocalı tam alova bürünmüşdür. Mühasirəyə alınan şəhərdə qalmış təqribən 2500 nəfər xocalılı Ağdam rayonunun mərkəzinə çatmaq ümidi ilə şəhəri tərk etmişdir. Amma bir günün içində yer üzündən silinən şəhəri tərk edən sakinlərdən 613-ü düşmən gülləsinə tuş gələrək qətləmin qurbanı olmuşdur. Bu soyqırım nəticəsində 63-ü uşaq, 106-ı qadın, 70-i qoca və qarı olmaqla, 613 nəfər Xocalı sakini qətlə yetirilmiş, 8 ailə tamamilə məhv edilmiş, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynlərindən birini itirmişdir. Düşmən gülləsinə tuş gəlib yaralanan 487 nəfərdən 76-sı uşaq olmuşdur. 1275 xocalılı əsir, 150 insan itkin düşmüşdür. Dövlətin və əhəlinin əmlakına 1 aprel 1992-ci il tarixinə olan qiymətlərlə 5 mlrd. rubl dəyərində ziyan vurulmuşdur.

1994-cü ildən ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycan hökuməti və parlamenti erməni millətçilərinin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri cinayətlər, o cümlədən Xocalı soyqırımı haqqında həqiqətləri bütün miqyası və dəhşətləri ilə dünya dövlətlərinə və beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırmaq, bunların soyqırımı siyasəti kimi tanınmasına nail olmaq üçün ardıcıl tədbirlər görmüşdür. Məqsəd Xocalı faciəsinə beynəlxalq hüquqi, siyasi qiymət verilməsinə, onun təşkilatçılarının, ideoloqlarının və icraçılarının dünya ictimaiyyətinin gözündə ifşasına və cəzalandırılmasına nail olmaqdır. Bu, Xocalı müdafiəçilərinin və şəhidlərinin ruhu qarşısında bizim insanlıq və vətəndaşlıq borcumuzdur .

İnternetdə: www.books.google.com

Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri

2 Fevral - Dilçi alim Ağamusa Axundovun anadan olmasının 90 illiyi, (1932-2015)

Ağamusa Axundov Kürdəmir şəhərində anadan olmuşdur. Orta məktəbi medalla bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində (1950-1955) və Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutunun Qərbi Avropa dilləri fakültəsində təhsil almışdır (1959-1965). A.Axundov ADU-nun aspirantı, müəllimi (1958-1959), baş müəllimi (1959-1961), dosenti (1961-1967), sonra universitetin ümumi dilçilik kafedrasının professoru, filologiya fakültəsinin dekanı (1967-1974 və 1980-1990), ümumi dilçilik kafedrasının müdiri olmuşdur. (1981-1999).

Ədəbi fəaliyyətə "İnqilab və mədəniyyət" jurnalında çap olunmuş "İkinci görüş" adlı ilk hekayəsi ilə başlamışdır. Bundan sonra bədii yaradıcılıqla, xüsusən poeziyanın sənətkarlıq problemlərinin tədqiqi ilə ciddi məşğul olmuşdur. Sovet Türkoloqları Komitəsinin (1974-cü ildən), Almaniya Demokratik Respublikasında nəşr edilən "Fonetika, dilçilik: Kommunikativ tədqiqatlar" adlı beynəlxalq nəzəri jurnalın redaksiya heyətinin üzvü (1978-ci ildən), Azərbaycan EA Terminologiya Komissiyası sədrinin müavini, Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Toponimika Komissiyasının, AzərTAC-ın Tərcümə Şurasının, Azərbaycan və Ərəb ölkələri Dostluq Cəmiyyəti İdarə Heyətinin üzvü, Sovet-Amerika Dostluq Cəmiyyəti Bakı şöbəsinin sədri kimi geniş ictimai-elmi fəaliyyət göstərmişdir. Onun "Ümumi dilçilik" (1978-1988), dilçiliyə dair şərikli yazdığı "Dilçiliyə giriş" (1966-1980), "Azərbaycan dili" (1972-1973-1974-1992) kitabları döna-dönə nəşr olunmuşdur. Ağamusa Axundov "Şöhrət" ordeni ilə təltif olunmuşdur (2000).

5 sentyabr 2015-ci ildə vəfat etmişdir, Bakıda, II Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

Kitabları: "Felin zamanları" (1961), "Müasir Azərbaycan ədəbi dilinin fonetikasi" (1963), "Müasir Azərbaycan dilinin fonetikasından mühazirələr" (1969), "Dil və üslub məsələləri" (1970), "Azərbaycan dilinin fonemlər sistemi" (1973), "Azərbaycan dilinin tarixi fonetikasi" (1973), "Ümumi dilçilik" (1979), "Riyazi dilçilik" (1979), "Şer sənəti və dil" (1980), "Azərbaycan dilinin fonetikasi" (1983), "Torpağın köksündə tarixin izləri" (1983), "Dilin estetikası" (1985), "Ümumi dilçilik" (1988), "Dil və mədəniyyət" (1992), "Dil və ədəbiyyat" (iki cildə), (2003) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

12 Fevral - Memar Ənvər Qasımzadənin anadan olmasının 110 illiyi, (1912-1969)

Azərbaycanın görkəmli memarı və dövlət xadimi Ənvər Əlibəy oğlu Qasımzadə Bakı quberniyasının Salyan şəhərində tanınmış maarifçi, Azərbaycanda rus dili və ədəbiyyatı üzrə ilk müəllimlərdən olmuş Əlibəy Qasımovun ailəsində dünyaya göz açmışdır. Ənvər Qasımzadə ilk təhsilini Bakı Müəllimlər Seminariyasının nümunəvi məktəbində almışdır. 1930-cu ilin dekabrında N.Nərimanov adına Azərbaycan Sənaye Texnikumunun inşaat şöbəsini bitirmiş və M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Sənaye İnstitutuna göndərilmişdir. 1936-cı ildə burada ali təhsilini bitirmiş və mühəndis-me'mar ixtisasına yiyələnmişdir. Hələ tələbəlik dövründən - 1934-cü ildən əmək fəaliyyətinə başlamış, "Azəridövlətlayihə" təşkilatında çalışmışdır. Həmin dövrdə həmçinin Bakı İnşaat Texnikumunda dərs demişdir. 1941-ci ildə Azərbaycan SSR Kommunal Təsərrüfatı Xalq Komissarlığı yanında Mənzil Kommunal Baş İdarəsinin rəisi və eyni zamanda, Bakı İnşaat Texnikumunun direktoru vəzifələrinə təyin edilmişdir. 1942-ci ilin əvvəllərində könüllü zabitlər hazırlığı kurslarına daxil olmuş və aprel ayından Böyük Vətən muharibəsində iştirak etmişdir. Terek sahillərindən Berlinə qədər döyüş yolu keçmişdir. "Qırmızı Bayraq", "Qırmızı Ulduz", I və II dərəcəli "Böyük Vətən müharibəsi" ordenləri ilə və altı medalla təltif edilmişdir. 1946-cı ilin iyununda Azərbaycan hökumətinin müraciəti əsasında hərbi xidmətdən geri çağırılmışdır. 1947-ci ildən Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin Memarlıq İşləri üzrə İdarəsinin rəisi, 1951-1953-cü illərdə Bakı Şəhər Soveti İcraiyyə Komitəsi sədrinin birinci müavini, 1953-1955-ci illərdə tikinti naziri, 1955-1957-ci illərdə Dövlət Tikinti Komitəsinin sədri, 1957-1959-cu illərdə nazir - Dövlət Plan Komitəsi sədrinin I müavini vəzifələrində çalışmışdır.

Ə.Qasımzadə 1959-cu ildə Azərbaycan Memarlar İttifaqına rəhbərlik etmiş, 1962-ci ildə Azərbaycan Politexnik İnstitutuna rektor təyin olunmuşdur. Ənvər Qasımzadə 1964-cü ildə memarlıq doktoru olmuş, 1966-cı ildə professor, 1968-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü seçilmişdir. O, "Əməkdar inşaatçı" fəxri adına layiq görülmüşdür. Bakının Azərbaycan prospektindəki (keçmiş Hüsü Hacıyev küçəsi), İnşaatçılar prospektindəki, keçmiş Şimali Sovet meydanındakı və Ağa Nemətulla küçəsindəki evlər, hazırda Gömrük Komitəsinin və Maliyyə Nazirliyinin inzibati binaları, Bakixanov küçəsindəki Azərbaycan Tibb Universitetinin əsas korpusları, metronun "Ulduz" stansiyası onun layihələri əsasında inşa edilmişdir. Ənvər müəllim 60-dan çox elmi məqalənin və 7 monoqrafiyanın müəllifidir. Ə.Qasımzadə 1969-cu il mart ayının 12-də vəfat etmiş və Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur. Bakıda və Salyanda onun adına küçələr vardır.

İnternetdə: www.books.google.com

Yubilyar yazıçı və şairlər

2 Fevral - Şair, yazıçı Meyxoş Abdullanın anadan olmasının 60 illiyi, (1962)

Meyxoş Kamil oğlu Abdullayev (Abdullah) Cəlilabad rayonunun Xəlilabad kəndində doğulmuşdur. 2002-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, 6 kitab müəllifidir. Meyxoş Abdullahın əsas yaradıcılıq dövrü 1980- cı illərin axırına təsadüf edir. Onun 2000-ci ildə ilk publisistik "Doktor Qəzənfər" adlı kitabı çap olunmuşdur. 2001-ci ildə isə "Didərgin ruhlar" adlı hekayələr kitabı işıq üzü görmüşdür. Bu kitabda toplanmış hekayələr arasında "Papaq", "6-cı mərtəbə", "Oğul", "Kül", "Möcüzə" və başqa hekayələri oxucular tərəfindən böyük rəğbət və sevgilə qarşılanmışdır. M. Abdullanın yaradıcılığının ən yüksəliş dövrü "Alagöz" əsəriylə bağlıdır. O, 2002-ci ildə "Alagöz" əsərinə görə, Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Bədii Ədəbiyyatı Təbliğ Bürosunun milli mənəvi yaddaşa qayıdışı təbliğ edən və Qarabağ mövzusunda yazılan ən yaxşı əsərlər üçün təsis etdiyi "Yaddaş" mükafatına layiq görülmüşdür. Meyxoş Abdullahın 2004-cü ildə "Şeytan gülüşü", 2005-ci ildə isə "Anakonda ovu" kitabları işıq üzü görmüşdür. Onun "Dəli Bəybala", "Maaş günü", "Girov qoyulmuş namus", "Mininci qadın", "Ömürdən baha", "Məhkum", "Zəhərli eşq" və s. hekayə və povestləri də maraqla oxunur. 2007-ci ildə onun "Möcüzəli xalça" əsəri Cəlilabad Xalq Teatrı tərəfindən tamaşaya qoyulmuşdur. Yazıçı Meyxoş Abdullah nəsr sahəsində öz dəst-xətti olan yazarlarımızdandır.

Kitabları: "Didərgin ruhlar" (2001), "Alagöz" (2002) , "Anakonda ovu"(2005), "Əsir qadın" (2009) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

İnternetdə: www.books.google.com

**9 Fevral - Yazıçı, alim, Fazil Rəhmanzadənin anadan olmasının 80 illiyi,
(1942)**

Rəhmanzadə Fazil Şamil oğlu Bakıda doğulmuşdur. O, 199 sayılı Bakı şəhər orta məktəbini bitirmiş, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun dil və ədəbiyyat fakültəsində qiyabi təhsil almışdır (1961-1965). Uzun illər “Bakı” qəzetini mədəniyyət şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışmışdır. Azərbaycan Dövlət Radio və Televiziya Komitəsinin əməkdaşı (1981-1983), “Azərbaycan müəllimi” qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri olmuşdur (1983-1994). Ədəbi yaradıcılığa 60-cı illərdən başlamışdır. Fazil Rəhmanzadənin 30-a yaxın tarixi-publisistik kitabları nəşr olunmuşdur. Yazıçı “Qızıl qələm”, “Dan ulduzu”, “H. Zərdabi”, “Humay” mükafatları laureatıdır. O, “Soydaş” Beynəlxalq Assosiasiyasının prezidenti seçilmişdir (1994). Əməkdar mədəniyyət işçisidir. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin və Qərb Universitetinin professoru, Azərbaycan Milli Yaradıcılıq Akademiyasının filologiya elmləri doktorudur.

Kaliforniyadakı “Azərbaycan Evi” İdarə Heyətinin, Frankfurt-Mayn şəhərindəki Avropa Türk İslam Cəmiyyətləri Birliyinin fəxri üzvü seçilmişdir. “Ümumittifaq texniki-peşə təhsili” döş nişanı ilə təltif edilmişdir (1984).

Kitabları: “Haradasa görüşmüşdük” (1974), “Gözəlliyə açılan pəncərə” (1977), “Nəsibə Zeynalova” (1978), “Ömür qısa deyil” (1979), “Oxuyan ürəkdir”(1980), “Sənətkar qüdrəti” (1982), “Nəğmə dolu könül”(1985), “Adın yadigar qalsın” (1986), “Əsrə bərabər gecə”(1991), “Yol” (1994) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

İnternetdə: www.books.google.com

15 Fevral - Şair, publisist İsgəndər Etibarın anadan olmasının 85 illiyi, (1937)

İsgəndərov İsgəndər Etibar oğlu Şamaxı şəhərində doğulmuşdur. O, 1 sayılı şəhər orta məktəbində, Şamaxı Kənd Təsərrüfatı Texnikumunda, sonra Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda təhsil almışdır. Şamaxıda çıxan “Yeni Şirvan” qəzetində çalışmışdır. Bakıda “Kənd həyatı” jurnalı redaksiyasında şöbə müdiri (1965-1966). Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Nazirliyində zootexnik (1966-1972), “Kənd əməkçisinin təqvimi” jurnalı redaksiyasında məsul katib (1972-1983), Azərbaycan KP MK yanında mətbuat mərkəzində referent olmuşdur. Hazırda “Tək səbir” qəzetinin təsisçisi və baş redaktorudur.

“Səslər” adlı ilk şeirlər kitabı 1968-ci ildə işıq üzü görmüşdür. İsgəndər Etibar 20-dən çox şeirlər kitabının müəllifidir.

Kitabları: “Səslər” (1968), “Nəğməli günlər” (1974), “Tarla yolu” (1980), “Sənə yazılan nəğmələr” (1988), “Ürək səni istəyir” (1986), “Elnur bala, nur bala” (1986), “Məndən elə nə qaldı” (1993), “Dəli kimdir bu gün?” (1996), “Bu, mənəm, sevgi dolu ürəyəm” (2002), “İraqa oxunan nəğmələr” (2003), “Pıçıltılar” (2003), “Gənc ailə üçün yaddaş” (2005), “Dağlarda nur Şamaxı” (2006), “Sevənlərə məktub” (2006), “Balaca böyükler” (2006), “Gecikən kitab” (2009) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**17 Fevral - Yazıçı Sabir Süleymanovun anadan olmasının 85 illiyi,
(1937-1979)**

Sabir Süleymanov Cəbrayıl rayonunda, qulluqçu ailəsində doğulmuşdur. O, orta məktəbi bitirib Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda təhsil almışdır (1955-1960). “Maarif” nəşriyyatında, sonra “Azərnəşr”də redaktor işləmişdir (1961-1966).

Ədəbi fəaliyyətə tələbəklik dövründə başlamışdır. “Qovarlar” adlı ilk hekayəsi 1958-ci ildə “Pioner” jurnalında çap edilmişdir. Bundan sonra Sabir Süleymanov “Göyərçin”, “Ulduz” jurnallarında, “Ədəbiyyat və İncəsənət”, “Azərbaycan gəncləri” qəzetlərində hekayələrini vaxtaşırı çap etdirmişdir. Onun 1967-ci ildə “Ulduz” jurnalında “Cərəyan” adlı povesti dərc olunmuşdur. S. Süleymanovun 1966-cı ilin dekabr ayından fəaliyyəti “Ulduz” və “Azərbaycan” jurnalı redaksiyaları ilə sıx bağlı olmuşdur. O, “Azərbaycan” jurnalında nəsr şöbəsinin müdiri kimi bütün qüvvəsini milli nəsrin inkişafı işinə həsr etmişdir.

Sabir Süleymanov 1979-cu il dekabrın 18-də vəfat etmişdir.

Kitabları: “Çay qırağında” (1964), “Məhəbbət olmayanda” (1969), “Qarayel” (1972), “Dan qaranlığı” (1974), “Çinar kəhrizin suyu” (1985) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

22 Fevral - Yazıçı, dramaturq Yusif Əzimzadənin anadan olmasının 105 illiyi, (1917-1984)

Yusif Əzimzadə Bakıda fəhlə ailəsində doğulmuşdur. Natamam orta məktəbi bitirib N.Nərimanov adına Sənaye Texnikumunun elektrik-mexanika şöbəsində təhsil almışdır. Tələbə ikən öz şeirlərini “Ədəbiyyat qəzeti”ndə, “Gənc işçi”, “Yeni yol” və “Azərbaycan gəncləri”ndə müntəzəm çap etdirmişdir. 1942-1944-cü illərdə isə “Ədəbiyyat qəzeti” ndə, “İnqilab və mədəniyyət” jurnalında ədəbi işçi, nəsr şöbəsinin müdiri vəzifələrində çalışmışdır. “Azərnəşr” və “Uşaqgəncnəşr”də bədii ədəbiyyat şöbəsinin redaktoru, “İnqilab və mədəniyyət” jurnalı, sonra “Ədəbiyyat qəzeti” redaksiyalarında məsul katib, “Göyərçin” jurnalının məsul redaktoru, “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetinin baş redaktoru, “Ulduz” gənclik jurnalında redaktor əvəzi və Azərbaycan Yazıçılar Birliyində bədii tərcümə üzrə məsləhətçi olmuşdur. “Anacan” pyesinə görə musiqili teatrların Ümumittifaq festivalının laureatı diplomuna layiq görülmüşdür (1957). Keçmiş SSRİ respublikalarının teatrlarında “Çiçəklər səltənəti”, “Anacan”, “Nəsrəddin”, “Aprel səhəri” və “Qonşular” dram əsərləri səhnəyə qoyulmuşdur. Onun tərcümə etdiyi pyeslər (Konstantin Simonovun “Rus məsələsi”, Sergey Mixalkovun “Qırmızı qalstuk”, Y.Soloviçin “Qəribə dilənçi”, O.Bodikovun “Qaraqum faciəsi”, Ş.Xusainovun “Anam gəldi”) Azərbaycan teatrlarında səhnələşdirilmişdir. “Pravda”, “İzvestiya”, “Trud” və “Literaturnaya qazeta” kimi mərkəzi qəzetlərdə müntəzəm çıxış etmişdir. Ümumittifaq Yazıçılar İttifaqının V qurultayına nümayəndə seçilmişdir. SSRİ medalları və Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanları ilə təltif olunmuşdur. Yusif Əzimzadə 1984-cü il mart ayının 6-da Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: “Partizan oğlu” (1942), “İlk görüş” (1945), “Onun həyatı” (1948), “Görüşdən sonra” (1950), “Üç bayram” (1954), “Bakının işıqları” (1956), “Yenə görüşəcəyik” (1960), “Murad dayının xatirələri” (1961), “Xatırlayacaqsan” (1964), “Anacan” (1968), “O, qərib deyildi” (1968), “Qaranquşa hay verin!” (1969), “Ləpirlər” (1971), “Unutmayın” (1973), “Mənim mahnılarım” (1976), “Qardaşlar” (1986) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)”
Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

23 Fevral - Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Əmirxan Xəlilovun anadan olmasının 85 illiyi, (1937)

Xəlilov Əmirxan Məhərrəm oğlu Gürcüstan Respublikasının Marneuli (Sarvan) şəhərində anadan olmuşdur. Orta məktəbi Marneuli (Sarvan) şəhərində bitirmiş, 1956-1961-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetində təhsil almışdır. 1968-ci ildə “Cəfər Cabbarlının ədəbi-tənqidi görüşləri” mövzusunda namizədlik, 1987-ci ildə “Azərbaycan-rus ədəbi əlaqələrinin inkişaf mərhələləri (1920-1980)” mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir.

1971-ci ildən dosent, 1988-ci ildən etibarən professor elmi adlarını almışdır. 1970-ci ildən BDU-da “Rus ədəbiyyatı tarixi”, “Türk və şərq slavyan xalqları ədəbiyyatı”, “Dünya ədəbiyyatı” kafedralarında çalışmış, “Rus ədəbiyyatı və dünya ədəbiyyatı” fənlərindən mühazirələr oxuyur. 170-dən artıq məqalə, 5 monoqrafiya, 8 kitab müəllifidir. Məmməd Araz adına “İti qələm” mükafatı laureatı olmuşdur.

Kitabları: “Sənət və sənətkar” (1974), “Yesenin və Azərbaycan” (1977), “Aleksandr Blok” (1980), “Əbədi üfüqlər” (1985), “Poeziya, həyat, mənəviyyət” (1989), “XX əsr rus ədəbiyyatı tarixi” (1992), “Sənət həyata bələdçidir” (1994), “Məmməd Araz dühası” (2002), “Əliağa Kürçaylı” (2003), “Olimpe gedən yolda” (2005) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

Xarici ədəbiyyat

7 Fevral - İngilis yazıçısı Çarlz Dikkensin anadan olmasının 210 illiyi, (1812-1870)

Dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi kimi tanınan Çarlz Dikkens Böyük Britaniyanın Lendport - Portsmut şəhərində doğulmuşdur. Ç. Dikkens ingilis ədəbiyyatında tənqidi realizmin banisi olmaqla yanaşı, həm də tanınmış yumor və satira ustasıdır. Onun yaradıcılığının ilkin dövrünə aid olan "Pikviks klubunun qeydləri" adlı əsərində patriarxal İngiltərə təsvir olunur. "Oliver Tvistin macəraları" adlı romanında yazıçı yoxsulların həyatını təsvir etmişdir. Əsərlərinin əksəriyyəti dövrü mətbuatda çap olunmuşdur. O, əsərlərini hissə-hissə yazmışdır. Dikkensin əsərləri nəsrinin mükəmməlliyi və xarakterlərin bənzərsizliyi ilə bir çox görkəmli yazıçıların diqqətini cəlb etmişdir. Çarlz Dikkensin uşaqlığı sakit bir dövrdə keçmişdir. Vaxtının çoxunu açıq havada mütaliə etməklə keçirmişdir. Atasının həbs olunmasından bir qədər əvvəl 12 yaşlı Çarlz gündə on saatlıq bir işə başlamışdır. Sonralar o, avtobioqrafik roman olan "Devid Koperfild"də bu barədə yazmışdır. 1827-ci ilin mayında Dikkens hüquq bürosunda işə başlamışdır. 1828-ci ilin noyabrınadək burada xidmət göstərmişdir. 1833-cü ildə özünün ilk hekayəsi olan "Qütb gəzintisində nahar"ı Londonda nəşr etdirmişdir. 1836-cı ildə "Boz" təxəllüslü Dikkens özünün ilk romanını – "Pikvik qəzetləri"ni nəşr etdirməyə başlamışdır. Sonralar o "Oliver Tvist", "Nikolas Niklbay", "Devid Kopperfild" və s. əsərlərini yazmışdır. 1842-ci ildə ABŞ və Kanadaya səyahət etmişdir. 1867-1868-ci illərdə yenidən Amerikaya səyahət etmiş, Emerson Fildz və başqaları ilə tanış olmuşdur. 1870-ci il iyun ayının 9-da vəfat etmişdir.

Onun bədii yaradıcılıq üsulu fantastika və realizmin birləşməsindən ibarətdir. Yaratdığı surətlər ingilis ədəbiyyatının ən yaddaqalan surətlərindəndir. Əbəs deyildir ki, bir çox yazıçılar onu "ağır artilleriya ustası" adlandırırlar. Müəllifin müxtəlif əsərlərində avtobioqrafik elementlərə rast gəlinir.

Kitabları: "Oliver Tvistin macəraları", "Böyük ümidlər", "Nikolas Niklbay", "Devid Kopperfild və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

17 Fevral - Amerikalı fantast yazıçı Elis Meri Nortonun 110 illiyi, (1912-2005)

Amerikalı fantast-yazıçı Elis Meri Norton (daha sonralar Andre Elis Norton) Ohayo ştatının Klivlend şəhərində anadan olmuşdur. Məktəb illərindən mütaliyəyə böyük maraq göstərmiş, divar qəzeti üçün ilk hekayələrini yazıb. 20 il Klivlend İctimai kitabxanasında işləmişdir. İlk kitabı olan “Şahzadənin əmri” hərbi roman janrında idi və 1934-cü ildə çap olunmuşdur. Həmin ildə nəşirlərin məsləhəti ilə kişi adı olan Andre Norton təxəllüsünü götürmüşdür. Onların fikrincə bu, kişi oxucu auditoriyasını cəlb etməli idi. Sonradan yazıçı rəsmi şəkildə Andre adını əlavə edərək adını dəyişmişdir. A.Norton fantastika janrında 1947-ci ildən yazmağa başlamışdır (“Krater adamları”). Bütünlükdə o, 130 roman yazmışdır. Nortonun ən məşhur romanları arasında “Ulduz qapıları” fantastik romanı, ulduz tacirləri haqqında “Günəş kraliçası” kosmik opera seriyası, “Cadugərlik dünyası” və “Əlf Trilogiyası” silsiləsi vardır.

Andre Norton 2005-ci il martın 17-də Tennessi ştatında vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

22 Fevral - Psixoloq, yazıçı Yekaterina Muraşovanın anadan olmasının 60 illiyi, (1962)

Rus ailə psixoloqu, yazıçısı, yeniyetmələr üçün kitabların müəllifi Yekaterina Vadimovna Muraşova Leninqradda (indiki Sankt-Peterburq) anadan olmuşdur. İlk təhsilini Leninqrad Dövlət Universitetində embrioloq ixtisası üzrə alan Y.Muraşeva ikinci təhsili kimi psixoloq ixtisasını seçmişdir. Daha sonra yeniyetmə və ailə psixoloqu kimi ixtisaslaşmışdır. Onun ilk əsəri 1989-cu ildə çapdan çıxmış “Dostluq” toplusunda “Talisman” povesti olmuşdur. Uşaqlar üçün macərə, valideynlər üçün elmi-populyar və hər iki qrup oxucular üçün tarixi-macərə romanları yazır.

2010-cu ildə Astrid Lindqren adına Beynəlxalq ədəbi mükafatın laureatlığına namizədliyi irəli sürülmüşdür. “O geri qayıtmayacaq”, “Hər zaman açıq qapı”, “Bütün ömür üçün bir möcüzə”, “Korreksiya sinifi” və s. əsərlərin müəllifidir. Onun “Korreksiya sinifi” müasir rus ədəbiyyatında içində çox seçilən bir əsərdir. Bu kitab oxuculara əsərin qəhrəmanlarını duymaq, təsvir olunanları yaşamaqla özünü insan, şəxsiyyət, vətəndaş kimi dərk etməyə kömək edir. Y.Muraşova bədii ədəbiyyatla yanaşı, valideynlər üçün uşaq psixologiyası üzrə də kitabların müəllifidir.

İnternetdə: www.books.google.com

25 Fevral - Dramaturq, librettolar müəllifi Karlo Qoldoninin anadan olmasının 315 illiyi, (1707-1793)

Karlo Qoldoni İtaliyanın Venesiya şəhərində anadan olmuşdur. Fəlsəfə və hüquq təhsili alan Qoldoni atasının istəyi ilə hüquqşünaslıq karyerasına başlayır. O, hüquqla məşğul olmaqla yanaşı, teatrla da çox maraqlanırdı.

K.Qoldoni 1731-ci ildə Venesiyada özünün müstəqil vəkillik fəaliyyətinə başlayır və paralel olaraq Venesiyanın teatr truppalarından birini mətnlərlə təmin edir. Bu dövrdə onun ilk böyük pyesləri – “Velizariy”, “Rozamunda” faciələri, “Venesiya qayıqçısı” komediyası yaranır. Lakin onlar böyük uğur gətirmir və Qoldoni Toskanaya köçür. Burada o, “İki ağanın bir nökrəri” (1745) adlı məşhur komediyasını yazır. Daha sonra yenidən Venesiyaya qayıdan Karlo Qoldoni hüquqşünaslıq işini tamamilə tərk edir və bütünlüklə ədəbiyyatla məşğul olur. Karlo Qoldoninin “Yalançı” (1750), “Qəhvəxana” (1750) və s. pyesləri də böyük uğur qazanır.

Dramaturq 1761-ci ildə İtaliyanı həmişəlik tərk edir və Parisə köçür. Burada o, italyan teatrının dramaturqu olur və kralın qızlarına italyan dilindən dərs deyir. Onun fransız dilində yazdığı “Deyingən xeyriyyəçi” əsəri (1771) ona Avropa şöhrəti qazandırır.

Karlo Qoldoni 1793-cü il fevralın 6-da Versalda vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

26 Fevral - Fransız yazıçısı Viktor Hüqonun anadan olmasının 220 illiyi, (1802-1885)

Böyük fransız yazıçısı Viktor Mari-Hüqo utopik realizmin ən nüfuzlu nümayəndələrindən biridir. Dramaturq, şair, publisist Fransada anadan olub. Nəzm əsərləri arasında "Düşüncələr" və "Əsrlərin əfsanəsi" kimi poemaları daha məşhurdur. Fransa siyasi həyatında da olduqca aktiv olan Hüqo gənclik illərində mühafizəkar meyilli olsa da, sonralar siyasi solları qoşulur və respublika ideyasının ən çılğın tərəfdarına çevrilir. Əsərləri bir qayda olaraq, yaşadığı dövrün və cəmiyyətin siyasi, sosial problemləri və mədəni həyatda baş verən hadisələri canlandırır. Hüqo başlıca olaraq özünün poetik və dramatik əsərləri ilə şöhrət qazanmışdır. Nəzm əsərləri arasında "Düşüncələr" və "Əsrlərin əfsanəsi" (Légende des siècles) kimi poemaları daha məşhurdur. Dünya oxucularının isə ən çox bəyəndiyi əsərləri yəqin ki, "Səfillər" və "Notrdam qozbeli", "Edam məhkumunun son günü" romanlarıdır - həyat gerçəkliyinin insan gözünə dirənməsi, yaxud da xoş nəğmələrlə ictimai depressiyanı cillalayan əsər. Əsərdə pak insan, fahişə, quldur, uşaq, qadın, analıq, vətəndaşlıq, dövlət xadimi, süni tale və bu kimi abstrak cilovlu məhfumlar iliyinə kimi təhlil olunur. Hüqo özü də qeyd edirdi ki, o cəmiyyət tərəfindən atılmışları, cinayətkarları müdafiə etmişdir. Əsərləri bir qayda olaraq yaşadığı dövrün və cəmiyyətin siyasi, sosial problemləri və mədəni həyatda baş verən hadisələri canlandırır.

Viktor Hüqo 1885-ci ildə mayın 22-də, 83 yaşında Fransada vəfat edib.

Kitabları: "İsland Han" (1823), "Yeni mədhiyələr", (1824), "Büq-Jarqal" (1826) "Kromvel" (1827), "Mədhiyyə və balladalar" (1828), "Şərq poemaları" (1829), "Marion de Lorm" (1829), "Ernani" (1829), "Gənc Fransa" inqilabının himni olacaq mədhiyyə (1830), "Paris Notr-Damm kilsəsi" (1831), "Kral əylənir" (1832), "Edam məhkumunun son günü" (1832), "Klod Qö" (1834), "İşıq və kölgə" (1840), "Bir cinayətin tarixi" (1852), "Cəzalar" (1853), "Düşüncələr" (1856), "Əsrlərin əfsanəsi" (1856), "Səfillər" (1852-1862), "Vilyam Şekspir" (1864), "Küçə və meşələrin nəğmələri" (1865), "Dəniz zəhmətkeşləri" (1866), "Gülən insan" (1869) romanı, "93-cü il" (1874) romanı.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

İncəsənət

5 Fevral - Əməkdar artist Münəvvər Kələntərlinin anadan olmasının 110 illiyi, (1912-1968)

Münəvvər Kələntərli Lənkəranda anadan olub. 17 yaşında Bakıya gəlib. 1933-cü ildən səhnə fəaliyyətinə başlayıb. Əvvəllər Opera Teatrında, sonralar isə Musiqili Komediya Teatrında fəaliyyət göstərib. 10-a yaxın filmə çəkilib. M.Kələntərli kinostudiyada ən rahat aktyorlardan sayılıb. Həmişə bir dubla çəkilib. Ona görə də Adil İsgəndərov deyərmiş ki, Mina, bu camaat (çəkildiyi filmlərin rejissorlarını, rejissor assistentlərini, operatorları nəzərdə tuturdu) ən çox səninlə istirahət edir. Münəvvər Kələntərli 1953-cü ildə “Vətən” kinoteatrına direktor müavini təyin olunub. Ondən sonra teatrdən çıxır, ancaq filmlərə çəkilib.

Münəvvər Kələntərli 5 fevral 1963-cü ildə 51 yaşında dünyasını dəyişib.

Filmoqrafiya: “Ağasadıq Gəraybəyli” (film, 1974), “Arşın malalan” (film, 1945), “Bakının işıqları” (film, 1950), “Bəxtiyar” (film, 1955), “Əmək və qızılgül” (film, 1962), “Görüş” (film, 1955), “Kazbek” qutusu (film, 1958), “Kölgələr sürünür” (film, 1958), “Qızmar günəş altında” (film, 1957), “O olmasın, bu olsun” (film, 1956), “Onun böyük ürəyi” (film, 1958), “Yeni il gecəsində” (film, 1958) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

6 Fevral - Xalq artisti Lütfi Məmmədbəyovun anadan olmasının 95 illiyi, (1927-2005)

Lütfi Şahbaz oğlu Məmmədbəyov Ağdaşda anadan olub. Teatr Texnikumunda (1943-1947), M.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun rejissorluq fakültəsində (1961-1966) təhsil alıb. 1947-ci ildə bir müddət Musiqili Komediya Teatrında fəaliyyət göstərüb, 40-cı illərin sonunda bu teatr müvəqqəti olaraq bağlanarkən Gənc Tamaşaçılar Teatrının truppasına daxil olub. 1961-ci ildə Akademik Milli Dram Teatrına dəvət olunub və ömrünün sonunadək burada çalışıb. Böyük aktyorluq məktəbi keçmiş Lütfi Məmmədbəyov Akademik Milli Dram Teatrının səhnəsində bir neçə tamaşanın quruluşçu rejissoru, televiziya da 60-dan çox televiziya tamaşasının rejissoru olub. Respublikada ilk çoxseriyalı televiziya filminin (teleserialın) rejissoru da Lütfi Məmmədbəyov olub - Əlibala Hacızadənin əsəri əsasında 12 seriyalı “İtkin gəlin”.

Lütfi Məmmədbəyov 1 fevral 2004-cü ildə vəfat edib.

Filmoqrafiya: “Ağasadıq Gəraybəyli” (film, 1974), “Atayevlər ailəsi” (film), “Bəxtiyar” (film, 1955), “Duel” (film, 1995), “Göz həkimi” (film, 1985), “İtkin gəlin” (film, 1994), “Kişilər” (film, 1984), “Qızmar günəş altında” (film, 1957), “Leyli və Məcnun” (film, 1961), “Mehmanxana sahibəsi” (film, 1978), “Mücrü” (film, 1973), “O olmasın, bu olsun” (film, 1956), “Sarıköynəklə Valehin Nağılı” (film), “Sehrli xalat” (film, 1964), “Səhər” (film, 1960), “Taleyin qisməti” (film, 1996), “Unudulan adam” (film, 1987), “Yad qızı” (film, 1990), “Yağışdan sonra” (film, 1998), “Yeni il gecəsində” (film, 1958)

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**28 Fevral - İtalyan bəstəkarı Coakkino Rossininin anadan olmasının 230 illiyi,
(1792-1868)**

Coakkino Antonio Rossini musiqçilər ailəsində anadan olmuşdur. Uşaqlıqdan çox gözəl və güclü səsə malik olan Coakkininonun valideynləri öncə onun müğənni olmasını istəyiblər. Lakin gələcək çətinlikləri və kiçik Coakkininonun sözbəxmaz, çətin xarakterini nəzərə alan atası və anası bu fikirdən daşınırlar. Bir neçə müəllimdən dərs alan Rossininin ilk bəstəkarlıq təcrübələrinin 1804-cü ilə aid olduğu düşünülür. 1805-ci ildə Rossininin ailəsi Bolonyaya köçür. İtalyan musiqinin çiçəkləndiyi bu şəhərdə yerli musiqi liseyində dərs alır. O, 1810-cu ildə “Nikah vekseli” librettosuna musiqi yazır. Rossini 1812-ci ildə La Skaladan opera yazmaqla bağlı ilk sifarişini alır. “Məhək daşı” adlı operası ilk dəfə tamaşaya qoyulur və 20 yaşlı Rossiniyə şöhrət qazandırır. Həmin vaxtdan o, İtaliyanın aparıcı gənc bəstəkarı olur. Daha sonralar bəstəkar “Seviliya bərbəri”, “Otello”, “Küllüçə”, “Vilhelm Tell”, “Yelizaveta İngiltərə kraliçasıdır”, “Musa Misirdə” və s. operalarını yazır. Bu və digər əsərləri bəstəkara dünya şöhrəti qazandırır. Coakkino Rossini 39 operanın, dini və kamera musiqilərinin müəllifidir.

Bəstəkar 1868-ci il noyabrın 13-də Parisdə vəfat etmiş və Per-Laşez məzarlığında dəfn olunmuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

2 Fevral - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əkbərov Akif Abbas oğlunun anadan olmasının 70 illiyi, (1952-1992)

A.Əkbərov Cəbrayıl rayonunun Balyand kəndində anadan olmuşdur. 1969-cu ildə Beyləqan şəhər 1 saylı orta məktəbini bitirmişdir. 1970-ci ildə hərbi xidmətə getmiş, 1972-ci ildə ordudan tərxis olunmuşdur. O, 1974-cü ildə Beyləqan rayon Daxili İşlər Şöbəsində polis nəfəri kimi fəaliyyətə başlamışdır. Sonuncu iş yeri polis şöbəsinin Dövlət Avtomobil Müfəttişliyi bölməsi olmuşdur. Polis baş çavuşu Akif Əkbərov həmin bölmədə Yol-Patrul Xidməti müfəttişi vəzifəsində işləmişdir.

1991-ci ilin 5 avqust tarixində Beyləqan rayon Polis Şöbəsinin bir qrup əməkdaşı Kəlbəcər rayonunun "Sarı yer" yaylağındakı mülki şəxslərin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün ezam olunur. Polislərin arasında Akif Əkbərov da var idi. Erməni quldurları tez-tez yaylaqlağa qəfil basqınlar etdiyindən, polislərimiz hər zaman sayıq olmağa çalışırdılar.

12 avqustda ermənilər "Sarı yer" yaylağına hücumla keçirlər. Əhalini qorumaq üçün polis işçilərimiz döyüşə girirlər. Təxminən 6 saat davam edən bu döyüşdə Akif Əkbərov xüsusilə fərqlənir. Düşmənin xeyli canlı qüvvəsi məhv edilir. Lakin qəfil düşmən gülləsi Akifdən də yan keçmir. Akif Əkbərov 12 avqust 1992-ci ildə Kəlbəcərin "Sarı yer" yaylağı uğrunda gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına şəhid olur. Akif Əkbərov Beyləqan rayonunda dəfn edilmişdir.

Akif Əkbərov Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 sayılı fərmanı ilə ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Akif Əkbərovun Beyləqan rayonunda büstü qoyulmuşdur. Rayon mərkəzindəki küçələrdən biri onun adını daşıyır.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Mart

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2 Mart – Azərbaycan Respublikasının BMT-nin Üzvlüyünə Qəbul Olunduğu Gün, (1992)

2 Mart – Ümumdünya Ucadan Oxu Günü

3 Mart – Ümumdünya Yazıçı Günü, (1921)

3 Mart – Ümumdünya Vəhşi Təbiət Günü, (1973)

5 Mart – Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü, (2005)

8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü, (1910)

9 Mart – Barbi Gəlinciyinin Yaranma Günü

10 Mart – Milli Teatr Günü, (1873)

12 Mart – Daxili Qoşunlar Günü, (1995)

14 Mart – Ümumdünya Yuxu Günü, (2008)

20-25 Mart – Novruz bayramı

20 Mart – Beynəlxalq Xoşbəxtlik Günü, (2012)

21 Mart – Beynəlxalq Meşə Günü, (2013)

21 Mart – Beynəlxalq Poeziya Günü, (1999)

21 Mart – İrqi Ayrı-Seçkiliyin Ləğv Olunması Uğrunda Beynəlxalq Mübarizə Günü, (1966)

21 Mart – Beynəlxalq Kuklaçı Günü, (2000)

22 Mart – Ümumdünya Su Ehtiyatları Günü, (1992)

23 Mart – Ümumdünya Meteorologiya Günü, (1950)

25 Mart – “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adının təsis edildiyi gün, (1992)

27 Mart – Beynəlxalq Teatr Günü, (1962)

31 Mart – Yer Saati Günü

Bu tarixi unutmayaq

31 Mart – Azərbaycanlıların Soyqırımını Günü, (1918)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Yazıçı Fərman Kərimzadənin 85 illiyi, (03.03.1937 - 17.03.1989)

Yazıçı Manaf Süleymanovun 110 illiyi, (03.03.1912 - 24.05.2001)

Şair Sabir Almazovun 85 illiyi, (05.03.1937 - 04.06.1976)

Ədəbiyyatşünas Vaqif Arzumanlının 75 illiyi, (05.03.1947 - 09.07.2014)

Şair, yazıçı Məmməd Orucun 75 illiyi, (08.03.1947)

Yazıçı Məmməd Dadaşzadənin 95 illiyi, (16.03.1927)

Dramaturq Qeybullar Rəsulovun 95 illiyi, (18.03.1922 - 11.09.1988)

Şair, yazıçı Zahid Xəlilin 80 illiyi, (20.03.1942)

Şair, dramaturq Atif Zeynallının 95 illiyi, (20.03.1927 - 28.01.1991)

Yazıçı Böyükağa Talıblının 125 illiyi, (21.03.1897 - 1938)

Yazıçı Cahanbaxış Cavadzadənin 120 illiyi, (22.03.1902 - 06.02.1972)

Yazıçı Fəthi Xoşginabının 100 illiyi, (22. 03.1922 - 1989)

Yazıçı Məmməd Səid Ordubadinin 150 illiyi, (24.03.1872 - 01.05.1950)
Şair Almas İldırımın 115 illiyi, (25.03.1907 - 14.01.1952)
Publisist Əsrəf Hacıyevin 90 illiyi, (25.03.1932 - 2001)
Şair, həkim Paşa Qəlbinurun 70 illiyi, (30.03.1952)
Tərcüməçi Reyhan Salamovanın 95 illiyi, (30.03.1927 - 24.03.2010)

Xarici ədəbiyyat

İngilis yazıçısı Duqlas Adamsın 70 illiyi, (11.03.1952 - 11.05.2001)
Rus şairi K.İ.Çukovskinin 140 illiyi, (19.(31).03.1882 - 28.10.1969)
Fransız yazıçısı Marsel Emenin 120 illiyi, (29.03.1902 - 14.10.1967)

İncəsənət

Xalq artisti Nodar Şaşıqoğlunun anadan olmasının 95 illiyi, (13.03.1927)
Xalq artisti Ağasadıq Gəraybəylinin 125 illiyi, (15.03.1897 - 1990)
Xalq artisti Yusif Vəliyevin 105 illiyi, (22.03.1917 - 18.03.1980)
Teatrşünas Qulam Məmmədlinin 125 illiyi, (25.03.1897 - 18.11.1994)
Müğənni Yavər Kələntərlinin 120 illiyi, (26.03.1902 - 05.02.1979)
SSRİ xalq artisti Mstislav Rostropoviçin 95 illiyi, (27.03.1927 - 27.04.2007)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Nəcəfov Fəxrəddin Vəliyəddin oğlunun anadan olmasının 55 illiyi,
(31.03.1967 - 04.09.1992)

Mart

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2 Mart – Azərbaycan Respublikasının BMT Üzvlüyünə Qəbul Olunduğu Gün, (1992)

Azərbaycan Respublikası dünya birliyi ilə tam hüquqlu inteqrasiyaya istiqamət götürmüşdür və bunun üçün bütün imkanlara malikdir.

Ümummilli lider Heydər

Əliyev

Mühüm geosiyasi məkanda yerləşən Azərbaycan Respublikasının 1991-ci il oktyabrın 18-də öz dövlət müstəqilliyini bəyan etməsi milli dövlətçilik prinsiplərinə uyğun yeni xarici siyasət kursunun formalaşdırılması və həyata keçirilməsini ən vacib məsələ kimi ön plana çəkdi. Qısa müddət ərzində dünyanın bir sıra dövlətləri tərəfindən rəsmi surətdə tanınmış Azərbaycan Respublikası 1992-ci il martın 2-də BMT-nin üzvlüyünə qəbul edildi. Bu dövrdə yeni formalaşmağa başlayan Azərbaycanın müstəqil xarici siyasəti, ilk növbədə, ölkənin ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin tezliklə bərpa edilməsi, qonşu dövlətlərlə mehriban və qarşılıqlı surətdə faydalı münasibətlərin inkişaf etdirilməsi, yeni dünya nizamı çərçivəsində regional və qlobal proseslərdə ölkənin fəal iştirakının təmin edilməsi, regionda sabitliyin və təhlükəsizliyin gücləndirilməsi, Avropa və Trans-Atlantik strukturlarına inteqrasiya məsələlərinə və s. yönəldilmişdi. Azərbaycan Respublikası dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra dövlətçiliyini inkişaf etdirərək möhkəmləndirmək üçün tarixi fürsət əldə etmiş oldu. Belə bir şəraitdə milli dövlətçilik prinsiplərinə uyğun olaraq yeni xarici siyasət kursunun formalaşdırılması və həyata keçirilməsi ən vacib məsələ kimi qarşıda dururdu. Əsas prioritet istiqamət isə hərbi işğal, etnik təmizləmə, bir milyona yaxın azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünün hüquqlarının kobudcasına pozulması, ölkənin böyük bir hissəsində tarixi və mədəni irsimizin ermənilər tərəfindən dağıdılması faktlarını özündə cəmləşdirən Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü ölkənin təhlükəsizlik mühitinin əsas təyinedici amili oldu və bu da, öz növbəsində, Azərbaycanın təhlükəsizlik və xarici siyasətinin formalaşdırılmasında əsas rol oynadı.

İnternetdə: www.books.google.com

2 Mart – Ümumdünya Ucadan Oxu Günü

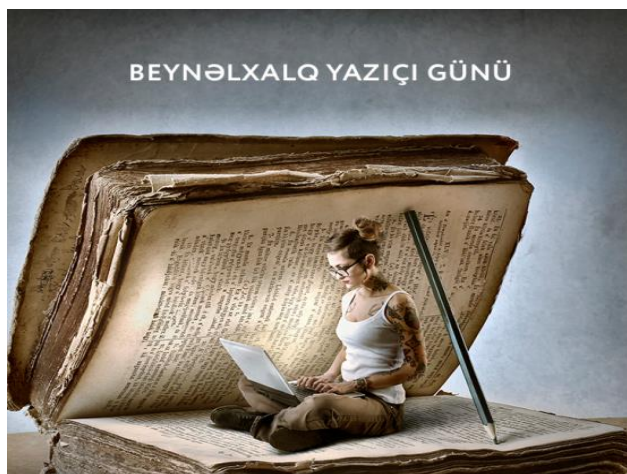

Ümumdünya Ucadan Oxu Günü Söz, Kitab, Mütaliə bayramıdır. Bu gün LitWorld şirkətinin təşəbbüsü ilə hər il mart ayının birinci həftəsinin çərşənbə günü qeyd olunur. Bu günü qeyd etmənin məqsədi mütaliəni ətraf dünya ilə qarşılıqlı təsir üsulu və öz emosiyalarını başqa insanlara səslənən söz vasitəsilə çatdırmaq imkanı kimi göstərməkdir. Bu aksiyada iştirak etməklə, insanlar dünyadakı bütün uşaqların savad alması hüququnu dəstəkləyirlər.

Son illər Ümumdünya Ucadan Oxu Günü 80-dən çox ölkədə, bir milyondan çox insan tərəfindən qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

3 Mart – Beynəlxalq Yazıçı Günü, (1921)

Maraqlı tarixi olan bu bayram 1921-ci ildən PEN klub tərəfindən (bu ad ingiliscə üç sözün poets (şair), essayists (oçerkçi) və novelists (novella, roman müəllifi) – ilk həflərindən yaranan qısaltmadır) qeyd olunmağa başlayıb. PEN klubun ilk beynəlxalq kongresi isə 1923-cü ildə Londonda keçirilib. 1986-cı il yanvarın 12-dən 18-dək PEN klubun sayca 48-ci beynəlxalq kongresi baş tutub. Məhz həmin tədbirin iştirakçıları mart ayının 3-nü “Yazıçı”nın “Ümumdünya Sülh Günü” elan edilməsi barədə qərar qəbul ediblər. Həmin vaxtadək artıq dünyanın yüzdən çox ölkəsində PEN mərkəzləri fəaliyyət göstərirdi. Bir sıra ölkələrdə bu bayram sadəcə “Yazıçı Günü” adlanır və bir növ daha çox fərqlənmiş ədibləri təbrik etmək və mükafatlandırmaq üçün münasib gün kimi qeyd olunur.

Bayramı keçirməkdə məqsəd “Dördüncü hakimiyyət”in – demokratik mətbuatın mənfi aspektlərinə qarşı çıxmağa, yalan yazılara, məqsədli təhriflərə, faktların bilərəkdən saxtalaşdırılmasına, yaxud siyasi, qrup və şəxsi maraqlar naminə gerçəyin vicdansızcasına yozulmasına yol verməməyə çağıran peşə bayramıdır. Qeyd edək ki, eyniadlı təşkilat – PEN klub bizim ölkəmizdə də yaradılıb. Üzvləri də kifayət qədər tanınmış adamlardır. Bu təşkilat ölkəmizdə 2011- ci ildə yaradılıb və prezidenti postuna yazıçı Çingiz Abdullayev seçilib. Bütün dünyada fəaliyyət göstərən PEN klubun məqsəd və vəzifələri bizdə də hədəf götürülüb. Ölkəmizdə PEN klubun digər məqsədi Azərbaycan yazıçılarını dünya ölkələrində tanıtmadır. Bu da təbii ki, tərcümə vasitəsilə mümkündür. Klubun üzvləri ən istedadlı, görkəmli və fəal yazıçılardır.

İnternetdə: www.books.google.com

3 Mart – Ümumdünya Vəhşi Təbiət Günü, (1973)

20 dekabr 2013-cü ildə BMT-nin Baş Assambleyası vəhşi flora və fauna məsələləri ilə bağlı geniş ictimaiyyətin məlumatlılığını artırmaq məqsədi ilə martın üçünü Vəhşi Təbiət Günü (World Wildlife Day) elan etmişdir (A/RES/68/205 sayılı qətnamə ilə). Həmin il təbii müxtəlifliyin qorunması sahəsində digər bir mühüm sənədin qəbul edilməsinin 40 illiyi qeyd olunmuşdur. Həmin sənəd “Məhv olmaq təhlükəsi qarşısında qalan vəhşi fauna və flora növlərinin beynəlxalq ticarəti haqqında” Konvensiya adlanırdı. Sənəd 3 mart 1973-cü ildə qəbul olunmuşdur.

Bu bayramın BMT-də qəbulundan öncə 2013-cü ilin yazında Tailandda keçirilən SITES Tərəfdarları Konfransı iştirakçılarının bu haqda təşəbbüsü olmuşdur. Məhz bu konfransda martın 3-nü Vəhşi Təbiət Günü kimi qeyd etmək təklif olunmuşdur. Konfrans iştirakçıları bu təkliflə bağlı BMT-yə müraciət etmişlər. 180 ölkə Konvensiyaya qoşulmuşdur. Bu bayramın yaranması Yer üzündəki bioloji müxtəlifliyin mühafizəsinin zəruriliyini göstərir.

İnternetdə: www.books.google.com

5 Mart – Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü, (2005)

İdman, bədən tərbiyəsi xalqın sağlamlığı ilə bağlı olan mühüm sosial sahədir. Azərbaycan bayrağı dünyada, demək olar ki, iki dəfə qaldırılır. Bu, bir Azərbaycanın dövlət başçısı hər hansı ölkəyə gələrkən və bir də idmançılarımız beynəlxalq yarışlarda çempion adını qazanarkən baş verir. Azərbaycan himni səslənir, dövlət bayrağı qaldırılır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Bu tarix Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin “Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü”nün təsis edilməsi haqqında 4 mart 2005-ci il tarixli Sərəncamına əsasən qeyd olunur. Ölkəmizdə idmanın inkişafı isə ildən-ilə geniş vüsət alır. Azərbaycanda Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü'nün martın 5-də qeyd olunması təsadüfi deyil. Məhz 1995-

ci il martın 5-də ulu öndər Heydər Əliyev Bakı İdman Sarayında dünya və Avropa çempionatlarının qalibləri və mükafatçıları ilə görüşüb, İdman Fondunu təsis edib, bədən tərbiyəsi və idmanın inkişafında yeni strategiyanın təməlini qoyub. Prezident İlham Əliyevin 1997-ci ildə Milli Olimpiya Komitəsinin rəhbər seçilməsindən sonra ölkəmizdə idmana, bədən tərbiyəsinə diqqət daha da artdı. İdmanın maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, idmançıların peşəkar səviyyədə hazırlanmasına göstərilən qayğı isə tezliklə öz müsbət nəticəsini verdi. 2008-ci ilin avqustunda Pekində keçirilən Olimpiya oyunlarında Azərbaycan idmançılarının qazandığı qələbəni xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Bu yarışlarda Azərbaycan idmançıları 7 medal qazandı və dünyanın iki yüzdən çox ölkəsi arasında 38-ci yeri tutdu. Olimpiya oyunlarında qazanılan bu qələbə də, heç şübhəsiz, dövlətin idmana münasibətinin nəticəsi idi. Azərbaycan idmançılarının müxtəlif səviyyəli beynəlxalq yarışlarda beş mindən artıq medala layiq görülməsi, Olimpiya oyunlarında qazanılan 4 qızıl, 3 gümüş və 9 bürünc medal böyük tarixi nailiyyətdir.

Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti, Azərbaycanın Birinci xanımı, Azərbaycan Gimnastika Federasiyasının Prezidenti, millət vəkili Mehriban xanım Əliyevanın ölkəmizdə idmana qayğısı da bu sahənin inkişafına böyük töhfələr verir və Azərbaycan idmanı əsl yüksəliş dövrünü yaşayır.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkədə idmanın və bədən tərbiyəsinin inkişafı sahəsində ardıcıl olaraq görülən tədbirlər Azərbaycanı həm də idman dövləti kimi tanıdır. “Sağlam bədəndə sağlam ruh olar” prinsipinə söykənərək demək olar ki, Azərbaycan həm də sağlam gəncliyi və sağlam gələcəyi olan bir dövlətdir.

İnternetdə: www.books.google.com

8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü, (1910)

həyatımızda mövqeyini və simasını müəyyən edir.

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Qadınların kişilərlə bərabər hüquqlu olmaq uğrunda apardığı mübarizə başlanğıc kimi 8 mart 1857-ci ildə ABŞ-ın Nyu-York şəhərində, geyim sektorunda çalışan yüzlərlə qadının aşağı maaşa, uzun çalışma saatlarına, eyni zamanda pis iş şəraitinə etiraz olaraq tətıl etməsi qəbul edilir. 1908-ci ildə Nyu-Yorkda 15000 qadın, daha qısa çalışma saati, daha yaxşı gəlir və səsvermə hüququ üçün nümayiş keçirdi. Nümayişdə ilk dəfə olaraq dekret icazəsi istəyən qadınların şüarı “Çörək və Gül” idi. Çörək həyat eşqini, qarın toxluğunu, gül isə daha yaxşı həyat tərzini ifadə edirdi. 1909-cu ildə isə Avropadakı qadınlar fevral ayının son bazar gününü (fevralın 28-ni) ilk qadın günü olaraq qeyd etmişlər. 1910-cu ildə (1857-ci il hadisələrədən 52 il sonra) Danimarkanın Kopenhagen şəhərində keçirilən Qadın Sosialist İnternasionalının qurultayında Klara Setkin adlı bir alman sosialist qadını 1857-ci ilin 8 martında Nyu-Yorkda başlayan mübarizənin, qadın hüquqlarının genişləndirilməsi və qadın həmrəyliyinin simvolu olaraq, Amerikada 8 martda yandırılaraq öldürülən 129 qadın işçinin xatirəsinə hər il 8 mart gününü Beynəlxalq Qadınlar Günü olmasını təklif etdi və bu təklifi qəbul edildi. Məhz qadınların kütləvi şəkildə savadlanması, müəyyən hüquqlara malik olması həmin dövrə təsadüf edir. Bəlkə də, buna görədir ki, 8 Mart digər sosializm mənşəli bayramlardan fərqli olaraq, artıq müstəqillik qazanmış keçmiş SSRİ respublikalarının təqvimindən bu günə qədər silinməyib. 1998-ci ildə Azərbaycanda Ailə, Uşaq və Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradılıb. Azərbaycan həm də Avropa Şurasının qadınlarla bağlı bürosunda təmsil olunur, BMT-nin qadın məsələləri üzrə komissiyasının tam hüquqlu üzvüdür. 1995-ci ildə isə Azərbaycan rəsmi şəkildə qadınlara qarşı münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılması haqqında beynəlxalq konvensiyaya qoşulub. Hər il bayram günü ərəfəsində dövlət başçısı 8 mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə Azərbaycan qadınlарına təbrik ünvanlayır, onların bir qrupuna fəxri adlar verir, digər bir qrupu isə orden və ya medallarla təltif edir.

İnternetdə: www.books.google.com

9 Mart – Barbi Gəlinciyinin Yaranması Günü

Dünyada ən məşhur olan gəlincik Barbinin anası və onun əsas yaradıcısı Rut Hendler hesab olunurdu. Rut Elliot düşündü və qərara gəldi ki, nəyə görə istifadə etdikləri ağac parçalarının qırıntılarını atsınlar? Çünki belə qırıntılardan da gəlir əldə etmək olardı. Rut irəli bir təklif sürdü və bildirdi ki, həmin ağac parçalarından gəlinciklər üçün mebel hazırlansın. 1956-cı ildə Rut Hendler İsveçrəyə istirahət məqsədi ilə getmişdi. Orada o, çox qərribə bir gəlincik gördü və hamı bu gəlinciyi Lilli adlandırır. Bu gəlincik özündən çox əmin görünürdü, həmçinin açıq sarı rəngində saçları və çox gözəl formada olan paltarları var idi. Rut bu gəlinciyə baxdıqdan sonra özlüyündə düşündü ki, bəlkə də artıq uşaqlar "ana – qız" formasında evcik qurub oynamaqdan beziblər. Rut buna əsasən uşaqlar üçün tamamilə böyüklərin həyatına bənzər bir yeni gəlincik yaratmaq qərarına gəldi. Bu düşüncələr içində yanan Rut Lilli gəlinciyinin bütün səlahiyyətlərini öz əli altına aldı və tamamilə yeni texnika ilə işləməyə başladı. İş prosesində onun yoldaşının firması Mattelin çox saylı mühəndisləri və rəssamları da iştirak edirdi. Rut Lilli gəlinciyini bütün hissələrinə qədər ən gözəl formaya salmaq istəyirdi. Barbini yaradaraq Rut sosial sorğu keçirdi. Bütün qız uşaqları bir ağızdan məhz belə gəlincik istədiklərini bildirdilər. Nəticədə Rut uşaqların sözüne qulaq asmaq qərarına gəldi, çünki "uşaqlar həmişə sözün düzünü deyirlər". Barbi üçün ilk paltarlar tanınmış modelyer olan Jivanşi və Dioradan sifariş edilmişdi. 1958-ci ildə Hendler rəsmi yollarla bu gəlinciyin bütün patentlərini öz üzərinə aldı. Gəlincik bütün dünyada hazırlanmış heç bir oyuncağa bənzəmirdi. Gəlincik hazırlayan şəxslərin qızının adı olan Barbaranın şərəfinə Barbi adlandırıldı və beləcə Barbi dünyaya gəldi. Hazırda bu gəlinciklər dünyanın 150 müxtəlif ölkəsində bir dənəsi 25-70 dollara satılır. Tədqiqatçıların fikrincə, dünyada daha çox tələbat yaradan 20 mal içərisində bu gəlincik də yer alır. Hazırda amerikan ailələrin çoxunun evində ən azı 10 ədəd Barbi gəlinciyinə rast gəlmək mümkündür. Bu vəziyyət İtaliya, Fransa ailələrində də belədir, üstəlik İngiltərədə bu say orta hesaba görə 5 gəlincikdən ibarətdir. Havay adalarında Barbi muzeyi yaradılmışdır. İngiltərədə Mançester adını daşıyan qəsəbədə "Barbisayağı" adını daşıyan evlərdən ibarət olan küçə hazırlanmışdır. Hazırda bütün dünya Mattel kompaniyasını Disney kimi nəhəng formada tanıyır. Mattek firması ekskuliziv icazəyə sahibdir, yəni öz oyuncaqlarını Disneyləndə satır, həm də məşhur fiqurlar olan Tom və Cerrini də hazırlayıb buraxır.

İnternetdə: www.books.google.com

10 Mart – Milli Teatr Günü, (1873)

Çox sevindirici haldır ki, Azərbaycanın böyük tarixə malik olan incəsənəti hər il yeni istedadlar yetişdirir. Bu, xalqımızın mədəniyyətinin, incəsənətinin zənginliyini nümayiş etdirir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

XIX əsrin 70-ci illərində Azərbaycanda milli teatrın yaranması mədəniyyətimizin tarixində çox böyük hadisə oldu. 1873-cü il martın 10-da Bakı Realnı Məktəbinin teatr həvəskarları truppası tərəfindən Mirzə Fətəli Axundzadənin “Sərgüzəşti - vəzir - xani Lənkəran” komediyası tamaşaya qoyuldu. Bu şərəfli işdə Həsən bəy Zərdabi və Nəcəf bəy Vəzirov mühüm rol oynamışlar. Bu tamaşa ilə Azərbaycanda milli teatrın əsası qoyulmuşdur. Qeyd edək ki, Azərbaycanda teatr sənəti qədim ənənələrə malikdir. Xalq arasında müxtəlif meydan tamaşaları, kukla teatr tamaşaları (“Maral oyunu”, “Kilimarası”), bayram tamaşaları (“Kos-Kosa”), dini səciyyəli tamaşalar (“Şəbih”) və s. geniş yayılmışdı. Hələ XVII əsrin ikinci yarısında Azərbaycanda olmuş fransız səyyahı Şarden, Çuxursəd bəylərbəyisinin İrəvan şəhərindəki iqamətgahında qonaq olarkən, burada ona üç hissəli bir tamaşa göstərmişlər. Bu tamaşa Şardenə o qədər xoş təsir bağışlamışdı ki, onu “Şərqi operası” adlandırmışdı. Milli teatrın inkişafında məşhur xeyriyyəçi-məsenat H. Z. Tağıyevin böyük xidməti olmuşdur. O, Bakı şəhərində ilk teatr binası inşa etdirmişdir. Tezliklə Azərbaycan səhnəsinin Cahangir bəy Zeynalov, Hüseynqulu Sarabski, Mirzağa Əliyev, Hüseynqulu Ərəblinski, Ülvi Rəcəb, Abbas Mirzə Şərifzadə, Mustafa Mərdanov və başqaları kimi yüzlərlə simaları yetişdi. Azərbaycanda teatr sənətinin inkişafında Hacıbəyov qardaşlarının da böyük əməyi olmuşdur. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması milli teatrın fəaliyyətində də canlanma yaratmışdır. Cümhuriyyət hökumətinin bu sahədə məqsədyönlü addımlarından biri də Azərbaycan Dövlət Teatrının təşkili olmuşdur.

Bu, Azərbaycan professional teatrının dövlət teatru statusu alması demək idi. Bu teatrın pərdələri ilk dəfə 1918-ci il noyabrın 4-də N. Nərimanovun “Nadir şah” faciəsinin tamaşası ilə açılmışdır. Sovet hakimiyyəti illərində Azərbaycanda teatr sənəti daha da inkişaf etmişdir. Məhz martın 10-nu Azərbaycan milli teatrının əsası qoyulan günü teatrsevərlər Milli Teatr Günü kimi qeyd edirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

12 Mart – Daxili Qoşunlar Günü, (1995)

Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini elan etdikdən sonra Azərbaycanda Daxili Qoşunların hərbi hissələrinin yaradılması zərurəti meydana çıxdı. Bir tərəfdən Ermənistan ordusunun Qarabağa və sərhəd bölgələrimizə təcavüzünün getdikcə geniş miqyas alması, digər tərəfdən ölkə daxilində Azərbaycanın müstəqilliyinə qənim kəsilmiş qüvvələrin fəallaşması bunu tələb edirdi. Ona görə də 1992-ci il mart ayının 12-də Daxili

İşlər Nazirliyinin Daxili Qoşunlarının hərbi hissələrinin yaradılmasına başlandı. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda gedən döyüşlərdə bu hərbi hissələr yüksək döyüş qabiliyyəti nümayiş etdirdilər və möhkəmləndilər. Daxili Qoşunların 1738 nəfər döyüşçüsü göstərdikləri döyüş şü- caətlərinə görə Azərbaycan Respublikasının orden və medalları ilə təltif olunmuşlar. Sonrakı dövrlərdə Azərbaycanın müstəqilliyinə qarşı yönəlmiş qəsdlərin qarşısının alınmasında Daxili Qoşunların böyük rolu olmuşdur. 1991-ci ilin dekabrında sabiq SSRİ Daxili İşlər Nazirliyi Daxili Qoşunlarının Bakı şəhərində yerləşən 5-ci diviziyası buraxılmış və heyəti 2 min 500 nəfərdən ibarət olan üç hərbi hissə Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin tabeliyinə verilmişdir. Həmin vaxtdan Azərbaycan Daxili Qoşunları Biləcəri qəsəbəsində yerləşən hərbi hissənin əsasında yaradılmağa başlamışdır. Daxili Qoşunların Azərbaycan Daxili İşlər Nazirliyinin müstəqil strukturu kimi yaranması və formalaşması ölkəmizin çox çətin bir dövrünə təsadüf etmişdir. 1995-ci il martın 9-da ümummilli lider Heydər Əliyevin imzaladığı müvafiq Fərmanla Azərbaycan Daxili Qoşunlarının ölkəmizin müstəqilliyi, ərazi bütövlüyü uğrunda erməni işğalçılarına qarşı döyüşə başladıkları gün - yəni 12 mart Daxili Qoşunlar günü elan olunmuşdur. Daxili Qoşunların inkişafına, möhkəmlənməsinə ulu öndər Heydər Əliyev daim diqqət yetirmiş, onun formalaşmasında da ümummilli liderimizin misilsiz tarixi xidmətləri olmuşdur. Daxili işlər orqanlarının ayrılmaz tərkib hissəsi olan Daxili Qoşunlar ötən illərdə şərəfli yol keçmiş, ciddi sınaq və çətinliklərdən dəyanətlə çıxaraq inkişaf etmişdir. 2003-cü ildən Daxili Qoşunların inkişafında yeni bir mərhələ başlamışdır. Bu gün Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev ölkənin daxili işlər orqanlarının ayrılmaz hissəsi olan Daxili Qoşunların təkmilləşdirilməsi, peşəkar hazırlığının yüksəldilməsi üçün daim diqqət və qayğı göstərir. Məhz bu diqqət və qayğının nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycanın Daxili Qoşunları döyüş hazırlığına və maddi-texniki bazasına görə MDB məkanında ön sıradadır.

İnternetdə: https://azertag.az/xeber/12_MART___DAXILI_QOSUNLAR_GUNUDUR

14 Mart – Ümumdünya Yuxu Günü, (2008)

İlk dəfə Ümumdünya Yuxu Günü 2008-ci il martın 14-də qeyd edilib. Həmin ildən başlayaraq Beynəlxalq Səhiyyə Təşkilatının yuxu və sağlamlıq problemləri üzrə layihəsi çərçivəsində hər il mart ayının ikinci həftəsinin cümə günü qeyd olunur. Bu gün çərçivəsində tədbirlər hər il müəyyən mövzuya həsr edilir.

Yuxu orqanizmin sağlamlığı üçün çox vacibdir. Düzgün yuxu zamanı orqanizm gündüz sərf etdiyi qüvvəsini bərpa edir. Buna görə də sağlam insan gümrah və enerjili şəkildə yuxudan oyanır.

Ümumdünya Yuxu Günündə sosial reklamlar fəallaşır, yuxu və onun pozulmasının insan sağlamlığına və bütövlükdə cəmiyyətə təsirləri problemlərinə həsr olunmuş simpoziumlar təşkil olunur.

İnsan həyatının üçdə birini yuxuda keçirir. Sübut olunub ki, uzun müddətli yuxusuzluq insanın həyat fəaliyyətinə çox mənfi təsir göstərir. Yuxunun cəmi 4 saat itirilməsi insan reaksiyasını 45% aşağı salır. Yaddaş pisləşir, insanda müxtəlif xəstəliklərin əmələ gəlməsinə şərait yaranır. Lakin çox yatmaq da yuxusuzluq qədər zərərliyə. Həkimlər belə hesab edirlər ki, böyüklər üçün ideal yuxu müddəti gündə 7-8 saatdır. Bəzi mütəxəssislər belə hesab edirlər ki, qadınlara bir saat artıq yuxu lazımdır, çünki onlar daha emosionaldırlar. Uşaqlar isə gündə 10 saatdan az yatmamalıdırlar.

Qoy bu bayram öz yuxumuza, yəni həm də sağlamlığımıza daha da diqqətli olmağımıza əlavə bir səbəb olsun.

İnternetdə: www.books.google.com

20-25 Mart – Novruz bayramı

Novruz bayramı xalqımızı tarixən bütövləşdirən, onun varlığını birlik, böyüklük və yaşam gücü ilə qidalandıran fenomendir. Böyük mənəvi gücə malik olan Novruz bayramı ulu əcdadlarımızın bizə verdiyi ən gözəl yadigar olub, Azərbaycan xalqının milli ruhunu və yaddaşını, onun daxili aləmini bütün zənginliyi ilə yaşadır. Təbiətin oyanışının, varlığın yenidən canlanmasının

müjdəsini verən Novruz bayramı ən qədim zamanlardan bəri həyat və məişətimizə daxil olmuş, insanlara aydın və işıqlı sabaha, xoşbəxt gələcəyə inam duyğusu bəxş etmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Novruz bayramı Şimal yarımkürəsində astronomik yazın başladığı, gecə-gündüz bərabərliyi günündə (martın 20-si, 21-i və ya 22-sində) keçirilir. Bir sıra xalqlar ta qədimdən yaz fəslinin gəlməsini təbiətin canlanması ilə bağlamış, bu münasibətlə şənliklər keçirmiş, onu yeni ilin başlanğıcı kimi bayram etmişlər. Qədim zamanlardan başlayaraq Azərbaycan, İran, Əfqanıstan, Tacikistan, Özbəkistanda və bir çox Şərq ölkələrində baharın – yeni ilin gəlişini şənliklərlə qarşılayırlar. Martın 21-i İran və Əfqanıstanda rəsmi təqvimin ilk günü sayılır. 2009-cu il sentyabrın 30-da Novruz YUNESKO tərəfindən qeyri-maddi mədəni irs siyahısına daxil edilmiş, 23 fevral 2010-cu ildə isə BMT Baş Assambleyasının 64-cü sessiyasının iclasında mart ayının 21-i Beynəlxalq Novruz Günü elan edilmişdir. Novruz Azərbaycan xalqının zəngin maddi və mənəvi dəyərlərinin mühüm bir hissəsini özündə ehtiva edən böyük mədəniyyət hadisəsidir. Müasir dövrümüz üçün bu bir milli bayramdır. Bu bayrama tarixi inkişaf boyunca baxdığımız zaman onun qədim mədəni köklərə və mənəvi qaynaqlara bağlı olduğunu görürük. Keçmişdə olduğu kimi, bu gün də Azərbaycanda, digər türk dövlətlərində və bir çox qonşu ölkələrdə Novruz Bahar bayramı kimi qeyd olunmaqdadır. “Novruz” – hərfi mənada “yeni gün” deməkdir. Amma ifadə etdiyi mərasim semantikasına görə keçidin bitməsi və yeni nizamın başlanğıcıdır. Novruza Bozqurd, Çağan, Ergenekon, Nevruz, Sultan Nevruz, Mart Doqquzu, Novruz və s. də deyilmişdir. “Novruz” anlayışı bəzi deyiliş fərqlərilə bir çox türk xalqlarının dillərində işlənməkdədir. Novruz haqqında məlumatlara Ömər Xəyyamın “Novruznamə”, Nizamülmülkün “Siyasətnamə”, Nizami Gəncəvinin “İsgəndərnəmə” və b. əsərlərində rast gəlirik. Qədim dövrlərdə Novruz təkcə xalq bayramı kimi deyil, eyni zamanda, dövlət bayramı kimi qeyd olunmuşdur. Tarixi məlumatlara görə, Novruz bayramı bir ay davam edirdi. Novruz bayramı şənliklərində kütləvi gəzintilər, xalq oyunları, nəğmələr oxunması, məzhəkəçilərin və kəndirbazların çıxışları olurdu. İnternetdə: www.books.google.com

20 Mart – Beynəlxalq Xoşbəxtlik Günü, (2012)

BMT 2012-ci ildə martın 20-ni Beynəlxalq Xoşbəxtlik Günü (International Day of Happiness) elan etmişdir. Burada məqsəd xoşbəxtliyə can atmağın planetimizdəki bütün insanların ortaq hissi olması haqqında ideyanı dəstəkləməkdir.

Beynəlxalq Xoşbəxtlik Günü'nün təsisçilərinin fikrincə, bu bayram xoşbəxtliyin bəşəriyyətin əsas məqsədlərindən biri olduğunu göstərmək və xatırlatmaq üçün təsis olunub. Bununla əlaqədar təsisçilər bütün ölkələri öz səylərini hər bir insanın rifahına yönəltməyə çağırırlar. BMT hər bir üzv dövlətə, beynəlxalq və regional təşkilatlara, həmçinin mülki şəxslər və qeyri-hökumət təşkilatları da daxil olmaqla, vətəndaş cəmiyyətinə Beynəlxalq Xoşbəxtlik Günü'nü, maarifləndirmə tədbirləri də daxil olmaqla, lazımı qaydada qeyd etməyə çağırır.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Mart – Beynəlxalq Meşə Günü, (2013)

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Assambleyasının qərarı ilə martın 21-i Beynəlxalq Meşə Günü elan edilmişdir və 1971-ci ildən qeyd olunur. BMT Baş Məclisinin 6 yanvar 2013-cü il qərarı ilə həmin ildən etibarən hər il martın 21-i qeyd edilir. Beynəlxalq Meşə Günü meşələrin və meşə sahələrinin Yer kürəsində davamlı inkişaf və təhlükəsizlik üçün böyük əhəmiyyət daşımasına diqqəti cəlb etmək məqsədi güdür. BMT Baş Məclisin bu qərarını Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı alqışlamış və üzv dövlətləri həmin gün xüsusi tədbirlər, o cümlədən ağacəkmə kampaniyaları keçirilməsini dəstəkləməyə çağırılmışdır.

Yer kürəsi ərazisinin quru hissəsinin 31 faizi meşələrlə örtülmüşdür. Haqlı olaraq meşələri planetimizin ağciyərləri adlandırırlar. Yerin ekoloji sistemləri və atmosfer arasında karbon qazı mübadiləsi prosesində meşələr mühüm yer tutur. Dünyadakı meşələrin 13 faizi xüsusi qorunan təbii ərazilərə aiddir. Son illərdə meşələrin qırılması, deqradasiya və yanğınlar nəticəsində Yer kürəsində meşələrin təhlükəli dərəcədə azalması meyilləri bütün beynəlxalq birliyi ciddi narahat edir.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Mart – Beynəlxalq Poeziya Günü, (1999)

İnsanlara şeir qədər, ədəbiyyat qədər güclü təsir edən, insanların mənəviyyətinə, əxlaqına, tərbiyyəsinə, fikirlərinin formalaşmasına bu qədər güclü təsir göstərən başqa bir vasitə yoxdur.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

1999-cu ildə YUNESKO-nun baş konfransının 33-cü sessiyasında hər il martın 21-də Ümumdünya Poeziya Günü (World Poetry Day) qeyd etmək qərara alınmışdır. İlk Ümumdünya Poeziya Günü, YUNESKO-nun mənzil-qərargahının yerləşdiyi Parisdə keçirilmişdir. YUNESKO-nun qərarında deyilir: “Poeziya müasir insanın ən dərin və kəskin mənəvi suallarına cavab ola bilər, lakin bunun üçün ona daha çox ictimai diqqəti cəlb etmək zəruridir”. Bundan başqa, Ümumdünya Poeziya Günü kiçik nəşriyyatlara özlərini göstərmək imkanı verir, çünki məhz onların səyi ilə müasir şairlərin əsərləri oxuculara çatır. Bu bayram canlı poetik söz ənənələrini dirildən poeziya klubları üçün də bir imkandır. YUNESKO hesab edir ki, bu gün kütləvi informasiya vasitələrində poeziyanın insanlara açıq, əsl müasir sənət nümunəsi kimi pozitiv obrazının yaradılmasına xidmət edir. Belə hesab olunur ki, ən qədim şeir-himnlər e.ə. XXIII əsrdə yaranmışdır. Şeirlərin müəllifi şairə En-hedu-ana olmuşdur. O, akkad çarı Sarqonun qızı olmuşdur. En-hedu-ana Ay tanrısı Nann və səhər ulduzu tanrıçası İnann haqqında yazmışdır. Bu günlə əlaqədar təhsil, mədəniyyət müəssisələrində, yaradıcı kollektivlərdə müxtəlif tədbirlər keçirilir. Bu ocağın neçə-neçə unudulmaz söz sahiblərindən biri olan sevimli Şəhriyar qəlbini, ruhunu şeirə, sözə, poeziyaya bağışlayaraq deyib:

*Şeir mədəniyyət, incəsənətdir,
İncə ruh, incə zövq, incə sənətdir.
O da musiqi tək qəlbini səsidir,
Həyatın ən böyük möcüzəsidir.*

Fransız yazıçısı Anatol Frans haqlı olaraq qeyd edib ki, şeirlə insan ruhu arasında qədim bir ünsiyyət var. Buna görə də insanın sevincli və kədərli anlarında şeir həmişə onunladır. Bu məqamlarda Livan yazıçısı və rəssamı Xəlil Cübranın sözləri yada düşür: “Şeir qanı axan yaranın və ya gülümsəyən dodaqların nəğməsidir”. Rus şairi, Nobel mükafatı laureatı İosif Brodski isə bildirib ki, poeziya ən yaxşı sözlərin ən yaxşı düzümü deyil, poeziya dilin adi mövcudluq formasıdır.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Mart – İrqi Ayrı-Seçkiliyin Ləğv Olunması Uğrunda Beynəlxalq Mübarizə Günü, (1966)

İrqi Ayrı-Seçkiliyin Ləğv Olunması Uğrunda Beynəlxalq Mübarizə Günü (İnternational Day for the Racial Discrimination) BMT-nin Baş Assambleyasının 1966-cı il 26 oktyabr tarixində keçirilən XXI sessiyasının qərarı hər il martın 21-də keçirilir. 1960-cı ilin həmin günü polis Şarpevildə (Cənubi Afrika) apartheid rejiminin Cənubi Afrika Respublikasında afrikalıların məcburi pasportlaşdırılması haqqında qanunun əleyhinə dinc nümayiş zamanı atəş açmış və 69 nəfəri öldürmüşdür. BMT-nin Baş Assambleyası bu günü elan edərək beynəlxalq birliyi, irqi ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması üçün səylərini birləşdirməyə çağırmışdır. Bununla BMT təsdiq etmişdir ki, irqi ayrı-seçkiliyi insan hüquqlarının, əsas azadlıqların və ədalətin inkarı hesab etmək olar və o, insan ləyaqətinə qarşı cinayətdir. BMT ayrı-seçkiliyin sosial və iqtisadi inkişafa, həmçinin beynəlxalq əməkdaşlığa və sülhə maneə olduğunu da qəbul edir.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Mart – Beynəlxalq Kuklaçı Günü, (2000)

21 Mart Beynəlxalq Kuklaçılar Günü'nün (International Day of Puppetry) qeyd olunması ideyası məşhur İran kukla teatrı xadimi Civad Zülfaqarihoya məxsusdur. 2000-ci ildə Maqdeburqda, Beynəlxalq Kukla Teatrı Xadimləri İttifaqının XVIII Konqresində o, bu məsələni müzakirəyə çıxarmışdır. İki ildən sonra UNİMA-nın Beynəlxalq Şurasının iclasında bayramın tarixi müəyyən olunmuşdur. Bütün dünyadan olan kuklaçıların bayramı ənənəsi 2000-ci ilin 21 martında yaranmışdır. Məhz həmin gündən başlayaraq kukla teatrlarının bütün peşəkarları və pərəstişkarları tərəfindən Beynəlxalq Kuklaçı Günü qeyd olunur. Ənənəyə görə, həmin gün kukla teatrı və yaradıcı qruplarının əməkdaşları maraqlı kukla tamaşaları, görüşlər, konsertlər təşkil edirlər.

Ölkəmizdə də kuklaların, kukla tamaşalarının yaranmasının öz tarixi vardır. Kuklalar səhnədə görünəndə həmişə bayram olur. Kukla tamaşaları uşaqlara xeyirxahlığı, yaxşılıq dəyərləndirməyi və sevməyi öyrədir. Əgər kuklalar balacalar üçün bir oyun, əyləncədirsə, böyüklər üçün bir eyham, bir mesajdır. Oyuncaqlar, bir tərəfdən körpə üçün əyləncəli anlar yaradar, digər tərəfdən tərbiyəvi və çox təsirli vasitə kimi önəm daşıyır. Kukla oyunlarını üç tipə bölmək olar: kilimarası; kukla oyunu; kölgə oyunu. Kukla oyunu tamaşalarının eyni kökdən olan bir neçə forması var. Bunlardan ən geniş yayılanı “Bəbək”, “Keçəl pəhləvan”, “Maral oyunu”, “Kilimarası” qədim kukla oyunlarındanır. İllər ötdükcə mədəniyyətin hər bir sahəsi kimi kukla teatrı da inkişaf etmişdir. Xalqımız ta qədimdən, təbii vasitələrdən istifadə olunmaqla, kuklalar düzəltmiş, xalq oyunları təşkil etmişdir. Min illər boyu azərbaycanlıların yaşadıkları geniş ərazidə kukla oyunları da yayılmışdır. Bu oyunlar üçün kukla düzəldənləri oyuqçular adlandırıblar.

Azərbaycanda körpə balaların kuklalarla əsas görüş ünvanı Abdulla Şaiq adına Kukla Teatridir. Kukla Teatridə həm milli, həm də dünya xalqlarının nağıl qəhrəmanlarının iştirakı ilə “Turpun nağılı”, “Qoçaq Əhməd”, “Cik-Cik xanım”, “Ələddin”, “Cırtan”, “Quşcuğaz”, “Göyçək Fatma”, “Qırmızı Papaq”, “Məlikməmməd” və başqa tamaşalar nümayiş olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

22 Mart – Ümumdünya Su Ehtiyatları Günü, (1992)

Ümumdünya Su Ehtiyatları Günü'nün keçirilməsi ideyası ilk dəfə BMT-nin Ətraf mühitin qorunması və inkişafı üzrə 1992-ci ildə Rio-de-Janeyroda təşkil olunan konfransında səslənmişdir.

Su bəşəriyyət üçün zəruridir. Su damlası çox böyük gücə malikdir, su damlası hamıya lazımdır. Yer səthinin 70%-i su ilə örtülsə də, onun 97,5%-i duzlu sudur. Yerdə qalan 2,5% şirin suyun 68,7%-i buzlaqların donmuş suyudur. Planetin su ehtiyatının ümumi həcmnin cəmi 1 faizi insanlar tərəfindən istifadə üçün əlçatandır. XX əsrdə suyun istifadəsi 6 dəfə artmış, əhalinin artım tempini 2 dəfə üstələmişdir. İnkişaf etmiş ölkələrdə şirin su ehtiyatlarının 30%-ə qədər sızma nəticəsində itirilir, bəzi böyük şəhərlərdə isə bu itki 70%-ə qədər artır. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyası 1993-cü il 22 fevral tarixli 47/193 sayılı qətnaməsini qəbul edərək martın 22-ni Ümumdünya Su Ehtiyatları Günü elan etmişdir. Bu əlamətdar gün 1993-cü ildən qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Mart – Ümumdünya Meteorologiya Günü, (1950)

Ümumdünya Meteorologiya Günü 1950-ci ildən, yəni bu təşkilatın yaradılması barədə konvensiya qüvvəyə minəndən bəri ənənəvi olaraq hər il bir deviz altında keçirilir. Azərbaycan 1993-cü il sentyabrın 3-dən Ümumdünya Meteorologiya Təşkilatının üzvüdür. 1873-cü ilin sentyabrında Vyana şəhərində yaradılmış Ümumdünya Meteorologiya Təşkilatı ən qədim beynəlxalq təşkilatlardan biri olan Beynəlxalq Meteorologiya Təşkilatının sələfidir. 1951-ci ildən isə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Xüsusi Agentliyidir. Artıq Ümumdünya Meteorologiya Günü hər il bir deviz altında keçirilməsi ənənəyə çevrilib.

2012-ci ilin mövzusu olan “Hava, iqlim və su gələcəyimizin aparıcı quvvəsidir” devizi isə hava, iqlim və su ilə əlaqədar təqdim olunan məlumatların sosial-iqtisadi sektorlar üçün müstəsna rolunu göstərmək üçün seçilmişdir. “Hava, iqlim və su gələcəyimizin aparıcı quvvəsidir” devizi Ümumdünya Meteorologiya Təşkilatının 16-cı Konqresində 2012-ci ildən başlayaraq İqlim Xidmətlərinin Qlobal Çərçivə Sisteminin (İXQÇS) yaradılmasına dair qəbul edilmiş qərarın icrası ilə bağlıdır. Bu Konqresdə İqlim Xidmətlərinin Qlobal Çərçivə Sisteminin 4 prioritet istiqaməti müəyyən edilmişdir: təbii fəlakət təsirlərinin minimuma endirilməsi, su resursları, səhiyyə və qida təhlükəsizliyi. Operativ və rejim xarakterli hidrometeoroloji məlumatlardan, proqnoz və xəbərdarlıqlardan iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələrində, kənd təsərrüfatı, tikinti, aviasiya, gəmiçilik, energetika və s. sahələrdə istifadə edilməsi böyük səmərə verməklə, dayanıqlı inkişafı təmin edən amillərdəndir. Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Milli Hidrometeorologiya Departamenti tərəfindən müşahidə şəbəkələri yeni cihaz və avadanlıqlarla, o cümlədən avtomat meteoroloji stansiyalarla təmin olunur. Bu da müşahidələrin keyfiyyət göstəriciləri ilə bərabər onların operativ ötürülməsini və istifadəsini təmin edir. Hava şəraitini idarə etmək mümkün olmasa da, mütəmadi olaraq müşahidələrin aparılması və daha yüksək dəqiqliklə qabaqcadan verilən proqnoz və xəbərdarlıqlar nisbətən əlverişli və təhlükəsiz həyat üçün zəmin yarada bilər. Bununla da təbii fəlakətlərin təsirlərinin nisbətən yumşaldılması məqsədilə iqtisadiyyatın bütün sahələrində keyfiyyətli hidrometeoroloji xidmətə tələbatın artması müşahidə olunur. Bu baxımdan da hidrometeorologiya xidmətlərinin rolu əvəzsizdir.

İnternetdə: <http://news.milli.az>

25 Mart – “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adının təsis edildiyi gün, (1992)

"Sizin qəhrəmanlığınız bu gün həyata atılan, orduda xidmətə gedən və hərbi xidmətə hazırlaşan gənclər üçün örnəkdir, nümunədir. Vətən yolunda canlarını qurban vermiş, şəhid olmuş Azərbaycanın Milli Qəhrəmanlarının həyatı, onların qəhrəmanlığı bütün xalqımız üçün, o cümlədən, xüsusən gənclərimiz üçün örnəkdir, dərsdir".

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Azərbaycan Respublikasının ən yüksək fərqlənmə dərəcəsi olan “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adının müəyyən olunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının 25 mart 1992-ci il tarixli, 331-XII nömrəli Qanunu ilə müəyyən olunmuşdur.

“Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi və tərəqqisi naminə xalq qarşısında müstəsna xidmətlərə və rəşadətə görə verilir. “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən onun öz təşəbbüsü ilə və ya irəli sürülmüş vəsatətlərə əsasən verilir. “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı eyni şəxsə bir dəfə verilir. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanının xüsusi fərqlənmə nişanı – “Ay-Ulduz” medalı “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanının xüsusi fərqlənmə nişanını təsis etmək haqqında” Azərbaycan Respublikasının 7 iyul 1992-ci il tarixli, 201 nömrəli Qanunu ilə təsis edilmişdir. “Ay-Ulduz” medalı “Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarında dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 6 fevral 1998-ci il tarixli, 429-IQD nömrəli Qanununa əsasən “Qızıl Ulduz” medalı ilə əvəz edilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

27 Mart – Beynəlxalq Teatr Günü, (1962)

Bu günün hər il dünyada keçirilməsi ilə bağlı qərar YUNESKO yanında Beynəlxalq Teatr İnstitutunun 1962-ci ildə Vyanada keçirilən konqresində qəbul olunub. Hər il Beynəlxalq Teatr Günü münasibəti ilə nüfuzlu incəsənət xadimləri dünya ictimaiyyətinə müraciət edirlər. Bu ənənənin əsasını qoyan və ilk dəfə dünya ictimaiyyətinə Teatr Günü münasibətilə mesaj göndərən fransalı yazıçı Jan Kokto (1962-ci il) olub. Ölkəmizin rəhbərliyi bütün sahələrdə olduğu kimi, teatr sənətinin də inkişaf etdirilməsinə xüsusi diqqət yetirir. Teatr binalarının əsaslı təmiri, incəsənət ustalarının sosial-rifah halının yaxşılaşdırılması istiqamətində atılan addımlar bunun bariz nümunəsidir. Prezident İlham Əliyevin müvafiq Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan teatrı 2009-2019-cu illərdə” Dövlət Proqramı bu gün uğurla həyata keçirilir. Proqrama uyğun olaraq Abdulla Şaiq adına Azərbaycan Dövlət Kukla, Dövlət Rus Dram, Dövlət Gənc Tamaşaçıları, Dövlət Akademik Milli Dram teatrlarının binalarında yüksək səviyyədə təmir-bərpa, yenidənqurma işləri aparılmışdır. Hazırda bu istiqamətdə işlər uğurla davam etdirilir. Ötən illər ərzində respublika teatrları dünyanın 20-dən artıq ölkəsində, o cümlədən Almaniya, Türkiyə, Rusiya, Belarus, Gürcüstan, Fransa, Mərakeş, Finlandiya, İran, Misir, Hollandiya, Estoniya, Bolqarıstan, Ukrayna və İsveçrədə keçirilən beynəlxalq tədbirlərdə ölkəmizi ləyaqətlə təmsil ediblər. Eyni zamanda, xarici dövlətlərdən tanınmış rejissorlar, baletmeysterlər, xoreoqraflar, teatr rəssamları tamaşa hazırlamaq üçün Azərbaycana dəvət olunublar. Hər il Beynəlxalq Teatr Günü ilə əlaqədar ölkə teatrlarında müxtəlif tədbirlər keçirilir, tamaşalar göstərilir.

İnternetdə: www.books.google.com

31 Mart – Yer Saati Günü

Yer saati (ing. Earth Hour) – Ümumdünya vəhşi təbiət fondu tərəfindən hər il keçirilən beynəlxalq tədbir. Hər ilin mart ayının axırncı şənbə günü keçirilir və hər kəsi, dövlət və kommersiya təşkilatlarını həyati əhəmiyyət daşımayan bütün elektrik cihazlarını bir saatlığa keçirməyə çağırır. Bununla da dünyada iqlimin dəyişməsinə diqqət ayırmağa çalışır. İlk dəfə bu tədbir (WWF) tərəfindən The Sydney Morning Herald qəzeti ilə birgə 2007-ci ildə Avstraliyada keçirilib. Artıq gələn il dünyada tərəfdarları tapıldı, 2009-cu ildə isə geniş hərəkata çevrildi. WWF-nin məlumatına görə onu hər il 1 milyard əhali keçirir.

Azərbaycan rəsmi olaraq 2011-ci ildən "Yer saati" kampaniyasına qoşulub. Elə həmin il keçirilən ilk tədbirdə Bakıda Qız Qalasının işıqları 1 saat müddətinə söndürülüb. 2012-ci ildə 31 Mart tarixində Azərbaycan ikinci dəfə kampaniyada iştirakı edib. 2013-cü ildə "Yer saati" kampaniyası Bakı şəhəri ilə yanaşı, ölkənin regionlarında Gəncə və İsmayilli şəhərlərində keçirilib.

2014-cü ildə "Yer saati" kampaniyası "İrəli" İctimai Birliyi və "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin təşkilatçılığı ilə həyata keçirilib. "Yer saati" kampaniyasının Azərbaycanda əsas təşkilatçısı "İrəli" İctimai Birliyidir. Rauf Mərdiyev kampaniyanın ölkə üzrə koordinatorudur.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq

31 Mart – Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü, (1918)

Bu gün 1918-ci ilin 30 mart və 3 aprel tarixləri arasında Bakı şəhərində və Bakı quberniyasının müxtəlif bölgələrində, eləcə də Şamaxı, Quba, Xaçmaz, Lənkəran, Hacıqabul, Salyan, Zəngəzur, Qarabağ, Naxçıvan və digər ərazilərdə Bakı Soveti və daşnak erməni silahlı dəstələrinin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri qırğınlarla bağlıdır. Rəsmi mənbələrə əsasən soyqırımın nəticəsində 12 minə yaxın azərbaycanlı qətlə yetirilmiş, on minlərlə insan

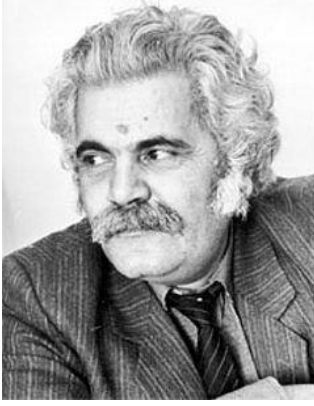
itkin düşmüşdür. Tarix boyu azərbaycanlılara qarşı həyata keçirilmiş soyqırımı lap əvvəldən rus-erməni işbirliyinin nəticəsi olub. Sovet dönəmində üstündən sükutla keçilən mart qırğınları 1998-ci ildən etibarən ulu öndərimiz Heydər Əliyevin 26 mart tarixli fərmanına əsasən hər il martın 31-i Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü kimi qeyd olunur. Tarixi faktlar göstərir ki, 31 mart əslində, 1918-1920-ci illər ərzində zaman-zaman Azərbaycanın ən müxtəlif bölgələrində həyata keçirilən soyqırımların anım günüdür. 1918-ci ilin 30 mart və 3 aprel tarixləri arasında ermənilərlə ruslar Azərbaycan türkünə qanına-qəltan ediblər. Bundan əvvəl və sonra bu cür soyqırımlar çox törədilsə də, 1918-ci il martın 31-də baş verən qətl öz miqyasına görə bunların hamısından fərqlənir.

Qeyd edək ki, hələ martın 31-nə qədər, daha dəqiqi, martın 18-21-də də Bakıda dəhşətli hadisələr baş vermişdi. Dörd gün ərzində şəhərin müsəlman əhalisi top atəşinə tutulur, güllələnir, diri-diri yandırılırdı. Bəzi məlumatlara görə, həmin günlərdə çox sayda müsəlman qətlə yetirilmişdi. Qırğının törədilməsinin başlıca səbəbi Azərbaycanın müstəqilliyinin qarşısının alınması, Bakının mühüm iqtisadi və siyasi əhəmiyyəti ilə bağlıydı. İngilis arxivlərini öyrənən türk tarixçisi Salahı Sonyel elə qənaətə gəlib ki, 1918-ci ilin martında 8-12 min azərbaycanlı qətlə yetirilib. ABŞ tarixçiləri C. və K. Makkartilər də 1918-ci il martın 30-dan aprelin 1-dək Bakıda ermənilərin 8 mindən 12 minədək müsəlman öldürdüyünü və şəhərin türk əhalisinin yarısının qaçdığını yazırlar.

İnternetdə: www.books.google.com

Yubilyar yazıçı və şairlər

3 Mart - Yazıçı Fərman Kərimzadənin anadan olmasının 85 illiyi, (1937-1989)

Fərman Kərimzadə Qərbi Azərbaycanın Böyük Vedi kəndində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini orada almış, orta məktəbi isə Beyləqan rayonunun Şahsevən kəndində bitirmişdir. Əzim Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Məktəbində təhsil almışdır. İsmayılı və Jdanov (indiki Beyləqan) rayonlarında orta məktəb müəllimi olmuşdur. Sonra “Yüksəliş” rayon qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, şöbə müdürü, məsul katib işləmişdir. Moskvada Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutunun ssenari fakültəsini bitirmişdir. Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində tərcüməçi, baş redaktor, "Abşeron", "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetlərinin redaksiyasında şöbə müdürü, ədəbi işçi, C. Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında kollegiya üzvü, “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetinin xüsusi müxbiri olmuşdur. Şüvəlan Yaradıcılıq Evinin direktoru işləmişdir.

Fərman Kərimzadə imzası daha çox tarixi roman müəllifi kimi məşhurdur. 1967-ci ildə çap olunmuş "Qarlı aşırım" onun yazıçılıq istedadını, ümidverici və gələcəkli bir nasir kimi yetişdiyini üzə çıxardı. F.Kərimzadə “Qarlı aşırım”da 30-cu illərin ziddiyyətlərini, kollektivləşmə dövrünün çətinliklərini, özündən əvvəlki nəsr ustalarını təkrar etmədən, tamamilə yeni ruhda əks etdirdi. F.Kərimzadənin uzun tədqiq və araşdırmalardan sonra qələmə aldığı “Xudafərin körpüsü” əsəri xalqımızın tarixinə, 500 il əvvəlki babalarımıza məhəbbət və hörmətin ifadəsidir. Oxucunu orta əsr Azərbaycan həyatının həyəcanlı səhnələri ilə qarşılaşdıran bu roman Ağqoyunlularla Səfəvilər hakimiyyətinin qovuşduğu, birincilərin ikincilərlə əvəzləndiyi dövrün, Azərbaycan torpaqlarının birlik, Azərbaycan mədəniyyətinin yüksəliş dövrünün bədii salnaməsidir.

F.Kərimzadə 1989-cu il mart ayının 17-də vəfat etmişdir.

Kitabları: “Sonuncu eksponat” (1961), “Ömrümüz-günümüz” (1963), “Heykəl dilə gəlir” (1965), “Qarlı aşırım” (1971), “Xudafərin körpüsü” (1982), “Çaldıran döyüşü” (1988) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

3 Mart - Yazıçı Manaf Süleymanovun anadan olmasının 110 illiyi, (1912-2001)

Manaf Süleymanov İsmayilli rayonunun Lahıc qəsəbəsində anadan olmuşdur. 18 sayılı Bakı şəhər orta məktəbini bitirmiş (1930), sonra M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Neft-Kimya İnstitutunun geoloji kəşfiyyat fakültəsində təhsil almışdır (1932-1937). O, elmi işlə də məşğul olmuş, geologiya-mineralogiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almış, uzun illər Azərbaycan Neft-Kimya İnstitutunda dərs demişdir. Ədəbi yaradıcılığa 1947-ci ildə “Azərbaycan” jurnalında dərc olunan “Yerin sirri” romanı ilə başlamışdır. İngilis dilindən bədii tərcümələr etmiş, dövrü mətbuatda məqalələrlə də çıxış etmiş, bəzən onları “Fərəcoğlu” imzası ilə çap etdirmişdir. Oxucular onun tərcüməsində Cek London, Con Steynbek, O’Henri, M. Kopelen, A. Qrasi, Oqoto, Aleks La Çuma, Y.A. Makmani, Piter Abrahams, R. Riv, A. Paton, Fillis Altman, Somerset Moem kimi görkəmli ingilis yazıçılarının əsərləri ilə tanış olmuşlar. Manaf Süleymanov ilk dəfə olaraq Bakı tarixindən, Bakı milyonçuları və qoçularından, 1918-1920-ci illərində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin şəxsiyyətlərindən elmi-publisistik kitablar yazıb, nəşr etdirmişdir. Manaf müəllim ingilis, fars, ərəb dillərini bilməklə yanaşı, rus dilində də yazıb yaratmışdır. M.Süleymanovun zəngin ədəbi irsi arasında onun xatirələri xüsusi yer tutur. Məqalə, hekayə və təsviri sənədləri, fotoşəkilləri də şəxsi fondunda olan maraqlı sənədlərdəndir. “Şagirdlik illərim” adlı xatirəsi daha maraqlıdır. “Azərbaycan diyarı. Lahıc” ədibin Vətən, ocaq sevgisinin parlaq təsviridir. Onun 636 sayılı şəxsi fondunda məşhur Bakı milyonçusu Hacı Zeynalabdin Tağıyev haqqında topladığı arxiv sənədləri, Azərbaycan klassik musiqisinin atası, məşhur musiqiçi, bəstəkar, Şərqdə ilk operanın banisi Üzeyir Hacıbəyovun məktubunun surəti və s. arxiv sənədləri də qorunur. Romanları, povestləri, ssenariləri oçerk, hekayə, xatirə və tərcümələri müəllifin arxivdəki 2-ci elmi siyahısında rəsmiləşdirilmişdir.

Manaf Süleymanov 2001-ci il mayın 24-də Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: ”Yerin sirri” (1948), ”Yerin sirri” (1956), “Fırtına” (1960), “Yerin sirri” (1967), “Fırtına” (1969), “Zirvələrdə” (1973), “Dalğalar qoynunda” (1977), “Yerin sirri” (1980), “Dalğalar qoynunda” (1984), “Zirvələrdə” (1988), “Eşitdiklərim, oxuduqlarım, gördüklərim” (1996), “Son bahara çatdıq” (1996), “Neft milyonçusu” (1996), “Şərqdə ilk demokratik cumhuriyyət” (1999), “Şagirdlik illərim” (2001) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

5 Mart - Şair Sabir Almazovun anadan olmasının 85 illiyi, (1937-1976)

Sabir Almazov Qazıməmməd şəhərində, fəhlə ailəsində doğulmuşdur. Atası Əliabbas Yaqub oğlu 1942-ci ildə cəbhədə həlak olmuşdur. S.Almazov 1945-1955-ci illərdə 15 sayılı Hacıqabul dəmiryol məktəbində təhsil almışdır. 1955-1957-ci illərdə Bakı dəmir-beton zavodunda usta köməkçisi və usta vəzifələrində işləmişdir. 1957-ci ildə API-yə daxil olmuş, ikinci kursdan sonra, 1959-cu ilin yayında Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının zəmanəti ilə Moskvaya, M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutuna göndərilmişdir. Oranı müvəffəqiyyətlə bitirib Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında bədii ədəbiyyatın tərcüməsi şöbəsində işləmişdir. Burada o, şeir və tərcümə kitablarını redaktə etmiş, vaxtaşırı radio və televiziya da öz şeirlərini, tərcümələrini oxumuşdur. Gənc şair ədəbi aləmə 1957-ci ildə “Azərbaycan gəncləri” qəzetində çap etdirdiyi “Mərmər daş” şeir ilə gəlmişdir. Bundan sonra “Gəncliyin səsi” almanaxında, dövrü mətbuatda tez-tez çıxış etmişdir. Onun tərcüməsində oxucular dünya yazıçılarının (Afrika, Hind, Suriya, Kuba”, çex və b.) əsərləri ilə tanış olmuşlar.

Sabir Almazov 1976- cı il iyunun 4- də Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: “Fikir” (1967), “Baharla görüş” (1977), “Mənim səsim” (1978) və s.

Tərcümələri: V.V.Bianki. “Qarışqa yuvasına tələsirdi” (1966), V.Kolin. “Qonur ayı” (1966), A.L.Barto. “İpatdı” (1970), N.Tixonov. “Altı sütun” (1981) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

5 Mart - Ədəbiyyatşünas, tənqidçi, tərcüməçi Vaqif Arzumanlının anadan olmasının 75 illiyi, (1947-2014)

Vaqif Arzumanlı Quba rayonunda anadan olub. Onbirillik məktəbi qızıl medalla bitirdikdən sonra 1964-1969-cu illərdə Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsil almışdır. 1969-1972-ci illərdə AMEA-nın, M.Qorki adına Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunun və Litva EA-nın aspiranturalarında oxumuşdur. 1973-cü ildən Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda elmi işçi işləmiş, 1980-1991-ci illərdə AMEA SSRİ XDRS-da şöbə müdiri vəzifəsində çalışmışdır. V.Arzumanlı 1991-2002-ci illərdə Azərbaycan EA Milli Münasibətlər İnstitutunun direktoru işləmişdir. 2002-ci ildən AMEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun “Xarici ölkələr ədəbiyyatı və ədəbi əlaqələr” şöbəsinə rəhbərlik etmişdir. 2011-ci ildən AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun beynəlxalq əlaqələr üzrə direktor müşaviri işləmişdir. V.Arzumanlı 1973-cü ildə namizədlik, 1984-cü ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş, 1991-ci ildən professor adı almışdır, Beynəlxalq Eko-İnformasiya Akademiyasının akademiki (1996), “Alman-Azərbaycan Cəmiyyəti” İdarə Heyətinin üzvü (1992), Beynəlxalq “Soydaş” Assosiasiyasının vitse-prezidenti (1994), Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzinin vitse-prezidenti (1996), “Quba Xeyriyyə Cəmiyyəti”nin sədri (1996), Türkiyəni və S.Dəmirəli Sevərlər Cəmiyyətinin həmsədri (1999), İctimai-Siyasi Proseslər və Beynəlxalq Əlaqələr Elmi Araşdırmalar Mərkəzinin Prezidenti (2002) seçilmişdir. V.Arzumanlı 35 kitab və monoqrafiyanın, həmçinin 1500-dən artıq elmi və publisistik məqalənin, müsahibənin müəllifidir. 60-dan artıq elmi əsərin redaktoru və ön sözün müəllifidir. Ədəbi əlaqələr və milli münasibətlər sahəsində gənc alimlərin və mütəxəssislərin yetişdirilməsində fəal iştirak etmişdir, 30-dan artıq aspirant, dissertant və doktorantın elmi rəhbəri, elmi məsləhətçisi olmuşdur.

2014-cü ilin iyul ayında ağır xəstəlikdən sonra dünyasını dəyişmişdir.

Kitabları: “Ürəklər qovuşanda” (1989), “Azərbaycan ünvanlı” (1994), “1918-ci il qırğınları” (1995), “Tarixin qara səhifələri” (1998), “Keçmişimiz və gələcəyimiz” (2000), “Bölünmüş vətənin bütövlük rəmzi” (2006), “Dünya Azərbaycanlıları Konqresi” (2007), “Azərbaycanın ən qədim şəhəri-Dəmirqapı Dərbənd” (2009), “Dəyərli ustad” (2010), “Dədə Qorqudun qəbrinin izi ilə” (2012), “Mirzə Fətəli Axundzadə və Qərbi Avropa ədəbi-nəzəri fikri” (2012) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

8 Mart - Şair, yazıçı Məmməd Orucun anadan olmasının 75 illiyi, (1947)

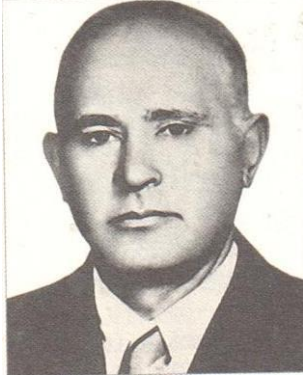
Məmməd Oruc Qərbi Azərbaycanın Vədi rayonunun Böyük Vədi kəndində anadan olmuşdur. Beyləqan rayonunun G.Əsədov adına Şahsevən kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra ADU-nun jurnalistika şöbəsində təhsil almışdır (1965-1969). “Duyaraq” adlı ilk şeiri 1963-cü ildə “Yüksəliş” rayon qəzetində dərc olunmuşdur. “Azərbaycan gəncləri” qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, şöbə müdiri (1969-1971), Dövlət Televiziya və Radio Verlişləri Komitəsində kiçik redaktor, redaktor, böyük redaktor (1972-1980), “Azərbaycan” jurnalında ədəbi işçi (1980-1989) vəzifələrində çalışmışdır. Bir ilə yaxın Beyləqan rayonunun Şahsevən kəndində əkinçiliklə və bədii yaradıcılıqla məşğul olmuşdur. Onun oxucuların rəğbətini qazanan “Əzrailə söhbət”, “Köçürülmə”, “Oyun havası”, “Günlərin bir günündə” kimi maraqlı nəsr əsərləri var. “Ailə səadəti”, “Yadigar mahnı”, “Leylək körfəzi”, “Köçürülmə” kitablarının, “Təbriz almaları”, “Oğulla görüş” və s. pyeslərin müəllifidir.

Məmməd Oruc Azərbaycan ədəbiyyatında özünəməxsus səsi və nəfəsi olan yazıçılardandır. O, öz üslubu ilə daim seçilməyi bacarıb. Nasir kimi ən üstün özəlliklərindən biri də ağırlarını kifayət qədər saf və təmiz düşüncəylə yazmaq və bunu oxucuya çatdırmaq bacarığıdır. Məmməd Oruc 1993-cü ildən “Azərbaycan” jurnalının nəsr bölməsinə rəhbərlik edir.

Kitabları: “Ailə səadəti” (1973), “Yadigar mahnı” (1979), “İkinci ad” (1984), “Leylək körfəzi” (1985), “İntizardan sonra” (1989), “Köçürülmə” (1990) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

16 Mart - Yazıçı Məmməd Dadaşzadənin anadan olmasının 95 illiyi, (1927)

Məmməd Abbas oğlu Dadaşzadə Azərbaycanın Təbriz şəhərində, qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur. Burada orta məktəbi bitirmişdir. Gəncə Hərbi Hava Qüvvələri Məktəbində təhsil almışdır (1946-1947). ADU-nun hüquq fakültəsini bitirdikdən sonra “Bakı kommunistləri” qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi vəzifəsində çalışmışdır (1952-1953). Azərbaycan EA Ədəbiyyat İnstitutu Əlyazmaları Fondunda elmi işçi (1953-1954), Azərbaycan EA Tarix muzeyində elmi-kütləvi şöbənin müdiri (1954-1956), “Xan sarayı” muzeyinin direktoru (1956-1960) olmuşdur. Hazırda Azərbaycan EA Tarix İnstitutunun etnoqrafiya şöbəsində baş elmi işçi (1961-ci ildən) vəzifəsində çalışır. Tarix elmləri namizədidir.

1949-cu ildən bədii yaradıcılığa başlamışdır. “Sülhün işığında” (1950) almanaxında ilk mətbu əsəri çıxmışdır. Məqalələri dövrü mətbuatda müntəzəm çap olunur. Etnoqraf-tarixçi kimi xalqın orta əsrlər mənəvi mədəniyyəti, həyat tərzini haqqında elmi məqalələri və hekayələri ilə çıxış edir.

Kitabları: ”Ayrılıq” (1956), “Görüş” (1962), “Dan yeri söküləndə” (1964), “Sübh işığında” (1966), “Elmi həqiqət və dini etiqad” (1966) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

18 Mart - Dramaturq Qeybullu Rəsulovun anadan olmasının 100 illiyi, (1922-1988)

Qeybullu Rəsulov Azərbaycanın Qax rayonunun İlisu kəndində anadan olmuşdur. İbtidai təhsili kənddə almış, yeddiillik məktəbi Qaxda bitirmiş, sonra Şəki Feldşerlik Məktəbində oxumuşdur (1935-1939). Ordu sıralarına çağırılmış, İkinci Dünya müharibəsi dövrü bir müddət Sovet Ordusu tərkibində İranda olmuş (1942), sonra 402 və 416-cı atıcı diviziyalarında hərbi feldşer işləmişdir. Mozdok şəhərinin azad edilməsi uğrunda döyüslərdə yaralanmışdır. Ordudan tərxis olunandan sonra Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun teatrşünaslıq fakültəsində təhsil almışdır. Sonra M. Əzizbəyov adına Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında ədəbi hissə müdiri işləmişdir (1953-1955). Ədəbi fəaliyyətə "Tatar Bakıdan gəlir" birpərdəli pyeslə başlamış, Xalq Yaradıcılığı Evi həmin pyesi ayrıca kitabça halında çap etmişdir (1955). Azərbaycan Dövlət Radio Verilişləri Komitəsində müxbir, redaktor (1955-1957), "Bakı" axşam qəzeti redaksiyasında ədəbiyyat və incəsənət şöbəsinin müdiri (1958-1965), M Əzizbəyov adına Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrında ədəbi hissə müdiri işləmişdir (1965-ci ildən). Respublikada keçirilən ən yaxşı pyeslər müsabiqəsində dəfələrlə mükafata layiq görülmüşdür. "Əlvida, Hindistan", "Söz yarası", "Nəsillər", "Od parçası", "Gün aydın, əlahəzrət", "Günəşlə oyananlar", "Şəhərli oğlan", "Molla Nəsrəddin zarafatı", "Dzerjinski koloniyası" pyesləri respublika dövlət dram teatrlarında səhnəyə qoyulmuşdur. Onun birpərdəli pyesləri, habelə irihəcmli dramları özfəaliyyət dərnəklərində və xalq teatrlarında oynanmışdır. Eyni zamanda "Moskva", "Serebryannı bor", "Üç Gül", "Kranlar səslənir", "Büllur vaz", "Pırpız xanım", "Bir "Volqa" məhəbbət" adlı pyeslərinin televiziya tamaşaları göstərilmiş, "Sınaq", "Çağırış", "Ana və oğul", "Mayakovskinin gözü ilə" və s. pyesləri isə radioda səsləndirilmişdir.

1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordeni və medallarla təltif edilmişdir.

Qeybullu Rəsulov 1988-ci il sentyabrın 11-də Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: "Rəhmə gəl, mələyim" (1956), "Bir evdə" (1956), "Qonaq" (1961)

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**20 Mart - Şair, yazıçı, tərcüməçi Zahid Xəlilin anadan olmasının 80 illiyi,
(1942)**

Zahid Xəlil (Xəlilov Zahid Abdulla oğlu) Yevlax şəhərində anadan olub. 1948-1958-ci illərdə Sabir adına 2 saylı şəhər orta məktəbində təhsil alıb. Orta məktəbi bitirdikdən sonra, 1959-1965-ci illərdə ADU-nun (indiki BDU) filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində qiyabi təhsil alıb. Əmək fəaliyyətinə Yevlax Tütünfermentləmə zavodunda texnik kimi başlayıb. 1965-1966-cı illərdə Yevlax şəhər Mədəniyyət Evinin müdiri, “Qələbə” adlı rayonlararası qəzetin redaksiyasında ədəbi işçi, “Təşəbbüs” adlı Yevlax rayon qəzetində məsul katib, “Mübarizə” adlı Goranboy rayon qəzetində ədəbi işçi, məsul katib vəzifələrində işləyib. 1966-cı ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda nəşr olunan “Gənc müəllim” qəzetinin redaktoru təyin olunub. 1969-1970-ci illərdə universitetdə partiya komitəsinin katibi seçilib. 1970-ci ildə “Ədəbiyyat tarixi” kafedrasında baş müəllim, 1980-ci ildə “Ədəbiyyat və onun tədrisi” kafedrasında dosent işləyib. 1977-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. 1975-ci ildə filologiya elmləri namizədi, 1990-cı ildə filologiya elmləri doktoru, 1991-ci ildə professor adını alıb. 1997-ci ildən ADPU-nun pedaqoqika fakültəsinin dekanı işləyib. Hazırda ədəbiyyat və onun tədrisi metodikası kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışır. 2002-ci ildə "Qızıl qələm" mükafatı laureatı adına layiq görülüb. “Vətənim” adlı ilk şeri 1958-ci ildə “Yeni Yevlax” qəzetində çap olunub. Dövri mətbuatda müntəzəm çıxış edir. 1982-ci ildə "Literaturnaya qazeta"da dərc olunan “Kölələr” və “Limonad içməyim” hekayələrinə görə redaksiyanın “Zolotoy telyonok” mükafatına layiq görülüb. Uşaq yazıçısı kimi tanınır. Uşaq ədəbiyyatını tədqiq edən Beynəlxalq Cəmiyyətin Moskvada keçirilən simpoziumunda (1981), Praqada keçirilən “Məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün ədəbiyyat” adlanan Ümumittifaq konfranslarda iştirak edib. Keçmiş SSRİ “Dövlətnəşrkom”un və SSRİ Yazıçılar İttifaqının Uşaq Ədəbiyyatı Şurasının üzvü olub.

Kitabları: “Uçan çıraqlar” (1969), “Qarışqalar” (1971), “Mən rəngləri tanıyıram” (1972), “Göydən üç alma düşdü” (1974), “Quşlar, quşlar” (1977), “Torağaylar oxuyur” (1979), “Balıca” (1981), “Çıraq nənənin nağılları” (1983), “Cırtndanla Azmanın yeni macəraları” (1985), “Dünyanın ən balaca nağılları” (2002) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**20 Mart - Şair, dramaturq Atif Zeynallının anadan olmasının 95 illiyi,
(1927-1991)**

Atif Zeynalli Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Yeddinci sinfəcən Bakıdakı 132 sayılı orta məktəbdə oxumuşdur. Böyük Vətən müharibəsi başlandıqdan sonra ailəsi aclığa görə Mərdəkandakı bağ evinə köçmüşdür. 1944-1949-cu illərdə ADU-nun şərqşünaslıq fakültəsində təhsil almışdır. Atif Zeynallının yazdığı üç iri monoqrafik əsəri XX əsr ədəbiyyatının böyük simaları olan Cəfər Cabbarlıya, Süleyman Rüstəmə və Səməd Vurğuna həsr edilmişdir. A. Zeynallının elmi fəaliyyəti ömrünün sonuna qədər AMEA Ədəbiyyat İnstitutu ilə bağlı olmuşdur. O, bir sıra aspirant və dissertantların elmi rəhbəri olmuşdur. Cavan yaşlarından o, sovet ədəbiyyatı şöbəsində işləmiş və şöbə xətti ilə hazırlanan ikicildlik sovet “Azərbaycan sovet ədəbiyyatı tarixi”nin əsas müəlliflərindən biri olmuşdur. Alim ömrünün müdrik illərini çox sevdiyi Səməd Vurğun yaradıcılığı barədə monoqrafiyanı yazmağa həsr etmişdir. Bu kitab onun ölümündən bir il qabaq 1990-cı ildə çap olunmuşdur. Atif Zeynallının mətbuatda çoxlu resenziya və məqalələri çıxmışdır. Bunların çoxu C.Cabbarlı, S.Vurğun, S.Rüstəmə həsr edilmişdir. Onun digər qələm dostları haqqında da məqalələri çoxdur. Ədəbiyyata 1947-ci ildə “Azərbaycan gəncləri” qəzetində çap olunmuş “Azərbaycan” adlı şeirlə gəlmiş, ömrünün sonuna qədər on dörd şer kitabı çap olunmuşdur. Şeirlə yanaşı, Atif Zeynalli dram əsərləri də yazmışdır. “Sirlər yuvası”, “Nəriman ata”, “Məmmədli kurorta gedir”, “Ləkə” və pyesləri Bakı, Gəncə teatrlarında səhnəyə qoyulmuşdur. Ədibin pyesləri əsasən komik-dramatik üslubda idi. Bədii əsərləri SSRİ xalqlarının dillərinə çevrilmişdir. “Keçilməmiş yollarla” monoqrafiyası rus dilində çap edilmişdir. A. Zeynalli özü də vaxtaşırı tərcümələr etmişdir.

Atif Zeynalli 1991-ci il yanvarın 28-də vəfat etmişdir.

Kitabları: “Sahildə” (1958), “Adanın sirri” (1959), “Dənizin övladları” (1963), “Buz qala” (1965), “Könlümün səsi” (1967), “Üç dəniz arxasında” (1970), “Bir yarpağam” (1974), “Elə arxalan” (1978), “Əbədilik” (1979), “Odlar yurdum” (1981), “Nur körpüsü” (1985), “Dünya arxayındır etibarıma” (1990) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**21 Mart - Yazıçı Böyükağa Talıblının anadan olmasının 125 illiyi,
(1897-1938)**

Böyükağa Mirqasım oğlu Talıblı Masallı rayonunun Qoduman kəndində anadan olmuşdur. Bakı Realni Məktəbində təhsil almışdır (1909-1915). Petroqrad Vilayət Komissarlığında müsəlman işləri üzrə təbliğat və təşviqat şöbəsinin müdiri, bir il sonra orada azərbaycanca buraxılan “Hürriyyət” qəzeti redaksiyasının əməkdaşı olmuş, Xalq Komissarlığında milli işlər üzrə müsəlman şöbəsinə müdir təyin edilmişdir. Krım cəbhəsində əksinqilabi qüvvələrə qarşı vuruşmuş, eyni zamanda “Melitopolskiye izvestiya” qəzeti redaksiyası ilə əməkdaşlıq etmişdir (1915-1920). 1920-ci ilin mayında Azərbaycana fəhlə-kəndli müfəttişliyi komissarının müavini vəzifəsinə göndərilmiş, sonra burada Xalq Təsərrüfatı Şurasının sədri olmuşdur. Azərbaycan xalq ədliyyə komissarı, Mərkəzi Statistika İdarəsinin rəisi, Sovet Quruluşu və Hüquq İnstitutunun direktoru, respublika prokuroru, Bakı Plan İdarəsinin sədr müavini vəzifələrində işləmişdir (1923-1932). “Kommunist” qəzetinin ikinci rəsmi redaktoru olmuşdur.

Böyükağa Talıblı 1938-ci ildə həlak olmuşdur.

Kitabları: “Keyf içində” (1929), “Tövbə” (1930), “Dirək” (1971), “Seçilmiş əsərləri” (1938) kitablarının müəllifi olmuşdur.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

22 Mart - Yazıçı Cahanbaxışın anadan olmasının 120 illiyi, (1902-1972)

Cavadzadə Cahanbaxış Salman oğlu Gəncə şəhərində, çəkməçi ailəsində anadan olmuşdur. 7 yaşından mollaxanada ibtidai təhsil almış, 1911-1913-cü illərdə ikisinfli rus-tatar məktəbində oxumuşdur. 1914-cü ildə Gəncə Ruhani Seminariyasına daxil olmuşdur. 1919-cu ildə üçaylıq pedoqoji kursda təhsil alıb ibtidai məktəbin təcrübəçi müəllimi olmuşdur. İlk mətbu nəsr əsəri olan “Yaxşı həyat” “Qızıl Gəncə” jurnalında dərc olunmuşdur. Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra Vrangelə qarşı cəbhəyə göndərilmişdir. Sonra Azərbaycan atıcı polkunda müəllim olmuşdur. Azərbaycan diviziyası ilə Cənubi Azərbaycanın şimal əyalətlərinə, Gilana- Kiçik xanın yaratdığı respublikaya göndərilmişdir. 1921-ci ilin iyul ayınadək İranda qalmışdır. 1921-ci ilin avqustunda tərxis olunub Gəncəyə göndərilmişdir. Elə o vaxtdan Çoban Abdallı kənd ibtidai məktəbinə müəllim və müdir təyin edilmişdir (1921-1925). Sonra Gəncədə müxtəlif məktəb və texnikumlarda işləmişdir (1925-1929). 1929-cu ildə Moskva Dövlət Pedoqoji İnstitutuna daxil olmuş, oranı müvəffəqiyyətlə bitirmişdir. 1933-1943-cü illərdə Bakıda yaşamışdır. Baş Mətbuat İdarəsində redaktor, sonra “Azərnəşr”də tərcüməçi redaktor, müharibə dövründə isə Azərbaycan Radio Komitəsinin Cənubi Azərbaycan şöbəsində redaktor, həm də M.F.Axundov adına Pedoqoji İnstitutunda müəllim olmuşdur. H. Zərdabi adına Gəncə Dövlət Pedoqoji İnstitutunda Qərbi Avropa ədəbiyyatı tarixindən mühazirələr oxumuşdur. Eyni zamanda (1943-1950) Tbilisidə “Zarya Vostoka” qəzeti redaksiyasında tərcüməçi işləmiş, oçerk və hekayələr, tənqidi məqalələr yazmış, Avropa, rus yazıçılarından vaxtaşırı tərcümələr etmiş, M.Şoloxovun “Əsərləri”nin 6 cildini Azərbaycan dilinə çevirmişdir. Səməd Vurğunun gənclik illərindən bəhs edən “Ömrün pərişan günləri” romanı “Azərbaycan” jurnalının 1997-ci il 11-12-ci saylarında dərc olunmuşdur. 1946-cı ildən birpərdəli komediyalar qələmə almışdır. Xidmətlərinə görə medalla təltif edilmişdir.

1972-ci il fevralın 6-da Gəncədə vəfat etmişdir.

Kitabları: “Qonşular” (1937), “Xanəndə, eşşək və oynayan dəvə” (1938), “İntiqam” (1939), “Hekayələr” (1974) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)”
Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

22 Mart - Yazıçı Fəthi Xoşginabının anadan olmasının 100 illiyi, (1922-1989)

Fəthi Həməzə Əli Təbriz şəhərinin 100 kilometrliyində olan Xoşginab kəndində doğulmuşdur. İbtidai təhsilini burada almış, 15 yaşından İranın şəhərlərində fəhləlik etmişdir. Təbriz partiya şəhər komitəsində təbliğat komissiyasının sədri kimi “21 Azər” inqilabında fəal iştirak etmişdir. Cənubi Azərbaycanda Milli hökumət qurulduqdan sonra, ADR MK-nın orqanı “Azərbaycan” qəzetinin məsul redaktoru işləmişdir. 1946-cı il dekabrın 12-dən siyasi mühacir kimi Sovet İttifaqında yaşamışdır. Burada “Azərbaycan” qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, məsul redaktor işləmiş (1947-1956), Moskvada, ali ədəbiyyat kurslarında təhsil almışdır (1956-1958). Ədəbi fəaliyyətə gənc yaşlarında farsca yazdığı şeir və hekayələrlə başlamışdır. 6-cı sinifdə ikən “Şaxtada qalmış bir qadın” adlı mənzum hekayəsinə görə Azərbaycan Maarif İdarəsi tərəfindən mükafatlandırılmışdır. İlk mətbu şeiri olan “Mən kəndliyəm” 1943 - cü ildə Tehranda dərc olunmuşdur. Onun doğma Azərbaycan dilində yazıb-yaratmaq imkanı isə 1945- ci ildən sonra yaranmışdır. Bu vaxtdan siyasi felyeton və məqalələri, eləcə də “Zeynəb”, “Mehri”, “Züleyxa”, “İbrahim”, “Usta Ələkbər” və s. hekayələri, “Suvarılmış poladlar”, “Eşq və müharibə” povestləri Təbrizdə çap olunmuşdur. Mühacirət dövrü Bakıda Azərbaycan Demokrat Yazıçıları Cəmiyyətinin sədri olmuşdur. İran inqilabından dərhal sonra Təbrizdə Azərbaycan şairlər və yazıçılar cəmiyyətini yaratmış, onun sədri seçilmişdir (1979-1980). Bu cəmiyyətin orqanı “Ülkər” jurnalını təsis etmişdir. Tərcüməçi kimi də fəaliyyət göstərmiş, rus, belorus və digər xalqların ədəbiyyatından nümunələri fars dilinə çevirmişdir. Hekayə, povest və romanları rus, fars, tacik, bolqar, gürcü dillərinə tərcümə olunmuşdur. İnqilabi fəaliyyətinə görə “21 Azər” medalı ilə təltif edilmişdir.

Fəthi Xoşginabi 1989-cu ildə Moskvada vəfat etmiş, Bakıda dəfn olunmuşdur.

Kitabları: “İki dost” (1951), “Son bayraqdar” (1956), “Hekayələr” (1956), “Məhəbbət və nifrət” (1965), “Ata, iki qardaş” (1983), “Ata” (1959) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

24 Mart - Yazıçı Məmməd Səid Ordubadinin anadan olmasının 150 illiyi, (1872-1950)

Məmməd Hacı Ağa oğlu Səid Ordubadi Ordubad şəhərində anadan olmuşdur. Ordubadi ilk təhsilini atasından almışdır. Atasının ölümündən sonra onun əsas müəllimi Məmməd Tağı Sidqi olmuşdur. O, Sidqinin “Əxtər” adlı dördsinfli məktəbində təhsil almışdır. Ordubadinin mətbuatda ilk şeiri 1903-cü ildə dərc olunmuşdur. İlk kitabı “Qəflət” 1906-cı ildə Tiflisdəki “Qeyrət” mətbəəsində çap edilmişdir. İkinci kitabı “Vətən və hürriyyət” 1907-ci ildə çıxmışdır. O, Bakıda nəşr olunan qəzet və jurnallara, Tiflisdə çıxan “Molla Nəsrəddin” jurnalına yazılar göndərir, “İrşad”, “Tərəqqi”, “Tazə həyat” və s. qəzetlərdə müxbir sifətilə müntəzəm əməkdaşlıq edirdi. M.S.Ordubadinin jurnalistik fəaliyyətində “Molla Nəsrəddin” jurnalı ilə əməkdaşlığı xüsusi yer tutur. “Hərdəmxəyal”, “Divanə”, “Qardaşım İbrahimə” və s. imzalarla jurnalda onlarla felyeton çap etdirmişdir. 1908-ci ildə “İki cocuğun Avropaya səyahəti” Ordubadinin birinci romanı idi. M.S.Ordubadinin 20-ci illərdəki yaradıcılığı olduqca zəngin və ədəbi növlərin rəngarəngliyi ilə seçilən məhsuldar bir dövrdür. Oxucular onun “Analıq”, “Mənim şeirlərim”, “Mollanın yuxusu”, “Kənd alverçisi”, “Köhnə adamlar” kimi poeziya məcmuələri ilə tanış olublar. Ordubadi Azərbaycan dilində çıxan mətbuat orqanlarının, demək olar ki, hamısında fəal əməkdaşlıq edib: “Əxbar”, “Kommunist” qəzetlərində, “Füqərə füyuzatı” və “Molla Nəsrəddin” jurnallarının redaktor müavini, “Yeni yol” qəzetində redaktor vəzifəsində çalışıb. Milli səhnə sənətinin inkişafı üçün yorulmadan çalışan Ordubadi Azərbaycan teatrında hazırlanan ilk dram əsərlərinin müəlliflərindən biri olub. Onun “Dinçilər”, “Sabotajçılar”, “Cəmiyyət-əqvami”, “Oktyabr inqilabı”, “Sədəf” və digər pyesləri Bakı teatrlarının səhnələrində müvəffəqiyyətlə tamaşaya qoyulub. “Dumanlı Təbriz” ilə ədəbiyyatımızda novator romançı kimi seçilən M.S.Ordubadi “Gizli Bakı” romanı ilə daha da bir yeni mühüm addım atmış olub. “Qılınc və qələm” əsərini ədib 1939-1941-ci illərdə yazıb. Ədib uzun sürən ağır xəstəlikdən sonra 1950-ci il mayın 1-də vəfat edib.

Kitabları: “Qəflət” (1906), “Qanlı illər” (1911), “Mollanın yuxusu” (1929), “Dumanlı Təbriz” (1948), “Qılınc və qələm” (1949), “Gizli Bakı”(1961), “Döyüşən şəhər” (1969) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

25 Mart - Şair Almas İldırımın anadan olmasının 115 illiyi, (1907-1952)

Almas İldırım (İldırım Almaszadə) Bakının Qala kəndində anadan olub. A.İldırımın bəy nəslinə mənsubluğu üçün Azərbaycanda sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra o, sovet totalitar rejiminin hədəfinə çevrilib. Əvvəlcə gənc Almas Azərbaycan Dövlət Universitetinin şərq ədəbiyyatı fakültəsindən xaric edilib. 1926-cı ildə şair Süleyman Rüstəm ilə birlikdə “Dün bugün” adlı şeir məcmuəsi çap etdirib. 1928-də şeirlərində ifadə olunan millətçi fikirlərə görə Dağıstana sürgün edilib. Sürgündə “Dağlardan xatirələr”, “Ləzgi elləri”, “Kırında axşamlar”, “Səlimxan” və “Günah kimdədir?” adlı şeirlərini yazıb. 1930-cu ildə Bakıya qayıdıb və “Dağlar səslənərkən” şeirlər məcmuəsini nəşr etdirib. Lakin kitab senzuradan keçməyib və şairin Azərbaycan Yazıçılar Birliyindən qovulmasına səbəb olub. 1933-cü ilin iyun ayında o, yenicə evləndiyi Zivər xanımı və üç aylıq körpəsi Azəri də götürüb bir dəvə karvanına qoşulub və böyük məşəqqətlə İrana keçib. Almas İldırım İranda dərhal həbs olunub. 25 gün dustaqda qalıb. Nəhayət, azad edilib, Məşhəd şəhərinə göndərilib. Almas İldırım İranda qala bilməyib tezliklə Türkiyəyə gedib və 1934-cü ildə Almas İldırım Türkiyə vətəndaşlığına qəbul edilib. Almas İldırım Türkiyədə keçirdiyi on yeddi illik həyatında jurnal və məcmuələrdə, qəzetlərdə milli şeirlərini nəşr etdirib, milliyətçi və istiqlalçı bir şair kimi tanınıb. Yazdığı şeirlər “Boğulmayan səs” adı altında çap olunub. Bundan başqa, “Azərbaycan mahnıları” adlı kitabı da var.

Almas İldırım 1952-ci ilin 14 yanvarında böyrək xəstəliyindən vəfat edib.

Kitabları: “Azərbaycanın didərgin salınmış övladı şair Almas İldırımın şeirləriylə”. Tərtib edəni və ön sözün müəllifi Hacı Hacıyev.(1990), “Qara dastan” (1994) , “Seçilmiş əsərləri” (2004) və s.

Rusca: “Азербайджан; До свидания, Баку!” (1993), “Прощай Баку!; Азербайджан” (стихи) (1993), “Что было? Не вернулся” (стихи), "Молодёжь Азербайджана", (1994)

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

30 Mart - Şair, həkim Paşa Qəlbinurun anadan olmasının 70 illiyi, (1952)

Paşa Qəlbinur Şəmkir rayonunun Çinarlı qəsəbəsində, qulluqçu ailəsində anadan olmuş, M.Müşfiq adına kənd orta məktəbini qızıl medalla bitirmişdir (1958-1968). N.Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun müalicə-profilaktika fakültəsində təhsilini davam etdirmiş, (1968-1975) institutun göz xəstəlikləri kafedrasında assistent, həm də ictimai peşələr fakültəsində dekan müavini işləmişdir (1981-1988). Hazırda həmin kafedranın professoru (1988-ci ildən), həm də kafedranın müdürüdür (1991-ci ildən). Tibb elminə dair yüzdən çox elmi əsərin, on elmi kəşfin müəllifidir. On mindən çox cərrahiyyə əməliyyatı aparmışdır. Brüsseldə (Belçika) 51-ci Ümumdünya İxtiralar Salonunda “Brüssel Evrika 2002” sərgisində “Oftalmologiyada yeni dərman preparatı Aktirol”un kəşfi Böyük qızıl medala və Belçika Maliyyə Nazirliyinin xüsusi prizinə layiq görülmüşdür. Yeni dərman preparatı (şərikli – müəlliflər bacısı Sevinc və tələbəsi Olqa Stroyeva) onun rəhbərliyi altında hazırlanmışdır (2002). Azərbaycan Alimlər İttifaqı İdarə Heyətinin (1989), Amerika və Dünya Türk Cümhuriyyətləri Oftalmoloji Birliyinin İdarə Heyətinin üzvü (1997), Azərbaycan üzrə Nobel İnformasiya Mərkəzinin nəzdində fiziologiya bölməsinin ekspertidir (1996). ABŞ-ın Bibliografiya İnstitutunda keçirilən "2000 alim və intellektual" seçimində “İlin adamı” mükafatına, Yusif Məmmədəliyev adına mükafata (1999), "İman" izzət və iltifat diplomuna (2000) layiq görülmüşdür. “Araz” ali ədəbi mükafatın laureatıdır (1996). Aybəniz Əliyeva “Paşa Qəlbinur” (1996), A.Məmmədov “Qəlbinur poeziyası XXI əsrin astanasında” (1999) kitabını ona həsr etmişdir. “Paşa Qəlbinur – 50” bibliografiya məlumat kitabı buraxılmışdır. Ədəbi fəaliyyətə 1978-ci ildə "Ulduz" jurnalının 4-cü sayında çap etdirdiyi “Xal”, “Ay gecəyə hicran sızır”, “Mən ilhamı gözlərimlə görmüşəm” şeirləri ilə başlamışdır. “Gözlər” adlı ilk şeirini 13 yaşında ikən yazmışdır. Dövri mətbuatda vaxtaşırı çıxış edir. 1992-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Ümumittifaq Komsomol Mükafatı laureatı (1983), tibb elmləri doktoru (1987), professor (1988), Amerika Oftalmologiya Akademiyasının həqiqi üzvü (1994), Rusiya Tibb Elmləri Akademiyasının fəxri doktoru (2005), Dünya Türk Cümhuriyyətləri Oftalmoloji Birliyinin, Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin həmsədridir (2008).

Kitabları: “Ay bir əlçim buluddur” (1984), “Payız məktubu” (1987), “Rəngli göz yaşları” (1990), “Ağlıma gələnələr başıma gəldi” (2003) və s.

Şeirlərinə yazılmış mahnılar: “Anam elçi gedən gün”, “Bənzərsizim” və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**30 Mart - Tərcüməçi Reyhan Salamovanın anadan olmasının 95 illiyi,
(1927-1998)**

Reyhan Ələkbər qızı Salamova Azərbaycanın Zaqatala şəhərində, sənətkar ailəsində anadan olmuşdur. 1928-ci ildə ailəliklə Bakıya köçmüşlər. Burada 132 sayılı orta məktəbin yeddinci sinfini bitirib, əczaçılıq texnikumunda təhsil almışdır (1943-1947). ADU-nun filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsini bitirdikdən sonra əmək fəaliyyətinə “Azərnəşr”də redaktor kimi başlamışdır (1953-1956). “Uşaqgəncnəşr”də korrektor, kiçik redaktor, redaktor (1957-1962), “Azərnəşr”də redaktor (1962-1966), “Gənclik” nəşriyyatında redaktor, böyük redaktor (1967-1988) olmuşdur. İlk tərcüməsi ruscadan “Circırama və qarışqa” hekayələr toplusudur. Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının nəşriyyat üzrə müvəkkili (1972-1988) olmuşdur.

Reyhan Salamova 1998-ci il martın 24- də dünyasını dəyişmişdir.

Tərcümələri: “Circırama və qarışqa”(1957), “Nədən qorxdular” (1958), “Sünbül” (1959), L.Larionova.”Bizi kim oyadır” (1960), V.Bianki “Qara şahin” (1961), N.Nosov “Hekayələr” (1967), Y.Permyak “Nazik sim” (1977), V.Kava “Sükutun ətri” (1981), “Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası” (1988) və s.

Xarici ədəbiyyat

**11 Mart - İngilis yazıçısı Duqlas Adamsın anadan olmasının 70 illiyi,
(1952-2001)**

İngilis yazıçısı, dramaturqu və ssenaristi, yumoristik fantastik əsərlər müəllifi Duqlas Adams Böyük Britaniyanın Kembric şəhərində anadan olub. İngilis ədəbiyyatı üzrə bakalavr və magistr dərəcələrini alan Adams 1978-ci ilin martında BBC radiosunda dördseriyalı “Avtostoplarda səyahət edənlər üçün qalaktika bələdçisi” yayına çıxıb və çoxlu mükafat qazanıb. Bir qədər sonra yazıçı eyniadlı kitabını çap etdirib. Bu kitab çox böyük uğur qazanır və 1984-cü ildə ingilis bestsellerlərinin siyahısında ilk yeri tutub. Duqlas Adams Golden Pen mükafatını (mükafat 1000000 nüsxə kitabın satışına görə verilir) almış ən gənc yazıçı olub. Daha sonra yazıçı bu kitabın davamı olan “Kainatın qurtaracağındakı restoran” (1980), “Həyat, Kainat və digər hər şey” (1982) kitablarını yazıb. D.Adams həm də bir çox məşhur serialların ssenarisinin müəllifidir.

Duqlas Adams həm də ətraf mühit və yoxolma təhlükəsi qarşısında qalan növlərin müdafiəsi hərəkatının fəal üzvü olub.

Yazıçı 2001-ci il mayın 11-də, 49 yaşında ürək tutmasından vəfat edib.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**29 Mart - Fransız yazıçısı Marsel Emenin anadan olmasının 120 illiyi,
(1902-1967)**

Fransız yazıçısı, dramaturqu, komediyalar, romanlar, nağıllar və novellalar müəllifi Marsel Eme anadan olmuşdur. Yazıçı  z nd n sonra böyük ədəbi irs qoymuşdur: 17 roman, bir ne e hekayə, pyes, nağıl və ssenarilər toplusu. M.Eme yaradıcılığının böyük hissəsi qəribə, maraqlı tragikomediyalardır. Bu əsərlərdə grotesk və sosial k skinlik, sarkazm v  fəlsəfə, realizm v  fantastika, ironiya v  faciə çox harmonik şəkildə uyğunlaşır. Dərin psixologizm v  məişətin təsvirinə böyük maraq göstərilməsi Marsel Emenin hətta  n absurd ehtimallarına belə realistik v  həqiqilik verir.

Yazıçı həmçinin uşaqlar  c n pişik Murlıka haqqında nağıllardan ibarət iki silsilənin - “Qırmızı kitab” və “Mavi kitab”ın müəllifidir. Bu əsərlər uşaq ədəbiyyatının klassik nümunəsinə c vrilmişdir. Bundan başqa, o, “Vuivra”, “Yaşıl madyan”, “Lyusenna v  q ssab”, “Klerambad” və s.  s rl rin müəllifidir. Onun əsərlərinin motivləri əsasında çoxlu filmlər c kilmişdir.

Marsel Emen 14 oktyabr 1967-ci ildə Paris şəhərində vəfat etmişdir.

 nternetd : www.az.wikipedia.org

**31 Mart - Rus şairi K.İ.Çukovskinin anadan olmasının 140 illiyi,
(1882-1969)**

Rus sovet şairi, publisist, ədəbi tənqidçi, tərcüməçi, ədəbiyyatşünas, uşaq yazıçısı, jurnalist Korney Çukovski (Nikolay Vasilyeviç Korneyçukov) Sankt-Peterburqda anadan olmuşdur. Onun anası kəndli qadın Yekaterina Osipovna Korneyçukova, atası isə Emmanuil Solomonoviç Levenson olmuşdur. K.Çukovski 1901-ci ildə “Odessa yenilikləri” qəzetində məqalələrlə çıxış etməyə başlamışdır. 1903-cü ildə qəzetin ingilis dilini bilən yeganə müxbiri kimi Londona göndərilir. 1906-cı ildə Finlandiyaya köçür, ədəbi tərcümə və ədəbiyyatşünaslıqla məşğul olur. Yazıçı uşaq ədəbiyyatı sahəsinə nisbətən gec müraciət edir. O, 1916-cı ildə “Şam ağacı” toplusunu tərtib edir və özünün ilk nağılı olan “Timsah”ı qələmə alır. 1923-cü ildə onun məşhur “Moydodır” və “Qorxunc tarakan”, 1924-cü ildə isə “Barmaley”, “Milçək-Vizilçək” əsərləri işıq üzü görür. Uşaqlar üçün yazdığı əsərləri ilə böyük şöhrət qazanan yazıçı “Möcüzə-ağac”, “Telefon”, “Bibiqonun macəraları”, “Cücə”, “Ağ siçanın macəraları”, “Tısbəğa” və s. uşaq əsərlərinin, “Günəşli”, “Gümüş gerb” povestlərinin də müəllifidir. Korney Çukovskinin bir çox əsərləri, o cümlədən “Doktor Aybolit”, “Limpopo”, “Barmaley”, “Milçək-Vizilçək” və s. ekranlaşdırılıb.

Yazıçı 1969-cu il oktyabrın 28-də vəfat etmişdir.
Qızı Lidiya Çukovskaya və oğlu Nikolay Çukovski də yazıçıdırlar.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

İncəsənət

13 Mart - Aktyor Nodar Şaşıqoğlunun anadan olmasının 95 illiyi, (1927-2013)

Nodar Şaşıq oğlu İzzətoviç Batumi şəhərində anadan olub. 1950-ci ildə Moskva Teatr Məktəbini bitirib. Leningrad Akademik Dram Teatrında işləyib. “Nikbin faciə”, “Sevilya ulduzu”, “Mariya Tüdor” da Cilberti (V.Hüqo) oynayıb. N.Şaşıqoğlunun kino yaradıcılığı daha çox Azərbaycanın adı ilə bağlıdır. “Uzaq sahillərdə” filmində Mehdi Hüseyinzadə (1958, rej. T.Tağızadə), “Əsl dost”da Fərman (1959, rej. T.Tağızadə), “Səhər”də Əzizbəyov (1960, rej. A.Quliyev), “Mateo Falkone” qısametrajlı kinodramında Mateo Falkone (1961, rej. T.Tağızadə. Film Prosper Merimenin eyniadlı əsəri əsasında çəkilib), “Leyli və Məcnun”da Məcnun (1961, rej. L.Səfərov), “Bizim küçə”də Mixaylo (1961, rej. Ə.Atakişiyev), “Telefonçu qız”da Zakir (1962, rej. H.Seyidbəyli) obrazlarını canlandırır. 1983-cü ildə Azərbaycanın Xalq artisti fəxri adına layiq görülüb. 2007-ci ildə “Şöhrət” ordeni ilə təltif olunub. O, Rusiyanın da Xalq artistidir. Moskvanın Y.Vaxtanqov ad. Taqankadakı teatrda, Leningradın A.S.Puşkin ad. Teatrda aktyor işləyib. “Mosfilm”, “Dovjenko”, “Odessa”, “Azərbaycanfilm” kinostudiyalarda çalışıb. M.Şaşıqoğlu teatr səhnələrində Don Juan (A.S.Puşkin “Kiçik tragediyalar”), Sirano (E.Rostan “Sirano de Bercerak”), Kreont (Q.Qauptman “Antiqo-solntsa”), Rakov (“Beş künc”) kimi obrazları yaradıb. 2003-cü ildən M.Şaşıqoğlu S.Vurğun adına Rus Dram Teatrına qayıdıb və burada Sorin (A.P.Çexov “Qağayı”), Kral Lir (U.Şekspir “Kral Lir”) obrazlarını parlaq ifa edib.

Nodar Şaşıqoğlu 12 aprel 2013-cü ildə Bakıda vəfat edib.

Filmoqrafiya: “Onun böyük ürəyi” (film, 1958), “Uzaq sahillərdə” (film, 1958), “Əsl dost” (film, 1959), “Matteo Falkone” (film, 1960), “Səhər” (film, 1960), “Bizim küçə” (film, 1961), “Leyli və Məcnun” (film, 1961), “Telefonçu qız” (film, 1962), “De ki, məni sevirsən!” (film, 1977), “Sevinc buxtası” (film, 1977), “Rənglərdə yaşayan kino” (veriliş, 2009)

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**15 Mart - Xalq artisti Ağasadiq Gəraybəylinin anadan olmasının 125 illiyi,
(1897-1988)**

Ağasadiq Gəraybəyli Şamaxıda anadan olub. Atasını erkən itirib. Bakıya gələrək Əlisəttar kişi və Heyran xanımın ailəsində yaşayıb. Məktəbdə Cəfər Cabbarlı ilə bir sinifdə oxuyub. Hüseyn Ərəblinskiyə, Mirmahmud Kazımovskiyə dərslər alıb. Hüseyn Ərəblinskiyənin sayəsində “Nicat”, sonra “Səfa” həvəskar teatr dərnəklərinə üzv olub. 1921-ci ildə Cəlil Məmmədquluzadənin “Ölülər” pyesində kefli İsgəndər rolunu oynayıb. Üzeyir Hacıbəyovun qayğısı sayəsində teatr kursuna yazılıb. 200 müxtəlif rollarda, qrimlərdə, qiyafələrdə səhnəyə çıxıb: Nəriman Nərimanovun “Nadir şah”, Üzeyir Hacıbəyovun “Arşın mal alan”, Cəfər Cabbarlının “Sevil”, “Od gəlini”, “1905-ci ildə”, sonralar “Vaqif”, “Həyat”, “On ikinci gecə”, “Xanlar” və s. tamaalarda rol alıb. 1940-cı ildə Azərbaycan SSR-nin Xalq artisti fəxri adına layiq görülüb. Teatrda yanaşı, kinoda da maraqlı obrazlar canlandırır. “Bəxtiyar” filmində klub müdiri Ağabala, “O olmasın, bu olsun” filmində Rüstəm bəy bu obrazlardandır. 1933-cü ildən ömrünün son gününə qədər Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrında çalışıb.

Ağasadiq Gəraybəyli 1988-ci ildə Bakı şəhərində vəfat edib.

Filmoqrafiya: “Qız qalası əfsanəsi” (film, 1923), “Hacı Qara” (film, 1929), “Sevil” (film, 1929)-Balaş, “Bakılılar” (film, 1938), “Fətəli xan” (film, 1947), “Bəxtiyar” (film, 1955) – Ağabala, “O olmasın, bu olsun” (film, 1956), “Qızmar günəş altında” (film, 1957), “Uzaq sahillərdə” (film, 1958), “Bizim küçə” (film, 1961), “Leyli və Məcnun” (film, 1961), “Böyük dayaq” (film, 1962), “Romeo mənim qonşumdur” (film, 1963), “Arşın mal alan” (film, 1965), “Yaşamaq gözəldir, qardaşım!” (film, 1966), “Poçt qutusu” (film, 1967), “Ulduzlar sönmür” (film, 1971), “Qızıl qaz” (film, 1972), “Bizim küçənin oğlanları” (film, 1973), “Putyovka” (film, 1975), “Diplom işi” (film, 1979), “İstintaq” (film, 1979), “Mən mahnı qoşuram” (film, 1979), “Solmaz bir bahar kimi” (film, 1979), “Məşədi İbad-80, yaxud köhnə tanışlar” (film, 1980), “Dua” (film, 1982), “Musiqi müəllimi” (film, 1983), “Nəvəmin nəvəsinin nəvəsi” (film, 1985), “Prima” (film, 1992), “Bizim qəribə taleyimiz” (film, 2005), Ənvər Həsənov. “Yeddi oğuldan biri” (film, 2007), “Sarıköynəklə Valehin nağılı” (televiziya tamaşası, 1980) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**22 Mart - Xalq artisti Yusif Vəliyevın anadan olmasının 105 illiyi,
(1917-1980)**

Yusif Abdulla oğlu Vəliyev Dərbənddə doğulub. Bakı Teatr Texnikumunda təhsil alıb (1933-1936). Texnikumu bitirəndən sonra yenidən açılan Mirzə Ələkbər Sabir adına Nuxa (indiki Şəki) Dövlət Dram Teatrına işləməyə göndərilib. Teatr bağlananadək, yəni 1949-cu ilədək burada aktyorluq edən Yusif Vəliyev teatrın ən öncül sənətkarlarından biri olub. Y. Vəliyevın əsas yaradıcılığı 1949-cu ilin axırlarından ömrünün sonunadək Gənc Tamaşaçılar Teatrı ilə bağlı olub. Burada o, bir-birindən fərqlənən, estetik baxımdan cazibəli, sənətkarlıq cəhətdən kamil fəlsəfi-psixoloji, dramatik, romantik, faciə və həm realist, həm satirik, həm də qroteskii komediya rollarını məharətlə ifa edib.

Yusif Vəliyev "Azərbaycanfilm"ın kinolarında çox maraqlı, yadda qalan xarakterlər yaradıb. O, adi nağıl janrını əsərdəki personajı da dərin dramatizmlə cilləyə, mürəkkəb üslub elementlərindən məharətlə istifadə etməyə cəhd göstərən və istəyinə cəsarətlə nail olan sənətkar idi. Mürəkkəb rolların ifasında janr sintezindən həssaslıqla istifadə edir, məqamından, vəziyyətdən asılı olaraq ya psixoloji, ya dramatik və yaxud faciə elementlərinə üstünlük verirdi. Bəstəboylu aktyor səhnədə əzəmətli, pəhləvan cüssəli görünürdü. Təkbaşına səhnədə monoloq söyləyəndə də səhnə dolu və möhtəşəm təsir bağışlayırdı. Pauzalardan və səs tembrinin variasiyalarından istifadədə qeyri-adi, gözlənilməz nailiyyətlər qazanırdı. Qeyri-adi səhnə danışığına malik, dramatik-psixoloji rolların misilsiz ifaçısı, zəngin yaradıcılığı ilə Gənc Tamaşaçılar Teatrında aktyor məktəbi yaratmışdır. Yusif Abdulla oğlu Vəliyev 24 may 1960-cı ildə Əməkdar artist və 9 fevral 1979-cu ildə Xalq artisti fəxri adlarına layiq görülüb.

Görkəmli aktyor 1980-ci il martın 18-də vəfat edib.

Filmoqrafiya: “Bizim küçə” (film, 1961), “Böyük dayaq” (film, 1962), “Dağlarda döyüş” (film, 1967), “Biri vardı, biri yoxdu...” (film, 1967), “İnsan məskən salır” (film, 1967), “Uşaqlığın son gecəsi” (film, 1968), “Dəli Kür” (film, 1969), “Bir cənub şəhərində” (film, 1969), “General” (film, 1970), “Ən vacib müsahibə” (film, 1971), “Həyat bizi sınayır” (film, 1972), “Nəsimi” (film, 1973), “Dənizə çıxmaq qorxuludur” (film, 1973), “Bakıda küləklər əsir” (film, 1974), “Hədiyyə” (film, 1974), “Dədə Qorqud” (film, 1975), “Tütək səsi” (film, 1975), “Dərviş Parisi partladır” (film, 1976), “Günlərin bir günü...” (film, 1976), “Arxadan vurulan zərbə” (film, 1977) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

25 Mart - Teatrşünas, salnaməçi Qulam Məmmədlinin anadan olmasının 125 illiyi, (1897-1994)

Qulam Məmmədli Cənubi Azərbaycanın Təbriz şəhərində anadan olmuş, ibtidai təhsilini mollaxanada almışdır. Sonra Bakı Teatr Texnikumunda oxumuşdur (1924-1926). 1923-cü ilin iyun ayında Bakıya köçüb “III İnternasional” mətbəəsində mürəttib, “Kommunist” qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri, “Kəndli qəzeti” ndə redaktor müavini, “Azərbaycan kolxozçusu” qəzetinin redaktoru, Azərbaycan KP MK yanında “Kommunist” nəşriyyatının direktoru, “Yeni yol” qəzetinin redaktoru, respublika Radio Komitəsinin uşaq verilişləri redaksiyasında baş redaktor olmuşdur (1929-1941). Ədəbi fəaliyyətə toplayıcı və tərtibçi kimi başlamışdır. Heyran xanımın, Mirzə Əli Möcüz Şəbüstərinin toplayıb tərtib etdiyi seçilmiş əsərlərini, “Bəxtiyarnamə”ni ilk dəfə 1945-ci ildə Təbrizdə çap etdirmişdir. “İran Azərbaycanının müasir şairləri” (1946), “Səttarxan” şeirlər toplusu (1948), “Mirzə Əli Möcüz” (1948), “Xiyabani” (1949), “Cənubi Azərbaycan şairləri” antologiyası (1950), “Heyran xanım” (1951), “Atmacalar” (1958-1961), “Əlağa Vahid. Seçilmiş əsərləri” (1975) və s. kitablar onun əməyinin bəhrəsidir. O, bu əsərləri toplayıb, tərtib edib nəşrə vermişdir. Hələ 1934-cü ildə Maksim Qorki onun xalq sərəvətinə qayğıkeş münasibətini bəyənmişdir. Ömrü boyu yanar ürəkli ictimaiyyətçi olmuşdur: “Bilik” cəmiyyətində ateizm elmi-metodik sovetin sədri (1952-1981), Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası Baş redaksiyasında mətbuat məsələləri heyətinin üzvü (1952-1983), Bakının Oktyabr rayonu xalq deputatları Sovetinin deputatı seçilmişdir (1935-1937). Azərbaycan KP MK nəzarət komissiyası rəyasət heyətinin üzvü (1928-1934), Azərbaycan KP MK plenumu üzvlüyünə namizəd olmuşdur (1934-1937). Ədəbi və ictimai fəaliyyətinə görə dörd dəfə Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı, “Əmək veterani” (1976) medalı və digər on medal ilə təltif olunmuşdur. Qulam Məmmədli Azərbaycanın SSR Əməkdar Mədəniyyət işçisi (1977), Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin “Qızıl qələm” mükafatı laureatı (1972), Azərbaycanın Əməkdar jurnalisti (1984), İttifaq əhəmiyyətli təqaüdçü (1987), M.F.Axundov adına ədəbi mükafatın laureatı (1989) olmuşdur.

Qulam Məmmədli 1994-cü il noyabrın 18-də Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Kitabları: “Tüfeyli ocaqları” (1963), “İmzalar” (1977), “Cavid ömrü boyu” (1982), “Azərbaycan teatrın salnaməsi” (1983), “Molla Nəsrəddin” (1984), “Nəriman Nərimanov” (1987) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

26 Mart - Müğənni Yavər Kələntərlinin anadan olmasının 120 illiyi, (1902-1979)

Azərbaycanın Əməkdar artisti Yavər Kələntərli muğam, təsnif və Azərbaycan xalq mahnılarının mahir ifaçısı Yavər xanım Şamaxıda dünyaya gəlmişdir. Yavər xanımı qohumları sənətdən, səhnədən uzaq tutmaq üçün əllərindən gələni etmişlər. Ancaq onun məlahətli səsi bir gün bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovun diqqətini çəkmişdir. Üzeyir bəylə Yavər xanımın qardaşı Hacıbala Zamanov Qori Seminariyasında bir yerdə oxumuşdular. Sonralar isə dost olaraq qalırdılar. Üzeyir bəy Hacıbala müəllimlə tez-tez gəlirdi. Elə onlarda “Leyli və Məcnun” operasının məşqinin aparıldığı vaxtlarda da Üzeyir bəy Yavər xanımın oxumasını dinləmişdi. Üzeyir bəyin aləmində bu səs elə onun Leylisinin səsiydi. Bəstəkarın təklifi Yavər xanımın ailəsində razılıqla qarşılanmadı. Amma ona etiraz da edə bilmədilər.

Yavər Kələntərli 1922-ci ildə birillik musiqi kursunu bitirdi. Görünür, qisməti beləydi. Bu yanıqlı, qeyri-adi səs təkcə öz-özünü ovutması, qohum-tanış məclislərində dinlənməsi üçün deyildi. Ona görə də nə vaxtsa mütləq səhnəyə çıxmalı, o gözəl səsiylə dinləyənləri feyziyab etməliydi. O gün də olmasaydı, bir başqa vaxt səhnəyə gəlməli, Yavər Kələntərli adını Azərbaycan musiqisi tarixinə yazmalıydı. Yavər Kələntərli Azərbaycan radiosununun və Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının solisti olmuşdur. Leyli, Leylinin anası (“Leyli və Məcnun”, Üzeyir Hacıbəyov), Əsli (“Əsli və Kərəm”, Üzeyir Hacıbəyov), Ərəbzəngi (“Şah İsmayıl”, Müslüm Maqomayev) və digər partiyaları ifa etmişdir.

Yavər Kələntərli 5 fevral 1979-cu ildə dünyasını dəyişmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

27 Mart - Mstislav Rostropoviçin anadan olmasının 95 illiyi, (1927-2007)

Sovet və rus violonçel ustası, pianoçu, dirijor, ictimai xadim, pedaqoq, SSRİ xalq artisti, 5 dəfə Qremmi mükafatı laureatı Mstislav Leopoldoviç Rastropoviç Bakıda, peşəkar musiqiçilər ailəsində anadan olmuşdur. Onun valideynləri Üzeyr Hacıbəyovun dəvəti ilə Orenburqdan Bakıya köçmüşlər. M.Rostropoviç uşaqlığından valideynləri ilə birgə musiqi ilə məşğul olmağa başlamışdır. 1932-1939-cu illərdə Moskvada musiqi texnikumunda oxumuşdur. 16 yaşında Moskva Konservatoriyasına qəbul olunmuş və burada violonçel üzrə təhsil almışdır. Violonçel ustası kimi 1945-ci ildə Moskvada Musiqiçilərin Ümumittifaq Müsabiqəsində qızıl medal qazanmışdır. 1947-ci ildə Praqada Ümumdünya Gənclər və Tələbələr Festivalında I mükafata layiq görülmüşdür. Beynəlxalq səfərləri və müqavilələri sayəsində Qərbdə şöhrətlənmişdir. 1955-ci ildə opera müğənnisi Qalina Vişnevskaya ilə tanış olur və onlar tezliklə ailə qururlar. İki qız övladı dünyaya gələn M.Rastropoviç və Q.Vişnevskaya 52 il bir yerdə yaşamışlar. Onlar 1974-cü ildə ailə ezamiyyət adı ilə SSRİ-dən çıxmışlar. 1978-ci ildə isə sovet vətəndaşlıqları ləğv olunmuşdur. Yalnız 1990-cı ildə onların sovet vətəndaşlığı bərpa edilmişdir.

M.Rastropoviç 1974-cü ildən Qərbin aparıcı dirijorlarından biri sayılmışdır. 17 mövsüm Vaşinqton Milli Simfonik Orkestrinin dirijoru və bədii rəhbəri olmuşdur. 26 il Moskva Konservatoriyasında dərs demişdir.

M.Rastropoviç 2007-ci il aprelin 27-də Moskvada vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

31 Mart - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Nəcəfov Fəxrəddin Vəliyəddin oğlunun anadan olmasının 55 illiyi, (1967-1992)

Fəxrəddin Vəliyəddin oğlu Nəcəfov Bakı şəhərində doğulmuşdur. 1984-cü ildə Bakı şəhərinin Nəsimi rayonundakı 19 nömrəli orta məktəbi bitirmişdir. 1985- 1987-ci illərdə Rusiyanın Arxangelsk vilayətində hərbi xidmətdə olmuşdur. 1991-ci ildə könüllü olaraq Qarabağ cəbhəsinə yollanmış, 1992-ci ildə Ağdam cəbhəsində hərbi hissələrdən birinin komandiri təyin edilmişdir. 1992-ci il sentyabr ayının 4-də Ağdərənin Çıldıran kəndi uğrunda gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 6 noyabr 1992-ci il fərmanı ilə Fəxrəddin Vəliyəddin oğlu Nəcəfova "Azərbaycan Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

Azərbaycanın qəhrəman oğlu Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Nəsimi rayonunun 266 nömrəli məktəbi onun adını daşıyır.

*Sən mənə anasan, anamdan əziz,
Sənə məhəbbətim dənizdir, dəniz.
Ömrümün bir anı keçməsin sənsiz,
Ey mənim varlığım, qəlbim, vicdanım,
Mən sənə qurbanam, Azərbaycanım!*

Solmaz Şirin

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Aprel

Aprel

Əlamətdar və tarixi günlər

- 1 Aprel – Ümumdünya Gülüş Günü, (1564)
- 1 Aprel – Beynəlxalq Quşlar Günü, (1894)
- 2 Aprel – Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü, (1967)
- 4 Aprel – Ümumdünya İnternet Günü, (1998)
- 5 Aprel – Qar Qızın Ad Günü, (2009)
- 6 Aprel – Beynəlxalq Cizgi Filmləri Günü, (2002)
- 6 Aprel – İlk Olimpiya Oyunlarının Keçirildiyi Gün, (1896)
- 7 Aprel – Ümumdünya Sağlamlıq Günü, (1950)
- 7 Aprel - “Molla Nəsrəddin” jurnalının nəşrinin 115 illiyi, (1906)
- 12 Aprel – Ümumdünya Aviasiya və Kosmanavtika Günü, (1962)
- 13 Aprel – Ümumdünya Rok-N-Roll Günü, (1954)
- 15 Aprel – Beynəlxalq Mədəniyyət Günü, (1935)
- 17 Aprel – Ümumdünya Hemofiliya Günü, (1964)
- 18 Aprel – Tarixi Abidələrin Mühafizəsi Günü, (1983)
- 21 Aprel – Beynəlxalq Sirk Günü
- 22 Aprel – Ümumdünya Yer Kürəsi Günü, (1970)
- 23 Aprel – Ümumdünya Kitab və Müəllif Hüquqları Günü, (1995)
- 23 Aprel – Ümumdünya İngilis Dili Günü, (2010)
- 24 Aprel – Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü, (1957)
- 28 Aprel – Milli Təhlükəsizlik Orqanları İşçilərinin Peşə Bayramı Günü, (1997)
- 29 Aprel – Ümumdünya Qardaşlaşmış Şəhərlər Günü, (1962)
- 29 Aprel – Beynəlxalq Rəqs Günü, (1982)
- 30 Aprel – Beynəlxalq Caz Günü, (2011)

Yubilyar yazıçı və şairlər

- Şair Ayaz Vəfalının 85 illiyi, (01.04.1937)
- Yazıçı, ədəbiyyatşünas Xeyrulla Əliyevin 90 illiyi, (02.04.1932)
- Yazıçı Musa Qocayevin 90 illiyi, (03.04.1932 - 20.01.1993)
- Şair Lətif Vəlizadənin 80 illiyi, (05.04.1942)
- Ədəbiyyatşünas Məmmədhüseyn Təhmasibin 115 illiyi, (12.04.1907 - 05.10.1982)
- Yazıçı Əli Səbrinin 130 illiyi, (15.04.1892 - 19.02.1983)
- Şair Əkbər Məftunun 110 illiyi, (15.04.1912 - 14.09.1990)
- Xalq şairi Məmməd Rahimin 115 illiyi, (20.04.1907 - 06.05.1977)
- Şairə Rəfiqə Hüseynovanın 80 illiyi, (22.04.1942)
- Şair Abdulla Faruqun 115 illiyi, (24.04.1907 - 1944)

Xarici ədəbiyyat

Rus yazıçısı Aleksandr İvanoviç Gertsenin 210 illiyi, (06.04.1812-09.(21).01.1870)

İngilis yazıçısı Henri Fildinqin 315 illiyi (22.04.1707-1754)

İncəsənət

Xalq artisti Fatma Qədrinin anadan olmasının 115 illiyi, (14.04.1907 - 29.02.1968)

İtalyan rəssamı Leonardo Da Vinçinin 570 illiyi, (15.04.1452 - 02.05.1519)

Xalq artisti Şövkət Məmmədovanın 125 illiyi, (18.04.1897 - 08.06.1981)

Xalq artisti Əfrasiyab Bədəlbəylinin 115 illiyi, (19.04.1907 - 06.01.1976)

Aktyor Həsən Əblucun 80 illiyi, (22.04.1942 - 13.03.1994)

Xalq artisti İsmayıl Osmanlının 120 illiyi, (24.04.1902 - 22.06.1978)

Xalq artisti Məhluqə Sadıqovanın 105 illiyi, (28.04.1917 - 15.08.2003)

Xalq artisti, tarzən Ramiz Quliyevin 75 illiyi, (30.04.1947)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Eyvazov Qorxmaz Abış oğlunun 55 illiyi, (01.04.1967 - 1994)

Mustafayev Alı Mustafa oğlunun 70 illiyi, (14.04.1952 - 20.11.1991)

İbrahimov Rasim Səxavət oğlunun 60 illiyi, (18.04.1962 - 28.06.1992)

Mədətov Fariz Əlövsət oğlunun 50 illiyi, (18.04.1972)

Aprel

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Aprel – Ümumdünya Gülüş Günü, (1564)

Hər il aprel ayının 1-də Avropada və bir çox Asiya ölkələrində Gülüş Günü keçirilir. Bu gün rəsmi bayram kimi heç bir ölkənin təqviminə daxil edilməsə də, dünyanın bir çox dövlətlərində qeyd olunur. Həmin günün Böyük Britaniyada “Səfehər günü”, Fransada isə “Aprel balığı günü” adlandırılır. Gəlin əvvəla bu günün tarixçəsinə bir nəzər salaq. Bəzi

mənbələrə görə 1 aprel zarafatının yaranması belə olub: Təqribən 5 əsrlik tarixi olan Gülüş Günü ilk dəfə Fransada təşəkkül tapıb. 1564-cü ildə Fransa Kralı IX Çarles, il başlanğıcının yanvar ayının birinci günü olması barədə qərar verib. Amma bundan əvvəl də Fransada yeni ili 1 apreldə qeyd ediblər. O zamankı rabitə şərtlərində IX Çarlesin bu qərarı ölkədə çox da yayılmayıb. Məsələdən xəbərdar olanlar isə protest məqsədilə köhnə adətlərinə davam edərək, 1 apreldə şənliklər keçiriblər. Digərləri onları “aprel axmaqları” adlandırılar. 1 aprele isə “bütün axmaqların günü” adını veriblər. Uzun illər sonra yanvarın ilk ay olmasına öyrəşiblər və 1 aprel gününü mədəniyyətlərinin bir parçası sayaraq Gülüş Günü kimi qeyd ediblər. İndi bütün dünyada 1 Aprel Ümumdünya Gülüş Günü kimi qeyd olunur. Başqa rəvayətə görə, qədim Romada 17 fevralı “Avamlar bayramı kimi” keçirirmişlər. Şərqi Hindistanda isə bu bayram martın 31-nə təsadüf edib. Rəvayətə görə, belə qeyri-adi ənənəyə təbiətin özü səbəb olub. Havanın yaz şıltaqlıqlarını əhali gülüş və zarafatlarla qarşılamaq məqsədilə bu günü özlərinə xoş ovqat yaratmaq üçün seçib. Azərbaycanda isə bu gün daha çox insanların bir-birlərini aldatması ilə müşayiət olunur. Hətta həmin gün televiziya kanallarında gedən bəzi xəbərlər, dövrü nəşrlərdə dərc olunan informasiyalar da yanlış olur. Özü də bundan heç kəs incimir. Amma hamı çalışır ki, aprelin 1-i aldanmasın.

İnternetdə: www.books.google.com

1 Aprel – Beynəlxalq Quşlar Günü, (1894)

Hər il bütün planet Beynəlxalq Quşlar Günü (International Bird Day) – beynəlxalq ekoloji bayram kimi qeyd edir. Bu bayram 1894-cü ildə ABŞ-da meydana gəlmişdir. Kütləvi informasiya vasitələrinin sayəsində populyarlıq qazanan bayram tezliklə bütün ştatlarda qeyd edilməyə başlanıb, sonradan Avropaya keçib. İndi isə YUNESKO-nun “İnsan və biosfer” bioloji proqramı çərçivəsində dünyanın bir çox ölkələrində qeyd olunur.

Hər ilin bu günü təbiətsevərlər quşlar üçün yuvalar düzəldir, suda yaşayan quşların məskunlaşdığı yerləri yaxşılaşdırır və s. tədbirlər görürlər. Quşlarla bağlı daha bir məşhur bayram may ayının ikinci bazar günü keçirilən Ümumdünya Miqrasiya Edən Quşlar Günüdür.

İnternetdə: www.books.google.com

2 Aprel – Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü, (1967)

Uşaqların tərbiyəsində kitablar xüsusi yer tutur. Kitab onları zəngin mənəvi zövqə malik bir insan kimi tərbiyə edir, öz xalqının zəngin tarixi keçmişinə dərinlən bələd olmasına imkan yaradır. Uşaq Kitabı Günü'nün məhz bu tarixə təsadüf etməsinin maraqlı bir tarixçəsi vardır. Məşhur nağılçı Hans Xristian Andersen 1805-ci il aprelin 2-də anadan olmuşdur. Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü'nün bu tarixdə qeyd olunmasını alman yazıçısı Yella Lepman təklif etmişdir. 1967-ci ildə Beynəlxalq Uşaq Kitablari Şurası tərəfindən isə Danimarka yazıçısı, uşaqların sevimlisi Hans Xristian Andersenin dünyaya gəldiyi gün – aprelin 2-si Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü kimi təsis edilmişdir. Nağılları 100-dən çox dilə tərcümə edilmişdir. Y.Lepman 1953-cü ildə uşaq ədəbiyyatı üzrə “balaca nobel mükafatı” –H.X.Andersen mükafatının təsis edilməsini də təklif edib. Həmin ildən bu mükafat dünya uşaq ədəbiyyatının ən maraqlı incilərinin müəlliflərinə, dünyanın 20 ölkəsindən 23 yazıçı və uşaq kitablari üçün rəsm çəkən 17 illüstrasiyaçı-rəssama təqdim olunub. İlk dəfə bu, 1956-cı ildə ingilis nağılçısı E.Fardkona, 1958-ci ildə isə İsveç yazıçısı A.Lindqrene verilib. Sonra E.Keçtner, C.Kryuss, italyan C.Rodari də bu mükafata layiq görülüb. Başqa bir mükafat isə son illər nəşr olunan uşaq kitablari'nin illüstrasiyası və onların dünyanın müxtəlif dillərdə tərcüməsinə görə təqdim edilən Fəxri Diplomdur. Ümumiyyətlə, uşaq kitablari'nin tarixi 1477-ci ildən, antik yunan müəllifi Ezopun mahnılarının yazılı kitab şəklində çap edilməsi ilə başlayır. 1658-ci ildə çex maarifçisi və pedaqoqu Y.A.Komenski uşaqlar üçün dünyanı anlatmaq məqsədilə rəsmlərin yer aldığı kitab nəşr etdirmişdir. D.Defo və C.Sviftin – böyüklər üçün yazılmış – “Robinzon Kruzo” və “Qulliverin səyahəti” romanları ideal formada uşaqların oxu dairəsinə adaptasiya olunmuşdur. 1846-cı ildən başlayaraq H.X.Andersenin qələmə aldığı nağılları uşaqlar bu gün də çox sevirilər. Son illər “Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanasının 50 cildliyi”, “Macəra və fantastika kitabxanasının 25 cildliyi” və “Kiçik yaşlı uşaqlar üçün” seriyasından çoxlu kitablari çap edilmişdir. Azərbaycanda uşaq kitabxanaları üzrə elmi metodik mərkəz sayılan F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası 2012-ci ildən Beynəlxalq Uşaq Kitabı Şurasının üzvüdür. Hazırda Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü ölkəmizdə də özünəməxsus şəkildə qeyd olunur. F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası hər il Milli Uşaq Kitabı Sərgisi təşkil etməklə, Azərbaycanda çap olunan uşaq ədəbiyyatı nümunələri ilə oxucuları tanış edir, kitabın və kitabxananın imicinin yüksəlməsinə zəmin yaradır. Bu tarix cəmiyyətin diqqətini uşaq ədəbiyyatına, onun problemlərinə cəlb etmək üçün təsis olunmuşdur.

İnternetdə: <http://www.clb.az>

4 Aprel – Ümumdünya İnternet Günü, (1998)

Bu bayramın dərin, bir qədər mübahisəli tarixçəsi var. Belə ki, 4 aprel şagirdlərin, tələbələrin himayəçisi olan və tarixdə ilk “Etymologiae” ensiklopediyasının yaradıcısı Sevilyalı müqəddəs İsidorun ölüm günüdür. Məlumat üçün qeyd edək ki, katolik kilsəsi 1998-ci ildə ümumdünya internet şəbəkəsini insan bilikləri xəzinəsi adlandırıb. Uzun müddət namizədlər arasında seçim edən Vatikan 2000-ci ildə belə qərara gəlib ki, internetin ən yaxşı himayəçisi müqəddəs İsidor ola bilər. Öz qərarını şərh edən II İoann Pavel bildirib ki, insan biliklərinin xəzinəsi internetdir, buna görə də o, bu missiyanı müqəddəs İsidora həvalə edib. Qeyd edək ki, internet himayəçisi ilk dəfə olaraq çarpaz istinad sistemindən istifadə edib. Bu sistem qlobal şəbəkədə istifadə edilən hiper istinadları xatırladır.

İnternetdə: www.books.google.com

5 Aprel – Qar Qızın Ad Günü, (2009)

Qar qız – Yeni il və nağıl qəhrəmanı, Şaxta babanın nəvəsi, onun daimi yol yoldaşı və köməkçisidir. Bayramlarda uşaqlar və Şaxta baba arasında vasitəçi kimi çıxış edir. Qar qızın yaşı balaca qızcığaz və gənc qız arasında dəyişilir. Ən çox isə gənc qız obrazında təsvir edilir, çünki həm ədəbi obraz kimi, həm də Şaxta babanın müşayiətçisi kimi daha uyğun gəlir. Şaxta babanın və Qar qızın ilk birgə rəsmi çıxışı 1937-ci ildə Moskva İttifaqlar Evində olmuşdur.

Qar qız rus folklorunda qardan düzəldilmiş və canlanmış qız haqqında xalq nağılının personajıdır. Bu süjet 1869-cu ildə A.Afanasyev tərəfindən işlənmiş və “Slavyanların təbiətlə bağlı poetik görüşləri” adlı kitabının ikinci cildində dərc olunmuşdur.

1873-cü ildə A.N.Ostrovski A.Afanasyevin nağıllarının təsiri ilə “Qar qız” pyesini yazır. Burada Qar qız Şaxta baba və Günəş tanrısı Yarılanın şərəfinə yay ritualı zamanı həlak olan Qırmızı Baharın qızı kimi təqdim olunur. O, gözəl, solğun bənizli, açıq rəngli saçlara malik olub, xəzlə həşiyələnmiş ağ-mavi kürk, papaq və əlcəklər geyinib. Əsər ilk əvvəl uğur qazanmasa da, 1882-ci ildə N.A.Rimski-Korsakov pyes əsasında eyniadlı operanı tamaşaya qoyduqdan sonra böyük şöhrət qazanmışdır.

1968-ci ildə “Qar qız” filminin çəkilişləri zamanı Mera çayının kənarında ağac dekorasiyalarından bütöv kənd yaradılıb. Məhz burada A.N.Ostrovski öz əsərini yazmışdır. Çəkilişlər başa çatdıqdan sonra ağac dekorasiyalar Kostromaya köçürülüb, burada “Berendeyevka” parkı salınıb. 2008-ci ildə Kostromada Qar qızın köşkü tikilmişdir və orada Qar qız ilboyu qonaqlarını qəbul edir. 2009-cu il aprelin 4-də ilk dəfə rəsmi şəkildə Qar qızın ad Günü qeyd olunmuşdur. Həmin vaxtdan Qar qızın ad Günü Kostromada hər il keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

6 Aprel – Beynəlxalq Cizgi Filmləri Günü, (2002)

Dünya Cizgi Filmi günü 2002-ci ildə Beynəlxalq Animasiya Filmləri Dərnəyi tərəfindən təsis edildi. 1906-cı ilin aprelin 6-da Con Stuart Blekton və Albert Smit Amerikanın kinoteatr birliyi ilə Vitage təsisçiləri ilk cizgi filmləri “Gülməli üzlərin gülməli mərhələləri” adlı film çəkmişdir. Bunlar animasiya tarixində ilk cizgi filmləri idi.

Dünya Cizgi Film Günü qeyd etmək fikri yalnız 2002-ci ildə yaranmışdır və həmin gündən dünyanın bir çox ölkələrində qeyd olunur. Beynəlxalq Cizgi Filmləri Günü öncəsi dünyanın hər yerindən animasiya kinosu peşəkarları və həvəskarları öz filmlərinin proqramlarını bir-birləri ilə bölüşür və bu hadisəni bütün il gözləyən tamaşaçılar üçün əsərlərinin ilk nümayişini göstərirlər. Cizgi filmlərinin belə seansları artıq dünyanın 104 ölkəsində keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

6 Aprel – İlk Olimpiya Oyunlarının Keçirildiyi Gün, (1896)

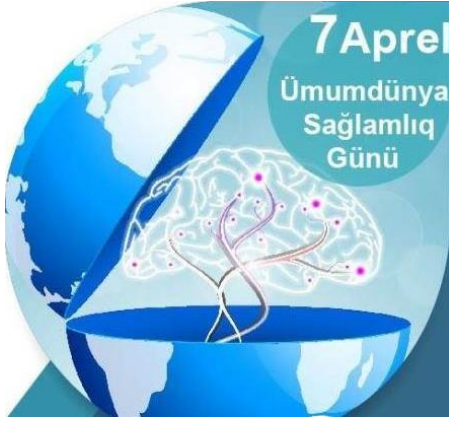
Qədim Yunanıstanda mövcud olmuş Olimpiya Oyunlarının bərpa olunması təşəbbüsünü XIX əsrin sonlarında fransız ictimai xadimi baron Pyer de Kuberten təklif etmişdir. Onun dövründə Yay Olimpiya Oyunları kimi tanınan bu beynəlxalq tədbir 1896-cı ildən etibarən hər 4 ildən bir keçirilir. (Bura dünya müharibələrinin baş

verdiyi illər daxil deyil.) 1924-cü ildə Qış Olimpiya Oyunları təsis edildi. Əvvəllər yay və qış oyunları eyni ildə keçirilirdi, lakin 1994-cü ildə Qış Olimpiya Oyunlarının keçirilməsi yay oyunlarına nəzərən iki il irəli çəkildi. Olimpiya Oyunları dedikdə yalnız idman yarışlarını, idman həyatının insanlara bəxş etdiyi dəyərləri dar mənada yox, geniş, fəlsəfi anlayış kimi qəbul etmək lazımdır. Olimpiya Oyunlarının böyüklüyü idmançıların təkcə yarışlarda göstərdikləri idman nəticələri deyil, bu oyunlarda idmançı mənəviyyatı, onun kamil bir insan kimi formalaşması prosesinin reallaşdırılması, onun müqəddəs ideyalara xidmət etməsindən irəli gəlir. Olimpiya hərəkəti sülh və əmin-amanlıqla daim yanaşı durmuşdur. Qədim Yunanıstanda Olimpiya Oyunlarının yaranmasından söz gedərkən oyunların əsası, bir növ, dinə sitayiş, ibadət nəzəriyyəsinə əsaslanırdı. Orada stadion, teatr və məbəd müqəddəs yer sayılmışdır. Burada iki şəhərdə – Olimpiya və Delfidə hər 4 ildən bir xoş məramlı oyunlar keçirilirdi. Bu şəhərlərdə keçirilən oyunlardan əlavə, şeir, mahnı, ədəbiyyat və incəsənət üzrə istedadlı şəxslər bilik, bacarıq və qabiliyyətlərini nümayiş etdirirdilər. Olimpiya oyunlarında fiziki bacarıq mənəviyyatla, incəsənətlə vəhdət təşkil edirdi. Olimpiya antik dövrdən başlayaraq uzun, enişli-yoxuşlu yol keçmiş, zəmanəmizə gəlib çatmış və bu yolda müxtəlif maneələrlə rastlaşsa da, öz əzəli mahiyyətini qoruyub saxlamışdır. Olimpiya Oyunları ümumbəşəri nüfuz sahibi olmaqla, dünya xalqlarının dərin məhəbbətini də qazanmışdır. Müasir Olimpiya oyunlarını bərpa edərkən baron Pyer de Kuberten olimpiya ideyalarını dərisinin rəngindən, sosial, siyasi, dini əqidəsindən və idmana dəxli olmayan digər amillərdən asılı olmayaraq, bütün qitələrin atletləri arasında vicdanlı idman mübarizəsinin simvolu kimi qəbul etmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

7 Aprel – Ümumdünya Sağlamlıq Günü, (1950)

“Sağlam bədəndə sağlam ruh olar”.

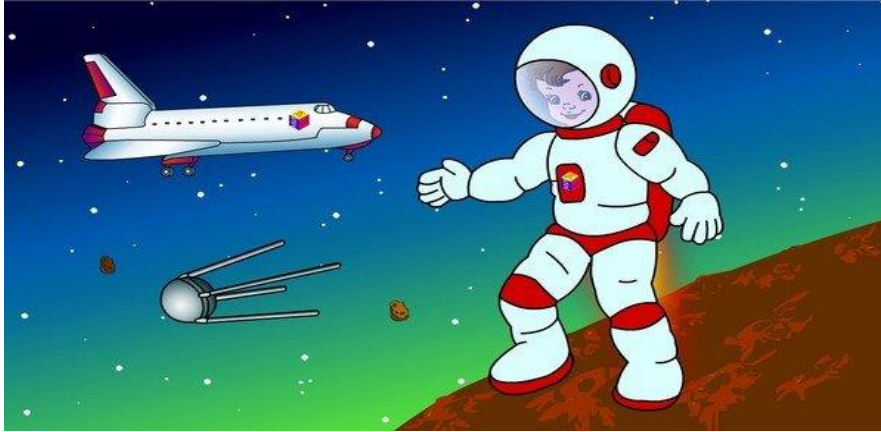
1948-ci ildə I Ümumdünya Səhiyyə Assambleyası Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) yaranmasını qeyd etmək üçün Ümumdünya Sağlamlıq Günü'nün təsis edilməsi təşəbbüsü ilə çıxış etmişdir. 1950-ci ildən başlayaraq Ümumdünya Sağlamlıq Günü hər il 7 aprel tarixində qeyd edilir.

Hər il Ümumdünya Sağlamlıq Günü'nün mövzusu ÜST üçün prioritet sayılan bir problemi diqqət mərkəzinə gətirir. Ümumdünya Sağlamlıq Günü diqqəti səhiyyə sahəsində beynəlxalq ictimaiyyətə təsir göstərən başlıca problemlərə yönəltmək üçün dünya səviyyəsində bir imkandır. Sağlamlıq ÜST-ün Nizamnaməsində yalnız xəstəliklərin, yaxud fiziki qüsurların olmamağı ilə deyil, tam fiziki, psixi və sosial sağlamlıq vəziyyəti kimi müəyyən edilir. ÜST özünün Ümumdünya Səhiyyə Assambleyası vasitəsi ilə 193 üzv dövlət tərəfindən idarə olunur.

Sağlam yaşlanmaq beynəlxalq ictimai səhiyyə proqramının gündəliyində prioritet məsələyə çevrilir. Bu həyatın ilkin mərhələlərindəki sağlamlıqla əlaqədardır və sağlam yaşlanma bir çox amillərdən asılıdır. Fərdin bioloji sisteminin funksional imkanları ömrün ilk illərində formalaşır, ilkin yetkinlik dövründə ən yüksək səviyyəyə çatır və bundan sonra təbii olaraq zəifləməyə başlayır. Yaşlanma harada yaşamasından, cavan və ya qoca, kişi və ya qadın, zəngin və ya kasıblığından asılı olmayaraq, hər bir insanı düşündürür. İqtisadiyyatın qloballaşdığı, texnologiyanın sürətlə inkişaf etdiyi, urbanisasiyanın artdığı, ailə modellərinin dəyişdiyi XXI əsrdə ən böyük sosial dəyişikliklərdən biri də əhalinin yaşlanması məsələsidir. Tezliklə dünyada həm yaşlı insanların ümumi sayı bütün həyatı boyu davranışları və məruz qaldığı təsirlərlə müəyyən edilir. Buraya onun qidalanması, fiziki aktivlik səviyyəsi və sağlamlıqla bağlı risklərə məruz qalması (məsələn, siqaret çəkmək, spirtli içkilərdən sui-istifadə və ya zəhərli maddələrin təsirinə məruz qalma) halları da daxildir.

İnternetdə: www.books.google.com

12 Aprel – Beynəlxalq Aviasiya və Kosmonavtika Günü, (1962)

12 aprel 1962-ci il Beynəlxalq Kosmonavtika günü elan olunub. Bu bayram əvvəllər ancaq Rusiyada keçirilirdi. Amma artıq belə deyil. Belə ki, BMT-nin Baş Assambleyasının 65-ci sessiyasında yekdilliklə qəbul edilən qətnaməyə əsasən 12 Aprel Beynəlxalq Kosmosa Uçuş Günü (Space Probe Day) kimi bütün dünyada qeyd olunur. 1961-ci il aprelin 12-də SSRİ vətəndaşı Yuri Qaqarin “Vostok” kosmik gəmisində Yer kürəsinin ətrafında orbital uçuş həyata keçirərək, kosmik uçuş dövrünün əsasını qoydu. Cəmi 108 dəqiqə davam edən bu uçuş kosmosun tədqiqinin və mənimsənilməsinin başlanğıcı oldu. Başlanğıcda kosmosun tədqiq edilməsi, ABŞ və SSRİ arasında strateji yarış şəklini alsada, sonralar bu əməkdaşlığa çevrildi. SSRİ dağıldıqdan sonra bunu Rusiya davam etdirir. Ancaq ABŞ kosmonavtlarının Aya uçmasını çıxarmaqla, bütün digər ilk addımlar SSRİ tərəfindən atılıb. Bu günə qədər kosmosa təqribən 517 insan uçub, onlardan 55-i qadındır. Təəssüf ki, indiyədək 22 kosmonavt müxtəlif şəraitdə həyatını itirib. Vətəndaşları kosmosa uçuş keçirən ölkələr SSRİ, Rusiya, ABŞ, Çexoslovakiya, Polşa, Almaniya Demokratik Respublikası, Bolqarıstan, Macarıstan, Vyetnam, Kuba, Monqolustan, Rumıniya, Fransa, Almaniya Federativ Respublikası, Hindistan, Kanada, Səudiyyə Ərəbistanı, Niderland, Meksika, Suriya, Əfqanıstan, Yaponiya, Böyük Britaniya, Avstriya, Qazaxıstan, Belçika, İtaliya, İsveçrə, Ukrayna, İspaniya, Slovakiya, Cənubi Afrika Respublikası, İzrail, Çin, Braziliya, İsveç, Malayziya və Koreya Respublikasıdır.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

13 Aprel – Ümumdünya Rok-N-Roll Günü, (1954)

Əslində bayramın qeyd olunmasına səbəb olan tarixi hadisə aprelin 12-də baş vermişdir. Belə ki, 1954-cü il aprelin 12-də Bill Xeyli adlı musiqiçi bu sahədə yeni istiqamətin başlanğıcını qoyan “Rock Around The Clock” sinqlini yazmışdır. Bu musiqi cəmiyyətə və ənənlərə meydan oxuyaraq ABŞ-ın sərhədlərini aşmış və bütün ölkələrə və qitələrə yayılmışdır. Musiqidə bu istiqamətin yaradıcılarından biri də əfsanəvi Elvis Presli olmuşdur. Onun geyim üslubu, hərəkətləri və davranışları onu yeniyetmə və gənclərin kumirinə çevirmişdir. 1960-cı illərin əvvəllərində rok-n-rollun yeni üslubu – pop-rok meydana gəlmişdir. Onun əsas nümayəndələri “Bitlz” qrupunun üzvləri, Liverpullu dördlük olmuşdur. Ötən illərin geniş yayılan rok musiqisi daha çox texniki, sürətli, güclü səsle müşayiət olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

15 Aprel – Ümumdünya Mədəniyyət Günü, (1935)

Mədəniyyət dünyasının bütün sferalarının əhəmiyyətini bir daha qeyd etmək üçün xüsusi bayram – Beynəlxalq Mədəniyyət Günü (International Day of Culture) təsis edilmişdir. Hər il dünyanın bir çox ölkələrində 15 Aprel Beynəlxalq Mədəniyyət Günü kimi qeyd olunur. Bu bayram 1935-ci il aprelin 15-də beynəlxalq hüquq təcrübəsində Rerix Paktı kimi tanınan, “İncəsənət və elm müəssisələrinin və tarixi abidələrin qorunması haqqında” beynəlxalq müqavilənin qəbul olunmasının şərəfinə təsis edilmişdir. Bu Paktın imzalandığı günün Beynəlxalq Mədəniyyət Günü kimi qeyd olunması təşəbbüsü ilə 1998-ci ildə Rerix Beynəlxalq Mərkəzi tərəfindən təsis olunan Beynəlxalq Mədəniyyətin Qorunması Liqası çıxış etmişdir. Bu ictimai təşkilatın fəaliyyəti mədəniyyət, incəsənət, elm və dinin nailiyyətlərinin qorunması və artırılmasına yönəlmişdir. 2008-ci ildə Rusiya, İtaliya, İspaniya, Argentina, Meksika, Kuba, Latviya və Litvanın ictimai təşkilatlarının təşəbbüsü ilə 15 aprelin Ümumdünya Mədəniyyət Günü kimi təsdiq edilməsi üçün Beynəlxalq hərəkət yaradılmışdır. Hal-hazırda bu bayram dünyanın müxtəlif ölkələrində qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

17 Aprel – Ümumdünya Hemofiliya Günü, (1964)

Dünyanın 102 ölkəsində aprelin 17 - si Ümumdünya Hemofiliya Günü kimi qeyd olunur. Təbabətdə bu xəstəliyə kral xəstəliyi deyirlər. Belə ki, Fransada kral Lüdoviklər nəslində əsasən oğlan uşaqları bu xəstəlikdən əziyyət çəkmişlər. Bu gün isə qan çatışmazlığı dünyada bir problem kimi yaşanan hemofiliya xəstəliyinin yaranmasına səbəb olmuşdur. İrsi qan xəstəliyi olan hemofiliya dünyanın bir çox ölkələrində əsasən Asiya və Afrika qitəsində, Aralıq dənizi hövzəsində daha çox yayılmışdır. Xəstəliyin əsas səbəbləri kimi mütəxəssislər yaxın qohumların nigahı, radiasiyalı ətraf mühit, qida və tütün məmulatlarının təsirini göstərir. İndi dünyada 400 min hemofiliyalı xəstə var. Azərbaycanda Səhiyyə Nazirliyinin qeydiyyatında minə qədər talassemiyalı və hemofiliyalı irsi qan xəstəsi var. Əhalinin hər 12 nəfərindən biri talassemianın əlamətlərini özündə daşıyır. Hər il talassemiya xəstəsi olan təqribən 200 uşaq dünyaya gəlir, bu, kiçik bir ölkə üçün böyük göstəricidir. 2005-ci ildə Prezident İlham Əliyev tərəfindən “Hemofiliya və talassemiyalı irsi qan xəstəliyinə düşər olmuş şəxslərə dövlət qayğısı” haqqında fərman imzalanmışdır. Bununla əlaqədar 2006-cı ilin yanvarında Nazirlər Kabineti Səhiyyə Nazirliyinin hazırladığı “Hemofiliyalı və talassemiya irsi qan xəstəlikləri üzrə Dövlət Proqramı”nı təsdiq etmişdir. Məqsəd ictimaiyyətin diqqətini hemofiliyalı xəstələrin problemlərinə cəlb etmək və onların həyat tərzlərinin yaxşılaşdırılmasına və ömürlərinin uzadılmasına dəstək olmaqdır. Proqramda hemofiliya və talassemianın fəsadlarından əmələ gələn əlilliyin və ölüm hallarının azaldılması, bu fəsadların profilaktikasının təşkili və belə xəstə uşaqların doğulmasının qarşısının alınması sisteminin yaradılması əsas yer almışdır. Nəzərdə tutulan digər tədbirlər hemofiliya və talassemiyalı xəstələrə göstərilən tibbi xidmət strukturunun təkmilləşdirilməsi, bu xəstəliyə düşər olan şəxslərin qeydiyyatının aparılması, xəstələrin müalicəsi və profilaktikası üzrə tibb mütəxəssislərinin hazırlanması, onların ixtisaslarının artırılmasıdır. Dövlət proqramı çərçivəsində xəstələrin dərman preparatları ilə pulsuz təmin olunması nəzərdə tutulmuşdur. Heydər Əliyev Fondu, fondun prezidenti, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, millət vəkili Mehriban Əliyevanın talassemiyalı uşaqlara diqqət və qayğısı isə həmin insanlar üçün böyük mənəvi dəstəyə çevrilmişdir. Fond 2005-ci ildən “Talassemiyasız həyat naminə” layihəsi çərçivəsində bir sıra mühüm işlər görüb və görməkdədir. Fond tərəfindən talassemiyalı xəstələr üçün paytaxtda beş mərtəbəli Talassemiya Mərkəzi istifadəyə verilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

18 Aprel – Tarixi Abidələrin Mühafizəsi Günü, (1983)

“Biz öz milli mənəvi dəyərlərimizlə, dini dəyərlərimizlə, adət ənənələrimizlə fəxr etməliyik. Əgər hansısa dağ kəndində tarixi abidə varsa, ona sadəcə qədim tikili kimi yox, milli sərvət kimi yanaşmalıyıq”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Bu gün YUNESKO-nun abidələrin və diqqətəlayiq yerlərin mühafizəsi məsələləri üzrə Beynəlxalq Şurasının 1983-cü ildə qəbul edilmiş qərarı əsasında qeyd olunur. Məqsəd dünya ictimaiyyətinin diqqətini maddi-mədəniyyət abidələrinin qorunmasına yönəltməkdir. Tarixi abidələr – məqbərələr, saraylar, məbədlər, məscidlər, qəbiristanlıqlar, körpülər, ovdanlar, günbəzlər, minarələr və s. tarixi keçmişimizin maddi yadigarlarıdır. Onlar zamanın sərt sınaqlarına sinə gərərək bu günümüze gəlib çatmışlar. Hər bir ölkənin tarixinin qədimliyi onun maddi-mədəniyyət yadigarlarının çoxluğu və qədimliyi ilə ölçülür. Bu sahədə ölkəmizin bəxti gətirmişdir. Qobustan, Gəmiqaya, İstisu qayaüstü təsvirləri, Çıraqqala, Oğlanqala, Cavanşir, Gülüstan, Əlincə, Buğurd, Gələrsən-Görərsən kimi qalalarımız, Möminə xatın, Yusif ibn Küseyr, Olcaytu Xudabəndə məqbərələrimiz, Göy məscid, Şah Abbas məscidi, Gövhərağa məscidi, Cümə məscidi, Təzəpir məscidi kimi dini ibadətgahlarımız, Həşt behişt, Şirvanşahlar, İrəvan sərdar sarayı, Şəki xan sarayı kimi nadir memarlıq abidələrimiz bu qəbildəndirlər. Hazırda işğal altında olan dünya əhəmiyyətli mədəni-tarixi abidələrimiz – Azıx və Tağlar mağaraları dünyanın ən qədim insan yaşayan məskənlərindəndir. YUNESKO-nun siyahısına düşmüş bu mağaralardan tapılmış maddi mədəniyyət nümunələri hələ 1981-ci ildə Parisin İnsan muzeyində “Avropanın ilk sakinləri” adlı sərgidə nümayiş etdirilmişdi. Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyası ilə Azərbaycan hökuməti arasında imzalanmış “Mədəni irsin qorunmasına yardım haqqında” sazişə uyğun olaraq, Bakıda Şirvanşahlar saray-kompleksində, Naxçıvanda Möminə Xatın və Qarabağlar türbələrində, Şəki Xan sarayında bərpa və yenidənqurma işləri aparılmışdır. 2002-ci ildə respublikamız Abidələrin Bərpası və Tədqiqi Beynəlxalq Mərkəzinə üzv qəbul olunmuşdur. Azərbaycan tarixində ilk dəfə olaraq Şirvanşahlar saray-kompleksi və Qız qalası da daxil olmaqla, İçərişəhər Dövlət Tarixi-Memarlıq Kompleksi YUNESKO-nun “Dünya mədəniyyəti irsi” siyahısına daxil edilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Aprel – Beynəlxalq Sirk Günü

Sirk (lat. Circus – "çevrə" deməkdir) – bir qrup artist və ya müəssisə tərəfindən akrobatika, kloun, sehrbazlıq, heyvan oyunları kimi müxtəlif səhnələrlə həyata keçirilən sənət növüdür. Sirk peşəsi heyvanlarla işləməklə bərabər müxtəlif akrobatika və gimnastika kimi sahələri də özündə cəmləşdirir. Buraya, həmçinin tamaşaçılar üçün maraqlı olan havada kəndir üzərində yerimək, velosiped sürmək, janqlyorluq etmək və yerdə idman növləri yerinə yetirilir. Kloun daha mürəkkəb sirk janrıdır. O, bir neçə ixtisasa yiyələnmiş olur və başqa "nömrələrdə" onun çıxışı böyük maraq doğurur. Klounun mənası gülməli çıxış deməkdir. Sirk yaranmasının qədim tarixi vardır. Onun kökü antik Romadan başlayır. Keçən zaman ərəfəsində sirk sənəti də inkişaf etmiş və istər xarici görünüşündə (çevik karvan və teatr səhnələri), istərsə də atraksiyonların aparılmasında (at teatrı, pantomima) müəyyən dəyişikliklərə məruz qalmışdır. Sirk sənəti adətən ailə sülaləsi şəklində mövcud olmuşdur. Klassik sirkın atası ingilis Filip Astli (1742–1814) sayılır. İllər keçdikcə sirkın inkişafına müxtəlif xalqların təsiri nəticəsində bu və ya digər sahədə öz üstünlüyünə malik milli sirkələr yaranmağa başlamışdır. Avropada hələ də közəri halda fəaliyyət göstərən sirkələr mövcud olsa da bir çox Şərq ölkələrində sirk teatrları tikilmiş və burada mütəmadi olaraq öz proqramları ilə çıxış edirlər. Köçəri sirk ustaları avtomobil karvanlarında şəhər-şəhər gəzərək öz sənətləri ilə tamaşaçıları heyran edirlər. Azərbaycanda milli sirk sənətinin tarixi çox qədimdir. Hələ qədim zamanlardan "Kovkan", "Zorxana" kimi milli xalq oyunlarında, cıdır yarışlarında, kəndirbazların və pəhləvanların çıxışlarında bugünkü peşəkar sirkın güc jonqlyorluğu, kəndirbazlıq, akrobatika, cigitlər və digər janrlarının elementləri mövcud olmuşdur. İlk peşəkar sirk – heyvanxana isə Azərbaycanda XIX əsrin 90-cı illərində məşhur Nikitin qardaşları tərəfindən tikilmişdir. Taxtadan tikilmiş həmin sirk binası az sonra yanır. 1905-ci ildə yeni şəhərin başqa ərazisində sirk binası tikilərək istifadəyə verilmişdir. 1945-ci ildə ilk dəfə olaraq Azərbaycanın milli sirk truppası yaradılmışdır. Truppa yalnız sirk nömrələrindən ibarət olmayıb, tərkibinə estrada və balet artistlərinin çıxışları salınmışdı. 1967-ci ildə Bakı Dövlət Sirkinin memarı E.İsmayılov və F.Leontyev olan hazırkı binası istifadəyə verilmişdir. Həmin dövr üçün texniki imkanlarına görə çox müasir sayılan bina memarlıq baxımından bu gün də əksər dünya sirkləri ilə rəqabət aparmağa qadirdir.

İnternetdə: www.books.google.com

22 Aprel – Ümumdünya Yer Kürəsi Günü, (1970)

Tabiat bir ahəngdir, ritmlə döyünən həssas bir ürəkdir.

Ümumdünya Yer Kürəsi Günü'nün və ya "Ağac Günü"nün tarixi XIX əsrin 70-ci illərinə təsadüf edir. ABŞ-da senator Heylord Nelsanın təşəbbüsü ilə keçirilən bu bayramda məqsəd insanların diqqətini ətraf mühitin çirkləndirilməsi və canlı aləmin qorunub saxlanması problemlərinə cəlb etmək idi.

Yer Kürəsi Günü ilk dəfə 1970-ci il aprelin 22-də qeyd olunub. 20 milyona yaxın amerikalı müxtəlif tədbirlərdə iştirak edərək hökuməti ekoloji problemləri həll etməyə çağırıb. Həmin vaxtdan etibarən başlanan kütləvi ekoloji hərəkət təbii ehtiyatların qorunmasına və sənaye istehsalı üzərində ekoloji nəzarətə istiqamətlənib. Məhz XX əsrin 70-ci illərindən etibarən şirkətlər ətraf aləmin mühafizəsinə nə qədər vəsait ayırmaları barədə rəsmi məlumat verməyə başlayıblar.

Son illər Ümumdünya Yer Kürəsi Günü ilə bağlı müxtəlif layihələr və tədbirlər həyata keçirilir. 2003-cü ildə Azərbaycan Prezidentinin sərəncamı ilə Bakı şəhərinin Qaradağ rayonu, Salyan və Neftçala rayonlarını əhatə edən Şirvan Milli Parkı, Ağcabədi və Beyləqan rayonlarını əhatə edən Ağ göl Milli Parkı yaradılmışdır.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Aprel – Ümumdünya Kitab və Müəllif Hüquqları Günü, (1995)

1995-ci ilin bu günündə Parisdə YUNESKO-nun Baş konfransı keçirilib. Konfransda nümayəndələr həmin gün kitab və müəlliflərə ehtiram göstərilməsini qərara alaraq, hər kəsi, əsasən də gənc nəsli mütaliədən həzz almağa, eləcə də bəşəriyyətin ictimai və mədəni inkişafında böyük rolu olmuş insanların zəhmətinə hörmət bəsləməyə çağırıblar. Elə həmin konfransda Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Günü, həmçinin uşaq və yeniyetmə ədəbiyyatında dözümlülük ideallarının təbliğinə görə YUNESKO mükafatı

təsis edilib. YUNESKO bu günü dünya şöhrətli dramaturqlar Uilyam Şekspirin, Migel de Servantesin və yazıçı-tarixçi İnka Qarsilaso de la Veqanın şərəfinə müəyyənləşdirib. Bu gün 1616-cı ildə M.Servantes, V.Şekspir və İnka Qarsilaso de la Veqa dünyasını dəyişib. Bugünkü tarixdə həmçinin Moris Drüon, X.Laksness, C.Pla və Manuel Mexia Valyexo kimi məşhur müəlliflərin anadan olma və ya həyatdan getmə günləridir.

Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Günü Azərbaycanda 1997-ci ildən başlayaraq ənənəvi şəkildə qeyd edilir. Müəlliflik hüququnun kitabla bağlı olması, başqa sözlə, “Yaradıcıdan – Kitaba, Müəllifdən – Müəlliflik Hüququna” yolu heç də təsadüfi deyil. Məşhur Volterin kəlamı ilə desək, “onlar ocaqlarımızdakı oda bənzəyir: onu qonşudan götürüb, özümüzə yandırır, digərlərinə veririk və beləliklə, onlar hamıya məxsusdur”.

Azərbaycan müasir müəllif-hüquq sisteminə malikdir. Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Gününe həsr olunan tədbirlərin keçirilməsinin məqsədi kitab və müəlliflik hüququnun mədəni irsimizlə bağlı əhəmiyyətini bir daha açıqlamaq, davamlı iqtisadi inkişafda və informasiya cəmiyyətinin formalaşmasında rolunu diqqətə çatdırmaq, yaradıcı şəxslərə öz hörmət və ehtiramlarımızı bildirmək və mədəni ənənələrimizin qorunub saxlanmasının vacib olduğunu bir daha təsdiqləməkdir.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Aprel – Ümumdünya İngilis Dili Günü, (2010)

Ümumdünya İngilis Dili Günü ilk dəfə 2010-cu ildə qeyd olunmuşdur. Belə təkliflə təşkilatın ictimaiyyətlə əlaqələr departamenti çıxış etmişdir. Bayramın məqsədi dünyada çoxdillilik ənənələrini möhkəmləndirməkdir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı təqvimdə altı gün – hər bir rəsmi dil üçün bir gün ayırmışdır. İngilis Dili Günü'nün qeyd edilməsi böyük ingilis şairi, yazıçısı, dünyanın ən məşhur dramaturqu Vilyam Şekspirin anadan olduğu günlə bağlıdır. Bu gün ingilis dili “dünya dili” hesab olunur, bu dildə dünyanın onlarla ölkəsində bir milyardan çox insan danışır. Bu dil yalnız ingilislərin deyil, həm də ABŞ, İrlandiya, Kanada, Malta, Avstraliya, Yeni Zelandiya sakinlərinin dilidir. İngilis dili Asiya və Afrikanın bir neçə dövlətinin rəsmi dilidir.

İnternetdə: www.books.google.com

24 Aprel – Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü, (1957)

Ümumdünya Demokratik Gənclər Federasiyasının qərarı ilə 1957-ci ildən hər il aprelin 24-də Beynəlxalq Gənclərin Həmrəylik Günü (International Day of Youth Solidarity) qeyd olunur. Bu günün qeyd olunması dövlət orqanlarının, ictimaiyyətin və kütləvi informasiya vasitələrinin diqqətini gənclərin problemlərinə yönəltməyə xidmət edir. Eyni zamanda bu bayrama gənclər birliklərinin, ictimai təşkilatların, geniş əhali kütlələrinin, öz uşaqlarının və nəvələrinin gələcəyinə laqeyd olmayan insanların səylərinin birləşdirilməsi, cəmiyyətin gənclərin hüquqlarına əməl edilməsinə nəzarət etməsinə, cəmiyyətin iqtisadi, sosial, elmi-texniki və mənəvi problemlərinin reallaşdırılmasında gənclərin mütəşəkkilliyinin və yaradıcı fəallığının yüksəldilməsinə, nəsillərin varisliyinə, qanunların və hüquq qaydalarının qorunmasına yardım edir.

1955-ci ildə gənclərin həmrəylik gününün hansı günə təyin olunması ilə bağlı Asiya və Afrika ölkələrinin Bandunq konfransında yekun iclas keçirilib. Beləliklə, Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü ilk dəfə 1957-ci ildə müstəmləkəçilik əleyhinə mübarizədə, sülh şəraitində yanaşı yaşama uğrunda Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü kimi qeyd olunub. Sözügedən tarixdə gənclər üçün konfranslar, konsertlər və bayram tədbirləri təşkil olunur. Lakin Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra beynəlxalq gün öz əsas sponsorunu itirdiyi üçün arabit qeyd edilir.

İnternetdə: www.books.google.com

28 Aprel – Milli Təhlükəsizlik Orqanları İşçilərinin Peşə Bayramı Günü, (1997)

1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cünhuriyyəti müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra 1919-cu il martın 28-də Azərbaycanda ilk milli təhlükəsizlik orqanı yaradıldı. Lakin azadlıq çox çəkmədi və 1920-ci ildə sovet ordusu tərəfindən Azərbaycan yenidən işğal edildi. Sovet İttifaqı süquta uğrayandan sonra 1991-ci il noyabrın 1-də Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi yarandı. Prezident Heydər Əliyevin 1997-ci il 23 mart tarixli fərmanı ilə 28 mart – Milli təhlükəsizlik orqanları

işçilərinin peşə bayramı günü elan olunub.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Aprel – Ümumdünya Qardaşlaşmış Şəhərlər Günü, (1962)

Bu gün 1962-ci ildə Beynəlxalq Qardaşlaşmış Şəhərlər Federasiyası tərəfindən təsis olunub və aprel ayının axırncı bazar günü qeyd olunur. Ümumdünya Qardaşlaşmış Şəhərlər Federasiyası beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatı olub, 1957-ci il aprelin 29-da Parisdə yaradılmışdır. Bu təşkilatın əsası Eks-le-Bendə (Fransa) qardaşlaşmış şəhərlərin nümayəndələri tərəfindən qoyulmuşdur. Onlar 1970-ci ildə Avropa, Asiya, Afrika və Amerikanın 50-dən çox ölkəsinin minə qədər şəhərini birləşdirdilər. Hitlerə qarşı koalisiyanın müttəfiq ölkələrinin şəhərləri arasında dostluq və əməkdaşlıq haqqında ilk saziş hələ 1942-ci ildə müharibə nəticəsində tamamilə dağılmış SSRİ-nin – Stalinqrad və İngiltərənin Koventri şəhərləri arasında imzalanmışdır. Beləliklə, hər il aprelin 29-da, aprel ayının sonuncu bazar günü dünyada, ənənəvi olaraq, Ümumdünya Qardaşlaşmış Şəhərlər Günü keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Aprel – Beynəlxalq Rəqs Günü, (1982)

29 aprel peşəkar və ya həvəskar rəqslə məşğul olan, rəqsi sevən hər kəsin bayramıdır. Beynəlxalq Rəqs Günü 1982-ci ildən bəri YUNESKO-nun qərarı ilə qeyd olunur. Bu tarix Fransız baletmeysteri Jan Jorj Noverin doğum gününə, yəni aprelin 29-na təsadüf edir. Jan Jorj Nover müasir baletin nəzəriyyəçisi hesab olunur. Dünyanın əksər ölkələrində olduğu kimi, Azərbaycanda da

Beynəlxalq Rəqs Günü təsis olduğu tarixdən hər il qeyd olunur. Azərbaycanda rəqsin tarixi olduqca zəngin və qədimdir. İncəsənətin bir qolu olan rəqslərimiz ülvilik, gözəllik və birlik rəmzi sayılır. Hələ eramızdan 2-3 min il əvvəl Azərbaycan ərazisində rəqslər insanların həyatında müəyyən yer tutmuşdur. Bu baxımdan Qobustan qayaüstü təsvirləri arasında “Yallı” oynayan insanların təsviri xüsusilə maraq doğurur. Bu təsvirlər Azərbaycan xalqının qədim dövrdən rəqsə olan marağından xəbər verir. Bir-birindən maraqlı, məzmunlu xalq rəqslərimiz nəinki Vətəndə, dünyanın böyük konsert salonlarında da sevilir. Onların simasında Azərbaycan milli xoreoqrafiya sənəti inkişaf yolunu tapmışdır. İncəsənətin ayrılmaz hissəsi olan milli rəqslərimiz gözəlliyi, bədiiyi və zərifliyi ilə seçilir. Folklor, qədim xalq oyunları, rəqs havaları milli incəsənətimizin qızıl fonduna həmişəlik daxil olmuşdur. “Tərəkəmə”, “Naz eləmə”, “Turacı”, “Uzundərə”, “Qoçəli”, “Heyvagülü”, “Vağzalı” xalq rəqslərinə tamaşa etmək kifayətdir ki, xalqımızın zəngin musiqiyə, köklü adət-ənənəyə bağlı olduğunu duyasan. Filmlərimizdə də rəqslərdən elementlərə rast gəlmək olar ki, bu da milli rəqs sənətinin inkişafı və təbliğində mühüm rol oynayır.

İnternetdə: www.books.google.com

30 Aprel – Beynəlxalq Caz Günü, (2011)

Birinci Beynəlxalq Caz Günü (International Jazz Day) ilk dəfə 2012-ci ildə keçirilib. Yeni bayramın təqvimə daxil edilməsi və onun 30 aprel tarixində qeyd olunmasını YUNESKO-nun Baş konfransı 2011-ci ilin noyabrında elan etmişdir. Bu bayramın əsas məqsədi kimi onun təsisçiləri “caz haqqında, sülh, birlik, insanlar arasında dialoq və əlaqələrin genişlənməsinə yardım edən qüvvə kimi beynəlxalq ictimaiyyətin məlumatlılıq dərəcəsinin artırılması”nı nəzərdə tutmuşdur. Dünyanın beş qitəsinin musiqiçiləri və caz

həvəskarları artıq adət halını alan həmin günü əsl bayram əhvali-ruhiyyəsi ilə qeyd edirlər. Cazın vətəni kimi tanınan Yeni Orleanda isə demək olar ki, hər gün bütün caz həvəskarları müxtəlif musiqilər səsləndirir, insanlara xoş əhvali-ruhiyyə bəxş edirlər. Caz XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində Amerikada Afrika və Avropa mədəniyyətlərinin sintezi kimi meydana gəlsə də, musiqi aləmində irqi ayrışikliyin aradan qalxmasında böyük rol oynamışdır. Hal-hazırda bir çox ictimai təşkilatlar, təhsil müəssisələri və ayrı-ayrı şəxslər, o cümlədən dövlət orqanları cazın inkişafına yardım edirlər.

Azərbaycan cazı dünyada özünəməxsus yeri ilə seçilir. Bunu ölkəmizdə keçirilən Beynəlxalq Caz Festivallarına olan maraq bir daha sübut edir. Amerika cazı və muğam musiqisi üzərində qurulan Azərbaycan cazının bünövrəsi isə 30-cu illərin sonunda Niyazi və Tofiq Quliyevin yaratdığı "Dövlət Cazı" adı ilə tanınan Dövlət estrada Orkestri tərəfindən qoyulub. Azərbaycanda estrada və caz musiqisinin ikinci həyatı Rafiq Babayevin yaratdığı “Qaya” ansamblı ilə başlayır. Bu ansambl keçmiş SSRİ-də böyük şöhrət qazanıb. Vaqif Mustafazadə dövrü isə Azərbaycanda sözün əsl mənasında cazın intibah dövrü hesab edilə bilər. Belə ki, virtouz musiqiçi muğamla cazın sintezini yaradıb. Özündən sonra onun yolunu qızı Əzizə Mustafazadə davam etdirir. Böyük təməllər üzərində qurulan Azərbaycan cazı indi gənc ifaçıların timsalında inkişaf dövrünü yaşayır. Bir sıra tanınmış ifaçılarla yanaşı, Montreyo caz festivalının qalibi İsfar Sarabskinin adını çəkmək yetərlidir ki, Azərbaycanda caz ənənəsinin necə yaşadığının şahidi olasan. Caz millətləri birləşdirən və insanlar və dövlətlər arasında sərhədləri aşan unikal musiqi sənətidir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Yubilyar yazıçı və şairlər

1 Aprel - Şair Ayaz Vəfalının anadan olmasının 85 illiyi, (1937)

Ayaz Vəfalı (Cəfərov Ayaz Rza oğlu) Cəlilabad rayonunun Sabirabad kəndində anadan olmuşdur. Burada orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1954-1959). Əmək fəaliyyətinə “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzeti redaksiyasında başlamışdır. Burada o, texniki katib, ədəbi işçi, tənqid və ədəbiyyatşünaslıq şöbəsinin müdiri, baş redaktorun müavini olmuşdur (1960-1976).

”Ulduz” jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi vəzifəsində işlədikdən sonra (1976-1977), yenidən “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzeti redaksiyasında tənqid və ədəbiyyatşünaslıq şöbəsinin müdiri (1977-1978), məsul katib (1978-1993), baş redaktorun müavini (1993-1996) vəzifələrində çalışmışdır. 1996-2014-cü illərdə “Ədəbiyyat qəzeti”nin baş redaktoru olmuşdur.

Ayaz Vəfalı bədii yaradıcılığa "Lenin tərbiyəsi uğrunda" çoxtirajlı universitet qəzetində çıxan ilk şeirləri ilə başlamışdır. O, Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun qiyabi aspiranturasını bitirmiş və “Füzuli və folklor” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. A. Vəfalı müxtəlif illərdə işıq üzü görən “İllər və nəsillər”, “Ürək və od”, “Turacın mahnısı”, “Bəlkə onda öyrənmişik”, “Özü oda yana-yana” şeirlər kitabının, “Füzuli öyrədir”, “Sənətkar və xalq”, “Füzuli xəlqiliyi” elmi-tədqiqat əsərlərinin müəllifidir. O, həmçinin böyük özbək şairi Əlişir Nəvainin “Leyli və Məcnun”, Ukrayna ədəbiyyatının klassiki T.Q.Şevçenkonun “Kor qadın” poemalarını, rus yazıçısı A.Çakovskinin “Qələbə” siyasi romanını (I cild), dünya xalqlarının atalar sözü və məsəllərindən ibarət “Atalar sözü-ağlın gözü” kitabını və daha bir çox xalqların poeziyasından ayrı-ayrı nümunələri Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir. Əməkdar mədəniyyət işçisi (1984) və Əməkdar incəsənət xadimi (2007) fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Dövri mətbuatda şeirləri, tərcümələri və ədəbi-tənqidi məqalələri ilə çıxış edir. "Məhəmməd Füzuli" Beynəlxalq Ədəbi Əlaqələr Fondunun sədridir (1994-cü ildən). Azərbaycan Yazıçılar Birliyi İdarə Heyətinin (1991) və Məclisinin üzvüdür (1997).

Kitabları: “İllər və talelər” (1964), “Ürək və od” (1968), “Turacın mahnısı” (1973), “Bəlkə onda öyrənmişik” (1979), “Sənətkar və xalq” (1983) “Özü oda yana-yana” (1988), “Füzuli xəlqiliyi” (1994) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

2 Aprel - Yazıçı, tənqidçi, tərcüməçi Xeyrulla Əliyevin anadan olmasının 90 illiyi, (1932)

Xeyrulla Salman oğlu Əliyev Cəlilabad rayonunun Göytəpə qəsəbəsində, kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. Burada şəhər orta məktəbinə daxil olmuş (1939), lakin İkinci Dünya müharibəsi illərində təhsilini davam etdirə bilməmişdir. Sonra orta məktəbi bitirib Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsilini davam etdirmişdir (1952-1957). Azərbaycan KP MK-nın mədəniyyət şöbəsində bölmə müdiri (1970-1989), ideologiya şöbəsində təlimatçı (1989), Cəlilabad rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi (1989-1990) vəzifələrində işləmişdir. Bədii yaradıcılığa jurnalistlik fəaliyyətinin ilk illərindən başlamışdır. Hekayələri, tərcümələri, oçerkləri, ədəbi-tənqidi və publisist məqalələri, teatr və kino rəyləri, eləcə də tərcümələri dövrü mətbuatda müntəzəm “Ə.Xeyri”, “Əli Xeyrəddinov”, “Xeyir Əliyev” və s. imza və təxəllüslərlə çap edilir. Xeyrulla Əliyev Azərbaycan ədəbiyyatının, müasir ədəbi prosesin aktual inkişaf problemləri ilə ardıcıl məşğul olur. Məqalələrində müasir Azərbaycan nəsrinin mütərəqqi meyilləri ədəbiyyatşünaslığın metodoloji nailiyyətləri səviyyəsində təhlil edilir. İyirmidən artıq bədii filmin mətnini Azərbaycan dilinə çevirmişdir. Xidmətlərinə görə “Şərəf nişanı” ordeni (1980) və Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə (1989) təltif edilmişdir. Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin deputatı olmuşdur (1990).

Kitabları: “Sovremennı Azerbaydjanski roman” (1978), “Azərbaycan Demokratik Respublikasının milli rəmzləri” (1992), “İncəsənət tarixi –xarakter tarixidir” (2003) və s.

Tərcümələri: Ç.Aytmatov “Povestlər” (1980), N.Dumbadze “Mən günəşi görürəm” (1986), “Ağ bayraqlar” (1997) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

3 Aprel - Yazıçı Musa Qocayevin anadan olmasının 90 illiyi, (1932-1993)

Musa Qulu oğlu Qocayev Qazax rayonunun Çaylı kəndində, kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbini bitirəndən sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin hüquq fakültəsində təhsil almışdır (1950-1955). M.Quliyev Azərbaycan SSR “Qayğı” cəmiyyətinin sədr müavini (1987-1990), “Sərhəd” könüllü cəmiyyətinin sədri olmuşdur (1991-1993). Ədəbi fəaliyyətə şeirlə başlamışdır (1955-ci ildən). İlk şeirləri “Pioner”, “Azərbaycan gəncləri”, “Kommuna yolu” qəzetlərində dərc edilmişdir. Hekayə, oçerk və felyetonlarını dövrü mətbuatda müntəzəm çap etdirmişdir. “Ata laylası” pyesini, “Kəşfiyyatın izi” kinossenarisini qələmə almışdır.

1983-cü ildə Əli Bayramlı və Yevlax rayon zəhmətkeş deputatları Sovetinin deputatı seçilmişdir. Xidmətlərinə görə 12 medalla təltif olunmuşdur. Musa müəllimin 1967- ci ildə çapdan çıxan “Mühüm tapşırıq” kitabından sonra, bir-birinin ardınca “Tək əldən səs”, “Mühüm əməliyyat”, “Gecələrin mahnısı”, “Maye qızıl”, “Qartal balası”, “Məhəbbət olan yerdə”, “Qanlı çinar” roman və povestləri kitab halında nəşr olunub.

Musa Qocayev 1993-cü il yanvarın 20- də Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: “Mühüm tapşırıq” (1967), “Tək əldən səs” (1970), “Maye qızıl” (1974), “Gecələrin mahnısı” (1977), “Məhəbbət olan yerdə” (1987), “Odlu ürək” (1989), “Qanlı çinar” (1992) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

5 Aprel - Şair Lətif Vəlizadənin anadan olmasının 80 illiyi, (1942)

Lətif Vəlizadə Füzuli rayonunda, kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini burada B. Sərdarov adına orta məktəbdə almış, ailə vəziyyətinə görə təhsilini C.Cabbarlı adına axşam fəhlə-gənclər orta məktəbində davam etdirmişdir. Moskvada, M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunda təhsil almışdır (1966-1971). Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin nəzdində olan Natəvan adına klubun müdiri (1971-1978), Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verlişləri Şirkətində ictimai-siyasi verlişlər redaksiyasının əməkdaşı (1978-1987), televiziyanın tikinti, nəqliyyat və rabitə baş redaksiyasının əməkdaşı, radionun Xəbərlər Baş redaksiyasının redaktoru olmuşdur (1987-2006). Ədəbi fəaliyyətə 1959-cu ildə Füzuli rayon qəzetində dərc olunan ilk şeir ilə başlamışdır. 1968-ci ildən dövrü mətbuatda vaxtaşırı çıxış edir. Əsərləri keçmiş SSRİ xalqların dillərinə tərcümə olunmuşdur. Bədii tərcümə ilə də məşğul olur.

Kitabları: “Azərin dovşanı” (1978), “Çoban yastığı” (1983), “Bu yurdun nəfəsi” (1986), “Bu torpağın bərəkəti” (1986), “Bu necə yuxudu, yoza bilmirəm” (2002), “Yol ayrıcında” (2004) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - ”Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

12 Aprel - Ədəbiyyatşünas, dramaturq Məmmədhüseyn Təhmasibin anadan olmasının 115 illiyi, (1907-1982)

Təhmasib Məmmədhüseyn Abbasqulu oğlu Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. Bakı Pedaqoji Texnikumunu bitirmişdir (1923-1927). 3 il Naxçıvan şəhər orta məktəbində müəllimlik edəndən sonra Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1930-1933). 1933-1936-cı illərdə Kürdəmir, Əli Bayramlı, Göyçay şəhər maarif şöbələrində metodist, Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində baş müəllim (1939-1951), dosent (1951-1959), Azərbaycan Elmlər Akademiyası Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda xalq yaradıcılığı şöbəsinin elmi əməkdaşı, şöbə müdiri işləmişdir (1944-cü ildən vəfatınadək).

Ədəbi yaradıcılığa 1934-cü ildən başlamışdır. “Qaçaq Nəbi” adlı ssenarisini 1938-ci ildə “İnqilab və mədəniyyət” jurnalında çap etdirmişdir. “Bir qalanın sirri” (1960), “Onu bağışlamaq olarmı?” (1960) ssenariləri əsasında eyni adlı filmlər çəkilmişdir. “Bahar” (1938), “Aslan yatağı” (1941), “Çiçəklənən arzular” (1951), “Hind nağılı” (1956), “Rübailər aləmində” (1968) və digər pyes-nağılları respublikanın teatr səhnələrində müvəffəqiyyətlə tamaşaya qoyulmuşdur. “Azərbaycan xalq dastanları (orta əsrlər)” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir (1965). 1946-1977-ci illərdə “Koroğlu”, “Molla Nəsrəddinin lətifələri”, “Aşıq Ələsgər”, “Kitabi-Dədə Qorqud”, “Azərbaycan dastanları” və digər xalq incilərinin toplanması, tərtib edilməsi və nəşr olunmasında fəal çalışmışdır.

M.Təhmasib 1967-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə, 1977-ci ildə "Əmək veteranı" və digər medallarla təltif olunmuşdur. Məhəmmədhüseyn Təhmasib 1982-ci il oktyabr ayının 5-də Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: “Azərbaycan folkloru kursu” (1940), “Azərbaycan xalqının qəhrəmanlıq eposu” (1941), “Azərbaycan xalqının qəhrəman oğulları” (1942), “Çiçəkli dağ” (1965), “Azərbaycan xalqının dastanları” (1972) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

15 Aprel - Yazıçı Əli Səbrinin anadan olmasının 130 illiyi, (1892-1983)

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövrünün ziyalıları arasında Əli Səbrinin (Qasimov) xüsusi yeri var. Yazıçı, jurnalist, tərcüməçi kimi tanınan bu görkəmli şəxsiyyət milli-azadlıq mübarizəsinin cəfakəşlərindən biri olsa da, bu gün onun ömrünün açılmamış səhifələri qalmaqdadır.

1917-1920-ci illərdə millət və vətən qarşısında öz üzərinə düşən vəzifəni hünər və şərəflə yerinə yetirən Əli Səbri Babək rayonunun Nehrəm kəndində dünyaya göz açıb, “Molla Nəsrəddin” jurnalında Tağı Yunuszadə imzası ilə çıxış edib və ömrünün bir hissəsini Sibirdə keçirib. Səbri onun təxəllüsüdür. Zaqafqaziya (Qori) Müəllimlər Seminariyasını bitirən Əli Səbri qısa müddət Bakıda müəllimlik etdikdən sonra Naxçıvana gedərək yerli vətənpərvərlərin 20-ci yüzilliyin əvvəllərində erməni daşnak təcavüzünə qarşı apardıqları müharibənin ön sıralarında olub. Əli Səbri Naxçıvanda qurulan Araz-Türk hökumətinin sədri Əmir bəy Əkbərzadə, Hüseyn Cavid, Fətulla Hüseynov, Kəblə Muxtar və digər nüfuzlu naxçıvanlıların köməyi ilə könüllü xalq dəstələrinin yaradılmasına təşəbbüs göstərib, onların əlaqələndirilməsində xüsusi rol oynayıb. Bu söylər nəticəsində yaranmış Nehrəm taboru (başçısı Kəblə Muxtar), Cəhri taboru (Kəblə Kərim), Baş Noraşen, Düdəngə və Zeyvə taboru (Fətulla bəy Hüseynov), Ordubad taboru (İbrahim Xəlil Axundov), Vedibasar müqavimət hərəkatının başçısı Abbasqulu bəy Şadlinskiyin və Civə kənd könüllülərinin komandiri Bala bəy Vəkilovla birlikdə erməni işğalçılarına qarşı döyüşlərdə qəhrəmanlıq nümunələri göstərərək, mahalın erməni silahlarından təmizlənməsində xüsusi rol oynayıb. 1914-cü ildən ədəbi yaradıcılığa başlayan Əli Səbri V. Şekspirdən, R. Toqardan, P. Verşiqoradan tərcümələr edib. O, bir sıra povest, xatirə və hekayələrin müəllifidir. Əli Səbri 1956-cı ildə bəraət qazandıqdan sonra jurnal və nəşriyyatlarda çalışıb, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında bədii fondun direktoru işləyib. Əli Səbri 19 fevral 1983-cü ildə Bakıda vəfat edib.

Kitabları: “Solğun çiçək” (1914), “Şəbi hicran” (1916), “Balaca və xallı” (1917), “Ömürdən yarpaq düşür” (1983) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

15 Aprel - Şair Əkbər Məftunun anadan olmasının 110 illiyi, (1912-1990)

Əkbərov Əkbər Qurban oğlu Naxçıvanın Ordubad şəhərində anadan olmuşdur. Əvvəlcə Naxçıvan şəhərində oxumuş (1921-1926), sonra pedoqoji texnikumu bitirmişdir (1926-1930). Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsil almışdır (1934-1938). Eyni zamanda “Pioner” jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi, Bakının 3 sayılı məktəbində müəllim işləmişdir (1935-1941). Ordubad şəhər yeddiillik məktəbində müdir, orta məktəbdə müəllim, eyni zamanda “Ordubad işçisi” qəzeti redaksiyasında məsul katib, redaktor, radio verlişləri qovşağında diktor, məsul katib, M.S.Ordubadi adına şəhər Dövlət Dram Teatrında müvəqqəti müdir kimi çalışmışdır (1943-1954). S.Vurğun adına Ordubad orta məktəbində müdir olmuşdur (1954-1959). Sonra ailəliklə Bakıya köçmüşdür. Burada Azərbaycan Dövlət Universitetinin nəşriyyatında baş redaktor, “Maarif” nəşriyyatında baş redaktor olmuşdur. 1968-ci ildə “M.S.Ordubadinin poeziyası” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin dosenti olmuşdur (1969-1985).

Onun “Təyyarəçi” adlı ilk şeiri 1935-ci ildə “Ədəbiyyat qəzeti”ndə dərc olunmuşdur. Bundan sonra dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. “Vətən qızı” (1940), “Sevənlər” (1943), “Nəsimi” (1946), “Saray”, “Şahin” və s. pyeslərini qələmə almışdır. Xidmətlərinə görə “Şərəf nişanı”, “SSRİ Silahlı qüvvələrinin 70 illiyi” ordeni və doqquz medalla təltif olunmuşdur.

Əkbər Məftun 1990-cı il sentyabrın 14-də Bakıda vəfat etmiş, Ordubadda dəfn olunmuşdur.

Kitabları: “Kiçik heykəltəraş” (1937), “Vətən qızı” (1940), “Sevənlər” (1943), “Nəsimi” (1946), “Mənim baharım” (1972), “Şəfa bulağı” (1980), “M.S.Ordubadi” (1987) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**20 Aprel - Xalq şairi Məmməd Rahimin anadan olmasının 115 illiyi,
(1907-1977)**

Məmməd Rahim (Hüseynov Məmməd Abbas oğlu) Bakıda, kiçik sahibkar ailəsində doğulmuşdur. 1917-ci ildə atası ölmüş, böyük qardaşının himayəsində yaşamışdır. Bakı şəhər məktəblərində təhsil alıb, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun şərqşünaslıq fakültəsinə daxil olmuş (1928-ci ildə), eyni zamanda “Azərnəşr”də tərcüməçilik etmişdir (1928-1931). 1926-cı ildə ilk şeiri “Gördüm”, 1930-cu ildə isə ilk şeir kitabı “Arzular” çap olunmuşdur. Yazıçılar İttifaqında şeir bölməsinin rəhbəri (1941-1946) olmuşdur. Məmməd Rahim həm də İranda xüsusi ezamiyyətdə olmuşdur. 1946-cı ildən yalnız ədəbi yaradıcılıqla məşğul olduğuna görə işləməmişdir. Müəyyən fasilədən sonra yenidən Yazıçılar İttifaqında poeziya bölməsinə rəhbərlik etmişdir. ”Xaqani” (1955) mənzum dramını, “Sayat Nova” (1956), “Natəvan” (1962) poemalarını yazmışdır. Ş. Petefi, Beranje, A.Tvardovski, A. Blok, Şiller, Nekrasov və başqalarının əsərlərini dilimizə tərcümə etmişdir. Onun əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə və bir sıra xarici dilə tərcümə edilmişdir. Azərbaycan Xalq şairi (1957), Əməkdar İncəsənət xadimi(1940), Dövlət Mükafatı laureatı (1949) Məmməd Rahim 1977-ci il mayın 6-da Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Kitabları: “Arzular” (1930), “Partizanın tufəngi” (1937), “İldırımın kitabı” (1939), “Nübar” (1939), “Arzu qız” (1940), “Vətən sevgisi” (1942), “Leninqrad göylərində” (1949) , “Məhəbbətin baharı” (1957), “Arzular gül açanda” (1965), “Tonqal başında” (1968), “Dayağım” (1971), “Limon və çay” (1972), “Məhəbbət dastanı” (1974), “Seçilmiş əsərləri” (üç cildə) (1988) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - ”Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

22 Aprel - Şairə Rəfiqə Hüseynovanın anadan olmasının 80 illiyi, (1942)

Hüseynova Rəfiqə Ağamoğlan qızı Xaçmaz şəhərində anadan olmuşdur. Bakıda 49 sayılı şəhər orta məktəbini bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində III kursadək təhsil almışdır. Daha sonra Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının zəmanəti ilə Moskvaya, M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutuna göndərilmişdir. Həmin institutda qiyabi təhsil almışdır. Azərbaycan Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsində redaktor, “Bakı” qəzeti redaksiyasında müxbir işləmişdir. “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, teatr və kino şöbəsinin müdiri işləmişdir (1967-1971). C.Cabbarlı adına “Azərbaycanfilm”in dublyaj şöbəsində böyük redaktor vəzifəsində çalışmışdır (1973-1992).

Ədəbi fəaliyyətə “Azərbaycan gəncləri” qəzetində dərc olunan “Külək” şeirilə başlamışdır. Tələbəklik illərindən dövrü mətbuatda şeirləri, publisist məqalələri ilə çıxış edir. Bədii tərcümə ilə də ardıcıl məşğul olur. Əsərləri SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. Türkiyə mətbuatında şeirləri çap olunmuşdur. O, yüzə yaxın bədii filmi ruscadan doğma dilə çevirmişdir. Ssenariləri əsasında “Dünyaya insan gəlir”, “Şeir mənim üçün bir kainatdır” sənədli filmləri çəkilməmişdir. “İnsan və əmək” sənədli filmlər müsabiqəsində onun “Dünyaya insan gəlir” filmi ikinci mükafata layiq görülmüşdür. Azərbaycan Qadınlar Şurasının üzvüdür. Azərbaycan Komsomolu Mərkəzi Komitəsinin Fəxri Fərmanına layiq görülmüşdür. “Qızıl qələm” mükafatı laureatıdır. Ümumdünya Sülh Federasiyası tərəfindən “Sülh məramlı səfir” Fəxri adına layiq görülmüşdür.

Kitabları: “Səninlə birlikdə” (1963), “Sahildə” (1973), “Əsrin qadını” (2004) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

24 Aprel - Şair Abdulla Faruqun anadan olmasının 115 illiyi, (1907-1944)

Əfəndiyev Abdulla Musa oğlu Göyçay rayonundakı Poti kəndində, əkinçi ailəsində doğulmuşdur. İlk təhsilini Göyçayda almış (1917-1921), sonra Bakı Müəllimlər Seminariyasına göndərilmişdir. Oranı bitirəndən sonra Azərbaycan Dövlət Pədoqoji İnstitutuna daxil olmuşdur (1925). Lakin onu ADU-nun pədoqoji fakültəsinə dəyişirlər. Burada ictimai tarix şöbəsini bitirir. Göyçay rayonunda pədoqoji fəaliyyətə başlayır. Sonra Bakı məktəblərində müəllimlik edir. ADU-nun hazırlıq kurslarında və şəhər məktəblərində ictimaiyyət fənnindən dərs keçir. Sovet Şərq Xalqları Elmi-Tədqiqat İnstitutunun aspiranturasında təhsil almaq üçün Moskvaya ezam olunur (1930). Ailə vəziyyətinə görə bir ildən sonra Bakıdakı Azərbaycan Dövlət Elmi-Tədqiqat İnstitutuna dəyişilir. Eyni zamanda Nərimanov adına Texnikumda müəllim, maarif şöbəsində pədoqoji kabinetin müdiri olur (1933-1934). “Qızıl Şərq” mətbəəsində Baş Mətbuat İdarəsinin nümayəndəsi işlədiyi vaxt (1934) Sovet Ordusuna xidmətə çağırılır. Qısa fasilələrlə “Ədəbiyyat qəzeti” və “Şərq qadını” jurnalları redaksiyalarında, “Azərnəşr”də işləyir. İkinci Dünya müharibəsi dövründə kiçik leytenant rütbəsində cəbhədə iştirak edir (1942-1943). “Qızıl əsgər” cəbhə qəzeti səhifələrində mübariz ruhlu şeirləri dərc olunur. “Qara Məmməd” mənzum pyesini, “Otuz qəhrəman” poemasını bu dövrdə qələmə alır. N. Nekrasov, İ. Franko və digər sənətkarların əsərlərini dilimizə tərcümə edir.

Abdulla Faruq 1944-cü ildə Taqanroq ətrafında gedən döyüşlərdə həlak olmuşdur.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

Xarici ədəbiyyat
6 Aprel - Aleksandr İvanoviç Gertsenin anadan olmasının 210 illiyi,
(1812-1870)

Rus yazıçısı, publisisti, pedaqoqu və filosofu Aleksandr İvanoviç Gertsen Moskvada, varlı mülkədar ailəsində anadan olmuşdur. Atası İvan Alekseyeviç Yakovlev və anası milliyyətə alman olan kiçik məmur qızının nikahı rəsmən bağlanmadığı üçün atası ona Gertsen (almanca Herz) – “ürəyin oğlu” soyadını vermişdir. Uşaq və yeniyetmə yaşlarında evdə təhsil almışdır. Xarici dilləri öyrənən gənc Gertsen bir çox Avropa müəlliflərinin əsərlərini mütaliə etmişdir. Bomaşenin, Hötenin, Şillerin və başqalarının əsərləri gənc Gertseni sentimental-romantik əhvali-ruhiyyəyə kökləmişdir. Dekabristlər üsyanı ona çox güclü təsir göstərmişdir. Artıq 1829-1930-cu illərdə o, Şillerin “Vallenşteyn” əsəri haqqında özünün fəlsəfi məqaləsini yazmışdır.

Gertsen Moskva Universitetinin fizika-riyaziyyat şöbəsində təhsil almışdır. O, 1834-cü ildə dərnək üzvü kimi həbs olunmuş və Perm şəhərinə sürgün olunmuşdur. 1840-cı ildə Gertsenə Moskvaya qayıtmaq icazəsi verilir. 1847-ci ildə atasının ölümündən sonra yazıçı həmişəlik Rusiyanı tərk etmişdir.

A.İ.Gertsen 9(21) yanvar 1870-ci ildə Parisdə vəfat etmişdir.

Görkəmli yazıçı çoxlu sayda fəlsəfi, publisistik, o cümlədən bədii əsər yazmışdır. İskəndər təxəllüsü ilə yazan A.İ.Gertsen “Kimdir müqəssir?”, “Doktor Krupov”, “Olub keçənlər və düşüncələr”, “Muravyovun portreti” və s. əsərlərin müəllifidir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

22 Aprel - Henri Fildinqin anadan olmasının 315 illiyi, (1707-1754)

XVIII əsr ingilis yazıçısı və dramaturqu, realist romanın banilərindən biri Henri Fildinq Somersetşir qraflığında anadan olmuşdur. Ədəbi yaradıcılığa siyasi satiralarla başlayan Fildinq satirik məqalələri ilə də müntəzəm olaraq mətbuatda çıxış edirdi.

Henri Fildinq 1741-ci ildə roman yazmağa başlayır və onun ilk romanı “Şamela” olur. O, “Cozef Endryus”, “Tom Consun, tapılmış uşağın əhvalatı”, “Ameliya” romanları, “Müxtəlif maskalarda məhəbbət”, “Don Kixot İngiltərədə”, “Sağlam düşüncənin həyatı və ölümü” və s. komediyalarının müəllifidir. Henri Fildinq həm də hüquqşünas olmuş, Londonun Baş hakimi işləmişdir.

Böyük humanist yazıçı 1754-cü ildə Lissabonda vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

İncəsənət

14 Aprel- Xalq artisti Fatma Qədrinin anadan olmasının 115 illiyi, (1907-1968)

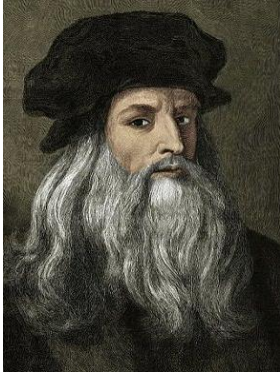
Milli səhnəmizin ilk peşakar aktrisalarından olan yüksək səhnə mədəniyyəti örnək sayılan, zəngin dünyagörüşlü, ciddi xarakterli misilsiz ifaçısı Fatma xanım Qədir qızı Odessa şəhərində doğulmuşdur. Rus dilində təhsil almış və yeniyetmə yaşlarından ailəsi Bakıya köçən Fatma xanım Azərbaycan Teatr Texnikumunun ilk buraxılışında aktyor diplomu almışdır. Fatma Qədir qızı Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunu bitirmişdir (1926). Səhnə fəaliyyətinə 1927-ci ildə Bakı Türk İşçi Teatrında başlamış, burada Nübar ("Cancur Səməd", M.Əfəndiyev; J.B.Molyerin "Zorən xəstə" əsərinin təbdili), Sürücüin ("Hind qızı", Ə.Hamid), Oa-Şen ("Çin tanrısı", F.Pavlovun "Tunc büt" əsəri üzrə), Gülüş və Sevil ("Sevil", C.Cabbarlı), Xumar ("Şeyx Sənan", H.Cavid), Esmeralda ("Paris Notrdam kilsəsi", V.Hüqonun eyniadlı əsəri üzrə), Gülbahar ("Anamın kitabı", C.Məmmədquluzadə) kimi səhnə obrazları yaratmışdır. 1932-1935-ci illərdə Bakı Rus Dram Teatrında çalışmış, 1935-ci ildən Azərbaycan Milli Dram Teatrında işləmişdir. Əsas rolları: Maşa ("Dubrovski", A.S.Puşkin), Xuraman ("Vaqif", S.Vurğun), Cülyetta, Emiliya ("Romeo və Cülyetta", "Otello", U.Şekspir), Luiza ("Məkr və məhəbbət", F.Şiller), Larisa, Katerina ("Cehizsiz qız", "Tufan", A.Ostrovski), Polina ("Ögey ana", O.Balzak), Gültəkin ("Aydın", C.Cabbarlı), Məhəbbət ("Məhəbbət", M.İbrahimov).

1933-cü ildən pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir. 1943-cü ildə "Azərbaycanın Xalq artisti" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Fatma Qədri 29 fevral 1968-ci ildə vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

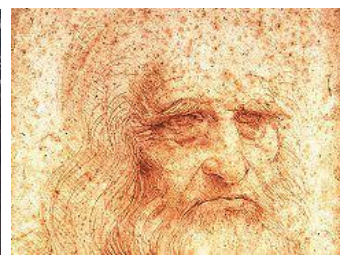
15 Aprel - İtalyan rəssamı Leonardo Da Vinçinin anadan olmasının 570 illiyi, (1452-1519)

Avropa intibah dövründə yaşamış ensiklopedik alim, riyaziyyatçı, mühəndis, ixtiraçı, rəssam, heykəltaraş, memar, musiqiçi və yazıçı Leonardo di ser Pyero da Vinçi Florensiya Respublikasının ərazisində, Arno çayı vadisindəki Vinçi şəhəri yaxınlığında, Ankiano kəndində dünyaya göz açmışdır. O, təkcə humanitar biliklərə yiyələnmiş, həmçinin rəsmxət, kimya, metallurgiya, metalla, gipslə və dəri ilə işləmə, mexanika və dülgərlik kimi bəzi texniki bacarıqlar əldə etmiş, rəsm və heykəltəraşlıqla məşğul olmuşdur. Leonardonun məlum olan ən erkən işi Arno vadisinin qələm və mürəkkəblə yaradılmış təsviridir. İş 5 avqust 1473-cü ilə aiddir. Leonardo da Vinçinin rəsm əsərlərindən ən məşhurları təkrarolunmaz “Mona Lizanın portreti” və “Sonuncu şam yeməyi” əsərləridir. Onun yaratdığı “Vitruvian İnsan” əsəri də bu kateqoriyalı rəsm əsərlərinə daxil edilir. Təəsüf ki, müasir günümüzdə qədər dahi rəssamın yalnız 15 rəsm əsəri gəlib çıxmışdır. Lakin bu azsaylı rəsm əsərləri, onun elmi diaqramlar, cizgilər və rəssamlığın nəzəri əsaslarına aid fikirlərinin əks olunduğu şəxsi əlyazmaları sonrakı nəsillər üçün misilsiz elmi mənbə rolunu oynamışdır. Mühəndis kimi isə o dövr insanların qavraya bilməyəcəyi, yalnız bir neçə əsr sonra bəşəriyyətin tam yiyələnəcəyi, olduqca mürəkkəb ixtiralar etmişdir. Onun vertolyot, tank, konsentrə edilmiş günəş enerjisi, kalkulyator, ikikorpuslu gəmi və s. mürəkkəb texnologiyaları hələ XVI əsrdə konsepyalaşdırması və plitələrin tektonikası haqqında irəli sürdüyü ibtidai fikirlər bu böyük insanın sonsuz dühasından xəbər verir. Leonardo da Vinçi anatomiya, mühəndislik, optika və hidrodinamika elmlərini də mükəmməl səviyyədə bilmiş və bu sahələrin inkişafına da böyük töhfələr vermişdir. O, İtaliya intibahının rəmzi sayılan "Universal İnsan" (ing. Homo Universale) tipinin ən parlaq nümayəndəsidir və İkinci minilliyin adamı seçilmişdir.

Leonardo da Vinçi 2 may 1519-cü ildə Fransanın Turen şəhərində vəfat etmişdir.

İxtiraları: Paraşüt, velosiped, tank, ordu üçün tez qurulan körpü, proyektor, katapult, robot, ikilinzalı teleskop.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

18 Aprel - Xalq artisti, opera müğənnisi Şövkət Məmmədovanın anadan olmasının 125 illiyi, (1897-1981)

Şövkət Həsən qızı Məmmədova Tiflis şəhərində, kasıb pinəçi ailəsində anadan olmuşdur. Atası Şövkətin musiqiyə olan həvəsini hiss etmiş, milyonçu H.Z.Tağıyevin köməkliyi ilə 1910-cu ildə onu Bakıya göndərmişdir. 1911-ci ildə Zeynalabdin Tağıyev və həyat yoldaşı Sona xanımın köməyi ilə İtaliyanın Milan şəhərində musiqi məktəbinə daxil olmuşdur. Lakin 1912-ci ildə ona olan kömək kəsilmiş və Şövkət Məmmədova Rusiyaya qayıtmışdır. O, təhsilini Tiflis Musiqi Məktəbində davam etdirir. 1915-ci ildə Ş. Məmmədova Kiyev Konservatoriyasına (indiki Kiyev Musiqi Akademiyası) daxil olmuşdur. Tiflis Musiqi Məktəbini bitirdikdən (1910) sonra təhsilini davam etdirmək üçün 1911-ci ildə Milana getmiş, orada məşhur müğənni D.Ambroziodan dərs almışdır (ikinci dəfə Milanda 1927-29 illərdə olmuşdur). 1917-1921-ci illərdə Kiyev Konservatoriyasında oxumuş, burada R. Qlierlə birgə verdikləri konsertlərdə Azərbaycan musiqisini təbliğ etmişdir. Azərbaycan Opera və Balet Teatrının səhnəsində ilk dəfə 1921-ci ildə Violetta ("Traviata", C.Verdi) partiyasında çıxış etmiş, 1948-ci ilədək teatrın solisti olmuşdur. Azərbaycan opera səhnəsində rus və dünya vokal sənətinin ən yaxşı ənənələrini milli musiqi xüsusiyyətləri ilə əlaqələndirmişdir. 1923-cü ildə Ş.Məmmədovanın təşəbbüsü ilə Bakı Teatr Texnikumu açılmış və o, 1923-1925-ci illərdə onun direktoru, həm də not nəşriyyatının müdiri vəzifəsində çalışmışdır.

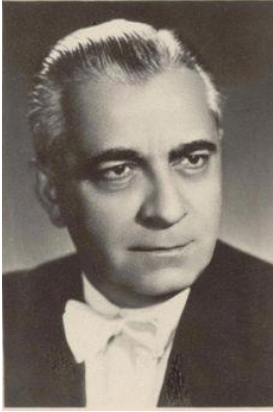
Şövkət Məmmədova SSRİ Xalq artisti (1938) adına layiq görülmüş, Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı seçilmiş, 2 dəfə Lenin ordeni, 2 Qırmızı Əmək Bayrağı və "Şərəf nişanı" ordenləri ilə təltif edilmişdir.

Şövkət Məmmədova 1981-ci il iyunun 8-də vəfat etmişdir.

Əsas partiyaları: Rozina ("Sevilya bərbəri", C.Rossini), Lakme ("Lakme", L.Delib), Cilda ("Riqoletto", C.Verdi), Olimpiya ("Hofmanın nağılları", J.Offenbax), Marqarita Valua ("Hugenotlar", C.Meyerber), Qar qız ("Qar qız", N.Rimski-Korsakov), Antonida ("İvan Susanin", M.Qlinka), və s. Yaradıcılığında Şahsənəm ("Şahsənəm", R.Qlier), Nərgiz, Gülzar ("Nərgiz", "Şah İsmayıl", M.Maqomayev), Gülçöhrə ("Arşın mal alan", Ü.Hacıbəyli) partiyaları xüsusi yer tutmuşdur. Repertuarına Azərbaycan xalq mahnıları, rus və Qərb bəstəkarlarının kamera-vokal əsərləri daxil idi.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

19 Aprel - Xalq artisti, bəstəkar Əfrasiyab Bədəlbəylinin anadan olmasının 115 illiyi, (1907-1976)

Azərbaycan klassik bəstəkarı, dirijor, librettoçu Əfrasiyab Bədəlbəy oğlu Bədəlbəyli Bakı şəhərində, xalq maarifçisi Bədəlbəy Bədəlbəyovun və məşhur Şah Qacar nəslinin təmsilçisi Rəhimə xanımm ailəsində anadan olub. Ali Pedaqoji İnstitutun nəzdindəki məktəbdə, Bakı Teatr Texnikumunda, Azərbaycan Dövlət Universitetinin şərqsünaslıq fakültəsində, Leningrad Konservatoriyasının nəzdindəki musiqi məktəbində təhsil alıb. 20 yaşında Cəfər Cabbarlının "Od gəlini" pyesinə yazdığı musiqi sənətsevərlər tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. Xeyli müddət Moskva və Leningrad Opera və Balet Teatrında dirijor assistenti kimi fəaliyyət göstərmiş. 1938-ci ildən ömrünün sonunadək Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrında dirijor işləyib. Ə. Bədəlbəyli Azərbaycanda ilk baletin müəllifidir. O, 33 yaşında ikən "Qız qalası" baleti ilə musiqi tariximizdə ilk Azərbaycan baletin əsasını qoyub. Sonrakı illərdə "Nizami", "Söyüdlər ağlamaz" operalarını yazaraq, adını mədəniyyət tariximizə qızıl hərflərlə əks etdirib. Bir çox dram tamaşasına musiqi bəstələyib. Azərbaycan radiosu və televiziyasında milli musiqi sənətimizi geniş təbliğ edib. Əməkdar incəsənət xadimi (1940), Xalq artisti (1960) Əfrasiyab Bədəlbəyli 1976-cı il yanvarın 6-da dünyasını dəyişib.

Operalar: "Xalq qəzəbi" (1941), "Nizami" (1948), "Söyüdlər ağlamır" (1971)

Baletlər: "Qız qalası" (1940), "Tərlan (balet)" (1941) - uşaqlar üçün, Nəsiminin əsərləri əsasında "Xoreoqrafik freskalar" (1973)

Orkestr üçün bəstələri: Simfonik orkestr üçün «28 aprel» marşı (1929), Simfonik orkestr üçün təntənəli marş (1930), Simfonik poema "Sovet hakimiyyəti uğrunda" (1930), Simfonik freska, Miniaturələr (1938), Xalq çalğı alətləri ansamblı üçün simfoniyyə (1950)

Tamaşalar üçün musiqi: "Od gəlini" (pyes) (1927), "Sevil" (pyes) (1927), "Almas" (pyes) (1928), "1905-ci ildə" (pyes) (1931), "Yaşar" (pyes) (1932), "Siyavuş" (pyes) (1932), "Hacı Qara" (pyes) (1933), "Fərhad və Şirin" (pyes) (1941)

Elmi irsi: Əfrasiyab Bədəlbəylinin "İzahlı monoqrafik musiqi lüğəti".

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

22 Aprel - Aktyor, rejissor Həsən Əblucun anadan olmasının 80 illiyi, (1942-1994)

Həsən Abbasqulu oğlu Əbluc Təbrizdə anadan olub. Uşaq yaşlarında ailəsi ilə birlikdə Bakıya köçüb. Əvvəlcə Politexnik İnstitutuna qəbul olunub. Birinci kursdan sonra sənədlərini aktyorluq fakültəsinə verib. Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun aktyorluq və rejissorluq fakültəsini bitirib. Elə həmin il Dram Teatrında rumın yazıçı Sebastyanın "Adsız ulduz" tamaşasına quruluş verib. Sonralar Gənc Tamaşaçılar Teatrında fəaliyyətini davam etdirib. Kinostudiyada film dublyajlarında iştirak edib. Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində səhnə danışıqından dərs deyib. Bədii qiraət ustası kimi klassik və çağdaş şairlərimizin poeziya nümunələrini minlərlə tamaşaçıya və dinləyiciyə çatdırıb. Həsən Əbluc rejissorluq kursunu da bitirib. Müxtəlif dövrlərdə bir neçə teatr və televiziya tamaşasının quruluşçu rejissoru olub.

Həsən Əbluc 13 mart 1994-cü ildə vəfat edib.

Ənvər Əbluc onun haqqında "Həsən Əbluc" filmini lentə alıb.

Filmoqrafiya: “Abbas Mirzə Şərifzadə” (film), “Babək” (film, 1979), “Bakıda küləklər əsir” (film, 1974), “Bircəciyim” (film, 1986), “Birisigün, gecəyarısı...” (film, 1981), “Bizim küçənin oğlanları” (film, 1973), “Dantenin yubileyi” (film, 1978), “Dəli Kür” (film, 1969), “Dənizə çıxmaq qorxuludur” (film, 1973), “Doğma sahillər” (film, 1989), “Ən vacib müsahibə” (film, 1971), Ənvər Həsənov. “Yeddi oğuldan biri” (film, 2007), “Həsən Əbluc” (film, 1999), “İstintaq” (film, 1979), “İstintaq davam edir” (film, 1966), “İyirmialtlar” (film, 1966), “Qanlı zəmi” (film, 1985), “Qara gölün cəngavərləri” (film, 1984), “Qaraca qız” (film, 1966), “Qatarda” (film, 1981), “Mikayıl Müşfiq” (film, 1978), “Od içində” (film, 1978), “Ölsəm... bağışla” (film, 1989), “Ömrün İlk Saati” (1973), “Özgə ömür” (film, 1987), “Pəncərə” (film, 1991), “Sən niyə susursan?” (film, 1966), “Şeytan göz qabağında” (film, 1987), “Tənha narın nağılı” (film, 1984), Torpaq, dəniz, od, səma” (film, 1967), “Uşaqlığın son gecəsi” (film, 1968), “Ümid” (film, 1992), “Ürək yaman şeydir...” (?), “Ürək... Ürək...” (film, 1976), “Yaramaz” (film, 1988), “Yaşamaq gözəldir, qardaşım!” (film, 1966), “Yenilməz batalyon” (film, 1965).

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

24 Aprel - Xalq artisti İsmayıl Osmanlının anadan olmasının 120 illiyi, (1902-1978)

İsmayıl Osman oğlu Osmanlı Nuxada (Şəki), kasıb ailədə doğulub. Mükəmməl təhsil görməyib. On bir yaşından yetim qalan İsmayıl Şəki İpək Fabrikində, dabbaqxanada işləyib. 1920-ci ildə rayondakı Fəhlə-kəndli klubunun dram dərnəyinə üzv yazılıb. 1922-ci ildə Gəncəyə köçüb və 6 il buradakı həvəskarlar teatrında çalışıb. 1928-ci ildə Tiflis Azərbaycan Dram Teatrına dəvət alıb. 1929-cu ildə Bakıya gələrək Milli Dram Teatrının truppasına qəbul olunub və həyatının sonuna qədər burada işləyib.

İsmayıl Osmanlı dram və faciə janrında xarakterik obrazların, dramatik pyeslərdə yumorlu surətlərin, həm də komediyalarda məsxərəli və satirik rolların ifaçısı olub. Əsas rolları bunlardır: Keçəl Aslan, Fon Hols, Şaliko ("Xanlar", "İnsan" və "Vaqif", Səməd Vurğun), Əmrah ("Pəri cadu", Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev), Şeyx Hadi, Vali, Şakro ("Şeyx Sənan", "Səyavuş" və "Knyaz", Hüseyn Cavid), Munis, Kərim Rəhimli ("Nizami" və "Alov", Mehdi Hüseyn), Əliş ("Qatır Məmməd", Zeynal Xəlil), Nikita Pavloviç ("Qızıl çeşmə", Qurban Musayev), Məşədi Cəfər ("Dağılan tifaq", Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev), Mirzə Qərənfil, Zakir, Əhməd bəy, Xəlil, Qasım ("Xoşbəxtlər", "Aydınlıq", "Küləklər", "Əliqulu evlənir" və "Nişanlı qız", Sabit Rəhman), Mirzə Heydərqulu, Şəkinski ("Həyat" və "Kəndçi qızı", Mirzə İbrahimov), Koxa Məmməd ("Qaçaq Nəbi", Süleyman Rüstəm), Məşədi Oruc, Hacı Naib ("Ölülər" və "Dəli yığıncağı", Cəlil Məmmədquluzadə), Xaspolad, Mirzə Cavad ("Oqtay Eloğlu" və "Aydın", Cəfər Cabbarlı), Kefli Bəşir ("Bahar suları", İlyas Əfəndiyev), Cəbi ("Hacı Qəmbər, Nəcəf bəy Vəzirov), Səfər bəy ("Hacı Qara", Mirzə Fətəli Axundzadə), Əşrəf ("Türkiyədə", Nazim Hikmət), İsidor Cakeli ("Darıxma, ana!", Nodar Dumbadze), Aleksandrov ("Canlı meyit", Lev Tolstoy), General Berqoyn ("Şəxsi iş", Aleksandr Şteyn), Baş senator, Feste, Gilderstern ("Otello", "On ikinci gecə" və "Hamlet", Vilyam Şekspir), Krutitski, Tixon və karandışev ("Müdrəklər", "Tufan" və "Cehizsiz qız", Aleksandr Ostrovski).

İsmayıl Osmanlı "Azərbaycanfilm"-in istehsal etdiyi "Kəndlilər" (Daxili işlər naziri), "Bir məhəlləli iki oğlan" (Mahmud), "O olmasın, bu olsun" (Rza bəy), "Əsl dost" (Usta Şirəli), "Yenilməz batalyon" (Yusif), "Mən ki gözəl deyildim" (Poçt müdiri), "26-lar" (Şahbazov), "Ulduzlar sonmür" (Hacı Zeynalabdin Tağıyev), "Nəsimi" (Nəimi), "Yeddi oğul istərəm" (Kələntər) və sair filmlərdə çəkilib.

İsmayıl Osmanlı 4 may 1940-cı ildə Azərbaycan SSR-in Əməkdar artisti, 21 iyul 1949-cu ildə Xalq artisti, 1 avqust 1974-cü ildə SSRİ Xalq artisti fəxri adlarına layiq görülüb.

İsmayıl Osmanlı 22 iyun 1978-ci ildə vəfat edib. Məzarı Fəxri Xiyabandadır.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

28 Aprel - Xalq artisti, aktrisa Məhluqə Sadıqovanın anadan olmasının 105 illiyi, (1917-2003)

Məhluqə Ələsgər qızı Sadıqova Şuşa şəhərində doğulub. Beş il buradakı 1 sayılı qız məktəbində oxuyub. 1930-cu ildə ailəsi Bakıya köçüb və Məhluqə xanım 6 sayılı sovet məktəbində yeddinci sinfi bitirib. O, 1936-cı ildə Bakı Tibb Texnikumunun diş texniki fakültəsini qurtarıb. Tibb təhsili alanda rəqs və dram dərəcələrində məşğul olub. Məhluqə Sadıqova 1936-cı il sentyabr ayının 27-də Akademik Milli Dram Teatrının truppasına götürülüb. Aktrisa 54 il bu teatrda çalışıb. 1992-ci ildə yenidən yaradılan Bakı Bələdiyyə Teatrında aktrisalıq edib. Qırx ildən çox radionun "Bulaq" folklor-etnoqrafik verilişinin əvəzsiz ifaçılarından biri olub. Öz oyununda xarakterik ifadə vasitələrinə üstünlük verən Məhluqə Sadıqova AMDT-də Nadya, Pəri, Yaxşı, Gülüş, Turac, Sona ("Oqtay Eloğlu", "Solğun çiçəklər", "Almaz", "Sevil", "Dönüş" və "1905-ci ildə", Cəfər Cabbarlı), Süd ("Göy quş", Moris Meterlink), Qiasinta ("Skapenin kələkləri", Jan Batist Molyer), Sayad, Səlimə, Şamama cadu və Zərnigar ("Pəri cadu", Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev), Hərəmxana qarı, Fitnə, Mehriban ("Vaqif", "Fərhad və Şirin" və "Xanlar", Səməd Vurğun), Qalçixa və Anuşka ("Günahsız müqəssirlər", Aleksandr Ostrovski), Zəhra ("Şeyx Sənan", Hüseyn Cavid), Paulina ("Qış nağılı", Vilyam Şekspir), Sofiya ("Vanya dayı", Anton Çexov), Missis Daycen ("Şeytanın şagirdi", Bernard Şou), Nata xanım ("Nazirin xanımı", Branislav Nuşiç), Pəri xanım ("Lənkəran xanının vəziri", Mirzə Fətəli Axundzadə), Dolores ("Qadın faciəsi", Federiko Qarsiya Lorqa), Güllü xala ("Yalan", Sabit Rəhman), Zabitə ("Atayevlər ailəsi", İlyas Əfəndiyev), Ana ("Şöhrət və ya unudulan adam", Nazim Hikmət), Sofiya ("Daş qartal", Pavel Malyarevski), Klavdiya Vasilyevna ("Şadlıq sorasında", Viktor Rozov) rollarını ifa edib.

Üslub və forma, məzmun və mahiyyət, estetik dəyər və psixoloji tutum baxımından bütün janrlarda hazırlanmış tamaşalarda iştirak edib. Lakin əsas uğurlarını daha çox xarakterik səhnə surətlərinin ifasında qazanıb. Aydın və səlist diksiyası, ifadəli səhnə danışığı aktrisanın oynadığı rollara dolğunluq və bütövlük gətirib. Məhluqə Sadıqova 21 iyul 1949-cu ildə Azərbaycan SSR-in Əməkdar artisti və 10 yanvar 1978-ci ildə Azərbaycan SSR-in Xalq artisti fəxri adlarına layiq görülüb. Aktrisa 2000-ci il avqust ayının 15-də Bakıda vəfat edib.

Filmoqrafiya: "Bakıda küləklər əsir" (film, 1974), "Əgər bir yerdəyiksə" (film, 1975), "İşarəni dənizdən gözləyin" (film, 1986), "Mücrü" (film, 1973), "Onun bəlalı sevgisi" (film, 1980), "Sehrlənmiş küpə" (film, 1979), "Yeddi oğul istərəm..." (film, 1970), "Yenilməz batalyon" (film, 1965) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

30 Aprel - Xalq artisti, tarzən Ramiz Quliyevin anadan olmasının 75 illiyi, (1947)

Ramiz Quliyev Ağdamda anadan olub. 1954-cü ildə Ağdam şəhər 7 illik musiqi məktəbinə, 1960-cı ildə Üzeyir Hacıbəyov adına Ağdam Orta İxtisas Musiqi Məktəbinə daxil olub. 1964-69-cu illərdə Ü.Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında tar və dirijorluq ixtisasları üzrə təhsil alıb. Ağdam Orta İxtisas Musiqi Məktəbində oxuduğu illərdə "Şur" xalq çalğı alətləri ansamblının tərkibində bir çox müsabiqə və festivallarda, 1961-ci ildə Moskvada keçirilən Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisində iştirak edib, medal və fəxri fərmanlarla təltif olunub. Rayon Pionerlər Evində tar ixtisası üzrə dərnək rəhbəri və Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev adına Ağdam Dram Teatrında musiqi hissə müdiri olub.

1963-64-cü illərdə Ağdam 1 saylı, 1965-1974-cü illərdə Bakı 1 və 20 saylı musiqi məkləblərində, 1974-92-ci illər ərzində Ü.Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının xalq çalğı alətləri kafedrasında tar ixtisası üzrə müəllim, baş müəllim, dosent, professor kimi pedaqoji fəaliyyət göstərib.

Türkiyə, Əfqanıstan, Suriya, Hollandiya, İsveçrə, ADR, Pakistan, Əlcəzair, Tunis, AFR, Hindistan, ABŞ, Kanada, Danimarka, İran, İraq, Fransa, İngiltərə, İsrail, Norveç və s. ölkələrdə konsertlər verib. 1988-ci ildə YUNESKO xətti ilə ABŞ-da keçirilən Beynəlxalq Folklor Festivalında xüsusi diploma layiq görülüb. 1989-cu ildə "Böyük İpək yolu" festivalı çərçivəsində Yaponiyanın 30-dan artıq şəhərində konsert verib. 1964-94-cü illərdə M.Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının və Dövlət Konsert Birliyinin solisti olub. 1978-ci ildə Respublika Lenin Komsomolu Mükafatı laureatı, 1982-ci ildə Əməkdar artist, 1988-ci ildə Xalq artisti adlarına layiq görülüb. 1994-cü ildə Türkiyənin İzmir şəhərinin Ege Universitetində, 1997-ci ildə İsrailin Yerusəlim şəhərində və 2002-ci ildə Tehran Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində "ustad dərsləri" verib. 1981 və 1984-cü illərdə XVIII və XIX çağırış Nəsimi rayonu Xalq Deputatları Sovetinə seçilib. 1993-cü ildə "Humay" Milli mükafatına, 2001-ci ildə "Simurq" milii mükafat fondunun təsis etdiyi "XXI əsrin ilk laureatları - ali dərəcəli mükafatı - "İlin fədakar sənətçisi" fəxri adına layiq görülüb.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

1 Aprel - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Eyvazov Qorxmaz Abış oğlunun anadan olmasının 55 illiyi, (1967-1994)

Qorxmaz Eyvazov Laçın rayonunun Güləbird kəndində anadan olmuşdur. 1974-1984-cü illərdə kənd orta məktəbində oxuyub, 127 saylı texniki peşə məktəbinə daxil olub. (Hazırda 127 saylı texniki peşə məktəbi Qorxmaz Eyvazovun adını daşıyır.) 1985-ci ildə ordu sıralarına çağrılıb. Hərbi xidmətini Ukrayna Daxili İşlər Nazirliyinin Daxili Qoşunlarında keçib. Hərbi xidmət zamanı 6 aylıq serjant kursunu bitirib. O, xidmət müddətində dəfələrlə fəxri fərmanlar, tərifnamələrlə yanaşı, birinci dərəcəli idmançı vəsiqəsi almış və döş nişanı ilə təltif edilib. Qorxmaz 1987-ci

ildə Hərbi xidmətini başa vurub doğma yurda dönür.

Qorxmaz Eyvazov 1988-ci ildə Laçında yaradılmış partizan dəstəsinə qoşulub. 1991-ci ildə O, Laçın rayon polis şöbəsinə qəbul edilir. Qorxmaz Eyvazovun döyüş yolu öz doğma yurdundan Qazdərəsi, Suarası, Mazutlu kəndlərindən başlayıb. Qızartı dağı uğrunda gedən döyüşlərdə onun xüsusi fəallığı nəticəsində düşmənin bir tankı ələ keçirilib. 4 avqust 1992-ci ildə erməni quldurları yenidən Qızartı dağını ələ keçirmək üçün hücum keçirlər və Qorxmaz qolundan güllə yarası alır. Ona qolunun fəaliyyətini itirməsi ilə əlaqədar əlillik təklif edilsədə o 6 ay çəkən müalicədən sonra yenidən döyüşlərə qatılır. Füzuli rayonu ərazisində gedən döyüşlərdə Qorxmaz böyük şücaət göstərir. Horadiz əməliyyatı zamanı göstərdiyi igidliyə görə onu rota komandiri təyin edirlər və Qorxmaz Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən mükafatlandırılır.

Horadizin işğaldan azad edilməsi zamanı Ulu öndər Heydər Əliyevin cəbhə səfəri zamanı Qorxmaz 1 erməni tankını 2 erməni ilə birlikdə əsir götürərək qənimət kimi gətirir. O, Heydər Əliyev tərəfindən qol saatı ilə mükafatlandırılır.

10 fevral 1994-cü il də Cəbrayıl rayonu Cocuq-Mərcanlı kəndi uğrunda gedən döyüşdə O, düşmənin xeyli canlı qüvvəsini məhv edir, lakin bu döyüşdə özü də həlak olur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 yanvar 1995-ci il tarixli 262 sayılı fərmanı ilə Qorxmaz Abış oğlu Eyvazova ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

14 Aprel - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, Əməkdar jurnalist Alı Mustafayevin anadan olmasının 70 illiyi, (1952-1991)

Alı Mustafa oğlu Mustafayev Qazax rayonunun Qazaxbəyli kəndində fəhlə ailəsində doğulmuşdur. 1969-cu ildə kənd məktəbini bitirmiş, hərbi xidmətdə olmuşdur. 1981-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsini bitirmişdir. Ədəbi-bədii yaradıcılığa tələbəklik illərindən başlamışdır. Onun lirik şeirləri və publisist yazıları dövrü mətbuatda müntəzəm çap edilmişdir. Dolğun məzmunlu reportaj, очерк və müsahibələrinə, ekrana çıxardığı təsirli verilişlərinə görə bacarıqlı, operativ telejurnalist kimi tanınmışdır. Alı Mustafayev “Günün ekranı” proqramının aparıcı əməkdaşlarından biri idi. 1991-ci ilin 18-19 noyabrında erməni quldurlar Xocavəndin Qaradağlı kəndində kütləvi qırğın törəyəndə bu xəbəri eşidən Alı Mustafayev bütün gecəni yata bilmədi. Səhəri iş yeri Azərbaycan Televiziyasına gəlib təcili Ağdama yola düşən qrupa rəhbərliyi öz üzərinə götürdü. Yoldaşlarının səhhətindəki problemləri təkidlə xatırlatması onu bu ağır səfərdən çəkindirə bilmədi. Noyabrın 20-də Ağdamdan Azərbaycanın dövlət və hökumət rəsmilərini, yüksək rütbəli hərbiçiləri Qaradağlıya aparan hərbi vertolyota Alı Mustafayevin reportyor qrupu son anda özünü yetirdi. Alı Mustafayev 1991-ci il 20 noyabrda Xocavənd rayonunun Qarakənd kəndinin yaxınlığında, Ağdam rayonunun Mərzili kəndi ərazisində erməni hərbişdirilmiş dəstələri tərəfindən vurulan Azərbaycanın hərbi helikopter hadisəsində həlak olmuşdur. Hesablamalara görə, Qarakənd üzərində üç yüz metr yüksəklikdə uçan Mİ-8 N72 helikopteri 1991-ci il noyabrın 20-də saat 14:42 dəqiqədə vurulub. Alı Mustafayev Bakı şəhərində Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Bakı şəhərinin Nərimanov rayonundakı 202 sayılı orta məktəb və bir küçə Alı Mustafayevin adındadır. Onun adını həm də 1992-ci ildən gəmi daşıyır. O, 1991-ci il fəaliyyətinə görə "İlin ən yaxşı jurnalisti" mükafatına layiq görülüb. Ölümündən sonra Alı Mustafayevə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 6 noyabr 1992-ci il tarixli 294 sayılı fərmanı ilə Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı fəxri adı verilib.

Kitabları: "Dəli bir ağlamaq keçir könlümdən" (şeirlər) (1992)

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

18 Aprel - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı İbrahimov Rasim Səxavət oğlunun anadan olmasının 60 illiyi, (1962-1992)

İbrahimov Rasim Səxavət oğlu Bakı şəhəri Əzizbəyov rayonunun Çilov adasında neftçi ailəsində anadan olmuşdur. 1969-cu ildə buradakı 131 sayılı məktəbin birinci sinfinə getmiş və səkkizinci sinfədək həmin məktəbdə təhsil almışdır. 1977-ci ildə C.Naxçıvanski adına Hərbi Məktəbə daxil olan R.İsmayılov 1979-cu ildə burada oxuyub. 1983-cü ildə Almaniyaya hərbi xidmətə göndərilib. 1988-ci ildə Bakıya qayıdan R.İsmayılov 1992-ci ildə o Füzuli rayonunun cəsur oğulları ilə birlikdə könüllü özünümüdafiə taboru yaradıb. Bu tabor Füzuli rayonunun kəndlərini mərdliklə qoruyurdu. Onların taboru 1992-ci ilin 28 iyununda Tuğ kəndi uğrunda döyüşə girir. Onlarla erməni quldurunu məhv edən döyüşçülər digər dəstənin gəlib çatmamasına görə mühasirəyə düşürlər. Cəsur komandir R.İbrahimov döyüşçü dostlarını mühasirədən xilas edərkən özü düşmənin mühasirəsinə düşür. Ermənilərə təslim olmayan R.İsmayılov "Azərbaycan zabiti heç vaxt düşməne təslim olmayacaq!",-deyərək özünü qumbara ilə partladır. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Ailəli idi, iki övladı qalıb. Oğlu bu gün atasının yolunu davam etdirir. Çilov adasında abidəsi ucaldılıb və orada qəhrəmanımızın adına bağ salınıb.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 16 sentyabr 1994-cü il tarixli 203 sayılı fərmanı ilə İbrahimov Rasim Səxavət oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülüb.

*Savaşlardan alnıaçıq çıxan zaman
Tarixlərə bağışladın neçə qurban.
Hər qonşuda bir parçası əsir qalan
Torpağına canım qurban , Azərbaycan !*

Nəriman Həsənzadə

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

18 Aprel - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mədətov Fariz Əlövsət oğlunun anadan olmasının 50 illiyi, (1972)

Fariz Mədətov Yevlax rayonunun Varvara kəndində anadan olmuşdur. 1979-1989-cu illərdə burada orta təhsil almışdır. 1990-1992-ci illərdə hərbi xidmətdə olmuşdur. O, xidmətini başa vurub qayıtdığı zaman Qarabağ müharibəsi artıq başlamışdı. Buna görə də Milli Ordu sıralarına daxil olaraq döyüslərə girir. İlk döyüşü Qubadlı rayonunun Başarat kəndində olur. Sonra onu Füzuli rayonuna göndərir. Yağlıvənd, Tuğ, Horadiz kəndlərində qaynar döyüslərə atılır. Fariz bu döyüslərdə əsl qəhrəmanlıq göstərir. Daha sonra Kəlbəcər və Goranboy rayonlarında düşməyə qarşı vuruşur. Fariz xeyli erməni yaraqlısını şəxsən məhv edir. 1994-cü ildə Tərtər rayonunu ərazisində gedən döyüslərdə yaralanır. Müalicə olunan kimi yenidən döyüşçü paltarını geyinir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı fərmanı ilə Mədətov Fariz Əlövsət oğlu "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

1996-cı il ordudan tərxis olunur və Yevlax rayon Polis İdarəsində çalışmağa başlayır. Fariz 1998-2003-cü illərdə Polis Akademiyasında təhsil alıb. Hazırda Yevlax rayon Polis İdarəsində işləyir. Evlidir.

*Od ürəkli , od nəfəsli diyarımsan
Ocağına canım qurban , Azərbaycan !
Əzilsən də , əyilməyən vüqarımsan
Bu çağına canım qurban , Azərbaycan !
Savaşlardan alnıaçıq çıxan zaman
Tarixlərə bağışladın neçə qurban.
Hər qonşuda bir parçası əsir qalan
Torpağına canım qurban , Azərbaycan !*

Nəriman Həsənzadə

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

May

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

- 3 May – Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü, (1993)
- 3 May – Türk Dünyasının Həmrəylik Günü, (1944)
- 3 May – Beynəlxalq Günəş Günü, (1994)
- 5 May – Əlillərin Hüquqlarının Müdafiəsi Günü, (1992)
- 8 May – Ümumdünya Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Hərəkatı Günü, (1953)
- 9 May – Faşizm üzərində Qələbə Günü, (1945)
- 15 May – Beynəlxalq Ailə Günü, (1994)
- 15 May – Beynəlxalq İqlim Günü, (1992)
- 18 May – Beynəlxalq Muzeylər Günü, (1977)
- 20 May – Ümumdünya Metrologiya Günü, (1875)
- 21 May – Ümumdünya Dialoq və İnkişaf Naminə Mədəni Müxtəliflik Günü, (2002)
- 22 May – Beynəlxalq Bioloji Müxtəliflik Günü, (2000)
- 23 May – Ümumdünya Tısbağa Günü, (2000)
- 28 May – Respublika Günü, (1918)
- 31 May – Ümumdünya Tütünlə Mübarizə Günü, (1988)

Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri

- 10 May- Ulu öndər Heydər Əliyevin doğum günü, (10.05.1923 - 12.12.2003)

Yubilyar yazıçı və şairlər

- Şair Rasim Kərimlinin anadan olmasının 90 illiyi, (01.05.1932 - 24.06.1996)
- Yazıçı, maarifçi Əsgərağa Goraninin 165 illiyi, (03.05.1857 - 09.03.1910)
- Yazıçı, tərcüməçi Cəfər Bağırın 110 illiyi, (05.05.1912 - 17.06.1983)
- Şair Əhməd Cavadın 130 illiyi, (05.05.1892 - 09.10.1937)
- Şair Rüzgar Əfəndiyevanın 75 illiyi, (09.05.1947 - 2011)
- Yazıçı Əhməd Mirzə Cəfərlinin 95 illiyi, (10.05.1927 - 19.04.1994)
- Şair Musa Yaqubun 85 illiyi, (10.05.1937 – 07.05.2021)
- Şair Allahverdi Tağızadənin 90 illiyi, (15.05.1932 - 08.03.2000)
- Şair Eldar Nəsimlinin 70 illiyi, (18.05.1952 - 2010)
- Şair, dramaturq Cahan Əfruzun 100 illiyi, (21.05.1922 - 06.12.1984)
- Publisist Ömər Faiq Nemanzadənin 150 illiyi, (24.12.1872 - 10.10.1937)
- Şair Mirzə Ələkbər Sabirin 160 illiyi, (30.05.1862 - 12.07.1911)
- Yazıçı Fuad Tarıverdiyevin 90 illiyi, (31.05.1932)

Xarici ədəbiyyat

- Avstraliya yazıçı Alan Marşallın 120 illiyi, (02.05.1902 - 21.01.1984)
- Rus yazıçısı Konstantin Paustovskinin 130 illiyi, (19(31).05.1892 - 14.07.1968)

İncəsənət

Dramaturq Məcid Şamxalovun 115 illiyi, (02.05.1907 - 13.10.1984)

Xalq artisti, bəstəkar Səid Rüstəmovun 115 illiyi, (12.05.1907 - 10.06.1983)

Xalq artisti, bəstəkar Rauf Hacıyevin 100 illiyi, (15.05.1922 - 19.09.1995)

Xalq artisti, müğənni Həqiqət Rzayevanın 115 illiyi, (20.05.1907 - 02.08.1969)

Xalq artisti, bəstəkar Aqşin Əlizadənin 85 illiyi, (22.05.1937 - 03.05.2014)

Xalq artisti, müğənni Sara Qədimovanın 100 illiyi, (31.05.1922 - 02.05.2005)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Şükürov Şahlar Əvəz oğlunun 70 illiyi, (17.05.1952 - 11.07.1990)

Nəsibov Mərifət Əhməd oğlunun 50 illiyi, (22.05.1972 - 28.01.1992)

Məmmədov Aytəkin İsrayıl oğlunun 55 illiyi, (29.05.1967 - 1991)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

3 May – Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü, (1993)

1991-ci il mayın 3-də Namibiyanın paytaxtı Vindhukda regional seminara toplaşmış jurnalistlər azad və müstəqil informasiya vasitələrinə yardımçı olmaq məqsədilə bütün dünya hökumətlərinə mətbuat azadlığının və demokratikliyinin təminatına yardımçı olmağa çağıran Vindhuk Bəyannaməsini qəbul ediblər. Buna görə, BMT Baş Məclisi 1993-cü ildə mayın 3-nü Beynəlxalq Söz və Mətbuat

Azadlığı Günü elan edib. Söz və mətbuat azadlığı demokratiyanın meyarı olaraq tanınır. Söz azadlığının olmadığı ölkələrdə insan hüquqlarının pozulması hallarına daha çox rast gəlinir. Bu gün bir çox beynəlxalq qurumlar ölkələrdə söz və mətbuat azadlığını diqqət mərkəzində saxlayırlar.

İnternetdə: www.books.google.com

3 May – Türk Dünyasının Həmrəyliyi Günü, (1944)

Türk millətinin bayrağı onun müqəddəslik simvoludur.

Bu tarixi gün ilk dəfə 1944-ci ilin 3 mayında Topxana hərbi həbsxanasında 10 nəfər məhkum tərəfindən qeyd olunub. Azərbaycanda Türkçülük Günü 1992-ci ilin may ayının 3-dən etibarən qeyd edilir. Türkçülük Günü Türkiyədə daha geniş qeyd olunur. Azərbaycanda isə bu günü əsasən milliyyətçilər qeyd edirlər. Hər bir xalq öz keçmişini, tarixini bilməli, özünü

tanımalı və mirası yaşatmalıdır. 3 May tarixinin Türkçülük Günü kimi tarixə yazılmasında, türkçülük uğrunda mübarizə aparan insanlar uzun illər təqiblərə məruz qalmışlar. Türkçülük Günü əslində Türkiyədən qaynaqlanır. Türk dünyası bütün dünyaya ədalət, hürriyyət gətirdi. Sonradan türkü məhv etmək üçün müəyyən qüvvələr hərəkətə gəldi. Türk dövlətləri sıradan çıxarıldı, 1918-ci ildə Birinci Dünya müharibəsi bitənə kimi Osmanlı imperiyasını da çökdürdülər. Bundan sonra meydana Atatürk gəldi və türk millətini, türk milliyyətçilərini qalibiyyətə apardı. Atatürkdən sonra baş verən proseslər yenidən Qərb dünyasının istəyi ilə getməyə başladı. Bu dövrdə milliyyətçilər təqiblərə məruz qaldılar və bunun kuliminasiya nöqtəsi isə 3 may 1944-cü ildə baş verdi.

İnternetdə: www.books.google.com

3 May – Beynəlxalq Günəş Günü, (1994)

Bu gün YUNESKO-nun qərarı ilə təyin olunmuşdur. Yer kürəsinə ən yaxın ulduz Günəşdir. Yaşayışın mənbəyi olan Günəşi nə qədər tanıyıırıq? Beynəlxalq Günəş Günü artıq on ildən çoxdur ki, may ayının 3-də qeyd edilir. Günəş Günü Milli Uçuş və Kosmos İdarəsi tərəfindən qeyd edilir. Günəş bitki və heyvanlar aləminə lazım olan istiliyi, işığı verir. Yer Kürəsinin atmosferini formalaşdırır. Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, böyük şairimiz Məmməd Araz hələ 1982-ci ildə maraqlı bir şeir yazmışdır: “Günəş günü”. Bu şeir təbiəti, işığı, yerin və göyün gözəlliklərini, eləcə də insanın ruhundakı nuru, xeyirxah əməlləri qorumaq üçün bir çağırış idi:

*Əkinçi, səpinçi gününə yaxın,
Dəmirçi, kömürçü gününə yaxın,
Bu günü qoparaq il budağından,
Elə adisinin, elə bozunun.
Süpürüb qarını, silib tozunu
Yuyub gözümüzdə, sözümüzdə biz
Sərib qurudub da sinəmizdə biz,
O günə ad verək, ad – Günəş günü,
Əkək aqlımıza, yaddaşımıza.
Bir gün salam verək, - İşığın aydın!
Töhfəmiz olmasın işıqdan ayrı...*

Bu şeir yazılıandan xeyli sonra – 1994-cü ildə beynəlxalq təqvimlərdə əlamətdar günlər sırasına biri də əlavə olundu: Günəş Günü. Beynəlxalq Günəş Enerjisi Cəmiyyətinin Avropa bölməsinin təşəbbüsü ilə insanların diqqətini bərpa olunan enerji mənbələrinə cəlb etmək üçün hər il mayın 3-də dünyada Günəş Günü qeyd olunur. Həmin gündə alimlər, ictimai təşkilatlar və şirkətlər günəş enerjisinin imkanlarını nümayiş etdirmək üçün müxtəlif tədbirlər təşkil edirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

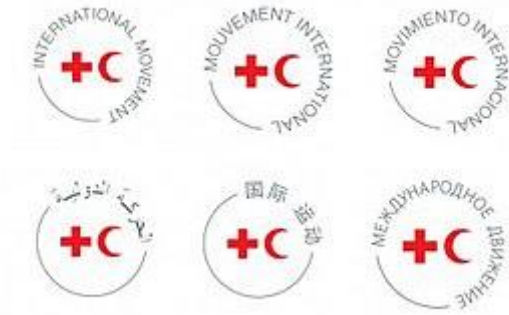
5 May – Əlillərin Hüquqlarının Müdafiəsi Günü, (1992)

1992-ci ildən BMT Baş Assambleyasının qərarı ilə hər il 5 may Əlillərin Hüquqlarının Müdafiəsi Günü kimi qeyd olunur. Azərbaycanda bu qəbildən olan insanların sayı 450 mindən çoxdur. Ölkəmizdə əlillərin sosial müdafiəsi ilə bağlı dövlət proqramı mövcuddur. Həmin proqramda əlilliyin qarşısının alınması, əlillərin reabilitasiyası və sosial müdafiəsi haqqında qanunun bütün müddələri öz əksini tapıb. Əlillərin sosial müdafiəsi isə ildən-ilə daha da gücləndirilir, bu istiqamətdə genişmiqyaslı tədbirlər həyata keçirilir. Bu işlər onların cəmiyyətə inteqrasiyasına xidmət edir. Dövlət hər ay əlillik qruplarına uyğun olaraq, onlara pensiya və sosial müavinətlər verir. Onların sağlamlığının bərpası üçün paytaxtda və bölgələrdə reabilitasiya mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Bütün bunlar əlilliyin qarşısının alınmasında, əlillərin reabilitasiyasında mühüm rol oynayır. BMT-nin nüfuzlu strukturlarından biri olan Uşaq Fondunun (UNİCEF) Azərbaycandakı nümayəndəliyi tərəfindən ölkəmizin Prezidentinə ünvanlanmış 2008-ci il 12 dekabr tarixli müraciətdə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyanın yerli və mərkəzi səviyyədə müxtəlif dövlət qurumları arasında əlaqələndirməni təmin etmək məqsədilə hökumətdə əlaqələndirici şəxsin təyin olunması və əlaqələndirmə mexanizminin yaradılması (maddə 33.1), Konvensiyanın həyata keçirilməsinin təşviqi və monitorinqi (maddə 33.2) məqsədilə Ombudsman Aparatında müvafiq bazanın yaradılması üçün adekvat tədbirlərin görülməsi təklif edilmişdir. Bu UNİCEF-in həmin istiqamətdə hökumətimizə dəstək vermək niyyətində olduğunu ifadəsidir.

İnternetdə: www.books.google.com

8 May – Ümumdünya Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Hərəkatı Günü, (1953)

Bu gün 1828-ci il may ayının 8-də anadan olmuş İsveçrə vətəndaşı, humanist ictimai xadim, “Nobel” sülh mükafatı laureatı Anri Dünanın şərəfinə təsis edilmişdir və 1953-cü ildən qeyd olunur. Anri Düna 1859-cu ildə İtaliyanın Solferino əyalətində Avstriya və Fransa orduları arasında baş vermiş döyüşün şahidi olmuş və müharibənin dəhşətlərini öz gözləri ilə gördükdə, yerli əhalini yardım üçün səfərbər etmişdir. 1863-cü ildə Anri Dünanın təşəbbüsü ilə yaralılara yardım göstərən Beynəlxalq Komitə (gələcək Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi) yaradılmışdır. 1864-cü il avqust ayının 22-də İsveçrədə keçirilən Diplomatik Konfransda emblem – ağ fonda qırmızı xaç qəbul olunmuşdur. Belə fərqləndirici nişan, qırmızı fonda ağ xaçı əks etdirən İsveçrə dövlətinin bayrağına olan hörmətin əlamətidir.

1876-cı ildə Osmanlı imperiyası rus-türk müharibəsində iştirak edən tibbi işçilərinin müdafiəsi üçün Qızıl Aypara emblemini təklif etmişdir. O vaxtdan adı çəkilən emblem, ağ fonda qırmızı xaç emblemi ilə yanaşı, bərabər hüquqlu nişan kimi qəbul olunub. Hazırda həmin emblem bir sıra ölkələr tərəfindən istifadə edilir. Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Hərəkatı tərkibində 183 milli Qızıl Xaç və Qızıl Aypara cəmiyyətlərini, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsini və Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Cəmiyyətləri Federasiyasını birləşdirir.

İnternetdə: www.books.google.com

9 May – Faşizm Üzərində Qələbə Günü, (1945)

“Tarix bu gün də, gələcəkdə də bilməlidir ki, II Dünya müharibəsində, Böyük Vətən Müharibəsində Azərbaycan Respublikasının fəaliyyəti, rolu çox böyük olmuşdur”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Müharibədə Azərbaycanın 600 mindən çox oğul və qızının amansız düşmənlə döyüşlərdə göstərdikləri misilsiz şücaət və igidlik, arxa cəbhədə çalışanların isə əmək rəşadəti dillər əzbəridir və bugünkü nəsillər üçün daim örnək olaraq qalacaqdır. Azərbaycan xalqının İkinci Dünya Müharibəsində göstərdiyi qəhrəmanlıq nümunələri haqqında çoxlu sayda şeirlər, kitablər yazılmış, bədii və sənədli filmlər çəkilmiş, qəhrəmanların şərəfinə abidələr ucaldılmış, onların adları əbədiləşdirilmişdir. 9 may – Faşizm Üzərində Qələbə Günü təntənəli surətdə qeyd olunur. Bu qələbə heç də asan başa gəlməyib. Yüzlərlə, minlərlə həmvətənlərimiz bu qələbə naminə canlarından keçiblər. Onlar doğma Azərbaycanın hüduqlarından çox - çox uzaqlarda mərdliklə, hünərlə vuruşaraq və həm də doğma Azərbaycan torpağını qoruyublar. 170 mindən çox azərbaycanlının orden və medallarla təltif edilməsi, 130 nəfər həmyerlimizin isə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülməsi buna əyani sübutdur. Əgər o vaxt Azərbaycan nefti cəbhəyə göndərilməsəydi, bu müharibə qələbə ilə bitməzdi. Ümummilli lider Heydər Əliyev 1995-ci ildə Qələbənin 50 illiyi ilə bağlı keçirilən təntənəli tədbirdə demişdir: “Bu qələbənin çalınmasında Azərbaycanın xüsusi rolu bir də ondan ibarətdir ki, Azərbaycan Respublikasının nefti o vaxtlar həmin müharibənin uğurla aparılması üçün ən mühüm amillərdən biri olmuşdur”. Müharibənin ilk illərində faşist Almaniyası işğal etdiyi Avropa ölkələrinin iqtisadi və hərbi potensialını öz əlində cəmləşdirmişdi. Lakin “Hər şey cəbhə üçün, hər şey qələbə üçün” şüarı altında bütün Sovet xalqlarını birləşdirdi. Bununla da düşmənin hücumları, nəinki dayandırıldı, faşistlər Moskva, Stalinqrad, Kursk və başqa döyüşlərdə ən ağır və sarsıdıcı məğlubiyyətə uğradı, 1945-ci ildə isə tamamilə məğlub edildi.

İnternetdə: www.books.google.com

15 May – Beynəlxalq Ailə Günü, (1994)

“Ən gözəl təmir olunan uşaq evi, ən müasir internat məktəbi heç vaxt ailəni, ailə mühitini əvəz edə bilməz”.

Mehriban Əliyeva,

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti

Ailə Azərbaycan dövləti, Azərbaycan cəmiyyəti üçün həmişə müqəddəsdir. Dövlətimiz cəmiyyətin əsas atributu olan ailənin rifah halının gündən-günə daha da artmasının qayğısına qalmaqla, onun müqəddəsliyini bir daha təsdiq edir.

BMT Baş Assambleyası 1993-cü ilin sentyabrında 15 may tarixini 1994-cü ildən etibarən hər il Beynəlxalq Ailə Günü kimi

qeyd etməyi qərara almışdır. Ailənin cəmiyyətin əsas elementi, kiçik demokratiyanın təməli olduğunu nəzərə alaraq, BMT demokratik ideyaları dəstəkləyən, sülh və demokratik millətlər birliyini qurmağa səy göstərən bütün dünya ailələrini birləşdirməyə çalışır. Azərbaycanda ailə bütün zamanlarda cəmiyyətimizin ən müqəddəs təməl daşı hesab olunub. Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan ailəsi və onun problemlərini həmişə diqqətdə saxlayırdı. Bu münasibət indi də dövlət başçımız İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilir. Bu gün ölkəmizdə ailə cəmiyyətin əsas özəyi kimi dövlətin xüsusi himayəsindədir və dövlət öz siyasətində ailənin sosial müdafiəsi, gənc ailələrə qayğını əsas tutur. Azərbaycan ailəsi və onun problemlərini həmişə diqqətdə saxlayan ulu öndər Heydər Əliyev cəmiyyətdə qadınların rolunun artırılması, qadınlarla kişilər arasında bərabərliyin gerçəkləşdirilməsi, qadın, ailə problemlərinin həlli istiqamətində də böyük işlər görmüşdür. 1998-ci il yanvarın 14-də Azərbaycanda Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmışdır. Bu məsələyə böyük həssaslıqla yanaşan Prezident İlham Əliyev 2006-cı il fevralın 6-da Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında Sərəncam imzalamışdır. Hazırda bu komitə dövlətin ailə siyasətini həyata keçirən bir qurum olaraq mövcud problemlər üzərində işləyir, onların həlli istiqamətində mühüm tədbirlər həyata keçirir. Ölkənin birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti, millət vəkili Mehriban Əliyevanın ailə, qadın və uşaq məsələlərinə, bu sahədə aktual problemlərə həssas münasibəti bunu bir daha təsdiq edir. M. Əliyevanın təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev Fondunun həyata keçirdiyi nəhəng proqram və layihələr ailələr üçün, sözün əsl mənasında, böyük dayaqdır. “Uşaq evləri və internat məktəblərinin inkişafı proqramı” çərçivəsində görülən işlər də əslində, Azərbaycan ailəsinin rifahına, möhkəmlənməsinə xidmət edir.

İnternetdə: www.books.google.com

15 May – Beynəlxalq İqlim günü, (1992)

İqlimin qorunması bəşəriyyətin qarşısında duran global problemlərdən biridir. Hər il mayın 15-də dünya Beynəlxalq İqlim Gününü qeyd edir. Bu qeyri-rəsmi bayramın təsis olunması, meteoroloqların iqlimin indiki və gələcək nəsillərin rifahı üçün vacib resurs kimi qorunub saxlanması çağırışına cavab olmuşdur. Qlobal istiləşmə, atmosfer qatında ozonun yüksək səviyyədə olması, planetdə hava şəraitinin dəyişməsi – Yer kürəsində iqlimin pisləşməsinə

səbəb olur və nəticə etibarilə insanların həyat, ərzaq və mülkiyyət təhlükəsizliyinə, təbii ehtiyatların vəziyyətinə və dövlətlərin balanslaşdırılmış inkişafına mənfi təsir göstərir. Müasir elmlər Yer kürəsində temperaturun getdikcə qalxması halında iqlimin fəlakətli dəyişikliyinə vaxtını dəqiq deyə bilmirlər. Lakin ekoloq və meteoroloqların fikrincə, bu dəyişiklikləri təxirə salmaq olar. Geridönməz iqlim dəyişikliklərinə səbəb olan əsas problemlərin sırasına atmosferdə parnik qazlarının toplanmasının çoxalmasıdır. Bu təzahür dünya səviyyəsində ilk dəfə 1992-ci ildə Rio-de-Janeyroda Yer Sammitində müzakirə olunmuşdur. Dünyanın 180-dən çox ölkəsinin nümayəndələri BMT-nin İqlim Dəyişikliyi Haqqında Çərçivə Konvensiyasını imzalamışlar. 1997-ci ildə bu konvensiya tərəfdarlarının Kiotoda (Yaponiya) keçirilən üçüncü konfransında konvensiyaya əlavə kimi məşhur Kioto protokolu qəbul olunmuşdur. 2007-ci ilin dekabrında Balidə (İndoneziya) BMT-nin iqlim dəyişikliyi məsələlərinə həsr olunan başqa bir konfransı keçirilmişdir.

Yer üzündə iqlimin qorunması planetin hər bir sakinindən asılıdır. Bunun üçün avtomobillərdən az istifadə etmək, ağac əkmək, yaşıllıqları qorumaq və s. lazımdır. Bu kiçik işləri hər bir insan həyata keçirsə, əslində çox böyük müsbət nəticələrə səbəb olar.

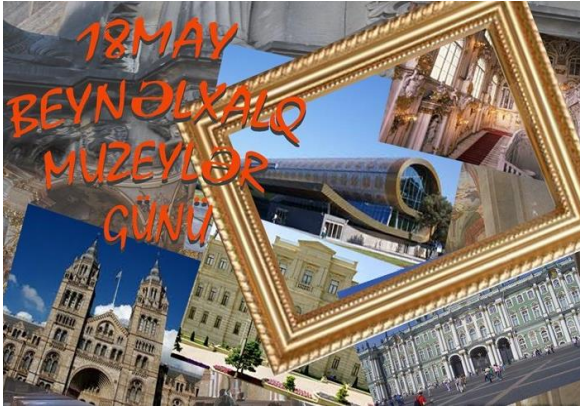
İnternetdə: www.books.google.com

18 May – Beynəlxalq Muzeylər Günü, (1977)

“Muzey maddi - mədəniyyət abidələrinin komplektləşdirilməsi, mühafizəsi, öyrənilməsi, kütləvi nümayişinin və təbliğinin həyata keçirildiyi mədəniyyət, elmi tədqiqat müəssisəsidir”.

Ümummilli lider Heydər

Əliyev

2000-ci il martın 24-də qüvvəyə minmiş “Muzeylər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ölkəmizdə muzeylərin fəaliyyətinin təşkilati-hüquqi əsaslarını və müvafiq münasibətləri tənzimləyir. Ümummilli lider tərəfindən muzey işinin inkişafı üzrə müəyyən edilmiş prioritetlər bu gün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və ölkəmizin birinci xanımı, YUNESCO və İESCO-nun

xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyevanın rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərən Heydər Əliyev Fondu tərəfindən uğurla davam etdirilir. Muzeylər dünyada mədəni proseslərin fəal iştirakçısına, eyni zamanda, qloballaşmanın mənfi nəticələrinə qarşı dura bilən mədəniyyət ocaqlarıdır. Hər il mayın 18-i dünyada Beynəlxalq Muzeylər Günü kimi geniş qeyd edilir. Beynəlxalq Muzeylər Şurasının (İCOM) təşəbbüsü ilə 1977-ci ildə təsis olunmuş bu əlamətdar günün məqsədi muzeylərin cəmiyyətin həyatında nə dərəcədə mühüm rol oynadığını göstərməkdir.

Dünyanın 100-dən çox ölkəsində qeyd edilən Beynəlxalq Muzeylər Günü qədim tarixə və zəngin mədəniyyətə malik Azərbaycanda da geniş miqyasda bayram edilir. Ölkəmizdə muzey işinin inkişafı ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Onun təşəbbüsü ilə respublika Mədəniyyət Nazirliyinin Muzeylər İdarəsi, Muzey işi üzrə Elmi-Metodiki Mərkəz, Muzey Ekspozisiyalarının Bədii Tərtibatı Emalatxanası, Muzey Sərvətləri və Xatirə Əşyalarının Bədii Bərpa Mərkəzi təşkil olunmuşdur. Azərbaycan mədəniyyətinin Üzeyir Hacıbəyli, Hüseyn Cavid, Cəlil Məmmədquluzadə, Məmməd Səid Ordubadi, Cəfər Cabbarlı, Bülbül, Səməd Vurğun, Niyazi və digər nəhəng simalarının memorial – xatirə, mənzil, bölgələrdə tarix-diyarşünaslıq muzeyləri məhz ulu öndər Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüsü ilə yaradılmışdır. 1994-cü ildə “Azərbaycan Respublikasının paytaxtı Bakı şəhərində “İstiqlal” Muzeyinin yaradılması və İstiqlal abidəsinin ucaldılması haqqında” 2006-cı il 18 dekabr, “Müasir İncəsənət Muzeyinin yaradılması haqqında” 2006-cı il 19 dekabr, “Azərbaycanda muzey işinin yaxşılaşdırılması haqqında” 2007-ci il 6 mart tarixli sərəncamları, 2009-cu il 22 may tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycanın regionlarında fəaliyyət göstərən muzeylərin müasir standartlara uyğun təmirinə, yeni avadanlıq və zəruri eksponatlarla təchizatına dair xüsusi tədbirlər planı”, həmçinin “Azərbaycan Xalça Muzeyinin yeni binasının maddi-texniki təminatı haqqında” 2013-cü il 29 dekabr tarixli sərəncamları bu sahəyə göstərilən qayğıya bariz nümunələrdir. “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” İnkişaf

Konsepsiyasını həyata keçirmək məqsədilə Prezident İlham Əliyevin 2013-cü il 27 dekabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq olunan “Daşınmaz tarix və mədəniyyət abidələrinin bərpası, qorunması, tarix və mədəniyyət qoruqlarının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və inkişafına dair 2014-2020-ci illər üzrə Dövlət Proqramı”na uyğun olaraq, milli mədəni irsimizin qorunması dövlət əhəmiyyətli prioritet məqsəd kimi qarşıya qoyulmuşdur. Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın böyük zəhməti sayəsində “Şirvanşahlar Sarayı Kompleksi”, Qız qalası və Qobustan Milli Tarix-Bədii Qoruğu YUNESCO-nun Dünya İrsi Siyahısına daxil edilmişdir. Fondun həyata keçirdiyi müxtəlif layihələr çərçivəsində Qarabağ muzeyləri haqqında məlumatlar mütəbər beynəlxalq təşkilatlara çatdırılır. Azərbaycan dövlətinin uğurlu mədəniyyət siyasəti nəticəsində son illər muzeylərimizin dünyanın nüfuzlu muzeyləri ilə əlaqələri genişlənmiş, bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlıq sahəsində yeni nailiyyətlər əldə edilmişdir. Ümummilli liderimizin siyasi irsinin öyrənilməsi, azərbaycançılıq məfkurəsinin formalaşdırılaraq inkişaf etdirilməsi məqsədilə yaradılan Heydər Əliyev muzeyləri isə respublikada muzey şəbəkəsinin genişləndirilməsi sahəsində mühüm hadisə kimi qiymətləndirilməlidir.

İnternetdə: www.books.google.com

20 May – Ümumdünya Metrologiya Günü, (1875)

Ümumdünya Metrologiya Günü'nün tarixi 1875-ci ilin 20 mayından – Parisdə Beynəlxalq Diplomatik Konfransda 17 inkişaf etmiş ölkənin hökumət nümayəndələrinin məşhur Metrik Konvensiyasını imzalamaqla başlayıb. Konvensiyaya uyğun olaraq Çəkilər və Ölçülər üzrə Beynəlxalq Büro (BİPM) yaradılıb, ölçmələr üzrə elm sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın əsasları və onun sənayedə, ticarətdə, cəmiyyətin mənafeyi

naminə praktiki tətbiqi mexanizmləri işlənilib hazırlanıb. Belə ki, məhz bu sənəddən sonra ölçmələrin metrik sistemi və beynəlxalq vahidlər sistemi tətbiq edilib, onun əsasında Beynəlxalq Ölçmələr Sistemi yaradılıb. Metrik Konvensiyanın ən başlıca məqsədi olan ölçmələrin vəhdətinin bütün ölkələrdə təmin edilməsi bu gün də çox vacib məsələdir. Müasir cəmiyyətin bütün həyat və fəaliyyət istiqamətləri – səhiyyə, ekologiya, müdafiə və təhlükəsizlik, ən yeni elm həcmli texnologiyaların inkişafı və tətbiqi, energetika, ticarət və s. ölçmələrin dəqiqliyindən, vəhdətindən və doğruluğundan asılıdır.

Ümummillə lider Heydər Əliyev tərəfindən 13 iyun 2000-ci ildə təsdiq olunmuş "Ölçmələrin vəhdətinin təmin edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, daha sonra 13 iyun 2013-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən təsdiq edilmiş eyni adlı, lakin müasir dövrün tələblərinə uyğun hazırlanmış yeni Qanun bu sahənin prioritet istiqamətlərini müəyyənləşdirib və metrologiyanın inkişafına ciddi təkan olub. Azərbaycanda metrologiya sahəsi üzrə dövlət siyasətini Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi həyata keçirməkdədir. Bu sahənin beynəlxalq tələblər səviyyəsində inkişafına nail olmaq məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 2012-ci il tarixli Fərmanı ilə Komitə yanında Dövlət Metrologiya Xidməti yaradılıb. Hazırda Azərbaycanda ölçmələrin vəhdətini və dövlət etalonlarından ötürülməsini təmin etmək məqsədilə milli etalon bazasının təkmilləşdirilməsi üzrə işlər aparılır. Belə ki, Komitənin Milli Etalon Mərkəzində kütlə, təzyiq, sıxlıq və özlülük, temperatur, elektrik, vaxt və tezlik, dozimetriya dövlət etalonları saxlanılır və adıçəkilən sahələr üzrə ölçmələr digər ölçmə vasitələrinə ötürülür.

İnternetdə: www.books.google.com

21 May – Ümumdünya Dialoq və İnkişaf Naminə Mədəni Müxtəliflik Günü, (2002)

Bu gün BMT Baş Məclisi tərəfindən 2002-ci ilin dekabrında təsis edilmişdir. Dialoq və İnkişaf Uğrunda Dünya Mədəni Müxtəliflik Günü ilk dəfə 2003-cü il mayın 21-də keçirilmişdir. Hazırda dünya mədəniyyətini çox müxtəlif amillər təhdid edir – bir halda milli özünəməxsusluğun həddən artıq qorunması müxtəlif azlıqların mədəniyyətləri

üçün təhlükə yaradır, digər halda din mədəniyyətə təzyiq göstərir, üçüncü halda praktik olaraq dünyanın bütün ölkələrində qloballaşmanın təsiri altında dillər yox olur, ənənələr itirilir, zəif mədəniyyətlər kənarda qalır, bəzən də tamamilə yox olur. Bütün bu faktların nəzərə alınması və onların əhəmiyyətinin dərk edilməsi 2001-ci ildə YUNESKO-nun “Mədəniyyətlərin müxtəlifliyinə dair” bəyannaməsinin qəbul olunmasını zəruri etmişdir. Bu bəyannamənin həyata keçirilməsi üçün iyirmi əsas istiqamətdən ibarət Fəaliyyət Planı qəbul olunmuşdur. Bəyannamədə müxtəliflik, dialoq və inkişaf arasında əlaqənin yeni anlayışı irəli sürülmüşdür. Qeyd etmək lazımdır ki, BMT konvensiyalarına qoşulan Azərbaycan mədəni müxtəlifliyin tanınmasına əsaslanır və mədəniyyətlərarası mübadiləni dərk edərək, daha çox həmrəyliyin bərqərar olmasına cəhd göstərir. Milli-mədəni müxtəliflik mədəni zənginlik deməkdir. Azərbaycan dövləti ölkədəki milli-mədəni müxtəlifliyin qorunub saxlanmasında, inkişafında maraqlıdır və buna dəstək verir. Dünya cəmiyyəti bununla mədəni müxtəlifliyin inkişafına töhfələr verməklə, mədəni irsin qorunması, müxtəlif mədəniyyətlərin nümayəndələri arasında münasibətlərin qurulması vacibliyini həmişə yadda saxlamalıdır.

İnternetdə: www.books.google.com

22 May – Beynəlxalq Bioloji Müxtəliflik Günü, (2000)

Məşhur bioloq E. Vilson biomüxtəlifliyi – “həyatın məğzi” adlandırmışdır. Biomüxtəliflik Yer üzərində mövcud olan genlərdən ekosistemlərə qədər bütün canlıların əmələ gətirdiyi müxtəlifliyin məcmusu deməkdir.

Bioloji müxtəliflik bütün yaşayış mühitlərində, o cümlədən quruda, dənizdə və digər su ekosistemləri və ekoloji komplekslər də daxil olmaqla, bütün canlı orqanizmlərin növ müxtəlifliyi deməkdir. 2000-ci il dekabrın 20-də BMT-nin Baş Assambleyası 55/201 nömrəli qətnaməsi ilə 22 may tarixini Bioloji müxtəliflik üzrə Konvensiyanın qəbul olunması, həmçinin “Beynəlxalq Bioloji Müxtəliflik Günü” elan etmişdir. Azərbaycanda biomüxtəliflik üzrə Konvensiyaya 2000-ci ildə qoşulmuşdur. Bizim taleyimiz ekosistemin məhsuldarlığından və sağlamlığından asılı olduğundan dünyada biomüxtəlifliyin qorunması, irqindən, dinindən, rəngindən asılı olmayaraq, hər birimizin borcudur. Bu baxımdan təbiətdə canlıların qorunması təbliğinə istiqamətlənmiş 22 May – Beynəlxalq Biomüxtəliflik Günü Avropanın bir çox ölkələri qeyd edirlər. 1992-ci ildə BMT-nin təşəbbüsü ilə Rio-de-Janeyro şəhərində keçirilmiş konfransda qeyd edildiyi kimi, “dünyanın gələcəyi, inkişafı ekoloji problemlərin həll ediləcəyindən asılı olacaqdır”.

Azərbaycan Respublikası Qafqaz regionunda ən zəngin təbii sərvətlərə malik ölkədir. Bioloji müxtəlifliyinə görə Azərbaycan dünyada özünəməxsus yerlərdən birini tutur. Burada zəngin bitki və heyvan növləri cəmlənmişdir. Müasir Azərbaycan faunası 18.000 canlıdan ibarət olub, məməlilərin 97 növünü əhatə edir, bunlar 7 dəstəyə, 22 ailəyə və 39 cinsə daxildir. Təkcə onurğalılar faunamızda 700 növlə təmsil olunmuşdur. Respublikanın quş faunası 357 növ və yarımnövü əhatə edən 17 dəstəni təmsil edir. Azərbaycanın su hövzələrində balıqların 10 dəstəyə, 16 ailəyə aid olan 100-ə yaxın növ və yarımnövü yaşayır. Azərbaycanın həşəratlar aləmi də, son dərəcə zəngin olub, 25 minə yaxın növü əhatə edir. Azərbaycan florasının biomüxtəlifliyinə isə dərman, efiryağlı, dekorativ, meyvə, texniki və digər faydalı bitkilər daxildir.

İnternetdə: www.books.google.com

23 May - Ümumdünya Metereologiya günü

*Hər kiçik yarpağı da
Bulağı da
Suyu da.
Havanı da qoruyaq.
Quşların sığındığı
Yuvanı da qoruyaq!*
Əhməd Cəmil

Ümumdünya Metereologiya günü 1950 - ci ildən, yəni ÜMT- nin yaradılması barədə konvensiya qüvvəyə minəndən bəri ənənəvi olaraq hər il bir deviz altında keçirilir. Mərkəzi Cenevrədədir. Ümumdünya Metereologiya Konqresi hər 4 ildən bir keçirilir. Azərbaycan 1993 - cü il sentyabrın 3 - dən Ümumdünya Metereologiya Təşkilatının üzvüdür və Ümumdünya Meteorologiya Təşkilatının Konvensiyasına qoşulub və bu konvensiyadan irəli gələn bütün tələblərə əməl edərək, mütəmadi olaraq meteoroloji, hidroloji, iqlim müşahidələri aparır, məlumatların beynəlxalq və regional mübadiləsini təmin edərək, təşkilatın qəbul etdiyi qərarları icra edir. Müəyyən edilmiş metroloji norma və qaydalara riayət edilməsi Azərbaycan dövlətinin diqqətində olan ən vacib məsələlərdəndir. Ümummillə lider Heydər Əliyev tərəfindən 13 iyun 2000-ci ildə təsdiq olunmuş “Ölçmələrin vəhdətinin təmin edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, daha sonra 13 iyun 2013-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən təsdiq edilmiş eyni adlı, lakin müasir dövrün tələblərinə uyğun hazırlanmış yeni Qanun bu sahənin prioritet istiqamətlərini müəyyənləşdirib və metrologiyanın inkişafına ciddi təkan olub. Hazırda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin apardığı uğurlu iqtisadi siyasətin nəticəsində ölkəmizin ixrac qabiliyyəti yüksəlib, yerli məhsulların beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması işləri sürətlənib. Bütün bunlar isə metroloji təminatın inkişafından xəbər verir. Ölkə başçısı tərəfindən həyata keçirilən qeyri-neft sektorunun inkişafına yönələn məqsədyönlü iqtisadi-siyasi kurs müasir təcrübələrə və insan kapitalına əsaslanan innovativ iqtisadiyyatın inkişafına xidmət edir. Sənayenin effektivliyinin artırılması üçün yeni texnologiyalar, yeni yanaşmalar və metrologiya sahəsinin inkişafı həlledici əhəmiyyətə malikdir.

İnternetdə:https://azertag.az/xeber/20_may___Umumdunya_Metrologiya_gunudur-1062326

23 May – Ümumdünya Tısbağa Günü, (2000)

Tısbağa müdriklük, sərvət və uzunömürlülük rəmzi daşıyan heyvandır. 23 may bir çox ölkələrdə Ümumdünya Tısbağa Günü (World Turtle Day) qeyd olunur. Bu qeyri-adi bayram 2000-ci ildə Amerika Tısbağaların Qorunması Cəmiyyətinin (American Tortoise Rescue) təşəbbüsü ilə keçirilir. Bu təşkilat 1990-cu ildə Malibuda (ABŞ, Kaliforniya ştatı), şəhərin ətrafında yaşayan tısbağaların populyasiyasının qorunması üçün yaradılmışdır. Bayramın məqsədi tısbağaların insanlarla qonşuluqda yaşamaları səbəbindən kütləvi şəkildə tələf olmalarına ictimaiyyətin diqqətini cəlb etməkdir. Hər il bu gün tısbağaların məskunlaşdığı bütün ərazilərdə könüllülər miqrasiya və ya digər təhlükəli yerlərdə hərəkətin intensiv olduğu şoselərdə bu heyvanlar üçün keçidlər yaradaraq onları xilas edirlər. Aksiya iştirakçıları, həmçinin dəniz tısbağalarının yumurta qoyduğu dəniz sahillərinə qanunla qorunan ərazilər statusunun verilməsinə nail olurlar.

İnternetdə: www.books.google.com

28 May – Respublika Günü (1918)

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi bizim tarixi nailiyyətimizdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Bu gün müstəqil Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə nüfuzu və şöhrəti durmadan artmaqdadır. Azərbaycan Respublikası bütün dünyada demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət nüfuzu qazanıb. Heydər Əliyev zəkasının məhsulu olan təməl qanunumuz dünyanın ən demokratik, ən mükəmməl konstitusiyalarından biridir və beynəlxalq aləmdə Vətənimizə böyük rəğbət qazandırır. Azərbaycanda hökm sürən sabitlik, həyata keçirilən daxili islahatlar xarici ölkələrlə əlaqələrimizin genişlənməsinə müsbət təsir göstərir. Özünün xarici siyasətini bərabərlik və qarşılıqlı mənafe prinsipləri əsasında quran Azərbaycan Respublikası dünya dövlətləri üçün açıq ölkəyə çevrilib. 28 May – Respublika Günü 1918-ci ildə müsəlman Şərqiində ilk dünyəvi demokratik dövlət olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yarandığı gündür. 1990-cu ildən Respublika Günü dövlət bayramı kimi qeyd edilir. 1917-ci ildə Rusiyada baş vermiş Fevral inqilabı nəticəsində Çar imperiyası dağıldı. Ölkədə çarizmin məzlum vəziyyətə saldığı xalqların milli hərəkatı başlandı. 1918-ci il mayın 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti (1918-1920) yaradıldı. Bu respublika azərbaycanlıların tarixi yaddaşında Azərbaycan dövlətçiliyinin ilk təcrübəsi kimi iz qoymuşdur. Müstəqil Azərbaycan Cümhuriyyəti qısa ömründə böyük nailiyyətlər və qalibiyyətlər əldə etmişdir. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətini rəsmi surətdə tanıyan ilk dövlət Osmanlı olmuşdur. (4 iyun 1918-ci ildə) 1918-ci ilin 9 noyabrında M.Ə.Rəsulzadənin təklifi əsasında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağı qəbul edilmişdir. O zamana qədər Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin bayrağı qırmızı rəngdə idi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti gərgin və mürəkkəb ictimai-siyasi şəraitdə cəmi 23 ay fəaliyyət göstərə bildi. Təəssüf ki, müstəqil Azərbaycan Cümhuriyyəti iki yaşına çatmadan bolşeviklərin hücumuna məruz qalıb devrildi. Sovetlər Birliyi Azərbaycanı məcburi surətdə öz tərkibinə daxil etdi. Amma xalqımızın azadlıq arzusu heç vaxt sönmədi və 1991-ci ildə Azərbaycan yenidən öz müstəqilliyini elan etdi.

İnternetdə: www.books.google.com

31 May – Ümumdünya Tütünlə Mübarizə Günü, (1988)

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) Assambleyası 1988-ci ildə 31 may tarixini Ümumdünya Tütünlə Mübarizə Günü elan edib. O vaxtdan etibarən hər il dünyanın müxtəlif ölkələrində insanları tütün məhsullarından istifadədən çəkindirmək məqsədi ilə bu tarixi gün qeyd olunur. Azərbaycan 2005-ci ildə Tütünlə mübarizə haqqında ÜST-ün Çərçivə Konvensiyasını ratifikasiya edib. Bəşəriyyət XXI əsrin əvvəllərindən başlayaraq daha bir problemlə – ağciyərin xroniki xəstəliklərinin kəskin artması ilə üz-üzə qalmışdır. Ekologiyanın pisləşdiyi, qlobal tütün epidemiyasının genişləndiyi bir şəraitdə bu növ xəstəliklər təkcə sürətlə yayılmır, həm də bu səbəbdən ölüm halları kütləvi şəkildə artır.

21 may 2003-cü ildə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı Assambleyası bütün dünya dövlətlərinin tam hüquqlu nümayəndələrinin işləyib hazırladıqları Tütünə qarşı Mübarizə üzrə Çərçivə Konvensiyasının bitmiş mətnini təsdiq etdi. Konvensiya 2003-cü il iyunun 30-dan 2004-cü il iyunun 29-na qədər BMT-nin Nyu - Yorkdakı mənzil qərargahında bütün dünya dövlətlərinin imzalaması üçün açıq idi. Bu müddətdə sənədi dünyanın 167 dövləti imzaladı. Bu gün onların sayı 192-yə çatır və bu sıradan Azərbaycan Respublikası da var. Çərçivə Konvensiyasının iştirakçı dövlətləri, həmçinin Azərbaycan öz üzərinə bir tərəfdən tütün məhsullarına tələbatın və istifadəsinin azalması ilə digər tərəfdən isə tütün məmulatlarının idxalına nəzarətlə bağlı siyasət və qanun işləyib hazırlamaq və qəbul etmək öhdəliyi götürmüşlər.

İnternetdə: www.books.google.com

Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri

**10 May - Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olduğu gündür,
(1923-2003)**

“Azərbaycan üçün Heydər Əliyevin varlığı yalnız Tanrı payıdır.”

Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti Mehriban Əliyeva

Heydər Əliyev - Azərbaycanın görkəmli siyasi və dövlət xadimi, Azərbaycan Respublikasının üçüncü Prezidenti (1993-2003), “Ulu öndər” və “Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri” titullarının rəsmi daşıyıcısıdır. Heydər Əliyev bir sıra beynəlxalq mükafatlara, müxtəlif ölkə universitetlərinin fəxri doktoru adına və digər yüksək nüfuzlu fəxri adlara layiq görülmüşdür. O, dörd dəfə “Lenin” ordeni, “Qırmızı Ulduz” ordeni və çoxlu medallarla təltif edilmiş, iki dəfə “Sosialist Əməyi Qəhrəmanı” adını almış, bir çox xarici dövlətlərin orden və medalları ilə təltif olunmuşdur.

Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1923-cü il mayın 10-da Azərbaycanın Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. O, 1939-cu ildə Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunu bitirdikdən sonra Azərbaycan Sənaye İnstitutunun memarlıq fakültəsində təhsil almışdır. 1941-ci ildən Heydər Əliyev Naxçıvan MSSR Xalq Daxili İşlər Komissarlığında və Naxçıvan MSSR Xalq Komissarları Sovetində şöbə müdiri vəzifəsində işləmiş və 1944-cü ildə dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında işə göndərilmişdir. Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 1969-cu il iyul plenumunda Heydər Əliyev Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçilərək respublikanın rəhbəri olmuşdur. 1982-ci ilin dekabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun üzvü seçilən Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə təyin edilmiş və SSRİ-nin rəhbərlərindən biri olmuşdur. Heydər Əliyev iyirmi il ərzində SSRİ Ali Sovetinin deputatı, beş il isə SSRİ Ali Soveti sədrinin müavini olmuşdur. O, 1990-cı ilin 20 yanvarında sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciə ilə əlaqədar Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində bəyanatla çıxış

edərək, Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş cinayətin təşkilatçıları və icraçılarının cəzalandırılmasını tələb etmişdir. 1990-cı ilin iyulunda Azərbaycana qayıdan Heydər Əliyev ilk əvvəl Bakıda, sonra isə Naxçıvanda yaşamış, həmin ildə də Azərbaycan Ali Sovetinə deputat seçilmişdir. O, 1991-1993-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Soveti sədrinin müavini olmuşdur. Heydər Əliyev 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan Ali Sovetinin sədri seçilmiş, iyulun 24-də isə Milli Məclisin qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başlamışdır. 1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir. O, 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə səslərin 76,1 faizini toplayaraq, yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir. 2003-cü il oktyabrın 15-də keçirilən prezident seçkilərində namizədliyinin irəli sürülməsinə razılıq vermiş Heydər Əliyev səhhətində yaranmış problemlərlə əlaqədar seçkilərdə iştirak etməkdən imtina etmişdir. Heydər Əliyev bir sıra beynəlxalq mükafatlara, müxtəlif ölkələrin universitetlərinin fəxri doktoru adına və digər yüksək nüfuzlu fəxri adlara layiq görülmüşdür. Heydər Əliyev rəhbərlik etdiyi bu dövr ərzində daim tərəqqisi üçün çalışdığı, zəngin mədəniyyəti, böyük tarixi keçmişi ilə həmişə qürur duyduğu və gələcək nəsillərinin taleyi üçün düşündüyü doğma yurdu Azərbaycanı bir dövlət kimi zamanın ağır və sərt sınaqlarından çıxarmışdır. Azərbaycan xalqı milli dövlətçiliyinin dağılmaq təhlükəsi qarşısında qaldığını gördüyü və artıq ən ağır günlərini yaşadığı bir zamanda - 1993-cü ilin iyununda mövcud hakimiyyətin dəyişilməsini təkidlə tələb etmiş və həmin vaxtdan taleyini yenə Heydər Əliyevə etibar etmişdir. Xalq Heydər Əliyevin bu qayıdışını ümid və sevinclə qarşılaraq, həmin günü isə Milli Qurtuluş Günü kimi müstəqil Azərbaycanın tarixinə yazmışdır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev 12 dekabr 2003-cü ildə, 80 yaşında vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Yubilyar yazıçı və şairlər

1May - Şair Rasim Kərimlinin anadan olmasının 90 illiyi, (1932-1996)

Şair "Dostluq ilk sözümdür" ("Gənclik",1969), "Şəfqət bulağım" ("Gənclik",1975), "Dünya mərdlər dünyasıdır" ("Gənclik",1979), "Biləydin kaş" ("Gənclik",1983), "İntizarda qoyma məni" ("Yazıçı",1991) adlı kitabların müəllifidir. Rasim Kərimli xalq ruhunda yazan, xalqın qəlbinə asanlıqla yol tapan, sevilən şairlərdən idi.

Hələ orta məktəbdə oxuyarkən şeir yazan Rasim bu vaxt artıq respublika mətbuatında çap olunurdu. Tovuz rayonunun Düzqırıxlı kəndində doğulan Rasim Kərimli Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsil almış (1951-1956), bir il Ağsu rayonunda müəllimlik etdikdən sonra, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda elmi işçi olmuşdur (1957-1969). Sonra o, M. F. Axundov adına Dillər İnstitutunun Azərbaycan dili və ədəbiyyatı kafedrasına müəllim işləmişdir. R. Kərimlinin yaradıcılığında, xüsusən də onun gəraylı və qoşmalarında Vaqif, S.Vurğun, Osman Sarıvəlli, Hüseyin Arif ruhu açıq görünür. Şairin əsərlərinin xalq ruhuna son dərəcə yaxın olması onların asanlıqla əzbərlənməsinə və yayılmasına şərait yaradır. Bu, təsadüf deyil. Uşaqlıqdan qonşuları Aşıq Nağının yanında aşıq havalərini və el şairlərinin şeirlərini əzbər öyrənməsi onun gələcək yaradıcılığına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərmişdi. Bir neçə musiqi alətlərində gözəl çalan Rasim Kərimli milli musiqimizin bilicilərindən idi. Şairin "Səndən savayı", "Biləydin kaş", "Bir qız bir oğlanındır", "Qurban olum", "Sənsiz", "Min yaşasın", "Axtarar səni", çox maraqlı, dərin mənalı "Deyişmə" və başqa şeirlərinə bəstələnmiş mahnılar uzun dillər əzbəri olmuşdur.

Şairin istər lirik, istər satirik, istərsə də ictimai-siyasi, fəlsəfi, şeirlərində fikirləri aydın və qəlbəyatandır.

Şair Rasim Kərimli 1996-cı il iyunun 24-də vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

3 May - Yazıçı, maarifçi Əsgər ağa Goraninin (Adıgözəlov) anadan olmasının 165 illiyi (1857-1910)

Əsgər ağa Haqverdi bəy oğlu Adıgözəlov Goran-Boyəhmədli kəndində anadan olub. Tarixçi Mirzə Adıgözəl bəy Qarabağının nəvəsidir. O, Bakı şəhər Gimnaziyasını qızıl medalla bitirib. Sonra Moskvada Petrovski-Razumovski adına Kənd Təsərrüfat Akademiyasına daxil olub. Akademiyanı bitirəndən sonra vətənə dönüb. Quberniya katibi, kollec assessoru, mülkü müşavir kimi mülki çinlər daşıyıb. Yelizavetpol (Gəncə) quberniyası qəza hakiminin köməkçisi, Tiflis Dairə Məhkəməsinin prokuror nəzarəti orqanlarında prokuror yoldaşı, beş il ərzində Gəncə Bələdiyyə İdarəsinin rəisi, Yelizavetpolda (Gəncədə) Mixaylovsk Məktəbinin fəxri nəzarətçisi vəzifələrində işləyib. Gəncədə öz hesabına qız məktəbi açıb. Əsgər ağa Azərbaycan mədəniyyətində öz yeri olan görkəmli simalardan biridir. Milli teatrımızın şərəfli tarixi ilk dəfə 1873-cü il martın 10-da "Lənkəran xanının vəziri", bir ay sonra isə "Hacı Qara" əsəri ilə başlanıb. Bu əsərlərdə Teymur ağa və Hacı Qara obrazlarının yaradıcısı Əsgər ağa Goranıdır. Ə.Gorani "Əkinçi"nin ən fəal, dövrə, zəmanəyə, hadisələrə dəqiq, doğru münasibətini bildiren müxbirlərindən olub. Qəzetin 17 nömrəsində onun özünün və müxtəlif imzalarla 39 məqaləsi dərc olunub. O, həm də maraqlı dram əsərlərinin müəllifidir. "Qocalıqda yorğalıq" pyesi müxtəlif teatrların repertuarından uzun illər düşməyib. M.Lermontovun yaradıcılığından dilimizə çevirdiyi şeirləri indi də oxucuların xoşladığı əsərlər sırasındadır. Onun "Qara yel" romanı dünya xalqlarının 20-dən artıq dilinə tərcümə olunub. Nizami məqbərəsində ilk türbənin tikintisi XIII-XIV əsrlərə aid edilir. Nizaminin türbəsi vaxtilə Mirzə Adıgözəl bəy Qarabaği və Əsgər ağa Gorani tərəfindən təmir etdirilmişdir.

Əsgər ağa Gorani 9 mart 1910-cu ildə vəfat etmişdir.

Kitabları: "Qocalıqda yorğalıq", "Qara yel" və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**5 May - Yazıçı, tərcüməçi Cəfər Bağırın anadan olmasının 110 illiyi,
(1912-1983)**

Şair, tərcüməçi Cəfər Bağır (Bağırov Cəfər Səfər oğlu) Naxçıvanın Ordubad rayonundakı Dəstə kəndində, yoxsul ailədə doğulmuşdur. Kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur. Eyni zamanda "Gənc işçi" qəzetində şöbə müdiri işləmişdir. Bu dövrdə ilk hekayələrini qələmə almışdır. "Kommunist" qəzetində şöbə müdirinin müavini (1934-1936), "Kirovabad bolşeviki" qəzetində məsul katib (1936-1937), Yazıçılar İttifaqı Gəncə filialının məsul katibi olmuşdur. 1955-ci ildə Bakıya qayıdıb bədii yaradıcılığa başlamışdır. Oçerk, hekayə, miniatürlər yazmaqla yanaşı, bədii tərcümə ilə də məşğul olmuşdur. Onun rus dilindən etdiyi tərcümələr sayəsində oxucular T.Drayzer, P.Abrahams, A.Sent-Ekzüperi, R.Taqor, Əziz Nesin, M.Broden, A.Kamenova, S.Kardiasvili kimi yazıçıların əsərləri ilə tanış olmuşlar. O, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında bədii ədəbiyyat şöbəsinin müdiri (1955-1960), redaktoru (1960-1966), məsləhətçi redaktor (1966-1967), bədii tərcümə redaksiyasının müdiri (1967-1973) vəzifələrində çalışmışdır. 1973-cü ilin martından fərdi təqaüdə çıxmışdır.

Cəfər Bağır 1983-cü il aprelin 17-də vəfat etmişdir.

Kitabları: "Zəfər səsləri" (1932), "Səslər" (1967), "Xəzan" (1968), "Babamın ürəyi" (1969), "Bir ömür azdır" (1971), "Səni görəndə" (1973), "Mən yadıma düşəndə" (1975), "Miniatürlər" (1977), "Bitməmiş gündəlikdən" (1979), "Xoşbəxt o adamlar ki" (2014) və s.

Tərcümələri: Teodor Drayzer "Dahi", "Kerri bacı", Berzan Yuri "Bir məhəbbətin tarixi", Rabindranat Taqor "Seçilmiş əsərləri".

Filmoqrafiya: "Yoxlanılmış, inanılmış..." (film, 1971)

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

5 May - Şair Əhməd Cavadın anadan olmasının 130 illiyi, (1892-1937)

Əhməd Cavad (Axundzadə Cavad Məhəmmədəli oğlu) Gəncə qəzasının Şəmkir dairəsinin Seyfəli kəndində anadan olmuşdur. Gəncə Ruhani Seminariyasında (1906-1912), Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun tarix və filologiya fakültəsində (1922-1927) təhsil almışdır. Quba Xalq Maarif Şöbəsinin müdiri (1920-1922), Gəncədə Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda Azərbaycan və rus dilləri kafedrasında müəllim, dosent, kafedra müdiri (1930-1933), Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatının tərcümə şöbəsində redaktor (1934), "Azərbaycanfilm" studiyasında sənədli filmlər şöbəsinin müdiri (1935-1936) işləmişdir.

Şeirləri 1913-cü ildən çap edilmişdir. Yaradıcılığa lirik şeirlə başlayan şairin 1916-cı ildə "Qoşma" adlı ilk kitabı çapdan çıxmışdır. 1919-cu ildə isə "Dalğa" adlı kitabı nəşr olunmuşdur. Onun məşhur "İstiqlal uğrunda şeirlər" kitabı isə 1928-ci ildə İstanbulda buraxılmışdır. Əhməd Cavadın həbs edilməsindən sonra mətbuatda onun əleyhinə verilmişdir. Azərbaycanı müstəqil, doğma xalqını xoşbəxt görmək istəyən Əhməd Cavad haqsız olaraq həbs edilmiş, dəhşətli işgəncələrə məruz qalmış, 1937-ci ilin 9 oktyabrında cəza tədbirlərinin qurbanı olmuşdur.

Kitabları: "Seçilmiş əsərləri" (2005), "Sən ağlama, mən ağlaram..." (2001), "Azərbaycan marşı" (1992), "Gəlmə Bismillah" (1994) və s.

Haqqında olan əsərlər: Salmanlı R. "İstiqlal şairi Əhməd Cavad haqqında" (2003), Rzalı R. "Altunlar yurdudur bu kasıb ölkə" - "Azərbaycan himninin müəlliflərindən biri" (2002), Mustafayeva G. "Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Əhməd Cavad yaradıcılığında rolu" (2006) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**9 May - Şairə Rüzgar Əfəndiyevanın anadan olmasının 75 illiyi,
(1947-2011)**

Rüzgar Əfəndiyeva Bərdə şəhərində, qulluqçu ailəsində anadan olmuş, 3 sayılı orta məktəbdə təhsil almışdır (1954-1965). Əmək fəaliyyətinə 1 sayılı Bərdə uşaq bağçasında tikişçi kimi başlamışdır (1963-1965). ADU-nun filologiya fakültəsini bitirdikdən sonra (1965-1970), Bakı şəhər 248 sayılı orta məktəbdə dil-ədəbiyyat müəllimi işləmişdir (1970-1974). 1975-ci ildə “Maarif” nəşriyyatında korrektor, kiçik redaktor, redaktor və “Azərbaycan dili və ədəbiyyatı dərsləkləri” redaksiyasının müdiri (1994-2005) vəzifələrində çalışmışdır. Bədii yaradıcılığa orta məktəbdə ikən həvəs göstərmişdir. İlk mətbu şeirləri (“Könül verərsənmi?”, “İstərəm”) universitet qəzetində çap olunmuşdur. Dövri mətbuatda, ədəbi almanaxlarda müntəzəm çıxış etmişdir. Şeirləri bolqar, fars, türk, rus, özbək və s. dillərə tərcümə olunub. 80-dək şeirinə musiqi bəstələnmişdir. Onun “Axtarma məni” (musiqisi Bahadur Hüseynovundur) mahnısını məşhur türk müğənnisi Əməl Sayın, “Sənli günlərim” i (musiqisi Oqtay Kazımovundur) isə Nəşə Qaraböcək oxuyur. O, həm də romanlar, povestlər və hekayələr müəllifidir. “Yol gözləyənlər” povesti 1997-ci ildə “İki sahil” qəzetində çap olunmuşdur. Ruzgar xanım həm də “Natəvan” operasının ariya və duet mətnlərinin müəllifidir. Əsər 2003-cü ildə Opera və Balet Teatrında səhnəyə qoyulmuş və böyük uğur qazanmışdır.

Şairə “Araz” ali ədəbi (1997), “Heyran xanım” ədəbi (1994), “Qızıl qələm”(2005), “Nigar Rəfibəyli” (2006) adına mükafatların laureatıdır.

R. Əfəndiyeva Azərbaycan poeziyasında xüsusi mövqeyi olan, öz dəsti-xətti ilə seçilən şairədir. Şeirləri dərsləklərə və dərs vəsaitlərinə salınmışdır. “Rüstəm Napoleonun yavəri” romanı onun yaradıcılığının çoxşaxəliliyindən xəbər verir.

Rüzgar Əfəndiyeva 2011-ci il də vəfat etmişdir.

Kitabları: “Unuda bilməzsən” (1981), “Gözlə” (1989), “Ömürdən keçən illər” (1995), “Lalənin ləçəyi” (1996), “Aydınlıqdan gedən yolda” (1997), “Gedən də var, qalan da var” (1999), “Xatirələr çiçəkləyəndə” (1999), “Vətəndir Arifin səsi”, “Əbədi günəş” və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**10 May - Yazıçı Əhməd Mirzəcəfərlinin anadan olmasının 95 illiyi,
(1927-1994)**

Əhməd Mirzəcəfərli Samux rayonunun Mirzəcəfərli kəndində, əkinçi ailəsində doğulmuşdur. Orta məktəbin 8-ci sinfində oxuyarkən İkinci Dünya Müharibəsi başladığına görə təhsilini yarımçıq qoyub kolxozda işləmişdir. 42 sayılı Bakı Fəhlə-Gənclər Orta Məktəbini, sonra M.F. Axundov adına Dövlət Dil və Ədəbiyyat Pedaqoji İnstitutunu bitirmişdir (1948-1950). Sonra üç il Samux rayonunun Qarasaqqal kəndində rus dili müəllimi işləmişdir. “Bilik” Cəmiyyətində inspektor və ”Kənd həyatı” jurnalının əməkdaşı olmuşdur. 1973-cü ildən qüvvəsini bədii yaradıcılığa həsr etmişdir. Əsərləri rus, çex, alman və polyak dillərində çap olunmuşdur. Azərbaycan ədəbiyyatında oçerk janrının inkişafında xidmətləri böyükdür. Oçerk müsabiqələrində dəfələrlə mükafata layiq görülmüşdür.

Əhməd Mirzəcəfərli 1994-cü il aprelin 19-da Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: “Altı qız” (1962), “Dağlara karvan gedir” (1965), “Görüş” (1971), “Qırılmaz ülfət” (1975), “Gülnamə” (1979), “Xoşbəxtliyi qoruyun” (1980), “Qarabağ hekayələri” (1985), “Samux əfsanəsi” (1988), “Su altında illər” (1990) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

10 May - Şair Musa Yaqubun anadan olmasının 85 illiyi, (1937-2021)

Musa Yaqub (Yaqubov Musa Səfiməmməd oğlu) İsmayılı rayonunun Buynuz kəndində anadan olmuşdur. Göyçay Pedaqoji Məktəbini bitirdikdən sonra Tircan kənd orta məktəbində müəllim (1957-1958), Buynuz kənd ibtidai məktəbində müəllim və direktor (1958-1967) işləmişdir. ADU-nun filologiya fakültəsində qiyabi təhsil almışdır (1967-1973). Bakıya köçəndən sonra Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının Bədii Ədəbiyyatı Təbliğ Bürosunda direktor müavini, "Azərbaycan" jurnalında poeziya şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışmışdır (1974-1978). Daha sonra İsmayılı rayonunda çıxan "Zəhmətkeş" qəzetinin redaktoru olmuşdur (1978). Ədəbi fəaliyyətə 1957-ci ildə "Azərbaycan gəncləri" qəzetində çap olunan "İki qəlb, iki dünya" poeması ilə başlamışdır. Moldovada Sovet ədəbiyyatı, Ukrayna və Özbəkistanda Azərbaycan ədəbiyyatı günlərində və digər ümumittifaq tədbirlərində iştirak etmişdir. Azərbaycan KP İsmayılı rayon Partiya Komitəsinin büro üzvü, rayon Xalq Deputatları Soveti ticarət və məişət xidməti daimi komissiyasının sədri olmuşdur (1979). Milli Məclisin deputatı (1995-2000-ci illər üzrə) seçilmişdir. M.F.Axundov adına Mükafata layiq görülmüşdür. Musa Yaqub 7 may 2021-ci ildə 84 yaşında vəfat etmişdir.

Kitabları: "Yarpaqlar oxuyur" (1966), "Bu məhəbbət yaşadır məni" (1966), "Bu məhəbbət yaşadır məni" (1970), "Mənim kainatım" (1973), "Üzü bəri baxan dağlar" (1977), "Yaxşı ki, sən varsan" (1979), "Bir sim üstə" (1983), "İki qəlbın işığı" (1985), "Mənim sevgi taleyim" (1988), "Ürəyimdə yerin qaldı" (1992), "Nanə yarpağı" (1996), "Payızdan yaza yol varmı" (1999), "Ruhumla söhbət" (2000), "Bu dünyanın qara daşı göyərməz" (2007), "Dövrün dəyirmanı" (2012) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**15 May - Şair, pedaqoq Allahverdi Tağızadənin anadan olmasının 90 illiyi,
(1932-2000)**

Allahverdi Tağızadə Naxçıvanın Yaycı kəndində anadan olub. Kənd məktəbini bitirdikdən sonra, Naxçıvan Muəllimlər İnstitutunun dil və ədəbiyyat fakültəsinə daxil olmuşdur (1949). Sonra Gəncə Pedaqoji İnstitutunun filologiya fakültəsində təhsil almışdır. Bədii yaradıcılığa tələbəklik illərindən başlamışdır. “Tarlada” adlı ilk şeiri 1955-ci ildə “Azərbaycan gəncləri” qəzetində dərc edilmişdir. Bundan sonra “Şərq qapısı” qəzetində şeirlərini və vətənpərvərlik mövzusunda yazdığı əsərlərini dərc etdirmişdir. Onun sonrakı həyatı Bakı ilə-Azərbaycan Dövlət Xarici Dillər İnstitutu ilə bağlı olmuşdur. SSRİ və xarici ölkə xalqları ədəbiyyatından poetik tərcümələr etmişdir. Azərbaycan Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyi kollegiyasının Fəxri Tərifnaməsinə layiq görülmüşdür (1977).

Allahverdi Tağızadə 8 mart 2000-ci ildə dünyasını dəyişmişdir.

Kitabları: “Sənin əllərin” (1964), “Mənim narahatlığım” (1970), “Gözəlliyyənin soragında” (1975), “Görüş” (1980), “Ömürdən nişanə” (1986), “O tayda bir çinar” (1990) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**18 May - Şair, publisist Eldar Nəsiblinin anadan olmasının 70 illiyi,
(1952-2010)**

Eldar Nəsibli Sibirel Sibirin Baxçar rayonunun Çerņişovka kəndində anadan olub. Çünki valideynləri 1948-ci ildə Sibirin Tomsk vilayətinə sürgün edilib. Valideynləri bəraət aldıqdan sonra sürgündən öz doğma yurdlarına - Qazax rayonunun Sarıvəlli (İkinci Şıxlı) kəndinə qayıdıb və orta təhsili orada alıb. Azərbaycan Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsini bitirib. Şairin "Ağacların söhbəti" adlı ilk şeri 1968-ci ildə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində işıq üzü görüb. Eldar Nəsiblinin şeirləri bir çox dillərə tərcümə edib. O, uzun müddət "Elm və həyat" jurnalında məsul katib vəzifəsində çalışıb. "Mərhəmət" jurnalının baş redaktoru olub və "Azərbaycan" qəzetində bölgə müxbiri işləyib. 1982-ci ildə SSRİ Yazıçılar İttifaqına üzv seçilib. E.Nəsiblinin şeirlərinin çapına respublika və İttifaq mətbuatlarında geniş yer ayrılıb. O, həm də tərcüməçidir. Marina Svetayeva, Yevgeni Yevtuşenko, Sergey Yesenin kimi bir çox tanınmış rus şairlərinin, eləcə də görkəmli rumın şairi Mixail Emneskonun əsərlərini Azərbaycan dilinə çevirib. Bir çox şerinə musiqi bəstələnib.

Şair Eldar Nəsibli Sibirel 11 oktyabr 2010-cu ildə Qazaxda baş verən avtomobil qəzasında həlak olub.

Kitabları: "Salam, dan ulduzu", "Məni səsləyən var", "Harayla məni", "Dünya məndən gəlib, keçir", "Bu da bir ömürdür ağı, qaralı" "Bura Qazaxdır, oğlum!", "Turan Şərqişi" şeirlər kitablarının, "Yaddaş" poemasının və "Yaşamaq da igidlikdir" xatirə kitabının müəllifidir.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**21 May - Şair, dramaturq Cahan Əfruzun anadan olmasının 100 illiyi,
(1922-1984)**

Dilanova Cahan Hüseyn qızı Tovuz rayonunun Öysüzlü kəndində doğulmuşdur. Gənclik dövründə Türkmənistanın Aşqabad şəhərində yaşamışdır (1938-1942). Sonra doğma vətənə qayıtmış, Tovuz şəhərində orta təhsili başa çatdırmışdır (1943). ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1945-1950). Bakıda orta məktəbdə Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi işləmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1940-cı ildən başlamış, aşiqvari (təcnis, qoşma, qoşa yarpaq, gözəlləmə) lirik şeirlərini dövrü mətbuatda müntəzəm çap etdirmişdir. Onun yaradıcılığında ictimai-siyasi məzmunlu lirika da başlıca yer tutmuşdur. “Şeirlər və poemalar”(1954) almanaxında “Dağlar” poeması çap olunmuşdur. Opera Teatrı üçün “Etibar”(1955) librettosunu, “Qanqın işıqları”, “İlham pərisi” pyeslərini qələmə almışdır.

Cahan Əfruz (Dilanova) həm də dramaturq idi. Onun “İki ana”, “Sevgi sətirləri”, “Şeirlər”, “Dağlar”, “İki bayram” kitabları rus, ispan, türkmən, hind dillərinə tərcümə olunub. Hindistanda baş verən hadisələrdən bəhs edən “Qanqın böyük dalğası”, “Tahirin aqibəti” və digər əsərləri 1970-ci illərdə Moskvada səhnələşdirilib və böyük uğur qazanıb. “Gəldim ki, deyəm, sevirəm”, “İlham pərisi” əsərləri Azərbaycanda və keçmiş SSRİ-nin başqa respublikalarında tamaşaya qoyulub.

Cahan Əfruz 1984-cü il dekabrın 6-da Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: “Şeirlər” (1956), “İki bayram” (1963), “Qanqın böyük dalğası”(1981), “Xoşbəxtlikdən heç kəs ölməmişdir (1982) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

30 May - Şair Mirzə Ələkbər Sabirin anadan olmasının 160 illiyi, (1862-1911)

Ələkbər Zeynalabdin oğlu Tahirzadə (Sabir) Şamaxıda anadan olmuşdur. Sabir 12 yaşına qədər dini düzgün anlamayan və təbliğ etməyən mövhumatçıların yanında oxumuş, sonra məşhur şair Seyid Əzimin açdığı yeni üsullu məktəbə keçmişdir. Bu məktəb onun üçün faydalı olmuş, xüsusilə biliyinin və şairlik istedadının inkişafına kömək etmişdir. Lakin bir-iki il sonra atası Ələkbəri təhsildən ayıraraq öz dükanında köməkçi işlətməmişdir. Ancaq elmə və ədəbiyyata həvəsi sönməyən gənc yenə oxuyub - yazmağında davam etmişdir. O, "Molla Nəsrəddin" jurnalını öz arzularına müvafiq

həqiqi bir xalq jurnalı kimi qarşılımış, onun ən fəal müəlliflərindən biri olmuşdur. Bu zamandan Cəlil Məmmədquluzadə ilə Sabir arasında qırılmaz dostluq münasibətləri yaranmışdır. 1908-ci il aprelin 11-də Bakı Quberniya Ruhani İdarəsində imtahan verən şair mayın 7-də Tiflisə getmiş, Qafqaz Şeyxülislamı İdarəsindən ana dili və şəriət müəllimi diplomu almışdır. Lakin Qoridən aldığı bir məktubdan sonra o, seminariyadan ümidini kəsməli olmuşdur. Bir müddət şair Şamaxı məktəblərindən birində köməkçi müəllim sifətilə dərs demişdir. Həmin ilin sentyabr ayında Sabir çoxdan arzuladığı "Ümid" məktəbini açmağa müvəffəq olmuşdur. Həmin məktəbdə 60-a qədər şagird oxuyurdu. 1910-cu ilin əvvəllərində Sabir Bakıya işləməyə gəlir. Əvvəlcə "Zənbur" jurnalının redaksiyasında çalışır. "Günəş" qəzeti hər həftənin cümə günü "Palanduz" sərlövəsi ilə gülüş səhifəsi buraxırdı. Sabir bu səhifədə "Nizədar" və "Çuvalduz" imzaları ilə müntəzəm surətdə ifşaçı əsərlər çap etdirir. Şair eyni zamanda "Molla Nəsrəddin"ə də yazmaqda davam edir. Böyük şair 1910-cu ilin axırlarında ciyər xəstəliyinə tutulur və Şamaxıya qayıdır. 1911-ci ilin may ayında o, müalicə üçün Tiflisə gedir, dostu C. Məmmədquluzadənin evində yatır. "Molla Nəsrəddin" in əməkdaşları şairə böyük qayğıkeşlik göstərirlər. M.Ə.Sabir 1911-ci il iyulun 12-də, həyatının və yaradıcılığının ən parlaq bir vaxtında vəfat edir.

M.Ə.Sabirin xatirəsinə hörmət əlaməti olaraq vəfatından bir il sonra, 1912-ci ildə arvadı Büllurnisə xanım, dostları Abbas Səhhət və M.Mahmudbəyovun səyi ilə onun şerləri "Hophopnamə" adı ilə çap olunur.

Kitabları: "Hophopnamə" və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

31 May - Yazıçı Fuad Tarverdiyevin anadan olmasının 90 illiyi, (1932)

Tarverdiyev Fuad Cəfər oğlu İrəvan şəhərində anadan olmuşdur. Orta məktəbin yeddinci sinfini bitirib Əzim Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Məktəbində təhsil almışdır (1946-1951). Sonra ADU-nun filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsilini davam etdirmişdir (1951-1956). Əmək fəaliyyətinə C.Cabbarlı adına “Azərbaycanfilm” kinostudiyasının xronika şöbəsində redaktor kimi başlamışdır (1956). 1957-ci ildən Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verlişləri Şirkətində işləmişdir. Əvvəlcə proqram redaksiyasının baş redaktoru, sonra komitə sədrinin müavini olmuşdur (1983-1990). Ədəbi yaradıcılığa “Göyərçin” jurnalında çap etdirdiyi “Alma” adlı ilk hekayəsi ilə başlamışdır. Bədii tərcümə ilə də məşğul olmuşdur. Xidmətlərinə görə “Şərəf nişanı” ordeni, “Azərbaycanın qabaqcıl maarif işçisi”, “Televiziya və radio əlaçısı” nişanları ilə təltif edilmişdir. Azərbaycan Yazıçılar və Jurnalistlər birliklərinin üzvüdür. Respublikanın Əməkdar jurnalisti (1990) fəxri adına layiq görülmüşdür.

Kitabları: “Uçub səni taparam” (1979), “Mənim günəşim” (1982), “Gilavar- 2” əməliyyatı” (1985), “Günüm, ayım, Günayım” (1989), “Elçinurun üç səyahəti” (1992) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

Xarici  d biyyat

**2 May - Avstraliya yazıçı Alan Marşallın anadan olmasının 120 illiyi,
(1902-1984)**

Avstraliya yazıçı və publisisti Alan Marşall altı yaşında polimielit xəstəliyi keçirmiş, əlil qalmışdır. Bu, onun həyatına v  ədəbi karyerasına təsir etmişdir. 1920-ci illərdə ədəbi yaradıcılığa başlamışdır. Yazıçının  n məşhur kitablarından olan “Mən g lm ç l rd n tullanmağı bacarıram” (1955) onun avtobioqrafik trilogiyasının ilk hissəsidir. Digər iki kitab isə “Hər yerdə bitən ot” (1962) v  “Mənim qəlbimdə” (1963) adlanır. Kitabın qəhrəmanları v  hadisələrin baş verdiyi məkanlar real insanlar və yerlər olmuşdur. Yazıçı həmçinin Avstraliya aboriginl rinin  fsan l rini toplamış v  nəşr etdirmişdir.

Alan Marşall 1984-c  il yanvarın 21-də vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

19 (31) May - Rus yazıçısı Konstantin Georgiyeviç Paustovskinin anadan olmasının 130 illiyi, (1892-1968)

Rus sovet yazıçısı, rus ədəbiyyatının klassiki Konstantin Georgiyeviç Paustovski Moskvada anadan olmuşdur. 1898-ci ildə ailəsi ilə Ukraynaya köçmüş, 1904-cü ildə Kiyevdə gimnaziya daxil olmuşdur. 1912-ci ildə oranı bitirdikdən sonra Kiyev Universitetinin tarix-filologiya fakültəsinə qəbul olunmuşdur. I Dünya Müharibəsi başladığı zaman Moskvaya qayıtmış, müxtəlif işlərdə çalışmışdır. 1930-cu illərdən “Pravda” qəzetində, “30 gün” və digər jurnallarda jurnalist kimi fəaliyyət göstərmiş, çoxlu səyahət etmişdir. 1928-ci ildə ilk hekayələr toplusu olan “Qarşı gəmilər” çapdan çıxmışdır. 1931-ci ildə “Kara-Buqaz” povesti ilə ədəbi yaradıcılıq fəaliyyətini seçmiş və peşəkar yazıçı olmuşdur.

1932-ci ildə ölkənin şimalına səfər etmiş və bu səfərin təəssüratları “Şarl Lonsevilin taleyi”, “Göl cəbhəsi” povestləri və oçerklərdə öz əksini tapmışdır. II Dünya Müharibəsi zamanı bir müddət hərbi müxbirlik etmiş, sonra yeni pyesi üzərində işləməsi üçün ailəsi ilə birgə Alma-Ataya göndərilmişdir. Burada o, “Nə qədər ki, ürək vurur” pyesini, “Vətənin tüstüsü” romanını, bəzi hekayələrini qələmə almışdır. 1950-ci illərin ortalarında Paustovski dünya tərəfindən tanınmışdır. Avropaya səyahət imkanı qazanan yazıçı bir çox ölkələrdə olmuş, bir müddət Kapri adasında yaşamışdır. 1965-ci ildə Nobel mükafatına mümkün namizədlər sırasında olmuş, amma mükafat M.Şoloxova verilmişdir.

Görkəmli yazıçı Konstantin Georgiyeviç Paustovski 1968-ci il iyulun 14-də Moskvada vəfat etmişdir.

K.G.Paustovski özündən sonra çox böyük ədəbi irs qoymuşdur. “Kolxida”, “Qara dəniz”, “Şimal”, “Meşəra diyarı”, “Qızılgül” povestləri, 6 kitabdan ibarət avtobiqrafik “Həyat haqqında povest” əsəri və s. böyük yazıçının adını daim yaşadacaq dəyərli ədəbi nümunələrdir. Onun əsərləri ekranlaşdırılmış, bu əsərlərin motivləri əsasında filmlər, seriallar və cizgi filmləri çəkilmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

İncəsənət

2 May - Əməkdar artist, dramaturq Məcid Şamxalovun anadan olmasının 115 illiyi, (1907-1984)

Məcid Baba oğlu Şamxalov Ağdam rayonunun Gülablı kəndində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini kənddə almış, 1918-ci ildə ailəliklə Bakıya köçmüşlər. Burada S.S.Axundovun rus-tatar məktəbini bitirmişdir. M.F.Axundov adına Dövlət Teatr Texnikumunda təhsil aldıqdan sonra (1924-1926) taleyini milli səhnəyə bağlamış, Azərbaycan Akademik Dram Teatrında aktyor işləmişdir. İlk ədəbi-ictimai fəaliyyəti "Damğa" tənqid-təbliğ teatrında rejissorluğu dövründə kiçik həcmli əsərlər yazması ilə başlamışdır. Onun ilk əsəri "Mənzər" 1955-ci ildə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında çap olunmuşdur. Gənc məzhəkəçilərin respublika müsabiqəsində I yeri tutduğuna görə "Qızıl medal"a layiq görülmüşdür.

Məcid Şamxalov 1984-cü il oktyabrın 13-də Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: "Mənzər" (1957), "Qaynana" (1964) və s.

Filmoqrafiya: "Qız qalası əfsanəsi" (1923), "Lətif" (1930), "Məhəbbət" (1935), "Bakılılar" (1938), "Qara daşlar" (1956), "Qaynana" (1978) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**12 May - Xalq artisti, bəstəkar Səid Rüstəmovun anadan olmasının 115 illiyi,
(1907-1983)**

Səid Əli oğlu Rüstəmov İrəvan şəhərində anadan olmuşdur. 1924-cü ildə musiqi məktəbinin xalq çalğı alətləri şöbəsinə qəbul olunub. 1926-cı ildə Müəllimlər Seminariyasını bitirdikdən sonra 19 nömrəli birinci dərəcəli məktəbə müəllim təyin olunub. 1932-ci ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunu bitirib. Musiqi məktəbləri üçün "Not savadı" dərslisinin əsas tərtibçilərindən biri olanda da, ilk "Tar məktəbi" dərslərini yazanda da, 1931-ci ildə respublikamızda notla çalan ilk xalq çalğı alətləri orkestrinin bədii rəhbəri və baş dirijorunun köməkçisi, sonralar isə orkestrin bədii rəhbəri və baş dirijoru, Fioletov adına klubun mahnı və

rəqs ansamblının (1945), Azərbaycan Dövlət Mahnı və Rəqs Ansamblının (1951) rəhbəri vəzifəsində çalışanda da öyrətmək məharəti ilə tanınan pedaqoq kimi fərqlənmişdir. Dahi Üzeyir Hacıbəyovun vəfatından sonra Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının sədri vəzifəsinə seçilməsi və 1953-cü ilədək həmin postda ustad müəllimin adına layiq çalışması onun həm də ictimai xadim kimi yetişməsini göstərirdi. S.Rüstəmov dəfələrlə Bakı şəhər Sovetinə deputat seçildiyi illərdə də zəhmətkeşlərin mədəni həyat səviyyəsinin yüksəlməsi naminə yorulmadan çalışmışdır. Bəstəkar, dirijor, pedaqoq, Əməkdar incəsənət xadimi (1938), SSRİ Dövlət mükafatı laureatı (1951), Azərbaycanın Xalq artisti (1957) S.Rüstəmov üç dəfə Qırmızı Əmək Bayrağı ordeni və Xalqlar Dostluğu ordeni və bir sıra medallarla təltif olunmuşdur. O, Azərbaycan Xalq Çalğı Alətləri Orkestrinin bədii rəhbəri və dirijoru (1935-1975) idi.

Səid Rüstəmov 1983-cü il iyun 10-da, 76 yaşında vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Alma", "Ana məktəb", "Azərbaycan melodiyası", "Dağlar", "Dəstə rəhbəri", "Düşərgəməz", "Getmə", "Gəlin baxçamıza", "Gün, çıx", "Keçi", "Kəndimiz", "Maral", "Qaytağı", "Qış baba", "Quzum", "Saat", "Səhər nəğməsi" və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

15 May - Xalq artisti, bəstəkar Rauf Hacıyev anadan olmasının 100 illiyi, (1922-1995)

Rauf Soltan oğlu Hacıyev Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Üç yaşınadək gözləri görməyib, sonrandan görmə qabiliyyəti bərpa olunub. Onun musiqi istedadı erkən yaşlarından özünü büruzə vermişdir. Raufun bəstəkarlıq sahəsində formalaşmasında Üzeyir Hacıbəyovun mühüm rolu var. Belə ki, Raufun fortepiano üçün pyeslərini ("Tarantella", "Dağıstan", "Ləzgihəngi") dinlədikdən sonra dahi bəstəkar onun fitri istedadını yüksək qiymətləndirmiş və ilyarım onunla məşğul olandan sonra Rauf bir neçə mahnı bəstələmişdir. Həmin mahnılardan xüsusilə "Samur", "Mingəçevir", "Gənclik marşı" ona şöhrət gətirmişdir. İlk gənclik məhsulu olan bu mahnılardan sonra mahnı janrı R. Hacıyevın yaradıcılığında aparıcı əhəmiyyət kəsb etmişdir. Xüsusilə bəstəkarın həm ifaçılar, həm də musiqisevərlər arasında aşağıdakı mahnıları daha çox populyarlıq qazanmışdır: "Sevgilim", "Mənim Azərbaycanım", "Lirik mahnı", "Bahar gəlir", "Sevimli şəhər", "Bakı haqqında mahnı", "Leyla", "Neft daşlarında", "Ceyran" və sair. O, 15-ə qədər filmə ("Əhməd hardadır", "Mən rəqs edəcəyəm", "Bir qalanın sirri", "Kölgələr sürünür", "Qara daşlar" və s.) musiqi yazmışdır. Bu filmlərdə musiqi obrazların dolğun təcəssümü, səmimiyyəti, gözəl melodikliyi, şəffaf orkestrləşdirməsi ilə fərqlənir. R. Hacıyev 7 operetta yazmışdır. O, 1964-cü ildə M. Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasına direktor, 1965-ci ildə isə Azərbaycan Respublikasının mədəniyyət naziri təyin olunmuşdur. Nazir işlədiyi illərdə onun təşəbbüsü ilə Azərbaycan Dövlət Xor Kapellası, Mahnı Teatrı, Azərbaycan Dövlət Rəqs Ansamblı, eləcə də dünyada birinci Xalça Muzeyi açılmışdır. Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının V qurultayında İdarə Heyətinin birinci katibi, VI qurultayda isə İdarə Heyətinin katibi seçilmişdir. R. Hacıyev SSRİ xalq artisti (1978 adına layiq görülmüşdür.

Rauf Hacıyev 1995-ci il sentyabrın 19-da Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: **Baletlər-** "Yallı" (1969), "Ləzgihəngi" (1969), "Azərbaycan süitəsi", "Üç inqilab" (1973), "Alov"; **Simfonik poemalar-** "Şeyx Sənan" (1982), "Səbuhi" (1983), "Həzi Aslanov" (1984), "Səməd Vurğun" kantatası; Forteplano üçün 3 pyes: "Taratella", "Dağıstan", "Ləzginka";

Filmoqrafiya: "Abşeron ritmləri" (film, 1970), "Azərbaycan elləri" (film, 1976).

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**20 May - Xalq artisti, müğənni Həqiqət Rzayevanın anadan olmasının
115 illiyi, (1907-1969)**

Azərbaycan səhnəsində çıxış edən ilk qadın müğənnilərimizdən biri - Həqiqət Əli qızı Rzayeva Lənkəran rayonunun kiçik kəndlərindən birində anadan olmuşdur. Azərbaycan sovetləşəndən sonra isə onun ailəsi Bakıya köçür. Gənc Həqiqət də operaya və səhnəyə həvəs Bakıda həvəskar teatr dərnəyinə getməsindən sonra yaranır. Bəstəkar Müslüm Maqomayev səsini yoxlayandan sonra onu Azərbaycan Opera Teatrında işə götürür. Ailəsinin narazı olmasına baxmayaraq, Həqiqət xanım Opera Teatrına ömürlük bağlanmış olur. 1928-1932-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının muğam şöbəsində oxuyur. Burada o, Cabbar Qaryağdıoğlu, Seyid Şuşinski və Qurban Pirimovdan dərslər alır. 1927-1952-ci illərdə Opera və Balet Teatrının solisti, muğam və xalq mahnılarımızın ifaçısı kimi tanınır. Ərəbzəngi ("Şah İsmayıl" - Müslüm Maqomayev), Leyli, Əsli, Telli ("Leyli və Məcnun", "Əsli və Kərəm", "Arşın Mal Alan" - Üzeyir Hacıbəyov), Şahsənəm ("Aşıq Qərib" - Zülfüqar Hacıbəyov) onun yaratdığı əsas səhnə obrazlarıdır. Rzayeva az filmdə çəkilməmişdir. Lakin bu filmlərə baxdıqda onun nəinki bir opera müğənnisi, həmçinin, çox istedadlı bir kino aktrisası olduğunu da görürük. "Ögey ana" filmində Qəmər xala obrazı buna yaxşı misal ola bilər. Həqiqət Əli qızı Rzayeva Azərbaycanın xalq artisti (1946) adına layiq görülmüşdür.

Həqiqət Rzayeva 2 avqust 1969-cu ildə Bakıda vəfat etmişdir.

Filmoqrafiya: "Lətif" (film, 1930), "İsmət" (film, 1934)-Həqiqət, "Dostlar" (film, 1934)-Ana, "Ögey ana" –Qəmər xala (film, 1958), "Muğamlar" (film, 1965), "Üzeyir ömrü" (film, 1981) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**22 May - Xalq artisti, bəstəkar Aqşin Əlizadənin anadan olmasının 85 illiyi,
(1937-2014)**

Aqşin Əliqulu oğlu Əlizadə Bakıda anadan olub. Bakı Konservatoriyasını, Cövdət Hacıyevin bəstəkarlıq sinfini bitirib (1962). Tələbə vaxtı yazdığı sonata Gənc Bəstəkarların I Ümumittifaq Müsabiqəsində I dərəcəli diploma (1962), sonra yazdığı Birinci simfoniya "Zaqafqaziya Baharı" festivalında I diploma layiq görülüb. 16 simli alətlər üçün yazılan "Ekspressiya" əsəri aleatorik və sonor texnikası üçün maraqlı təcrübədir. "Bayatılar" əsəri Azərbaycan musiqisində özünəməxsus eksperiment olaraq, daha çox monodik xarakter daşıyır. Aqşin Əlizadənin yaradıcılığının ümumi cəhətləri virtuoz etnoqrafizm, dərin fəlsəfi ümumiləşdirmə, emosional genişlik, konstruktivlik, şərqşayağı əlvan dekor və ciddi forma mütənasibliyidir. Əsas əsərləri "Babək" baleti, "Qafqaza səyahət" baleti, "Ümid valsı" baleti, 5 simfoniya, xor üçün "Bayatılar", "Təntənə", "Azərilər" kantatası, "Ana torpaq", "Qədim lay-lay", kamera orkestri üçün "Pastoral", "Aşıqsayağı", "Cəngi", "Kənd suitası", "Uşaq süitəsi", fortepiano üçün sonata, "Dastan", "Qədim oyunlar", "Portret", xoreoqrafik simfoniya və s. 50-dən artıq bədii film, cizgi filmi və tamaşaya musiqi yazıb. Xalq artisti, professor, Azərbaycan SSR Dövlət Mükafatı laureatı (1978) A. Əlizadə "Şöhrət" və "Şərəf" ordenlərinə layiq görülüb.

Aqşin Əlizadə 3 may 2014-cü ildə vəfat etmişdir.

Baletlər: "Babək" (1979), "Qafqaza səyahət" (2002), "Ümid valsı" (2008)

Orkestr üçün bəstələr: Beş simfoniya, Skripka ilə orkestr üçün konsert, Violonçel ilə orkestr üçün poema və s.

Kamera əsərləri: Kamera simfoniyası, "Kənd süitəsi", "Uşaq süitəsi", "Pastoral" "Aşıqsayağı", "Cəngi", "Abşeron lövhələri", "Şirvan lövhələri", Skripka və fortepiano üçün "Portret", Forteplano üçün "Dastan" Forteplano üçün "Köhnə oyunlar", Skripka və orqan üçün "Dialog" və s.

Vokal-simfonik əsərləri: "Azərilər" və "Təntənə" kantatası, "Ana torpaq" odası, "Bayatılar" (xor tsikli a capella), "Qədim laylay" (a capella xoru üçün), "Yumoreska" (uşaq xoru üçün) və s.

Filmoqrafiya: "Axtarış həvəsi" (film, 1970), "Fitnə" (film, 1970), "Dəmirağac" (film, 1971), "Torpaq patriarxları" (film, 1971), "Tülkü həccə gedir" (film, 1971), "Çaqqal oğlu çaqqal" (film, 1972), "Qızıl qaz" (film, 1972), "Bulud niyə ağlayır?" (film, 1973) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**31 May - Xalq artisti, müğənni Sara Qədimovanın anadan olmasının 100 illiyi,
(1922-2005)**

Sara Qədimova Bakıda anadan olub. Əslən Ağdamın Abdal-Gülablı kəndindəndir. Əmək fəaliyyətinə 1941-ci ildə Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının solisti kimi başlayan Sara xanım nadir istedadı sayəsində qısa müddət ərzində müğənni kimi tanınıb, dinləyicilərin böyük məhəbbətini qazanıb. Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrında aparıcı partiyalarda çıxış edən Sara Qədimovanın adı opera səhnəsində yaratdığı Leyli və Əsli obrazları ilə yadda qalıb.

Onun oxuduğu "Bayatı-Şiraz", "Şur", "Şahnaz", "Qatar", "Mahur-hindi", "Xaric segah" muğamları və müxtəlif Azərbaycan xalq mahnıları ifaçılıq sənəti tariximizə qızıl hərflərlə yazılıb. Müğənninin ifasında "Qarabağ şikəstəsi" isə Azərbaycan musiqisi tarixində özünəməxsus yer tutur. Xalq musiqisinin incəliklərinə dərinlən Sara xanım ifa üslubu ilə milli musiqi xəzinəmizi zənginləşdirən böyük sənətkarlardan olub, dərin tarixi köklərə və ənənələrə malik Azərbaycan xanəndəlik məktəbində layiqli yer tutaraq, onun inkişafına öz töhfəsini verib. Dinləyicinin daxili aləminə nüfuz etmək, onda güclü emosional təsir yaratmaq bacarığı Sara Qədimova yaradıcılığının xarakterik xüsusiyyəti idi. Müğənninin altmış ildən artıq bir dövrü əhatə edən yaradıcılığının başlıca qayəsi Azərbaycan mədəniyyətinə xidmət göstərmək olub. Sara Qədimovanın milli musiqimizə hədsiz sədaqətlə səciyyələnən həyat yolu gənc xanəndələr nəsli üçün daim örnekdir. Milli mədəniyyətimizi dəfələrlə xarici ölkələrdə böyük uğurla təmsil etmiş Sara Qədimova Azərbaycan xalq musiqisini müxtəlif xalqların nümayəndələrinə sevdirə bilib və çıxış etdiyi ən mötəbər səhnələrdə dərin rəğbətlə qarşılanıb. Sara xanım SSRİ-nin "Şərəf nişanı", Azərbaycanın "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Sara Qədimova 2005-ci il may ayının 12-də vəfat etmişdir.

Əsas rolları: "Leyli və Məcnun (opera)" operasında Leyli, "Əsli və Kərəm" operasında Əsli, "Aşiq Qərib" operasında Şahsənəm

Filmoqrafiya: "Qayğı" (film, 1943), "Sara Qədimova" (film, 2003)

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

17 May - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Şükürov Şahlar Əvəz oğlunun anadan olmasının 70 illiyi, (1952-1990)

Şahlar Şükürov Kəlbəcər rayonunun Zülfüqarlı kəndində anadan olmuşdur. Məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutuna daxil olmuşdur. 1972-ci ildə təhsilini başa vurduqdan sonra hərbi xidmətə getmişdir. Ordudan tərxis edildikdən sonra Ucar rayonu Daxili İşlər Şöbəsində çalışmışdır. 1986-cı ildə Rostov Ali Polis Akademiyasını bitirmişdir. Polis mayoru Şahlar Şükürov Zərdab rayonunda rəis müavini vəzifəsində çalışmışdır. O, tez-tez döyüş bölgələrinə getmiş, torpaqlarımızın bütövlüyü uğrunda qaynar döyüşlərə atılmışdır. 1990-cı ilin 11 iyulunda Tərtər-Kəlbəcər yolu ilə hərəkət edən maşın karvanı erməni işğalçılarının hücumuna məruz qalmışdır. Bu zaman son nəfəsinədək vuruşan Şahlar Şükürov qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Şahlar Şükürov Kəlbəcər rayonunun Zülfüqarlı kəndində dəfn edilib. Ailəli idi, iki övladı yadigar qalıb.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 sayılı fərmanı ilə Şükürov Şahlar Əvəz oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

Zərdab rayonunda adına küçə var. Buradakı məktəblərdən biri onun adını daşıyır.

*Sən mənə anasan, anamdan əziz,
Sənə məhəbbətim dənizdir, dəniz.
Ömrümün bir anı keçməsin sənsiz,
Ey mənim varlığım, qəlbim, vicdanım,
Mən sənə qurbanam, Azərbaycanım!*

Solmaz Şirin

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

22 May - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Nəşibov Mərifət Əhməd oğlunun anadan olmasının 50 illiyi, (1972-1992)

Qazax rayonunun Məzəm kəndində anadan olmuşdur. 1979-1989-cu illərdə Qazax rayon kənd məktəbində təhsil almışdır. 1990-cı il hərbi xidmətə çağırılır. Sovet ordusunda xidmət edir və 1 ildən sonra Vətənə qayıdır. Mərifət könüllü olaraq Milli Orduya yazılır və onun cəbhə həyatı başlayır. İlk gündən qorxmazlığı, mərdliyi cəbhədə ona hörmət qazandırmışdı. Döyüşlərdə ön cərgədə olar, rəşadətlə vuruşardı. 1992-ci ilin 28 yanvarında Mərifətin son döyüşü oldu. Qazax rayonunun Quşçu Ayrım kəndində gedən qanlı döyüşdə qəhrəmancasına həlak oldu. Subay idi.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 iyul 1992-ci il tarixli 833 sayılı fərmanı ilə Nəşibov Mərifət Əhməd oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

Qazax rayonunun Məzəm kəndində dəfn edilmişdir. Qazax rayonundakı Heydər Əliyev adına parkda onun adına bulaq tikilmişdir. 2013-cü ildə onunla yanaşı Qazax rayonundan olan digər iki Milli Qəhrəman - Rafiq Alıcanov və Şamoy Çobanovun həyat və döyüş yollarından bəhs edən "Qartal yuvası" sənədli-bədii filmi çəkilmişdir.

2015-ci ildə Qazax və Ağstafada doğulub boya-başa çatmış üç igidin — Mərifət Nəşibov, Rafiq Alıcanov və Şamoy Çobanov haqqında "İZ Production" studiyası tərəfindən "Ölümə qənşər" adlı bədii-sənədli film çəkilmişdir. Ekran əsərində onların döyüş yolundan söz açılıb, yaxın dostlarının, ailə üzvlərinin və qohumlarının xatirələrinə yer verilib.

*Qəhrəman Mehdilərə,
Həzilərə həsədım,
Cəbhələrdən dönməyəm
Atalara həsrətim –
Hərbi andımdır mənim.*

Ələmdar Quluzadə

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

29 May - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Aytəkin Məmmədovun anadan olmasının 55 illiyi, (1967-1991)

Aytəkin Məmmədov Gədəbəy rayonunun Göyəlli kəndində anadan olmuşdur. 1974-1984-cü illərdə orta məktəbdə oxumuşdur. 1985-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. 1987-ci ildə ordudan tərxis edilmişdir. 1991-ci ildə DİN-nin Xüsusi Təyinatlı Polis dəstəsinə daxil olmuşdur. 1991-ci il Xanlar rayonu erməni işğalçıları tərəfindən hücumla məruz qalanda Aytəkin erməni yaraqlılarını məhv edərkən düşmən gülləsinə tuş gəlmiş və qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Subay idi. Göyəlli kənd qəbristanlığında dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 sayılı fərmanı ilə Məmmədov Aytəkin İsrayıl oğluna ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilmişdir.

Gədəbəy rayonunun Göyəlli kənd orta məktəbi onun adını daşıyır, qəhrəmanımızın büstü qoyulmuşdur. Onunla yanaşı Gədəbəy rayonundan olan digər üç Milli Qəhrəman - İsgəndər Aznaurov, İlham Əliyev və Məzahir Rüstəmovun həyat və döyüş yollarından bəhs edən "Alınmaz qalanın qəhrəmanları" sənədli-bədii film (2013-cü ildə) çəkilmişdir.

*Ünvanızsız ölənləri
Axtı, necə unudum?
Bir naməlum əsgərin
Qəbri üstə sükutum –
Hərbi andımdır mənim*

Ələmdar Quluzadə

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

İyun

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

- 1 İyun – Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü, (1950)
- 1 İyun – Ümumdünya Süd Günü, (2001)
- 3 - 4 İyun – Beynəlxalq Su Hövzələrinin Təmizlənməsi Günü, (1955)
- 4 İyun – Beynəlxalq Aqressiya Qurbanı olan Uşaqlar Günü, (1982)
- 5 İyun – Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü, (1972)
- 8 İyun – Ümumdünya Okeanlar Günü, (1992)
- 14 İyun – Beynəlxalq Blogger Günü, (2004)
- 15 İyun – Milli Qurtuluş Günü, (1993)
- 15 İyun – Ümumdünya Külək Günü
- 16 İyun – Beynəlxalq Atalar Günü, (1909)
- 17 İyun – Tibb İşçiləri Günü, (2001)
- 20 İyun – Ümumdünya Qaçqınlar Günü, (2000)
- 21 İyun – Dünya Yoqa Günü
- 23 İyun – Beynəlxalq Olimpiya Günü, (1948)
- 23 İyun – Dövlət Qulluqçularının Peşə Bayramı Günü, (2006)
- 26 İyun – Silahlı Qüvvələr Günü, (1918)
- 26 İyun – Narkomaniyaya və Narkobiznesə qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü

Yubilyar yazıçı və şairlər

- Yazıçı Afaq Məsudun 65 illiyi, (03.06.1957)
- Dramaturq Həsən Qasimovun 110 illiyi, (05.06.1912 - 08.05.1977)
- Şair Taleh Həmidin 70 illiyi, (19.06.1952 - 01.11.2016)
- Yazıçı Cabbar Məcnunbəyovun 110 illiyi, (20.06.1912 - 01.02.1967)
- Şair Eldar Baxışın 75 illiyi, (22.06.1947 - 22.05.1996)
- Maarifçi Həsənbəy Zərdabinin 185 illiyi, (28.06.1837 - 28.11.1907)
- Dramaturq, filosof Mirzə Fətəli Axundovun 210 illiyi, (30.06.1812 - 10.03.1878)

İncəsənət

- Xalq artisti Fidan Qasımavanın 75 illiyi, (17.06.1947)
- Xalq artisti Bülbülün 125 illiyi, (22.06.1897 - 26.09.1961)
- Xalq artisti Sona Hacıyevanın 115 illiyi, (25.06.1907 - 24.012.1979)
- Tarzən Mirzə Mənsurun 135 illiyi, (1887 - 1967)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

- Məmmədov Mövsüm Şahin oğlunun 55 illiyi, (06.06.1967)
- Şahverdiyev İsrəfil Şahverdi oğlunun 70 illiyi, (11.06.1952 - 13.01.1994)
- Behbudov Səfiyar Abuzər oğlunun 65 illiyi, (18.06.1967 - 21.03.1992)
- Əsədov Malik Hamil oğlunun 60 illiyi, (27.06.1962 - 18.01.1992)
- Fərəcov Ənvər Səyyad oğlunun 70 illiyi, (28.06.1952 - 11.09.1991)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 İyun – Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü, (1950)

“Uşaqlar bizim gələcəyimizdir, gələcəyimizi nə cür tərbiyə edəcəyiksə, ölkəmizin, millətimizin, dövlətimizin sabahı bundan asılı olacaqdır!”

Ümummilli lider Heydər Əliyev

1 İyun – Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi

Gününün

(International Children's Day)

qeyd olunması 1950-ci ildə BMT

Baş Assambleyası tərəfindən

qərara alınıb. Həmin gün təşkil

olunan Qadınların Beynəlxalq

Konfransında uşaq hüquqlarının

təmin edilməsi ilə bağlı təkliflər

səslənib və elə həmin tədbirdə də

1 iyun tarixini uşaqların

beynəlxalq müdafiəsinə həsr etmək qərarı verilib. Bu gün dünyanın əksər ölkələrində olduğu kimi, bu gün Azərbaycanda da qeyd edilir. Bu bayramla yanaşı, BMT-nin Baş Assambleyası tərəfindən 20 noyabr tarixində Ümumdünya Uşaqlar Günü də qeyd olunur. Ümumdünya Uşaqlar Günü 1954 - cü ildə BMT-nin Baş Assambleyasının № 836 (IX) sayılı qətnaməsində 1956 – c ı ildən bütün dövlətlərdə uşaqların şərəfinə keçirilməsi tövsiyə edilən bayram kimi qeyd olunub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycan Respublikasında uşaqlara dövlət qayğısının gücləndirilməsi, uşaq problemlərinə vətəndaş cəmiyyəti qurumlarının diqqətinin artırılması və ölkənin uşaqlarla bağlı demoqrafik perspektivlərinin müəyyənləşdirilməsi məqsədi ilə 22 dekabr 2008-ci il tarixli sərəncam imzalamışdır. Sərəncama görə 2009 - cu il "Uşaq ili" elan olunmuşdur. 1924-cü ildə ilk dəfə olaraq Uşaqların hüquqlarını təmin edən Bəyənnamə qəbul edilmişdir. Bu bəyənnamədə deyilirdi ki, "bəşəriyyət məcburdur ki, uşaqları ən yaxşı şeylərlə təmin etsin". Həmin bəyənnamənin qəbul edilməsi ilə bağlı ilk işlər Eglantyne Djebb tərəfindən görülmüşdür. O, bacısı Doroti Bakstonun köməyi ilə 1919 - cu ildə uşaqlara yardım göstərmiş, onların müdafiəsini təmin etmək üçün Londonda Uşaqlara Yardım Fondunun əsasını qoymuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

1 İyun – Ümumdünya Süd Günü, (2001)

Ümumdünya Süd Günü'nün məqsədi uşaqların müdafiəsində, sağlamlığında südün rolunun aşılmasıdır. Süd məhsullarının faydası çoxdan təsdiq olunmuş bir faktır. Süd məhsulları mədə şirəsinin ifraz olunmasını stimullaşdırır, bağırsaqların fəaliyyətini və maddələr mübadiləsini yaxşılaşdırır, orqanizm tərəfindən çox tez və asan mənimsənilir. Bundan əlavə, insan orqanizminə düşükdə südturşulu

bakteriyalar C, B1, B2, B12, D vitaminlərini və hətta təbii antibiotikləri istehsal edir ki, onlar xəstəlikləri törədən mikrobların (o cümlədən, mədə-bağırsaq və vərəm xəstəlikləri törədən mikrobların) inkişafını dayandırır və ya onları məhv edir. Süd məhsullarının tərkibində orqanizm üçün vacib olan çoxlu miqdarda kalsium və fosfor mikroelementləri var ki, bu da insanın dişləri və sümükləri tərkibinə daxildir. Bundan əlavə, kalsium insanın ürək əzələsinin, gözlərin, sinir sisteminin sağlamlığında böyük rol oynayır. Digər süd məhsulları ilə müqayisədə, kalsium daha çox miqdarda bərk pendirlərin tərkibində olur. Lakin süd məhsullarının, bəlkə də, ən əsas dəyəri ondan ibarətdir ki, onlar bağırsaq mikroflorasını yaxşılaşdırırlar.

Pis ekologiya, stresslər, antibiotik və s. dərmanlarının tez-tez qəbul edilməsi, düzgün olmayan qidalanma bağırsaqların mikroflorasına güclü zərbə vurur. Nəticədə, orada “yaşayan” xeyirli mikroorqanizmlərin sayı kəskin surətdə azalır və əksinə zərərli mikroorqanizmlərin sayı artır. Bu balans pozulduqda disbakterioz inkişaf edir, nəticədə isə insanın immün sistemi zəifləyir. İmmün sistemin zəiflənməsi isə orqanizmdə müxtəlif xəstəliklərin və pozğunluqların əmələ gəlməsinə səbəb olur.

Qatıq və yoqurt mədə şirəsinin ifrazını çoxaldır, mədəaltı vəzin fəaliyyətini yaxşılaşdırır. Onlar qəbizlik, kolit, gastrit, qaraciyər və öd yollarının xəstəlikləri, piylənmə, ateroskleroz, hipertoniya, qanaxlıq, miokard infarktı zamanı çox xeyirlidir.

İnternetdə: www.books.google.com

3-4 İyun – Beynəlxalq Su Hövzələrinin Təmizlənməsi Günü, (1955)

Beynəlxalq Su hövzələrinin Təmizlənməsi Günü'nün (International Cleanup Day) ideya müəllifləri və təşkilatçıları dalgıçlardır. Bu bayramın əsas hadisəsi kütləvi iməclikdir. Bu əlamətdar gün 1955-ci ildən dünyanın bir çox ölkələrində PADI – Dayvinq təlimatçılarının peşəkar assosiasiyasının himayəsi altında keçir. Həmin gün regional yeraltı üzgüçülük klubları yerli su hövzələrinə gedir, onların diblərini və sahillərini təmizləyirlər. Bəzi şəhərlərdə bu tədbirlər yerli hökumət orqanlarının dəstəyi ilə aparılır. Bu günə marağı artırmaq üçün çox zaman tədbirlər komandalar arasında yarış halında keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

4 İyun – Beynəlxalq Aqressiya Qurbanı olan Uşaqlar Günü, (1982)

1982-ci il avqustun 19-da BMT-nin Baş Assambleyası özünün Fələstin məsələsi üzrə xüsusi sessiyasında ES-7/8 nömrəli qətnaməsi ilə hər il iyunun 4-nü Beynəlxalq Aqressiya Qurbanı olan Uşaqlar Günü (International Day of Innocent Children Victims of Aggression) kimi qeyd etməyi qərara almışdır. Hərbi münaqişələr zonasında yaşayan uşaqlar – gələcəyi olmayan uşaqlardır. Bütün dünyada lokal münaqişələr zamanı nə qədər uşağın həlak olması haqqında dəqiq statistika aparan yoxdur. Müharibələrdə yalnız əsgərlərin deyil, uşaqların da həlak olduğunu unutmamaq üçün BMT bu günü təsis etmişdir. Bu günün əsas məqsədi dünyanın fiziki zorakılığa, mənəvi-psixoloji və ruhi təsirə məruz qalan bütün uşaqlarının ağrılarını və əzablarını hiss etmək cəhdidir. Bu gün həm də BMT-nin həmin uşaqların qorunması haqqında məsələdə öhdəliklərini təsdiq edir.

İnternetdə: www.books.google.com

5 İyun – Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü, (1972)

Qoy danışsın təbiət!

Xalq şairi Qabil

*Başımın üstündə çətirli meşə,
Yuyunmuş, daranmış, ətirli
meşə,
O yazda yaşıldı, payızda əlvan.
Bir ağac kəhrəba, bir ağac
mərcan.
Bir yarpaq günəşin şöləsində
zər,
Bir yarpaq buludun gözünü
silər.
Dinim, ya dinməyim, dinməyim
əlbət,*

5 İyun – Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü'nün qeyd olunması 16 dekabr 1972 - ci ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının 27-ci sessiyasında elan edilib. Həmçinin Baş Assambleyanın bu sessiyasında BMT sistemində yeni təşkilat – BMT Ətraf Mühit Proqramı (UNEP) qəbul edilib. Hər il bu təşkilat tərəfindən Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü keçirilir. Belə bir günün keçirilməsinə 11 may 1971 - ci ildə dünyanın 23 ölkəsinin 2200 elm və mədəniyyət xadiminin imzası ilə BMT-nin Baş katibinə ünvanlanan müraciət səbəb olub. Onlar “ya biz çirklənməni qurtarıq, ya da çirklənmə bizi qurtarar” adlı müraciətləri ilə bəşəriyyətə ətraf mühitin çirklənməsi barədə xəbərdarlıq etmişlər. Baş Assambleya bu günün qeyd edilməsi ilə bağlı qətnaməsində BMT-yə daxil olan ölkə və təşkilatları hər il həmin gün ərəfəsində ətraf mühitin qorunması və yaxşılaşdırılmasına yönələn işlər həyata keçirməyə çağırır. Hər il Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ətraf Mühit Proqramı (UNEP) Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü'nün Avropa regionunda qeyd edilməsi üçün Avropa ölkələrindən baş şəhərlər elan edir. 2010-cu ildə İtaliyanın Genova, İsveçrənin Cenevrə şəhərləri ilə bərabər Azərbaycanın Bakı şəhəri də mərkəz şəhər seçilib. Bakının bu statusa layiq görülməsi Azərbaycanda ətraf mühitin mühafizəsi, ekologiya sahəsində görülən işlərin, həyata keçirilən dövlət və milli proqramların uğurlu nəticəsi kimi qiymətləndirilir və beynəlxalq qurumların Cənubi Qafqaz regionunda Azərbaycana böyük əhəmiyyət verməsindən irəli gəlir.

İnternetdə: www.books.google.com

8 İyun – Ümumdünya Okeanlar Günü, (1992)

Ümumdünya Okeanlar Günü 8 İyun 1992-ci İldə Rio-de Janeyroda BMT-nin "Ətraf mühit və inkişaf" Konfransında elan edilib. Rəsmi olaraq 2009-cu İldən qeyd olunur. Zoopark, akvariumlar və delfinariyalar əsasən bu gündə okean heyvanlarının qorunması, mühafizəsi ilə bağlı tədbirlər keçirməklə ictimaiyyətin diqqətini cəlb edirlər. BMT bu bayramı elan etməklə, okeanların planet üçün həyatı vacibliyini xüsusi qeyd edib. Yer kürəsinin 70%-i okeanlar təşkil edir. Bu bayram bir çox Avropa ölkələrində (Belçika, Böyük Britaniya, Almaniya, Hollandiya, İrlandiya, İspaniya, İtaliya, Norveç, Portuqaliya, Fransa), Cənub-Şərqi Asiya dövlətlərində (Vyetnam, İndoneziya, Sinqapur, Filippin), Cənubi Asiyada (Hindistan, Şri-Lanka), Uzaq Şərqdə (Çin, Yaponiya), Latin Amerikasını ölkələrində (Argentina, Ekvador, Kuba), Avsraliya və Afrikada (Əlcəzair, Qabon, Marokko, Mavritaniya, Keniya, Kamerun), həmçinin Şimali Amerika ölkələrində (Kanada, ABŞ, Meksika) qeyd edilir.

İnternetdə: www.books.google.com

14 İyun – Beynəlxalq Blogger Günü, (2004)

Bu bayramın keçirilməsi ideyası 2004-cü ildə yaranmışdır. 40-dan çox ölkədən 500 insan eyni vaxtda birləşərək qərara gəlmişlər ki, onlara – bütün dünyanın şəbəkə bloggerləri arasında dostluq münasibətlərinin simvolu kimi özlərinə aid gün lazımdır. 2007-ci il iyunun 14-də Beynəlxalq Blogger Günü'nün üçüncü ildönümündə ümumdünya şəbəkəsinin öz bloqu olan hər bir üzvü bütün bloggerlər arasında həmrəylik haqqında qısa bildiriş yazmışlar.

İnternetdə: www.books.google.com

15 İyun – Milli Qurtuluş Günü, (1993)

“Azərbaycan xalqı birləşməli, öz müqəddəs torpaqlarını göz bəbəyi kimi qorunmalıdır. Azərbaycan Respublikası iqtisadi və siyasi müstəqillik yolu ilə getməli, tam istiqlaliyyət uğrunda mübarizə aparmalıdır...”

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Tariximizə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil olmuş 1993-cü ilin 15 iyun günü onu qiymətləndirənlər, dərindən dərk edənlər üçün çox əzizdir. Vətəni, xalqını sevən həmin çətin, ağırlı günlərin dəhşətlərini yaşayan, hadisələri gözləri ilə görənlər üçün 15 iyun əsl qurtuluş tarixi, Azərbaycanda ölüm-dirim mübarizəsinin tarixidir. Bu tarixi yaradan isə yenə də Azərbaycanın inkişafında, müstəqilliyində, gələcəyində müstəsna rol oynayan, daim xalqına arxalanan və xalqa arxa olan bir insandır – Heydər Əliyev. Heydər Əliyevin müstəqil, tarazlı və cəsarətli siyasət yeritməsi bütün Azərbaycan xalqının diqqətini cəlb edir, ona ümidləri artırır. İqtidar isə onun siyasətini separatçılıq kimi qiymətləndirir və Naxçıvan Muxtar Respublikasında hakimiyyət çevrilişi etməyə, qeyri-demokratik yolla Xalq Cəbhəsini hakimiyyətə gətirməyə cəhd edirdi. Azərbaycanın görkəmli oğlu, böyük vətənpərvər Heydər Əliyev xalqın bu ağır günündə xalqın və respublikanın hakim dairələrinin təkidli dəvətini qəbul edib, iyunun 9-da Bakıya gəldi. Bununla da daxili və xarici düşmənlərimizin bütün planları iflasa uğradı. Bütün Azərbaycan xalqı bu gəlişi böyük ümid və sevinclə qarşıladı. 1993-cü il iyunun 15-də Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədri seçildi. Bu gün tariximizə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil oldu. Xalqın tələbi ilə Milli Məclis 1997-ci ilin iyununda bu günü bayram elan etdi. Heydər Əliyevin xalqımızın və tariximizin qarşısında ən böyük xidmətləri kəskin geosiyasi ziddiyyətlərin mövcud olduğu bir şəraitdə Azərbaycan dövlətçiliyini xilas etməsində, Azərbaycan varlığını parçalanıb yox olmaq təhlükəsindən qurtarmaqda idi. Ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə milli-mənəvi dəyərlərimiz bərpa edilmiş, onun qətiyyəti, apardığı uğurlu daxili və xarici siyasət sayəsində ölkəmiz xaosdan xilas olmuş, sivil demokratik inkişaf yolu ilə inamla irəliləyərək böyük nailiyyətlər qazanmışdır. Heydər Əliyev öz gücünə, təcrübəsinə güvənən dahi siyasətçi kimi dəfələrlə söylədiyi məşhur kəlamına sadıq qaldığını sübut etdi ki, “Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədidir, sarsılmazdır, dönməzdir”.

İnternetdə: www.books.google.com

15 İyun – Ümumdünya Külək Günü

Bu qeyri-adi bayramın keçirilməsi Avropa Külək Enerjisi Assosiasiyası və Ümumdünya Külək Enerjisi Şurası tərəfindən təklif olunmuşdur. Həmin günü keçirməkdə məqsəd dünya ictimaiyyətini maarifləndirmək, diqqətini bu məsələyə yönəltməkdir. Külək enerjisi küləyi meydana gətirən hava axınının sahib olduğu hərəkət (kinetik) enerjisidir. Alternativ enerji (bərpa olunan) mənbələrindən biri hesab olunur. Bu enerjinin bir hissəsi faydalı olan mexaniki və ya elektrik enerjisinə çevrilə bilər. Külək enerjisi digər alternativ enerji mənbələri olan günəş, hidroenergetika, geotermal və biokütlə enerjilərdən özünün maya dəyərinə, ekoloji təmizliyinə və tükənməzliyinə görə ən sərfəlisidir. İnsanlar küləyin gücündən çox qədim dövrdən bəri faydalanırlar. Buna misal olaraq yelkənli gəmilər və yel dəyirmanları göstərilə bilər. Daha sonra taxıl dənüyütmə, nasosla suvurma, ağacəsmə işləri üçün də külək gücündən faydalanılmışdır. İndiki vaxtda daha çox elektrik enerjisi almaq məqsədilə istifadə edilməkdədir.

Elektrik enerjisi istehsalı üçün daha səmərəli texnologiyalardan biridir. Külək qurğularının inşasına ənənəvi elektrik stansiyalarının qurulmasına nisbətən daha az vaxt sərf olunur. Bundan başqa, külək, əslində, istənilən ölkənin malik olduğu daimi təbii enerji mənbəyidir. Külək enerjisindən istifadə olunması energetikanın daha tez inkişaf edən sahələrindən biridir. Azərbaycan ərazisində əsasən Abşeron yarımadası, Xəzər dənizi və digər ərazilər külək enerjisindən istifadə etmək üçün daha məqsəduyğun sayılır. Azərbaycanın külək rejimi mürəkkəb xarakterə malikdir. Bu da ölkə ərazisinin 60%-nin dağlıq zonalardan ibarət olması ilə əlaqədardır.

İnternetdə: www.books.google.com

16 İyun – Beynəlxalq Atalar Günü, (1909)

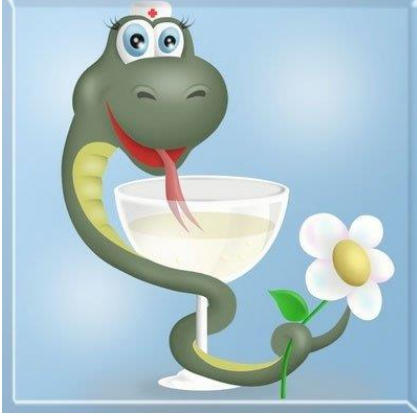
Dünyanın bir çox ölkələrində iyunun üçüncü bazar günü Atalar Günü (Father's Day) kimi qeyd olunur. Onu ilk dəfə ABŞ-da qeyd etməyə başlamışlar. Sonora Smart Dodd 1909-cu ildə kilsədə Analar Gününə həsr olunmuş ibadət zamanı düşünmüşdür ki, anasının ölümündən sonra onu və daha beş uşağı atası böyüdüb tərbiyə etmişdir. Sonra atasının özü üçün necə xüsusi insan olduğunu, onu necə sevdiyini və qiymətləndirdiyini bilməsini istəmişdir. Bu ənənə bir çox ölkələrə yayılmışdır və hər kəs atasına öz sevgisini bildirmək üçün bu günü əlavə bir fürsət hesab edir.

İnternetdə: www.books.google.com

17 İyun – Tibb İşçiləri Günü, (2001)

Yaxşı sağlamlıq ən böyük var-dövlətdən bahadır.

Latın atalar sözü

İnsan üçün çox qiymətli olan, lakin çox vaxt qayğısına qalmadığı ən böyük sərvət sağlamlıqdır. İnsan sağlamlığının keşiyində isə tibb işçiləri durur.

Azərbaycanda tibbin inkişafı daha çox XX əsrlə bağlıdır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti qurulduqdan sonra onun həyata keçirdiyi sosial-mədəni tədbirlərdən biri də sağlamlığın mühafizəsi ilə bağlı olmuşdur. Bununla əlaqədar olaraq, Nazirlər Şurasının 17 iyun 1918-ci il tarixli sərəncamı ilə Səhiyyə Nazirliyi təşkil olunmuşdur. İndi Azərbaycanda öz sənətinin sirlərinə dərinədən bələd olan, insanların sağlamlığının keşiyində duran minlərlə səhiyyə işçisi vardır.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin sərəncamına əsasən Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin yaradılmasını nəzərə alaraq, “Tibb işçilərinin peşə bayramı gününün təsis edilməsi haqqında” 4 iyun 2001-ci il tarixli sərəncamına əsasən hər il 17 iyun Tibb İşçiləri Günü kimi qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

20 İyun – Ümumdünya Qaçqınlar Günü, (2000)

BMT Baş Assambleyası 4 dekabr 2000-ci ildə iyunun 20-nin Ümumdünya Qaçqınlar Günü kimi qeyd edilməsinə dair qətnamə qəbul edib. BMT-nin açıqlamasına görə hazırda dünyada 15.4 milyon insan qaçqınlıq həyatı yaşayır və onların sayı artmaqda davam edir. Beynəlxalq Qaçqınlar Günü Azərbaycanda da hər il geniş qeyd edilir. Bu isə heç də təsadüfi deyil. Belə ki, Azərbaycan xalqı bir əsrdə dörd dəfə ermənilər tərəfindən soyqırımına məruz qalıb, tarixi torpaqlarına təcavüz edilib, nəticədə minlərlə soydaşımız qaçqına çevrilib. Sonuncu dəfə 250 min etnik azərbaycanlı Ermənistandakı tarixi torpaqlarından qovulub, Azərbaycana pənah gətirib, 700 minə yaxın soydaşımız isə Dağlıq Qarabağdan və Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğal etdiyi 7 rayondan didərgin salınaraq ölkənin 67 rayonunda 1600 məntəqədə müvəqqəti məskunlaşılıb. Bundan başqa, ölkəmizdəki qaçqınların təxminən 50 mini Fərqañə hadisələri vaxtı Orta Asiyadan gələn Ahıska türkləri, 11 minə yaxını isə sığınacaq axtaranlardır. Ermənistan Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münacişəsi başlayandan Azərbaycanda mövcud olan 12 çadır düşərgəsinin 5-i 2003-cü ildə, 7-si isə sonrakı 4 ildə ləğv olunub. 2007-ci il dekabrın 24-ü Azərbaycan tarixinə, həm də son çadır düşərgələrinin ləğvi kimi düşüb. Prezident İlham Əliyevin 2004-cü il 1 iyul tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilən "Qaçqınların və məcburi köçkünlərin yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması və məşğulluğunun artırılması üzrə Dövlət Proqramı" nın və sonradan həmin Dövlət Proqramına 31 oktyabr 2007-ci il, 21 fevral 2011-ci il tarixli sərəncamlarla təsdiq olunmuş əlavələrin icrasında uğurlu işlər görülüb. Düşmən güman edirdi ki, bu dağıntılardan sonra azərbaycanlılar bir də o yerlərə qayıtmayacaq. Azərbaycan xalqı 30 ildir doğma torpaqlarına qovuşmaq arzusu ilə yaşayır, Qarabağla nəfəs alırdı. Prezidentimiz işğaldan azad olunmuş Füzuli və Ağdam şəhərlərinə səfər edərkən Qarabağla bağlı gələcək planlarını açıqladı. Bəyan etdi ki, bütün şəhər və kəndlər baş plan əsasında bərpa olunacaq. Vətəndaşların doğma yurda qayıtması üçün dövlət tərəfindən lazımi kömək göstəriləcək. Artıq Füzulidən Şuşaya yeni yolun çəkilişinə, Suqovuşan və Talış kəndlərinə gedən tarixi yolların bərpasına başlanıb. İkinci Qarabağ müharibəsi bölgədə yeni reallıq yaradıb. Zaman-zaman başı üstündən tufanlar əsmiş gözəl Qarabağımız böyük ümidlə gələcəyə boylanır. Şuşa, Ağdam məscidində 27 ildən sonra yenə azan səsi eşidilir, "Qarabağ şikəstəsi" Qarabağ torpağında səslənir. O yerlərə 30 ildən sonra həyat qayıdır, o torpaqların yeni dövrünü başlayır... Dövlət proqramına uyğun olaraq, məcburi köçkünlərin "böyük qayıdışı" layihəsi də artıq hazırdır. Bu proqram müxtəlif nazirliklər, dövlət komitələri və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən razılaşdırılıb. Layihə işğal altında olan Azərbaycan torpaqlarının azad olandan sonra həyata keçiriləcək. Qaçqın o şəxsdir ki, vətəndaşı olduğu ölkənin himayəsindən istifadə edə bilmir. İrqi əlamətinə, milliyyətinə, müəyyən sosial qrupa mənsubluğuna, siyasi əqidəsinə və dini etiqadına görə təqiblərə məruz qalır.

İnternetdə: www.books.google.com

21 İyun – Dünya Yoqa Günü

Yoqa – ənənəvi Asiya sisteminə əsaslanan fiziki tapşırıqların (tətbiqlərin, məşqlərin) sırasıdır. Yoqanın ən aydın, şəffaf mənası onun etimoloji mənşəyində saxlanılır. Yoqa sözü – Sanskrit dilində yuj sözündən götürülüb. Mənası, "birlik", "ittifaq" deməkdir. "Yoqa" sözü öz mənşəyini sanskrit dilindəki "yuq" sözündən götürür ki, o da tərcümədə "birləşmə", "qovuşma", "tövhid" mənasını verir. Yoqa – altı əsas ortodoksal hind fəlsəfi sistemindən birini təşkil edir. Bu təlim ilk

dəfə sistemli şəkildə qədim hind müdriki Patacalinin (e.ə. I əsr) "Yoqa sutra" əsərində təsvir edilir. Ümumi halda, yoqa sistemi – xatxa-yoqa, raca-yoqa, karma-yoqa, jnani-yoqa, bxakti-yoqa və s. kimi mərhələlərə bölünür ki, bu mərhələlərin hamısından uğurla keçənlər müasir yoqlar kimi havada uçmağı, özgələrin fikirlərini oxumağı və s. bacarırlar. Yoqa təlimi bugünkü elmə təsir etmiş ən güclü mistik cərəyandır və bugünkü alimlər mistikanı, fəvqəltəbii qabiliyyətləri analiz etmək üçün ən çox hind yoqları üzərində təcrübə, müşahidə aparırlar. Demək olar ki, fəvqəltəbii qüvvələrin sirrini bugünkü günə qədər yaşadan yeganə mistik təriqətdir. Yoqa səkkiz hissədən meydana gəlir. Bu hissələr Ashta-Anga olaraq adlandırılır.

- Yama – müsbət yönərin inkişaf etdirilməsi
- Niyama – mənfi yönərin aradan qaldırılması
- Asana – fiziki duruşlar
- Pranayama – nəfəs və enerji texnikaları
- Pratyahara – bioenerji və çakra texnikaları
- Dharana – konsentrasiya texnikaları

Yoqanın tarixi öz kökləri ilə qədim zamanlara gedib çıxır. Hind çayı boyunca tapılmış və Hind sivilizasiyasına (b.e.ə. 3300-1700 illər) aid olan bəzi əlyazmalarda meditatif və yoqa pozalarında olan fiqurlar təsvir olunmuşdur.

- Dhyana – Meditasiya texnikaları
- Samadhi – süpermeditasiya texnikaları

İnsanlığın başlanğıcından bəri Yoqa tətbiq olunmaqdadır. İlk başlarda Ustaddan şagirdə şifahi köçürülən məlumatlar zaman içində başqa təlimlərlə qarışdırıldığı üçün günümüzdən 2000-3000 il əvvəl Ustad Patancali tərəfindən təkrar orijinal halına sadələşdirilib kitab halına gətirilmişdir. Yoqanın bu orijinal halını izah etdiyi kitab Yoqa Sutradır. Yoqa bütün dünyada populyarlaşmaqdadır. 2014-cü ilin dekabr ayında Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) üzv dövlətləri 21 iyunun Beynəlxalq Yoqa Günü elan olunması haqqında qətnamə qəbul ediblər. Həmin tarixdən etibarən 21 iyun Beynəlxalq Yoqa Günü dünyada milyonlarla insan tərəfindən qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

23 İyun – Beynəlxalq Olimpiya Günü, (1948)

Bu gün Beynəlxalq Olimpiya Komitəsi tərəfindən təsis edilmişdir. 1947-ci ildə BOK-nin Stokholmda keçirilən 41-ci sessiyasında hər il Dünya Olimpiya Gününi keçirmək təklifi irəli sürülüb. İlk Olimpiya Günü 1948-ci il iyunun

23-də 9 ölkədə qeyd olunub. Olimpiya Gününi daha təntənəli şəkildə və bütün Milli Olimpiya Komitələrinin iştirakı ilə qeyd etmək məqsədi ilə 1987-ci ildə Olimpiya Qaçış Günü keçirilib. Azərbaycanda Beynəlxalq Olimpiya Qaçış Günü ilk dəfə 1996-cı ildə təşkil edilib. Elə həmin ildə

Azərbaycan müstəqil dövlət kimi ilk dəfə Olimpiya Oyunlarına qatılıb. Bu gün ölkəmizdə idman sürətlə kütləviləşir. Hər il müxtəlif beynəlxalq yarışların Azərbaycanda keçirilməsi, digər sahələrdə olduğu kimi, idmanda da ölkəmizə böyük imic qazandırır.

Hər dörd ildən bir böyük səbrsizliklə izlədiyimiz Olimpiya Oyunlarının qədim olmaqla yanaşı, həm də keşməkeşli tarixi var. Qədim Yunanıstanda əsası qoyulan Olimpiya Oyunları, bir növ, dinə sitayiş, ibadət nəzəriyyəsinə əsaslanırdı. Olimpiya Oyunlarında fiziki bacarıq mənəviyyatla, incəsənətlə vəhdət təşkil edirdi. Bu oyunların bərpası təşəbbüsü 1894-cü ildə fransız ictimai xadimi baron Pyer de Kuberten tərəfindən irəli sürülüb. Həmin konqresdə ilk Olimpiya Oyunlarının keçiriləcəyi yer də müəyyən olunub. Beləliklə, ilk Olimpiya Oyunları 1896-cı ildə Yunanıstanın paytaxtı Afina şəhərində keçirilib. Üzərində 5 halqa olan Olimpiya bayrağının ideyasına görə halqalar 5 qitəni göstərir: göy, sarı, yaşıl, qara və qırmızı. Rəngli halqaların bir-birinə keçirilməsi bu qitələr arasında dostluğu ifadə edir. Dərisinin rəngindən, sosial, siyasi, dini əqidəsindən və idmana aid olmayan digər amillərdən asılı olmayaraq, bütün qitələrin atletləri arasında vicdanlı, idman mübarizəsinin simvolu kimi qəbul edib.

1992-ci ildə Azərbaycan Milli Olimpiya Komitəsi yaradılıb. 1997-ci ildə Milli Olimpiya Komitəsinə İlham Əliyevin sədr seçilməsi isə Azərbaycanda olimpiya hərəkatının güclənməsi üçün böyük təkan oldu.

İnternetdə: www.books.google.com

23 İyun – Dövlət Qulluqçularının Peşə Bayramı Günü, (2006)

Bu bayram Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2006-cı il 25 may tarixli sərəncamı ilə təsis edilib. Dövlət xidmətinin demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlətin yaradılmasındakı rolunu və BMT Baş Assambleyası tərəfindən iyunun 23-nün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Azərbaycanda müasir dövlət qulluğu sisteminin formalaşdırılması və inkişafında, demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğunda

ümummillî lider Heydər Əliyevin əvəzsiz xidmətləri olub. 1995-ci ildə qəbul olunan Konstitusiyaya ölkəmizdə dövlət quruluşu və idarəçilik prinsiplərini təsbit edir. Ölkəmizdə Dövlət qulluğu sahəsində aparılan islahatların ən mühüm nəticələrindən biri 2000-ci il iyulun 21-də qəbul edilən “Dövlət qulluğu haqqında” Qanundur. Bu qanunla Azərbaycanda dövlət qulluğu sahəsində vahid dövlət siyasətinin formalaşdırılmasının əsası qoyulub, bu sahədə kadr siyasətinin əsas prinsipləri, dövlət qulluqçularının cəmiyyətdəki yeri, onların hüquq və vəzifələri müəyyənləşdirilib. Respublikamız müasir dünyada qəbul edilmiş dövlət idarəetmə sistemlərinə uyğun milli dövlət quruculuğu istiqamətində islahatları uğurla davam etdirir. Bu islahatlardan məqsəd çevik dövlət idarəçilik sisteminin formalaşdırılması, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının yüksək dövlət təminatına nail olunması, bütövlükdə Azərbaycanın beynəlxalq aləmə inteqrasiyası prosesinin sürətləndirilməsindən ibarətdir. Prezident İlham Əliyevin 2005-ci il 19 yanvar tarixli fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət Qulluğu Məsələləri üzrə Komissiya yaradılıb, onun Əsasnaməsi təsdiq edilib. Komissiyanın əsas məqsədi dövlət qulluğu sahəsində qəbul edilmiş normativ hüquqi aktların tətbiqinin təşkil edilməsi, dövlət qulluğu üçün kadrların müsabiqə əsasında seçilməsi, yerləşdirilməsi, dövlət qulluqçularının ixtisas hazırlığının artırılması, qanunvericilikdə nəzərdə tutulan siyasətin həyata keçirilməsini təmin etməkdir. Ölkədə bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlər dövlət qulluqçularının məsuliyyətini artırmaqla yanaşı, sivil, demokratik və vətəndaş cəmiyyətinin tələblərinə cavab verən dövlət idarəçiliyi sisteminin qurulmasında da mühüm rol oynayır. İndi ölkəmizdə fəaliyyət göstərən müxtəlif nazirlik, komitə və digər qurumlarda 28 minə yaxın dövlət qulluqçusu çalışır. 10 min nəfərdən çox şəxs isə dövlət qulluqçusu kimi pensiya alır.

İnternetdə: www.books.google.com

26 İyun – Silahlı Qüvvələr Günü, (1918)

“Güclü dövlətin güclü ordusu olmalıdır. Azərbaycan güclü dövlətdir və Azərbaycanın güclü ordusu var. Azərbaycan ordusuna eşq olsun! Yaşasın Azərbaycan!”

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

Milli Ordumuzun yaradılması hələ Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin fəaliyyəti dövrünə təsadüf edir. O vaxtlar Rusiya imperiyasının müsəlman xalqlarına həqarətli münasibəti, onların orduda xidmətdən “azad” edilməsi bu xalqların hərbi işləri yadırgamasına gətirib çıxarmışdı. 1917-1918-ci illərdə erməni təcavüzünün güclənməsi Azərbaycan türklərini fiziki cəhətdən məhv olmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qoymuşdu. Yaranmış vəziyyət təcili olaraq ordu quruculuğuna başlamağı tələb edirdi. 1918-ci il 26 iyun tarixli fərmanla Azərbaycan Milli Ordusunun yaradılmasına başlandı. Avqustun 1-də AXC-nin Hərbi Nazirliyi təsis edildi. İstedadlı general Səməd bəy Mehmandarov dekabrın 25-də hərbi nazir, general-leytenant Əliqası Şıxlinski nazir müavini təyin edildilər. Qısa müddətdə Milli Ordu Osmanlı dövlətinin Qafqaz İslam Ordusu ilə birlikdə Bakını və ətraf qəzaları erməni-bolşevik işğalından xilas etdi. Bu hərbi birləşmələr Muğanda və Əsgəranda milli hökumətə qarşı baş vermiş qiyamları yatırmaqda yüksək səriştəlilik göstərdi, Qazaxda Azərbaycan sərhəddini pozmuş erməni nizami ordu hissələrini darmadağın etdi. Azərbaycan ordusunun Hüseynxan Naxçıvanski, İbrahim ağa Usubov, Həmid Qaytabaşı, Kazım Qacar, Cavad bəy Şıxlinski, Həbibbəy Səlimov kimi istedadlı generalları var idi. AXC süqut etdikdən sonra bolşevik hökuməti Milli Ordunu ləğv etdi. Onun rəhbərlərinin əksəriyyəti Nargin adasına aparılıb güllələndi. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22 may 1998-ci il tarixli fərmanına əsasən 26 iyun tarixi Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri Günü elan edilmişdir. Nizami orduya malik olmayan Azərbaycanın qarşısında duran əsas iş Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərdə vəziyyəti nəzarət altına almaq idi ki, bu da çox çətinliklə həyata keçirilirdi. Ordunun maddi-texniki təminatı problemlərlə müşayiət edilirdi. Ancaq tədricən müharibədəki məğlubiyyətlərin qarşısını almaq üçün ölkənin bütün imkanları milli ordu quruculuğuna səfərbər edildi. Könüllü batalyonlardan nizami orduya doğru ilk ciddi addımlar atıldı. Qismən hərbi səfərbərlik və orduya çağırış işi yoluna qoyuldu. Ölkəmizdə peşəkar ordu quruculuğunun əsası isə 1993-cü ilin sonlarında qoyuldu.

İnternetdə: www.books.google.com

26 İyun – Narkomaniyaya və Narkobiznesə qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü

Narkomaniya “ağ ölümdür”, həyatdan üz çevirməkdir. “Narkomaniya” və “ölüm” sözləri bu gün insanların təsəvvüründə sinonim sözlərə çevrilib. Müasir dövrümüzdə insanlıq üçün böyük bəla olan narkomaniya bütün dünyada geniş yayılmışdır. Bu bəla ilə mübarizə etmək bir o qədər asan deyil. Narkotik maddə alverçiləri uşaqların çox olduğu yerlərdə olur, onlara həmin məhsulları təklif edirlər. Pul qazanmaq naminə onlar insanları, xüsusilə uşaqları ölümə apan bu pis vərdişə alışdırırlar. Narkotik maddələr müxtəlif çeşiddir. Daha çox yayılanları isə xaşxaş, tiryək, marixuana, heroin, kokain və s.-dir. Son illər kimyəvi laboratoriyalarda hazırlanan yeni sintetik narkotik maddələr meydana gəlmişdir. Bunlar xüsusilə təhlükəlidir, çünki birinci dəfədən adamı özünə alışdırır bilir. Narkotiklərdən asılılıq ağır xəstəliyə – narkomaniyaya gətirib çıxarır.

Narkotik maddələr insan sağlamlığına bərpaedilməz ziyan vurur, fiziki qüvvələri tükəndirir, bədənin çəkisi birdən-birə azalır, ümumi zəhərlənmə baş verir. Narkomaniya keçici xəstəliklərin sürətlə yayılmasına səbəb olur. Narkotik maddələrin bir çoxu şprislə qana ötürüldüyündən və narkoman qrupları daxilində eyni şprisdən istifadə edildiyindən narkomanlar arasında QİÇS və başqa xəstəliklərə tutulmuş insanlar çoxdur. Narkotik maddə alverçiləri heroin və kokaini yuyucu toz və ya şəkər tozu qatıb satırlar, ona görə də narkomanda şəkərli diabet tez inkişaf edir. Əgər "xalis mal", yəni heç bir qarışığı olmayan narkotik maddə qəbul olunarsa, zəhərin güclü təsirindən o saat ölmək olar. Ən dəhşətlisi odur ki, bir neçə dəqiqə ərzində baş beyin zədələnmə və bununla da yaşaya-yaşaya şikəstlik əmələ gələ bilər. Belə halda adam düşünmək, hərəkət etmək, reaksiya vermək qabiliyyətini itirir, danışmaq və müxtəlif əşyalardan istifadə etmək imkanından məhrum olur.

Narkotik maddələrin gənc nəsillər arasında yayılması təhlükəsini nəzərə alaraq, bir çox ölkələr "Narkotiksiz gələcək naminə" milli proqramlar qəbul edirlər. Buraya təhsil ocaqlarında, hüquq mühafizə orqanlarında, təşkilatlarda narkomaniyanın ziyanı haqqında maarifləndirilmə kampaniyaları daxildir. Bu kampaniyalar kütləvi informasiya vasitələri, o cümlədən internet şəbəkəsi vasitəsilə aparılır. Narkomaniya ilə bağlı problemləri daim ictimaiyyətin nəzarəti altında saxlamaq məqsədilə BMT İyun ayının 26-nı Narkomaniyaya və Narkobiznesə qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü elan etmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

Yubilyar yazıçı və şairlər

3 İyun - Yazıçı Afaq Məsudun anadan olmasının 65 illiyi, (1957)

Afaq Məsud (Afaq Məsud qızı Vəliyeva) Bakıda anadan olub. 1979-cu ildə BDU-nun jurnalistika fakültəsini bitirib.

1979-1986-cı illərdə "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında redaktor, redkollegiyanın üzvü, 1986-1988-cu illərdə "Azərbaycantelefilm"də direktor vəzifələrində çalışıb. Əsasən romanlar və hekayələr müəllifi kimi tanınır. Əsərləri rus, ingilis, fransız, alman, özbək dillərinə tərcümə və nəşr edilib. Q.Q.Markesin "Patriarxın payızı", T.Vulfun "Dünyanın hörümçək toru" romanlarını, qədim sufi əlyazmalarını – M.Nəsifinin "Mövcudluq haqqında həqiqət", Ə.Qəzalinin "Səadət iksiri", "Oğluma məktub", "İlahi bilik", İbn Ərəbinin "Məkkə açıqlamaları" və sair əsərləri Azərbaycan dilinə tərcümə edib. "Can üstə", "O məni sevir", "Yol üstə" pyeslərinin müəllifidir. Əsərləri əsasında "Sərçələr", "Qonaqlıq", "Gecə", "Cəza" televiziya filmləri çəkilib. 2000-ci ildə Vyana Universitetində A.Məsud yaradıcılığını tədqiq edən doktorluq işi müdafiə edilib (S.Dohan "Avropa şərqşünaslığında qadın yazarlar").

"Humay" Milli Akademiyası Mükafatı laureatıdır. Yazıçı, dramaturq, Əməkdar incəsənət xadimi, "Xəzər" dünya ədəbiyyatı jurnalının baş redaktoru Afaq Məsud 16 may 2014-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzinin direktoru təyin edilmişdir. 23 dekabr 2015-ci ildə TÜRKSOY-un "Haldun Taner" mükafatına layiq görülmüşdür.

Kitabları: "Üçüncü mərtəbədə" (1971), "Şənbə gecəsi" (1984), "Keçid" (1988), "Tək" (1992), "İzdiham", "Azadlıq" (1997) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

5 İyun - Dramaturq, ədəbiyyatşünas Həsən Qasimovun anadan olmasının 110 illiyi, (1912-1977)

Qasimov Həsən Məmməd oğlu Bakı qəzasının Maştağa kəndində ailəsində doğulmuşdur. İlk təhsilini kənddə almış, sonra Bakı Pedaqoji Texnikumunu bitirmişdir (1928-1929). Nuxa (indiki Şəki) rayonunun Kiş kənd ibtidai məktəbində, Bakının Mərdəkan yeddiillik məktəbində müəllim, İsmayilli və Astaraxanbazar (indiki Cəlilabad) rayonlarında məktəb direktoru, inspektor vəzifələrində işləmişdir (1929-1937).

Ədəbi fəaliyyətə 1937-ci ildə oçerk, hekayə və pyeslərlə başlamışdır. Əsərləri respublikanın dram teatrlarında, klub və mədəniyyət saraylarında müvəffəqiyyətlə tamaşaya qoyulmuşdur. Pyesləri iki dəfə müsabiqədə mükafat almışdır. O, 1956-cı ildə Andre Stilin “Birinci zərbə” əsərini tərcümə etmiş, “Azərnəşr”də ayrıca kitab halında çap etdirmişdir. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda (APİ) təhsilini davam etdirməklə yanaşı, Azərbaycan radiosunda ədəbi-dram verilişi redaksiyasında redaktor, baş redaktor olmuşdur. İkinci Dünya müharibəsinin ilk günlərində Sovet Ordusuna səfərbərliyə alınmış, “Qızıl əsgər” diviziya qəzeti redaksiyasında redaktor müavini olmuşdur. O, Şimali Qafqaz və Ukrayna cəbhələrində hərbi jurnalist kimi “Qızıl əsgər”, “Hücumda” qəzetləri ilə sıx əməkdaşlıq etmiş, şeir, oçerk və hekayələrində qəhrəmanların döyüş hünərini işıqlandırmış, hamını faşist işğalçılarına qarşı mübarizəyə ruhlandırmışdır.

Ordudan tərxis edildikdən sonra (1945) Azərbaycan Dövlət Universitetinin III kursuna daxil olmuş, universiteti 1946-cı ildə ekstern üsulla bitirmiş, aspiranturada təhsilini davam etdirmişdir. APİ-də baş müəllim (1950), Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında redaktor (1951) və Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun folklor şöbəsində baş elmi işçi vəzifələrində çalışmışdır. “II dərəcəli Vətən müharibəsi” ordeni və medallarla təltif edilmişdir.

Həsən Qasimov 1977-ci il mayın 8-də vəfat etmişdir.

Kitabları: “Dağların səsi” (1969) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

19 İyun - Şair Taleh Həmidin anadan olmasının 70 illiyi, (1952-2016)

Babayev Taleh Həmid oğlu (Taleh Həmid) Şəmkinin Dəllər-Cəyir kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra, (1970-1972-ci illərdə) sovxozda əmək fəaliyyətinə başlamışdır. 1972-ci ildə ordu sıralarında xidmət etmiş, 1974-1979-cu illərdə Kənd Təsərrüfatı Nazirliyində işə başlamışdır. Nazirliyin kadrlar şöbəsində xüsusi işlər üzrə müfəttiş, daha sonra isə (təhsildən ayrılmadan) təsərrüfat müdiri vəzifəsində çalışmışdır. 1975-1980-ci illərdə Bakı Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsində təhsil almışdır. Yaradıcılığının ilk illərində Respublika Komsomolu Mükafatına layiq görülmüşdür. 1980-ci ildə Gənc Jurnalistlərin II Ümumittifaq, 1984-cü ildə Gənc yazıçıların VIII Ümumittifaq Müşavirələrində iştirak etmişdir. Şeirləri və publisistik yazıları təkcə ölkəmizdə deyil, onun kənarlarında da işıq üzü görmüşdür. Bir sıra mətbu orqanlarında - “Ulduz” jurnalında şöbə müdiri (1979-1989), “Yeni fikir” qəzetində baş redaktor (1989-1992), “Müstəqil qəzet”in təsisçisi və baş redaktoru (1992-2005) vəzifələrində işləmişdir. 2005-2015-ci illərdə Regionların İnkişafının İctimai Birliyində sədr müavini olmuşdur. 2010-cu ildə şeir və poemalarından ibarət iki cildliyi Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin “Qızıl kəlmə” ədəbi mükafatına layiq görülmüşdür. 2012-ci ilin noyabrında VI Uluslararası Canakkala Seir axşamları Festivalında Azərbaycan poeziyasını təmsil etmişdir. 2015-ci ildə şair-publisist Taleh Həmidin “Yəhya bəy Dilqəm” adlı ikihissəli lirik psixoloji dramı Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur.

Şair Taleh Həmid 1 noyabr 2016-cı ildə Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: “Qapımı bahar döyür” (1985), “Təltifsiz bulud” (1990), “Məni gözləyən olsa” (1991), “Dünya yaxşıdır hələ” (1992), “Bu gündən sabaha” (2004), “Mənə ürəyində yaz yeri saxla” (2007), “Günəşdən gizlənir yay çiçəkləri” (2007), “Ömrün pay sovqatı” (2007), “Qarlı axşamların işığı” (2007) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

20 İyun - Yazıçı, dramaturq Cabbar Məcnunbəyovun anadan olmasının 110 illiyi, (1912-1967)

Cabbar Məcnunbəyov İrəvan şəhərində, qulluqçu ailəsində doğulmuşdur. 1918-ci ildə ailəliklə Türkiyənin Qars şəhərinə köçmüş, bir il sonra Gəncə şəhərinə qayıtmışlar. 1927-ci ildə onun ilk qələm təcrübəsi- “Beşincidir” pyesi Bakı Gənc Fəhlə Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. Leninqrad Fəlsəfə və Dilçilik İnstitutuna daxil olmuşdur (1931). 1934-cü ildə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında tərcüməçi, uşaq ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri işləmişdir (1934-1938). Həmin vaxtdan ciddi ədəbi fəaliyyətə başlamışdır. M.Qorkinin “Foma Qordeyev”, Y.M.Lermantovun “Zəmanəmizin qəhrəmanı” və b. əsərləri tərcümə etmişdir. Bununla yanaşı, pyeslər və kiçik hekayələr (“Ana”, “İlk məhəbbət”, “Gül dəstəsi” və s.) də yazmışdır. “Uşaqgəncnəşr”də şöbə müdiri (1937-1939) işləmişdir. Onun ilk irihəcmli səhnə əsəri “Yanan vadi” 1938-ci ildə Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. 1941-1948-ci illərdə Sovet ordusu sıralarında hərbi qəzetlərdə işləmiş, İkinci Dünya müharibəsi mövzusunda oçerk və hekayələr qələmə almışdır. Ordudan tərxis olunduqdan sonra yenə “Uşaqgəncnəşr”də şöbə müdiri (1948-1950), baş redaktor (1951-1952) işləmişdir. Onun “Böyük məhəbbət” (1951), “İldırım” (1955), “Ayrılan yollar” (1956) pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. “Qırmızı ulduz” ordeni və medallarla təltif olunmuşdur.

Cabbar Məcnunbəyov 1967-ci il fevralın 1-də vəfat etmişdir.

Tərcümələri: “Zəmanəmizin qəhrəmanı” romanı (1937), “Tülkü və qazlar”, “Başsız atlı” (roman)

Kitabları: “Böyük məhəbbət” (1950), “Dostların kələyi” (1958), “Sevdiyim qız” (1961), “İldırım” (1987) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

22 İyun - Şair Eldar Baxışın anadan olmasının 75 illiyi, (1947-1996)

Eldar Baxış (Ağayev Eldar Baxış oğlu) Qubadlı rayonunun Diləli-Müskanlı kəndində doğulmuşdur. Burada ibtidai məktəbi, Qubadlıda isə onbirillik məktəbi bitirib, ADU-nun tarix fakültəsində təhsil almışdır (1965-1969). Bakı kəndlərində müəllimlik etmiş, öz ərizəsi ilə bir il əsgəri xidmətdə olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri şirkətində kiçik redaktor, redaktor (1972-1988), televiziyanın ədəbi-dram verilişləri baş redaksiyasının televiziya tamaşaları şöbəsinin böyük redaktoru (1988-1990) vəzifələrində çalışmışdır. "Səs" və "Nəfəs" qəzetlərini yaratmış, "Səs" qəzetinin baş redaktoru olmuşdur (1990-1992). Yenidən Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində Gənclik Yaradıcılıq Birliyinin ictimai-siyasi şöbəsinin müdiri işləmişdir (1992-1993). Radionun bilgi və uşaq dünyası verilişləri Baş redaksiyasının baş redaktoru olmuşdur (1993-cü ildən).

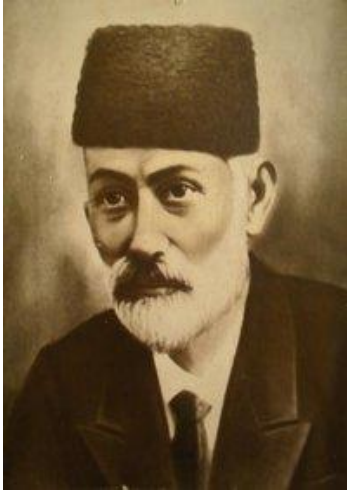
"Köynək" adlı ilk şeiri 1966-cı ildə "Azərbaycan gəncləri" qəzetində dərc olunmuşdur. Həmin vaxtdan dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. Əsərləri SSRİ və xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. Vladivostokda keçirilən Umumittifaq Poeziya Festivalında iştirak etmişdir (1985). Qardaş xalqlar ədəbiyyatından seçmə nümunələri Azərbaycan dilinə çevirmişdir. Kukla Teatrı onun "Məlikməhəmməd" pyesini səhnələşdirmişdir (1982). Bu pyes Mərdəkan Xalq Teatrı aktyorlarının ifasında Praqada tamaşaya qoyulmuşdur. Eyni zamanda xalq teatrlarına Tbilisidə keçirilən Umumittifaq baxışda yüksək mükafata layiq görülmüşdür. "Azərbaycan" jurnalında çap etdirdiyi "Qaravun dərənin dükançısı" (1981) onun ilk nəsr əsəridir. "Uzun Həsən" pyesi Şuşa Dövlət Teatrında tamaşaya hazırlansa da erməni təcavüzü üzündən oynanılmamışdır. Özbəkistanın Ürək Dostları Klubunun fəxri üzvü seçilmişdir (1992).

Eldar Baxış 1996-cı il mayın 22-də Bakıda vəfat etmiş, Xırdalan qəbristanlığında dəfn olunmuşdur.

Kitabları: "İydə çiçəyi" (1977), "Üçtəpə bayatıları" (1979) "Allı qız, ballı qız, xallı qız" (1983), "Ağ saçların işığı" (1985), "Qara ilə Qaracanın nağılı" (1986), "Deyə bilmədiyim sözlər" (1988), , "Atlı oğlanlar" (1990) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

27 İyun - Böyük maarifçi Həsənbəy Zərdabinin anadan olmasının 185 illiyi, (1837-1907)

Həsən bəy Zərdabi Azərbaycanın görkəmli ziyalısı, Moskva Universitetini namizədlik diplomu ilə bitirən ilk müsəlman məzunu, islam dünyasının ilk təbiətşünas alimi, Bakı Gimnaziyasının ilk müsəlman müəllimi (1869), Azərbaycanda və bütün müsəlman Şərqiində islam xeyriyyəçilik hərəkatının banisidir ("Cəmiyyəti-Xeyriyyə", 1872). H.Zərdabi 1873-cü ildə öz şagirdləri ilə birlikdə Bakıda Azərbaycan dilində ilk teatr tamaşası göstərmişdir. O, Azərbaycan müəllimlərinin birinci qurultayının təşkilatçısı və qurultayın sədri (1906) olmuşdur.

Həsən bəy Zərdabi Göyçay qəzasının Zərdab kəndində anadan olmuşdur. İlk təhsilini mollaxanada almış, sonra Şamaxı şəhər məktəbində oxumuş, orta təhsilini isə Tiflisdə tamamlamışdır. 1861-ci ildə Moskva Universitetinə imtahansız daxil olmuş, dörd il sonra həmin universitetin təbiət-riyaziyyat fakültəsini bitirmişdir. Həsən bəy Zərdabi Azərbaycan peşəkar teatrının yaradıcılarındanandır. Ana dilində qəzetə böyük ehtiyac olduğunu dərk edən Həsən bəy Zərdabi hökumətə müraciət etmişdir. Bununla əlaqədar o, xeyli zəhmətdən, əzab-əziyyətdən sonra 1875-ci ilin 22 iyulunda Bakıda qubernator mətbəəsində Azərbaycan dilində "Əkinçi" qəzetinin nəşrinə müvəffəq olmuşdur. Bu qəzetlə Azərbaycan milli mətbuatının əsası qoyulmuşdur. 1875-ci ilin 22 iyulundan 1877-ci ilin 29 sentyabrına qədər çapını davam etdirən "Əkinçi" ayda iki dəfə, 300-400 tirajla nəşr olunmuşdur. Bu illər ərzində qəzetin 56 nömrəsi işıq üzü görmüşdür. İlk mətbu orqan kimi "Əkinçi" öz əsas ideyasına uyğun olaraq incəsənət və ədəbiyyata da aid yeni demokratik tələblər irəli sürürdü.

1877-ci il sentyabrın 29-da "Əkinçi" öz nəşrini dayandırmağa məcbur olmuşdur. Azərbaycan milli mətbuatının ilk qaranquşu olan bu qəzet iki illik ömür yaşasa da xalqın milli və müasir ruhda tərbiyə olunmasında çox böyük rol oynamışdır. Maarifçi və demokratik ideyaların carçısı olan "Əkinçi" realist Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında müstəsna xidmətlər göstərmişdir. Məhz buna görə də belə tərəqqipərvər qəzet mürtəcə, işğalçı bir rejimin əsarəti altında çox yaşaya bilmədi. Gərgin elmi fəaliyyətlə məşğul olan Həsən bəy Zərdabi həddindən artıq işləyib özünü yorduğu üçün iflic olmuş və 1907-ci il noyabr ayının 28-də vəfat etmişdir. Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur- "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

30 İyun - Yazıçı, dramaturq, filosof, ictimai xadim Mirzə Fətəli Axundovun anadan olmasının 210 illiyi, (1812-1878)

Mirzə Fətəli Axundov Nuxa (indiki Şəki) şəhərində anadan olmuşdur. O, 13 yaşınadək ailəsi ilə birlikdə Cənubi Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində yaşamışdır. 1825-ci ildə anası ilə Şəkiyə qayıtmışdır. Dövrünün müasir elmləri ilə maraqlanan Fətəli 1833-cü ildə Şəkidə açılmış rus məktəbinə daxil olmuş və bir il burada təhsil almışdır. 1834-cü ildə o, Tiflisə getmiş, Qafqaz canişininin baş dəftərxanasında mülki işlər sahəsində Şərq dilləri mütərcimi təyin olunmuş və ömrünün sonuna qədər bu vəzifədə çalışmışdır. 1873-cü ildə ona polkovnik hərbi rütbəsi verilmişdir. 1851-ci ildə Rus Coğrafiya Cəmiyyəti Qafqaz şöbəsinə üzv seçilən Axundov sonralar Qafqaz Arxeoqrafiya Komissiyasında tədqiqat işlərinə cəlb olunmuşdur. O, "Əkinçi" qəzetinin nəşrinə böyük əhəmiyyət vermiş, onun səhifələrində "Vəkili Milləti-Naməlum" imzası ilə məqalələr dərc etdirmişdir.

M.F.Axundov bədii yaradıcılığına şeirlə başlamışdır ("Səbuhi" təxəllüsü ilə). O, Azərbaycan ədəbiyyatında azad düşüncə tərzinin ən böyük nümayəndəsidir. M.F.Axundov 1850-1855-ci illərdə özünün məşhur altı komediyasını yazmaqla nəinki Azərbaycan ədəbiyyatında, bütövlükdə Balkanlardan Hindistana qədərki türk-müsəlman dünyasında dramaturgiyanın əsasını qoymuşdur.

Mirzə Fətəli Axundov 1878-ci ildə Tiflisdə vəfat etmiş və oradakı Botanika bağında yerləşən müsəlman məzarlığında dəfn olunmuşdur.

Böyük ustad bu komediyalar ilə Şərq aləmində dram yazmağın nümunəsini göstərmişdir. Bunu hər kəs qəbul edir ki, türk-müsəlman dünyasında dramaturgiya Mirzə Fətəli Axundov dramaturgiyasının ənənələri işığında inkişaf etmişdir. Azərbaycan teatrı Axundovun ölməz komediyaları zəminində yaranmışdır. 1873-cü ildə Həsənbəy Zərdabi, Nəcəfbəy Vəzirovla birlikdə Bakı məktəblərinin birində məşhur "Hacı Qara" əsərinin tamaşasını göstərməklə, Azərbaycanda, həm də ümumən türk-müsəlman aləmində teatr hərəkətinin əsasını qoymuşdur.

2012-ci ildə Cəfər Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında Mirzə Fətəli Axundov haqqında bioqrafik bədii film çəkilmişdir. "Sübhün səfəri" adlanan filmi mütəfəkkirin 200 illik yubileyi münasibətilə ekranlara çıxmışdır.

Kitabları: "Hacı Qara" 1850), , "Müsyö Jordan və Dərvişi Məstəli şah" (1850), "Aldanmış kəvakib" (1857) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

İncəsənət

17 İyun - Xalq artisti, müğənni Fidan Qasımovanın anadan olmasının 75 illiyi, (1947)

Fidan Əkrəm qızı Qasımova Bakıda dünyaya gəlmişdir. Bülbül adına Musiqi Məktəbini bitirdikdən sonra 1966-cı ildə Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına daxil olmuş, məhz parlaq istedadı və zəhməti sayəsində eyni vaxtda iki ixtisas - skripka və vokal üzrə təhsil almışdır. 1974-cü ildə Moskva Konservatoriyasının aspiranturasını bitirdikdən sonra Bakıya qayıtmış, həmin vaxtdan M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının solisti olmuş, həmçinin Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında (indiki Bakı Musiqi Akademiyası) dərs deməyə başlamışdır. 1992-ci ildən Türkiyənin İstanbul Dövlət Konservatoriyasının professorudur. F.Qasımovanın 2008-ci ildə “Besame mucho” adlı albomu buraxılıb. “Eta Production” studiyasında yazılmış disk ölkənin birinci xanımı Mehriban Əliyevaya həsr olunub. Sənətkarın adı “Dünyanın 100 qadını” kitabına salınıb. Fidan Qasımovanın yaratdığı unudulmaz obrazlar qalereyası - Dezdemon, Aida (“Otello”, “Aida”, Cüzeppe Verdi), Toska, Turandot, Mimi, Çio-Çio-san (“Toska”, “Turandot”, “Bohema”, “Çio-Çio-san”, Cakomo Puççini), Mikaela (“Karmen”, Jorj Bize), Tatyana (“Yevgeni Onegin”, Pyotr Çaykovski), Nigar (“Koroğlu”, Üzeyir Hacıbəyli), Marqarita (“Faust”, Şarl Fransua Quno), Sevil (“Sevil”, Fikrət Əmirov) və digərlərindən ibarətdir. Onun zəngin repertuarına Azərbaycan bəstəkarlarından Üzeyir Hacıbəyli, Asəf Zeynallı, Qara Qarayev, Arif Məlikov, Niyazi; rus bəstəkarlarından Mixail Qlinka, Pyotr Çaykovski, Sergey Raxmaninov; Qərbi Avropa bəstəkarlarından A.Stradella, İohan Sebastyan Bax, Georq Fridrix Hendel və başqalarının kamera-vokal əsərləri, eləcə də Azərbaycan xalq mahnıları - “Laçın”, “Qubanın ağ alması”, “Girdim yarın bağçasına” və s. daxildir.

Azərbaycanın opera müğənnisi, Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti (1982), SSRİ xalq artisti (1988), Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatı laureatı (1984) Fidan Qasımova “Şöhrət” (1997) və “Şərəf” ordenlərinə (2010) layiq görülüb.

Filmoqrafiya: “Kədərimiz... Vüqarımız...” (film, 1998), “Maestro Niyazi” (film, 2007), “Rəşid Behbudov 20 il əvvəl” (film, 1996), “Torpaq. Dəniz. Od. Səma” (film, 1967), “Üç eskiz” (film, 1978), “Ürəkdən ürəyə” (film, 2007), “Üzeyir ömrü” (film, 1981) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**22 İyun - Xalq artisti, müğənni Bülbülün anadan olmasının 125 illiyi,
(1897-1961)**

Bülbül (Məmmədov Murtuza Məşədi Rza oğlu, Bülbül adı ona xalq tərəfindən qeyri-adi dərəcədə məlahətli səsinə görə verilmişdir) Şuşa yaxınlığında, hazırda Xankəndinin cənub ərazisi olan Xanbağı adlanan yerdə anadan olmuşdur. Səhnə fəaliyyətinə 1916-cı ildən başlamışdır. 1920-ci ildən Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının solisti olmuşdur. Fəaliyyətinin ilk illərində Üzeyir Hacıbəyovun "Leyli və Məcnun" (İbn Salam), "Əsli və Kərəm" (Kərəm), Z.Hacıbəyovun "Aşıq Qərib" (Qərib) operasında oynamışdır. 1927-ci ildə Bakı Konservatoriyasını bitirmişdir. Təhsilini davam etdirmək üçün dövlət xətti ilə İtaliyanın Milan şəhərinə getmişdir. 1931-ci ildə Milan Konservatoriyasını bitirib Azərbaycana geri dönmüş və Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında dərs deməyə başlamışdır. 1932-ci ildə onun təşəbbüsü ilə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyası nəzdində xalq musiqisini öyrənən elmi-tədqiqat kabineti yaradılmışdır. 1945-ci ildən etibarən Azərbaycan xalq musiqisinin tədqiqi ilə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının İncəsənət İnstitutu məşğul olmağa başlamışdır. 1938-ci ildə SSRİ Xalq artisti adına layiq görülmüşdür. 1940-cı ildə professor seçilmişdir. 1950-ci ildə SSRİ Dövlət Mükafatı laureatı olmuşdur. Azərbaycan SSRİ Ali Sovetinin deputatı seçilmişdir. SSRİ-nin 2 dəfə Lenin Ordeninə, 2 Qırmızı Əmək Bayrağı Ordeninə, "Şərəf nişanı" ordeninə, İtaliyanın Qaribaldi ordeninə və medallara layiq görülmüşdür.

Bülbül 26 sentyabr 1961-ci ildə Bakı şəhərində vəfat etmişdir. Məzarı Fəxri Xiyabandadır. Hazırda Bakı şəhərində mərkəzi küçələrdən biri Bülbülün adını daşıyır, onun adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının nəzdində musiqi məktəbi fəaliyyət göstərir.

Oynadığı əsas partiyalar: Ü.Hacıbəyov: Koroğlu- "Koroğlu", Əsgər – "Arşın mal alan", Qərib – R.M. Qlier, "Şahsənəm", Əlyar – Müslüm Maqomayev, "Nərgiz", Nizami – Əfrasiyab Bədəlbəyli, "Nizami", Fərhad – Niyazi, "Xosrov və Şirin", Aslan – Qara Qarayev və Cövdət Hacıyev, "Vətən", Mario – Cakomo Puççini, "Toska" və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**25 İyun - Xalq artisti Sona Hacıyevanın anadan olmasının 115 illiyi,
(1907-1979)**

Sona Salman qızı Hacıyeva Şəkiddə dünyaya gəlmişdir. 1923-cü ildə S.Hacıyeva Azərbaycan Dövlət Dram Teatrının səhnəsində ilk rolunu ifa etmişdir. Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin "Pəri-Cadu" əsərində yaratdığı Səlimə rolu teatrın direktoru Rza Təhmasibin çox xoşuna gəlmişdir. Sonralar Sona Hacıyeva uzun illər bu teatrda çalışaraq müasir və klassik dramaturqların əsərlərinin tamaşalarında diqqət cəlb edən obrazlar yaratmışdır. Sona Hacıyevanın yaratdığı Leyli, Əsli, Asya, Şahsənəm maraqla qarşılanmışdır. Qeyd edək ki, həmin vaxta kimi operada qadın rollarını ancaq kişilər oynayırdılar. Sona Hacıyeva 1920-ci ildən ömrünün sonuna (1979) kimi Dövlət Dram Teatrının səhnəsində Azərbaycanın klassik dramaturqlarından tutmuş müasirlərinə kimi, eləcə də dünya dramaturqlarının əsərlərində müxtəlif obrazlar yaratmışdır. Mirzə Fətəli Axundov, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Cəlil Məmmədquluzadə, Hüseyn Cavid, Süleyman Sani Axundov, Cəfər Cabbarlı, Səməd Vurğun, Mirzə İbrahimov, Mehdi Hüseyn, Zeynal Xəlil, Sabit Rəhman, İslam Səfərli kimi dramaturqların əsərlərində müxtəlif obrazlara səhnə həyatı vermiş Sona Hacıyeva dövrünün görkəmli teatr xadimləri ilə tərəf müqabil olmuşdur. "Qızmar günəş altında", "O olmasın, bu olsun", "Səhər" filmlərinə çəkilən Sona Hacıyeva milli Azərbaycan kinosunun tarixində də böyük xidmətlərin sahibidir. Onun bu əməyi hələ o dövrdə "Şərəf nişanı" ordeni və başqa medallarla qiymətləndirilmişdir.

Filmoqrafiya: "Bəxtiyar" (film, 1955), "Bismillah" (film, 1925), "Əmək və qızılgül" (film, 1962), "Qızmar günəş altında" (film, 1957), "Min birinci söz" (film, 1997), "O olmasın, bu olsun" (film, 1956), "Prima" (film, 1992), "Səhər" (film, 1960), "Sən niyə susursan?" (film, 1966), "Telefonçu qız" (film, 1962) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

30 İyun - Musiqiçi, tarzən, pedaqoq Mirzə Mənsurun (Mənsur Mənsurov) anadan olmasının 135 illiyi , (1887-1967)

Mirzə Mənsur musiqi tariximizdə həm gözəl tar müəllimi, həm də muğamların mahir bilicisi kimi tanınır. O, ömrünün 60 ilini musiqi sənətinə həsr etmişdir. Tarzən Mirzə Mənsur Mirzə Sadıq Əsəd oğlunun ifaçılıq ənənələrindən bəhrələnmişdir. Mirzə Mənsur “Rast”, “Şur”, “Segah”, “Mahur-hindi” və s. muğam dəstgahlarını ustalıqla çalmış, muğam nəzəriyyəçisi kimi tanınmışdır.

Mənsur Məşədi Məlik oğlu Mənsurov Bakı şəhərində musiqiçi ailəsində dünyaya göz açıb. Mənsur hələ kiçik yaşlarından atasının tar, kamança, tütək, böyük qardaşı Məşədi Süleymanın tar, anası Soltanbəyimin isə saz çaldığının şahidi olurdu. Belə bir mühitdə böyüyən Mənsurun musiqiyə qəlbən bağlanması təbii idi. El məclislərində şöhrət qazanan tarzən 1923-cü ildən dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin təşkil etdiyi Azərbaycan Dövlət Türk Musiqi Məktəbində tar dərsi deyir. 1926-cı ildə musiqi məktəbi konservatoriya ilə birləşdirilir. Bundan sonra Mirzə Mənsur konservatoriyaya dəvət edilir. Burada 1946-cı ilədək müəllimlik edir. İstedadlı tar müəllimi kimi konservatoriyada Üzeyir Hacıbəylinin ən yaxın köməkçisi olur, musiqi kadrlarının hazırlanması işində ona yaxından köməklik göstərir. Qayğıkeş bir müəllim, bacarıqlı tar ustası kimi də məşhurlaşır. O həm də yaradıcı təfəkkürlü musiqiçi kimi tarın quruluşunda (pərdələrin qoşulmasında, tar aşuqlarının möhkəmləndirilməsində və s.) bəzi dəyişiklik edib. Hətta yeni quruluşda bir tar da hazırlayıb. Mirzə Mənsurun 1934-cü ildə yeni formada hazırladığı iki tardan biri Parisdə, digəri isə İstanbulda incəsənət alətləri sərgisində müvəffəqiyyətlə nümayiş etdirilir.

Mirzə Mənsur Azərbaycanda bir çox istedadlı musiqiçilər nəslini yetişdirib. Bu sırada Səid Rüstəmov, Xurşid xanım Ağayeva, Ənvər Mənsurov (Mirzə Mənsurun oğlu), Rəşid Əfəndiyev və başqalarının adını çəkmək olar. Tarzənin musiqi ifaçılığı, pedaqoqluğu ilə yanaşı, həm də özünəməxsus poetik təbi var idi. Qələmə aldığı bir çox qəzəl və qoşmaları ideya-sənətkarlıq cəhətdən mükəmməl bədii nümunələrdir. Mirzə Mənsur gənclik illərində olduğu kimi, ömrünün ixtiyar çağlarında da “Rast”, “Bayatı-İsfahan” muğamlarını özünəməxsus ustalıqla ifa edib. O, “Mahur-hindi” muğamını ifa edəndə hamıya elə gəlirmiş ki, tarı 30-35 yaşlı bir tarzən sanballı mizrabları, iti barmaqları ilə dindirir. Mirzə Mənsur Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi (1940), Sadıqcan məktəbinin davamçısı olmuşdur. Muğam dəstgahlarının (“Rast”, “Şur”, “Segah”, “Mahur-hindi” və s.) mahir ifaçısı, muğam nəzəriyyəçisi idi. “Rast”, “Zabul”, “Düghah” muğamları ilk dəfə onun ifasında nota köçürülmüşdür (1936). Muğamat dərslərinin ilk proqramını tərtib etmişdir.

Mirzə Mənsur 1967-ci ildə, 80 yaşında Bakıda vəfat edib.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

6 İyun - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Məmmədov Mövsüm Şahin oğlunun anadan olmasının 55 illiyi, (1967)

Məmmədov Mövsüm Şahin oğlu Xocalı rayonunun Kosalar kəndində anadan olmuşdur. 1984-cü ildə burada təhsilini başa vurmuş, 1985-1987-ci illərdə hərbi xidmətdə olmuşdur. 1988-ci ildə Şuşada əmək fəaliyyətinə başlamışdır. 1990-cı ildə həyatını daxili işlər orqanına bağlamışdır. Mövsüm Məmmədov 1992-1993-cü illər erməni işğalçılarına qarşı vuruşmuş, xeyli quldur məhv etmişdir. Xocalı faciəsi zamanı onlarla insanın həyatını xilas etmişdir. 1994-cü ildə Şuşa rayon Polis İdarəsində bölük komandiri təyin edilmişdir. 1998-ci ildə DİN-nin Polis Akademiyasını bitirmişdir. Polis mayorudur, Şuşa rayon Polis Şöbəsinə çalışır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 25 fevral 1997-ci il tarixli 533 sayılı fərmanı ilə Məmmədov Mövsüm Şahin oğlu Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür.

*Mənə səadət verən
Vətənə sdaqətim,
Məni vətənə verən
Anama məhəbbətim –
Hərbi andımdır mənim.*

Ələmdar Quluzadə

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Seyidzadə, M. Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi.-Bakı, 2010.

11 İyun - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Şahverdiyev İsrafil Şahverdi oğlunun anadan olmasının 70 illiyi, (1952-1994)

İsrafil Şahverdiyev Laçın rayonunun rayonunun Unannovu kəndində anadan olmuşdur. 1959-1969-cu illərdə kənd orta məktəbində təhsil almışdır. 1971-1974-cü illərdə hərbi xidmətdə olmuşdur. 1975-ci ildə Laçın rayon Daxili İşlər Şöbəsinə milis nəfəri kimi əmək fəaliyyətinə başlamışdır. Erməni yaraqlıları torpaqlarımıza hücum edərkən İsrafil Şahverdiyev cəsur bir polis işçisi kimi ilk günlərdən torpaqlarımızın müdafiəsinə qalxmışdır. Qaladərəsi kəndində iki erməni kəşfiyyatçını ələ keçirmişdir. Şəhid jurnalist Salatın Əsgərovanın qatillərinin ələ keçməsində onun rolu böyük olmuşdur. 1991-ci ildə Qala dərəsi kəndinin azad edilməsi üçün plan hazırlanmış, gecədən səhərə qədər davam edən qanlı döyüşdə erməni işğalçıları ağır itkilər verərək geri çəkilməmişlər. İsrafil 1992-ci il 19 sentyabrdan 17 noyabrınadək qədər Hoçaz qayası və Hoçaz kəndi uğrunda gedən qanlı döyüşlərdə iştirak etmiş və onlarla erməni silahlısını məhv etmişdir. 6 yanvar 1994-cü ildə Füzuli rayonunun kəndlərini azad etmək üçün İsrafil rotası ilə döyüşə girmişdir. Bu əməliyyat nəticəsində Horadiz qəsəbəsi və 22 kənd azad edilmişdir. Cəsur komandirin son döyüşü 13 yanvar 1994-cü ildə olmuşdur. Bir neçə istiqamətdən hücum keçən rotada ölənlər və yaralananlar olduğundan döyüşçü dostlarını xilas edən İsrafil pulemyotun başına keçmiş və qarşı tərəfdən atılan güllə onun həyatına son qoymuşdur. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib. Ailəli idi, üç övladı qalıb.

Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, Vətən torpaqlarının erməni işğalçılarından müdafiə edilməsində gedən döyüşlərdə qəhrəmanlıqla vuruşaraq göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə, öz müqəddəs əsgəri və xidməti borcunun şərəflə yerinə yetirilməsindəki misilsiz xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 yanvar 1995-ci il tarixli 262 sayılı fərmanı ilə Şahverdiyev İsrafil Şahverdi oğluna (ölümündən sonra) Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilmişdir.

Laçın rayonundakı məktəblərdən biri İsrafil Şahverdiyevin adını daşıyır.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Seyidzadə, M. Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi.-Bakı, 2010.

18 İyun - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Behbudov Səfiyar Abuzər oğlunun anadan olmasının 55 illiyi, (1967-1992)

Səfiyar Behbudov Bərdə rayonunun Mollalı kəndində anadan olmuşdur. 1984-cü ildə 6 sayılı Bərdə şəhər orta məktəbini bitirdikdən sonra hərbi xidmətə çağırılmışdır. Ordudan tərxis olunduqdan sonra zabitlik kursunu kiçik leytenant rütbəsi ilə bitirən Səfiyar 1988-ci il Milli Azadlıq Hərəkatının fəal iştirakçılarında olmuşdur. O, Bərdədə "Soy" Demokratik Gənclər Təşkilatını yaradaraq gəncləri öz ətrafında toplamışdır. Xocalı soyqırımından bir həftə sonra o, tərəddüd etmədən Bərdə özünümüdafiə batalyonuna daxil olmuşdur. Bölmə komandiri təyin edilən Səfiyar Tərtər bölgəsində bir neçə uğurlu əməliyyat keçirdikdən sonra, onun bölməsini Ağdam istiqamətində gedən döyüşlərdə vuruşmağa göndərmişlər.

1992-ci il mart ayının 11-də qəflətən həyəcan signalı verilir. Erməni faşistləri Əsgəran yaxınlığındakı postumuza hücum edərək oranı mühasirəyə alırlar. Öz PDM-i ilə döyüşə atılan Səfiyar tapşırığı uğurla yerinə yetirərək düşmənin müqavimətini qırır və mühasirədə olan döyüşçülərimizi xilas etdikdən sonra Əsgərana doğru irəliləyir. O, Qaraqaya deyilən yerdə düşmənin böyük qüvvəsilə qarşılaşsa da geri çəkilmir. Bir müddət irəlilədikdən sonra cəsur döyüşçünün PDM-i vurulur. Ermənilər onu ağır yaralı vəziyyətdə əsir götürürlər. 10 günlük əsir həyatında olmanın işgəncələrə məruz qalan mərd döyüşçümüz düşməne heç bir sirr vermədiyi üçün ayaqlarına məftil bağlayır və üzərinə neft töküb yandırırırlar. Gənc zabitin yanmış cəsədini 1992-ci il martın 21-də çətinliklə almaq olur. Subay idi. Bərdə rayonunun Mollalı kəndində dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 iyun 1992 ci il tarixli 833 sayılı Fərmanı ilə Behbudov Səfiyar Abuzər oğluna "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

Təhsil aldığı 6 sayılı orta məktəb qəhrəmanımızın adını daşıyır.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

27 İyun - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əsədov Malik Hamil oğlu anadan olmasının 60 illiyi, (1962-1992)

Malik Əsədov Yevlax rayonunun Havarlı kəndində doğulmuşdur. 1979-cu ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra orduya çağırılmışdır. Hərbi xidməti Qazaxıstanda başa vurmuşdur. Qarabağ müharibəsi zamanı Xocalı, Əsgəran, Ağdam və Şuşada döyüşmüşdür.

1992-ci ilin 18 yanvarında Şuşanın Nəbilər kəndi uğrunda gedən ağır döyüşdə M.Əsədov mərdliklə vuruşmuşdur. Buna görə də, erməni faşistləri Maliki qəddarlıqla qətlə yetirmişlər. Ailəli idi. Malik Əsədov Yevlax rayonunun Havarlı kəndində dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 sayılı fərmanı ilə Əsədov Malik Hamil oğlu ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür.

Təhsil aldığı Havarlı kənd orta məktəbi onun adını daşıyır. Həmin məktəbdə və Mingəçevir şəhərində işlədiyi idarənin önündə qəhrəmanın büstü qoyulmuşdur.

Respublikam – ana torpaq, qədim Odlar diyarımız!

Yaşadıqca – vətənimiz, ölsək – şəhid məzarımız.

Üç rəngdədi bayrağımız, qalxan bayraq enən deyil,

Mərd oğullar dar ayaqda öz andından dönən deyil.

Nəriman Həsənzadə

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

28 İyun - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Fərəcov Ənvər Səyyad oğlunun anadan olmasının 70 illiyi, (1952-1991)

Ənvər Fərəcov Goranboy rayonunun Sarov kəndində doğulmuş, 1968-ci ildə kənd orta məktəbini bitirmişdir. Sonra Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutuna daxil olmuşdur. 1990-cı ildə Özbəkistan Milis Akademiyasını bitirərək Azərbaycan DİN-nin sərəncamına göndərilmişdir. 18 avqust 1991-ci ildə Ənvər Fərəcov yoldaşlarını mühasirədən çıxartmaq üçün qeyri-bərabər döyüşə girmiş, ermənilərin mühasirəsini yararaq polis əməkdaşlarını itkisiz azad etmişdir. Bu əməliyyata görə bölmə rəisi DİN tərəfindən mükafatlandırılmışdır. 11 sentyabr 1991-ci ildə düşmən böyük qüvvə ilə Goranboy rayonunun Erkəç, Mənəşli, Buzluq kəndlərinə hücum keçir. Bu, Ənvər Fərəcovun son döyüşü olur. O, bu döyüşdə qəhrəmancasına həlak olur. Ailəli idi. Bir oğlu, bir qızı yadigar qalıb. Goranboy rayonunda dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 214 sayılı fərmanı ilə Fərəcov Ənvər Səyyad oğlu ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür.

Goranboy rayonunda büstü qoyulmuşdur. Haqqında Zamin Məmmədov “Vətənə dönənəm” adlı film çəkmişdir. Film 2016-cı ildə Nizami Kino Mərkəzində nümayiş olunmuşdur.

*Hər millətin, hər torpağın öz adı var, öz ünvanı
Yağulara baş əyməyib Azərbaycan qəhrəmanı.
Vahid Vətən himnimizdi Şəhidlərin axan qanı,
Nəsillərə yadigardı, zaman yazdı bu dastanı.
Millətlərə hürriyyətdi, istiqlaldı şüarımız,
Azadlığı, səadəti qorumaqdı qərarımız.*

Nəriman Həsənzadə

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

İYUL

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

- 2 İyul – Polis İşçiləri Günü, (1998)
- 4 İyul – Beynəlxalq Əsir Delfinlər Günü, (1960)
- 11 İyul – Ümumdünya Şokolad Günü, (1995)
- 20 İyul – Beynəlxalq Şahmat Günü, (1996)
- 20 İyul – Beynəlxalq Tort Günü
- 22 İyul – Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü, (1875)
- 23 İyul – Ümumdünya Balina və Delfinlər Günü, (1986)
- 29 İyul – Beynəlxalq Pələng Günü, (2010)
- 30 İyul – Beynəlxalq Dostluq Günü, (2011)

Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri

- General Valeh Bərdadlının 95 illiyi, (06.07.1927 - 15.05.1999)
- Heykəltəraş Tokay Məmmədovun 90 illiyi, (18.07.1927)
- Şərqsünas Mirzə Kazımbəyin 215 illiyi, (22.07.1802 - 27.11.1870)

Yubilyar yazıçı və şairlər

- Şair, dramaturq Kəmalə Ağayevanın 80 illiyi, (10.07.1937)
- Publisist, yazıçı Sabir Gəncəlinin 85 illiyi, (26.07.1932)

Xarici ədəbiyyat

- Fransız yazıçısı Aleksandr Dümanın 215 illiyi, (24.07.1802 - 05.12.1870)
- Amerika yazıçı Pol Uilyam Qellikonun 120 illiyi, (26.07.1897 - 15.07.1976)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

- Qəmbərov Ramiz Bulud oğlu, (02.07.1962 - 30.04.1992)
- Məhərrəmov Asif Yusif oğlu, (26.07.1952 - 01.07.1994)
- Əliyev Nadir Alish oğlu, (30.07.1962 - 22.07.1993)

2 İyul – Polis İşçiləri Günü, (1998)

*Xidmət etmək sayılır kişilikdən nişana, Xalqına
xidmət etmək bir şərəfdir insana.*

Nizami Gəncəvi

Azərbaycanın ilk polis bölüyü 1918-ci il iyulun 2-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə cinayətkarlıqla mübarizə aparmaq və ictimai təhlükəsizliyi təmin etmək məqsədilə yaradılıb. Polis bölüyünün yaranmasından 80 il sonra həmin gün polislərin peşə bayramı kimi qeyd olunmağa başlayıb. Belə ki, Prezident Heydər Əliyevin 24 may 1998-ci il tarixli “Azərbaycan Polisi Günü”nün təsis edilməsi haqqında” fərmanına əsasən iyulun 2-si Azərbaycan daxili işlər orqanları əməkdaşlarının peşə bayramı kimi qeyd olunur. Azərbaycan polisinə verilən bu önəmin səbəbi ondan qaynaqlanır ki, ulu öndər ölkəmizdə daim polisin fəaliyyətinə yüksək qiymət verib. İctimai sabitliyin qorunub saxlanmasında, cinayətkarlıq hallarının qarşısının alınmasında daxili işlər orqanlarının fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilib. Azərbaycan polisi dövlətə və xalqa yüksək sadıqlıq nümayiş etdirməklə, mühüm vəzifələrin öhdəsindən həmişə layiqincə gəlib. Bu siyasət hazırda Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Bu gün Azərbaycan polisi cinayətkarlığa qarşı mübarizədə ictimai qaydanın və təhlükəsizliyin təminində, daxili sabitliyin yaradılması sahəsində qanunla müəyyən edilən vəzifəsini layiqincə yerinə yetirir. Azərbaycan polisi Qarabağ müharibəsi zamanı ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda gedən döyüşlərdə fəal iştirak etmişdir. Daxili işlər orqanlarının və daxili qoşunların şəxsi heyətinin 931 nəfəri bu müharibədə şəhid olmuşdur. Polisin sıralarında xeyli sayda "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına, habelə orden və medallarla təltifə layiq görülənlər vardır. Bu gün Azərbaycan polisi öz peşəkarlığını artırmaqla yanaşı, eyni zamanda beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılır.

İnternetdə: www.books.google.com

4 İyul – Beynəlxalq Əsir Delfinlər Günü, (1960)

Bu günün təsis olunması delfinlərin və digər dəniz məməlilərinin hərbi məqsədlərlə istifadə olunması və onların qapalı yerlərdə saxlanmasına qarşı mübarizə aparılmaq tərəfindən irəli sürülmüşdür. Qeyd edək ki, dəniz heyvanlarından hərbi məqsədlərlə istifadə olunması ideyası hələ ötən əsrin əvvəllərində meydana gəlmişdir.

Düşmən gəmilərinin partladılması, minaların aşkara çıxarılması, düşmən üzgüçü-kəşfiyyatçıların zərərsizləşdirilməsi üçün xüsusi delfin dəstələrinin yaradılması təklif olunurdu. Belə layihələr 1960-cı illərdən başlayaraq SSRİ-də və ABŞ-da reallaşdırılırdı. Döyüş delfinləri amerikalılar tərəfindən Vyetnam müharibəsində və İraqda xüsusi əməliyyatların gedişində istifadə olunmuşdur. SSRİ-də isə xüsusi təlim görmüş delfin dəstələri Qara dənizdə minaları axtarırdı. SSRİ-nin süqutundan sonra Rusiyada belə fəaliyyət qadağan olunmuşdur. ABŞ-da isə bu gün də bununla məşğul olan beş mərkəz fəaliyyət göstərir. Dəniz məməlilərinin okeanarium və delfinarilərdə saxlanmasının da mənfi tərəfi var. Delfinlər təbiətdə gün ərzində 100 km-dən çox məsafə qət edirlər və 200 m-dən çox dərinliyə enə bilirlər. Heç bir delfinari əsir delfinlərə belə imkan yarada bilmir. Delfinlərin hərəkət zamanı çıxardıqları səs hovuzda təhrif və dəfələrlə əks olunduğu üçün onlara çox böyük zərər vurur. Xlorlu su onların dərisini və görmə orqanlarını zədələyir. Nəticədə bu heyvanların qapalı yerlərdə saxlanması onların yaşama müddətini 5-6 dəfə azaldır. Buna görə də belə sual yaranır: insanın bu heyvanları əsir etməyə haqqı varmı? Beynəlxalq Əsir Delfinlər Günü bu heyvanların azad və özlərinin təbii mühitlərdə yaşamaq hüquqlarını təmin etmək məqsədilə ictimaiyyətin diqqətini bu problemə cəlb etməyə xidmət edir. Delfinlərin əhliləşdirilməsinə 8 ay vaxt lazım olur. Bu ağıllı heyvan insanı çox tez başa düşmək qabiliyyətinə malikdir. Hovuzlarda bəslənən delfinlər az bir zamanda nimçədən səliqə ilə balıq götürüb yeməyi, yanan şamı söndürməyi, voleybol oynamağı öyrənirlər. Delfinlər balıqları ultrasəslə axtarıb tapır. Yarasalar kimi, delfinlər də şaqqıltılı səslər və ya ucadan qırıq-qırıq fit səsinə oxşar ultrasəslər buraxır və balıqlara toxunub qayıdan bu səsləri tutmaqla ovlarını tapırlar. Delfinlərin beyni insanlara çox oxşardır. Ekoloqlar onların qorunmasında çox israrlıdırlar. Hal-hazırda dünyada delfinlərlə birgə olan üzümə proqramları çox məşhurdur.

İnternetdə: www.books.google.com

11 İyul – Ümumdünya Şokolad Günü, (1995)

Şokolad Günü (World Chocolate Day) ilk dəfə 1995-ci ildə Fransada qeyd edilib. Tez bir zamanda məşhurluq qazanaraq Almaniya, İtaliya, İsveçrə və digər Avropa ölkələrində, eləcə də Avropadan kənarında keçirilməyə başlanılıb. Çox sevdiyimiz şokoladın və şokolad ağacının vətəni Mərkəzi və Cənubi Amerikadır. Əvvəllər içki kimi qəbul

edilən bu şirniyyatın adı haqqında müxtəlif versiyalar var. Onlardan birinə görə, şokolad qədim astek sözü olub, "xocolatl" yəni, kakao paxlasından alınan içkinin adını bildirir. Mənası isə "acı su" kimi tərcümə olunur. Avropada "qara qızıl" adı ilə tanınması isə ispanlara məxsus olub. Şokoladın tarixi 3000 il əvvəlki dövrə aid edilən nemətlər sırasına daxildir. Təxminən bizim eradan 1500 il əvvəl Meksika körfəzi sahillərində yeni sivilizasiya meydana gəlmişdir. İrəli sürülən fikirlərə əsasən məhz "kakao" sözü ilk dəfə olaraq onlar tərəfindən dildə "kakava" kimi tələffüz edilib. Dünyada sevgi rəmzi kimi tanınan ilk şirniyyat şokoladdır. Statistika əsasən 20 yaşlı əksər gənclər məhz ağ şokolada üstünlük verir. Şokoladın tərkibindəki fenamin maddəsi, insanda sevgi hissi yaradır. Şokolad A, B, C, D, E, kalsium, kalium və natrium vitaminləri ilə zəngindir. Kakao və şokolad antiseptik xüsusiyyətlərə malik olub, dişləri bir çox zərərdən qoruyurlar. Şokolad yeməklə qızdırma, soyuqdəymə xəstəliklərini dəf etmək olar. Dünyanın ən kalorili şokoladı südlü şokolad hesab edilir. Dünya qadınlarının 15%-i hər gün şokolad yeyir. İsveçrəlilər dünyada ən çox şokolad yeyən əhali sayılır. Belə ki, hesablamalara əsasən bu ölkədə hər sakinə il ərzində 10 kq şokolad düşür.

Müasir elm şokoladın tərkibində insanı psixoloji rahatladan elementlərin olduğunu göstərir. Tünd şokoladın növləri bədəndən endorfinin – insanda rahatlıq, xoşbəxtlik, məmnunluq və razılıq hissləri yaradan hormonu stimullaşdırır və əhvali-ruhiyyəni yüksəldir. Həmçinin ehtimal olunur ki, şokolad xərçəng əleyhinə effekte malikdir və qocalma prosesini ləngidir.

İnternetdə: www.books.google.com

20 iyul – Beynəlxalq Şahmat Günü, (1996)

1996-cı ildən 20 iyul dünyanın hər yerində Beynəlxalq Şahmat Günü kimi qeyd olunur. Bu bayram əsası 1924-cü ildə qoyulmuş Beynəlxalq Şahmat Federasiyasının (FIDE) qərarı ilə keçirilir. Bütün rəsmi yarışlar, o cümlədən kişi və qadınlar arasında dünya çempionatları, kişi, qadın, tələbə və yeniyetmələrin komanda birincilikləri, Avropanın komanda birinciliyi, Avropa Çempionlar kuboku, Panamerikan fərdi yarışları FIDE-nin himayəsi altında keçirilir. FIDE 1950-ci ildən kişilərə, 1976-cı ildən isə qadınlara beynəlxalq grossmeyster adı verir.

Azərbaycanda şahmat ən populyar idman növlərindən biridir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə 2009-2014-cü illərdə şahmatın inkişafına dair Dövlət Proqramı təsdiq edilmişdir. Ölkəmizdə şahmat ötən ilin 70-ci illərində inkişaf etməyə başlamışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə respublikada müasir şahmat məktəbi binaları tikilməyə başlanmış, gənclərin bu idman növünə marağı artmış, gənc və istedadlı şahmatçılar yetişmişdir.

Şahmat oyununun adı farsca “şah” və “mat” sözlərindən yaranıb. Mənası “hökmdar öldü” deməkdir. Şahmatın vətəni Hindistan hesab edilir. Şahmatın sələfi olan “Şətrənc” oyunu V əsrdə Hindistanda yaranıb. Azərbaycanda şahmatın təqribən V-VI əsrlərdə yaranması güman edilir. Şərq poeziyasının klassikləri, Xaqani və Nizaminin (XII-XIII əsrlər), habelə Füzulinin (XVI əsr) və başqa böyük mütəfəkkirlərin əsərlərində şahmatdan bəhs edilir. Böyük yazıçı və filosof Mirzə Fətəli Axundzadə 1864-cü ildə yazdığı “Şətrənc oyunu” şeirində şahmat oyununun qaydalarını poetik dildə şərh edib.

İnternetdə: www.books.google.com

20 İyul – Beynəlxalq Tort Günü

Hər bir ölkənin mədəniyyətinə uyğun reseptlərdən yararlanaraq tortlar bişirilir. Tortları müxtəlif mərasimlərlə əlaqədar hazırladıqlarına görə onların forma və ölçüləri də kəskin surətdə fərqlənir. Tortla əlaqədar çoxsaylı faktlar və maraqlı məlumatlar verilmişdir. Bunların çox hissəsi hətta Ginnesin rekordlar kitabına daxil edilmişdir. Bunlara misal olaraq ABŞ–in Miçiqaş ştatında hazırlanmış tortu göstərmək olar. Bu tort stoldan 13 metr hündür idi və 100 pillədən təşkil edilmişdi. Həmçinin ən ağır tort da

ABŞ–da yaradılıb, lakin bu tort Alabama ştatına aid edilir. 50 tondan ibarət olan tort ağırlığına görə seçilir. Bu möhtəşəm tortun bir hissəsini dondurma təşkil edirdi, onun görkəmi isə ştatın coğrafi kartında olduğu kimdir. Dünyada ən uzun toru Peru kulinarları tərəfindən yaradılmışdır. Onun uzunluğu 46 metrdən ibarət idi. Üzəri bolluca şəkərlə qarışdırılmış meyvələrdən və kremdən olan qızılgüllərdən təşkil olunmuşdu. Daha sonra bu tortu 15 000 hissəyə bölərək, Peruda həmin ay ərzində ad günü olan bütün uşaqlarına payladılar. Bizim qonşu Rusiya da bu rekordlardan uzaqda qalmamışdır. Ən böyük formada olan tort Moskvanın tanınmış Mərkəzi Univermağının ad günündə hazırlanmışdır. Tort bol formada cem və marsipanla (badam qurəbiyyəsi; döyülmüş badamla şəkərdən hazırlanan şirniyyat) bəzədilmişdir. Onun hündürlüyü Ginnesin rekordlar kitabında mütəxəssiz kimi işləyən ekspertlər tərəfindən ölçülmüşdür. Üç metrdən və üç tondan ibarət olan bu tort seçilirdi. İlk əvvəl çoxpilləli tortlar Londonda meydana gəlmişdir. Bu kimi tortları zallara gətirərkən öz görkəmi, hündürlüyü, çəkisi ilə mərasim iştirakçılarını heyretləndirir. Lakin bu tipli proses ilk dəfə olaraq XVIII əsrdə həyata keçirilmişdir. Müasir zamanımızda tortlar beze, marsipan, şokolad, meyvə və merenqa (çalınmış yumurta ağı, qənd və qaymaqdan hazırlanan pirojna) ilə hazırlanır. Tortun bəzədilməsi isə insanın fantaziyasından və onu sifariş verən şəxsin istəklərindən asılı olaraq dəyişir.

Vətənimizdə də çox çeşidli tortlara rast gəlmək mümkündür və hazırkı dövrdə xüsusi kulinarlar tərəfindən hazırlanan şirniyyatlar öz görkəmi, keyfiyyət ilə seçilir. Toy üçün nəzərdə tutulmuş tortların əksəriyyətinə Qədim Romada rast gəlmək olar, lakin burada tortu gəlinin başı ilə bəzəyirdilər. Xüsusən istəkdən asılı olaraq dəyişikliklər də etmək olurdu. Müasir zamanımızda isə toy üçün nəzərdə tutulan tortlar xüsusən seçilir. Əvvəllər tortların görkəmi əhəmiyyət kəsb etmirdi və onlar çox sadə hazırlanırdı. Beləliklə, xüsusi qaydada hazırlanan böyük desertlər bir neçə mərtəbədə təşkil olunur, bol qaydada meyvə və kremlə bəzədilir.

İnternetdə: www.books.google.com

22 İyul – Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü, (1875)

“Mürəkkəb, lakin şərəfli inkişaf yolu keçmiş milli mətbuatımız həmişə xalqımızın şanlı tarixinin güzgüsü olmuşdur”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Azərbaycan mətbuatının banisi Həsən bəy Zərdabi böyük çətinliklərdən sonra Bakıda Azərbaycan dilində "Əkinçi" qəzetinin çap olunmasına nail olmuş və qəzetin ilk sayı 1875-ci ilin iyulun 22-də işıq üzü görmüşdür. "Əkinçi" qəzeti xalqımızın milli oyanışında, milli birliyinin möhkəmləməsində böyük rol oynamışdır. Qəzetin müttərəqqi ideyaları Rusiya hakim dairələrini narahat etmiş və iki il sonra qəzet bağlanmışdır. XIX əsrin sonlarında "Ziya", (1879), "Kəşkül" (1880), "Kaspi" (1880-1890-ci illər) qəzetləri nəşrə başlamışdır. XX əsrin əvvəllərində C.Məmmədquluzadə, M.Şaxtaxtinski, S.Hüseyn, Ö.Faiq Nemanzadə, Ü.Hacıbəyov və başqaları yeni demokratik mətbuatın yaranması uğrunda mübarizə aparırdılar. Həmin dövrdə "Həyat", "Açıq söz", "Azərbaycan" kimi demokratik ruhlu, milli qayəli qəzetlər meydana çıxmışdır. 1906-cı ildə "Molla Nəsrəddin" jurnalının nəşrə başlanması ilə Azərbaycan mətbuatında siyasi satiranın əsası qoyuldu. Azərbaycan öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra bir çox milli-mənəvi dəyərlərə qayıdış mətbuat sahəsində də özünü göstərdi. Bu gün ölkəmizdə yüzlərlə mətbu orqanı qəzet və jurnal fəaliyyət göstərir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə "Əkinçi" qəzetinin nəşrə başlandığı gün – 22 iyul Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü kimi qeyd olunur. Azərbaycan Respublikasının 1995-ci ilin noyabrında ümumxalq səsverməsi ilə qəbul edilən Konstitusiyasının 50-ci maddəsində söz, azad məlumat toplamaq azadlıqları, öz baxışlarının azad ifadə edilməsi və digər azadlıqlar möhkəmləndirilib. Azərbaycanda mətbuatın inkişafına töhfə verən digər vacib amil ölkənin nüfuzlu beynəlxalq təşkilata – Avropa Şurasına daxil olmasıdır. Təşkilata daxil olduqdan sonra ölkədə aparılan demokratik islahatlar söz və mətbuat azadlığının daha geniş təşəkkülünə şərait yaradıb. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2009-cu ilin martın sonunda imzaladığı sərəncamla Prezident yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinə Dövlət Dəstəyi Fondu yaradılıb. Fondun yaradılmasında məqsəd Azərbaycanda fikir, söz və mətbuat azadlığı şəraitini yaxşılaşdırmaqdır.

İnternetdə: www.books.google.com

23 İyul – Ümumdünya Balina və Delfinlər Günü, (1986)

1986-cı ildə Beynəlxalq Balinaovlama Komissiyası (International Whaling Commission: IWC) bu heyvanların 200 illik amansız şəkildə qırılmasından sonra balina sənayesinə qadağa qoymuşdur. Bu qadağa indi də qüvvədədir və bütün dünyada balinaların ovlanması, o cümlədən balina ətinin ticarəti qadağan olunmuşdur. Lakin balina sənayesi bu heyvanlar üçün yeganə təhlükə deyil. Balinaların, delfinlərin və digər dəniz məməlilərinin yox olmasının daha bir səbəbi – onların delfinarilər, okeanariumlar və sirkələr üçün tutulmasıdır. Buna görə də bu gün yalnız balinaların deyil, bütün dəniz məməlilərinin qorunması günü hesab olunur. Beynəlxalq Delfinovlama Komissiyası balinaların ovlanmasına qadağa tətbiq etdikdən sonra Yaponiya sanksiyalardan çəkinərək bu sazişə qoşulmağa məcbur olmuşdur. Lakin balinaların elmi məqsədlərlə ovlanması hüququ vardır. 2007-ci ildə balinaların ovlanma kvotası 950 balina təşkil edirdi. Həmin kvotaya görə, hər il Yaponiya ancaq üçə qədər balina ovlayırdı. Lakin həmin il yapon “Nissin-maru” balina ovlama donanmasında yanğın baş verir və “tədqiqat” üçün 508 heyvan öldürülür.

Elmi işlər başa çatdıqdan sonra heyvanların əti əsasən yapon restoranlarında istifadə olunur. Beynəlxalq Balinaovlama Komissiyasınının qadağası 19 fevralda qüvvəyə minmişdir.

Hər il fevralın 19-da daha bir bayram – Beynəlxalq Balinalar Günü qeyd olunur. Bəzən müxtəlif ölkələrin ekoloji təşkilatları bu günü birlikdə məhvolma təhlükəsi qarşısında qalan hər bir növ dəniz məməlisinin müdafiəsinə həsr edirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

29 İyul – Beynəlxalq Pələng Günü, (2010)

29 iyul – Beynəlxalq Pələng Günüdür. Bu gün 2010-cu ildə Sankt-Peterburqda keçirilən “Pələng sammit”ində təsis olunub.

Pələnglər pişikkimilər fəsiləsinin ən güclü və böyük üzvləridir. Faunanın bu yırtıcı nümayəndələri, əsasən, Banqladeş, Malayziya, Hindistan və Koreyada yaşayırlar. Pələnglərin sayına görə Hindistan dünyada birinci yerdədir. Dünya Vəhşi Təbiəti Müdafiə Fondunun məlumatına görə, Yer kürəsində mövcud olan 3890 pələngdən 2500-dən çoxu Hindistandadır.

Pələnglərin sayının azalmasında əsas faktor brakonyerlik, qanunsuz heyvan ticarəti kimi antropogen amillər, iqlim dəyişikliyi və onların yaşayış areallarını itirməsidir.

Beynəlxalq Pələng Günü bəşəriyyətin diqqətini bu yırtıcıların qorunmasına və onların sayının azalmasının qarşısının alınmasına çəkmək üçün bir çox ölkələrdə qeyd edilir.

İnternetdə: www.books.google.com

30 İyul – Beynəlxalq Dostluq Günü, (2011)

Bu gün 24 aprel 2011-ci ildə BMT-nin qərarı ilə təsis olunmuşdur. Bütün planetin marağında olan Beynəlxalq Dostluq Günü əsasən zorakılığa qarşı olmaqla, mədəniyyətlərin dostluğunu nümayiş etdirir. BMT-nin Baş Məclisi Paraqvayın təşəbbüsü ilə iyulun 30-nu Beynəlxalq Dostluq Günü elan etmişdir. Baş Məclis qurumun üzvü olan ölkələrə bu nəcib təşəbbüsü fəal təbliğ etməyi tövsiyə etmişdir. Bu münasibətlə Baş Məclis tərəfindən yekdilliklə qəbul edilmiş qətnamədə bütün dünya insanların ən nəcib və misilsiz hisslərinin təzahürü olan dostluğun aktuallığı və böyük əhəmiyyəti vurğulanmışdır.

Baş Məclis qurumun üzvü olan ölkələrə Beynəlxalq Dostluq Günü öz adət-ənənələrinə uyğun qeyd etməyi məsləhət görmüşdür.

İnternetdə: www.books.google.com

Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri

6 İyul - General Valeh Bərşadlının anadan olmasının 95 illiyi, (1927 -1999)

Valeh Əyyub oğlu Bərşadlı Qubadlı rayonunun Eyvazlı kəndində anadan olmuşdur. 14 yaşında könüllü hərbi xidmətə getmiş, iki hərbi təhsil ocağını (Bakı Zenit Artileriyası Məktəbini və Qırmızı Bayraqlı Kiyev Özüyeriyən Artileriyası Məktəbini) bitirmişdir. 50 yaşında sovet ordusunda general-leytenant rütbəsi almış ilk azərbaycanlıdır. Müstəqil Azərbaycanın 1992-ci ildə ilk müdafiə naziri və Azərbaycan tarixində ilk müvəffəqiyyətli Goranboy və Ağdərə əməliyyatlarını həyata keçirmiş Baş Qərargah rəisi olmuşdur. 1992-ci ildə tutduğu vəzifədən istefa vermişdir. Valeh Bərşadlı 43 il SSRİ Silahlı Qüvvələrində xidmət etmiş, tağım komandirliyindən ən nəhəng ordulardan (Almaniya Demokratik Respublikasında yerləşən sovet qoşun birləşmələrindən) birinin müavinliyinə qədər yüksəlmişdir.

Valeh Bərşadlı 15 may 1999-cu ildə vəfat etmişdir. Məzarı Fəxri Xiyabandadır.

İnternetdə: www.books.google.com

22 İyul - Şərqsünas Mirzə Kazımbəyin anadan olmasının 220 illiyi, (1802-1870)

Mirzə Kazım bəy (əsl adı Məhəmməd Əli Kazımbəy olmuşdur) Azərbaycan əsilli rus şərqşünası, tarixçi, türkşünas və filoloqdur. O, Rusiya Elmlər Akademiyasının ilk azərbaycanlı üzvü olmuşdur. Atası Məhəmməd Qasım Kazımbəy Dərbəndin tanınmış ruhanilərindən olub. Babası Nazir Məhəmməd xan isə Dərbənd hakiminin baş xəzinədarı işləyib. Məkkəyə həcc ziyarətindən qayıdarkən atası Məhəmməd Qasım Kazımbəy Rəşt şəhərində (İndiki İran İslam Respublikasının Gilan vilayəti) yerli hakim Bağır xanın qızı Şərəfnisə xanımla evlənir. Mirzə Kazım bəy məhz bu şəhərdə anadan olur. Bir qədər sonra atası Dərbəndə qazi təyin olunur və ailəsi ilə bu şəhərə köçür. Kazımbəy İslam dininin əsasları, Azərbaycan və fars dillərini kamil şəkildə öyrənməklə yanaşı, rus, türk və ərəb dillərinə də mükəmməl şəkildə öyrənir. 17 yaşında isə "Ərəb dilinin qramatikası" adlı kitab yazır. Atası oğlunun ruhani olmasını və İran və Ərəbistana dini təhsil dalınca getməsini istəyir. Kazımbəy bir sıra tarixi mövzularda kitabların müəllifidir. Türk dilində yazdığı "Əssəb əs-Səyyar" ("Yeddi planet") əsəri Krım xanlığının 1466-1737-ci illər aralığında tarixi haqqındadır. 1841-c ildə qələmə aldığı "Uyğurlar" əsərində isə qədim uyğurların tarixi haqqında dəyərli elmi məlumatlar verir. O həmçinin, Məhəmməd Əvabinin "Dərbəndnamə" əsərini (XVII əsr Dağıstan tarixi haqqında əsər) ingilis dilinə tərcümə edir və 1856-cı ildə nəşr etdirir. Ən böyük tarixi əsəri isə 1865-ci ildə nəşr olunmuş "Bab və Babilər: 1848-52-ci illər İranda Dini və Siyasi Təlatümlər" əsəridir. Digər əsərləri isə başlıca olaraq İslam tədqiqatları mövzusunda olmuşdur: "Qurani-Kərimdə ahənglik" (1859), "Müridilik və Şamil" (1859), "İslam tarixi" (1860) və başqaları. 1828-ci ildə Britaniya Kral Şərqsünaslar Cəmiyyətinə üzv və Kazan Universitetində yenidən yaranmış "Türk dilləri" fakültəsinə rəhbər təyin olunur. 1835-ci ildə isə Rusiya Elmlər Akademiyasına müxbir üzv seçilir. 1839-cu ildə Demidov Mükafatına layiq görüləcək "Türk-tatar dillərinin qramatikası" adlı fundamental elmi monoqrafiyasını yazır. Qeyd etmək lazımdır ki, o dövrlər Rus imperiyasında əksər türk dilləri "Tatar" və ya "Türk-tatar" adlı vahid dilin ayrı-ayrı dialektləri kimi qəbul olunurdu. Bu əsərində Kazım bəy osmanlı, azəri və digər türk dillərinin və ya o zaman deyildiyi kimi dialektlərinin fonoloji, morfoloji və sintaksis təhlil və müqayisəsini aparır. 1921-ci ildə Jan Denin "Türk dilinin qramatikası" (Osmanlı dialekti) əsərinin nəşrinə qədərki dövrdə Avropa universitetlərində əsas istinad ədəbiyyatı olaraq istifadə

edilib. Mirzə Kazımbəy 1870-ci il noyabr ayının 27-də vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Yubilyar yazıçı və şairlər

10 İyul - Şair, dramaturq Kəmalə Ağayevanın anadan olmasının 85 illiyi, (1937-2019)

Ağayeva Kəmalə Ağa qızı Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra Xarici Dillər İnstitutunun fransız dili fakültəsində təhsil almışdır. 35 il orta məktəbdə fransız dili müəllimi işləmiş, eyni zamanda Naxçıvan Dövlət Dram Teatrında ədəbi hissə müdiri vəzifəsində çalışmışdır. Kəmalə Ağayeva Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və Azərbaycan Teatr Xadimləri Cəmiyyətinin üzvüdür.

Şairə xanım yaradıcılığa lap erkən yaşlarından başlamışdır. Yazdığı əsərlər müntəzəm olaraq dövrü mətbuatda çap olunmuş, şeirlərinə musiqilər yazılmışdır. İlk şeirini 12 yaşında, ilk dram əsərini isə (“Məhsəti”) 21 yaşında yazmışdır. Kəmalə Ağayeva 20 şeirlər kitabının, 16 mənzum dram əsərin, 200-ə qədər oçerk və bədii yazıların, həmçinin uşaqlar üçün “Göyçək Fatma”, “Məlikməmməd”, “Tıq-tıq xanım” nağılpyeslərin müəllifidir. Qələmə aldığı dram əsərləri respublikanın bir sıra teatrlarında tamaşaya qoyularaq, müvəffəqiyyət qazanmışdır. K. Ağayevanın şeirləri rus, türkmən, özbək, tacik, fars, fransız və sair dillərə tərcümə olunub, özü də fransız dilindən ana dilimizə tərcümələr etmişdir.

Kəmalə Ağayevanın yaradıcılığının əsas qayəsi mənəvi saflığa çağırışdır. Respublikanın Əməkdar mədəniyyət işçisi Kəmalə Ağayeva bir sıra xarici dövlətlərdə rəsmi səfərlərdə olub. Şairə müxtəlif medallar və fəxri fərmanlarla təltif olunub. Kəmalə Ağayeva 18 iyul 2019-cu ildə vəfat etmişdir.

Kitabları: “Baharın sözü” (1962), “Gül yarpağı” (1967), “Sən olmasaydın”(1974), “Apardı sellər Saranı” (1977), “Arpaçayın nəğməsi” (1978), “Daş piyalə” (1982), “O dağlarda gözüm qaldı” (1988), “Məhsəti” (2001), “Vətənə sevdalıyam” (2004) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur – “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

26 İyul - Publisist, yazıçı Sabir Gəncəlinin anadan olmasının 90 illiyi, (1932)

Sabir Gəncəli Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. ADU-nun filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsində təhsil alıb. Yazıçı tədqiqatlar, araşdırmalar nəticəsində ötən illər ərzində Azərbaycanın, Sankt-Peterburqun, Moskvanın dövlət arxivlərində, kitabxanalarında, Azərbaycan Əlyazmalar İnstitutunda saxlanılan tarixi sənədlərdən, respublikamızın görkəmli alimlərinin, maarifçilərinin şəxsi arxivlərində olan albomlardan, sənədlərdən, dövrü mətbuatda dərc edilmiş materiallardan, maarif və mədəniyyət xadimləri ilə apardığı müsahibələrdən, söhbətlərdən istifadə edərək 20-dən çox kitab, yüzlərlə tarixi очерк, sənədli hekayə, iki sənədli povest yazıb. Azərbaycan, ingilis, rus, ərəb, fars dillərində çap olunmuş bu əsərlər oxucular tərəfindən rəğbətlə qarşılanıb. Onların arasında 1994-cü ildə "Hər sətirdə bir tarix...", 2001-ci ildə Azərbaycan, ingilis və rus dillərində "Qadın, gözəllik və ülvyyəti" adlı ilk qadın ensiklopedik toplular da vardır. Həmin toplularda ən qədim dövrlərdən bu günədək dünyada və xüsusilə Azərbaycanda qadın məsələsi, qadın azadlığı tarixi, dünya sivilizasiyasında ulu nənələrimizin, analarımızın rolu və fəaliyyəti işıqlandırılıb. Yazıçı 1960-cı ildə "Nəsildən nəslə" adlı kitab və bir sıra məqalə çap etdirib. Uşaqlarımızın, yeniyetmələrimizin bilik və dünyagörüşünü artırmaq, intellektual səviyyəsini inkişaf etdirmək üçün yazıçı "777 sual, 1001 cavab" adlı düşündürücü, əyləncəli ensiklopedik toplu hazırlamışdır. 500-dən çox rəngli, ağ-qara, illüstrativ materiallarla zənginləşdirilmiş bu kitabda məqsəd gənc nəsli dünya mədəniyyəti, bəşəriyyətin əsrlər boyu əldə etdiyi bilik xəzinəsilə tanış etmək, dünya sivilizasiyasının keçdiyi çətin və şərəfli yolu, xalqımızın bu yolda əldə etdiyi nailiyyətləri əks etdirməkdir. Yazıçı "Səhnə" və "Cik-cik" qəzetlərinin məsul katibi kimi də çalışıb (1993-1996). Sabir Gəncəli - tarix elmləri doktoru (1996), "Qızıl qələm" Mükafatı laureatıdır (1980-2000).

Kitabları: "Azərbaycanın maarifpərvər qadınları"(1960), "Canlı xatirələr" (1960), "18 ay düşmən arxasında" (1965), "Üç qız, üç tale" (1970), "Nurlu ömürlərin dastanı" (1975), "İşıqlı ömürlər, kövrək talelər" (1991), "Hər sətirdə bir tarix" (1994), "Qadın, gözəllik və ülvyyəti" (2001) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur – "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

Xarici ədəbiyyat

24 İyul - Fransız yazıçısı Aleksandr Dümanın anadan olmasının 220 illiyi , (1802-1870)

Fransız yazıçısı, dünyada ən çox oxunan və başqa dillərə tərcümə olunan Aleksandr Düma çox məhsuldar yazıçı olmuş, müxtəlif janrlarda yazmışdır. Onun əsərləri 100-dən çox dilə tərcümə olunmuşdur. O, yazıçılıq karyerasına pyeslər yazmaqla başlamışdır. Dümanın əsərləri 100.000 səhifədən çoxdur. Onun ən məşhur romanları – “Qraf Monte-Kristo” və “Üç müşketyor” yazıçıya böyük şöhrət qazandırmışdır. Onun oğlu da yazıçı olduğu üçün adına “Ata” sözü də əlavə olunur ki, səhv salınmasın.

Aleksandr Düma 1802-ci ildə general Tom Aleksandr Dümanın ailəsində anadan olmuşdur. Gənc yaşlarından dramaturq olmağa qərar verir. Onun yazdığı “III Henrix və onun sarayı” dramı 1829-cu ildə tamaşaya qoyulur və uğur qazanır. Onun “Antoni” pyesi də 1831-ci ildə böyük uğurla tamaşaya qoyulur. 1851-ci ildə çevriliş zamanı Belçikaya qaçır və burada özünün “Memuarlar”ını qələmə alır. 1858-1859-cu illərdə Rusiyaya səfəri çərçivəsində Qafqazda da olur. Parisə qayıdan Düma bu səfərdən aldığı təəssüratları öz həmvətənləri ilə bölüşmək arzusunda olur. Bu məqsədlə o, özünün mətbəəsini açır və artıq 1859-cu ilin aprelindən “Qafqaz. Gündəlik nəşr olunan səyahətlər və romanlar qəzeti”nin nəşrinə başlayır. Həmin il “Qafqaz” Parisdə ayrıca kitab kimi də çapdan çıxır. Səyahət haqında təəssüratlar 1859-cu ildə Parisdə, 1861-ci ildə Tiflisdə rus dilində, 1862-ci ildə isə Nyu-Yorkda ingilis dilində çapdan çıxır.

Yazıçı ən məşhur romanları olan “Qraf Monte Kristo” (1844-1845), “Üç müşketyor” (1844), “İyirmi ildən sonra” (1845), “Kraliça Marqo” (1845), “Qrafinya de Monsoro” (1846) və s. əsərləri dəfələrlə ekranlaşdırılmışdır.

Aleksandr Düma 5 dekabr 1870-ci ildə vəfat etmişdir.

Kitabları: “Üç müşketyor” (1844), “Qraf Monte Kristo” (1845-46), “İki Diana” (1846), “Kraliça Marqo” (1845), “Qara zanbaq” (1850), “Qafqaz səfəri: Bakı” və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**26 İyul - Amerika yazıçı Pol Uilyam Qellikonun anadan olmasının 125 illiyi,
(1897-1976)**

Amerika yazıçı Pol Uilyam Qelliko Nyu-Yorkda, Avstriyadan Amerikaya mühacirət etmiş italyan ailəsində anadan olmuşdur. Gələcək yazıçının pianoçu olan atası oğlunu musiqiçi kimi görmək istəyir, lakin gənc Pol həkim olmağı qərara alır. Bütün planların əksinə olaraq, o, 1921-ci ildə Kolumbiya Universitetini incəsənət bakalavri ixtisası üzrə bitirir. Sonralar özünün yazdığı kimi o, uşaqlıqdan yazıçı olmağı arzulayırdı. Lakin gənc yazıçının inadla müxtəlif jurnalların redaksiyalarına göndərdiyi hekayələri isə geri qayıdırdı.

Müxtəlif peşələri sınaqdan keçirən Pol Qelliko 1936-cı ildə Avropaya köçür və özünü yazıçılığa həsr edir. 40-cı illərdə o, şöhrətlənir, bu məşhurluğa isə nəşr etdirdiyi “Qar qazı” kitabı səbəb olur. Bundan sonra onun bütün kitabları bestsellərə çevrilir. Bu əsərlərdən ən məşhurları – “Cenni”, “Yeddi gəlinciyə məhəbbət”, “Tomasina”, “Missis Harris üçün güllər”, “Missis Harris Nyu-Yorka gedir” və s.-dir. P.Qelliko heyvansevər olmuş, xüsusən pişikləri çox sevmişdir. Onun evində 23 pişik yaşayırdı. “Cenni” və “Tomasina” adlı maraqlı nağılların yaranmasına da məhz bu heyvanlar səbəb olmuşlar. Yazıçının əsərlərinin əksəriyyəti ekranlaşdırılmışdır.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

İncəsənət

18 İyul - Xalq rəssamı, heykəltəraş Tokay Məmmədovun anadan olmasının 95 illiyi , (1927)

Tokay Həbib oğlu Məmmədov Bakıda anadan olmuşdur. Atası Həbib Qurban oğlu Məmmədov texniki elmlər doktoru, anası Zivər xanım isə Azərbaycanın ilk qadın heykəltəraşı olub. İlk təhsilini anasından alıb. 1942-ci ildə yeddinci sinfi bitirdikdən sonra Tokay Bakı Rəssamlıq Məktəbinə imtahan verir. O zaman Bakı Rəssamlıq Məktəbinin nəzdində heykəltəraşlıq şöbəsi yenidən təşkil edilmişdi. 1945-ci ildə Tokay Məmmədov Əzim Əzimzadə adına Bakı Rəssamlıq Məktəbinin üçüncü kursunu bitirərək Leninqrad şəhərinə gedir və İ.E.Repin adına Rəssamlıq Akademiyasının heykəltəraşlıq fakültəsinə qəbul olunur. Ali təhsil aldığı dövrdə, yəni 1947-ci ildə Azərbaycanın xalçaçı rəssamı Lətif Kərimovun portret büstünü hazırlayır. T. Məmmədov 1948-ci ildə Moskvada təşkil edilmiş sərgidə rus şərqşünaslığının banisi, görkəmli Azərbaycan alimi Mirzə Kazımbəyin portretini nümayiş etdirir. O, 1953-cü ildə ilk dəfə ağacdən Azərbaycanın dahi şairi Nizami Gəncəvinin təsvirini yonub. Bu qəbilədən onun "Səməd Vurğun", "Xalq rəssamı Qəzənfər Xalıqov", dövlət xadimi, həkim və yazıçı "Nəriman Nərimanov", uzunömürlü azərbaycanlı "Şirəli Müslümov" və başqa portretlərini qeyd etmək olar. Onun Azərbaycanda opera yanrının əsasını qoymuş, musiqiçi alim "Üzeyir Hacıbəyov", "Xalq rəssamı Rüstəm Mustafayev", qadın rəssamımız "Vəcihə Səmədova", "yazıçı Süleyman Rəhimov", polyak bəstəkarı "F.Şopen" və Avstriya bəstəkarı "V.A.Motsart" kimi dahilərin büst - portretlərini qeyd etmək olar. 1960-ci ildə dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovun heykəlini Konservatoriya binası qarşısında qoyurlar. Heykəltəraş monumental sahədə həmçinin Azərbaycan şairi İmaməddin Nəsiminin abidəsini yaradıb. Tokay Məmmədov yaradıcılığının ilk günlərindən başlayaraq heykəltəraşlığın qabartma sahəsində bir çox insanın surətlərini canlandırır. Bu qabartmalardan ən dəyərlisi Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Mehdi Hüseynzadənin portretidir. T.Məmmədov xalq qəhrəmanı Koroğlunun obrazı üzərində on ildən çox işləyib.

Tokay Məmmədov yaratdığı əsərlərə görə 1978-ci ildə SSRİ Dövlət Mükafatı, 1982-ci ildə isə Azərbaycan Dövlət Mükafatına layiq görülüb. O, həmçinin "Şərəf nişanı", "Xalqlar dostluğu", "Şöhrət" ordenləri ilə təltif olunub.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Milli Qəhrəmanlar zirvəsi

2 İyul - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Qəmbərov Ramiz Bulud oğlunun anadan olmasının 60 illiyi, (1962-1992)

Ramiz Qəmbərov Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. 1979-cu ildə H.Hacıyev adına Şuşa şəhər orta məktəbini bitirmişdir. 1980-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmış, 1982-ci ildə ordudan tərxis olunaraq Şuşaya qayıtmışdır. 1986-cı ildə Azərbaycan İnşaat Mühəndisləri İnstitutuna daxil olmuşdur. Amma təhsilini başa çatdıra bilməmişdir. Erməni təcavüzkarlarının başlatdığı Qarabağ müharibəsi minlərlə qeyrətli Azərbaycan oğulları kimi Ramizi də torpaqlarımızın müdafiəsinə qalxmağa məcbur etmişdir. Ramiz 1988-ci ildən xalq hərəkətinə qoşulmuşdur. O, 1992-ci ildə könüllü özünümüdafiə batalyonu yaratmış və bu batalyonun başçısı olmuşdur. Onun taboru Şuşa şəhərinin, Kərkicahan, Kosalar, Nəbilər, Qaybalı, Malıbəyli, Quşçular, Göytala kəndlərinin müdafiəsində mərdliklə vuruşmuşdur. 29 aprel 1992-ci ildə erməni işğalçıları Kosalar və Kərkicahan kəndləri yaxınlığındakı postlara hücum edəndə zaman Ramiz Qəmbərovun taboru döyüşə atılmış və bu döyüşdə cəsur komandır ağır yaralanmışdır. Bir gün sonra, 30 aprel 1992-ci ildə o, dünyasını dəyişmişdir. Ramiz Qəmbərov Şuşa şəhərində dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 iyun 1992-ci il tarixli 833 sayılı fərmanı ilə Qəmbərov Ramiz Bulud oğlu ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür.

Bakı şəhərindəki küçələrdən biri onun adını daşıyır. Ramiz Qəmbərov haqqında rejissor Kəmalə Musazadənin quruluşunda “Şuşalı şəhid” adlı film çəkilib.

*Göz açdığım qədim torpaq,
Dayağımsan sən dünyada.
Doğma anam, ey mehriban,
Ey qəhrəman, Azərbaycan!*

*Şəhidlərin al qanından,
Lalə açmış yollar ilə,
İstiqlalın sabahına
Qürurla get, Azərbaycan!*

Nəbi Xəzri

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

26 İyul - Milli Qəhrəman Asif Yusif oğlu Məhərrəmovun anadan olmasının 60 illiyi, (1952-1994)

Asif Yusif oğlu Məhərrəmov (Fred Asif) Ağdam şəhərində anadan olub. On bir uşağı olan bir ailənin ilki idi. Uşaqlıqdan boks və futbolla məşğul olub. 1969-cu ildə Ağdam şəhər 1 saylı orta məktəbi bitirib, Ağdam Dəzgahqayırma Zavodunda fəhlə kimi əmək fəaliyyətinə başlayıb. 1991-ci ilin 15 noyabrında “Haqq Cəbhəsi” batalyonunu yaradıb. Qardaşları Ədalət, Səxavət, Bəhlul və Mahir də onun batalyonunda döyüşüblər. 1991-ci il 31 dekabr Xramort kəndinin azad edilməsində xüsusilə fərqlənib. Ağdamın Muradbəyli kəndi ərazisindəki hərbi hissəni müxtəlif siyasi qüvvələr dağıdıb, ordakı silah-sursatdan hakimiyyət uğrunda mübarizədə istifadə etmək istəyən zaman Fred Asif bunun qarşısını alıb. Sonra öz batalyonunu həmin hərbi hissənin ərazisində yerləşdirib və ordakı sursat yalnız Azərbaycanın müdafiəsi üçün istifadə olunub. Azərbaycan Respublikasının müdafiə naziri Dadaş Rzayevin sərəncamı ilə Asifə polkovnik-leytenant hərbi rütbəsi verilib. Asifin hərbi təhsili olmamasına baxmayaraq, o, 859 saylı batalyonun ilk komandiri olub. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı əhalisini xilas etmək üçün Ağdam-Əsgəran istiqamətində dəhlizin açılmasında batalyonu ilə iştirak edib. Həmin ilin mart ayının 20-də Füzuli şəhərini öz batalyonunun köməyi ilə düşməndən qoruyub. 1993-cü ilin 27 oktyabrında Asif Şelli uğrunda gedən döyüşdə iştirak edib, onun səhhəti vərəmə görə ağırlaşdı, hərbi hissəni təhvil verərək və müalicəyə gedib. Lakin 1 iyul 1994-cü ildə vərəmdən vəfat edib. Bakıda II Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 dekabr 1992-ci il tarixli 350 nömrəli Fərmanı ilə Məhərrəmov Asif Yusif oğlu Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülüb.

Bakıdakı küçələrdən biri onun adını daşıyır. 2007-ci ildə X siniflər üçün nəşr edilən “İbtidai hərbi hazırlıq” dərslikliyinə ilk dəfə olaraq Fred Asif haqqında məlumat daxil edilib. 2008-ci ildən Fred Asif adına İnkişaf Fondu fəaliyyət göstərir.

*Çal cəngini, olsun yağının bağı qızıl qan,
Azərbaycan, türkün Vətəni, can sənə qurban.*

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

30 İyul - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əliyev Nadir Alış oğlunun anadan olmasının 60 illiyi, (1962-1993)

Əliyev Nadir Alış oğlu Ağdam rayonunun Əliağalı kəndində doğulub. 1977-1981-ci illərdə Bakı Politeknik Texnikumunda təhsil alıb.

1991-ci ildə DTK-nın F.E.Dzerjinski adına Ali Məktəbini, 1993-cü ildə isə Bakı Dövlət Universitetinin hüquq fakültəsini bitirib. 1991-ci ildən Mili Təhlükəsizlik Nazirliyində həqiqi hərbi xidmətdə olan N.Əliyev 1991-ci ilin sentyabr ayından dekabr ayınadək Azərbaycan DTK-nın (1991-ci ilin noyabr ayından MTN-nin) Mardakert (Ağdərə) rayon bölməsində, 1992-ci ildən isə Azərbaycan

Respublikası Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin Qarabağ üzrə İdarəsinin Ağdərə Rayon Bölməsində baş əməliyyat müvəkkili işləyib. 1993-cü ilin yanvar ayında MTN-nin Ağdam Rayon Şöbəsinə baş əməliyyat müvəkkili təyin olunub. Ağdərə uğrunda döyüşlərin qızgın dövründə cəbhə bölgəsinə ezam edilməsi üçün könüllü surətdə rəhbərliyə raportla müraciət edib, MTN-nin xüsusi təyinatlı hərbi dəstəsinin tərkibində Ağdərə rayonunun Sırxavənd kəndində gedən döyüşlərdə rəşadət göstərib, Ağdam rayonunun Qiyaslı kəndi uğrunda gedən döyüşlərdə düşmənə əsir düşməmək üçün sonadək müqavimət göstərib və qəhrəmancasına həlak olub. Ailəli idi. İki övladı var. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 9 oktyabr 1994-cü il tarixli 218 sayılı Fərmanı ilə Əliyev Nadir Alış oğlu ölümündən sonra Azərbaycan Milli Qəhrəmanı adına layiq görülüb.

Suraxanı rayonundakı 282 sayılı orta məktəb qəhrəmanın adını daşıyır. Yaşadığı binanın önünə xatirə lövhəsi vurulub.

*Od ürəkli , od nəfəsli diyarımsan
Ocağına canım qurban , Azərbaycan !
Əzilsən də , əyilməyən vüqarımsan
Bu çağına canım qurban , Azərbaycan !
Savaşlardan alnıaçıq çıxan zaman
Tarixlərə bağışladın neçə qurban.
Hər qonşuda bir parçası əsir qalan
Torpağına canım qurban , Azərbaycan !*

Nəriman Həsənzadə

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

AVQUST

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Avqust – Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü, (2001)

2 Avqust – Azərbaycan Kinosu Günü, (1898)

3 Avqust – Ümumdünya Qarpız Günü

5 Avqust – Hərbi Donanma Günü, (1996)

5 Avqust – Beynəlxalq İşıqfor Günü, (1914)

8 Avqust – Beynəlxalq Alpinizm Günü, (1786)

12 Avqust – Beynəlxalq Gənclər Günü, (1999)

15 Avqust – “Allo” sözünün ad Günü, (1877)

18 Avqust – Sərhəd Qoşunları Günü, (2002)

26 Avqust – Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı Günü, (2010)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair RUFƏT ZƏBİOĞLUNUN 90 illiyi, (06.08.1932 - 20.07.1983)

Şair Hafiz Əlinin 85 illiyi, (08.08.1937)

Tərcüməçi Beydulla Musayevin 115 illiyi, (10.08.1907 - 23.06.1979)

Şair Vilayət Rüstəmzadənin 85 illiyi, (12.08.1937 - 26.02.2001)

Xalq şairi Mirvarid Dilbazinin 110 illiyi, (19.08.1912 - 12.07.2001)

Yazıçı İslam Ağayevin 90 illiyi, (20.08.1932 - 27.01.2014)

Şair Davud Nəsinin 80 illiyi, (25.08.1942 - 26.03.2003)

Ədəbiyyatşünas, publisist Qəzənfər Paşayevin 85 illiyi, (27.08.1937)

Şair İsgəndər Coşğunun 95 illiyi, (1927 - 10.12.1996)

Xarici ədəbiyyat

Belçika yazıçısı Moris Meterlinkin 160 illiyi, (29.08.1862-06.05.1949)

İncəsənət

Xalq artisti, müğənni Müslüm Maqomayevin 80 illiyi, (17.08.1942-25.10.2008)

Xalq artisti, dirijor Niyazinin 110 illiyi, (20.08.1912-02.08.1984)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Əliyev Ehtiram İsrayıl oğlunun 50 illiyi, (01.08.1972)

Nəcəfov Yunis İsa oğlunun 55 illiyi, (31.08.1967)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Avqust - Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü, (2001)

“Dil hər bir xalqın mənəvi sərvəti, qürur yeridir. Tarixin sınağından çıxıb cilalana-cilalana bu günümüzədək gəlib çatan Azərbaycan dili də bizim hər birimiz üçün ana laylası kimi əziz və müqəddəsdir. Öz ana dilini bilməyən adamlar şikəst adamlardır...”

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Ulu əcdadlarımız olan albanların 52 hərfdən ibarət əlifbası vardı. Ölkəmizdə İslam dininin yayılması ilə əlaqədar ərəb əlifbasından geniş istifadə olunmuş, yüz illər boyu ərəb dili din, elm və təhsil dili rolunu oynamışdır. Lakin əsrlərlə müxtəlif xalqların mədəni əlaqələrinə xidmət etmiş ərəb qrafikası dilimizin səs sistemini dolğunluğu ilə əks etdirə bilmir, onun quruluşu və xarakteri haqqında tam aydın təsəvvür yaratmırdı. Bu çatışmazlıqlar M. F. Axundzadə başda olmaqla, dövrün mütərəqqi maarifçi ziyalılarında əlifba islahatı keçirmək ideyaları yaratmışdı. Lakin o vaxt bu ideyanı həyata keçirmək mümkün olmamışdı. 1922-ci ildə Azərbaycan hökumətinin qərarı ilə Yeni Əlifba Komitəsi yaradıldı. Bu komitəyə Azərbaycan (türk) dili üçün latın qrafikalı əlifba tərtib etmək tapşırığı verildi. Bu, yeni əlifbaya keçilməsi yolunda atılmış ilk ciddi addım oldu. 1923-cü ildən etibarən latın qrafikalı əlifbaya keçmə prosesi sürətləndirildi. 1926-cı ildə keçirilmiş Birinci Ümumittifaq Türkoloji Qurultayın tövsiyəsinə əsasən, 1929-cu il yanvarın 1-dən etibarən Azərbaycanda kütləvi şəkildə latın qrafikalı əlifba tətbiq edildi. Lakin Türkiyə Cümhuriyyətində də latın qrafikalı əlifbaya keçilməsi və bunun nəticəsində SSRİ-də və xaricdə yaşayan türk xalqları arasında mədəni əlaqələrin güclənməsi qorxusu Sovet imperiyası rəhbərliyində Azərbaycan əlifbasının yenidən dəyişdirilməsi planlarını yaratdı. 1940-cı il yanvarın 1-dən kiril qrafikalı əlifbaya keçmək haqqında qərar qəbul olundu. Sonralar kiril qrafikasının Azərbaycan dilinin fonetik səs sistemə uyğunlaşdırılması üçün Azərbaycan kiril qrafikasında müəyyən dəyişikliklər aparıldı. Yarım əsrdən çox bir müddət ərzində kiril qrafikası ilə Azərbaycan elmi və mədəniyyətinin qiymətli nümunələri yaradıldı. Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasının bərpası üçün tarixi şərait yarandı. Nəticədə 1992-ci ildə latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasının tətbiqi barədə Qanun qəbul olundu. 2001-ci ildə isə latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasına keçid başa çatdırıldı.

Latın qrafikalı əlifbanın tətbiqinin Azərbaycan Respublikasının siyasi həyatında, yazı mədəniyyətimizin tarixində mühüm hadisə olduğunu nəzərə alaraq Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev 2001-ci il avqustun 9-da fərman imzalamışdır. Bu fərmanla avqustun 1-i Azərbaycan Respublikasında Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan dili Günü elan edilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

2 Avqust – Azərbaycan Kinosu Günü, (1898)

Azərbaycan Respublikasının mədəni inkişafı sahəsində kino işçilərinin xidmətlərini və 1898-ci il avqustun 2-də ilk kinosüjetlərin yaranmasını nəzərə alaraq Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamına əsasən qeyd olunur. Bu il Azərbaycan kinosunun 120 yaşı tamam olur. Azərbaycan kino sənətinin tarixi 1898-ci ildən başlayır. Lümyer qardaşları ilk filmi nümayiş etdirdikdən sonra 1898-ci ildə fotoqraf Mişon Bakıda "Balaxanıda neft fontanı" və "Bibiheybət neft mədəninə yüngün" adlı xronikal süjetləri lentə almaqla milli kinomatoqrafiyamızın əsasını qoydu. Bundan sonra onlarla film çəkildi. Onlar arasında ən yadda qalanı Üzeyir Hacıbəyovun "Arşın mal alan" operettası əsasında çəkilmiş ilk milli kinokomediya oldu. 1920-ci ildən sonra isə Azərbaycanda sovet kinosu erası başladı. Həmin illərdə çəkilən "Ulduz", "Şərikli çörək", "Bizim Cəbiş müəllim" və digər filmlərin ideoloji xətti olsa da, onları bizə sevdiren milli ruhun, milli adət-ənənələrin özündə əks etdirmələridir. Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra Azərbaycanda çəkilən filmlərin sayında azalma baş verdi. Ötən əsrin sonunda çəkilən filmlər sırasında ən çox yadda qalanları isə Qarabağ münaqişəsindən bəhs edən "Özgə vaxt", "Biz qayıdacağıq", "Fəryad", "Sarı gəlin", "Lal çinar", "Arxada qalmış gələcək" kimi kinolentlər oldu. Son illərdə kino sahəsinə dövlət marağının artması tarixi-vətənpərvərlik mövzularında çəkilmiş nisbətən iribüdcəli "Cavad xan" və "Hökmdarın taleyi" kimi filmlərin meydana gəlməsinə kömək olub. Bu gün Azərbaycanda filmlər dövlət sifarişi ilə yanaşı özəl şirkətlərin xəttilə də çəkilir. Belə özəl qurumlardan biri "BakıFilm" Kinostudiyasıdır. Mövcud olduğu 5 il ərzində "BakıFilm" Kinostudiyasında vətənpərvərlik və Qarabağ müharibəsindən bəhs edən "Qaydasız döyüş", "Seçilən", "Bulağıstan" bədii filmləri, "Qızlar serialı", eləcə də "Yaddaş" filmi hazırlanıb. Bundan başqa "BakıFilm" kinostudiyasının çəkdiyi "Xoca" filmi dünyanın bir çox ölkəsində, habelə kino festivallarında nümayiş olunaraq tamaşaçıların rəğbətini qazanıb. Qeyd edək ki, 2001-ci ildən prezident Heydər Əliyevin sərəncamı ilə avqustun ikisi Azərbaycan Milli Kino günü kimi rəsmiləşdirilib.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Azərbaycan_Kinosu_Günü

3 Avqust - Ümumdünya Qarpız Günü

Qarpız günü ilk dəfə avqustun 3-də Amerikada qeyd olunmuşdur. Bu ölkənin, xüsusən latınamerikalı əhalisi qarpızı çox sevir. Orada bu şirin və dadlı meyvə yay pikniklərinin zəruri atributlarından biridir. Ümumiyyətlə, qarpızı kim sevmir ki? Bu böyük, orqanizmin susuzluğunu yatıran, tərəvət verən meyvə 90% sudan ibarətdir. Şirin olmasına baxmayaraq, kalorisi az olan qarpızın bayramının kim və nə zaman təyin edildiyi məlum deyil.

Qabaqkimilər fəsiləsindən olan qarpız birillik bostan bitkisidir. Qarpızın qabığı müxtəlif rəngdə ola bilər: ağ və sarı rəngdən tünd yaşıl qədər. Üzərində isə ləkə, zolaq və s. formalarda şəkilləri olur. Hazırda dünyanın 90-dan çox ölkəsində qarpızın 1200-dən çox növü becərilir. Qarpızın vətəni Cənubi Afrika hesab olunur. Hətta Qədim Misirdə aparılan qazıntılar sübut etmişdir ki, orada qarpız becərilir. Qədim Misir miqlərində və papiruslar üzərindəki qədim reseptlərdə bu meyvənin adı çəkilir. Qarpız Qədim Romada da məlum idi. Qədim Çinə ticarət gəmiləri vasitəsilə aparılan qarpız orada da sevilmişdir. Bu gün də dünyada qarpızın ən çox becərildiyi yer Çindir. Qarpız Rusiya və Avropada təxminən XI-XII əsrlərdə (bəzi faktlara görə, XIII-XIV əsrlərdə), Amerikada isə XVI əsrdə peyda olmuşdur.

Qarpızı sevənlər çox olduğu üçün bu günü qeyd etmək onlara əlavə bayram əhval-ruhiyyəsi yaşadır.

İnternetdə: www.books.google.com

5 Avqust - Hərbi Donanma Günü, (1996)

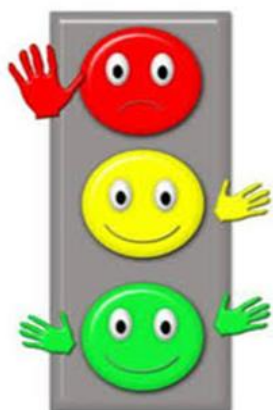

Azərbaycan Hərbi Donanması 1919-cu ildə Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti dövründə yaradılıb. Belə ki, 1919-cu ilin yayında ingilislər Bakını tərək edərəkən şəhər limanının idarəçiliyini və hərbi gəmilərin bir hissəsini Azərbaycan hökumətinə təhvil veriblər. Bu gəmilərin əsasında Azərbaycan Xəzər Hərbi Dəniz Donanması təşkil olunub. Azərbaycan hökumətinin bu tədbiri ölkənin dəniz sərhədlərinin qorunmasında mühüm addım oldu.

1919-cu ilin sonlarında general İbrahim ağa Usubovun başçılıq etdiyi Azərbaycan hərbi missiyası donanma üçün xaricdən 6 birtəplü qırıcı kater, 12 qırıcı kater, 6 sualtı qayıq, 92 gəmi topu, 10 sahil topu, simsiz teleqraf qurğuları və s. alıb. Azərbaycan Hökuməti rus donanmasının admiralı, Şimal qütbünə ekspedisiyanın iştirakçısı, türk əsilli İslamovu milli donanmanın yaradılması işinə kömək göstərmək üçün 1919-cu ilin yayında Azərbaycana dəvət edib. "Astrabad", "Qars" və "Ərdəhan" hərbi gəmilərinin komandirliyi azərbaycanlı kapitanlara tapşırılıb. Hərbi donanmanın maddi-texniki bazasının və kadr təminatının gücləndirilməsi planları aprel işğalı nəticəsində həyata keçirilməmiş qalıb. Az sonra bolşeviklərin gəlişi ilə Azərbaycan hərbi donanması ləğv olunub. SSRİ dağıldıqdan sonra Azərbaycanda da hərbi-dəniz donanmasının təşkilinə şərait yarandı. 1992-ci il aprelin 7-də Azərbaycan Respublikası Hərbi-Dəniz Qüvvələri Qərargahı, mühafizə və təminat rotası yaradıldı. Xəzər Hərbi-dəniz donanmasının 25%-i və Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbi Azərbaycan Respublikasının ixtiyarına verildi. 1992-ci il iyunun 26-da "Bakılı" keşikçi gəmisində Azərbaycan Respublikasının dövlət bayrağı qaldırıldı. 1996-cı ildə Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbi əsasında Dəniz Akademiyası təşkil olundu. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin fərmanına əsasən hər il avqustun 5-i Azərbaycan Respublikası Hərbi Donanma Günü kimi qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

5 Avqust - Beynəlxalq İşıqfor Günü, (1914)

Beynəlxalq İşıqfor Günü 1914-cü il avqustun 5-də baş vermiş bir hadisə ilə əlaqədar qeyd olunur. Belə ki, həmin gün ABŞ-in Klivlend şəhərində müasir işıqfor qurğularının ilk əcdadı meydana gəlmişdir. O, qırmızı və yaşıl fənərlərə malik idi və işıqlar dəyişən zaman səs signalı işə düşürdü. Əslində, ilk işıqforu hələ XIX əsrdə britaniyalı Cey Nayt icad etmişdir. Bu qurğu 1868-ci ildə Londonda parlament binası qarşısında quraşdırılmışdır. Üç ildən sonra onun fənəri partlamış və polis işçisini yaralamışdır. Bu hadisədən sonra işıqfor, demək olar ki, 50 il unudulmuşdur. 1910-cu ildə ilk ikirəngli fənərə malik avtomat işıqfor qurğusu hazırlanmış və patentləşdirilmişdir. Müasir işıqforlara bənzər üçrəngli qurğuları ilk dəfə 1920-ci ildə Detroyt və Nyu-York sakinləri görmüşlər. Zaman keçdikcə işıqforlar Amerikanın və Avropanın bir çox şəhərlərində populyarlıq qazanmışdır. İşıqfor – mexaniki nəqliyyat vasitələrinin, həmçinin piyada keçidlərindəki insanların və yol hərəkətinin digər iştirakçılarının hərəkətini tənzimləmək üçün nəzərdə tutulan optik signalizasiya qurğusudur. İşıqfor həmçinin dəmir yollarında və gəmiçilikdə də istifadə olunur. 2010-cu ildə Rusiyanın Perm şəhərində işıqfora abidə qoyulmuşdur.

İnternetdə: <http://www.calend.ru/holidays>

8 Avqust - Beynəlxalq Alpinizm Günü (Alpinist günü), (1786)

Avqustun 8-də dünyada Beynəlxalq Alpinizm Günü və ya Alpinist Günü qeyd olunur. Bu bayram sərhəd tanımır, əsl kişiləri və ruhən möhkəm qadınları birləşdirir. Bu bayramın meydana çıxmasında iki cəsur isveçrəli – həkim Mişel-Qabriel Pakkarda və dağ bələdçisi Jak Balmaya borcluyuq. Onlar 1786-cı il avqustun 8-də bütün alpinistlər arasında ilk olaraq Alp dağlarının ən yüksək zirvəsini - Monblan zirvəsini fəth etmişlər. Bu zirvə dəniz səviyyəsindən 4810 metr yüksəklikdə yerləşir. Həmin vaxta qədər Monblan zirvəsini fəth etmək cəhdləri çox olsa da, buna ilk nail olanlar məhz həmin insanlar olmuşlar. O gündən dünya alpinistləri Alp dağlarının ən yüksək zirvəsinin fəth olunmasını öz bayramları kimi qeyd edirlər. Bu günü yalnız dağ zirvələrini fəth edənlər deyil, həm də sənaye alpinizmi ilə məşğul olanlar öz bayramları hesab edirlər. Dünyada hər il göydələnlərin, hündürmərtəbəli binaların sayı daha da artır. Belə mütəxəssislər binaların fasadlarını və pəncərələrini yuyur, rəngləyir, təmir edir, qardan və sırsıradan təmizləyir, kondisionerləri montaj edir və s. Yüksəklikləri fəth edənlər bu bayram günündə görüşlər keçirir, təcrübə mübadiləsi aparır, yeni rekordlar müəyyən edir, təsirli tamaşalar göstərirlər. Dünyanın bəzi şəhərlərində idman klubları həmin gün yarışlar, konsertlər və digər bayram tədbirləri təşkil edirlər.

İnternetdə: <http://www.calend.ru/holidays>

12 Avqust - Beynəlxalq Gənclər Günüdür, (1999)

1998-ci il avqustun 12-də Lissabonda gənclərlə iş üzrə nazirlərin iştirakı ilə keçirilmiş beynəlxalq konfransda hər il avqustun 12-nin dünyada Beynəlxalq Gənclər Günü kimi qeyd olunması qərara alınıb. Bu gün BMT-nin qərarı ilə gənclərə lazımi diqqət göstərmək, onların nailiyyətlərini təbliğ etmək, cəmiyyətin bütün sahələrində gənclərin iştirakına təkan vermək məqsədilə 1999-cu ildə müəyyən edilib və 2000-ci ildən qeyd olunur. Tarixən hər bir xalq özünün xoşbəxt gələcəyə olan ümidlərini ilk növbədə gənc nəsə bağlayır. Savadlı, geniş dünya görüşünə malik gənclərin yetişdirilməsi hər bir ölkə üçün başlıca məsələdir. Bu gün iftixarla demək olar ki, müasir Azərbaycan gəncliyi milli mənəvi dəyərlərini, doğma ana dilimizi, adət-ənənələrimizi qoruyub yaşadır. Hər bir xalqın tarixində onun uğurlu gələcəyini quran şəxsiyyətlər var. Azərbaycan xalqı bu günü və sabahı üçün ulu öndərimiz Heydər Əliyevə borcludur. Heydər Əliyev dəfələrlə qeyd edirdi ki, Azərbaycanın gələcəyi gənclərimizin əlindədir. Hər bir xalqın, hər bir dövlətin gəncləri onun həm bu günü, həm də sabaha ümididir. Azərbaycanda ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu gənclər siyasətinin bugünkü uğurlu davamı gənclərin hərtərəfli fəaliyyətinə geniş imkanlar yaradıb. Azərbaycan dövlətinin müstəqilliyi və suverenliyinin qorunub möhkəmləndirilməsi, onun inkişafı, ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi, ölkə iqtisadiyyatının sürətlə inkişafı, əhalinin sosial problemlərinin həlli, ölkəmizin dünya birliyində öz layiqli yerini tutması yolunda görüləcək bu əzəmətli işlərin həyata keçməsinin əsas ağırlığı bugünkü gənclərin üzərinə düşür. Ölkəmizdə gənclər siyasətinin əsasını qoyan ümummilli lider Heydər Əliyev gəncləri Azərbaycanın gələcək qurucuları adlandırmış, onların imkan və bacarıqlarını yüksək qiymətləndirmiş, problemlərinin həlli istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərə xüsusi önəm vermişdir. Bu gün ölkəmizdə gənclər siyasəti mahiyyət və keyfiyyətcə yeni mərhələsinə yaşayır. Prezident İlham Əliyev ulu öndərin gənclər siyasətinə sadiqliyini də öz qərarları ilə təsdiq edir. Gənclərin mənəvi inkişafı, vətənpərvərlik tərbiyəsi, xarici ölkələrdə təhsili, sosial müdafiyyə ehtiyacı olanların problemlərinin həlli istiqamətində görülən işlər, gənclər təşkilatlarının inkişafı üçün yaradılan şərait və imkan bu sahəyə böyük diqqətin nəticəsidir. Dövlətimizin başçısının davamlı inkişaf konsepsiyasının uğurla həyata keçirilməsində Heydər Əliyev Fondunun da xidmətləri böyükdür.

İnternetdə: www.books.google.com

15 Avqust- “Allo” sözünün ad Gü nü, (1877)

Avqustun 15-i “Allo” telefon müraciətinin ad günü kimi maraqlı bayram qeyd olunur. Bu müraciətin təxminən 140 illik tarixi var. İlk dəfə 1877-ci il avqustun 15-də Tomas Edison bu salamlama formasından istifadə etməyi təklif etmişdir. Onun fikrincə, “Hello” telefon müraciətinin bütün variantları arasında ən yaxşısıdır. O, teleqraf şirkətinin prezidentini də buna inandırmağa çalışmışdır. Telefonu icad edən Aleksandr Bell isə “Ahoy” sözündən müraciət forması kimi istifadə etməyi təklif etmişdir. Lakin Tomas Edisonun təklifi zamanın sınağından çıxmışdır. “Hello” sözü “Allo”ya çevrilmişdir. Telefon ünsiyyətində “Bəli”, “Eşidirəm” kimi geniş yayılmış formalar da var.

Bəzi ölkələrdə telefon söhbətinin öz “vizit kartları” da mövcuddur. Belə ki, yunanlar telefon zənginə “Parakalo” - “Xahiş edirəm”, italyanlar “Pronto” – “Eşitməyə hazırım” sözləri ilə cavab verirlər. Almaniyada isə telefona cavab verərkən çox vaxt öz soyadlarını söyləyirlər.

İnternetdə: <http://www.calend.ru/holidays>

18 Avqust - Sərhəd Qoşunları Günü, (2002)

“Vətən – Yurdun bütün torpaqlarını birləşdirib vahid, qüdrətli və mərkəzləşdirilmiş Azərbaycan dövləti yaradan, doğma dilimizi Dəmirqapı Dərbənddən İran körfəzinə qədər böyük bir ərazidə - Səfəvi imperatorluğunda dövlət dilinə çevirən Şah İsmayıl Xətayinin əmanətidir bizə!”

Ümummillli lider Heydər Əliyev

18 avqust 1919-cu ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin parlamenti ölkənin sərhədlərinin mühafizəsi haqqında qanun qəbul edib. Qanuna əsasən, Xalq Cümhuriyyəti Hərbi Nazirliyinin tərkibində Azərbaycanın ilk Sərhəd Qoşunları dəstəsi yaradılıb. Prezident Heydər Əliyevin 2000-ci il 16 avqust sərəncamı ilə avqustun 18-i Azərbaycanda Sərhəd Qoşunları əməkdaşlarının peşə bayramı günü kimi qeyd olunması qərara alınıb. Sovet dövründə Sərhəd Qoşunları Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin strukturu kimi mövcud olub, Azərbaycan müstəqilliyini bərpa edəndən sonra da sərhəd xidməti bir müddət Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin tərkibində fəaliyyət göstərmiş. Prezident Heydər Əliyevin 2002-ci il 31 iyul tarixli fərmanı ilə Azərbaycan Respublikası Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin Sərhəd Qoşunları İdarəsinin əsasında Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhəd Xidməti yaradılıb. Həmin fərmanla Dövlət Sərhəd Xidmətinin rəisi - Sərhəd Qoşunlarının komandanı təyin edilib.

İnternetdə: www.books.google.com

26 Avqust - Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı Günü, (2010)

Avqustun 26-sı Beynəlxalq Azərbaycan Muğamı Günü və İpək Yolu Üzərində Yerləşən Ölkələrin Musiqisi Günü kimi qeyd olunur. 2010-cu ildə Kanadanın Niaqara şəhərinin meriyası və ənənəvi olaraq hər il keçirilən Beynəlxalq Niaqara Musiqisi festivalının rəhbərliyi tərəfindən qəbul olunan bu qərar xalqımızın milli sərvəti olan muğamın bəşəri musiqiyə çevrildiyini bir daha təsdiq edir. Bu tarix muğamsevərlər, ömrünü bu sənətin

yaşamasına və təbliğinə həsr edənlər üçün əziz bayramdır.

Azərbaycan muğamının müasir tarixində ölkəmizin birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YNESKO-nun və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyevanın rəhbərliyi ilə həyata keçirilən çoxşaxəli silsilə tədbirlər müstəsna rol oynayır. Bu fəaliyyətin nəticəsidir ki, son illər muğam ifaçılığı ən müxtəlif aspektlərdən hərtərəfli dəstək alaraq, sözün əsl mənasında, intibah dövrünü yaşayır. YNESKO-nun qərarı ilə dünya mədəniyyətinin qeyri-maddi irsinin bəşəri əhəmiyyətə malik sərvətləri sırasına daxil edilməsi muğamın, tar ifaçılığı sənətinin təkcə xalqımızın deyil, bütün bəşəriyyətin misilsiz mədəni sərvətinin ayrılmaz hissəsi kimi qiymətləndirilməsidir.

Ölkəmizdə "Muğam aləmi" Beynəlxalq muğam festivallarının, müsabiqələrin, muğam konsertlərinin, simpoziumların təşkili, "Qarabağ xanəndələri" albomunun buraxılması, "Muğam" jurnalının, "Muğam ensiklopediyası"nın nəşri, müasir texnologiyalara əsaslanan və 8 diskdən ibarət "Azərbaycan muğamı" multimedia toplusunun hazırlanması Heydər Əliyev Fondu və Azərbaycan Mədəniyyət Fondunun bu sahəyə göstərdiyi diqqətə bariz nümunələrdəndir.

Xalqımızın şərəfli və keşməkəşli tarixini səslərdə əbədiləşdirən muğamlarımız ən ağırlı-acılı günlərimizdə həm də təskinliyimizdir. Heyrətamiz hisslər, düşüncələr, müdriklik mənbəyi olan muğam bütün hallarda – qüssəli, sevincli, anlarımızda ovqatımıza təsir edir, azadlığa və müstəqilliyə qovuşduğumuz anların fərəhini yaşadır və bizləri qələbəyə səsləyir.

İnternetdən: <http://liderinfo.az/dunya>

Yubilyar yazıçı və şairlər

6 Avqust - Şair Rüfət Z biođlunun anadan olmasının 90 illiyi, (1932-1983)

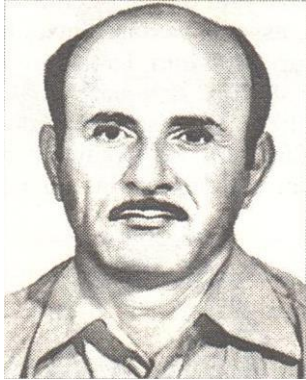
Şair Rüfət Z biođlu Bakıda m ellim ailəsində dođulmuşdur. İlk təhsilini 31 sayılı Bakı şəhər orta məktəbində almışdır (1940-1950). Az rbycan Dövlət Universitetinə daxil olmuş (1951), bir il sonra Az rbycan Yazıçılar İttifaqının zəmanəti ilə SSRİ Yazıçılar İttifaqının nəzdində olan M.Qorki adına  d biyyat İstitutuna dəyişilmişdir. Onun ilk şeiri “Bakinski raboçi” qəzetində dərc edilmişdir (1949). Şeirleri “Az rbycan”, “Kirpi” jurnallarında, “ d biyyat və İncəsənət” qəzetində müntəzəm çap olunmuşdur.  m k fəaliyyətinə Az rbycan Dövlət Televiziya və Radio Verlişləri Komitəsində redaktorluqla bařlamışdır (1957). Sonra Az rbycan Xalq Yaradıcılıđı Evində dramaturgiya ř b sinin müdiri (1958-1969), Bakı Neft Texnikumunda inspektor (1969-1974), Az rbycan Dövlət Nəşriyyatında redaktor (1974-1978) iřl mişdir. Bundan sonra müstəqil yaradıcılıqla m řđul olmuşdur.

Rüfət Z biođlu 1983-c  il iyulun 20-də vəfat etmişdir.

Kitabları: “S sl  məni” (1960), “Zirv d n zirvəyə” (1963), “Yollara duman çöküb” (1970), “İlk beřlik” (1971), “Təbəssüm” (1975), “Sirr, m c z m” (1978), “Ayselim” (1983), “Kainatla  z- z ” (1983) və s.

 d biyyat: Əhmədov Teymur- “Az rbycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

8 Avqust - Şair Hafiz Əlinin anadan olmasının 85 illiyi, (1937)

Hafiz Əli Masallı rayonunun Göyçay kəndində anadan olmuşdur. Kiçik yaşlarında ikən ailəliklə Lənkəran rayonunun Şirinquyu kəndinə köçmüşlər. Orta təhsili Port-İliç qəsəbəsində aldıqdan sonra Bakıdakı 5 saylı Tibb Məktəbində oxumuşdur (1957-1959). Əmək fəaliyyətinə Yardımlı rayonunda feldşer kimi başlamışdır (1959). ADU-nun filologiya fakültəsində qiyabi təhsil almışdır. Ədəbi yaradıcılığa 1965-ci ildən “Bakı” axşam qəzetində ilk oçerk və şeirləri ilə başlamışdır. Sonra mənsur şeirləri, oçerk və şeirləri dövrü mətbuatda vaxtaşırı dərc olunmuşdur. “Bakı” və “Azərbaycan gəncləri” qəzeti redaksiyalarında müxbir işləmişdir. Əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı Bədii Ədəbiyyatı Təbliğat Bürosunun direktor müavini (1970-1975), sonra nəşriyyat müdiri (1975-1976), təşkilat işləri üzrə referent (1976-1982), məsləhətçi (1982-1987) işləmişdir. Hazırda Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Bədii Ədəbiyyatı Təbliğat Bürosunun direktorudur (1987-ci ildən). Bədii tərcümə ilə də məşğul olur.

Kitabları: “Xəzərdə axşam” (1973), “Anama bənzəyən analar” (1978), “Mənim ünvanım” (1980), “Üç leylək balası” (1981), “Ömrümün yarpaqları” (1984), “Kaş yollar uzanaydı” (1989), “Nağılların ad günü” (1992), “Dünyadan böyük dünya” (2002) və “Könül dünyam” (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur- “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**10 Avqust - Tərcüməçi Beydulla Musayevin anadan olmasının 115 illiyi,
(1907-1979)**

Beydulla Ağəli oğlu Musayev Ucar şəhərində toxucu ailəsində anadan olub. İbtidai təhsili Ucarda alıb, Bakıda Pedaqoji Texnikumu bitirib. Mahaçqalada dil və ədəbiyyat müəllimi kimi əmək fəaliyyətinə başlayıb. "Dağistan fəqərəsi" qəzetində və "Yeni yol" jurnalında çalışdığı illərdə (1926-1939) ilk hekayələri mətbuatda dərc olunub. Moskva Dövlət Universitetinin ədəbiyyat fakültəsində təhsilini davam etdirərkən tərcüməçilik sənəti ilə yaxından maraqlanmağa başlayıb. Sonralar Bakıda Pedaqoji Texnikumda ədəbiyyat müəllimi, "Ədəbiyyat qəzeti"ndə şöbə müdiri və məsul katib, eyni zamanda bədii ədəbiyyat şöbəsində tərcüməçi və redaktor vəzifələrində çalışıb. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin tərcüməçilər bölməsinə rəhbərlik edib.

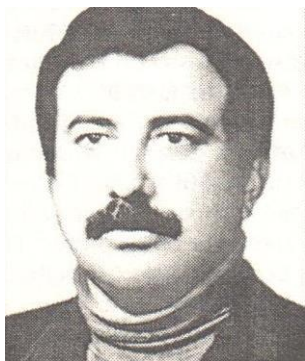
30-a yaxın kitabı, o cümlədən dünya ədəbiyyatı klassiklərinin onlarla əsərini rus dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə edib. Anatol Fransın "Mələklərin üsyanı" (1933), Aleksandr Dümanın "Üç müşketyor" (1949), Viktor Hüqonun "Səfillər" (1988), Artur Konan Doylun "Baskervillərin iti" (1980), Rafaello Covanyolinin "Spartak" (1970) və s. əsərləri tərcümə edib. Rus ədəbiyyatından etdiyi tərcümələr sırasında Novikov-Priboyun "Susima", Aleksey Tolstoyun "Birinci Pyotr", Mixail Saltıkov-Şedrinin "Seçilmiş əsərləri", Fyodor Dostoyevskinin "Cinayət və cəza" və "Alçaldılmış və təhqir olunmuşlar", Lev Tolstoyun "Sevastopol hekayələri", Valentin Katayevin "Alay oğlu" və s. əsərlər xüsusilə seçilir.

Beydulla Musayev 1979-cu il iyun ayının 23-də Bakıda vəfat edib.

Tərcümələri: V.Hüqo "Səfillər" (1988), "Qavroş" (1976), V Katayev "Alay oğlu" (1982), A.Düma "Üç müşketyor", L.Tolstoy "Hərb və sülh", Covanjoli "Spartak" və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur- "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**12 Avqust - Şair, tərcüməçi Vilayət Rüstəməzadənin anadan olmasının 85 illiyi,
(1937-2001)**

Vilayət Rüstəməzadə Gürcüstanın Borçalı rayonunun Bala Muğanlı kəndində anadan olmuşdur. Marneuli Dövlət Pedaqoji Məktəbini, Moskvada M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunu (1964) bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə "Azərnəşr"də tərcüməçi-redaktor kimi başlamışdır. Sonra M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin aspirantı olmuşdur (1968-71). Bir müddət Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyinin aparatında çalışmış, M.F.Axundov adına Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunda, Azərbaycan Dövlət Universitetində SSRİ xalqları ədəbiyyatını tədris etmişdir. "Azərbaycan" jurnalında tənqid və ədəbiyyatşünaslıq şöbəsinin, "Azərnəşr"də, "Yazıçı" nəşriyyatında bədii tərcümə redaksiyasının müdiri, Azərbaycanın Xarici Ölkələrlə Dostluq və Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətinin orqanı (yeddi dildə nəşr edilən) "Sovet Azərbaycanı" qəzetinin baş redaktoru, "Azərnəşr"də böyük redaktor, Azərbaycan Tərcümə və Mədəni Əlaqələr Mərkəzinin məsul katibi, "Türk dünyası" jurnalının baş redaktorunun birinci müavini, "Amal" qəzetinin baş redaktorunun birinci müavini vəzifələrində işləmişdir. İlk mətbu şeiri - "Tut kötüyü" 1956-cı ildə Marneulidə, "Stalin yolu" qəzetində çap olunmuşdur.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur- "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**19 Avqust - Xalq şairi Mirvarid Dilbazinin anadan olmasının 110 illiyi,
(1912-2001)**

Mirvarid Paşa qızı Dilbazi Qazax rayonunun Xanlıqlar (indiki Musaköy) kəndində anadan olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun dil və ədəbiyyat-ictimaiyyət fakültəsində təhsil almışdır (1929). İnstitutu bitirdikdən sonra gənc şairə Quba Partiya Məktəbinə ədəbiyyat müəllimi təyin olunmuşdur. İki ildən sonra Bakıya qayıdan Mirvarid xanım Azərbaycan EA-nın Əlyazmaları fondunda şöbə müdiri (1934-1938), Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında tərcüməçi (1938-1940) vəzifələrində çalışmışdır. "Qadınların hüriyyəti" adlı ilk şeri 1927-ci ildə "Oktyabr alovları" adlı məcmuədə dərc edilmişdir. Bu dərgidə o cümlədən şairənin Azərbaycan qadınlarının yeni həyat yollarını tərənnüm edən "Zəhra", "Qurtuluş", "Qadın" adlı şerləri dərc olunmuşdur. Bu illərdə şairənin yeddi kitabı çap olunmuşdur ki, bunların altısı Vətən müharibəsinə həsr edilmişdir. O, "Məhsəti" (1945), "Əlcəzairli qız" (1961), "Partizan Aliyə" (1972) poemalarının müəllifidir. "Məhsəti" poeması məşhur rübai ustası M.Gəncəvinin həyatı, ədəbi və ictimai fəaliyyətindən bəhs edir. "Əlcəzairli qız" əsəri real faktlar əsasında yazılmışdır. Bəstəkarlardan Süleyman Ələsgərov, Tofiq Quliyev, Fikrət Əmirov, Şəfiqə Axundova, Ağabacı Rzayeva və başqaları şairənin sözlərinə mahnılar, romans və oratoriyalar bəsləmişlər. Nizami Gəncəvi, Xaqani Şirvani, Əlişir Nəvai, Aleksandr Puşkin, Taras Şevçenko, N.Tixonov, Samuil Marşak, Sergey Mixalkov və başqa şairlərin əsərlərini, Evripidin "İppolit" faciəsini tərcümə etmişdir. Əsərləri xarici dillərə tərcümə olunmuşdur.

Azərbaycanın ilk qadın Xalq şairəsi (1979). "İstiqlal" ordenli (1997) Mirvarid Dilbazi 2001-ci il, iyulun 12-də vəfat etmişdir.

Kitabları: "Nağıllar" (1940), "Şeirlər" (1951), "Kiçik dostlarıma" (1956), "Gülbahar" (1957), "Yaz gəlir" (1968), "Lalənin ağacları" (1970), "Ana qanadı" (1972), "Yasəmən fəslisi" (1976), "Dağ çiçəyi" (1977), "Abşeron bağlarında" (1984), "Qar çiçəkləri" (1984), "Durnalar ötüşəndə" (1989), "Çiçəkdən-çiçəyə" (1991) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

20 Avqust - Yazıçı, ədəbiyyatşünas İslam Ağayevın anadan olmasının 90 illiyi, (1932-2014)

İslam Məmməd oğlu Ağayev Bakının Bülbülə qəsəbəsində anadan olmuşdur. İlk təhsilini Bülbülədə 79, 208 və Sabunçu rayonundakı 51 nömrəli fəhlə-gənclər məktəbində almışdır. 1952-1957-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində oxumuşdur. 1957-1960-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Kitabxanasında baş biblioqraf işləmişdir. 1960-cı ilin iyun ayında Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutuna kiçik elmi işçi vəzifəsinə dəvət edilmişdir. 1964-cü ildə "Satirik Zənbur jurnalı" mövzusunda namizədlik, 1984-cü ildə "Molla Nəsrəddin" jurnalı və XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan Ədəbiyyatının ideya - bədii inkişafı problemləri" mövzusunda doktorluq dərəcəsi adı almaq üçün dissertasiya müdafiə etmişdir. "Arzu" adlı ilk şeri Azərbaycan Dövlət Universitetinin çoxtirajlı qəzetində çıxmışdır. Sonrakı illərdə "Gənclik nəğmələri" (1957), "Tər çiçəklər" (1959), "Duyğular" (1960) adlı ədəbi almanaxlarda hekayələri dərc edilmişdir. O, XX əsrin sonlarından başlayaraq bədii yaradıcılıqla müntəzəm məşğul olmuş, azyaşlı uşaqlar üçün əsərlər yazmışdır.

Azərbaycan ədəbiyyatı və dövrü mətbuatının tarixi, şəxsiyyətləri, ideya və nəzəri problemləri mövzusunda 15 kitabı, 150-dən artıq məqaləsi dərc edilmişdir. O, çoxcildli "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi" kitabının müəlliflərindən biridir. 10 cildlik "Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası"nın əsas məqalə və 2 cildlik "Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti Ensiklopediyası"nın Baş redaksiya heyətinin üzvü və əsas məqalə müəlliflərindəndir.

İslam Ağayev 27 yanvar 2014-cü ildə Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Kitabları: "Tez böyümək istəyirəm"(1977), "Dostunu yaxşı tanı" (1981), "Ayrılıq düşüncələri" (1993), "Salam olsun" (1997), "Sirli dünya" (2000), "Tale çiçəkləri" (2002), "Xəzan yarpaqları" (2007) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur- "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**25 Avqust - Şair, publisist Davud Nəsibin anadan olmasının 80 illiyi,
(1942-2003)**

Davud Məcid oğlu Nəsibov (Davud Nəsib) Qazax rayonunda anadan olmuşdur. Qazax şəhər 2 sayılı orta məktəbini bitirdikdən sonra ADU-nun kitabxanaçılıq fakültəsində təhsil almışdır (1959-1963). Ədəbi fəaliyyətə 1956-cı ildə "Qalibiyyət bayrağı" (Qazax rayonu) qəzetində dərc edilən "Mənim doğma çayım - Mənim Kür çayım" adlı ilk şeiri ilə başlamışdır. Həmin vaxtdan fəal poetik yaradıcılıqla məşğul olmuşdur. SSRİ xalqları poeziyasından bədii tərcümələri də vardır. Macar şairi Mikloş Radnotinin şeirlər kitabını doğma dilə çevirmişdir. Onun Moskvada "Sovetski pisatel" nəşriyyatı tərəfindən "Anama məktublar" (1974), "Ocaq daşları" (1981) şeirlər kitabları çap olunmuşdur. Davud Nəsib Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində incəsənət redaksiyasında redaktor işləmişdir (1966-1969). Moskvada, SSRİ Yazıçılar İttifaqı nəzdində olan ikiillik ali ədəbiyyat kursunu bitirmişdir (1971-1972). Sonra "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, təsviri sənət və poeziya şöbələrinə rəhbərlik etmişdir. O, Azərbaycan (1984) və Ümumittifaq Komsomolu mükafatları laureatı (1986) idi. Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanına (1984), Ümumittifaq və Azərbaycan LKGİ-nin Fəxri fərmanlarına layiq görülmüşdür.

Davud Nəsib 2003-cü il martın 26-da dünyasını dəyişmişdir.

Kitabları: "Gözüm səni axtarır" (1966), "Dağlar danışsaydı" (1969), "Ümid qatırı" (1979), "Bizdən sonra yaşayanlar" (1981), "Əsrin laylası" (1982), "Azərbaycan bayatısı" (1984), "Dünya bir körpüdür" (1987), "Karvan gedir" (1991) və s.

Tərcümələri: Mikloş Radnoti "Yaralı Ağılar"

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur- "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**27 Avqust - Ədəbiyyatşünas Qəzənfər Paşayevin anadan olmasının 85 illiyi,
(1937)**

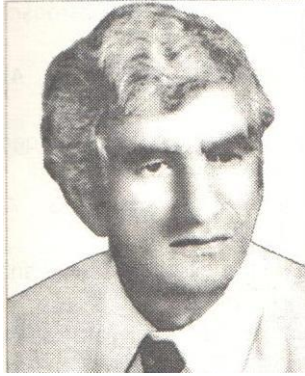

Qəzənfər Məhəmməd oğlu Paşayev Tovuz bölgəsinin Düzqırıxlı kəndində doğulub. 1962-ci ildə Bakıda Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Xarici Dillər İnstitutunun ingilis dili fakültəsini bitirib. Üç ay kənd məktəbində müəllim, sonra İraq Respublikasında tərcüməçi işləyib. Müxtəlif fasilələrlə üç dəfə İraqda tərcüməçi və ali təhsil aldığı institutda baş laborant, müəllim, dekan müavini, kafedra müdiri işləyib. 1990-cı ildən isə M.Rəsulzadə adına Bakı Dövlət Universitetində xarici dillər kafedrasının dosenti və kafedra müdiri işləməyə başlayıb. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nizami adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyində şöbə müdiri (2001-2005), eyni zamanda 2003-ci ildən Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda baş elmi işçidir. Ədəbi-elmi fəaliyyətində İraqda yaşayan azərbaycanlıların – İraq türkmənlərinin ədəbi-mənəvi yaradıcılığının tədqiqi və təbliği xüsusi yer tutur. Paşayevin elmi fəaliyyətinin zirvəsi onun “İraq-türkmən folkloru” adlı monumental əsəridir. “Kərkük bayatıları” (1968), “Arzu-Qənbər dastanı”(1972), “İraq kərkük atalar sözləri” (1978), “İraq kərkük bayatıları” (1984), “Kərkük tapmacaları”(1984), “Kərkük folklor antologiyası” (1987), “Nəsiminin İraq divanı” (1987), “İraq Türkmən folkloru” (1982), və b. kitabları nəşr edilib. O, A.Dümanın “Qafqaz səfəri”, “Necə yaşayasan yüzü haqlayasan” və başqa əsərləri dilimizə çevirib. Qəzənfər Paşayevə böyük uğur qazandıran “Altı il Dəclə - Fərat sahillərində” kitabı oxucular arasında əl-əl gəzib. Q.Paşayev “Ədəbiyyat” qəzetinin (1995-ci ildən), “Vəfa” (2004-cü ildən), “Folklor və etnoqrafiya” (2004-cü ildən), “Xəmsə” (2002-ci ildən), “Qopuz” (2005-ci ildən) jurnallarının, Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun “Ədəbi-nəzəri məcmuə” sinin Redaksiya Heyətinin üzvüdür. 1994-cü ildən Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu nəzdində Müdafiə Şurasının üzvüdür. 1997-2005-ci illər arası həmin şuranın həmsədri olub.

Kitabları: “Kərkük mahnıları” (1973), “Rusca-ərəbcə danışmaq kitabı” (1974), “İraq-Kərkük atalar sözləri” (1978), “Bu İngiltərədir” (1981), “Kərkük tapmacaları” (1984), “Altı il Dəclə-Fərat sahillərində” (1985), “Nəsiminin İraq Divanı” (1987), “İraq-Türkmən folkloru” (1992), “Alın yazısı” (2004) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**31 Avqust - şair, dramaturq İsgəndər Coşğunun anadan olmasının 95 illiyi,
(1927-1996)**

Hümmətov İsgəndər Məhəmməd oğlu (İsgəndər Coşğun) Göyçay şəhərində, fəhlə ailəsində doğulmuşdur. Burada orta təhsil alandan sonra Bakıda M. A. Əliyev adına Teatr İnstitutunun teatrşünaslıq fakültəsinə daxil olmuşdur. 1952-ci ildə Moskvada M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunun poeziya şöbəsinə daxil olmuş, oranı 1955-ci ildə bitirmişdir. Bir müddət Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyində redaktor vəzifəsində çalışmışdır. 1962-ci ildən M.Qorki adına Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrında ədəbi hissə müdiri işləmişdir. Ona Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı verilmişdir. İsgəndər Coşğun 1996-cı il dekabrın 10-da vəfat etmişdir.

Kitabları: “Gəmidə söhbət” (1958), “Qıyılcımlar” (1961), “Mən atamı düşünərkən” (1971), “Nəğmə dolu ürək” (1975), “Ana laylası” (1983), “Ömür yolu” (1987) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur- “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

Xarici ədəbiyyat

**29 Avqust - Belçika yazıçısı Moris Meterlinkin anadan olmasının 160 illiyi,
(1862-1949)**

Belçika yazıçısı, dramaturqu, şairi və filosofu Moris Meterlink 1862-ci il avqustun 29-da Gent şəhərində anadan olmuşdur. Parisdə hüquq təhsili almış, 1896-cı ildən Fransada yaşamışdır.

1889-cu ildə onun “İstixanalar”, 1896-cı ildə “12 nəğmə” toplusu çap olunmuşdur. “Şahzadə Malen” nağılının, “Peleas və Melisanda” dramının, “Tentajilin ölümü” pyesinin, “Aqlaveta və Selizenna”, “Ariana və Göy Saqqal” pyes-nağılların, “Mona Vanna” tarixi dramının və s. əsərlərin müəllifidir. 1905-ci ildə yazdığı “Göy quş” nağıl-pyesi insanın təbiət qüvvələri, aclıq, müharibə üzərində qələbəsinə inamı əks etdirir. Bu əsər insanın daimi xoşbəxtlik simvolu və varlığın dərki ilə bağlı əbədi axtarışlarına həsr olunmuşdur. Moris Meterlink həm də bir çox fəlsəfi əsərlərin də müəllifidir. 1911-ci ildə ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatı almışdır.

Moris Meterlink 1949-cu il mayın 6-da Fransanın Nitsa şəhərində vəfat etmişdir.

İnternetdə:-name.ru/biography/moris-meterlink.htm

İncəsənət

17 Avqust - Xalq artisti, müğənni, bəstəkar Müslüm Maqomayevin anadan olmasının 80 illiyi, (1942-2008)

Müslüm Məhəmməd oğlu Maqomayev Bakı şəhərində anadan olub. 1960-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının solisti olub, İtaliyanın Milan şəhərindəki "La Skala" teatrında təcrübə keçib. Enriko Pyatsa ilə "Sevilya bərbəri" operasından Fiqaronun, "Toska" operasından Skarpianın partiyalarını hazırlayıb. 1966-cı ildə Parisin "Olimpiya" konsert salonunda ilk konsertini verib. 1968-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını bitirib. 1969-cu ildə Sopotda (Polşa) keçirilən Beynəlxalq Mahnı Festivalında ilk mükafatını alıb.

1975-ci ildə Azərbaycan Dövlət Estrada-Simfonik Orkestrinin bədii rəhbəri təyin edilib. 1970-ci illərdən həyatını estrada ilə bağlayıb və böyük populyarlıq qazanıb. Görkəmli pianoçu Rauf Atakişiyevlə dostluğu və əməkdaşlığı onun bu yolda daha böyük uğurlarına yol açır. "Seviliya bərbəri" operasının hər tamaşası anlaşıqla keçib və Bakı tamaşaçıları Fiqaronu – Müslüm Maqomayevi o coşqu ilə qarşılayıblar. O, rejissor Eldar Quliyevin filmlərinə musiqi yazırdı.

Görkəmli Azərbaycan, sovet opera və estrada müğənnisi, bəstəkar, Azərbaycan SSR Əməkdar artisti (1964), Azərbaycan SSR Xalq artisti (1971), SSRİ xalq artisti (1973) Müslüm Maqomayev "Qırmızı Əmək Bayrağı" və "Xalqlar Dostluğu" ordenlərinə layiq görülüb, Rusiyanın "Şöhrət" (1997) və "Şərəf" ordenləri (2002), Azərbaycan Respublikasının "İstiqlal" ordeni (2002) ilə təltif edilib. Rejissor Tofiq İsmayılov 1971-ci ildə onun haqqında "Oxuyur Müslüm Maqomayev" adlı film-konsert çəkib. İllərlə dinləyicilərin sevgisini qorumağı bacarmış Müslüm Maqomayev 25 oktyabr 2008-ci ildə vəfat edib və Bakıda Fəxri Xiyabanda dəfn olunub.

Filmoqrafiya: "Abşeron ritmləri" (film, 1970), "Azərbaycan incəsənəti" (film, 1970), "Azərbaycan naminə!" (film, 2004), "Bəstəkar Müslüm Maqomayev" (film, 1977), "Burulğan" (film, 1986), "Dostluq himni" (film, 1974), "Gümüşgöl əfsanəsi" (film, 1984), "İntibah" (film, 1972), "İstanbul reysi" (film, 2010), "Konsert proqramı" (film, 1971) (II), "Müslüm Maqomayev 2" (film, 2002), "Nə gözəldir bu dünya..." (film, 1999), "Nəğməkar torpaq" (film, 1981), "Nizami" (film, 1982), "Oxuyur Müslüm Maqomayev" (film, 1971), "Payız konserti" (film, 1962), "Rəşid Behbudov 20 il əvvəl" (film, 1996), "Sonuncu şahid" (film, 2004), "Tənha ruh" (film, 1998), "Ürək nəğməsi" (film, 1989), "Üzeyir ömrü" (film, 1981), "Yarımqıq qalmış mahnı" (film, 1979), "Yaşa, qızıl balıq" (film, 1988), "Yeni görüşlərdək, Müslüm!" (film, 1963) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**20 Avqust - Xalq artisti, dirijor Niyazinin anadan olmasının 110 illiyi,
(1912-1984)**

Niyazi Tağızadə-Hacıbəyov Zülfüqar oğlu Tbilisi şəhərində dünyaya göz açmışdır. İlk musiqi təhsilini öz əmisi, dahi bəstəkarımız Üzeyir Hacıbəyovdan və skripkaçı - professor L.Bretanitskidən almışdır. Müxtəlif dövrlərdə Niyazi Bakı Kinostudiyasının musiqi rəhbəri, Azərbaycan Dövlət Estradasının bədii rəhbəri, Azərbaycan Dövlət Cazının bədii rəhbəri, Opera və Balet Teatrının dirijoru, Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının bədii rəhbəri və Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestrinin baş dirijoru kimi çoxşaxəli fəaliyyət göstərərək, milli musiqi mədəniyyətimizin inkişafı və təbliği yolunda yorulmadan çalışmışdır. Niyazi ilk Azərbaycan dirijorudur ki, 1961-ci ildə Leninqrad Opera və Balet Teatrına baş dirijor təyin olunmuşdur. Onun "Rast" simfonik muğamı Azərbaycan musiqi xəzinəsinin ən maraqlı və nadir incilərindəndir. Böyük hind yazıçısı Rabindranat Taqorun əsəri əsasında yazdığı "Çitra" baleti Cavahirlər Nehru adına Beynəlxalq Mükafata layiq görülmüş, bir çox teatr səhnələrində uğurla tamaşaya qoyulmuşdur. Bəstəkar həmçinin "Xosrov və Şirin" operasının, "Zaqatala" süitasının, kütləvi mahnı janrının ilk nümunələrindən olan "Vətən haqqında mahnı", "Təbrizim", "Qaragilə" mahnılarının, teatr tamaşalarına və kinofilmlərə yazılmış musiqinin müəllifidir. Niyazi Z.Hacıbəylinin "Aşiq Qərib", Ü.Hacıbəylinin "Arşın mal alan" və s. əsərlərinin yeni redaksiyalarını hazırlamış, Azərbaycan xalq mahnılarını ("Xumar oldum", "Qaragilə", "Ay bəri bax", "Küçələrə su səpmişəm" və s.) simfonik orkestr üçün işləmiş, 1935-ci ildə "Rast" və "Şur" muğamlarını nota salmışdır. Niyazi 1934-cü ildə "Zaqatala süitası"nı yazmış, 1944-cü ildə ikihissəli "Qəhrəmanlıq" simfoniyası üzərində işini bitirmişdir. O, "Təbrizim", "Dağlar qızı", "Vətən haqqında mahnı", "Arzu" mahnılarının müəllifidir. Niyazi Ə.Haqverdiyevin "Dağılan tifaq", C.Cabbarlının "Almas", S.Vurğunun "Vaqif", A.Korneyçukun "Polad qartal" dram tamaşalarına, həmçinin "Almas", "Kəndlilər", "Fətəli xan" və s. kinofilmlərə yazılmış musiqilərin müəllifidir.

Məşhur dirijor və bəstəkar, SSRİ Xalq artisti, SSRİ Dövlət Mükafatı laureatı, 2-dəfə Stalin Mükafatı laureatı, Beynəlxalq Nehru Mükafatı laureatı, 2 Lenin ordeninə və Sosialist Əməyi Qəhrəmanı (1982) adına layiq görülmüş Niyazi 1984-cü il avqustun 2-də vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

1 Avqust - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əliyev Ehtiram İsrayıl oğlunun anadan olmasının 50 illiyi, (1972)

Ehtiram Əliyev Ucar rayonunun Qazyan kəndində anadan olub. Səkkinci sinfi 1987-ci ildə doğma kəndində bitirərək, Bakı Maşınqayırma Texikumuna daxil olub. 1992-ci ilin iyunun 5-dən 1996-cı ilin avqustunadək hərbi xidmətdə olub. Onu Naxçıvana göndərirlər. Ehtiram Sədərəkdə və Batabat yaylağında əsl qəhrəmanlıq göstərir. Daha sonra o, (1993-cü ildə) Ağdam cəbhəsinə göndərilir. 1994-cü il yanvarın 5-də döyüşçülərimiz hücum edərək erməniləri 45 km geri oturmağa məcbur edirlər. Bu döyüşdə Ehtiram yaralanır. Lakin müalicə olunan kimi yenidən səngərə dönür. 20 aprel 1994-cü ildə Tərtər cəbhəsinə yollanır. Həmin döyüşlər zamanı da Ehtiram fədakarlıqla vuruşur, onlarla erməni qulduru məhv edilir.

Vətən qarşısında borcunu yerinə yetirərkən göstərdiyi igidliyə və şücaətə görə Əliyev Ehtiram İsrayıl oğluna Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1995-ci il aprel tarixli 307 sayılı fərmanı ilə Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilib.

Ehtiram Əliyev 1996-cı ildə ordudan tərxis edilib. 1997-1998-ci illərdə Bakının Sabunçu rayon Polis İdarəsində işləyib. "Təfəkkür" universitetini bitirib. Hazırda Bakı Beynəlxalq və Şəhərlərarası Avtovağzalda rəis müavini. Ailəlidir. Bir qızı, iki oğlu var.

*İnsanın od-alovlu
Tarixlərə heyrəti,
Anaların qırğına,
Sülhün hər bə nifrəti –
Hərbi andumdur mənim.*

Ələmdar Quluzadə

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Seyidzadə, M. Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi.-Bakı, 2010.

31 Avqust - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Nəcəfov Yunis İsa oğlunun anadan olmasının 55 illiyi, (1967-1992)

Yunis Nəcəfov Kəlbəcər rayonunda anadan olmuşdur. 1975-ci ildə Xanlar rayonunda məktəbə getmişdir. 1985-ci ildə Goranboy rayonunda məktəbi bitirmişdir. Yunis Bakı Hərbi Ali Komandirlər Məktəbinə daxil olmuş, daha sonra Çelyabinsk Tank Məktəbində təhsilini davam etdirmişdir. 1989-cu ildə leytenant rütbəsi almış və qulluğa başlamışdır. 1990-cı il 20 Yanvar hadisəsi ilə bağlı çıxışlarına görə hərbdən uzaqlaşdırılmışdır. 1991-ci il könüllü olaraq Qarabağ cəbhəsinə gələn Yunis "N" sayılı bölüyə komandir təyin edilmişdir. Yunis bir neçə şəhər və rayonlarda şərəfli döyüş yolu keçmişdir. O, Kərkicahan, Malıbəyli kəndlərinin və Şuşa şəhərinin müdafiəsində xüsusilə fərqlənmişdir. Daha sonra döyüşçülər hazırlamaq məqsədilə Bakıya göndərilmişdir. Lakin Laçın və Şuşa erməni hücumlarına məruz qalan zaman yenidən cəbhəyə dönmüşdür. Baş leytenant Nəcəfov Yunis 24 avqust 1992-ci il Vəng kəndinin azad olunması uğrunda gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Subay idi. Goranboy rayonunun Qarquçaq kəndində dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 dekabr 1992-ci il tarixli 350 sayılı fərmanı ilə baş leytenant Nəcəfov Yunis İsa oğluna ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilmişdir.

Goranboy rayonunda və Biləcəri qəsəbəsində büstü qoyulmuşdur.

*Od ürəkli , od nəfəsli diyarımsan
Ocağına canım qurban , Azərbaycan !
Əzilsən də , əyilməyən vüqarımsan
Bu çağına canım qurban , Azərbaycan !*

Nəriman Həsənzadə

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Sentyabr

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

- 7 Sentyabr – “Google” Şirkətinin Təsis Olunduğu Gün, (1998)
8 Sentyabr – Jurnalistlərin Beynəlxalq Həmrəyliyi Günü, (1958)
8 Sentyabr – Beynəlxalq Savadlılıq Günü, (1966)
9 Sentyabr – Ümumdünya Gözəllik Günü, (1995)
9 Sentyabr – “Smaylik”lərin Ad Günü, (1982)
12 Sentyabr – Respublika Uşaq Kitabxanasına ədəbiyyatşünas Firidun bəy Köçərlinin adının verildiyi gün, (1967)
15 Sentyabr – Bilik Günü, (2004)
15 Sentyabr – Beynəlxalq Nöqtə Günü, (2009)
16 Sentyabr – Beynəlxalq Ozon Qatının Qorunması Günü, (1994)
18 Sentyabr – Milli Musiqi Günü, (1995)
19 Sentyabr – Beynəlxalq Piratlar Günü, (1995)
20 Sentyabr – Neftçilər Günü, (1994)
20 Sentyabr – Ümumdünya Düyü Günü, (2004)
20-21 Sentyabr – Beynəlxalq Yarasalar Gecəsi
21 Sentyabr – Beynəlxalq Sülh Günü, (1981)
22 Sentyabr – Filleri Ümumdünya Müdafiə Günü
23 Sentyabr – Saqqız Günü, (1848)
24 Sentyabr – Beynəlxalq Lal-Kar Günü, (1951)
27 Sentyabr - İkinci Qarabağ müharibəsi (Vətən müharibəsi)
27 sentyabr —Murov dağı silsiləsindəki Murov zirvəsinin azad olunduğu gün, (2020)
27 Sentyabr – Beynəlxalq Dovşanlar Günü
27 Sentyabr – Ümumdünya Turizm Günü, (1980)
27 Sentyabr - Anım Günü
29 Sentyabr – Ümumdünya Dəniz Günü, (1978)
29 Sentyabr – Dünya Ürək Günü, (2000)
30 Sentyabr – Beynəlxalq Tərcüməçilər Günü, (1991)

Yubilyar yazıçı və şairlər

- Şair, dramaturq Ramiq Muxtarın 80 illiyi, (05.09.1942)
Şair Ağasəfanın 80 illiyi, (08.09.1942)
Yazıçı, publisist Mustafa Çəmənlinin 75 illiyi, (10.09.1947)
Yazıçı Yusif Vəzir Çəmənəminlinin 135 illiyi, (12.09.1887 - 03.01.1943)
Şair, yazıçı Məmməd Namazın 80 illiyi, (12.09.1942)
Şair, publisist Rüstəm Behrudinin 65 illiyi, (12.09.1957)

İncəsənət

Xalq artisti Əhməd Bakıxanovun 130 illiyi, (05.09.1892 - 26.03.1973)

Xarici ədəbiyyat

Rus yazıçısı A.K.Tolstoyun 205 illiyi, (05.09.1817-10.10.1875)

Rus yazıçısı B.S.Jitkovun 130 illiyi, (11.09.1882 - 19.09.1938)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Seyidov Məhərrəm Mirəziz oğlunun 70 illiyi, (07.09.1952 - 19.01.1990)

Senyuşkin Sergey Aleksandroviçin 65 illiyi, (15.09. 1957 - 29.02.1992)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

7 Sentyabr – “Google” Şirkətinin Təsis Olunduğu Gün, (1998)

Google (azərb. Quql) dünyanın ən böyük axtarış sistemləri, eləcə də reklam sahəsində ixtisaslaşmış transmilli şirkətidir və ABŞ-da yerləşir. "Google" internetdə yerləşən bir çox xidmət və məhsullara sahiblik etməklə yanaşı onları inkişaf etdirir.

1. İnternetdə axtarış, buludlu hesablamalar (CLOUD COMPUTING) və reklam texnologiyaları sahələrinə investisiya qoyan transmilli şirkət. Mənzil-qərargahı Mountain View şəhərində (Kaliforniya, ABŞ) yerləşir. 1998-ci ildə Stenford Universitetinin məzunları Larri Peyc (Larry Page) və Sergey Brin tərəfindən yaradılıb. Sistem və uyğun şirkət öz adını qiyməti 10100 olan "quqol" (googol) riyazi kəmiyyətindən alıb; bu termin ötən əsrin 30-cu illərində amerikalı riyaziyyatçı Edvard Kasner tərəfindən daxil edilib. Şirkət, əsasən, özünün nəhəng Google axtarış sistemi ilə məşhurlaşıb. Şirkətin Gmail poçt xidməti, "Google+" və "Google Buzz" sosial alətlər kimi onlayn məhsulları da vardır. Bundan başqa, "Google" özünün "Google Chrome" brauzeri, fotoqrafiyalarla işləmək üçün "Picasa" proqramı və "Hangouts" ani məlumat mübadiləsi proqramı ilə tanınır. Smartfonlarda istifadə olunan "Android" mobil əməliyyat sistemi də "Google" şirkətinin məhsuludur. 2. İnternetdə ən populyar nəhəng axtarış sistemi. "Google Inc" şirkətinə məxsusdur. 1996-cı ildə Stenford Universitetinin tələbələri Larri Peyc (Larry Page) və Sergey Brin tərəfindən tədris layihəsi kimi yaradılıb. "BackRub" adlanan bu layihənin əsasında onlar 1998-ci ildə yeni "Google" axtarış sistemini yaratmışlar. "Google PDF", "RTF", "PostScript", "Microsoft Word", "Microsoft Excel", "Microsoft PowerPoint" və başqa formatlı sənədlərdə axtarışı dəstəkləyir. Axtarış sisteminin belə populyar olması ingilis dilində yeni sözün yaranmasına səbəb olub: "to google", yaxud "to Google" – "quqlamaq". Bu feil İnternetdə "Google" sisteminin köməyi ilə axtarış aparmağı bildirmək üçün istifadə olunur.

İnternetdə: <http://anaveusaq.az/tarixde-bu-gun>

8 Sentyabr – Jurnalistlərin Beynəlxalq Həmrəyliyi Günü, (1958)

“Azərbaycan Prezidenti kimi mən mətbuat azadlığının təminatçısıyam. Hesab edirəm ki, Azərbaycanda söz azadlığı, mətbuat azadlığı tam təmin olunubdur”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Jurnalistlərin Beynəlxalq Həmrəyliyi Günü 1958-ci ilin mayından qeyd edilir. Həmin il Buxarestdə keçirilən Beynəlxalq Jurnalistlər Təşkilatının IV konqresində bununla bağlı qərara gəlinib. Dünya mediası üçün əlamətdar sayılan bu gün 1943-cü ilin sentyabrın 8-də hitlerçilər tərəfindən qətlə yetirilmiş çex jurnalisti Yulius Fuçikin xatirəsinə təsis olunub.

Bu gün Azərbaycan dövləti siyasi mövqeyindən asılı olmayaraq, bütün Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin (KİV-in) inkişafında maraqlıdır. Bunun üçün ölkədə KİV-ə dəstək konsepsiyası hazırlanıb və KİVDF (Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu) yaradılıb. KİVDF jurnalistlərin peşəkarlığının artırılması və sosial vəziyyətlərinin yaxşılaşdırılması üçün müxtəlif layihələr həyata keçirir. Bu qurumun layihələrində iştirak edən qəzetlərin maddi-texniki bazası yaxşılaşıb, avadanlıqlar yeniləri ilə əvəz edilib.

İnternetdə: www.books.google.com

8 Sentyabr – Beynəlxalq Savadlılıq Günü, (1966)

Beynəlxalq Savadlılıq Günü (International Literacy Day) Beynəlxalq Millətlər Təşkilatı sistemində qeyd olunan bayramlardandır. O, 1965-ci ilin sentyabrında Tehrandə keçirilmiş Təhsil nazirlərinin savadsızlığın ləğv edilməsi üzrə ümumdünya konfransının tövsiyələri ilə YUNESKO tərəfindən 1966-cı ildə təsis olunmuşdur. Sentyabrın 8-i bu konfransın təntənəli açılışı günüdür.

Bu günün əsas məqsədi YUNESKO-nun fəaliyyətinin əsas sahələrindən biri olan, ayrı-ayrı şəxslərin, icmaların, birliklərin hüquq və imkanlarının genişləndirilməsi aləti kimi savadlılığın yayılması sahəsində beynəlxalq birliyin səylərini fəallaşdırmaqdır.

Savadlılıq bəşəriyyət üçün həqiqətən bayramıdır. Çünki bu sahədə nəhəng uğurlar qazanılmış, Yer kürəsində savadlı insanların sayı 4 milyarda çatmışdır. Lakin bir çox ölkələrin bu sahədəki böyük uğurlarına baxmayaraq, dünyada 860 milyon yaşlı insan hələ də savadsızdır, 100 milyon uşaq isə məktəbə getmir. Səhsiz-hesabsız uşaq, gənc və böyük isə müasir dövrün tələblərinə cavab verən səviyyədə savada malik deyillər, bu da onları savadlı hesab etməyə imkan vermir.

Bu əlamətdar günün qeyd olunmasında hökumətlər, çöxtərəfli, ikitərəfli və qeyri-hökumət təşkilatları, özəl sektor, birliklər, cəmiyyətlər, həmçinin müəllimlər, bu sahənin mütəxəssisləri, tələbələr iştirak edirlər.

Qeyd etmək lazımdır ki, hər il Savadlılıq Günü müəyyən mövzuya həsr olunur. Belə ki, o, müxtəlif illərdə aşağıdakı devizlər altında keçirilmişdir: “Qadınlar üçün savadın əhəmiyyəti”, “Savadlılıq şəxsi imkanları genişləndirir”, “Savadlılıq və sağlamlıq”, “Savadlılıq sabit inkişafı təmin edir”, “Keçmiş oxuyaraq, gələcəyi yazırıq” və s.

İnternetdə: www.books.google.com

9 Sentyabr – Ümumdünya Gözəllik Günü, (1995)

XX əsrdə kosmetologiya sahəsində əsl inqilab baş vermişdir. Beynəlxalq Estetika və Kosmetologiya Komitəsi (SİDESKO) Beynəlxalq Gözəllik Günü'nün (İnternational Beauty Day) yaradılması təşəbbüsü ilə çıxış etmişdir və bu gün hər il sentyabrın 9-da qeyd olunur.

Beynəlxalq Estetika və Kosmetologiya Komitəsi dünyada əsas beynəlxalq gözəllik terapiyası assosiasiyası hesab olunur və 1946-cı ildə Brüsseldə yaradılmışdır. Bir çox ölkələrdə 33 şöbəsi olan komitə bütün dünyada minlərlə həkimi birləşdirir. 1995-ci ildən başlayaraq hər ilin 9 sentyabr günü bütün gözəl olan, estetik və mənəvi həzz bəxş edən hər şey alqışlanır, təqdir olunur.

Dünyada ilk gözəllik yarışması 1888-ci ilin sentyabrında Belçikada, ilk “Dünya gözəli” müsabiqəsi isə 1951-ci ildə Londonda keçirilmişdir.

Kosmetoloqlar, kosmetik vasitələrin istehsalçıları və satıcıları, plastik cərrahlar, model biznesinin nümayəndələri bu günü peşəkar bayramları kimi qeyd edirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

9 Sentyabr – “Smaylik”lərin Ad Günü, (1982)

9 sentyabr 1982-ci ildə Karnegi Mellon Universitetinin professoru Skott Falman öz kolleqalarına elektron məlumat göndərir və simvoldan istifadə edir ":-)" Alim belə hesab edir ki, bu işarə gülümsər üzə bənzəyir. Həmin vaxtdan da Smayliklər Günü bütün dünyada qeyd olunmağa başlayır. “Emoji” sözü Yaponcada "şəkilli xarakter" mənasını verir və "e" (şəkil) və "moji" (xarakter) sözlərinin birləşməsindən meydana gəlir. Açıqlama vermək lazım olsa, smayllar müxtəlif duyğu və düşüncələrimizi, ümumiyyətlə, sarı sifətli insan bənzəri ikonlar vasitəçiliyi ilə ifadə edən, mesajlaşmadan istifadə etdiyimiz kiçik şəkillərdir. Bu hörmətçil və şirin insanlar, illər əvvəl smayllardan istifadə etməyə başlayıblar. Hətta bu gün də Yapon bir dostunuz olsa, rahatlıqla smayla olan sevgilərini görə bilərsiniz.

İnternetdə: www.books.google.com

12 Sentyabr – Respublika Uşaq Kitabxanasına ədəbiyyatşünas, pedaqoq Firidun bəy Köçərlinin adının verildiyi gün, (1967)

F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası 1965-ci il yanvarın 1-də Azərbaycan Respublikası Nazirlər Sovetinin qərarı ilə M.Qorki adına kütləvi kitabxana fondunun bazası əsasında yaradılmışdır. 12 sentyabr 1967-ci ildən Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Komitəsinin 25 sayılı (§22) sərəncamına əsasən uşaq ədəbiyyatının inkişafında mühüm xidmətləri olan, Azərbaycan ədəbi dilinin saflığı uğrunda daim mübarizə aparmış Azərbaycan ədəbiyyatşünası, pedaqoq, maarifpərvər, uşaq folklor antologiyasının banisi Firidun bəy Köçərlinin adını daşıyır. F.Köçərlinin 1912-ci ildə çap etdirdiyi “Balalara hədiyyə” kitabına onun balalarımıza miras qoyduğu folklor nümunələri – xalqın sahib olduğu qədim tarixi-mədəni irs bu gün də qorunub saxlanılaraq yenidən öz orijinallığında olduğu kimi təkrar nəşr edilərək, oxucuların istifadəsinə verilmişdir. Azərbaycanın görkəmli ədəbiyyatşünas alimi, tanınmış maarifpərvər, ictimai xadim, publisist-yazıçı, tənqidçi və tərcüməçi Firidun bəy Əhmədağa oğlu Köçərlinin 150 illik yubileyinin keçirilməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyev 14 fevral 2013-cü ildə Sərəncam vermişdir. F.Köçərlinin “Balalara hədiyyə” kitabı Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin təşkilati dəstəyi və F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının sifarişi ilə nəfis tərtibatla “Şərq-Qərb” nəşriyyatında təkrar nəşr olunaraq, oxucuların istifadəsinə verildi. Kitabdakı illüstrasiyalar Azərbaycan Xalq rəssamı Arif Hüseynova məxsusdur.

Görkəmli alim və maarifçi F. Köçərlinin adını daşıyan Respublika Uşaq Kitabxanasının yaradılması nəticəsində uşaqlara kitabxana xidmətinin ümumrespublika metodik mərkəzi formalaşmışdır. Nəhayət, uşaq kitabxanaları üçün metodik mərkəzin yaradılması ölkədə uşaqlara kitabxana xidmətinin inkişaf perspektivlərinin elmi konsepsiyasının yaradılmasına, bu işə xidmət bütün kitabxanaların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsinə və tam bir sistem kimi fəaliyyət göstərməsinə hüquqi, nəzəri, metodik və təşkilati zəmin yaratmışdır. Kitabxana 1999-cu ildən Azərbaycan Kitabxanaçılar Cəmiyyətinin 2012-ci ildən isə mötəbər bir təşkilatın – Beynəlxalq Uşaq Kitabı Şurasının (IBBY) üzvüdür. Firidun bəy Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası 2013-cü ildən “Uşaq ədəbiyyatı xəzinəsindən” seriyası ilə “Firidun bəy Köçərli. Biblioqrafiya”, “İlyas Tapdıq”, “Abdulla Şaiq” kimi biblioqrafik göstəriciləri hazırlamış və nəşr etdirmişdir.

İnternetdə: www.clb.az

15 Sentyabr – Bilik Günü, (2004)

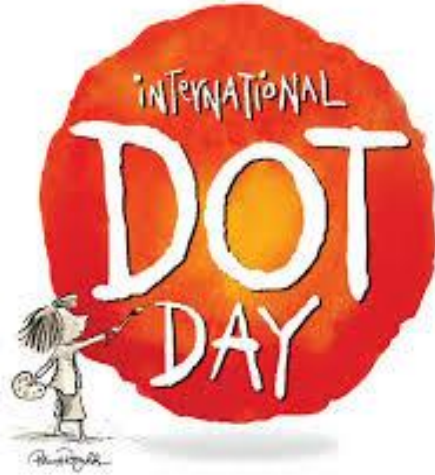
Təhsil xəzinədir, əmək onun açarı.

Seyid Əzim Şirvani

Sentyabrın 15-i Azərbaycanın çoxmilyonlu təhsil ictimaiyyətinin bayramı, Bilik Günüdür. Azərbaycan təhsilinin bugünkü inkişafı öz mənbəyini ötən əsrin 70-ci illərindən ümummillə lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan uzaqgörən və məqsədyönlü siyasətdən alıb. O vaxtdan başlayan qlobal miqyaslı təhsil quruculuğu sonrakı inkişaf üçün güclü təməl olub. 1969-1982-ci illərdə məktəbəqədər tərbiyə müəssisələrinin sayı 1600-dən 1875-ə çatıb. Heydər Əliyevin imzaladığı "Ümumtəhsil məktəbləri şagirdlərinin dərslərlərdən pulsuz istifadə etməyə keçmək haqqında" qərarı da onun xalqına böyük töhfəsi idi. Ötən əsrin 70-80-ci illərində 5 yeni ali məktəb yaradılıb. Cəmşid Naxçıvanski adına ilk hərbi məktəb isə ölkəmizdə milli hərbi kadr hazırlığı üçün baza rolunu oynayıb. Ümummillə liderin Azərbaycana ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından sonra da ölkəmizdə elmin, təhsilin inkişafında böyük işlər görülüb. 1993-2003-cü illərdə 6 yeni akademiya təsis edilib, özəl ali məktəblər yaradılıb. Prezident İlham Əliyevin qayğısı, Heydər Əliyev Fondunun həyata keçirdiyi layihələr ulu öndərin təhsil siyasətinin uğurlu davamının göstəricisidir. Bir faktı xatırlatmaq kifayətdir: ölkəmizdə təhsil sisteminin bütün pillələri üzrə Dövlət proqramları uğurla həyata keçirilir. Azərbaycan təhsilində ən uğurlu nəticələrdən biri məktəb tikintisinin geniş vüsət almasıdır. 2003-cü ildən indiyədək ölkəmizdə iki mindən çox yeni məktəb binası tikilib. Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə "Ən yaxşı ümumtəhsil məktəbi" və "Ən yaxşı müəllim" mükafatlarının təqdimatı da məktəb və müəllimin statusunun yüksəldilməsinə xidmət edir. Gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı" çərçivəsində gənclərin dünyanın müxtəlif ölkələrinin nüfuzlu ali məktəblərinə təhsil almağa göndərilməsi istiqamətində də işlər uğurla davam etdirilir. Təhsilin inkişafında Heydər Əliyev Fondu və onun Prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın müstəsna xidmətləri də xüsusi vurğulanmalıdır. Fondun "Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb" layihəsi çərçivəsində son illərdə ölkəmizdə müasir tələblərə cavab verən 400-ə yaxın məktəb tikilib və yenidən qurulub, həmçinin 40-a yaxın uşaq evi və internat məktəbi əsaslı təmir və bərpa olunub, lazımı avadanlıqla təchiz edilib. Fondun dəstəyi ilə əyani tədris vəsaitləri çap edilib. Beləliklə, sentyabrın 15-i ölkəmizin bütün ümumtəhsil məktəbləri və ali təhsil ocaqlarında yeni dərslər başlayır. Ümumilikdə isə, hər yeni dərslər ilində bütün təhsil işçilərini, tələbə və şagirdləri yeniliklər gözləyir. Yeniliklər isə həm də uğurların başlanğıcı deməkdir. İnternetdə: www.books.google.com

15 Sentyabr – Beynəlxalq Nöqtə Günü, (2009)

Bu bayramı, əsasən, Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzlərində, uşaq kitabxanalarında keçirirlər. Beynəlxalq Nöqtə Günü'nün tarixi ingilis rəssamı Piter Q.Reynoldsun 2003-cü ildə yazdığı “Nöqtə” kitabı ilə bağlıdır. Bu kitabda şəkil çəkməyi bacarmayan balaca qız haqqında danışılır. Daha doğrusu, qıza elə gəlir ki, o, şəkil çəkə bilmir. Rəsm dərində Vaşti sadəcə kağızı nöqtələyirdi. Lakin müəllimə ondan şəkilin altında imzasını qoymağı xahiş edir və nöqtəni gözəl çərçivəyə salıb divardan asır. “Mən daha yaxşı çəkə bilərəm”, – deyə Vaşti qərara gəlir və məlum olur ki, bu, həqiqətən belədir. Bu kitab çoxlu mükafatlar alır, Çikaqo kitabxanasının

versiyası üzrə “İlin kitabı” seçilir və bir çox dillərə tərcümə olunur. 2009-cu ildə müəllim Terri Şey ilk dəfə Nöqtə Günü'nü qeyd edir. O gündən bəri Beynəlxalq Nöqtə Günü hər il qeyd olunur. Nöqtə günündə iştirak etmək üçün təsviri sənət studiyasında olmaq məcburi deyil. Kitabı satın almaq olar. Layihənin saytında qeydiyyatdan keçdikdən sonra isə metodiki vəsaiti və hətta proyektor üçün “Nöqtə”ləri yükləmək olar.

Öz nöqtənizdən başlayın! Ən yaradıcı fikirlərinizi və layihələrinizi həyata keçirin!

İnternetdə: www.books.google.com

16 Sentyabr – Beynəlxalq Ozon Qatının Qorunması Günü, (1994)

1994-cü ildə BMT-nin Baş Assambleyası özünün qətnaməsi ilə (A/RES/49/114) sentyabrın 16-nı Beynəlxalq Ozon Qatının Qorunması Günü (International Day for the Preservation of the Ozone Layer) elan etmişdir. Ozon Qatının Qorunması Günü ozon qatını dağıdan maddələr üzrə Monreal protokolunun imzalandığı günlə bağlıdır və 1995-ci ildən qeyd olunur.

1987-ci il sentyabrın 16-da 36 ölkənin imzaladığı və bu sənədə görə iştirakçı ölkələr ozon qatını dağıdan maddələrin istehsalını məhdudlaşdırmalı və tam dayandırmalıdır. Həmin gün Monreal protokolu və ona əlavələrdə qeyd olunan vəzifələr və məqsədlərə uyğun təbliğatın aparılması dövlətlərə tövsiyə olunur.

Ozon qatı nazik qaz qalxanı şəklində Yeri Günəş radiasiyasının dağıdıcı təsirindən qoruyur. O, yer üzərində nəhəng örtük kimi sərilmişdir. Əgər bu qat çox zəifləyərsə, bu bütün biosfer və canlı aləm üçün fəlakət olar. Ultrabənövşəyi şüaların insan üzərinə düşməsi nəticəsində dəri xərçəngi, görmənin itirilməsi və başqa xəstəliklər yarana bilər. XX əsrin 80-ci illərində alimlər Antarktidada ozonun ümumi tərkibinin iki dəfə azaldığını aşkara çıxardılar. Məhz o vaxtdan “ozon dəlikləri” ifadəsi yarandı. Ozon qatının nazikləşməsinə sənaye müəssisələrinin, zavodların məhsulu olan xlor oksidi təsir göstərir. Biz ozon dəliklərinin yaranmasının qarşısını almaq iqtidarında deyilik. Lakin məişət səviyyəsində əlimizdən gələni edə bilərik.

İnternetdə: www.books.google.com

18 Sentyabr – Milli Musiqi Günü, (1995)

“Azərbaycan musiqi sənətinin parlaq inkişaf perspektivləri vardır. Lakin cəsarətli olmaq, yaxşı oxumaq və məhsuldar işləmək lazımdır. Xalqın mənəviyyatını duymaq, onun ümid və arzularının ifadəçisi olmaq, nikbinliyini, əhvali-ruhiyyəsini musiqi vasitəsilə əks etdirmək lazımdır”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Sentyabrın 18-i Azərbaycan xalqının dahi oğlu, musiqi mədəniyyətimizin korifeyi Üzeyir bəy Hacıbəyovun doğum günüdür. Üzeyir bəyin doğum gününün musiqi tariximizin ən əlamətdar hadisəsi kimi anılması tez bir zamanda ənənə halını almışdır. 1995-ci ildə isə Prezident Heydər Əliyevin fərmanı ilə dahi bəstəkarın anadan olmasının 110 illik yubileyi ərəfəsində 18 sentyabrın Milli Musiqi Günü kimi qeyd edilməsi qərara alınmışdır. Həmin gün təkcə musiqisevərlərin deyil, həm də xalqımızın bayramıdır. Çünki elə bir azərbaycanlı tapmaq olmaz ki, onun qəlbində Üzeyir bəyə məhəbbət, onun ölməz sənətinə hörmət hissi olmasın. Böyük bəstəkarın ad gününün bayram kimi qeyd edilməsi ənənəsinin əsasını maestro Niyazi qoymuşdur.

Üzeyir Hacıbəyov 1908-ci il yanvarın 18-də Bakıda H. Z. Tağıyevin teatrında hazırlanan "Leyli və Məcnun" operası ilə təkcə Azərbaycanda deyil, bütün müsəlman Şərqiində opera sənətinin əsasını qoymuşdur. O, həm də Azərbaycanda musiqili komediya janrının yaradıcısıdır. Ü. Hacıbəyovun "Ər və arvad", "O olmasın, bu olsun", "Arşın mal alan" musiqili komediyalarında o dövr Azərbaycan məişəti, xalq adət və ənənələri öz əksini tapmışdır. Ü.Hacıbəyov milli musiqi xəzinəsinə yeni janr və formalarla zənginləşdirən bir sıra əsərlər, o cümlədən Azərbaycan peşəkar musiqi sənətinin şah əsəri, dünya musiqi xəzinəsinin incilərindən olan "Koroğlu" operasını, həm də yeni Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himnlərinin musiqisinin müəllifidir. Dahi bəstəkarın yaratdığı musiqi inciləri dünya şöhrəti qazanmış, dünya musiqi mədəniyyətinin qızıl fonduna daxil olmuşdur. Azərbaycan və dünya musiqi mədəniyyətinin inkişafında misilsiz xidmətləri olmuş Ü. Hacıbəyovun anadan olmasının 100 illik yubileyi YUNESKO-nun qərarı ilə beynəlxalq miqyasda qeyd olunmuşdur. Milli musiqimiz öz inkişaf zirvəsinə görə Üzeyir Hacıbəyova borcludur.

İnternetdə: www.books.google.com

19 Sentyabr – Beynəlxalq Piratlar Günü, (1995)

19 sentyabr qeyri-rəsmi olaraq Beynəlxalq Piratlar Günü və ya Piratları Təqlid Günü (International Talk Like A Pirate Day) kimi qeyd olunur. Bu gün “Piratlar kimi danış” da adlandırılır. Çox şən keçən bu bayram dünyanın 40-dan çox ölkəsində qeyd olunur. Həmin gün insanlar piratların danışdıqlarını təqlid edir, onların məşhur sözlərini işlədir, bəzən hətta onlar kimi geyinirlər. Bayramın vətəni Amerikanın Oreqon ştatının Olbani şəhəridir. Belə ki, 1995-ci il iyunun 6-da Con Baur və Mark Sammers adlı iki dost zarafat üçün piratların işlətdikləri ifadələrdən istifadə edərək söhbət ediblər. Bu bayramın konsepsiyası da belə yaranıb. 2002-ci ilə qədər bu bayram haqqında məlumat geniş yayılmamışdı. Lakin Deyv Berri adlı jurnalistin məqaləsindən sonra bu haqda məlumat yayılır və bayramın çoxlu pərəstişkarları yaranır. Bu qeyri-adi günü qeyd etmək ənənəsi tədricən Avstraliya, Kanada və İngiltərəyə, daha sonra başqa ölkələrə də yayılıb.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Sentyabr – Neftçilər Günü, (1994)

Azərbaycan Prezidentinin 16 avqust 2001-ci il tarixli fərmanı ilə 20 sentyabr hər il ölkəmizdə Neftçilərin peşə bayramı günü kimi qeyd edilir.

Qeyd olunan tarix Azərbaycanda 1999-cu və 2004-cü ildə, yəni "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının beşinci və onuncu ildönümü rəsmi səviyyədə bayram kimi qeyd edilib. Neftçilər Günündə adətən sənayenin bu sahəsində əldə edilən uğurlar və qarşıda duran əsas məsələlər müzakirə edilir. Həmin gün bu sahədə xüsusi xidmətlər və fədakarlıq göstərən fəhlə və mütəxəssislərə dövlət başçısının fərman və sərəncamları ilə fəxri adlar, orden və medallar verilir.

20 sentyabr 1995-ci ildə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Bakıda, "Respublika" sarayında "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının birinci ildönümü münasibətilə neft-qaz sənayesi kollektivlərinin nümayəndələri ilə görüş keçirilib. Hər il 20 sentyabrda Azərbaycan Prezidentinin neft-qaz sənayesi kollektivləri ilə görüşləri mütəmadi xarakter alır.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Sentyabr – Ümumdünya Düyü Günü, (2004)

20 Sentyabr – Ümumdünya Düyü Günü BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı FAO-nun təşəbbüsü ilə yaranmışdır. Əslində bu əlamətdar gün 1950-ci ildə düşünülə də, bayram 2004-cü ildə BMT-nin Baş Assambleyası tərəfindən təsis olunmuşdur. Düyü bir çox ölkələrdə populyar olsa da, Şərqi və Cənub-Şərqi Asiya ölkələrində əsas qida hesab olunur və əkilib becərilir.

Arxeoloji qazıntıların nəticələrinə görə, düyü 7000 il əvvəl Çində məlum idi. O daha sonra Hindistana, Koreyaya, Yaponiyaya və s. ölkələrə yayılmışdır. Düyü Orta Asiyada e.ə. təxminən 500-cü ildə məlum olmuş, oradan isə Cənubi Qafqaza gəlib çıxmışdır. Bu gün düyü dadmayan insan təsəvvür etmək çətindir. Demək olar ki, bütün xalqlar düyüdən yeməklər hazırlayırlar. Yalnız Uzaq Şimalda yaşayan xalqlar istisna təşkil edirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

20-21 Sentyabr – Beynəlxalq Yarasalar Gecəsi

Yarasa obrazı insanların çoxunda hələ də qorxu yaradır. Bu kiçik gecə heyvanlarının vampir olması haqqında əfsanələr, filmlər insanların onları müxtəlif yollarla məhv etməsinə, nəticədə yarasaların saylarının azalmasına gətirib çıxarmışdır. Bu da, öz növbəsində, təbiətdə tarazlığın pozulmasına səbəb olur. İnsanlara zərər vuran gecə həşəratlarını məhv edən və bir çox bitkilərin tozlanmasında iştirak edən yarasalara xüsusi bir gecə həsr olunmuşdur.

Dünyada hər il sentyabrın 20-dən 21-ə keçən gecə Beynəlxalq Yarasa Gecəsi qeyd olunur. Bu tarix təsadüfən seçilməmişdir. Məhz həmin vaxt uçan siçanların qış məskənlərinə miqrasiyası başlayır. Bayramın məqsədi onların insanlara zərərliyi haqqında mifləri dağıtmaq, qorunmağa ehtiyaclarının olduğuna diqqəti cəlb etməkdir.

İnternetdə: calend.ru/holidays

21 Sentyabr – Beynəlxalq Sülh Günü, (1981)

*“Kəssə hər kim tökülən qan izini,
Qurtaran dahi odur yer üzünü”.*

Hüseyn Cavid

BMT bu günü 1981-ci ildə təsis edib. İlk Sülh Günü də 1981-ci ilin sentyabrında qeyd olunub. O vaxtdan Beynəlxalq Sülh Günü sentyabr ayının hər 3-cü çərşənbə axşamı qeyd edilirdi. Lakin 2001-2002-ci ildə BMT Sülh Günü üçün 21 sentyabr gününü müəyyənləşdirib və bu tarixi Ümumdünya Atəşkəs Günü elan edib. Sülh bizim missiyamızdır, gündəlik axtarılarımızın mövzudur. Sülh mövzusu bu gün torpaqlarının 20 faizi işğal altında olan, bir milyondan çox qaçqın və məcburi köçkünü olan Azərbaycan üçün də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Təəssüf ki, ən sülhsevər xalqlardan biri olan, dünyanın ən tolerant ölkəsinin vətəndaşları Ermənistanın ölkəmizə təcavüzü nəticəsində öz vətənlərində didərginə dönüblər, uzun illər ərzində qurduqları ev-eşiklərindən, topladıqları sərvətlərindən məhrum olublar. Bu illərdə Azərbaycan həmişə münaqişənin sülh yolu ilə aradan qaldırılması istiqamətində mühüm addımlar atıb. Görkəmli dövlət xadimi, ümummillə lider Heydər Əliyev Azərbaycanda ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdıandan sonra hər şeydən əvvəl, böyük müdriklik və uzaqgörənliklə qan tökülməsinin qarşısını alıb, 1994-cü ilin mayında atəşkəs haqqında müqavilə imzaladı, müharibəni dayandırmaqla, ölkədə sabitliyə nail olub. Bu, həm də dövlətimizin sülh arzusunu ifadəsi idi. Ermənistan isə hələ də BMT Təhlükəsizlik Şurasının münaqişənin tezliklə, sülh yolu ilə həlli, işğal olunmuş ərazilərin azad edilməsi, qaçqın və məcburi köçkünlərin doğma yurdlarına qaytarılması haqqında 1993-cü ildə qəbul edilən 822, 853, 874, 884 sayılı qətnamələrin heç birinə əməl etmir və atəşkəsin pozulması halları tez-tez qeydə alınır. Bu gün qüdrətli və güclü orduya malik Azərbaycan və onun Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev də xalqın sülh arzusunu ifadə edərək, münaqişənin sülh yolu ilə, qan tökülmədən, beynəlxalq hüquq çərçivəsində həlli istiqamətində əməli işlər görür. Sülhün qorunması, insanların əmin-amanlıqda yaşaması, amansız müharibələrin, hər çür zorakılığın dayandırılması arzusu tarix boyu bəşəriyyəti düşündürüb.

İnternetdə: www.books.google.com

22 Sentyabr – Filləri Ümumdünya Müdafiə Günü

22 sentyabr bir çox ölkələrdə ekoloji bayramlardan biri olan Filləri Ümumdünya Müdafiə Günü (World Day of Elephants) kimi qeyd olunur. Bu bayram, planetimizdəki quruda yaşayan məməlilərin ən böyüyü olan fillərin sayının azalmasından narahat olan təbiəti mühafizə təşkilatları, ekoloqların təşəbbüsü ilə yaranmışdır. Fillər qədim xortumluların yeganə nümayəndəsi kimi günümüzədək gəlib çıxmışlar. Hal-hazırda onlar təbiətdə Cənub-Şərqi Asiyanın və Afrikanın tropik meşələrində və savannalarında yaşayırlar.

Qədim zamanlardan fillərə dünyanın bir çox xalqları tərəfindən sitayiş olunub, onlar hakimiyyət və hökmdarların əzəmətinin, xeyirxahlıq və sakitliyin, müdrikliyin simvolu olmuşlar. Hindistan, Tailand və s. kimi Asiya ölkələrində fillər bayramlarda mütləq yer alırlar. Lakin fillərin ən böyük düşmənləri də məhz insanlardır. Bu heyvanların sayının azalmasının əsas səbəbi dişlərinə və ətinə görə ovlanması, onların yaşayış sahələrinin daralması, meşələrin qırılması və ümumiyyətlə ekologiyanın pisləşməsidir. Bu gün Afrika filləri yoxolma təhlükəsi qarşısındadır. Hal-hazırda fillərin iki növü – Hind və Afrika filləri mühafizə olunur. Hind fillərinin hündürlüyü 2,5 metr, çəkili 3-5 ton, Afrika fillərinin hündürlüyü 4 metrədək, çəkili isə 5-7 tondur. 1989-cu ildə BMT öz qərarı ilə fil dişinin ticarətini tam qadağan etmişdir. Bu günün qeyd olunmasının da məqsədi məhz fillərin qorunmasına diqqəti cəlb etməkdir. Bayram rəsmi statusa malik olmasa da, ekoloji, təbiəti mühafizə təşkilatları, könüllülər tərəfindən geniş qeyd olunur, maarifləndirici tədbirlər həyata keçirilir.

Fillər bədii əsərlərin də qəhrəmanı olurlar. Qriqori Osterin kitabındakı fil balası, Mauqli haqqında kitablardakı müdrik Xatxa və dünyada çox məşhur olan, ingilis yazıçısı və rəssamı Devid Makkinin yaratdığı Elmer adlı rəngbərəng, dama-dama fil buna misal ola bilər.

İnternetdə: www.books.google.com

23 Sentyabr – Saqqız Günü, (1848)

1848-ci il sentyabrın 23-ü saqqızın yaranma günü hesab olunur. Belə ki, məhz həmin gün amerikalı Con Kurtis öz evində ilk saqqızı istehsal etmişdir. Saqqız yeməli olmayan elastik əsasdan, müxtəlif dad və aromatverici əlavələrdən ibarət konfet növüdür.

İlk saqqızın tarixi e.ə VII-II əsrlər hesab olunur. O, Şimali Avropada qazıntılar zamanı tapılmışdır və üzərində insan dişinin izləri olan qatrandan ibarətdir. Qədim yunanlar saqqız ağacının qatranını çeynəyirdilər. Mayya hinduları isə dişlərini və nəfəslərini təmizləmək üçün sapodilla ağacının donmuş şirəsindən istifadə edirdilər.

1848-ci ildə Con Kurtis şam ağacının qatranından sənaye üsulu ilə saqqız istehsal etmək fikrinə düşür. Sonradan o, öz məmulatına parafin aromatizatorları əlavə edir. Onların istehsalı getdikcə genişlənir, lakin qatranı qatışıqlardan təmizləmək çətin olduğu üçün saqqız satışı aşağı idi.

1869-cu ildə saqqızın yeni həyatı başlayır. Artıq onu qatran deyil, kauçuk əsasda hazırlayırlar. Bu cür saqqızı Tomas Adams icad etmişdir. Yeni saqqız insanların xoşuna gəlir və artıq 1871-ci ildə Adams onun avtomatik istehsalı üçün maşın da icad edir və patentləşdirir. Daha sonra o, saqqızın dadını yaxşılaşdırmaq üçün ona biyan ekstraktı da əlavə edir.

Bu gün saqqızdan əsasən nəfəsi təravətləndirmək, yeməkdən sonra dişlərin təmizliyi üçün geniş istifadə olunur. Lakin saqqızın insan orqanizminə hər hansı faydası haqqında ümumi bir fikir yoxdur.

İnternetdə: www.books.google.com

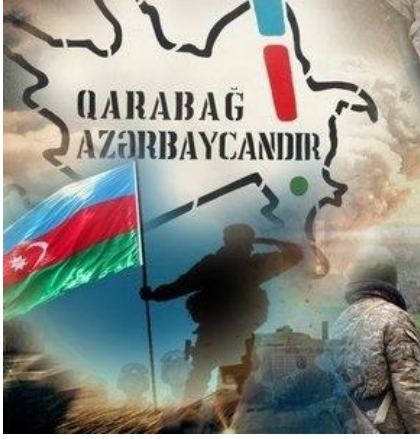
24 Sentyabr – Beynəlxalq Lal-Kar Günü, (1951)

Bu gün 1951-ci ildə Beynəlxalq Lal-karlar Federasiyasının yaranması şərəfinə təsis olunub. Statistika əsasında, dünyada hər doqquz nəfərdən biri eşitmə qabiliyyətindən məhrumdur. Onlar bu qabiliyyəti travma, xəstəlik və ya anadangəlmə itirirlər. Yer kürəsində 2500 dil var. Lakin bir dil – jestlər dili də mövcuddur. Karlar Federasiyası ötən əsrin əllinci illərində karların beynəlxalq tədbirlərinə xidmət etmək üçün jestlər sistemini də yaradıb. Qeyd edək ki, eşitmə və görmə qabiliyyətini itirmiş insanların içərisində də çox tanınmış, görkəmli şəxslər olub.

İnternetdə: www.books.google.com

27 Sentyabr - İkinci Qarabağ müharibəsi (Vətən müharibəsi)

İkinci Qarabağ müharibəsi, Vətən müharibəsi - Atəşkəsdən sonra müşahidə olunan ən gərgin və uzunmüddətli döyüşdür.

Beynəlxalq səviyyədə Azərbaycanın bir hissəsi kimi tanınan, lakin Ermənistan hökumətinin idarəetməsi altında yaradılan Qondarma Dağlıq Qarabağ Respublikası ilə bağlı həll olunmamış münaqişənin son gərginləşməsidir. 27 sentyabr 2020-ci il səhər saatlarında Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin genişmiqyaslı təxribat törədərək cəbhəboyu zonada yerləşən Azərbaycan ordusunun mövqelərini və

yaşayış məntəqələrini iriçaplı silahlar, minaatanlar və müxtəlif çaplı artilleriya qurğularından intensiv atəşə tutması nəticəsində, Ermənistan ordusunun döyüş aktivliyinin qarşısını almaq, mülki əhalinin təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə Azərbaycan ordusunun komandanlığı tərəfindən qoşunların bütün cəbhə boyu sürətli əks-hücum əməliyyatı başlaması barədə qərar verilib. Qarşıdurmalar nəticəsində Ermənistanda hərbi vəziyyət və ümumi səfərbərlik, Azərbaycanda isə hərbi vəziyyət və komendant saati, 28 sentyabrda qismən səfərbərlik elan edilmişdir.

Qarşıdurmalar qısa müddətdə sürətlə alovlanmış və İkinci Qarabağ müharibəsinə çevrilmişdir. Əfqanıstan, Ukrayna, Pakistan, Türkiyə və Şimali Kipr Türk Respublikası isə Azərbaycana dəstək olduqlarını bildirmişdir.

29 sentyabr tarixində BMT Təhlükəsizlik Şurası Dağlıq Qarabağdakı vəziyyətlə əlaqədar təcili iclas keçirmişdir. Rusiyanın vasitəçiliyi ilə Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi tərəfindən dəstəklənən və həm Ermənistan, həm də Azərbaycan tərəfindən qəbul edilən humanitar atəşkəs rəsmi olaraq 10 oktyabr tarixində qüvvəyə minsə də, Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin mülki vətəndaşları hədəfə alan terror aktları nəticəsində atəşkəs yenidən pozulmuş, yaralıların və məhbusların mübadiləsi dayandırılmışdır. Davam edən müharibə ərzində 4 oktyabrda Cəbrayıl, 17 oktyabrda Füzuli, 20 oktyabrda Zəngilan, 25 oktyabrda Qubadlı və 8 noyabrda Şuşa şəhəri işğaldan azad edilmişdir. Moskvada imzalanan müqaviləyə əsasən, noyabrın 10-u Bakı vaxtı ilə saat 00:00-dan etibarən Dağlıq Qarabağ münaqişəsi zonasında atəşin və hərbi əməliyyatların tam dayandırılması, 1 dekabrədək Ermənistan qüvvələrinin Dağlıq Qarabağın ətrafında Ermənistan nəzarətindəki Azərbaycan ərazilərindən çıxarılması və Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın qərb rayonlarını birləşdirən yeni nəqliyyat kommunikasiyalarının inşasının təmin edilməsi elan edilmişdir. 27 sentyabr 2020-ci il. Bu tarix xalqımızın yaddaşından, hər b tariximizdən silinməyəcək. Məhz həmin gün Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində yeni mərhələnin başlanğıcı oldu. Öz murdar və çirkin əməllərindən əl çəkməyən, hər fürsətdə təxribatçı və fitnəkar hərəkətlərə əl atan, işğalçılıq və təcavüzkarlıq siyasətini davam etdirən, terrorçuluğu dövlət siyasətinə çevirən insanlıq düşməni nasist və faşist Ermənistan, quldur erməni silahlı birləşmələri növbəti dəfə atəşkəs rejimini pozdu, qanlı əməllərini, sülhə, təhlükəsizliyə təhdid olan niyyətlərini

yenidən gerçəkləşdirməyə cəhd etdi. Dərhal Azərbaycan dövlətinin, Azərbaycan Ordusunun daha kəskin, daha sərt cavabı ilə qarşılaşdı. Beləliklə, Qarabağ münaqişəsinin həllində hərbi variantına keçildi, illərdir Qarabağa, işğal olunmuş torpaqlara qayıtmaq eşqi, həvəsi ilə alışıb-yanan Azərbaycan xalqı, Azərbaycan dövləti, Azərbaycan Ordusu Vətən müharibəsinə başladı. Bəli, məhz Vətən müharibəsinə. Adına əks-həmlə, əks-hücum əməliyyatı desək də, bu, artıq Vətən müharibəsidir! 1994-ci il may ayının atəşkəsindən sonra başlayan, bizi zəfərlərə, qələbələrə səsləyən və apararı ikinci Vətən müharibəsi.

Vətən müharibəsində Silahlı Qüvvələrimizin 2783 nəfər hərbi qulluqçusu həlak olub. Bu barədə Azərbaycan Müdafiə Nazirliyi məlumat yayıb. Məlumatda deyilir: "Ermənistanın 27 sentyabr 2020-ci ildə ölkəmizə qarşı növbəti hərbi təcavüzünə cavab olaraq Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri Ali Baş Komandanın rəhbərliyi altında torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi məqsədilə Vətən müharibəsinə başlamışdır. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin şəxsi heyəti Vətən müharibəsində qəhrəmancasına və şücaətlə döyüşərək Ermənistan silahlı qüvvələrinə sarsıdıcı zərbələr endirmiş, illər ərzində Ermənistanın işğal altındakı torpaqlarımızda qurduğu mürəkkəb konstruksiyalı mühəndis-istehkam və bunker sistemlərini darmadağın etmiş, torpaqlarımızı işğaldan azad etmişdir. Rəşadətli və qorxmaz əsgər və zabitlərimiz əksər strateji yüksəkliklərin, əlverişli döyüş mövqelərinin Ermənistan silahlı qüvvələrinin əlində olması, Ermənistanın çoxsaylı artilleriya, yaylım atəşli reaktiv sistemləri və minaatan qurğularından ibarət sıx atəş zərbələri altında və çətin coğrafi relyef və iqlim şəraitində döyüş apararaq Ermənistanı məğlub etməyə müvəffəq olmuşdur. Qarabağın tacı olan Şuşa şəhərinin azad edilməsi dünya hərbi tarixinə düşəcək unikal hərbi əməliyyatlardan biridir. 30 ilə yaxın həsrətində olduğumuz torpaqlarımız şəhidlərimizin qanı və canı bahasına işğaldan azad olunmuşdur. Döyüş əməliyyatı planlarının yüksək peşəkarlıqla hazırlanması, yüksək texnologiyaların tətbiqi, müxtəlif qoşun növlərinin fəaliyyətinin səmərəli əlaqələndirilməsi, havada mütləq üstünlüyün əldə edilməsi, ordumuzun manevr qabiliyyəti və digər taktiki və strateji üstünlükləri şəxsi heyətin sıralarında itkilərimizi əsaslı dərəcədə azaltmışdır. Amma müharibə itkisiz olmur. Vətən müharibəsində Silahlı Qüvvələrimizin 2783 nəfər hərbi qulluqçusu həlak olmuşdur. Onların sırasında 103 nəfər hərbi qulluqçunun DNT analiz metodu ilə şəxsiyyətinin müəyyən edilməsi üzrə işlər davam etdirilir. 100 nəfərdən artıq hərbi qulluqçumuz isə itkin düşmüş hesab olunur. Onların tapılıb ailələrinə məlumat verilməsi üçün zəruri tədbirlər görülür. Hazırda 1245 nəfər hərbi qulluqçumuzun tibb müəssisələrində müalicəsi davam edir. Həlak olan hərbi qulluqçuların adları, təvəllüdü, rütbəsi və keçdiyi döyüş yolu barədə təfərrüatlı məlumatlar əlavə olaraq ölkə ictimaiyyətinə təqdim olunacaqdır. Aidiyyəti dövlət qurumlarının əməkdaşlarından ibarət komissiya bu istiqamətdə fəaliyyət göstərir. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin! Şəhidlərimizin ruhu qarşısında baş əyirik!"

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/kinci_Qarabağ_müharibəsi; https://azertag.az/xeber/27_sentyabr_2020

27 Sentyabr —Murov zirvəsinin azad olunduğu gün, (2020)

Silsilənin şimal-şərqində əsrarəngiz göllər yerləşir. Onlar arasında ən gözəli Göygöl gölüdür. Qarabağ müharibəsinin gedişində silsilə Ermənistan və Azərbaycan arasında cəbhə rolunu oynamış və bu gün də oynayır. Silsilənin maksimal hündürlüyü 3724 m olan Gamişdağ zirvəsidir. 27 sentyabr 2020-ci ildə Cəbhənin Goranboy istiqamətində Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin uğurlu əməliyyatı nəticəsində Murov dağı silsiləsindəki Murov zirvəsi işğaldan azad edilmişdir. Müdafiə Nazirliyindən verilən məlumata görə, əməliyyat nəticəsində Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərini Ermənistanla birləşdirən hərbi əhəmiyyətli Vardenis-Ağdərə avtomobil yolu vizual, eləcə də atıcı silahların və artilleriya vasitələrinin atəş nəzarətinə götürülüb. Əldə edilən hərbi üstünlük Ermənistandan əlavə hərbi yüklərin işğal altında olan Kəlbəcər və Ağdərə istiqamətindəki marşrutla daşınmasının qarşısını almağa imkan verir.

İnternetdə: <https://az.wikipedia.org/wiki/Murovdağ>

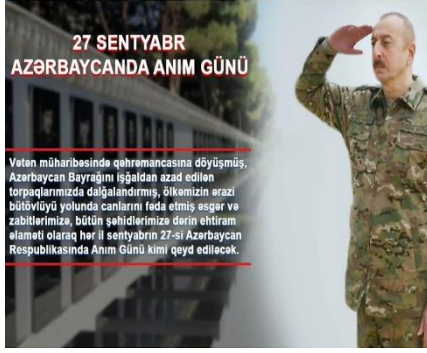
27 Sentyabr – Beynəlxalq Dovşanlar Günü

Beynəlxalq Dovşanlar Günü xeyriyyə təşkilatları tərəfindən ictimaiyyətin diqqətini bu heyvanların problemlərinə cəlb etmək məqsədi ilə yaradılmışdır. Heyvanları müdafiə edənlər, dovşan xəzindən kürklərin hazırlanması və dovşan ətindən restoranlarda istifadə olunmasının ən azı azaldılmasına səy göstərirlər. Beynəlxalq Dovşanlar Günündə həm evdə, həm də təbiətdə yaşayan dovşanlara qarşı daha humanist davranılmasına, onların rahat və sağlam yaşamasına yardım edilməsinə çağırılır. Həmin günün sentyabrın sonuncu şənbəsi keçirilməsi tövsiyə olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

27 Sentyabr – Anım Günü

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan Respublikasında Anım Günü'nün təsis edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb. Sərəncamda deyilir: “Ermənistanın Azərbaycana qarşı 2020-ci il sentyabrın 27-dən başlayan növbəti hərbi təcavüzünə cavab olaraq, Azərbaycan xalqı işğal altındakı torpaqlarımızın azad edilməsi məqsədilə Vətən müharibəsinə başlamışdır.

Haqq və Şərəf işimiz olan, Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda gedən mübarizədə qəhrəmanlıq göstərən əsgər və zabitlərimiz, arxa cəbhədə çalışan mülki insanlarımız, bütövlükdə xalqımız əzm və iradə, bir yumruq kimi birlik və həmrəylik nümayiş etdirərək, düşməyə sarsıdıcı zərbələr endirmişdir. Azərbaycan Ordusunun zəfər yürüşünə dözə bilməyən düşmən təxribatlara əl ataraq, günahsız mülki insanları hədəfə almaqla müharibə cinayətləri törətmişdir. Həmvətənlərimizin bir çoxu şəhid olmuş, itkin düşmüş, yaralanaraq sağlamlığını itirmişdir. Torpaqlarımız qəhrəman şəhidlərimizin, əsgər və zabitlərimizin, qazilərimizin qanı və canı bahasına işğaldan azad edilmişdir. Müzəffər Ordumuzun bu gün yazdığı tarix sabah daha da güclü inkişaf edəcək, çiçəklənəcək Azərbaycan üçün möhkəm bünövrədir. Bu, eyni zamanda, regionda dayanıqlı və uzunmüddətli sülhü, əmin-amanlığı və təhlükəsizliyi təmin edən mühüm amildir. Azərbaycan hər zaman mübariz oğul və qızlarının şücaətini yüksək qiymətləndirir, bütün şəhidlərimizin ruhuna ehtiram göstərir, xatirəsini uca tutur. Vətən müharibəsində qəhrəmancasına döyüşmüş, Azərbaycan Bayrağını işğaldan azad edilən torpaqlarımızda dalğalandırılmış, ölkəmizin ərazi bütövlüyü yolunda canlarını fəda etmiş əsgər və zabitlərimizə, bütün şəhidlərimizə dərin ehtiram əlaməti olaraq, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, hər il sentyabrın 27-si Azərbaycan Respublikasında Anım Günü kimi qeyd edilir.

27 Sentyabr – Ümumdünya Turizm Günü, (1980)

“Azərbaycan ən qədim zamanlardan dinlərin, dillərin və mədəniyyətlərin təmas və ünsiyyət yeri olmuşdur. Çünki Azərbaycan xalqı yüksək mədəniyyətə malikdir. Yüksək mədəniyyətə malik olan xalq həmişə irəli gedəcək”.

Ümummilli lider Heydər

Əliyev

Beynəlxalq turizm hər bir ölkə üçün sosial-iqtisadi münasibətləri əks etdirir. Bununla da beynəlxalq münasibətlərin tərkib hissəsi kimi fəaliyyət göstərir. Bu prosesin tənzimlənməsi üçün də müəyyən norma və standart nizamlar işləyib hazırlayan beynəlxalq institutlar fəaliyyət göstərir. Bunlardan

Ümumdünya Turizm Təşkilatı ən üzdə olan təşkilatlardan biridir. 1979-cu ildə Baş Qərargahı Madrid şəhərində yerləşən Təşkilat 27 sentyabr – Ümumdünya Turizm Gününi təsis edib. Qeyd edək ki, dünyada ilk turizm agentliyi 1841-ci ildə Tomas Kuk tərəfindən açılmışdır. Ümumdünya Turizm Günü 1980-ci ildən bəri BMT-nin Beynəlxalq Turizm Təşkilatı (BMBTT) tərəfindən hər il 27 sentyabr tarixində qeyd olunur. Bu günün məqsədi beynəlxalq aləmdə turizm haqqında məlumatlanmanı artırmaq və bunun sosial, mədəni, siyasi və iqtisadi tərəflərini dünya miqyasında nümayiş etdirməkdir. Ölkəmizdə Ümumdünya Turizm Günü 2001-ci ildən, Azərbaycanın Beynəlxalq Turizm Təşkilatına üzv olduğu vaxtdan qeyd olunur. Dünya ölkələrində qeyd olunduğu kimi, hər il Azərbaycanda da 27 sentyabr - Ümumdünya Turizm Günü kimi qeyd olunur. Həmin gün Ümumrespublika Daxili Turizm Konfransları da keçirilir. Azərbaycanda ilk dəfə olaraq 2003-cü ildə 26 sentyabr tarixində 1-ci Turizm Filmləri Festivalı keçirilmişdir. 2005-ci ildən başlayaraq məşhur xarici televiziya kanallarında respublikanın turizm potensialını əks etdirən reklam çarxları yayımlanır. 2002-ci ildən başlayaraq Bakıda hər il Beynəlxalq Turizm və Ümumrespublika Daxili Turizm Sərgiləri keçirilir. Son illər ölkəmizdə turizm sektoru sürətlə inkişaf edir. Qeyd edək ki, Azərbaycanın zəngin təbiətə malik olması ölkəmizdə bu sahənin inkişafı üçün əlverişli imkanlar yaradıb.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Sentyabr – Ümumdünya Dəniz Günü, (1978)

*Mən çoxdan vurğunam sənə
Böyük arzum budur yenə:
dönüb bir göy göyərçinə
sahilinə qonam, dəniz.*

Rəsul Rza

Hökumətlərarası Dəniz Təşkilatı Assambleyasının 1977-ci ilin noyabrında keçirilmiş 10-cu sessiyasında qərara alınmış Ümumdünya Dəniz Günü 1978-ci ildən qeyd olunur. 1980-ci ilə kimi bu gün 17 martda qeyd olunurdu. Hazırki dövrdə isə bu gün sentyabrın axırındakı həftəsi qeyd olunur. Bütün dünyada bu bayramın keçirilməsinin məqsədi ictimaiyyətin, hökumət və özəl strukturların diqqətini dənizlərin və onların bioresurslarının qorunmasına cəlb etməkdir. Ənənəvi olaraq Dəniz Günü dənizlərin və okeanların insanlar üçün əhəmiyyətindən, sualtı dünyanın sərvətlərindən, həmçinin hər bir Yer planeti sakininin onun qorunması üçün nə edə biləcəyindən bəhs edən müsabiqə, festival formasında keçirilir. Adətən ictimai təşkilatlar bu bayramı dənizlərin qorunması, çimərliklərin təmizlənməsi üçün mitinqlərin və yürüşlərin keçirilməsi ilə qeyd edirlər.

Ümumdünya Dəniz Günü tarixi hər dövlət üçün həmin ölkənin Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının üzvləri tərəfindən təyin olunur. Azərbaycanda bu tarix 29 sentyabra təsadüf edir.

İnternetdə: www.books.google.com

29 Sentyabr – Dünya Ürək Günü, (2000)

Dünya Ürək Federasiyası dünyanın 100-dən çox ölkəsində ürək cəmiyyətləri və ürək fondlarının birgə səyi sayəsində 200 üzv təşkilatın birləşmiş icması vasitəsi ilə bütün dünyada ürək xəstəliklərinə qarşı mübarizə aparır. Dünya Ürək Federasiyasının təşəbbüsü və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) və BMT-nin Uşaq Fondunun (UNİCEF) dəstəyi ilə hər il 29 sentyabr “Dünya Ürək Günü” kimi qeyd olunur. Bu gün ilk dəfə 2000-ci ildə keçirilib. 2011-ci ilə kimi “Dünya Ürək Günü”

sentyabrın sonuncu bazar günü qeyd edilsə də, sonradan bu günün hər il sentyabrın 29-da keçirilməsi qərarına gəlinib. “Dünya Ürək Günü”nün keçirilməsində məqsəd əhalini ürək-damar xəstəliklərinin təhlükəliliyi barədə məlumatlandırmaq, bu xəstəliklərin qarşısının alınması istiqamətində profilaktik tədbirlərin uğurla aparılmasına nail olmaqdır. Dünya Ürək Federasiyası “Dünya Ürək Günü”nü hər il fərqli şüarla qeyd edir. “Həyat üçün ürək” “Dünya Ürək Günü”nün bu ilki şüarıdır. Hər il milyonlarla insan ürək-damar xəstəliklərindən dünyasını dəyişir. Vaxtından tez baş verən ölüm hallarının qarşısı tütün və spirtli içkilərdən imtina etmək, arterial təzyiqin və qanda şəkərin miqdarını normal saxlamaq, ürək-damar sisteminin fəaliyyətini möhkəmləndirən, arterial təzyiqi normallaşdıran və s. qoruyucu dərman preparatlarından istifadə etmək, düzgün qidalanmaq, çəkiyə diqqət etmək və fiziki aktiv olmaqla alına bilər. Belə vəziyyətdə Dünya Ürək Federasiyası dövlət qurumlarını, peşəkar tibb işçilərini, sahibkarları və digər fərdi şəxsləri bu yükün azaldılmasına çağırır. “Dünya Ürək Günü”nü keçirməklə, Dünya Ürək Federasiyası və digər ölkələrin partnyor təşkilatları insanlara ürək-damar xəstəliklərinin profilaktikası ilə məşğul olmağın nə qədər vacib olduğu fikrini aşılıyır. Dünya Ürək Federasiyası üzv və partnyor təşkilatlarla birgə bu gün üçün xüsusi tədbirlər planı hazırlayır və bu plana uyğun olaraq, insanları ürək xəstəliklərindən qorunmaq üçün diqqətli olmağa çağırır. Sağlam həyat tərzinin təbliği ilə məşğul olan təşkilatlar tərəfindən “Dünya Ürək Günü”ndə müxtəlif idman yarışları, konsertlər və xeyriyyə tədbirləri həyata keçirilir, əhalinin kütləvi sağlamlıq müayinəsi aparılır, elmi forumlar, sərgilər, festivallar təşkil edilir, filmlər göstərilir, maarifləndirici bukletlər paylanılır. “Dünya Ürək Günü” ölkəmizdə də geniş şəkildə qeyd olunur. Dünya Ürək Günü ilə bağlı Bakıda və ölkənin ayrı-ayrı regionlarında bu qəbildən silsilə tədbirlər, beynəlxalq konfranslar və aksiyalar keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

30 Sentyabr – Beynəlxalq Tərcüməçilər Günü, (1991)

Hər il sentyabrın 30-da şifahi və yazılı tərcümə ilə məşğul olanların peşə bayramı – Beynəlxalq Tərcüməçilər Günü (International Translation Day) qeyd olunur. Böyük rus şairi A.S.Puşkin tərcüməçiləri “tərəqqinin poçt atları” adlandırırdı. Babil qülləsinin dağılmasından bəri bütün bəşəriyyətin həyatında tərcüməçilərin rolu hiss olunmasa belə, çox böyük və əhəmiyyətlidir. Axı tərcüməçilər olmasaydı, ədəbiyyatın və kino sənətinin bütün əsərləri, elm və texnikanın nailiyyətləri əlçatmaz olardı, dünyanın müxtəlif ölkələrindən olan insanlar öz aralarında ünsiyyət qura bilməzdilər.

1991-ci ildə tərcüməçilərin də peşə bayramı yaranmışdır. Beynəlxalq Tərcüməçilər Federasiyası (FİT) 30 sentyabrı Beynəlxalq Tərcüməçilər Günü elan etmişdir. FİT 1953-cü ildə Parisdə yaradılmışdır və dünyanın 60-dan çox ölkəsindən 100-dən artıq tərcüməçilər assosiasiyasını birləşdirir. Təşkilatın yaradılmasında məqsəd tərcüməçilər arasında təcrübələrin bölüşülməsi və əlaqələrin möhkəmləndirilməsidir. Bayramın tarixi təsadüfən seçilməmişdir. 420-ci il sentyabrın 30-da Bibliyanı latın dilinə tərcümə edən tərcüməçi, tarixçi, yazıçı Müqəddəs İeronim Stridonski vəfat etmişdir.

Beynəlxalq Tərcüməçilər Günü münasibətilə hər il keçirilən konqreslər, konfranslar, seminarlar, “dəyirmi masa”lar və s. müəyyən bir mövzuya həsr olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

Yubilyar yazıçı və şairlər

5 Sentyabr - Şair, dramaturq Ramiq Muxtarın anadan olmasının 80 illiyi, (1942)

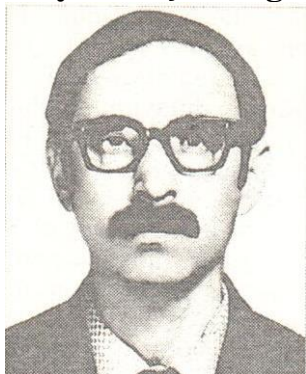
Ramiq Muxtar Naxçıvan şəhərində, ziyalı ailəsində anadan olub. Ramiq Muxtar 11 yaşından bədii yaradıcılıqla məşğul olub, şeirləri dövrü mətbuatda tez-tez çap olunub. "Üfüqlər qızaranda", "Əlvida, köhnə dünya", "Doğma səmanın ulduzları" və digər pyesləri Bakı, İrəvan, Naxçıvan, Qazax Dövlət Dram teatrlarında uğurla tamaşaya qoyulub. Nəğməkar şairin sözlərinə 120-dən artıq mahnı bəstələnib. Ü.Hacıbəyov adına 1 saylı Naxçıvan şəhər orta məktəbini bitirdikdən sonra M.A.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun mədəni-maarif fakültəsində təhsilini davam etdirib. "Şərq qapısı" qəzetində ədəbi işçi, Şahbuz rayon Uşaq Musiqi Məktəbinin direktoru, Naxçıvan Nazirlər Soveti yanında Bədən Təربiyəsi və İdman Komitəsinin sədri, Bakıda Nəsimi rayonundakı Şahmat Məktəbinin direktoru və Naxçıvan şəhər Dövlət Filarmoniyasının direktoru vəzifəsində işləmişdir. O, olmaqla yanaşı, həm də dama üzrə SSRİ idman ustasıdır. R. Muxtar "Rəsul Rza" Beynəlxalq Mükafatının laureatıdır. Gürcü-Azərbaycan xalqlarının dostluğundan bəhs edən "Şəhərli kürəkən" pyesinə görə Gürcüstanın "Şərəf" ordeninə layiq görülmüşdür. Son 15 il ərzində respublikada keçirilən hərbi vətənpərvərlik mövzusunda müsabiqələrdə onun sözlərinə bəstələnən mahnılar 8 dəfə birinci mükafata layiq görülüb.

Ramiq Muxtar hazırda Prezident təqaüdçüsüdür.

Kitabları: "Üfüqlər qızaranda", "Şəhərli kürəkən", "Seçilmiş əsərləri" (2007) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur- "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

8 Sentyabr - Şair Ağasəfanın anadan olmasının 80 illiyi, (1942)

Yəhyayev Ağasəfa Qafur oğlu (Ağasəfa) Xızı rayonunun Qarabulaq kəndində anadan olub. Bakıda orta məktəbi bitirdikdən sonra Moskvada Maksim Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunda qiyabi təhsil alıb (1963-1971). Bakı Parovoz Deposunda fəhlə (1960-1962), geoloji kəşfiyyat idarəsində (1962-1965) qazmaçı köməkçisi, sonra "Kirpi" satirik jurnalı və "Azərbaycan qadını" jurnalı redaksiyalarının əməkdaşı (1965-1978), "Yazıçı" nəşriyyatında bədii tərcümə redaksiyasının böyük redaktoru (1978-1989), "Karvan" kitablar seriyası redaksiyasında böyük redaktor (1989-1990), "Novruz" qəzeti redaksiyasında məsul katib (1990), "Ədəbiyyat qəzeti"ndə məsul katibin köməkçisi (1991-1993) vəzifələrində işləmişdir. Bir neçə il Qarabulaq kənd orta məktəbində müəllimlik etmişdir (1993-1994). Hazırda "Vahid" müstəqil televiziyasında böyük redaktor işləyir (1994-cü ildən).

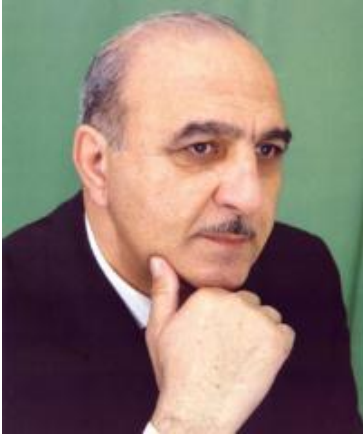
Ədəbi yaradıcılığa 1957-ci ildə "Sosialist Sumqayıtı" qəzetində çap olunmuş "Sazım" adlı ilk şeiri ilə başlamışdır. O vaxtdan dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış edir. Bədii tərcümə ilə də məşğul olur. L.N.Tolstoyun mənzum nağıllarını, N.Qriboçov, Q.Qulam, R.Babacan, İ.Selvinski, S.Vasilyev, B.Oleynik, A.Lupan, Q.Quliyev və b. görkəmli sənətkarların əsərlərindən nümunələr tərcümə etmişdir. "Ölkəm" (1980), "Azərbaycan" (1981), "Əsrin yolu" (1984) kitablarını tərtib etmişdir.

Kitabları: "Yolçu yolda gərək" (1966), "Yaşat məni" (1970), "Ürəyimdir oxuyan" (1976), "Fikir dünyası" (1981), "Günəşin dalınca gedən oğullar" (1984), "Odlə oynayıram" (1987), "Gombulca və Dumbulca" (1989) və s.

Tərcümələri: Mömin Qanoat "Yaralı kitablar" (1988) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur- "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

10 Sentyabr - Yazıçı, publisist Mustafa Çəmənlinin anadan olmasının 75 illiyi, (1947)

Mustafa Çəmənli Ağdam rayonunun Çəmənli kəndində anadan olmuşdur. İlk təhsilini doğma kəndində, daha sonra Mingəçevir şəhər məktəbində almışdır. Əmək fəaliyyətinə Mingəçevir Maşın hissələri Təmiri Zavodunda qəlibçi kimi başlamışdır (1966-1970). Bakıda "Kommunist" nəşriyyatında çapçı köməkçisi, "Paris Kommunası" adına gəmi təmiri zavodunda qəlibçi olmuşdur (1970-1972). ADU-nun jurnalistika fakültəsində təhsil almışdır (1972-1977). Təyinatla göndərildiyi "Yazıçı" nəşriyyatında redaktor, böyük redaktor, klassik ədəbiyyat və folklor redaksiyasının müdiri (1978-1988), nəşriyyatın nəsr redaksiyasının müdiri vəzifələrində işləmişdir (1988-1992). "Gənclik" nəşriyyatında baş redaktor vəzifəsində çalışmışdır (1992-2006). Bədii yaradıcılığa tələbəklik illərindən başlamışdır. İlk hekayəsi "Ləpirlər" 1973-cü ildə "Mingəçevir işıqları" qəzetində çap olunmuşdur. Povest hekayə və radiopyeslər qələmə almışdır. "Layla" (1985) pyes-senarisi klublara, xalq teatrlarına göndərilmişdir. Milli musiqi ifaçılığı sənətinin təbliğinə görə Mətbuat Fondunun "Dan ulduzu" (1993) mükafatına, ön cəbhədə çıxışlarına və hərbi vətənpərvərlik ruhlu məqalələrinə görə Yazıçılar Birliyinin diplomuna (1993), "Xallı Gürzə" tarixi romanına görə "Yaddaş" milli mükafatına, Milli Mədəniyyəti Təbliği Mərkəzinin "Uğur-2008", "Ölüm mələyi" tarixi romanına görə Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin "Qızıl Kəlmə" ədəbi mükafatına layiq görülmüşdür.

Kitabları: "Mənim dünyamın adamları" (1982), "İtirilmiş səs" (1985), "Xallı gürzə" (1991), "Nəğməli xatirələr" (1997), "Səs qərib olmur" (1993), "Çahargah" (Uşaqlar üçün hekayə) (2009), "Şəmsəddin Eldəniz" (Uşaqlar üçün hekayə) (2009), "Mübariz" (2010), "Ölüm mələyi" (2012), "Yaddaşlarda yaşamaq haqqı" (2012), "Sənət hekayələri" (2014), "Üçyaşlı əsir" (2016) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur- "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

12 Sentyabr - Yazıçı Yusif Vəzir Çəmənəminlinin 135 illiyi, (1887-1943)

Yusif Vəzir Çəmənəminli Şuşa şəhərində anadan olmuş, ilk təhsilini Şuşa Realnı Məktəbində rusca almışdır. 1904-cü ildə "Jaloba" adlı ilk şeirini də rusca yazmışdır. Yusif bu məktəbdə oxuyan zaman əmisi oğlu və dostu Mirhəsən Vəzirovla birlikdə rus dilində "Fokusnik" adlı, əl ilə yazılmış yumoristik və karikaturalı aylıq jurnal buraxmışlar. Jurnalda verilən yazılar həcmcə kiçik olsa da, məzmunca diqqəti cəlb edirdi. Yusif Vəzir 1907-ci ildə "Şahqulunun xeyir işi" adlı hekayəsini yazır. Bu hekayə ilk dəfə 1911-ci ildə "Səda"

qəzetində çap olunur. O, 1919-cu ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin Türkiyədə ilk səfiri olur. Sonralar isə "Qızlar bulağı", "Studentlər", "1917-ci il" adlı romanlarını çap etdirir. 1935-ci ildə "Həzrəti-Şəhriyar" adlı komik pyesini bitirir. Uzun illər tədqiqatçıların diqqətindən kənarda qalan "Həzrəti-Şəhriyar" komediyası, nəhayət, ilk dəfə 1980-ci ildən incəsənət toplusu "Qobustan" jurnalının 4-cü nömrəsində çap olundu. O, kino-ssenarilərin tərcüməsi işində də fəal iştirak etmişdi. Azərbaycan dilində ilk səsli film olan məşhur "Çapayev" filminin ssenarisini də Azərbaycan dilinə 1936-cı ildə Y.V.Çəmənəminli tərcümə etmişdir. Yazıçı 1937-ci ilin aprel ayında tamamladığı "İki od arasında" adlı tarixi romanı işdən çıxarıldığı üçün çap etdirə bilməmişdi. Öz sağlığında nəşr etdirmək qismət olmayan Yusif Vəzirin bu tarixi romanı ilk dəfə 1964-cü ildə "Azərbaycan" jurnalında müəyyən ixtisarla "Qan içində" adı ilə çapdan çıxmışdır. Y. Vəzir Yazıçılar İttifaqından çıxarılmazdan 3-4 ay əvvəl yazdığı "Altunsaç" adlı kinossenarisini də "Azərbaycan" vermişdi. Geniş mütəxəssis müşavirəsində oxunub bəyənilməsinə baxmayaraq, "Azərbaycan" direktoru Merkel son mərhələdə Yusif Vəzirə müraciət edərək demişdi: "Studentlər" romanınız tənqid edildiyi üçün sizinlə müqavilə bağlaya bilməyəcəyəm." Yusif Vəzir tərcümələr də edirdi. O, L.Tolstoyun, İ.Turgenevin, N.Qoqolun, B.Lavrenevin, L.Seyfulinanın, V.Hüqonun və s. bir neçə əsərini rus dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdi.

Kitabları: "İki hekayə" (1911), "Qanlı göz yaşları" (1913), "Arvadlarımın halı" (1928), "Qaranlıqdan işığa" (1932), "Yaramaz" (1934), "Studentlər" (1936), "Məlikməmməd" (1965), "Cənnətin qəbzi" (1965), "Bir cavanın dəftəri" (1966), "Qan içində" (1967), "Ayrılıq axşamı" (1971), "Qızlar bulağı" (1987) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur- "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**12 Sentyabr - Şair, yazıçı Məmməd Namazın anadan olmasının
80 illiyi, (1942)**

Tovuz rayonunun Əsrik-Cırdaxan kəndində anadan olub. Orada orta məktəbi bitirdikdən sonra bir müddət Sumqayıtda müxtəlif işlərdə çalışıb (1961-1963). Ədəbi fəaliyyətə gənc yaşlarından başlayıb. “Mən idimsə günahkar” adlı ilk mətbu şeiri 1961-ci il iyunun 18-də Tovuzda çıxan “Sosializm kəndi” qəzetində dərc edilib. ADU-nun kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya fakültəsində qiyabi təhsil alıb (1963-1969). Sumqayıtda kitabxana müdiri, Tovuzda kənd klubunun müdiri, Gəncədə texniki-peşə məktəbində tərbiyəçi, Sumqayıt şəhər qəzetində ədəbi işçi olub. 1974-cü ildən “Gənclik” nəşriyyatında redaktor işləyir. Dövri mətbuatda uşaq və gənclər üçün şeirlər, nağıllar, hekayələr və publisistik yazılarla müntəzəm çıxış edir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, şair, nasir, publisist Məmməd Namaz əsasən uşaq şairi kimi tanınıb.

Kitablar: “Yaz yağışı” (1976), “Kəpənək özünə gül əkir” (1979), “Muğanlı kosmonavt” (1982), “Payızda güllər kövrək olurmuş” (1984), “Analar kövrək olur” (1986) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)”
Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**12 Sentyabr - Şair, publisist Rüstəm Behrudinin anadan olmasının
65 illiyi, (1957)**

Rüstəm Behrudi Ordubad rayonunun Behrud kəndində dünyaya gəlib. Üç uşaq atasıdır. Naxçıvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun tarix-ədəbiyyat fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirib (1975-1979). Ədəbi fəaliyyətə ötən əsrin 70-ci illərindən başlayıb. İlk şeirləri “Araz”, “Azərbaycan” almanaxlarında çap olunub. Yaradıcılığında türkçülüyə və dərviş fəlsəfəsinə üstünlük verir.

Şair "Yaddaşlara yazın", "Şaman duası" kitablarının müəllifidir. "Şaman duası" kitabı türkdilli dövlətlərdə böyük maraqla qarşılanıb, kitabdan seçmələr Türkiyədə, İranda, Avstriyada, Almaniyada, Belçikada və s. ölkələrdə çap olunub. Yaradıcılığından seçmələr polyak, fransız, rus və çex dillərinə tərcümə edilib. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. Dövri mətbuatda şeir və publisist yazıları ilə fəal çıxış edir. C. Məmmədquluzadəyə həsr olunmuş “Daha gülə-gülə ağlamaq olmur” poeması mavi ekranda ifa olunub.

Kitabları: “Yaddaşlara yazın” (1986), “Şaman duası” (1988) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)”
Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

İncəsənət

5 Sentyabr- Xalq artisti, tarzən Əhməd Bakıxanovun anadan olmasının 130 illiyi, (1892-1973)

Əhməd xan Bakıxanov ilk təhsilini İranda almış, ustad tarzənlərdən tar ifaçılığının və muğamatın sirlərinə dərinləndən yiyələnmiş, 1920-ci ildən Bakıda musiqi məclislərində və konsertlərdə çalmış, müəllimlik etmişdir. 1930-cu illərdən Üzeyir Hacıbəyovun dəvəti ilə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında, daha sonra Azərbaycan Dövlət Musiqi Məktəbində muğamdan dərs demişdir (1930-1973). Azərbaycan radiosunun nəzdində xalq çalğı alətləri ansamblının təşkilatçısı və rəhbəri (1931-1973) olmuşdur. 1973-cü ildən həmin ansambl Əhməd Bakıxanovun adını daşıyır. O, muğam sənətinin dərin bilicisi olmuş, ifaçılıq təcrübəsində az ifa olunan “Nəva-nişapur”, “Əbu-əta” muğamlarının mahir ifaçısı kimi tanınmışdır. Eyni zamanda, onun yaratdığı bir çox melodiylar, rənglər xalq ifaçılığında geniş yayılmışdır. Ə. Bakıxanov “Azərbaycan xalq rəngləri” (1964), “Azərbaycan ritmik muğamları” (1968), “Muğam, mahnı, rəng” (1975) kimi not nəşrlərinin müəllifidir. Bu məcmuələr xalq musiqisinin tədrisi və tədqiqi üçün qiymətli vəsaitdir. Onun musiqi məktəbləri üçün tərtib etdiyi muğam proqramı tar tədrisində bu gün də istifadə olunur. Əhməd Bakıxanovun ifasından bəstəkar N. Məmmədov tərəfindən bir çox instrumental muğamlar: “Rast”, “Şur”, “Bayatı-Şiraz”, “Segah-Zabul”, “Rahab”, “Şüştər”, “Hümayun”, “Şahnaz” muğamları nota salınaraq çap olunmuşdur. Ə. Bakıxanovun oğlu, bəstəkar, xalq artisti Tofiq Bakıxanov onun ifaçılıq üslubundan bəhrələnərək, “Düğah”, “Nəva”, “Şahnaz”, “Hümayun”, “Rahab” simfonik muğamlarını bəstələmişdir. Əhməd Bakıxanov 1973-cü il martın 26-da vəfat etmişdir. Əhməd Bakıxanovun mənzilində Azərbaycan Dövlət Musiqi Mədəniyyəti Muzeyinin filialı yaradılmış, burada tarzənin xalq çalğı alətlərindən ibarət zəngin kolleksiyası nümayiş olunur. 1994-cü ildə Əhməd Bakıxanovun 100 illiyinə həsr olunmuş tələbə və gənclərin tar alətində muğam ifaçılığı üzrə respublika müsabiqəsi keçirilmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Xarici ədəbiyyat

5 Sentyabr - Rus yazıçısı Aleksey Konstantinoviç Tolstoyun anadan olmasının 205 illiyi, (1817-1875)

Rus şairi, yazıçısı, dramaturqu, qraf Aleksey Konstantinoviç Tolstoy 24 avqust (5 sentyabr) Sankt-Peterburqda anadan olmuşdur. Atası qraf Konstantin Petroviç Tolstoy, anası Anna Alekseyevna Perovskaya Aleksey anadan olduqdan sonra ayrılmışlar və balaca Alekseyi dayısı yazıçı A.A.Perovski (Anton Poqorelski) tərbiyə etmişdir. Uşaqlığını Ukraynada keçirən Aleksey 10 yaşında İtaliyaya səfərə aparılır. A.Tolstoy taxt-tacın varisi, gələcək II Aleksandrın uşaq dostlarından ibarət ətrafına daxil idi və onunla birgə 1838-ci ildə Komo gölünə səfər etmişdir. Bu səfərin təəssüratlarını o, sonralar “Xortdan” əsərində yazmışdır. 1840-cı ildə Peterburqda çar sarayında vəzifəyə dəvət edilən Aleksey Tolstoy 1830-cu illərin sonu, 1840-cı illərin əvvəllərində fransız dilində “Qulyabanı ailəsi” və “Üç yüz il sonra görüş” adlı iki fantastik hekayə qələmə alır. 1841-ci ilin mayında Tolstoy “Xortdan” fantastik povestini kitab halında çap etdirir. Bu kitabı o, nəşrə “Krasnorozki” təxəllüsü ilə təqdim edir. 1861-ci ildə vəzifəsindən istefa verdikdən sonra Sankt-Peterburq yaxınlığındakı Tosna çayı sahilindəki “Pustinka” malikanəsində və Krasniy Roqda yaşamış, paytaxta az hallarda getmişdir. Avropaya çoxsaylı səyahətlər etmişdir. Əsərləri əsasən “Sovremennik”, “Russkiy vestnik”, “Vestnik Yevropı” və s. jurnallarda çap olunmuşdur. 1867-ci ildə şeirlərinin toplusu nəşr olunmuşdur.

1875-ci il sentyabrın 28-də güclü başağrısı tutması ilə əlaqədar həkimin yazdığı morfini bilmədən çox qəbul etməsi nəticəsində dünyasını dəyişmişdir.

Aleksey Tolstoyun muzey-malikanəsi Krasniy Roqda yerləşir.

“İoann Damaskin”, “Əlkimyaçı”, “Popovun yuxusu”, “Əjdaha” və s. poemaların, çoxsaylı şeirlərin, “Fantaziya”, “Don Juan”, “İvan Qroznının ölümü” və s. dram əsərlərinin də müəllifidir.

Kitabları: “Mühəndis Qarinin hiperboloidi”, “Hekayələr” və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

11 Sentyabr - Rus yazıçısı Boris Stepanoviç Jitkovun anadan olmasının 130 illiyi, (1882-1938)

Rus və sovet yazıçısı, nasir, pedaqoq, səyyah və tədqiqatçı Boris Stepanoviç Jitkov Novqorodda anadan olmuşdur. Atası riyaziyyatçı, anası pianoçu olmuşdur. Uşaqlığını Odessada keçirmiş, ilk təhsilini evdə almış, daha sonra gimnaziyaya daxil olmuşdur. Gimnaziyanı bitirdikdən sonra Novorossiysk Universitetinin təbiət elmləri bölməsinə daxil olmuşdur. Təhsilini başa vurduqdan sonra dənizçilik karyerasına başlamış və çoxlu səyahət etmişdir. Bir çox uşaq qəzet və jurnalları üçün yazılar yazmışdır. Uşaq hekayələri silsilələri yaratmışdır: “Nə olmuşdur?” və “Mən nələr görmüşəm?”. Yazıçı 1905-ci il inqilabı haqqında yazdığı “Viktor Vaviç” romanını özünün əsas əsəri hesab edirdi. Boris Jitkov həmçinin “Heyvanlar haqqında hekayələr”, “Dəniz hekayələri”, “Uşaqlar üçün hekayələr”, “Texnika haqqında hekayələr”, “Qara yelkənlər”, “Parovozlar” və s. kitabların müəllifidir.

Boris Stepanoviç Jitkov 1938-ci il oktyabrın 19-da ağciyər xərçəngindən vəfat etmişdir.

Kitabları: Rus dilində - “Злое море”, “Морские истории”, “Рассказы о животных”, “Рассказы для детей” və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

7 Sentyabr - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Seyidov Məhərrəm Mirəziz oğlunun anadan olmasının 60 illiyi, (1952-1990)

Şərur rayonunun Alışar kəndində anadan olub. 1969-cu ildə burada N.Nərimanov adına orta məktəbi bitirib. Məhərrəm Bakı Xüsusi Milis Məktəbində də təhsil alıb. Milis kapitanı Məhərrəm Şərur rayonunda baş inspektor işləyirdi. 1990-cı ildə Sədərək rayonu da erməni yaraqlılarının hücumlarına məruz qalırdı. 18 yanvar 1990-cı il ermənilər Kərki kəndinə hücum edərək evləri yandırır, silahsız, günahı olmayan dinc sakinləri vəhşiliklə qətlə yetirirdilər. Şərur rayon Daxili İşlər Şöbəsi məlumatı alan kimi polis işçilərini hadisə yerinə göndərir. Qanlı döyüşlərdə hər iki tərəfdən xeyli ölənlər və yaralananlar olur.

19 yanvarda polis kapitanı Azər mühasirəyə düşür. Məhərrəm onu xilas etmək tapşırığını öz üzərinə götürür, o, vuruşaraq polis kapitanının yanına çatır, amma o özü mühasirəyə düşdüyündən, son nəfəsədək vuruşub döyüşçü dostunu xilas edən Məhərrəm qəhrəmancasına həlak olur. Şərur rayonunun Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 iyun 1992-ci il tarixli 831 sayılı fərmanı ilə kapitan Seyidov Məhərrəm Mirəziz oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

Ailəli idi, dörd övladı qalıb. Şərur şəhərində qəhrəmanın adına küçə var, tuncdan büstü qoyulub. Buradakı 2 saylı orta məktəb Məhərrəm Seyidovun adını daşıyır.

Qəlbimdə yuva qurmuş Vətən adlı sevgisən.

Can verən şəhidlərin azadlıq nəğməsisən.

Beş yerə parçalanmış bir yurdun haqq səsisən.

Dinindir gözəl islam, and yerindir o Quran,

Azərbaycan, türkün Vətəni, can sənə qurban.

Ələkbər Sadiq

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**15 Sentyabr - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Sergey Aleksandroviç
Senyuşkinin anadan olmasının 65 illiyi, (1957-1992)**

Senyuşkin Sergey Aleksandroviç Rusiyanın Samara vilayətinin Sızran şəhərində anadan olmuşdur. 1974-cü il Sızran şəhər orta məktəbini bitirmişdir. Sergey burada Politeknik İnstitutuna daxil olmuş, 1975-ci ildən təhsilini Ali Hərbi Təyyarəçilər Məktəbində davam etdirmişdir. Sergey Mİ-8 və Mİ-24 vertolyotlarının uçuş proqramını peşəkar səviyyədə öyrənmişdir. 1 fevral 1992-ci ildən həyatını Azərbaycanla bağlayan Sergey hərbi hissə komandiri təyin edilmişdi. Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələrinin yaradıcılarından hesab olunan Sergey, mülki təyyarəçilərə hərbi təlimini keçməklə yanaşı, Qarabağda gedən hərbi əməliyyatlarda iştirak edərək çox sayda erməni döyüşçüsünü məhv etmişdir. Xocalı soyqırım zamanı xeyli dinc sakini xilas edə bilsə də, Xocalıda ağır yaralanmış və 29 fevral 1992-ci ildə həlak olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 14 sentyabr 1992-ci il tarixli 204 sayılı fərmanı ilə Senyuşkin Sergey Aleksandroviç ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

Ailəli idi, iki övladı yadigar qalıb. Samara vilayətinin Sızran şəhərində dəfn edilib. Bakının Xətai rayonunda adına küçə var.

*Savaşlardan alnıaçıq çıxan zaman
Tarixlərə bağışladın neçə qurban.
Hər qonşuda bir parçası əsir qalan
Torpağına canım qurban , Azərbaycan !*

Nəriman Həsənzadə

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

OKTYABR

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

- 1 Oktyabr – Beynəlxalq Ahıllar Günü, (1992)
- 1 Oktyabr – Prokurorluq İşçiləri Günü, (1998)
- 1 Oktyabr – Beynəlxalq Musiqi Günü, (1975)
- 2 Oktyabr – Elektron Məktubun Yaranması Günü, (1971)
- 3 Oktyabr - Suqovuşanın işğaldan azad edildiyi gün, (2020)
- 3 Oktyabr – Ümumdünya Memarlıq Günü, (1996)
- 4 Oktyabr - Cəbrayıl şəhərinin işğaldan azad edildiyi gün, (2020)
- 4 Oktyabr – Ümumdünya Heyvanları Müdafiə Günü, (1931)
- 5 Oktyabr – Beynəlxalq Müəllimlər Günü, (1966)
- 9 Oktyabr - Xocavənd rayonunun Hadrut qəsəbəsinin işğaldan azad edildiyi gün, (2020)
- 9 Oktyabr – Ümumdünya Poçt Günü, (1874)
- 10 Oktyabr – Yanğınsöndürənlər Günü, (2002)
- 11 Oktyabr – Dünya Qız Uşaqları Günü, (2011)
- 12 Oktyabr – Ümumdünya Yumurta Günü, (1996)
- 16 Oktyabr – “Uolt Disney” Şirkətinin Təsis Edildiyi Gün, (1923)
- 16 Oktyabr – Mütaliə bayramı, (1989)
- 16 Oktyabr – Ümumdünya Çörək Günü, (2006)
- 17 Oktyabr - Füzuli şəhərinin işğaldan azad edildiyi gün, (2020)
- 17 Oktyabr – Ümumdünya Yoxsulluqla Mübarizə Günü, (1992)
- 18 Oktyabr – Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi Günü, (1991)
- 20 Oktyabr - Zəngilan şəhərinin işğaldan azad edildiyi gün, (2020)
- 20 Oktyabr – Beynəlxalq Kulinariya Günü, (2007)
- 20 Oktyabr – Energetiklər Günü, (2004)
- 22 Oktyabr – Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları Günü, (1999)
- 24 Oktyabr – Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Günü, (1945)
- 25 Oktyabr - Qubadlı şəhərini işğaldan azad edildiyi gün, (2020)
- 28 Oktyabr – Beynəlxalq Animasiya Günü, (2002)
- 30 Oktyabr – Ümumdünya Siyasi Repressiya Qurbanlarının Xatirə Günü, (1974)

Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri

General-leytenant Səmədbəy Mehmandarovun 165 illiyi, (16.10.1857-12.02.1931)

Yubilyar yazıçı və şairlər

- Yazıçı Seyfulla Şamilovun 120 illiyi, (10.10.1902 - 25.12.1974)
- Şair, publisist, pedaqoq Əjdər Ağayevin 85 illiyi, (10.10.1937)
- Şair Hafiz Baxışın 90 illiyi, (15.10.1932 - 04.09.1989)
- Xalq şairi Xəlil Rza Ulutürkün 90 illiyi, (21.10.1932 - 22.06.1994)
- Şair, dramatur Hüseyin Cavidin 140 illiyi, (24.10.1882 - 05. 12.1941)

Xarici ədəbiyyat

İspan yazıçısı Migel de Servantesin 475 illiyi, (09.10.1547 - 23.04.1616)

Rus yazıçısı Yevgeniy Permyakın 120 illiyi, (31.10.1902 - 17.08.1982)

Amerika yazıçısı Ketrin Patersonun 90 illiyi, (31.10.1932)

İncəsənət

Xalq artisti Şövkət Ələkbərovanın 100 illiyi, (20.10.1922 - 07.02.1993)

Xalq rəssamı Bədurə Əfqanlının 110 illiyi, (25.10.1912 - 07.05.2002)

Dirijor, bəstəkar Rauf Abdullayevin anadan olmasının 85 illiyi, (29.10.1937)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Allahverdiyev Namiq Müslüm oğlunun 55 illiyi, (05.10.1967 - 09.07.1992)

Əsədov Rafael Əvəz oğlunun 70 illiyi, (27.10.1952 - 12.11.1992)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar 1 Oktyabr – Beynəlxalq Ahıllar Günü, (1992)

Yaşadığımız cəmiyyət hamı üçündür. Gənclər, orta nəslin nümayəndələri, hətta ahıllar da cəmiyyətdə gedən inkişaf proseslərində iştirak edirlər. Yaşlıların həyat təcrübəsindən, bilik və bacarıqlarından bəhrələnmək isə nəsillər arasında körpü yaratmaq, varislik əlaqəsini bərpa etmək baxımından çox zəruridir. Cəmiyyətdə yaşayıb ondan kənar qalmaqla qalmaq olmaz. Ahılların məşğulluğu, onların inkişaf prosesinə cəlb edilməsi, həm də sosial-iqtisadi durumun yaxşılaşması deməkdir. BMT-nin İnkişaf Proqramında son illər ərzində ahıllar problemi geniş yer tutur. 2002-ci ilin aprelində İspaniyanın paytaxtı Madrid şəhərində BMT-nin Ahıllar üzrə II Ümumdünya Məclisində belə bir fikir səslənmişdir ki, yaşlılar da cəmiyyətin bərabər hüquqlu vətəndaşlarıdır, onlara ehtiram göstərmək yüksək insani keyfiyyətdir. Adı-sanı, nəcib əməlləri ilə tanınan, bəlkə də heç tanınmayan, lakin ləyaqətlə yaşayan, həyat təcrübəsi ilə yeni nəsillərə nümunə olan ahıllar, həqiqətən, hörmətə layiqdirlər. Qocaların sərvəti onların həyat təcrübəsidir. Onlara qulaq asıb, dediklərinə əməl etməklə bu sərvətə sahib olmaq mümkündür. Ümummillə liderimiz Heydər Əliyev kimi yaşa dolmuş görkəmli siyasətçi və dövlət xadimi öz ölkəsini müvəffəqiyyətlə idarə etmişdir. Bu fakt bir daha sübut edir ki, yaşlı, ahıl insanların təcrübəsi əvəzolunmazdır. BMT-nin Baş Məclisi 1992-ci ildə ahılların müdafiəsi ilə bağlı Qətnamə qəbul etmişdir. Həmin Qətnamənin prinsiplərinə uğun olaraq hər il oktyabr ayının 1-i Beynəlxalq Ahıllar Günü kimi qəbul edilmiş, həmçinin 1999-cu il Beynəlxalq Ahıllar İli elan olunmuşdur. Bu məsələyə respublikamızda da ciddi diqqət yetirilir. 2001-ci il iyunun 22-də "Ahıllara sosial xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdir. Qanuna əsasən ölkədə 70 yaşına çatmış Azərbaycan Respublikası vətəndaşları, habelə Azərbaycan Respublikasında daimi yaşayan əcnəbi və vətəndaşlığı olmayan şəxslər ahıl sayılır. 1993-cü ildən başlayaraq hər il oktyabr ayının 1-i respublikamızda Beynəlxalq Ahıllar Günü kimi qeyd olunur. Beynəlxalq Ahıllar Günü ərəfəsində respublikamızın şəhər və rayonlarında icra hakimiyyətləri, əmək kollektivləri, ictimai təşkilatlar və qeyri-hökumət təşkilatları rayon ərazisində yaşayan ahıl vətəndaşların ehtiyaclarını öyrənərək, onlar üçün bayram süfrələri, ərzaq bağlamaları təşkil edir, müxtəlif xeyriyyə, şəfqət və mədəni-kütləvi tədbirlər həyata keçirirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

1 Oktyabr – Prokurorluq İşçiləri Günü, (1998)

Hər il oktyabr ayının 1-də Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun əməkdaşları öz peşə bayramlarını təntənə ilə qeyd edirlər. Bu günün qeyd olunması tarixi zərurətdən yaranmışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin Nazirlər Şurasının 1 oktyabr 1918-ci il tarixli qərarı ilə Bakı Dairə Məhkəməsinin tərkibində prokurorluq orqanlarının fəaliyyətə başlamasını əsas tutaraq hər il oktyabr ayının 1-nin “Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu işçilərinin peşə bayramı günü kimi qeyd edilməsi barədə” 17 iyul 1998-ci il tarixli sərəncam imzalamışdır. Məhkəmə orqanlarından fərqli olaraq, bir çox dövlətlərdə prokurorluq müstəqil institut kimi xeyli sonralar yaranmışdır. Dövlət idarəetmə mexanizminin tərkib hissəsi kimi prokurorluğun əsası ilk dəfə XIV əsrin əvvəllərində Fransada kral IV Filip tərəfindən qoyulmuşdur. Onun vaxtında kral mənafelərinin prokurorluq tərəfindən təmsil edilməsi Qanunla (25 mart 1302) təsbit edilmişdi. Həm Qərb ölkələri, həm də Rusiya prokurorluqlarına bir nümunə kimi təsiri olan Fransa prokurorluğunun təşkili və fəaliyyəti haqqında qanun isə 1586-cı ildə qəbul olunmuşdur. Müstəqil Azərbaycan dövlətində prokurorluq orqanlarının yaranma tarixi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövrünə (1918-1920) təsadüf edir. 1918-ci il noyabr ayının 18-də Nazirlər Şurası tərəfindən “Azərbaycan Məhkəmə Palatası haqqında Əsasnamə” təsdiq edilmişdir. F.Xoyski, X.Xasməmmədov, A.Səfərkürdski, T.Makinski AXC-nin ədliyyə nazirləri, eyni zamanda baş prokurorları olmuşlar. AXC-nin süqutundan sonra dövlət orqanları ilə yanaşı, prokurorluq və istintaq orqanları da ləğv olundu. Sovetləşmənin ilk illərində bütün hakimiyyət orqanlarının fəaliyyətinə nəzarət funksiyasını həyata keçirməli olan xüsusi orqanın yaradılması zərurətini nəzərə alaraq, Azərbaycan SSR MİK-in 11 iyul 1922-ci il tarixli "Azərbaycan SSR-nin dövlət prokurorluğu haqqında" Dekreti ilə Azərbaycan SSR-də sovet prokurorluğunun əsası qoyuldu. 1936-cı ilin iyulunda Azərbaycan SSR Prokurorluğu Xalq Ədliyyə Komissarlığının tərkibindən çıxarılaraq, birbaşa SSRİ Prokurorluğuna tabe edilməklə, ayrıca qurum kimi fəaliyyətə başlamışdır. Ölkəmiz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu sinfi mənafelərə xidmət edən orqandan qanunun aliliyinin, insan hüquq və azadlıqlarının təmin olunmasına, cinayətkarlıqla mübarizəyə, qanunçuluğun qorunmasına xidmət edən orqana çevrilməklə, sivil və demokratik inkişaf yoluna qədəm qoymuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

1 Oktyabr – Beynəlxalq Musiqi Günü, (1975)

“Bəstəkarlar öz əsərlərini yaradarkən, unutmamalıdırlar ki, bizim yaradıcılığımızı xalq qiymətləndirir. Çünki xalq yalnız yaradıcı, yalnız bəstəkar deyildir, xalq eyni zamanda misilsiz tənqidçi və musiqi əsərlərinin ən yaxşı “istehlakçısıdır”, xalq musiqi əsərlərinə diqqətlə yanaşır, yaxşını pisdən seçir”.

“İlk gözəl nəğmə və rəqs melodiyalarının yaradıcısı xalq özüdür. Bizə bu gün nümunə olan xalq nəğmələri əsrlərdən bəri işlənə-işlənə yaradılmış və yalnız bizim zamanımızda həqiqi bədii formalar almışdır”.

Üzeyir

Hacıbəyli

Bəşəriyyətin musiqi ilə tanışlığı çox qədim dövrlərdən başlayıb. Musiqi intəhasız, heç bir ölçüyə sığışmayan gücə malikdir...

Bir çox məşhur bəstəkarlar daxili dünyalarını, duyğularını, istək və arzularını ifadə etmək üçün musiqidən istifadə ediblər. Onların adı məhz musiqinin qüdrəti sayəsində tarixə və

gələcək nəsillərin yaddaşına yazılıb. Musiqi heç vaxt qocalmır. İnsanlara bəxş edilən bu ilahi nemət bəşəriyyət var olduqca yaşayacaq. Beynəlxalq Musiqi Günü YUNESKO-nun qərarı ilə 1975-ci il oktyabrın 1-də təsis edilmişdir. Bu bayram hər il bütün dünyada ən yaxşı musiqiçilərin və incəsənət kollektivlərinin iştirak etdikləri möhtəşəm konsert proqramları ilə qeyd olunur. Həmin gün dünya musiqi xəzinəsinin qeyri-adi, bənzərsiz inciləri ifa edilir.

2000-ci ildə Çin arxeoloqları 2 min illik tarixi olan musiqi alətləri muzeyini aşkara çıxarmışlar. Azərbaycanda da musiqinin tarixi çox qədimlərə gedib çıxır. Qobustandakı qavaldəş daş dövründə yaşamış insanların istifadə etdikləri musiqi alətidir. Qobustan qayalarında qədim Azərbaycanın “Yallı” rəqs səhnələri təsvir olunmuşdur. Bu rəqsin uğurlu ov üçün ovsun mərasimi olduğu vurğulanmışdır. Görünür, Azərbaycan dilinin musiqi dili olması da buradan qaynaqlanır.

İnternetdə: www.books.google.com

2 Oktyabr – Elektron Məktubun Yaranması Günü, (1971)

Elektron poçt – (Electronic Mail və ya E-Mail) hazırkı dövrdə insanlar arasında ən çox yayılmış ünsiyyət növüdür. Bu ünvan bir neçə saniyə ərzində İnternet şəbəkəsinin yerləşdiyi istənilən yerə nəinki mətn, veb-səhifə, hətta məktub halında olan istənilən faylı göndərməyə imkan verir. ABŞ və Avropadan başlayaraq bu rəbitənin adı "e-mail" və ya "email" formasında yazılır. Elektron poçt – ünvan sahibinin asudə vaxtlarda açıb və oxuduğu rəqəmli poçt qutusuna göndərilən elektron poçt, mətn göndərişləri. İlk elektron poçt da bir çox

texnoloji yeniliklərin başlanğıcı kimi əsgəri işlərdən ötəri çıxmışdır. 1960-cı illərin sonlarında hərbi sistem üçün sistemlər inkişaf etdirməyə çalışan Rels Tomlinson ilk olaraq 1971-ci il oktyabr ayında iki kompüter arasında fayl mübadiləsini həyata keçirmişdir. Tomlinson "The Times" qəzetinə müsahibəsində deyirdi: "İlk e-mailimdə nə yazdığımı mən də xatırlamıram. Yalnız aralarında bir metr məsafə olan iki kompüter arasında həyata keçirilən fayl transferi idi. Mesajlaşma üçün kiçik bir addım, insanoğlu üçün isə böyük bir sıçrama idi". E-mail 1990-cı illərə qədər çox inkişaf etdi. İnternetin 90-cı illərdə yayılmasıyla birlikdə e-mail çox əhəmiyyətli bir vasitəyə çevrildi. Belə ki, Amerikanın Kaliforniya Universiteti, Berkeleyin 2001-ci ildə açıqladığı statistik rəqəmlər bizə emailin nüfuzunu göstərdi. Araşdırmaya görə 2001-ci ildə gündə ortalama 31 milyard email göndərilirdi. 2008-ci ildə isə bu rəqəm 170 milyarda qədər çatdı. 2011-ci ildə isə bu rəqəmlər biraz daha artaraq 294 milyarda çatdı. Elektron ünvanla işləyərkən SMTP və POP3 protokollarından istifadə edilir. SMTP protokolu məktubun göndərilməsinə, POP3 protokolu isə məktubun çatdırılmasına cavabdehdir. Göndəriləcək poçt "elektron poçt qutusuna" yazılır. Bu poçt serverin daimi yaddaşında yerləşən kataloqdur və ona yalnız həmin poçt qutusunun abonentləri daxil ola bilər. Abonent serverə müraciət edərkən poçtu oradan çıxarır, poçt qutusundan çıxarılan məktub serverdə saxlanılır. Elektron məktublarnın ünvanı DNS sistemlərində qəbul olunmuş ünvanlardan fərqlənir. Abonent @ ünvan – @ ("ət" və ya "doq") işarəsi kompüterə məktubun göndərildiyi server ünvanı ilə abonentin adını ayırmağa kömək edir. Abonentin adını istifadəçi özü seçir. Sonra o poçt ünvanının qeydiyyatını keçirir və proqram təminatını nizamlayır. Müasir dövrdə ən geniş yayılmış poçt hosting serverləri kimi Gmail.com, Yahoo!, Hotmail tanınır. MDB məkanında isə Yandex, Mail.ru, Rambler kimi poçt servisləri məşhurdur.

İnternetdə: www.books.google.com

3 Oktyabr – Suqovuşanın (Tərtər) Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edildiyi gün, (2020)

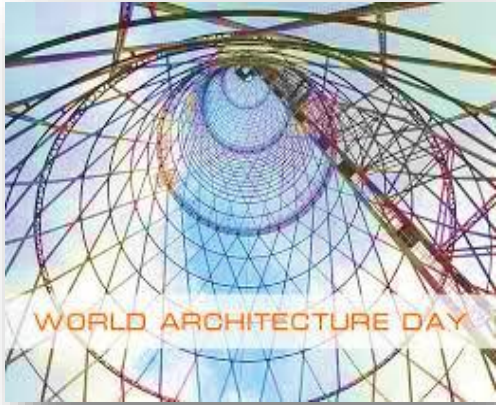
Suqovuşan kəndi əvvəllər Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində Ağdərə rayonu inzibati ərazisinə aid idi, lakin 1992-ci ildə Ağdərə rayonu ləğv edilərək ərazisi qonşu Ağdam rayonu, Tərtər rayonu və Kəlbəcər rayonu arasında bölüşdürüldü. Suqovuşan kəndi də Tərtər rayonuna birləşdirilən kəndlərdən biridir. Suqovuşan ilk dəfə 1991–1992-ci illərdə Azərbaycan Ordusu tərəfindən işğaldan azad edilib. 1994-cü ilin aprel ayında Manvel Qriqoryanın başçılığı altında işğalçı Ermənistan ordusunun Eçmiədzin könüllülər dəstəsi yenidən Suqovuşanı işğal edib. Suqovuşan kəndi 3 oktyabr 2020-ci il Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edilmişdir. İşğal dövründə Madagiz adlandırılmışdır. Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən tarixi adı bərpa edilərək Suqovuşan adlandırılmışdır.

Kənd ərazisində Suqovuşan su anbarı və Madagiz-1 su elektrik stansiyası yerləşir. Kənddə 2014-cü ildə balıqartırma zavodu tikilib. Aprel döyüşləri zamanı elektrik stansiyası və balıqartırma zavoduna ziyan dəysə də, onlar sonradan yenidən bərpa ediləblər. 2022–23-cü illərdə Madagizdən başqa ölkələrə balıq və qara kürü ixracının başlanması planlaşdırılmışdı. 1992-ci ilin sentyabr ayında Qarabağda formalaşdırılan beşinci müdafiə rayonu hərbi hissəsi Qarabağ döyüşlərində bir çox təxribətçi əməliyyatlarda iştirak edib və azad edilənədək işğalçı Ermənistan ordusunun Qarabağdakı ən yaxşı hərbi hissələrindən biri hesab olunurdu. Hərbi hissənin nömrəsi 49971 idi. 5-ci müdafiə rayonu, dağatıcı alay, 49971 nömrəli hərbi hissə olaraq, 10-cu dağatıcı diviziyanın tərkibinə daxil idi. Ehtimal edilir ki, hərbi hissə Ağdərəyə yaxın ərazilərdən Madagiz yaşayış məntəqəsi həüdullarınadək döyüş növbətçiliyinə cəlb olunurdu. Bura aprel döyüşlərində Azərbaycan ordusunun əsas hədəflərindən biri olub. Bundan başqa erməni ordusunun 6-cı müdafiə rayonu kimi qeyd etdiyi 33651 nömrəli hərbi hissə də Madagizdə yerləşirdi.

İnternetdə: [https://az.wikipedia.org/wiki/Suqovuşan_\(Tərtər\)](https://az.wikipedia.org/wiki/Suqovuşan_(Tərtər))

3 Oktyabr – Ümumdünya Memarlıq Günü, (1996)

Dünya memarlarının və memarlıq incilərini sevən və dəyərləndirənlərin bayramı hər il oktyabrın ilk bazar ertəsində qeyd olunur. Ümumdünya Memarlıq Günü (World Architecture Day) Beynəlxalq Memarlar Birliyi (BMB) tərəfindən təsis olunmuşdur. BMB-nin 1985-ci ildə keçirilən yığıncağında bu bayramın 1 iyulda qeyd olunması qərara alınıb. Lakin 1996-cı ildə, BMB özünün Barselonada düzənlənən Baş Assambleyasında bayramın hər il oktyabrın ilk bazar ertəsi keçirilməsi haqqında qərar qəbul edib.

Beynəlxalq Memarlar Birliyi II Dünya müharibəsindən dərhal sonra, müharibə nəticəsində dağıdılmış şəhərlərin, yaşayış məskənlərinin və sənaye müəssisələrinin bərpası problemlərini həll etmək məqsədi ilə yaradılıb.

Hər il bayrama həsr olunmuş müxtəlif tədbirlər memarlıq üzrə müəyyən mövzuya həsr olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

4 Oktyabr - Cəbrayıl şəhərinin işğaldan azad edildiyi gün, (2020)

Cəbrayıl rayonu 8 avqust 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. 4 yanvar 1963-cü ildə ləğv edilərək Füzuli rayonuna birləşdirilmiş, 17 iyun 1964-cü ildə yenidən yaradılmışdır. 23 avqust 1993-cü il tarixində rayon Ermənistan ordusu tərəfindən işğal edilmişdir. İşğal nəticəsində rayona 13,928 milyard ABŞ dolları məbləğində ziyan dəyib. Cəbrayılı məcburi köçkünlər

respublikanın 58 rayonunun 2000-dək yaşayış məntəqəsində, çadır düşərgələrində, yük vaqonlarında və yataqxanalarda məskunlaşblar. 4 oktyabr 2020-ci ildə rayonun mərkəzi və bir sıra kəndləri işğaldan azad olunaraq yenidən Azərbaycan torpaqlarına birləşdirildi. Oktyabrın 4-də Azərbaycan Ordusu Cəbrayıl şəhərini və rayonun 9 kəndini – Karxulu, Şükürbəyli, Çərəkən, Daşkəsən, Horovlu, Mahmudlu, Cəfərabad, Yuxarı Maralyan və Decal kəndlərini işğaldan azad edib. Həmin gün İlham Əliyev Birlik komandirləri – general-mayor Mayis Bərxudarovu, general-mayor Hikmət Mirzəyevi və onların rəhbərlik etdikləri şəxsi heyəti Cəbrayıl şəhərinin və rayonunun 9 kəndinin işğaldan azad olunması münasibətilə təbrik edib, təbrikləri korpusların bütün şəxsi heyətinə çatdırmağı tapşırıb. Cəbrayıl Kiçik Qafqaz dağlarının cənub-şərqində, Gəyən düzü və Qarabağ silsiləsində yerləşir. Rayon cənubdan Araz çayı boyu İran İslam Respublikası ilə həmsərhəddir. Sahəsi 1049 kvadrat kilometrdir, ərazisi əsasən dağlıqdır. Araz çayının qırağı vaxtilə Tuqay meşələri ilə sıx olmuşdur. Arazboyu düzənliklərin torpaqları yüksək məhsuldarlığa malik tünd şabalıdı torpaqlardır. Məhsuldar olan Arazboyu torpaqlarda Cəbrayılın iri kəndləri — Böyük Mərcanlı, Soltanlı və s. yerləşir. Cəbrayıl rayonun ən yüksək zirvəsi Dağ Tumasdır (1580 m). Erməni işğalından əvvəl rayonda yaşı 400–500 olan 14 iri diametrlili çinar ağacı, 104 kəhriz və 99 bulaq vardı. 1841-ci ildə Cəbrayıl ərazisi mərkəzi Şamaxı şəhəri olan Xəzər vilayətinin, 1846-cı ildə isə Şuşa qəzasının tabeliyinə verilmişdir. Cəbrayıl da baramaçılıq, xalçaçılıq ilə məşhur olmuşdur. Qəzada 5 ipək fabrikası olub. 1873-cü ildə Cəbrayıl və ona qonşu olan ərazilər Şuşa qəzasının tərkibindən çıxarılaraq Yelizavetpol quberniyasının tərkibində Cəbrayıl qəzası yaradılıb. Bu vaxt qəzanın ərazisi 6,63 min km², əhalisi 66.360 nəfər olmaqla indiki Cəbrayıl, Füzuli, Xocavənd, Qubadlı və Zəngilan rayonlarının ərazisini əhatə edib. 1876-cı ildə Cəbrayılın ilk rus məktəbi, 1912-ci ildə isə qızlar məktəbi açılıb. XIX–XX əsrin əvvəllərində Rusiya–İran dəmir yolu xəttinin Cəbrayıl ərazisindən keçən hissəsi çəkilib. 1905–1918-ci illərdə qəza Qaryagın qəzası adlandırılıb. 1930-cu il avqustun 8-də mərkəzi Cəbrayıl

kəndi olmaqla, Cəbrayıl rayonu təşkil edildi. Rayonun ərazisi indiki hüdudları daxilində sahəsi 1050 km², əhalisi 24.300 nəfər olmuşdur.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Cəbrayıl_rayonu

4 Oktyabr – Ümumdünya Heyvanları Müdafiə Günü, (1931)

Yaşadığımız dünya bizimlə eyni planetdə həyat sürən heyvanların da evidir. Lakin insan fəaliyyəti nəticəsində onların yaşaması, artması üçün bir çox çətinliklər ortaya çıxır. Müəyyən olunmuşdur ki, hər milyon il bütün bioloji növlərin 9 faizi məhv olur. Başqa sözlə desək, hər il canlı varlıqların 1-dən 5-ə qədər növü yox olur. Yer kürəsinin bütün tarixi boyu yoxolma sürəti beş dəfə artmışdır. Sonuncu dəfə tam kütləvi məhvə 65 milyon il əvvəl, bütün dinosavrların nəsli kəsilməyə baş vermişdir.

Biz insanlar heyvanların dostu və qonşusu kimi onları qorumağa borcluyuq. İlk dəfə Ümumdünya Heyvanları Müdafiə Günü 1931-ci ildə nəsli kəsilməkdə olan növlərin acınacaqlı vəziyyətinə diqqəti cəlb etmək məqsədi ilə qeyd etməyə başlamışlar. Həmin vaxtdan başlayaraq, milli mənsubiyyətindən, dilindən, dinindən asılı olmayaraq, hər kəs tərəfindən oktyabrın 4-ü dünyada yaşayan heyvanların günü kimi qeyd olunur. Bu gün hər hansı insan, təşkilat və ya aksiya ilə bağlı deyil. Bu gün – planetdə yan-yana yaşayan bütün insanların və heyvanların günüdür. Bu gün, heyvanların mövcud problemləri haqqında insanların məlumatlandırılması, onların qorunması üçün maarifləndirilməsi və səylərinin birləşdirilməsi üçün çox önəmli bir gündür. Heyvanların qorunması işində hər bir insan iştirak etməlidir.

İnternetdə: www.books.google.com

5 Oktyabr – Beynəlxalq Müəllimlər Günü, (1966)

"Hər birimizdə müəllimin hərarətli qəlbinin bir zərrəciyi vardır. Məhz müəllim doğma yurdumuzu sevməyi, hamının rifahı naminə vicdanla işləməyi müdriklə və səbirlə bizə öyrətmiş və öyrədir. Gələcək gənclərin, gənclər isə müəllimlərin əsəridir!"

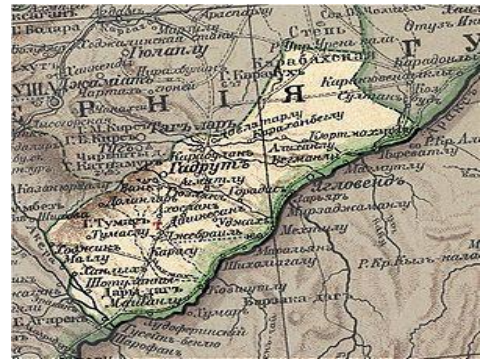
Ümummilli lider Heydər Əliyev

Hər il oktyabrın 5-i Beynəlxalq Müəllim Günü kimi qeyd olunur. 5 oktyabr 1966-cı ildə YUNESKO və Beynəlxalq Əmək Təşkilatının birgə təşkilatçılığı ilə çağırılan konfransda müəllimlərin peşə fəaliyyətinin şərtlərini təyin edən “Müəllimlərin statusu haqqında” adlı ilk sənəd imzalanmışdır. 1994-cü ildən isə həmin tarix YUNESKO tərəfindən Beynəlxalq Müəllim Günü kimi təsis edilmişdir. Bu günün qeyd olunması müəllimlərin cəmiyyətdəki mövqeyi, təhsil və inkişafdakı roluna diqqət çəkməyi nəzərdə tutmuşdur. Hal-hazırda “Müəllimlər Günü” dünyanın 100-dən çox ölkəsində ümumdünya səviyyəsində qeyd olunduğu halda, bəzi ölkələrdə müxtəlif tarixlərdə ayrıca olaraq milli səviyyədə keçirilir. Məsələn, müxtəlif əlamətdar hadisələr əsasında Müəllimlər Günü Albaniyada 8 mart, Cənubi Koreyada 15 may, Argentinada 11 sentyabr, Çində 28 sentyabr, Özbəkistanda 1 oktyabr, Türkiyədə isə 24 noyabr tarixlərində qeyd olunur. Müstəqil Azərbaycanda isə bu tarix 1993-cü il oktyabrın 5-də rəsmiləşdirilib. Beynəlxalq Müəllimlər Günü həyatını xalqın işıqlı gələcəyinə həsr edən müqəddəs peşə sahiblərinin bayramıdır. “Hər birimizdə müəllimin hərarətli qəlbinin bir zərrəciyi var. Mən dünyada müəllimdən şərəfli ad tanımıram” – deyən ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi bütün illərdə müəllim əməyini yüksək qiymətləndirib, onlara böyük hörmətlə yanaşib, təhsil işçilərinin maddi vəziyyətinin, rifah halının yaxşılaşdırılmasının qayğısına qalıb. Ölkəmizdə son illərdə təhsilin inkişafı ilə bağlı həyata keçirilən kompleks tədbirlər, Prezident İlham Əliyevin bu amili dövlət siyasətinin mühüm prinsipləri sırasına daxil etməsi, təhsil işçilərinə hərtərəfli qayğı dövlətin öz gələcəyini daha etibarlı və inamlı görmək əzmindən xəbər verir. İlham Əliyevin “Uşaqlar yaxşı məktəblərdə oxumalı, müəllimlər də yaxşı məktəblərdə işləməlidirlər” fikri artıq reallığa çevrilib. Ən şərəfli sənət müəllim sənətidir. Çünki bu günümüzün həkimini, polisini, vəkili, kompüter mühəndisini, memarını hətta müəllimini belə müəllim yetişdirir. Əgər müəllim olmasa bu sadalananların heç biri olmaz. Günlər keçir, illər illərə calanır, insan çox şeyi unudur. Lakin heç zaman ilk müəllim yaddan çıxmır, xatirədən silinmir. Axı insana elm qapısının açarını ilk müəllim təqdim edir, onu əsrarəngiz bir dünya ilə müəllim qovuşdurur.

İnternetdə: www.books.google.com

9 Oktyabr -Azərbaycan Respublikasının Xocavənd rayonunun Hadrut qəsəbəsinin erməni işğalçılarından azad olduğu gün, (2020)

Hadrut — Azərbaycan Respublikasının Xocavənd rayonunun Hadrut qəsəbə inzibati ərazi dairəsində qəsəbə

Ermənistan Respublikası Silahlı Qüvvələri tərəfindən 2 oktyabr 1992-ci ildə işğal edilmişdir. 9 oktyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin həyata keçirdiyi hərbi əməliyyatlar nəticəsində azad edilmişdir.

Oykonim İran dillərindəki ha (ara), du (iki) və rud (çay) komponentlərindən düzəlib, "iki çayın arası" mənasındadır. Qəsəbənin adı fars dilində "hədi dü rud", yəni "iki çay arası" mənasına gəlir. Kəndin adı 1727-ci ildə Osmanlı qaynaqlarında Dizaq nahiyəsinin Haderud kəndi olaraq keçir. Hadrut qəsəbəsinin 1939-cu ilədək adı Dizaq olmuşdur. Qozluçayın dərəsində, Arqu dağının ətəyində yerləşir.

1930-cu ildə burada vəba epidemiyası var idi, onun müalicə olunmasına həkim Lev Zilber başçılıq edirdi. 10 sentyabr 1939–cu ildə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin qərarı ilə respublikanın ərazi-inzibati bölgüsündə bir sıra dəyişikliklər edilib. Belə ki, Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin Dizak və Corabərt rayonları Hadrut və Mardakert rayonları adlandırılıb.

Əhalisi:

2005-ci ildə Dağlıq Qarabağda keçirilən əhalinin siyahıyaalmasına əsasən Hadrut şəhərinin əhalisinin faktiki sayı 2936 nəfər, qeydiyyatdakı əhalinin sayı 2974 nəfər təşkil edirdi.

İnternetdə:<https://az.wikipedia.org/wiki/Hadrut>

9 Oktyabr – Ümumdünya Poçt Günü, (1874)

Ümumdünya Poçt Günü

Oktyabr ayının 9-da bütün dünyada poçt sahəsi işçilərinin peşə bayramı – Ümumdünya Poçt Günüdür. Ümumdünya Poçt İttifaqının (ÜPI) XIV konqresinin qərarı ilə Ümumdünya Poçt Günü 1974-cü ildə ittifaqın yaranması günü qeyd olunur. 9 oktyabr 1974-cü ildə İsveçrədə 22 ölkənin nümayəndəliyi ilə Baş Poçt Birliyinin əsasını qoyan “Bern sazişi” imzalanıb. Bu gün ÜPI-yə üzv olan 191 ölkənin hamısında qeyd olunur. 1978-ci ildə birliyin adı dəyişdirilərək Ümumdünya Poçt İttifaqı adlandırılıb. Ümumdünya Poçt Günü hər il 9 oktyabr tarixindən etibarən bir həftə ərzində – “Beynəlxalq məktub həftəsi” adı altında keçirilir. Azərbaycan ÜPI üzvlüyünə 1993-cü ilin aprelində qəbul olunub. Bu hadisə respublikanın poçt sahəsi üzrə fəaliyyətinin genişlənməsinə böyük imkanlar yaradıb. Ölkəmizdə poçt sahəsini “Azərpoçt” Birgə Müəssisəsi təmsil edir. XX əsrin sonunda SSRİ-nin dağılması və respublikamızın müstəqillik əldə etməsi ilə poçt rabitəsinin inkişafında da yeni mərhələyə start verilib. Respublikada poçt və elektrik rabitəsinin təşkili və xidmətlərin göstərilməsi "Azərpoçt" İstehsalat Birliyi tərəfindən həyata keçirilməyə başlayıb. ÜPI-nın məlumatına görə, beynəlxalq poçt öz müştərilərinin 6800 dilində danışır və dünyada ən böyük ölçüyə malik fiziki poçtdaşıma şəbəkəsidir.

Ümumdünya Poçt Günü çərçivəsində hər il keçirilən tədbirlər (nadir marka və açıqcaların tematik sərgisi, poçt markalarının şəkillərinin müsabiqəsi, müxtəlif maarifləndirici aksiyalar və s.) müəyyən mövzuya həsr olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

10 Oktyabr – Yanğınsöndürənlər Günü, (2002)

2002-ci il oktyabr ayının 5-də ümummilli liderimiz Heydər Əliyev hər il oktyabr ayının 10-nun ölkəmizdə yanğınsöndürənlərin peşə bayramı günü kimi qeyd olunması haqqında Sərəncam imzalamışdır.

Həmin tarixdən etibarən hər il oktyabrın 10-u Yanğınsöndürənlər günü kimi qeyd olunur. XX əsrin əvvəllərində yaradılan Azərbaycan Yanğından Mühafizə Xidmətinin əsas inkişaf dövrü ötən əsrin 70-ci illərinə təsadüf edir. Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından sonra ölkəmizdə yanğın təhlükəsizliyi sahəsi daha sistemli şəkildə inkişaf etməyə başladı. Yanğından Mühafizə Xidmətinin maddi-texniki və normativ-hüquqi bazası möhkəmləndirildi, kadr ehtiyatının yaradılmasına, şəxsi heyətin peşəkarlığının artırılmasına xüsusi diqqət yetirildi. 1997-ci ildə “Yanğın təhlükəsizliyi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun qəbul olunması yanğın təhlükəsizliyi və dövlət yanğın nəzarəti sisteminin təşkilinin hüquqi əsaslarını və prinsiplərini müəyyən etmişdir. Sonrakı dövrlərdə də Azərbaycanın yanğın təhlükəsizliyi xidməti inkişafda olmuş, yanğından mühafizə sistemləri təkmilləşdirilmiş, şəxsi heyətin sosial-məişət şəraiti yaxşılaşdırılmışdır.

Azərbaycanda Yanğından Mühafizə Xidməti 1918-ci ildə yaradılıb. Böyük tarixi yol keçmiş Azərbaycan yanğınsöndürmə xidmətinin fəaliyyəti indi bütün ölkəni əhatə edir. Qarabağ müharibəsində 24 yanğınsöndürən şəhid olub, onlardan 2-si Milli Qəhrəmandır.

İnternetdə: www.books.google.com

11 Oktyabr – Dünya Qız Uşaqları Günü, (2011)

“Uşaqlarınız arasında fərq qoymayın, fərqli davranacaq olsanız belə, qızlarınızı üstün tutun”.

Məhəmməd

peyğəmbər

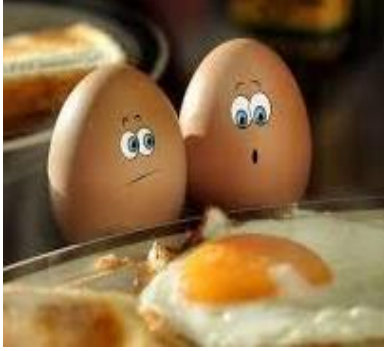
Dünya Qız Uşaqları Günü 2011-ci ilin dekabr ayında Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən qəbul edilmiş və hər il oktyabr ayının 11-dən qeyd olunmağa başlanmışdır. Əvvəlcə, Türkiyə, Kanada Peru tərəfindən qəbul edilən bu gün getdikcə digər dünya ölkələri tərəfindən də qeyd edilməkdədir. Dünya Qız Uşaqları Günü'nün məqsədi qız və oğlan uşaqları arasında davam edən ayrı-seçkiliyə

diqqət cəlb etmək və bunun qarşısını almağa təşviq etməkdir. 2012-ci ildə başlanılan bu hərəkatın ilk devizi "uşaq nikahları" olmuşdur. 2013-cü ilin əsas mövzusu isə BMT tərəfindən “təhsil” kimi müəyyənləşdirilmişdir. BMT ən nüfuzlu beynəlxalq missiya kimi uşaqlara qarşı ayrı-seçkiliyin bariz şəkildə müşahidə edildiyi təhsil, qidalanma, səhiyyə, şiddət və s. bu kimi sahələrdə müvafiq qurumlar və qeyri-hökumət təşkilatlarının səylərini istiqamətləndirərək qız uşaqlarının həyatı üçün fərqlilik yaratmağa təşviq edir. Qız uşaqlarının həyatı üçün ən böyük ağırlaşdırıcı hallardan biri də erkən evliliklərdir. Qlobal miqyasda 20-24 yaş qrupunda qadınların təxminən üçdə biri, yəni təxminən 70 milyon qadın 18 yaşa qədər ailə qurur. Bu problem, təəssüf ki, bu gün də belədir. 15-19 yaş arası hər 4 qızdan biri şiddət görür. Qız uşaqlarını qorumağın ən yaxşı yolu isə təhsildən keçir. Qız uşaqları təhsil almadıqda cəmiyyətlər çox istiqamətli erroziyaya məruz qalır. Bu vəziyyət ictimai ədalət və bərabərliyin pozulması, cəmiyyətlərin sağlam bir şəkildə gələcəyə köçməməsi, iqtisadiyyatın pozulması, sülh və rifah şəraitinin azalmasına səbəb olur. Bu səbəblərlə, qız uşaqlarımızın təhsil almalarının önündəki bütün maneələr aradan qaldırılmalıdır. Çox böyük təəssüf hissi ilə bildirməliyik ki, dünyada üç qız uşağından birinin təhsil haqqı zorakılıq, yoxsulluq və irqçilik səbəbindən pozulur.

Qız uşaqlarının daha yaxşı təhsil almaları və həyat şəraitlərinin yaxşılaşdırılması isə hər ölkənin prioriteti olmalıdır. Dünyada və ölkəmizdə sülhü, firavanlığı, tərəqqini və rifahı ədalətli və bərabər olaraq böyütmək istəyiriksə, əvvəla qız uşaqlarımızın daha çox təhsil almalarına imkan verməli, onları gələcəyin innovativ qız uşaqları olmaları üçün elm və texnologiyalarla daha çox təmin etməliyik. Çünki həyatımızın sağlam və dayanıqlı olması bugünkü qızlarımızın sağlamlıq və təhsil səviyyələri ilə sıx şəkildə bağlıdır.

İnternetdə: www.books.google.com

12 Oktyabr – Ümumdünya Yumurta Günü, (1996)

Dünyanın bir çox ölkələrində oktyabrın ikinci cümə günü Ümumdünya Yumurta Günü (World Egg Day), deməli, bütün yumurtadan olan yeməkləri, omletləri və s. sevənlərin bayramı qeyd olunur. Yumurta ən universal qida məhsuludur, o bütün ölkələrin və mədəniyyətlərin kulinariyasında istifadə olunur. Kulinariyada yumurtadan ən müxtəlif formalarda istifadə etmək mümkündür.

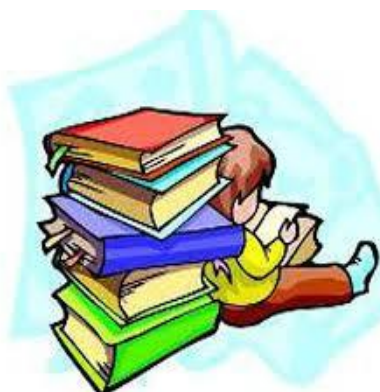
Bayramın yaranma tarixi belədir: 1996-cı ildə Beynəlxalq Yumurta Komissiyası Vyanada keçirilən konfransında yumurtaya həsr olunmuş günün oktyabrın ikinci cümə günündə keçiriləcəyini elan etmişdir. Bu günlə bağlı yumurta mövzusunda müxtəlif tədbirlər keçirilir: ən yaxşı resept, ən yaxşı şəkil, mühazirələr, aksiyalar, flaşmoblar və s.

Son zamanlar yumurtanın orqanizmə təsiri haqqında müxtəlif fikirlər səslənsə də, yeni tədqiqatlar sübut etmişdir ki, yumurtadan imtina etmək olmaz. Yumurtada yüksəkdəyərli, tez həzm olunan zülal vardır. Dünyada ən çox yumurta Yaponiyada istifadə olunur. Yaponlar gündə ən azı bir yumurta yeyirlər. Amerikalılar isə ildə bir dəfə Nəhəng Omlet Günü keçirirlər.

Bu məhsulun faydası, gərəkliliyi heç kəsə sirr deyil. Yumurta insan qidasının ən universal məhsuludur və onda bir çox zəruri maddələr var. Gündə 1 yumurta nəinki zərərdir, hətta xeyirdir. Toyuq yumurtasından istifadə geniş yayılsa da, tovuzquşu, qırqovul, ördək, qaz yumurtaları da məişətdə istifadə olunur. Amma bu cür quşlar yalnız yay fəslində yumurta verirlər. Bunların içərsində ən böyük yumurta dəvəquşu yumurtasıdır ki, o da qışda olur. İki yumurta 100 qram ətə bərabərdir. Amma bu yumurtalardan həddən artıq deyil, lazımı miqdarda və düzgün qaydada istifadə edilməsi əsas şərtidir.

İnternetdə: www.books.google.com

16 Oktyabr – Mütaliə Bayramı, (1989)

Fransızlar kitabı çox sevirlər, hətta onlar üçün əvəzolunmaz olan kinodan da. Buna görə də məhz Fransada Mütaliə Bayramı yaranmışdır və bu bayram demək olar ki, birnəfəsə keçir. Hər yerdə həm klassik, həm də müasir ədəbiyyata həsr olunmuş konfranslar, görüşlər, seminarlar, mühazirələr keçirilir. İlk dəfə belə ənənə 1989-cu ildə Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilmişdir. Mütaliə edən insanlara təqdim olunan tədbir elə böyük şövqlə qarşılanmışdır ki, heç kəsdə Fransada yeni bayramın yarandığına şübhə qalmamışdır.

Mütaliə Bayramında məşhur yazıçılar öz oxucuları ilə görüşür, onlara özləri, yazdıqları və yazmaq niyyətində olduqları əsərləri haqqında danışır, ümumiyyətlə, ədəbiyyatla bağlı söhbətlər edirlər. Fransa televiziyası isə müxtəlif ədəbi cərəyanlara və onun inkişafında rol oynayan görkəmli şəxsiyyətlərə həsr olunmuş verilişlərə hədsiz geniş efir vaxtı ayırır. Fransada Mütaliə Bayramında çoxlu kitab yarmarkaları keçirilir.

İnternetdə: www.books.google.com

16 Oktyabr – “Uolt Disney” Şirkətinin Təsis Edildiyi Gün, (1923)

Uolt Disney müasir Avropa kinematoqrafiyasında hakimlik edən çoxsaylı nağıl və multiplikasiyanın əsl ustadı idi. Ömrünü elə də xoş keçirməyən Uolt Disney 1918-ci ildə hərbi xidmətə getmək istəyir, ancaq yaşının azlığı ona bu istəyini reallaşdırmağa imkan vermir. Belə olan halda o, tibb sahəsinə yönəlir və xaricə göndərilərək, bir il sanitar maşınında sürücü işləyir. Kanzas–Sitiyə qayıtdıqda Uolt kommersiya studiyalarının birində bədii direktor kimi işləməyə başlayır. Burada o, gənc rəssam Ayverksomla tanış olur və onlar bir yerdə studiya açır. Qısa zaman ərzində işlənmiş kamera əldə edərək, xronometrajı 2 dəqiqə olan reklam çarxları çəkirlər. Az sonra onlar Hollivud kino sənayesinə yaxın olmaq üçün studiyalarını Los-Ancelesə köçürürlər. Amma Uolt multiplikasiyaya olan həvəsini boğa bilmir. Bir gün o, cibində 40 dollarla şəhərdən çıxıb getmək istədikdə qardaşı Royla rastlaşır. Onlar olan-qalan bütün pullarını toplayıb 500 dollar da borc pul götürür və əmilərinin qarajında Disney Brothers studiyasını açır. Və burada "Alisa möcüzələr ölkəsində" ilk multipikasiya filmlərini yaradırlar. 1923-cü il oktyabrın 16-da qardaşlar New York distributoru Marqaritlə filmin çəkilişi üçün müqavilə bağlayır və studiyanın adını Uolt Disney company kimi dəyişirlər. 1948-ci ildə Uolt Disney multiplikasiya ilə yanaşı, özünün məşhur rəngli təbiət filmlərinin istehsalına başlayır. Bununla paralel olaraq o, uşaq filmləri üzərində də işləyir. 1955-ci ildə Disney Kaliforniyada “Attraksionlar parkı” adlı ilk Disneylandi açır. Ötən əsrin 60-cı illərində Disney Amerikada şəhər həyatını yaxşılaşdırmaq məqsədilə bir neçə layihə həyata keçirir. O, Manhattendən iki dəfə böyük ərazi olan istifadəsiz torpaq sahəsi alır. Burada əyləncə mərkəzləri, kurortlar, mehmanxanalar, motellər sənaye kompleksi, gələcəyin aeroportunu yerləşdirərək yeni Disney dünyası yaratmağı planlaşdırır. Ancaq şəhərciyin açılışı Uolt Disneyin ölümündən çox sonra, 1971-ci ildə baş tutur. Kaliforniya İncəsənət İnstitutu da elə onun adı ilə bağlıdır. Daha bir universitet şəhərciyi isə Los-Ancelesin şimal-şərqində, Valensia şəhərində yaradılıb. Sözügedən şəhərcikdə musiqi və təsviri sənətlə yanaşı, kinematoqrafiya, teatr, heykəltaraşlıq və moda tədris olunur. Uolt Disney hər şeydən əvvəl multiplikatorudur. Onun filmlərini elə indi də, həm böyüklər, həm də uşaqlar sevə-sevə izləyirlər. Disney 1966-cı ildə dünyasını dəyişib. O, təltif olunduğu Oscarların sayına görə çempion hesab olunur. Uolt 59 dəfə namizədi olduğu bu mükafatın 26-sını əldə etməyi bacarıb.

İnternetdə: <http://mid.az/maraq/10973-uolt-disney-shirketinin-tarixi.html>

16 Oktyabr – Ümumdünya Çörək Günü, (2006)

Ümumdünya Çörək Günü Beynəlxalq çörək sexlərinin təşəbbüsü ilə 2006-cı ildə keçirilmişdir. Bu gündə 1945-ci il oktyabrın 16-da Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı yaranmışdır. Tanrı sovqatı olan çörək, milliyyətindən və dini mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, bütün insanlar üçün müqəddəs nemətdir. Azərbaycanlılar çörəyi hər şeydən üstün tutur, onu duz ilə birlikdə süfrəyə birinci gətirir və süfrədən də axırda aparırlar. Çörək xalqın və bütövlükdə ölkənin sərvəti olmaqla yanaşı, həm də qüdrətidir. Əsl çörək bişirənlər qədim misirlilər sayılır. Sonralar çörəkbişirmə peşəsi qədim yunanlara da keçib. Onlar çörəyi gildən düzəldilmiş formalarda bişirirdilər. Həmin formalara "klibanos" deyirdilər. Qədim qotların çörəyə verdikləri "xlayfs", qədim alman dilində "xlayb", rusların "xleb", ukraynalıların "xlib", estonların "leyb" adları "klibanos" adından törənmiş sözlərdir. Dünyanın bir çox ölkələrinin arxeoloqları sübuta yetirmişlər ki, ilk çörək bitkisi müasir çovdar və buğda yox, şam olub. Misir ehramlarında aparılan axtarışlar zamanı tapılmış heykəlciklər və digər əşyalar göstərir ki, qədim misirlilər dəni üyüdüb un almaqla bərabər, undan çörək bişirməyi də bacarırdılar. Bişmiş çörəyin dadı tərkibindəki üzvi turşuların qədərindən asılıdır. İnsan həyatı boyu digər qida məhsulları ilə birlikdə təqribən 15 ton çörək yeyir. İnsanın sağlamlığı üçün çörək ancaq su ilə müqayisə edilə bilər. Bəlkə də, çoxları çörəyin gənclik vitamini sayılan E vitamininin, habelə PP və B qrupu vitaminlərinin mənbəyi olduğunu bilmirlər. Həmin vitaminlər insan beynini aktivləşdirir, onun yorulmasına və fəaliyyətsizliyinə imkan vermir. Çörəkdə həzm prosesini yaxşılaşdıran və orqanizmin təmizlənməsinə kömək edən sellüloz var. Çörək insan orqanizminin sulu karbonlara sutkalıq tələbatını təmin edir. Çovdar çörəyi çox faydalıdır. Çovdar çörəyi qanda xolesterinin miqdarını azaldır, maddələr mübadiləsinə yaxşılaşdırır, orqanizmdən şlakları təmizləyir, onlarca xəstəliyin, o cümlədən onkoloji xəstəliklərin qarşısını almağa kömək edir. Çovdar çörəyi aşağı energetik dəyərə malik olduğu üçün bəzi ölkələrdə pəhriz ərzağı kimi istifadə olunur. Parisdə, Sankt-Peterburqda, Lvovda və sair yerlərdə çörək tarixi muzeyləri yaradılmışdır. Həmin muzeylərdə böyük sayda eksponatlar – qədim avadanlıqlar, müəssisə veteranlarının və onların qohumlarının muzeyə hədiyyə etdikləri sənədlər, şəxsi əşyalar, həbsxana kameralarında məhbusların çörəkdən hazırladıqları əşyalar, arxiv sənədlərinin surətləri, çörəyə aid nadir fotomateriallər saxlanılır.

İnternetdə: www.books.google.com

17 Oktyabr – Füzuli şəhərinin işğaldan azad edildiyi gün, (2020)

Füzuli Qarabağ dağ silsiləsinin cənub şərq ətəklərindən Araz çayına qədər maili düzənlik və alçaq sahələri əhatə edir. 1993-cü ildən ərazinin bir hissəsi Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilib.

2020-ci il 17 oktyabr tarixində Füzuli şəhəri işğaldan tam azad olunmuşdur. Füzuli Cəbrayıl, Xocavənd, Ağcabədi, Beyləqan rayonları və Araz çayı boyunca İranla həmsərhəddir. Füzuli rayonunun ərazisi 1386 km², əhalisi isə təxminən 144 min nəfərdir. Rayonda 2 şəhər, 16 qəsəbə, 82 kənd və başqa yaşayış məntəqələri vardır. Rayon ərazisindən axan Quruçay, Köndələnçay, Qozluçay, Çərəkən çayları Araz hövzəsinin çaylarıdır. Rayonun işğaldan azad olunmuş ərazisində 13 qəsəbə və 24 kənd vardır. Qəsəbələrə 12-si ərazidə yeni salınmış və məcburi köçkün ailələri müvəqqəti olaraq burada yerləşdirilmişlər. Hazırda ərazidə 51 min nəfər məcburi köçkün məskunlaşmışdır. 27 sentyabr 2020-ci il tarixdə Azərbaycan Ordusu tərəfindən keçirilmiş əks-hücum əməliyyatı nəticəsində rayonun kəndlərindən Qaraxanbəyli, Qərvənd, kənd Horadiz, Yuxarı Əbdürrəhmanlı, Aşağı Əbdürrəhmanlı, 9 oktyabrda Yuxarı Güzlək, Gorazıllı, 14 oktyabrda Qaradağlı, Xatunbulaq, Qarakollu, 15 oktyabrda da Arış kəndi işğaldan azad edilib. 17 oktyabr 2020-ci ildə isə Qoçəhmədli, Çimən, Musabəyli, Pirəhmədli, Dədəli, İşıqlı, Cüvarlı kəndləri və Füzuli şəhəri işğaldan tam azad olunmuşdur. Davam edən əməliyyatlar nəticəsində 20 oktyabrda Dördçinar, Kürdlər, Yuxarı Əbdürrəhmanlı, Qarğabazar, Aşağı Veysəlli, Yuxarı Aybasanlı, 21 oktyabrda Gecəgözlü, Aşağı Seyidəhmədli, Zərgər kəndləri, 28 oktyabrda Mandılı, 07 noyabrda Yuxarı Veysəlli, Yuxarı Seyidəhmədli, Qorqan, Üçüncü Mahmudlu, Qacar və Divanalılar, 09 noyabrda Qobu Dilağarda, Yal Pirəhmədli, Yuxarı Yağlıvənd, Dilağarda, Seyid Mahmudlu və Ələsgərli kəndləri Azərbaycan Silahlı qüvvələri tərəfindən Ermənistanın işğalından azad edilmişdir. Bölgə inzibati ərazi vahidi kimi 1827-ci il sentyabrın 10 yaradılmış və ilkin adı Qarabulaq olmuşdur. Rayon kimi 8 avqust 1930-cu ildə təşkil olunmuş və Qaryagin adlandırılmışdır. 1959-cu ilin aprelində böyük Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 400 illiyi şərəfinə Karyagin rayonunun adı dəyişərək Füzuli rayonu adlandırılmışdır.

Füzuli rayonu ərazisində müxtəlif dövrlərdə Qaraköpəktəpədə, Qarabulaq kurqanlarında, Günəştəpədə, Quruçay sahillərində və digər yerlərdə tədqiqatlar aparılmış, Azərbaycanın qədim kökə sahib olduğu sübut edilmişdir. 1968-ci ilin yayında mərhum arxeoloq-alim Məmmədli Hüseynov tərəfindən aşkar olunmuş preneandertal — Azıxantrop adamının alt çənəsinin sümükləri rayon mərkəzindən 15 km. aralı məsafədə yerləşən Azıx mağarasında tapılmışdır. Azərbaycan arxeologiya elminin böyük nailiyyətləri olan bu abidə Qarabağın Füzuli ərazisində vaxtilə qədim paleolit dövrünün mövcudluğunu aşkarladı. Füzuli rayonunda Əcəmi memarlıq məktəbinin təsiri ilə inşa olunan bir sıra memarlıq abidələri var idi. Çox təəssüf ki, Əhmədialılar və ya Arğalı türbəsi (XIII əsrin sonu), Babı türbəsi (1273-cü il), Aşağı Veysəlli kəndində hamar daşdan tikilən qülləvari Mirəli türbəsi (XV əsr), Qarğabazar kəndində Hacıqiyasəddin məscidi (1682-ci il), Karvansara (1684-cü il), Qoçəhmədli kəndində məscid (XVIII əsr), Füzuli şəhərində Hacı Ələkbər məscidi (XIX əsr), "Məşədi Həbib" hamamı (XIX əsr), Mərdinli kəndi yaxınlığında daşdan yonulan at, qoç fiquru qədim abidələri (XVIII–XIX əsrlər) və s. bu kimi tarixi əhəmiyyət daşıyan abidələr ermənilərin vəhşi vandalizminə məruz qalmış, məhv edilmiş, yandırılmışdır. 1988-ci ildən başlayan Ermənistan təcavüzünə qarşı mübarizədə minlərlə füzulili döyüşmüş, yüzlərlə füzulili şəhid olmuş, yaralanmış, itkin düşmüşdür. Füzulinin 1.100-dən çox şəhid və itkini, 113 girovu, 1450 nəfər müxtəlif dərəcəli əlili var. Füzuliyə erməni təcavüzü nəticəsində 36.361 nəfər uşaq zərər çəkmiş, onlardan 155 nəfəri yetim qalmışdır. Mühəribənin əsas ağırlığını Füzuli səhəri Yağlıvənd, Dövlətyarlı, Qacar, Divanalılar, Yuxarı Veysəlli, Aşağı Veysəlli, Qaradağlı, Üçbulaq, Arış, Qoçəhmədli, Cuvarlı, Güzdək, Gorazıllı, Cəmil li, Dilağarda, Govşad, Xələfşə, Mollavəli, Xatunbulaq kəndlərinin əhalisi çəkmişlər. 23 Avqust 1993-cü ildə Füzuli Ermənistan ordusu tərəfindən işğal olunmuşdur. 17 oktyabr 2020-ci ildə isə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad olunmuşdur. 51 kənd və rayon mərkəzi ermənilər tərəfindən işğal olunub, 55 min nəfərə yaxın füzulili öz doğma torpaqlarından qovulub. Lakin Azərbaycan ordusunun 1994-cü ilin dekabr ayında başladığı Horadiz əməliyyatı nəticəsində işğal olunmuş 21 kənd və strateji cəhətdən əhəmiyyətli Horadiz qəsəbəsi işğaldan azad edildi. Azərbaycan ordusu daha sonra Füzuli şəhərinin işğaldan azad olunması üçün hücum keçsə də, bu əməliyyat uğursuzluqla nəticələndi. Hal-hazırda işğaldan azad olunmuş torpaqlarda əhali öz doğma torpaqlarına qayıtmışdır. 1995–1997-ci illərdə Füzuli rayonunun işğaldan azad olunmuş ərazilərinə 40.000 dinc sakin qayıdaraq öz normal həyatlarını bərpa ediblər. Atəşkəs müqaviləsi imzalanmasına baxmayaraq, cəbhənin bütün istiqamətlərində olduğu kimi Füzuli rayonu ərazisində də tez-tez atəşkəs pozulur. Rayon üçün digər bir problem işğaldan azad olunmuş ərazilərin minalardan təmizlənməsidir. Atəşkəs razılaşması imzalandıqdan sonra Füzuli rayonu ərazisinin minalardan təmizlənməsi işlərinə başlanılıb.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Füzuli_rayonu

17 Oktyabr – Ümumdünya Yoxsulluqla Mübarizə Günü, (1992)

Bu günün tarixi 1987-ci ildən başlayır. 23 il əvvəl oktyabr ayının 17-də yüz minə yaxın insan 1948-ci ildə İnsan Haqları Haqqında Ümumi Deklarasiyanın imzalandığı Parisin Trokadero meydanına toplaşmışdı. Məqsəd bütün dünyadakı yoxsullara, aclıqdan əziyyət çəkən insanlara diqqət çəkməkdən ibarət idi. 1992-ci il 22 dekabr tarixində isə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 17 oktyabr tarixini Yoxsulluqla Mübarizə Günü kimi elan

etdi. Hal-hazırda bütün dünyada milyonlarla insan yoxsulluqdan, aclıqdan əziyyət çəkir. Dünyada bu qədər aclıq, yoxsulluq olmasının əsas səbəblərindən biri israfın global səviyyədə artmasıdır. İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı (İƏİT) və BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının (FAO) məlumatlarına görə, dünyada istehlak üçün istehsal edilən hər 3 qidadan biri yeyilmədən zibilliyə atılır. Dünya səviyyəsində israf edilən qida miqdarı isə ildə 1.3 milyard tondur. Dünya Bankının hesabatlarına görə, inkişaf etmiş ölkələrin zibilliklərinə atılan qidalar dünyada acından ölənlərin 15 mislini doyuracaq səviyyədədir. Yəni, dünyada aclıq və ya qıtlıq problemi yox, sevgisizlik və laqeydlik problemi var. Yəni uşaqlar əslində acından ölmür, dəhşətli sistemin qorxunc nəticəsi olaraq həyatını itirir. Yaxşı planlama ilə israfın qarşısı alın bilər. Dünyadakı zənginliklər balanslı şəkildə bölüşdürülərək aclıq probleminin həll etmək mümkün olduğu halda, bu gün aclıq “dünyanın ən böyük 10 sağlamlıq riski” siyahısında hələ də birinci yerdədir. Bu mövzuda Fransa hökuməti başqa dövlətlərə də nümunə olacaq bir addım atıb. Parlamentdə qəbul edilən qanuna görə, topdan satışla məşğul olanlar əllərində qalan ərzaq məhsullarını artıq zibilliyə atmayacaq. Satılmamış qidanın istehlak edilə bilməyəcək səviyyəyə gətirilməsi də qadağan edilir. Satılmayıb əldə qalan qida bağışlanmalı, heyvan yemi olaraq və ya gübrə kimi əkinçilikdə istifadə edilməlidir. Fransanın atdığı bu addım, başda inkişaf etmiş ölkələr olmaqla, hər ölkənin həyata keçirməli olduğu vacib siyasətdir. Təəssüf ki, dünyadakı olduqca böyük kütlə öz varlığını hər şeydən önəmli görür. Bunun adı isə eqoizmdir. İsfraf bəlasının yer üzündən silinməsi, ancaq insanların eqoizm və acgözlüklərini tərk etmələri ilə mümkün olar. Buna nail olmağın isə bir yolu var: sevgi. Sevgini bilməyən bir insana şəfqət, qoruyuculuğu, paylaşmağı və paylaşmanın verdiyi xoşbəxtliyi öyrətməyin yolu yoxdur. Dolayısı ilə dünyanın üz-üzə qaldığı bu aclıq və qıtlıq faciəsinə diqqət çəkmək istəyənlər ilk öncə insanlara sevgini öyrətməklə işə başlamalıdırlar. Dünyada aclıqla mübarizə aparan qurumlar ilk öncə şəfqətin gözəlliyini insanlara tanıtmalı, sonra onlara yol göstərməlidirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

18 Oktyabr – Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi Günü, (1991)

“Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədidir, dönməzdir və bizim qarşımızda duran vəzifə dövlət müstəqilliyini qorumaqdan, əbədi etməkdən ibarətdir”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

XX ərin sonlarında SSRİ-nin dağılması ilə yaranan tarixi şərait nəticəsində Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etmişdir. Nəhayət, 1991-ci il oktyabrın 18-də Ali Sovetin sessiyasında tarixi sənəd – “Azərbaycanın Dövlət Müstəqilliyi Haqqında Konstitusiyaya Aktı” qəbul edilib. 1991-ci il dekabrın 29-da ümumxalq referendumunda məsələ müzakirəyə çıxarılıb və əhalinin 95%-i səsvermədə iştirak edərək ölkənin müstəqilliyinə, suverenliyinə və istiqlaliyyətinə səs verib. Azərbaycanın müstəqilliyi bərpa olunandan sonra dövlət bayrağı, himni və gerbi haqqında da qanunlar qəbul edilib. Tarix sübut edib ki, müstəqilliyi qoruyub saxlamaq onu qazanmaqdan qat-qat çətindir. Tale elə gətirdi ki, Azərbaycan bir əsrdə iki dəfə müstəqillik əldə etmək, özünün suveren dövlətini yaratmaq imkanı qazandı. Təəssüf ki, birinci imkan xarici müdaxilə, daxili çəkişmələr və beynəlxalq təminatın olmaması səbəblərindən itirildi. 1918-ci ildə qurulmuş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti cəmi 23 ay yaşadı. İkinci tarixi imkan bir də, təxminən, 70 il sonra yarandı. Sovet imperiyasının dağılması Azərbaycan xalqına öz milli müstəqilliyini bərpa etmək imkanı verdi. Müstəqilliyi elan edilmiş Azərbaycan Respublikası çox mürəkkəb tarixi şəraitdə fəaliyyət göstərməyə başladı. Azərbaycan müstəqilliyini ilk olaraq qardaş Türkiyə Respublikası (1991-ci il noyabrın 9-da) tanıdı. Azərbaycan Respublikasının BMT-yə üzv qəbul olunması ilə (2 mart 1992) onun beynəlxalq aləmdə de-fakto tanınmasına başlandı. İndi müstəqilliyimizin siyasi və iqtisadi sütunları getdikcə möhkəmlənir. Xalqın öz dövlətçiliyi sarıdan heç bir narahatçılığı yoxdur. Müstəqilliyin taleyini müəyyənləşdirən əsas amillər qorunub saxlanır, inkişaf etdirilir. Dövlətçiliyin möhkəmləndirilməsinə, iqtisadiyyatın inkişafına, milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanılmasına eyni dərəcədə diqqət yetirilir. Azərbaycan bu gün həm siyasi, həm də iqtisadi cəhətdən dünyanın qüdrətli dövlətlərindən birinə çevrilib.

İnternetdə: www.books.google.com

Azərbaycan Milli Ensiklopediyası:25 cildə.C.1-2.-Bakı, 2009-2010

20 Oktyabr – Zəngilan şəhərinin işğaldan azad edildiyi gün, (2020)

Zəngilan rayonu — Kiçik Qafqaz dağ silsiləsinin cənub-şərqində, Araz çayının sol sahilində yerləşir. Qərbdə və şimal-qərbdə Ermənistan Respublikasının Sünik mərzisi ilə, cənubda və cənub-şərqdə İran İslam Respublikasının Şərqi Azərbaycan ostanı ilə həmsərhəddir. İnzibati mərkəzi Zəngilan şəhəridir. Rayon 1930-cu ildə təşkil olunmuşdur. 29 oktyabr 1993-cü ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal

olunmuşdur. Rayon işğal olunmazdan qabaq erməni qüvvələri tərəfindən tam olaraq mühasirəyə alınmışdı və on minlərlə insan qırılmaq təhlükəsi ilə üz-üzə idi. Hər tərəfdən mühasirədə qalan sakinlər Araz çayını keçərək xilas olmuşdular. Uzun müddət düşmən tapdağında qaldıqdan sonra 20 oktyabr 2020-ci ildə Zəngilan şəhəri və Havalı, Zərnəli, Məmmədbəyli, Həkəri, Şərifan, Muğanlı kəndləri, Xurama, Xumarlı, Sarıl, Babaylı, Üçüncü Ağalı, Hacallı, Qıraq Müşlan, Üdgün, Turabad, İçəri Müşlan, Məlikli, Cahangirbəyli, Baharlı kəndləri, 22 oktyabrda Kolluqışlaq, Malatkeşin, KəndZəngilan, Genlik, Vəliqulubəyli, Qaradərə, Çöpədərə Tatar, Tiri, Əmirxanlı, Qarqulu, Bartaz, Dəlləkli kəndləri və Ağbənd qəsəbəsi Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edilmişdir. Şərqlə qərbin qovuşduğu yerdə yerləşən bölgə, ticarətdə əsas əlaqələndirici məntəqələrdən olmuşdur. Bölgənin tarixinin qədimliyini, qalalar, müşahidə məntəqələri, arxeoloji qazıntılar zamanı aşkar edilmiş maddi-mədəniyyət abidələri və nümunələri, qədim sikkələr və məişət qabları sübut edir. Rayonun ərazisində 60-cı illərdə təsərrüfat işləri zamanı xeyli küp qəbirlər (küp qəbirlər Azərbaycanda e.ə. II əsrdən eramızın əvvəllərinə kimi mövcud olmuşdur) və e. ə. IV -II əsrlərə aid edilən və əksəriyyəti Makedoniyalı İsgəndərin adına zərb olunan onlarla sikkə ərazinin lap qədim zamanlardan beynəlxalq ticarətdə mühüm rol oynadığından xəbər verir.

XIV əsrdə yaşamış məşhur coğrafiyaşünas və tarixçi Həmdullah Qəzvininin yazdığına görə, Zəngilanın əsası hicri tarixin 15-ci ilində, yəni 636-cı ildə qoyulub. "Zəngilan şəhəri" dedikdə əslində Pircavan şəhəri nəzərdə tutulmalıdır. Çünki Zəngilan şəhərinin əsl adı Pircavan yaxud da Pirçivan olmuşdur. Zəngilan isə həmin şəhərin və ətraf kəndlərin yerləşdiyi tarixi mahalın adı idi. Lakin sözün kökündə "Pir" sözü olduğu üçün, yaxud da tariximizi təhrif etmək məqsədi ilə rayona 1930-cu ildə Zəngilan adı verilmişdir. İlk adı Pircavan olan bu şəhər isə yalnız 1957-ci ildən Zəngilan adlandırılmışdır, və 1967-ci ildə hazırkı Zəngilan şəhərinə şəhər statusu verildi.

Zəngilan rayonunda bir şəhər, 5 qəsəbə (Ağ oyuq, Mincivan, Bartaz, Ağbənd, Həkəri) və 79 kənd olmuşdur.

Kəndləri bunlardır: Beşdəli, Genlik, Keçikli, Malatkeşin, Sarıqışlaq, Birinci Ağalı, İkinci Ağalı, Üçüncü Ağalı, Birinci Alıbəyli, Xumarlı, İkinci Alıbəyli, Sarıl, Bartaz, Qarqulu, Tatar, Tiri, Şəfibəyli, Məşədi İsmayılı, Şərikan, Bürünlü, Yuxarı Yeməzli, Rəbənd, Yenikənd, Zəngilankənd, Cahangirbəyli, Turabad, Vəliqulubəyli, Canbar, Ağkənd, Dərəli, Gün-Qışlaq, Qazançı, Pirveys, Yuxarı Çöpdərə, Baharlı, Dəlləkli, Sobu, Böyük Gilətağ, Aladin, Dərə Gilətağ, Mirzəhəsənli, Üdgün, Şamlı, Vənəndli, Hacallı, Seyidlər, Vejnəli, Ağbənd, Əmirxanlı, Qıraq Müşlan, Məlikli, Muğanlı, Xurama, Muğanlı, Şərifan, İsgəndərbəyli, Ağakişilər, Ağbis, Məmmədbəyli, Babaylı, Ördəkli, Qaradərə, Qaragöz, Rəzdərə, Kolluqışlaq, Şatarız, Şayıflı, Aşağı Gəyəli, Qaragöl, İçəri Müğlan, Tağlı, Yusiflər, Aşağı Yeməzli, Orta Yeməzli, Quydərə Xəştəb, Sarılı Xəştəb, Zərnəli, Havalı, Nəcəflər. Əsrin əvvəllərində rayon mərkəzinin yerləşdiyi ərazi əsasən bəylərin çəltik zəmilərindən və onların özlərinə məxsus yaşayış evlərindən ibarət idi. Zəngilan şəhəri 4 kilometrlik bir məsafədə Oxçu çayın sağ sahilində, Çəşməgözlü deyilən bir yerdən cənuba doğru əhəng quyularına qədər bir ərazidə salınmışdı. Bu şəhərin özünün bir çox məhəllələri vardır. Çəşməgözlü, Köhnə Pirçivan, MTS məhəlləsi, Məscid düzü, Şaftalı dərəsi, Kirdəzir dərəsi, Bağırsağ dərə, Muncuqlu dərə, “Rayşelk” (ipək idarəsi olan yer) Pavilyon məhləsi, Çala dərə, Üst məhlə və s. məhəllələri vardır. Zəngilan inzibati rayon kimi 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Ərazisi – 707 km²-dir.

Zəngilan rayonu şimaldan Qubadlı və Cəbrayıl, cənubdan və şərqdən İran İslam Respublikası, qərbdən Ermənistan Respublikası ilə həmsərhəddir.

Rayon ərazisi Kiçik Qafqaz dağlarının cənub tərəfində Arazboyu hissədə yerləşir. Ərazinin özünəməxsus gözəllikləri, sıldırımlı qayaları, laləli düzləri, göz oxşayan meşələri və kolları vardır. Rayonun ərazisi mürəkkəb səth quruluşuna malikdir. Ərazi çay dərələri ilə parçalanaraq dərin dərələr əmələ gətirir. Rayon ərazisində əsasən Mezozoy gili sistlər, Yura təbaşir yaşlı əhəng və qumdaşları bir çox yerlərdə çökmə və vulkan mənşəli suxurlar yayılmışdır. Dağlıq ərazilərdə yayılmış Yura və Təbaşir dövrü süxurları 150-200 min il əvvələ aiddir. Ərazidə Bazarçay silsiləsinin Barbar və Sələfir zirvələri (2270 metr yüksəklikdə) vardır ki, bu silsilə də Ağbənd, Vejnəli yaxınlığında Araz dərəsinə düşür. Burada zəngin qızıl yataqları (Vejnəli) vardır. Şükürataz yüksəkliyindən başlanan başqa bir sıra Sobu-Top -Dəlləkli kəndləri istiqamətində Araza doğru enir. Rayonun ərazisində dağlıq hissələrdə sıx meşələr yayılmışdır. 1800-2000 metr hündürlükdə olan enli yarpaqlı meşələr getdikcə enərək subalp və alp çəmənliklərinə keçir. Zəngilan rayonunda Dünyada II, Avropada I nadir çinar meşələri vardır. Rayonun ərazisi müalicə əhəmiyyətli bitkilərlə və bulaqlarla zəngindir. Ərazidə zəngin tikinti daşı, gil, mərmər və s. materiallar vardır.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Zəngilan_rayonu

20 Oktyabr – Beynəlxalq Kulinariya Günü, (2007)

Ümumdünya Kulinariya Təşkilatları Birliyi 2004-cü ildə İrlandiyanın Dublin şəhərində keçirdiyi beynəlxalq konfransda hər il oktyabrın 20-i Beynəlxalq Kulinariya Günü kimi elan edilməsi haqda qərar qəbul edib. Beynəlxalq Kulinariya Günü Azərbaycanda 20 oktyabr 2007-ci ildən etibarən təntənəli şəkildə qeyd olunur. Beynəlxalq Kulinariya Günüünün bayram kimi

keçirilməsi ona görə əhəmiyyətlidir ki, gənc nəsil Azərbaycanın milli kulinariyasının sirlərinə bələd olur, gələcəkdə ölkənin hüdudlarından kənarında xalqı layiqincə təmsil etmək imkanı qazanır. Hər xalqın özünəməxsus tarixi, ədəbiyyatı, folkloru, milli adət-ənənəsi olduğu kimi, özünəməxsus mətbəxi də mövcuddur. Xalqımızın milli mətbəx mədəniyyətinin öyrənilməsi və təbliği ilə məşğul olan Azərbaycan Milli Kulinariya Mərkəzi (AMKM) isə 1991-ci ildə yaradılıb. Bu təşkilat 1992-ci ildən Ümumdünya Kulinariya Təşkilatları Birliyinin üzvüdür. Ölkəmiz keçmiş SSRİ ərazisindən və Türk dünyasından bu quruma qəbul edilən ilk dövlət olub. 1993-cü ildə Azərbaycan komandası ilk dəfə Maltada keçirilən Dünya kulinariya çempionatına qoşulub və qızıl medalla vətənə dönüb. Çünki Milli Kulinariya Mərkəzi yarandığı gündən aparıcı kulinarları, səliqə-sahmanı və bu sahədə yaradıcılıq fantaziyası olan mütəxəssisləri ətrafında birləşdirib. Qatıldığı bütün yarışlarda birinciliyi əldən verməyən milli kulinariya ustalarımız dünyanın bir neçə ölkəsində xalqımıza məxsus zəngin mətbəx mədəniyyəti nümayiş etdiriblər. Hətta Malta Prezidenti Qvide de Marko, İngiltərə şahzadəsi Anna azərbaycanlı kulinarların əl qabiliyyətinə heyran qalmış, onları qəbul etmiş, mükafatlandırmışlar. Kulinariya özü də bir yaradıcılıqdır. Ölkəmiz 1998-ci ildən YUNESKO-nun Xalq Yaradıcılığı Təşkilatının da üzvüdür. Azərbaycanın mətbəx tarixinə, mədəniyyətinə də qısqançlıqla yanaşan bədnam qonşularımız bir neçə beynəlxalq yarışlarda xalqımıza məxsus xörəkləri, şirniyyatları və süfrəbəzəmə ənənələrini öz adlarına çıxaraq erməni mətbəxi kimi dünyaya tanımaq istəmişlər. Lakin həmin yarışlara qatılan, bəzən də həmin tədbirlərdə münsif kimi çıxış edən AMKM mütəxəssisləri isə tezliklə bunun qarşısını almışlar. Nəticədə erməni jurnalistləri və bu sahənin alim və mütəxəssisləri bəzi dünya yarışlarından təcrid edilmişlər.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Oktyabr – Energetiklər Günü, (2004)

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2004-cü il 13 oktyabr tarixli sərəncamı ilə hər il oktyabrın 20-si ölkəmizdə energetiklərin peşə bayramı kimi qeyd edilir. Məqsədyönlü enerji siyasəti dövlətin milli təhlükəsizliyinin təmin edilməsində və iqtisadi inkişafında çox mühüm əhəmiyyətə malikdir. Müstəqillik illərində də ümummilli liderimiz ölkəmizdə enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasını diqqət mərkəzində saxlamış, bu sahənin maddi-texniki təchizatı xeyli gücləndirilmişdir. Bu gün ölkə Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə iqtisadiyyatın bütün sahələri, o cümlədən elektrik enerjisi üzrə proqramlar hazırlanaraq uğurla icra edilir. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı dövlət proqramlarının uğurla həyata keçirilməsi iqtisadiyyatın hərəkətverici qüvvəsi olan elektrik enerjisi sistemində də böyük nailiyyətlərin əldə olunmasına geniş imkanlar yaratmışdır. Bu ordenli-titullu mütəxəssislər gələcəkdə estafeti gənclərə vermək üçün sabahın daha müasir elektrik avadanlıqlarını bacarıqla idarə edə biləcək gənc energetiklər nəslinin yetişdirilməsinə də xüsusi diqqət və qayğı göstərirlər.

İnternetdə: www.books.google.com

22 Oktyabr – Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları Günü, (1999)

Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları Günü YUNESKO-nun təşəbbüsü ilə 1999-cu ildən etibarən qeyd olunur. İlk dəfə bu günün qeyd olunmasını Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları Birliyinin prezidenti Blanş Vullz elan edib. 2005-ci ildə bu bayramın rəsmi statusunu birliyin yeni prezidenti Piter Cenko təsdiqləyib.

2008-ci ildən bu günün qeyd olunması aylığa çevrilib (22 oktyabr – 22 noyabr). Bu isə hər bir məktəb kitabxanasına ay ərzində ən münasib tarixi seçərək bayramı qeyd etməyə imkan verir.

Kitabı uşaqlara ən yaxşı tanıdan kitabxanalardır. Burada ayrı-ayrı fənlərə aid əlavə materialları, tarixə, ədəbiyyata dair müxtəlif kitabları, ensiklopediyaları, bir sözlə, axtarılan sualların əksəriyyətinə cavab verəcək mənbələri tapmaq mümkündür.

İnternetdə: www.books.google.com

24 Oktyabr – Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Günü, (1945)

Millətlər Cəmiyyəti 1927-ci ildə arbitraj və təhlükəsizlik üzrə xüsusi komissiya yaratdı. Həmin dövrdə Millətlər Cəmiyyətinin üzvü olan bütün ölkələr yeni müharibənin alovlanmasına yol verməmək üçün təntənəli şəkildə and içdilər. Ancaq andın mətni son dərəcə qeyri-müəyyən idi: dünyada heç bir ölkə başqa ölkəyə hücum edib müharibəyə başlaya bilməz. Tələb belə idi: bütün müharibələr müdafiə xarakteri daşmalıdır.

Buna baxmayaraq, 1939-cu ildə Almaniya Çexoslovakiya və Polşaya soxuldu. Bununla da İkinci Dünya müharibəsi başlandı. Bu, Millətlər Cəmiyyətinin dağılması demək idi. İkinci Dünya müharibəsi (1939-1945) başa çatanda dünya xalqları bir daha qətiyyətlə dedilər: "Müharibə olmasın!" Çünki bu dəfə müharibə 60 milyon insanın həyatına son qoymuşdu. Əbədi sülhü bərqərar edib, möhkəmləndirən yeni beynəlxalq birliyin yaradılması zərurəti meydana çıxdı. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq və möhkəmlətmək, eləcə də dövlətlər arasında dinc əməkdaşlığı inkişaf etdirmək məqsədi ilə müstəqil dövlətlərin könüllü birləşməsi nəticəsində yaranan beynəlxalq təşkilat oldu. BMT-nin Nizamnaməsi 1945-ci ilin aprelində ABŞ-ın San-Fransisko şəhərində keçirilən konfransda 50 dövlətin nümayəndəsi tərəfindən imzalanmış və həmin ilin 24 oktyabrında qüvvəyə minmişdir. Odur ki, 24 oktyabr beynəlxalq aləmdə BMT Günü kimi qeyd olunur. Beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunması üçün əsas məsuliyyət BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının üzərinə düşür. BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasından əlavə, əsas orqanları bunlardır: Baş Məclis, İqtisadi və İctimai Şura, Qəyyumluq Şurası, Beynəlxalq Məhkəmə və BMT Baş katibinin başçılıq etdiyi Katiblik. BMT sistemində 15 ixtisaslaşdırılmış təsisat da vardır. BMT-nin iqamətgahı Nyu-Yorkda yerləşir. Azərbaycan Respublikası 1992-ci il martın 2-də BMT-nin üzvlüyünə qəbul olunmuşdur. 2000-ci ildə BMT üzvlərinin sayı 189-a çatmışdır. BMT yarandığı vaxtdan bəri onun yeddi baş katibi olmuşdur: Treqvi Li (Norveç), Daq Hammarskold (İsveç), U Tan (Birma), Kurt Valdhaym (Avstriya), Havyer Peres de Kuel (Peru), Butros-Butros Qali (Misir), Kofi Annan (Qana). BMT-də rəsmi olaraq ingilis, ərəb, çin, fransız, rus və ispan dilləri işlənir. BMT-nin münaqişə zonalarında yerləşdirmək üçün müxtəlif ölkələrin hərbiçilərindən təşkil olunmuş və "mavi dəbilqəlilər" adlanan sülhməramlı qoşun kontingenti də vardır. Ermənistan ordusunun torpaqlarımızı işğal etməsi məsələsi dörd dəfə BMT-də müzakirə olunmuş, bu işğalı pisləyən və işğal olunmuş əraziləri qeyd-şərtsiz tərk etməyi tələb edən 822, 853, 874 və 884 №-li qətnamələr qəbul edilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

25 Oktyabr - Qubadlı şəhərinin işğaldan azad edildiyi gün, (2020)

Qubadlı şəhəri — Azərbaycanın Qubadlı rayonunun inzibati mərkəzi, Qubadlı şəhər inzibati ərazi dairəsində şəhər. 1993-cü ilin 31 avqust tarixində Ermənistan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir. 2020-ci il 25 oktyabr tarixində Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edildiyi prezident tərəfindən bəyan edilmişdir. Qubadlı rayonu 14.03.1933-cü

ildə yaradılmışdır. Rayonda 1 şəhər (Qubadlı) 93 kənd vardı. Sahəsi 802 kv/km, əhalisi 38,1 min (01.01.2010) nəfərdir. Bərgüşad çayının hər iki sahilində yerləşən Qubadlı şəhərinin əhalisi 5604 nəfərdir. 30500 nəfərlik Qubadlı əhalisi 94 kənd və bir şəhərdə məskunlaşdı. Rayonun əhalisi əsasən kənd təsərrüfatı və heyvandarlıqla məşğul olmuşdur. Bərgüşad çayının hər iki sahilində yerləşən Qubadlı şəhərinin əhalisi 5604 nəfərdir. 30500 nəfərlik Qubadlı əhalisi 94 kənd və bir şəhərdə məskunlaşdı. Rayonun əhalisi əsasən kənd təsərrüfatı və heyvandarlıqla məşğul olmuşdur.

Kəndləri bunlardır: Balahəsənli, Aşağı Cibikli, Xallava, Yuxarı Cibikli, Bala Soltanlı, Qaramanlı, Padar, Başarat, Armudlu, Deşdahat, Hat, Milanlı, Çardaqlı, Əyin, Xələc, Tarovlu, Çərəli, Boyunəkər, Saldaş, Dəmirçilər, Poladlı, Dondarlı, Diləli, Müskənli, Mirlər, Göyercik, Əliquluuşağı, Fərcan, Göyyal, Hərtiz, Zor, Bəxtiyarlı Saray, Hal, Ballıqaya, Qəzyan, Məmər, Mollalı, Həmzəli, Çaytumas, Əfəndilər, Yusifbəyli, Xanlıq, Xocahan, Qilican, Tinli, Xocik, Mərdanlı, Qaracallı, Qarağac, Qarakişilər, Qaralar, Hüseynuşağı, Kavdadıq, Qayalı, Abdalanlı, Ləpəxeyranlı, Mahmudlu, Mahruzlu, Muradxanlı, Muğanlı, Məlikəhmədli, Qundanlı, Alaqurşaq, Davudlu, Eyvazlı, Gürcülü, Qədili, Məzrə, Sarıyataq, Tatar, Qaraqoyunlu, Qiyaslı, Teymur Müskanlı, Xıdırlı, Ulaşlı, Altınca, Əbilcə, Yuxarı Xocamsaqlı, Aşağı Xocamsaqlı, Mehrili, Yuxarı Mollu, Aşağı Mollu, Mollabürhan, Zılanlı, Kürd Mahruzlu, Seləli, Novlu, İşıqlı, Həkəri, Cılfir, Seytas, Göyər Abbas, Xəndək. Qubadlı rayonu ilə Bakı arasında olan məsafə 403 kilometrdir. Qubadlı rayonu 31 avqust 1993-cü ildə Ermənistan silahlı birləşmələri tərəfindən işğal olunmuşdur. 25 oktyabr 2020-ci ildə rəşadətli Azərbaycan ordusu Qubadlı şəhərini işğaldan azad etmişdir. Qubadlı və onun ətrafında yerləşən kəndlər hələ XVIII əsrdə Qarabağ inzibati ərazisinə daxil idi. Sonralar Zəngəzur mahalına daxil olan Qubadlı 1868-ci ildə Yelizavetpol quberniyası yaranandan sonra Zəngəzurun tərkibinə daxil olmuşdur. Ermənistanın Gorus, Qafan rayonları və Zəngilan, Cəbrayıl, Laçın və Xocavənd rayonları ilə həmsərhəddir. Qubadlı şəhəri Qarabağ yaylasının cənub-şərqində, Bazar-çayın sahilində yerləşir.

İnternetdə: <https://az.wikipedia.org/wiki/Qubadlı>

28 Oktyabr – Beynəlxalq Animasiya Günü, (2002)

Beynəlxalq Animasiya Günü (International Animation Day) 2002-ci ildən etibarən qeyd edilir. Beynəlxalq Animasiya Filmləri Assosiasiyasının Fransa bölməsinin təşəbbüsü ilə, 1892-ci ilin 28 oktyabrında fransız rəssam və ixtiraçı Emil Reynonun icad etdiyi praksinoskopun ilk nümayişinin 110 illik yubileyi münasibətilə təsis olunub. Bu günün neçə yüz illik tarixi var.

İxtiraçı “optik teatr” adlanan bu cihaz vasitəsilə əllə çəkilmiş rəsmləri hərəkətə gətirib. Animasiya sənəti bu gün elə bir dövrünü yaşayır ki, ona nəinki uşaqlar, böyüklər də həvəslə baxırlar.

Baxmayaraq ki, Hollivud maraqlı animasiya məhsulu ilə bizi tez-tez sevindirir, lakin milli cizgi filmlərimizin yaddaşımızda öz yeri var.

Azərbaycanda 1969-cu ildən bu günə qədər 92, son 10 ildə isə təxminən 20-yə yaxın cizgi və animasiya filmi istehsal edilib.

Filmlərin nümayişinə gəlicə F.Əhmədov bildirdi ki, kinoteatra ən azı 1 saatlıq film verilməlidir. Bizim filmlərin böyük əksəriyyəti 10 dəqiqəlikdir.

Səbəb isə animasiyanın böyük vaxt və zəhmət tələb etməsidir. Ona görə də tammetrajlı animasiya filminin istehsalı nəzərdə tutulub və onun prokatı təşkil olunacaq.

İnternetdə: www.books.google.com

30 Oktyabr – Ümumdünya Siyasi Repressiya Qurbanlarının Xatirə Günü, (1974)

Bu günün tarixi 1974-cü il 30 oktyabr tarixində keçmiş SSRI-də məhkum olunmuş siyasi məhbus Kronid Lyubarski tərəfindən Mordovia və Perm düşərgələrinin digər məhbusları Beynəlxalq Siyasi Məhbuslar Gününi həbsxanada aclıq edərək, siyasi repressiya qurbanlarının xatirəsinə şam yandırmaqla qeyd etməyə başlayıblar. Elə həmin gün Sergey Kavalyov Andrey Saxarovun evində mətbuat konfransı təşkil edərək həbsxanada keçirilmiş bu aksiya barədə məlumat verib, həbsxana düşərgəsindən bəzi sənədləri ictimailəşdirib və siyasi məhbusların sözlərini ictimaiyyətə çatdırıb. Bir neçə aydan sonra bu mətbuat konfransının təşkili Kavalyovun ittihamnaməsinin tərkib hissələrindən birinə çevrilib. Bu hadisədən sonra oktyabrın 30-u Beynəlxalq Siyasi Məhbuslar Günü və Ümumdünya Siyasi Repressiya Qurbanlarının Xatirə Günü kimi qeyd olunur.

İnternetdə: www.books.google.com

Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri

16 Oktyabr - Artilleriya general-leytenantı Səmədbəy Mehmandarovun anadan olmasının 165 illiyi, (1857-1931)

Səməd bəy Sadıx bəy oğlu Mehmandarov Lənkəranda anadan olmuşdur. Bakıda gimnaziya təhsili almış, 16 yaşında Peterburqda yerləşən II Konstantinovka Artilleriya Məktəbinə daxil olmuşdur. 1875-ci ilin dekabrında podporuçik rütbəsi almış və üçüncü dərəcəli "Müqəddəs Stanislav" ordeni ilə təltif edilmişdir. 1890-cı ildə kapitan, 1898-ci ildə podpolkovnik, 1901-ci ildə polkovnik, 1904-cü ildə general-mayor rütbəsi almışdır.

Rus-Yapon müharibəsində böyük rəşadət göstərmiş S. Mehmandarova 1908-ci ildə tam artilleriya generalı rütbəsi verilmişdir. 1915-ci ildə S. Mehmandarov korpus komandiri təyin olunmuşdur. 1917-ci ilin əvvəlində Rusiyanın bütün hərbi ordenləri ilə, eləcə də İngiltərənin, Fransanın, Rumıniyanın bir neçə hərbi ordenləri ilə təltif edilmişdi. S. Mehmandarov Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətində 1918-ci ilin 25 dekabrından hərbi nazir vəzifəsini tutmuş və müstəqil Azərbaycanın qısa müddətdə 30 minlik ordusunu yaratmağa nail olmuşdu. 1919-cu ilin yazında ingilis hərbi hissələri Azərbaycanda olduğu dövrdə hərbi nazir S.Mehmandarov Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökuməti başçısı Nəsim bəy Yusifbəyliyə göndərdiyi rəsmi məktubda bildirmişdi ki, ingilis hərbi dəstələri Azərbaycanda məskun olduqları yerlərdə talanlar edir, kəşfiyyat işi aparırlar. Bunlara etiraz olaraq S.Mehmandarov İngiltərə hökumətinin I Dünya müharibəsi illərində ona verdiyi ordenləri İngiltərə hökumətinə qaytarmağı Azərbaycan hökumətindən xahiş etmişdi. S.Mehmandarov 1924-1927-ci illərdə Azərbaycanda hərbi sahədə aparılan geniş islahatlarda və tədbirlərdə fəal iştirak etmişdir.

1928-ci ildə S.Mehmandarov səhhətinə görə orduda xidmətdən tərxis olunmuş və ona fərdi dövlət təqaüdü verilməsi müəyyən edilmişdi. S.Mehmandarov rus, türk və fars dillərini yüksək səviyyədə bilirdi. Ömrünün son üç ilində islam tarixi və fəlsəfə ilə məşğul olmuşdur. Səməd bəy Mehmandarov 12 fevral 1931-ci ildə Bakıda vəfat etmişdir. (Bəzi mənbələrdə S.Mehmandarovun doğum ili 1855, bəzilərində 1856-cı il verilmişdir.)

Filmoqrafiya: "Sizi dünyalar qədər sevirdim" (film, 1985), "Səmədbəy" (film, 1995), "Tənha ruh" (film, 1998), "Cümhuriyyət generalları" (film, 2006) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Yubilyar yazıçı və şairlər

10 Oktyabr - Yazıçı Seyfulla Şamilovun anadan olmasının 120 illiyi, (1902-1974)

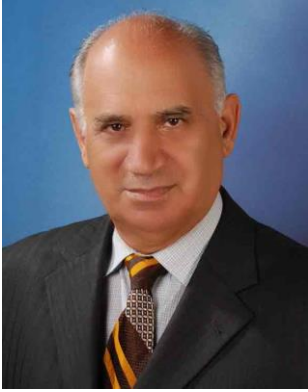
Seyfulla Şamilov Qazax qəzasının Tatlı kəndində anadan olmuşdur. Bakıda partiya məktəbini bitirmişdir (1921-1925). Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda fəlsəfə kafedrasının dosenti (1931-1933), "Kommunist" qəzetində məsul redaktorun müavini, "Gənc işçi" qəzetinin məsul redaktoru, Azərbaycan Proletar Yazıçılar Birliyi təşkilat komitəsinin sədri (1932), Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının sədri (1936-1938), "İnqilab və mədəniyyət" jurnalının, "Ədəbiyyat qəzeti"nin məsul redaktoru (1936-1937), "Uşaqgəncnəşr" in baş redaktoru (1955-1962) vəzifələrində işləmişdir. Repressiya dövründə həbs edilərək sürgün olunmuşdur. Yazıçı-publisist S. Şamilov "Şərəf nişanı" ordeni və Mədəniyyət Nazirliyinin "Əlaçı işçi" fəxri medalı ilə təltif olunmuşdur.

Seyfulla Şamilov 1974-cü il dekabrın 25-də vəfat etmişdir.

Kitabları: "Dördüncü il" (1929), "Seçilmiş əsərləri" (1974), "Laçın" (1932), "Nigarın macərəsi" (1977) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

10 Oktyabr - Şair, publisist, pedaqoq Əjdər Ağayevin anadan olmasının 85 illiyi, (1937)

Əməkdar müəllim (2000), pedaqoji elmlər doktoru (1996), professor (1996) Əjdər Ağayev Neftçala rayonunun Qırmızıkənd kəndində anadan olub. Burada kənd yeddiilik, Salyanda orta məktəbi bitirmişdir. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun tarix-filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1955-1960). Əmək fəaliyyətinə Salyan rayonu məktəblərində müəllim kimi başlamışdır (1960-1965). Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İnstitutunun aspiranturasına daxil olmuşdur (1965-1969). O, burada "Fərhad Ağazadənin pedaqoji görüşləri" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmiş, sonra elmi işçi, baş elmi işçi, bölmə müdiri, şöbə rəisi, direktorun elmi işlər üzrə müavini vəzifələrində çalışmışdır (1969-cu ildən). "Azərbaycan ictimai fikrində şəxsiyyətin formalaşması" adlı doktorluq işi müdafiə etmişdir. "Azərbaycan məktəbi" jurnalının və onun əlavə nəşr edilən məcmuələrinin baş redaktoru olmuşdur (1974-1981). Hazırda Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İnstitutunda pedaqogikanın nəzəriyyəsi və tarixi şöbəsinin müdiri, Lənkəran Dövlət Universitetində pedaqogika və psixologiya kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışır (1981-ci ildən). Azərbaycan Təhsil Nazirliyi nəzdində pedaqogika və psixologiya elmləri üzrə Elmi-metodiki şuranın sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Attestasiya Komissiyasında pedaqogika və psixologiya elmləri üzrə ekspert komissiyası sədrinin müavini.

Bədii yaradıcılığa keçən əsrin 50-ci illərindən başlamışdır. İlk hekayəsi "İlk və son mahnı" 1956-cı ildə "Azərbaycan pioneri" qəzetində, "Bir də çal o mahnını" adlı ilk şeri isə 1957-ci ildə "Azərbaycan gəncləri" qəzetində çap olunmuşdur. Şeirlərinə mahnı bəstələnmişdir. Əsərləri xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. Bədii əsərlərini mətbuatda Ə.Ə. Ağayev, A. Əjdər, Əjdər Ağazadə, Ə. Atəşin, Əjdər Ağayev imzaları ilə çap etdirmişdir. Akademik Mehdi Mehdizadə adına mükafatın və "Araz" ali ədəbi mükafatın laureatıdır.

Kitabları: "Məktəblərdə vətənə sədaqət tərbiyəsi" (1975), "Pedaqogika" (1993), "Tikdim ki, izim qala" (1996), "Bala dadı, bal dadı" (1999), "Ceyran nənəm" (1999), "Gəlirəm, gözlə məni" (2000), "Sabaha inamla" (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur- "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

15 Oktyabr - Şair Hafiz Baxışın anadan olmasının 90 illiyi, (1932-1989)

Hafiz Baxış 15-də Zəngəzur mahalının Qafan bölgəsinin Yuxarı Girətağ kəndində, müəllim ailəsində anadan olmuşdur. Orta məktəbi 1950-ci ildə Şəhərcik kəndində bitirmişdir. 1950–1952-ci illərdə Qovşud kəndində ibtidai sinif müəllimi işləmiş, 1952-1956-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun teatr və kino aktyorluğu fakültəsində təhsil almışdır. Tələbə ikən 1954-cü ildə Azərbaycan diviziyasında bədii özfəaliyyət dərnəyinin rəhbəri olmuşdur. 1956-1961-ci illərdə Sumqayıt şəhərində tərbiyəçi, pionerlər evinin və mədəniyyət sarayının direktoru işləmişdir. 1961-ci ildə Azərbaycan Dövlət Radio və Televiziya verilişləri Komitəsində rejissor köməkçisi, rejissor işləmişdir.

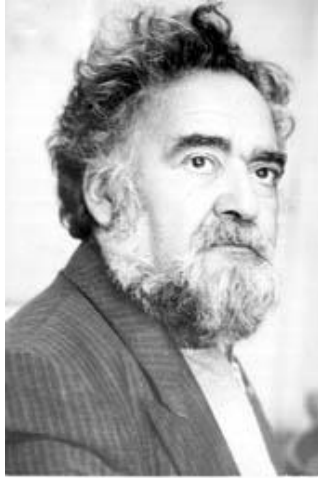
İlk şeirləri "Sosialist Sumqayıtı" qəzetində dərc edilmiş, ""Zirvə" adlı ilk poeması isə "Azərbaycan" jurnalının 1968-ci il 2-ci sayında çap olunmuşdur. Bundan sonra o altı poema qələmə alsada lirik şair kimi tanınmışdır. İyirmidən çox şeirinə musiqi bəstələnmişdir.

Hafiz Baxış 1989-cu il sentyabrın 7-də vəfat etmişdir.

Kitabları: "Azərbaycan oğluyam" (1980), "Sona bülüllər" (1983), "Eşqimi sönməyə qoymaram" (1989), "Dağlar üçün darıxmışam" (2001) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**21 Oktyabr - Xalq şairi Xəlil Rza Ulutürkün anadan olmasının 90 illiyi,
(1932-1994)**

Xəlil Rza Ulutürk Salyan rayonunun Pirəbbə kəndində anadan olmuşdur. 2 sayılı şəhər orta məktəbində təhsil almışdır. İlk mətbu şeri "Kitab" 1948-ci ildə "Azərbaycan pioneri" qəzetində işıq üzü görmüşdür. 1948-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsinə daxil olmuşdur. Xəlil Rza əmək fəaliyyətinə "Azərbaycan qadını" jurnalı redaksiyasında başlamışdır. Onun ilk şeirlər toplusu – "Bahar gəlir" 1957-ci ildə nəşr olunmuşdur. 1959-cu ildə Xəlil Rza Bakıya qayıtdıqdan sonra Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun aspiranturasında təhsilini davam etdirmişdir. O, 1963-cü ildə "Müharibədən sonrakı Azərbaycan sovet ədəbiyyatında poema janrı (1945-1950)" mövzusunda yazdığı dissertasiyanı uğurla müdafiə etmiş, filologiya elmləri namizədi elmi dərəcəsinə layiq görülmüşdür. 1991-ci il mayın 6-da Xəlil Rza "Türk milləti mükafatı laureatı" fəxri adına layiq görülmüşdür. 1992-ci ildə ona "Xalq şairi" fəxri adı verilmişdir.

Xəlil Rza Ulutürk 1994-cü il iyunun 22-də vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur. Azərbaycan xalqının milli mübarizəsində xüsusi xidmətlərinə görə Xalq şairi Xəlil Rza Ulutürk (ölümündən sonra) "İstiqlal" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Kitabları: "Hara gedir bu dünya" (1983), "Daşdan çıxan bulaq" (1986), "Məndən başlanır vətənim" (1988), "Davam edir 37" (1992), "Məndən başlanır Vətən" (1988), "Davam edir 37" (1992), "Türkün dünyası" (1994), "Qəhrəman Təbrizim" (1994), "Lefortovo zindanında" (1998) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur- "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

24 Oktyabr - Şair, dramatur Hüseyin Cavidin anadan olmasının 140 illiyi, (1882-1941)

Azərbaycan ədəbiyyatında romantizm ədəbi cərəyanının əsas nümayəndəsi olan Hüseyn Cavid milli romantik şeirin və mənzum faciənin banisidir. Hüseyn Cavidin ölməz sənəti dünya romantizminin tərkib hissəsidir. Hüseyn Cavid Naxçıvanın indiki Kəngərli rayonunun Şahtaxtı kəndində, ruhani ailəsində dünyaya göz açmışdır. İbtidai təhsilini Naxçıvanda molla məktəbində, orta təhsilini M.T.Sidqinin "Məktəbi-tərbiyə" adlı yeni üsullu məktəbində almışdır (1894-1898). 1899-1903-cü illərdə Cənubi Azərbaycanda yaşamış, Təbrizin "Talibiyyə" mədrəsəsində təhsilini davam etdirmişdir. İstanbul Universitetinin ədəbiyyat şöbəsini bitirmiş (1909), Naxçıvanda, sonra isə Gəncə və Tiflisdə, 1915-ci ildən isə Bakıda müəllimlik etmişdir. Hüseyn Cavid klassik Azərbaycan ədəbiyyatının ən yaxşı ənənələrini inkişaf etdirən sənətkarlardandır. O, XX əsr Azərbaycan mütərəqqi romantizminin banilərindən biri olmuşdur. "Keçmiş günlər" adlı ilk şeir kitabı 1913-cü ildə çap olunmuşdur. Azərbaycan ədəbiyyatında ilk mənzum faciə olan "Şeyx Sənan" (1914) əsərində xalqları bir-birinə qovuşdurmaq üçün ümumbəşəri din ideyasını ortaya atmışdır. Yaradıcılığında mühüm yer tutan "İblis" (1918) mənzum faciəsində dövrün bütün mürtəce qüvvələri - "İnsan insana qurddur" fəlsəfəsinin tərəfdarları, "İyirminci əsrin mədəni vəhşiləri" olan dairələri İblis surətində ümumiləşdirilmiş, işğalçı müharibələrə lənət yağdırılmışdır. Ötən əsrin 20-30-cu illərində Hüseyn Cavid bir sıra tarixi dramlar yazmışdır. "Peyğəmbər" (1922) və "Topal Teymur" (1925) əsərlərindən sonra yazdığı "Səyavuş" (1933), "Xəyyam" (1935) tarixi dramları Hüseyn Cavidin tarixə, tarixi şəxsiyyətlərə baxışında ciddi dönüş olmuşdur.

Sovetlər Birliyində totalitarizmin dəhşətli dövründə Hüseyn Cavid sosializmin "nailiyyətlər"indən yazmağı özünə rəva bilməmiş, Stalini, Azərbaycan ağalarını mədh etməkdən qətiyyətlə boyun qaçırmışdır. Ona görə də bu mətin şəxsiyyət Sibir buzlaqlarına, Maqadana sürgün edilmiş və 5 dekabr 1941-ci ildə İrkutsk vilayətinin Tayşet rayonunun Şevçenko kəndində həlak olmuşdur. Şairin anadan olmasının 100 illik yubileyi geniş qeyd olunmuşdur. Naxçıvanda ev-muzeyi yaradılmışdır (1981). Ümummillə lider Heydər Əliyevin tapşırığı ilə yubiley ərəfəsində cənazəsinin qalıqları İrkutsk vilayətindən Naxçıvana gətirilib, ev-muzeyinin yaxınlığında dəfn edilmişdir. Naxçıvanda onun qəbri üstündə möhtəşəm məqbərə ucaldılmışdır. Azərbaycan teatrlarında Hüseyn Cavidin dram əsərləri böyük müvəffəqiyyətlə tamaşaya qoyulmuşdur. Şairin anadan olmasının 100 illik yubileyi geniş qeyd olunmuşdur. Naxçıvanda ev muzeyi yaradılmışdır (1981).

Kitabları: "Bahar şəbnəmləri," "İblis"(1927), "Peyğəmbər"(1926), "Şeyda" (1925), "Topal Teymur" (1926), "Şeyx Sənan" (1926), "Uçurum" (1926), "Səyavuş" (1934), "Seçilmiş əsərləri" (1985) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur- "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

Xarici ədəbiyyat

9 Oktyabr - İspan yazıçısı Migel de Servantesin anadan olmasının 475 illiyi, (1547-1616)

İspan yazıçısı Migel de Servantes, hər şeydən əvvəl, dünya ədəbiyyatının ən nəhəng əsərlərindən biri olan “Ağıllı zadəgan Lamançlı Don Kixot” əsərinə görə şöhrət qazanmışdır.

Migel de Servantes Saavedra Alkala-de-Enaresdə, yoxsul zadəgan ailəsində anadan olmuşdur. Gənc yaşlarında orduda xidmət edən Servantes Lepantoda dəniz döyüşündə seçilir və bəzi versiyalara görə əlini itirir. Evə qayıdarkən Əlcəzair dəniz quldurları tərəfindən əsir alınır və qul kimi satılır. Bir neçə dəfə qaçmağa cəhd etsə də, bu cəhdləri uğursuzluqla nəticələnir. 1850-ci ildə xristian missionerləri tərəfindən əsirlikdən satın alınır. Madridə köçən M.Servantes ədəbi fəaliyyətlə məşğul olmağa başlayır. O, bir neçə əsərini çap etdirsə də, bu əsərlər uğur qazanmır və yazıçı Sevilyaya köçür. O, Sevilyada intendant xidmətinə daxil olur. Lakin o, bir çox çətinliklərlə üzləşir və hətta həbsxanaya düşür. Onun həyatının bu dövrü uğursuzluqlarla, yoxsulluqla keçir. Lakin o, yazıçılığını buraxmır və onun öz taleyi ispan həyatını bütün təzahürləri ilə öyrənməsinə səbəb olur. 1604-cü ildə Servantes özünün “Ağıllı zadəgan Lamançlı Don Kixot” əsərinin birinci hissəsini çap etdirir və bu əsər nəinki İspaniyada, ondan kənar da böyük uğur qazanır. 1604-1616-cı illərdə yazıçı “Don Kixot” əsərinin ikinci hissəsini, novellalar, çoxlu dram əsərləri, “Parnasa səyahət” poemasını və artıq yazıçının ölümündən sonra çap olunan “Persiles və Sigizmunda” romanını qələmə alır.

Migel de Servantes 1616-cı il aprelin 23-də Madriddə vəfat etmişdir. “Don Kixot” əsəri sayəsində onun adı dünya ədəbiyyatının ən görkəmli yazıçılarının siyahısına daxil olmuşdur.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

31 Oktyabr - Rus yazıçısı və dramaturqu Yevgeniy Permyakın anadan olmasının 120 illiyi, (1902-1982)

Yevgeniy Andreyeviç Permyak (əsl soyadı Vissov) 18 (31) oktyabr 1902-ci ildə Perm şəhərində anadan olmuşdur. Hələ körpə ikən anası ilə Votkinskə köçən Y.Permyak burada məktəbi bitirir, müxtəlif işlərdə çalışır. 1924-1930-cu illərdə Perm Dövlət Universitetinin sosial-iqtisad şöbəsində təhsil alır. Bir sıra qəzetlərdə müxbir kimi çalışır, eyni zamanda şeirlərini çap etdirir. 1930-cu illərin ortalarında dramaturgiyaya müraciət edir, lakin qələmə aldığı çoxsaylı pyesləri ona uğur gətirmir. O, “Bozqurd haqqında nağıl”, “Xoşbəxt qəza”, “Həyatımızın əlifbası”, “Qozbel ayı”, “Terra-Ferro ölkəsi haqqında nağıl”, “Mənim diyarım” və s. əsərlərin müəllifidir. Müharibədən sonrakı illərdə uşaqlar üçün çoxlu nağıl və miniatürlər yazmışdır.

Y.Permyak 17 avqust 1982-ci ildə vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**31 Oktyabr - Amerika yazıçısı Ketrin Patersonun anadan olmasının 90 illiyi,
(1932)**

Amerika yazıçısı, bir çox mükafatlar, o cümlədən, Andersen, A.Lindqren mükafatları və Amerikanın uşaq ədəbiyyatı üzrə yüksək mükafatı olan Nyuberi medalının iki dəfə laureatı olan Ketrin Paterson Çində, amerikalı missioner ailəsində anadan olmuşdur. Ketrinin 18 yaşı tamam olana qədər onun ailəsi 15 dəfə yaşayış yerini dəyişmişdir. O, böyüdükdən sonra atası kimi Bibliyanı yaymağa başlayır, dərslər deyir, hətta missioner kimi Yaponiyaya gedir. 4 ildən sonra Amerikaya qayıdır və 1962-ci ildə dini təhsil üzrə magistr dərəcəsi alır. Tezliklə o, gənc pastor Con Patersonla tanış olur və onlar evlənilir. Ailənin iki oğlan övladı dünyaya gəlir, iki balaca qızı isə övladlığa götürürlər. Dörd uşağın qayğısına qalmalı olan Ketrin ədəbiyyat sahəsindəki təcrübələrini də davam etdirir. Onun ilk kitabı 1966-cı ildə işıq üzünə görünür, lakin yazıçı kimi 1977-ci ildə, “Teravifiyaya körpü” əsərindən sora tanınır. Sonrakı illərdə ona böyük şöhrət gətirən “Möhtəşəm Gili Hopkins” (1978) və “Mən Yakovu sevdim” (1980) kitabları çap olunur. Onun əsərləri, hər şeydən əvvəl, müdrik ananın kitablarıdır. Ketrin Patersonun əsərlərinin qəhrəmanları bir çox çətinliklərlə üzləşirlər. Əsl xoşbəxtlik asan əldə olunmur. Patersonun əsərlərinin sonluğu heç də həyəcan dolu xoşbəxt sonluqla bitmir, bu əsərlər realist olmaları ilə seçilirlər.

Ketrin Peterson hal-hazırda Vermontda yaşayır. Ədəbiyyatla, eyni zamanda rəssamlıqla məşğul olur, fortepianoda çalır, tennis oynayır və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

İncəsənət

3 Oktyabr - Aktyor Ələkbər Hüseynzadənin anadan olmasının 135 illiyi, (1887-1967)

Ələkbər Hüseyn oğlu Hüseynzadə 3 oktyabr 1887-ci ildə Bakıda, zərgər ailəsində doğulmuşdur. Beş il mollaxanada oxumuş və sonra rus-tatar məktəbində təhsilini davam etdirmişdir. İlk dəfə səhnəyə müəllimi Səməd bəy Hacıəliyevin təşəbbüsü ilə Nəcəf bəy Vəzirovun quruluşunda "Tamahkarlıq düşmən qazanır" (Vasaq Mədətov) tamaşasında Molla Cəbi rolunda çıxmışdır. Sonra müxtəlif teatr truppalarında çıxış edən Ələkbər Hüseynzadə əsasən komediya aktyoru kimi tanınmışdır. Ələkbər Hüseynzadə 1913-cü ildə tamaşaya qoyulan "Arşın mal alan"da Soltan bəyin ilk ifaçısı kimi böyük şöhrət qazanmış və uzun illər həmin rolun ən yaxşı ifaçısı olmuşdur. "Arşın mal alan" filmində də Soltan bəy roluna məhz o çəkilib və bu rola görə Stalin mükafatına layiq görülüb. Aktyor "Nicat" və "Müdiriyyət" truppalarında dramatik rollarla yanaşı, musiqi əsərlərindən "Məşədi İbad"da Hambal və Məşədi İbad, Zülfüqar bəy Hacıbəyovun "Ər və arvad"ında Kəblə Qubad rollarını da oynayıb, müxtəlif operalarda da çıxış edib. 1920-ci ilin mayında bugünkü Milli Dram Teatrı yenidən formalaşanda onun truppasına Ələkbər Hüseynzadə də daxil olub. Yaradıcılığı əsasən realizmi, səmimiyyəti və həyatiliyi ilə səciyyəvi olan aktyorun çoxsaylı rollarından bunları xüsusi göstərmək olar: Hacı Qara və Kərəməli ("Hacı Qara", Mirzə Fətəli Axundzadə), Şeyx Nəsrulla və Hacı Həsən ağa ("Ölülər", Mirzə Cəlil Məmmədquluzadə), Həsən ("Ac həriflər"), Hacı Fərzəli ("Dursunəli və ballıbadı", Sultanməcid Qənizadə), Molla Cəbi ("Molla Cəbi", Mirmahmud Kazımovski), Molla Nəsrəddin ("Molla Nəsrəddin", Qulamrza Şərifzadə), Babakişi, Hacı Əhməd, Allahverdi ("Sevil", "Almaz" və "1905-ci ildə", Cəfər Cabbarlı). Aktyor "Arşın mal alan" operettasındakı Soltan bəy rolunu Opera Teatrının və Musiqili Komediya Teatrının quruluşlarında da oynayıb. O, bu rolu teatrda 600 dəfə, kinoda isə iki dəfə ifa edib. Onun bu ifası hələ inqilabdan əvvəl Azərbaycan və rus mətbuatında, eləcə də Üzeyir Hacıbəyov tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. Ələkbər Hüseynzadə Bakıda Sultan Muradovun "Kəblə Xudu", Əliağa Vahidin "Milli meyxana", Baba Qubinskiyin "Yeni kupletlər" oyun-məzhəkələrini tamaşaya hazırlayıb.

Azərbaycan SSR-nin Əməkdar artisti (1957), Stalin mükafatı laureatı (1946), SSRİ Dövlət mükafatı laureatı (1946) Ələkbər Hüseynzadə 4 noyabr 1967-ci ildə Bakıda vəfat edib.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**20 Oktyabr - Xalq artisti, müğənni Şövkət Ələkbərovanın anadan olmasının
100 illiyi, (1922-1993)**

Şövkət xanım Ələkbərova Bakıda anadan olub. Asəf Zeynallı adına Musiqi Məktəbində Hüseyinqulu Sarabskinin sinfini bitirdikdən sonra səhnə yaradıcılığına başlayıb. 1938-1945-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Mahnı və Rəqs Ansamblının, 1945-ci ildən etibarən Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının solisti olub.

Ş. Ələkbərovanın ifaçılığı üçün yüksək vokal mədəniyyəti, emosionallıq və lirizm, muğam yaradıcılığı üçün isə məharətli improvizasiya bacarığı səciyyəvi idi. 1937-ci ildə bədii özfəaliyyət kollektivlərinin müsabiqəsində iştirak edibvə öz çıxışı ilə Üzeyir Hacıbəyov, Səid Rüstəmov, Bülbül kimi sənətkarların diqqətini çəkib. Opera Teatrında keçirilən yekun konsertdə Şövkət Ələkbərova "Qarabağ şikəstəsi"ni oxuyub və Fatma Mehrəliyeva və Gülağa Məmmədovla birlikdə ilk üçlüyə daxil olub. Bu müsabiqə Şövkət Ələkbərovanın peşəkar musiqi sənətinə gəlişin əsasını qoyub. 1945-ci ildən filarmoniyanın solisti kimi işə başlayan Şövkət Ələkbərovanın ifasında səslənən xalq mahnıları, muğamlar, bəstəkar mahnıları Azərbaycanda çox böyük məşhurluq qazanıb. SSRİ-nin bir çox şəhərlərində, Fransa, İsveçrə, Hindistan, Misir, Əlcəzair, İran, Türkiyə, Polşa və digər xarici ölkələrdə uğurla çıxış edən Şövkət Ələkbərovanın repertuarına "Segah", "Qatar", "Şahnaz" kimi muğamlar, Azərbaycan bəstəkarlarının və Orta Şərqi xalqlarının mahnıları daxil idi.

Mahnıları: "Axşam", "Ayrılıq", "Gəl səhərim", "Bir könül sındırmışam", "Dərələr", "Sən mənim, mən sənin", "Sənsən ürəyim", "Tez gəl" və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**25 Oktyabr- Xalq rəssamı Bədurə Əfqanlının anadan olmasının 110 illiyi,
(1912-2002)**

Bədurə Əfqanlı ilk azərbaycanlı qadın teatr rəssamlarından biridir. Azərbaycan SSR Əməkdar İncəsənət Xadimi (1949) və Xalq rəssamı (1974) Bədurə Məlik qızı Əfqanlı (Ağamalova) Bakıda anadan olub. Bakı Pedaqoji Texnikumunu (1929), Bakı Rəssamlıq Məktəbini (1931) bitirmişdir. Bədurə xanım Aşqabad Dövlət Azərbaycan Musiqili Dram Teatrında quruluşçu-rəssam (1934-1935), Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında tərtibatçı və geyim üzrə rəssam (1938-1960), 1960-cı ildən "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında geyim üzrə rəssam işləyib. Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrının bir sıra tamaşası, həmçinin opera, rəqs ansambli və bədii özfəaliyyət kollektivləri üçün geyim eskizləri çəkib. Bir çox əsəri Azərbaycan Dövlət Teatr Muzeyi və A.A.Baxruşin adına Rusiya Mərkəzi Teatr Muzeyində (Moskva) saxlanılır.

Bədurə Əfqanlı 7 may 2002-ci ildə vəfat edib.

Filmoqrafiya: “Koroğlu” (film, 1960), “Leyli və Məcnun” (film, 1961), “Böyük dayaq” (film, 1962), “Dəli Kür” (film, 1969), “O qızı tapın” (film, 1970), “Sevil” (film, 1970), “Qatır Məmməd” (film, 1974), “Dədə Qorqud” (film, 1975) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**29 Oktyabr - Xalq artisti, dirijor, bəstəkar Rauf Abdullayevin
anadan olmasının 85 illiyi, (1937)**

Rauf Abdullayev Ü. Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını (1959) və Leninqrad Dövlət Konservatoriyasını dirijorluq üzrə (1965) bitirmişdir. 1965-1984 illərdə M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının baş dirijoru, 70-ci illərdə Müasir Musiqi Kamera Orkestrinin və BaKaRa ansamblının yaradıcılarından biri, 1984-cü ildən Ü.Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestrinin bədii rəhbəri və baş dirijoru, 1991-1994 illərdə Ankara Dövlət Opera və Balet Teatrının bədii rəhbəri və baş dirijoru, beynəlxalq əhəmiyyətli musiqi festivallarının və layihələrin iştirakçısı olmuşdur.

Dövlət mükafatı laureatı, "Şöhrət" ordenli Rauf Abdullayev 20 ildən artıq bir müddətdə baş dirijor kimi 30-a yaxın opera və balet tamaşalarına dirijorluq etmişdir. O, Rusiya, Almaniya, Hollandiya, İsveçrə, Fransa, Türkiyə, Misir, ABŞ, İtaliya, Dubay və digər ölkələrdə məşhur kollektivlərə dirijorluq etmişdir. Repertuarına bir çox Qərbi Avropa, rus və Azərbaycan bəstəkarlarının əsərləri daxildir.

Filmoqrafiya: "Babək" (film, 1979), "Yeddi gözəl" (film, 1982), "Qətl günü" (film, 1990), "Özgə vaxt" (film, 1996), "Könül nəğməsində variasiyalar" (film, 2002), "Maestro" (film, 2002), "Bir anın həqiqəti" (film, 2003), "Arxada qalmış gələcək" (film, 2005), "Cavid ömrü" (film, 2007), "Maestro Niyazi" (film, 2007), "Məhkumlar" (film, 2007), "Cavad xan" (film, 2009), "Ölüm növbəsi" (film, 2009), "Buta" (film, 2011), "Tərsinə çevrilən dünya" (film, 2011), "Sübhün səfiri" (film, 2012)

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Milli qəhrəmanlar zirvəsi
5 Oktyabr - Allahverdiyev Namiq Müslüm oğlunun anadan olmasının
55 illiyi, (1967-1992)

Namiq Allahverdiyev Beyləqan rayonunda anadan olmuşdur. 1984-cü ildə 1 sayılı orta məktəbi bitirmişdir. 1985-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmış, 1987-ci ildə hərbi xidmətini Moskva ətrafında başa vuraraq vətənə dönmüşdür. 1988-ci illərdə erməni təcavüzkarları xalqımızı narahat etməyə başlamışdı. Yerli əhali könüllü müdafiə dəstələri yaradıb vətəni müdafiə edirdi. Könüllülər sırasına yazılanlardan biridə Namiq olur. O ilk döyüşünə Qubadlı rayonunda başlayır. Namiq 1991-ci il 31 avqustda DİN-in XTP dəstələrinə daxil olur və yenidən döyüş meydanına atılır. O, Laçın, Əsgəran, Füzuli, Goranboy rayonları uğrunda gedən döyüşlərdə fəal iştirak edir. Axırıncı döyüşü Tərtər rayonunda olur. Burada Şıxarx (keçmiş Marquşevan), Həsənqaya, Birinci Çaylı, İkinci Çaylı və digər kəndləri erməni basqınçılarından azad edilmişdi.

9 iyul 1992-ci il erməni silahlı qüvvələri Cəmilli yüksəkliyinə hücum edirlər, cəsur əsgərimiz Namiq onların qarşısını almaq üçün yüksəkliyə qalxıb, mövqə tutur, elə bu vaxt güclü partlayış eşidilir, tankdan atılan mermi onun həyatına son qoyur. Subay idi.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 sayılı fərmanı ilə Allahverdiyev Namiq Müslüm oğlu ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür.

Bakı şəhəri Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Beyləqan rayonundakı 1 sayılı orta məktəb qəhrəmanımızın adını daşıyır.

*Oğullar itirib Azərbaycanım,
İgidlər yetirib Azərbaycanım!
Sonsuz məhəbbəti ürəyimdədir,
Qüvvəti dizimdə, biləyimdədir,
Torpağının ətri çörəyimdədir,*

Süleyman Rüstəm

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Seyidzadə, M. Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi.-Bakı, 2010.

**27 Oktyabr - Əsədov Rafael Əvəz oğlunun anadan olmasının 70 illiyi,
(1952-1992)**

Əvəz oğlu Əsədov Gəncədə anadan olub. 1969-cu ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra Tbilisi Ali Artilieriya Məktəbinə qəbul edilib. 1973-cü ildə hərbi məktəbi bitirərək, təhsilini Sankt-Peterburq Hərbi Artilleriya Akademiyasında davam etdirib. Təhsilini başa vurduqdan sonra SSRİ Silahlı Qüvvələrinin tərkibində Macarıstan, Vyetnam və Əfqanıstanda qulluq edib. 1991-ci ildən Rafael Əsədov Ağdam, Goranboy, Tovuz və Gədəbəy bölgələrində hərbi əməliyyatların fəal iştirakçısı olub. 1992-ci il 12 noyabrda Ağstafa bölgəsində əməliyyata hazırlıq zamanı döyüş mövqelərinə nəzarət edərkən, yaxınlıqda partlayan mərmilərdən həlak olub. Bakı şəhərinin Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilib. Ailəli idi. İki övladı yadigar qalıb.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 sentyabr 1994-cü il tarixli 202 sayılı Fərmanı ilə Əsədov Rafael Əvəz oğlu ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülüb.

*Savaşlardan alnıaçıq çıxan zaman
Tarixlərə bağışladın neçə qurban.
Hər qonşuda bir parçası əsir qalan
Torpağına canım qurban , Azərbaycan !*

Nəriman Həsənzadə

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

NOYABR

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

- 6 Noyabr – Televiziya və Radio Günü, (1926)
8 Noyabr – Şuşanın işğaldan azad edildiyi gün, (2020)
8 Noyabr – Bakı Metropoliteni İşçilərinin Peşə Bayramı Günü, (1932)
9 Noyabr – Dövlət Bayrağı Günü, (2009)
10 noyabr - Zəfər Günü, (2020)
10 noyabr - Dünya Elm Günü, (2002)
10 Noyabr – Ümumdünya Gənclər Günü, (1945)
12 Noyabr – Konstitusiya Günü, (1995)
13 Noyabr – Ümumdünya Gözdən Əlillər Günü, (1745)
14 Noyabr – Ümumdünya Diabet Günü, (1991)
16 Noyabr – YUNESKO-nun Yaranması Günü, (1946)
16 Noyabr – Beynəlxalq Tolerantlıq Günü, (1995)
17 Noyabr – Milli Dirçəliş Günü, (1988)
19 Noyabr – Ümumdünya Fəlsəfə Günü, (2002)
20 noyabr – Ağdamın işğaldan azad edildiyi gün, (2020)
20 Noyabr – Ümumdünya Uşaqlar Günü, (1956)
20 Noyabr – Azərbaycan Fotoqraflar Birliyinin (AFB) Yaradılması Günü, (1998)
21 Noyabr – Ümumdünya Televiziya Günü, (1999)
21 Noyabr – Ümumdünya Salamlaşma Günü, (1973)
22 Noyabr – Ədliyyə İşçiləri Günü, (2000)
24 Noyabr – Morj Günü, (2008)
25 Noyabr – Kəlbəcərin işğaldan azad edildiyi gün, (2020)
26 Noyabr – Azərbaycan Kəlağayısı Günü, (2014)
26 Noyabr – Ümumdünya İnformasiya Günü, (1994)
30 Noyabr – Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü, (1988)
30 Noyabr – Ümumdünya Ev Heyvanları Günü, (1931)

Bu tarixi unutmayaq

20 Noyabr – Qarakənd faciəsi, (1991)

Yubilyar yazıçı və şairlər

- Şair Emil Azərin (Mehdiyev) 85 illiyi, (02.11.1937 - 21.02.1991)
Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Vilayət Quliyevin 70 illiyi, (05.11.1952)
Yazıçı, publisist Zaman Novruzun 90 illiyi, (07.11.1932 - 2004)
Şair, dramaturq Mirmehdi Seyidzadənin 115 illiyi, (11.11.1907 - 30.08.1976)
Yazıçı, publisist Əli İldırımoglundun 95 illiyi, (17.11.1927)
Şair Aslan Kəmərlinin 80 illiyi, (19.11.1942 - 21.10.1992)
Xalq yazıçısı Hüseyn Abbaszadənin 100 illiyi, (22.11.1922 - 12.12.2007)

Xarici ədəbiyyat

Rus şairi Samuil Marşakın 135 illiyi, (03.11.1887 - 04.07.1964)

İsveç yazıçısı Astrid Lindqrenin 115 illiyi, (14.11.1907 - 28.01.2002)

Alman yazıçısı Vilhelm Qaufun 220 illiyi, (29.11.1802 - 18.11.1827)

İngilis yazıçısı Conatan Sviftin 355 illiyi, (30.11.1667 - 19.11.1745)

İncəsənət

Xalq rəssamı Tağı Tağıyevin 135 illiyi, (03.11.1887 - 1965)

Xalq artisti, bəstəkar Tofiq Quliyevin 105 illiyi, (07.11.1917 - 04.09.2000)

Xalq artisti, bəstəkar Fikrət Əmirovun 100 illiyi, (22.11.1922 - 20.02.1984)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Güləliyev Oqtay Güləli oğlunun 60 illiyi, (10.11.1962 - 11.10.1992)

Sayadov Mehman Rəşid oğlunun 50 illiyi, (21.11.1972 - 09.05.1992)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

6 Noyabr – Televiziya və Radio Günü, (1926)

“Qarabağ müharibəsi dövründə Azərbaycan həqiqətlərini beynəlxalq arenaya çıxırılmasında dövlət televiziyasının müstəsna xidməti olmuşdur”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Azərbaycanda hər il 6 noyabr – Radio və Televiziya İşçilərinin peşə bayramı günü kimi qeyd olunur. 1926-cı il noyabrın 6-da Azərbaycan radiosu fəaliyyətə başlayıb və o gündən sözügedən tarix radio işçilərinin peşə bayramı günü kimi qeyd olunur. Azərbaycan Televiziyası yaranandan sonra bu tarix təkcə radionun deyil, həm də teleradionun yaranma günü kimi

qeyd olunmağa başlayıb. Bakı Televiziya Studiyası ilk dəfə 1956-cı ilin 14 fevralında efirə çıxıb. İlk veriliş günü ekranda mərhum sənətkarımız Nəcibə Məlikova görünüb və çıxışına “Göstərir Bakı” kəlməsilə başlayıb. Həmin gün ekranda “Bəxtiyar” bədii filmi göstərilib. 60 il əvvəl Zaqafqaziya ölkələri arasında ilk dəfə Bakıda ağ-qara rəngdə göstərən televiziya fəaliyyətə başlayıb. 1956-cı il fevralın 14-də Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti, yəni AzTV yayıma başlayıb. Yenicə yayıma başlayan televiziya ilk vaxtlar yalnız Bakı və Sumqayıtda göstərib. Təxminən 1 il sonra isə əhatə dairəsi genişlənilib, Salyan, Quba, Kürdəmir və başqa rayonlarda da TV-ni seyr etmək mümkün olub. Bütün rayonlara yayımın gecikməsi isə həmin vaxt teleqüllənin istifadəyə verilməməsi ilə bağlı idi. Sonralar istifadəyə verilən teleqüllə cəmiyyət üçün yenilik oldu və Azərbaycanda televiziyanın simvoluna çevrildi. Hündürlüyü 180 metr olan teleqüllə artıq yoxdur. Yeni televiziya qülləsi inşa edildikdən sonra köhnəsi hissə-hissə söküldü. Dövlət televiziyası Azərbaycan teleməkanına texniki uğurlarla yanaşı, yaradıcılıq və telejurnalistikanın inkişafı baxımından da yeniliklər gətirib. Sovet dövründə dövlət televiziyası Azərbaycan dilinin təbiliğində əvəzsiz rol oynayıb. Azərbaycanın ilk elektron mətbu orqanı müstəqillik illərində də ciddi işlər görüb.

İnternetdə: www.books.google.com

8 Noyabr –Şuşanın işğaldan azad edildiyi gün, (2020)

“Bu, bizim qədim, tarixi şəhərimizdir. Əsrlərboyu azərbaycanlılar Şuşada yaşayıb, qurub, yaradıb. Şuşa nəinki Azərbaycanın, bütün Qafqazın incisidir... Bu gün Azərbaycan bayrağı Şuşada dalğalanır.”

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Şuşa — Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ bölgəsində, Şuşa şəhər inzibati ərazi dairəsində şəhər. Şəhərin təməli 1752-ci ildə Qarabağ hökmdarı Pənahəli xan tərəfindən qoyulub və ilk çağlarda şəhəri Şuşa adı ilə yanaşı xanın şərəfinə Pənahabad adlandırırdılar.

Şuşada 17 məhəllə vardı: Seyidli, Culfalar, Quyuluq, Çuxur məhəllə, Dörd çinar, Dördlərqudu, HacıYusifli, Çöl qala, Qurdlar, Saatlı, Köçərli, Mamayı, Xoca Mərcanlı, Dəmirçilər, Hamamqabağı, Merdinli və Təzəməhəllə. Hərməhəllədə hamam, məscid və bulaq vardı. XVIII əsrdə Şuşa şəhəri Azərbaycanın ən mühüm şəhərlərindən birinə çevrilmişdi. Onun dövrəsində böyük və güclü sədd çəkilib, çoxsaylı sənətkar məhəllələri yaranıb. Şuşalı tacirlər İran şəhərləri və Moskva ilə ticarət əlaqələri saxlayır burada Pənahabadi adlanan gümüş sikkə zərb edilirdi. XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəllərində Şuşa Qafqazın musiqi mərkəzinə çevrilmişdi. Şuşanı "Kiçik Paris", "Qafqazın sənət məbədi", "Azərbaycan musiqisinin beşiyi" və "Zaqafqaziyanın konservatoriyası" adlandırırdılar. XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda, o cümlədən Şuşada musiqi sənəti, ilk növbədə xanəndə və sazəndələr ustad-şəyird zəminində inkişaf edirdisə, artıq XX əsrdən başlayaraq peşəkar musiqi təhsili daha geniş sahələri əhatə edərək, sistemləşdirilməyə və kütləviləşməyə doğru istiqamət götürmüşdü. O dövrdə Azərbaycanda bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovun böyük əməyi sayəsində peşəkar musiqi təhsilinin bünövrəsi qoyulur. Şəhərin ərazisi dağlıqdır. Ən yüksək zirvəsi Böyük Kirs dağıdır (2725 metr). Keçəldağ aşırımı da rayon ərazisindədir. Rayonda əsasən, Yura və Təbəşir çöküntüləri yayılmışdır. Müxtəlif növ tikinti materialları yataqları və mineral su bulaqları (Turşsu, Şırlan) var. Şəhərin kənarında dərin Daşaltı dərəsinin yaxınlığında yerləşən Cıdır düzü xüsusilə məşhurdur. Cıdır düzündən bir qədər aşağıda qırx pilləkən deyilən dik pilləli yol Daşaltı çayına aparır. 1992-ci ildə Şuşa şəhərindən cənubda dəniz səviyyəsindən 1365 m hündürlükdə yerləşən, uzunluğu 114 m, əhəng daşları Triton əsrinə aid olan "Xan mağarası" ermənilər tərəfindən dağıdılıb. Şəhərdə Şuşa vələsi və Qafqaz qaş səhləbi və ya Xarıbülbulə rast gəlmək olar. Şuşa şəhəri 1992-ci il may ayının 8-də erməni birləşmələri tərəfindən işğal edilmişdir. Şuşanın işğalı nəticəsində şəhərdə 195 nəfər Azərbaycan vətəndaşı xüsusi amansızlıqla qətlə yetirilmiş, 165 nəfər yaralanmış, onlardan 150 nəfəri əlil olmuş, 552 körpə valideynlərini itirmiş, 20 mindən artıq əhali isə doğma yuvasını tərk edərək məcburi köçkün vəziyyətinə

düşmüşdür. Əsir və girov götürülmüş 58 azərbaycanlının taleyi barədə bu günə qədər məlumat yoxdur.

Şuşanın işğalı nəticəsində azərbaycanlıların tarixi izlərini silmək məqsədilə vandallar 600 yaxın tarixi memarlıq abidəsini, o cümlədən Pənahəli xanın sarayını, Yuxarı Gövhər ağa məscidini, Aşağı Gövhər ağa məscidi, Xurşidbanu Natəvanın evini, Molla Pənah Vaqifin məqbərəsini yerlə-yeksan etmiş, 7 məktəbəqədər uşaq müəssisəsini, 22 ümumtəhsil məktəbini, mədəni-maarif, kənd təsərrüfatı texnikumlarını, orta ixtisas musiqi məktəbini, 8 mədəniyyət evinin, 22 klubu, 31 kitabxanını, 2 kinoteatrı, 8 muzeyi, o cümlədən Şuşa Tarix Muzeyi, Azərbaycan Xalça Muzeyinin filialı və xalq tətbiqi sənəti muzeyi, Qarabağ dövlət tarix muzeyi, turist bazasını, Qafqazda yeganə Şərqi musiqi alətləri fabrikinə dağıtılmış, buradakı nadir sənət incilərini talamış və məhv etmişlər. Şəhərin tarixi muzeyinin 5 minədək əşyası, Azərbaycan Xalçası və Xalq Tətbiqi Sənəti Dövlət muzeyi Şuşa filialı, Dövlət Qarabağ Tarixi muzeyinin 1000-dək əşyası, peşəkar Azərbaycan musiqisinin banisi, bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovun (300-dən çox əşya), müğənni Bülbülün (400-dək əşya), musiqiçi və rəssam Mir Möhsün Nəvvabın (100-dən çox əşya) xatirə muzeylərinin fondları qarət edilib. Şuşanın işğalından əvvəl şəhərinin ərazisi qədim abidələrlə zəngin idi. Ümumiyyətlə, şəhərdə 549 qədim bina, ümumi uzunluğu 1203 metr daş döşənmiş küçələr, 17 məhəllə bulağı, 17 məscid, 6 karvansara, 3 türbə, 2 mədrəsə, 2 qəsir və qala divarları mövcud idi. O cümlədən, 72 mühüm sənət və tarixi abidələri, dövlət xadimlərinin və başqa tanınmış şəxslərin evləri olmuşdu. Bu abidələrin çoxu XIX əsrdə yaşamış memar Kərbəlayı Səfixan Qarabaği tərəfindən tikilmiş və həmin dövrün ən məşhur nəqqası Kərbəlayı Səfərəli tərəfindən bəzədilmişdir. 1977-ci ildə Şuşa tarixi-memarlıq qoruğuna çevrilmişdi. Şuşa tarixi-memarlıq qoruğuna daxil olan abidələrindən Xan qızı Natəvanın evi, Qarabağ xan sarayı, Vaqif türbəsi, Mirzə Salah bəy Zöhrəbəyovun yaşayış evi, Şuşa kurqanı, Şuşa mağara düşərgəsi, Şuşa qalası və digərlərini qeyd etmək olar. Şəhərin tanınmış sakinlərdən şair Mirzə Rəhim Fəna, heykəltəraş Münəvvər Rzayeva, jurnalist Haşım bəy Vəzirov, Türkiyənin ilk qadın vəkili Sürəyya Ağaoğlu, futbol hakimi Eldar Əzimzadə, bəstəkar Süleyman Ələsgərov, dövlət xadimi İskəndər Əliyev, həkim Azad Əmirov, tarzən Məşədi Cəmil Əmirov, mühəndis Teymur bəy Aslanov, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı və Azərbaycanın Daxili İşlər Naziri Xəlil Məmmədov, Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Ramiz Qəmbərov, müğənni Sürəyya xanım Qacar, hərbiçi Azad bəy Vəzirov, dramaturq Süleyman Sani Axundov və digərlərini qeyd etmək olar. Şuşa 8 noyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edilmişdir.

İnternetdə:<https://az.wikipedia.org/wiki/Şuşa>

8 Noyabr – Bakı Metropoliteni İşçilərinin Peşə Bayramı Günü, (1932)

Noyabrın 8-i Bakı Metropoliteni İşçilərinin Peşə Bayramı Günü kimi qeyd olunur. Hələ 1932-ci ildə Bakı şəhərinin inkişafının Baş planının ilkin variantlarında yerüstü nəqliyyatın işini yüngülləşdirmək və şəhərin darısqal küçələrini tramvay, trolleybus və avtobus nəqliyyatından təmizləmək üçün ən sürətli və rahat nəqliyyat növünün – metropolitenin tikintisi qərara alınmışdı. Lakin bir qədər sonra başlanan 1941-1945-ci illər müharibəsi həmin niyyətin həyata keçməsinə mane oldu. Yalnız 1947-ci ildə, dağıdıcı müharibədən 2 il sonra hökumət layihə-axtarış işlərinin aparılmasının başlanması barədə qərar qəbul etdi. 1949-cu ildə metropolitenin tikinti bazasının yaradılmasına, 1954-ci ildə isə birinci xəttin texniki layihəsi təsdiq olunur və metropolitenin 12,1 kilometrlik xəttinin inşasına başlanır. Baş yolun xətləri dəniz sahilindən 500-700 metr aralı keçərək buxtaya paralel sürətdə uzanıb gedirdi. 1953-cü ildə tikinti işləri müvəqqəti dayandırılır və yalnız 1960-cı ildə bərpa olunur. Bu da Bakı Metropoliteninin istismara verilməsini xeyli gecikdirir. 1966-cı ildə Bakı Metropoliteni İdarəsi yaradılır. 1967-ci il noyabrın 6-da Bakı şəhərində metropolitenin 5 stansiyası fəaliyyət göstərirdi. 1967-ci il noyabrın 25-dən metropolitenin daimi istismarı və qatarların müntəzəm hərəkəti başlanır. Hazırda Bakı Metropoliteninin 23 stansiyası var – “Həzi Aslanov”, “Əhmədli”, “Xalqlar dostluğu”, “Neftçilər”, “Qara Qarayev”, “Koroğlu”, “Ulduz”, “Bakmil”, “N.Nərimanov”, “Gənclik”, “C.Cabbarlı”, “Xətai”, “28 may”, “Nizami”, “Emlər Akademiyası”, “İnşaatçılar”, “20 Yanvar”, “Memar Əcəmi”, “Sahil”, “İçərişəhər”, “Nəsimi”, “Azadlıq prospekti” və “Dərnəgül”. Bu stansiyalardan 14-ü ulu öndər Heydər Əliyevin Bakı metrosuna böyük diqqət və qayğısı sayəsində tikilərək istifadəyə verilmişdir. Ulu öndərin daxili və xarici siyasətini uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev də Metropolitenə daim diqqət və qayğı ilə yanaşır. Məhz dövlətimizin başçısının beş il öncə imzaladığı sərəncam əsasında 8 noyabr Bakı Metropoliteni İşçilərinin Peşə Bayramı Günü kimi təsdiq olunmuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

9 Noyabr – Dövlət Bayrağı Günü, (2009)

“Bayrağımız eşidilən səsimiz, duyulan nəfəsimizdir. Bizim bayrağımız qürur mənbəyimizdir. Azərbaycan Respublikası müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Azərbaycanın Dövlət Bayrağı milli suverenliyin simvolu kimi ölkəmizin bütün vətəndaşları üçün müqəddəs dövlətçilik rəmzlərindən birinə çevrilib. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı olan bu bayraq bizim azadlıq məfkurəsinə, milli - mənəvi dəyərlərə və ümumbəşəri ideallara sadiqliyimizi nümayiş etdirir”.

İlham

Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının

Prezidenti

Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı Azərbaycan dövlətinin suverenliyi rəmzidir. Bu gün Azərbaycan Respublikası üzərində dalğalanan müqəddəs Dövlət bayrağımız – milli bayrağımız ilk dəfə 1918-ci il noyabrın 9-da Bakıda, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Nazirlər Şurasının yerləşdiyi binada qəbul edilmişdir. Müstəqil Azərbaycanın dövlət bayrağındakı üç rəngin ifadə etdiyi və XX əsrin əvvəllərindəki milli istiqlal ideologiyamızın üç təməl prinsipini təşkil edən

“Türkçülük, islamçılıq və müasirlik” düsturunun müəllifi görkəmli Azərbaycan mütəfəkkiri Əli bəy Hüseynzadədir.

Azərbaycan Respublikasının dövlət bayrağından istifadə müstəqil Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 23-cü və 75-ci maddələri, “Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, eləcə də həmin Qanunla təsdiq edilmiş, “Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı haqqında Əsasnamə” əsasında tənzimlənir. Əsasnaməyə görə Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı eni və uzunluğu bərabər olan rəngli üç üfüqi zolaqdan ibarət, düzbucaqlı parça şəklindədir: üst zolaq mavi rəngdə, orta zolaq qırmızı rəngdə, aşağı zolaq yaşıl rəngdədir. Bayrağın hər iki üzündə qırmızı zolağın ortasında ağ rəngli aypara və səkkizguşəli ulduz təsviri vardır. Müstəqil Azərbaycanın dövlət bayrağındakı üç rəngin ifadə etdiyi və XX əsrin əvvəllərindəki milli istiqlal ideologiyamızın üç təməl prinsipini təşkil edən “Türkçülük, islamçılıq və müasirlik” düsturunun müəllifi görkəmli Azərbaycan mütəfəkkiri Əli bəy Hüseynzadədir.

2009-cu ilin noyabr ayında Dövlət Bayrağı Günü ilə bağlı Əmək Məcəlləsinin 105-ci maddəsinə salınan əlavəyə əsasən, 9 noyabr Azərbaycanda Dövlət Bayrağı Günü elan olunub.

İnternetdə: www.books.google.com

10 Noyabr – Zəfər Bayramı, (2020)

Noyabr ayı müstəqil Azərbaycanın müasir tarixində artıq zəfər, qələbə ayı kimi qalacaqdır. Xalqımızın işğal altında olan torpaqlarımızı düşmən tapdağından azad etmək uğrunda 27 sentyabr tarixində başladığı İkinci Qarabağ – Vətən Müharibəsi 10 noyabr tarixində Azərbaycanın qələbəsi, düşmənin kapitulyasiyası ilə sona çatdı. Prezident İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasında Zəfər Gününün təsis edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb. Sərəncamda deyilir: “XX əsrin 80-ci illərinin sonları-90-cı illərinin əvvəllərində Ermənistan Azərbaycanın tarixi torpaqlarına açıq formada ərazi iddiaları ilə çıxış etmiş və ölkəmizə qarşı hərbi təcavüzə başlamışdır. Həmin dövrdə Azərbaycanda hökm sürən hərəc-mərclikdən istifadə edən Ermənistan torpaqlarımızın 20%-ni işğal etmiş, Ermənistanın həyata keçirdiyi etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində 1 milyondan artıq azərbaycanlı öz doğma yurd-yuvasından didərgin düşmüşdür. Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzün nəticələrinin aradan qaldırılması və BMT Təhlükəsizlik Şurasının 822, 853, 874 və 884 sayılı qətnamələrinin həyata keçirilməsi üzrə 30 ilə yaxın davam edən danışıqlar prosesi Ermənistanın destruktiv mövqeyinə görə nəticə verməmişdir. 2019-cu ildən etibarən isə Ermənistan hərbi-siyasi rəhbərliyinin bir-birinin ardınca verdiyi təxribatçı bəyanatlar və atdığı addımlar danışıqlar prosesini məqsədyönlü şəkildə tamamilə pozmuşdur. Bununla Ermənistan bir daha özünün əsl məqsədinin mövcud status-kvonu möhkəmləndirməkdən və Azərbaycan ərazilərini ilhaq etməkdən ibarət olduğunu nümayiş etdirmişdir. Ermənistanın qəbul etdiyi təcavüzkar və hücum xarakterli milli təhlükəsizlik strategiyası və hərbi doktrina, işğal edilmiş ərazilərdə qeyri-qanuni məskunlaşdırma siyasətini genişləndirməsi, “yeni ərazilər uğrunda yeni müharibə” çağırışı, mülki şəxslərdən ibarət “könüllü dəstələri” yaratmaq qərarı, 2020-ci il iyulun 12-də Ermənistan – Azərbaycan dövlət sərhədinin Tovuz istiqamətində təxribat törətməsi, eyni zamanda bütövlükdə qoşunların təmas xəttində gərginliyi artırması, cəbhə xəttinə yaxın ərazilərdə qoşunlarını cəmləşdirməsi, böyük həcmdə silah-sursat toplaması Ermənistanın genişmiqyaslı hücumu hazırladığını göstərirdi. Azərbaycan dafələrlə bəyan etmişdi ki, Ermənistan qoşunlarının işğal olunmuş ərazilərdə qanunsuz mövcudluğu regionda sülh və təhlükəsizlik üçün əsas təhdiddir və hər zaman vəziyyətin gərginləşməsinə səbəb ola bilər. Ermənistanın təxribatına və növbəti hərbi təcavüzünə cavab olaraq,

Azərbaycan xalqı torpaqlarımızın işğaldan qurtarılması, Ermənistanın sülhə məcbur edilməsi, BMT Təhlükəsizlik Şurasının məlum qətnamələrinin tələblərinin yerinə yetirilməsi, məcburi köçkünlərin öz doğma torpaqlarına qayıtması və ədalətin bərpası üçün Vətən müharibəsinə başladı. Bu müqəddəs amal uğrunda bütün Azərbaycan xalqı səfərbər və həmrəy oldu. 44 gün sürən hərbi əməliyyatlar nəticəsində müzəffər Azərbaycan Ordusu Cəbrayıl, Füzuli, Zəngilan, Qubadlı şəhərlərini, Azərbaycan xalqının tarixində, mədəniyyətində və qəlbində xüsusi yeri olan, Qarabağın tacı sayılan Şuşa şəhərini, Zəngilan rayonunun Mincivan, Ağbənd, Bartaz qəsəbələrini, Xocavənd rayonunun Hadrut qəsəbəsini və bir çox kəndlərini, Tərtər rayonunun Suqovuşan kəndi, Xocalı və Laçın rayonlarının bir neçə kəndləri daxil olmaqla ümumilikdə 300-dən çox yaşayış məntəqəsini, həmçinin Ağdərə, Murovdağ və Zəngilan istiqamətlərində mühüm strateji yüksəklikləri işğaldan azad etdi. Rəşadətli Azərbaycan əsgər və zabidləri addım-addım irəliləyərək, Ermənistanın uzun illər ərzində qurduğu mühəndis-istehkam sistemlərini yarıb keçdilər, torpaqlarımız qəhrəman əsgər və zabidlərimizin, şəhidlərimizin qanı və canı bahasına azad edildi. Azərbaycanın hərbi sahədə qazandığı qələbələr, xüsusilə Şuşanın düşmən əsarətindən qurtarılması müharibənin taleyində həlledici rol oynadı, Ermənistanın öz məğlubiyyətini etiraf etməsi və kapitulyasiyası ilə nəticələndi, Ermənistanı Kəlbəcər, Ağdam və Laçın rayonlarını Azərbaycana qaytarmağa məcbur etdi. Azərbaycan xalqının əzmi və iradəsi, iqtisadi gücü, müasir ordu quruculuğu və xalq-iqtidar birliyi ölkəmizin qələbəsini təmin edən mühüm amillər oldu. Ulu əcdadlarımızın zəngin dövlətçilik və hərbi tarixindən ilhamlanan Azərbaycan xalqı daha bir şanlı qəhrəmanlıq salnaməsi yazaraq, özünün qalib xalq olduğunu bütün dünyaya sübut etdi və düşmən üzərində tarixi zəfər çaldı. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, xalqımızın qüdrətinin və milli qürurumuzun təntənəsinə çevrilən, dövlətimizin nüfuzu və gələcək inkişafı baxımından müstəsna əhəmiyyət kəsb edən bu misilsiz qələbənin əbədiləşdirilməsi məqsədilə qərara alıram:

1. Hər il noyabrın 10-u Azərbaycan Respublikasında Zəfər Günü kimi təntənəli şəkildə qeyd edilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin”.

Qeyd etdiyimiz kimi, noyabr ayı artıq müasir tariximizin parlaq zəfər səhifəsi kimi yaddaşlarımıza həkk olunub. Yaşasın müstəqil Azərbaycan!

İnternetdə:https://apa.az/az/daxili_siyaset/10-Noyabr-Azrbaycanda-Zefer-Gunu-kimi-tesis-olunub-617827

10 noyabr - Dünya Elm Günüdür, (2001)

Dünya Elm UNESCO-nun qərarı ilə təsis edilmişdir. 2001-ci ildə UNESCO-nun baş konfransının 31-ci sessiyası 10 noyabr gününü “Sülh və inkişaf naminə dünya elm günü” elan etmişdir. İlk dəfə 2002-ci il noyabrın 10-da keçirilən bayram həmin vaxtdan etibarən hər il bütün dünyada qeyd olunur. Məqsəd beynəlxalq və milli səviyyədə elmin rolunu yüksəltmək, eləcə də elmin nəticələrinin cəmiyyətin dinc və sabit inkişafına təsirini artırmaqdır. Davamlı cəmiyyətin yaradılmasında elm və alimlər mühüm rol oynayır, vətəndaşların elmi nailiyyətlər haqqında məlumatlandırılması və bu proseslərdə iştirakı isə vacib amillərdəndir. Dünya Elm Günü UNESCO-nun təşkilatçılığı ilə keçirilən elmi iclaslar, seminarlar, konfrans və festivallarla qeyd edilir və hər il müəyyən bir mövzuya həsr olunur. Bu gün dünyanın bir çox yerlərində olduğu kimi, Azərbaycanda da bu bayram böyük qürur hissi ilə keçirilir. Bu da səbəbsiz deyildir. Çünki Azərbaycan dünya elminə böyük töhfələr bəxş edən ölkələr sırasındadır. Ölkəmizdə elm, təhsil sahəsində əhəmiyyətli nailiyyətlər qazanılmışdır. Elm Günü “Sülh və inkişaf naminə” devizi altında keçirilir. Bu deviz elmi inkişaf, yeni nailiyyətlər və insanların dünyagörüşünün genişləndirilməsi istiqamətində elm adamlarının gördükləri işlərlə əhalini məlumatlandırmaq, cəmiyyətin dayanıqlılığını artırmaq məqsədi daşıyır.

Respublikamız və elmimiz üçün böyük əhəmiyyət daşıyan, elmi nailiyyətlərin təbliğində önəmli yer tutan bu günün qeyd edilməsində əsas məqsəd elmimizin bugünkü nailiyyətlərini geniş ictimaiyyətə tanıtmaq, müasir elmi bilikləri təbliğ etmək, gəncləri elmi fəaliyyətə cəlb etməklə elmi-tədqiqat işlərinə marağı artırmaq olub.

İnternetdə:https://azertag.az/xeber/10_noyabr___Dunya_Elm_Gunudur-192165

10 Noyabr – Ümumdünya Gənclər Günü, (1945)

“Azərbaycan gəncləri Azərbaycanın gələcəyidir. Qarşımızda duran vəzifələrdən biri də gəncliyi daha yaxşı hazırlamaqdan, tərbiyə etməkdən ibarətdir. Cəmiyyətin gələcək tərəqqisi bir çox cəhətdən indi gənclərimizə nəyi və necə öyrətməyimizdən asılı olacaqdır”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Bu günün qeyd olunması barədə qərar Ümumdünya Demokratik Gənclər Federasiyası tərəfindən 1945-ci ilin 29 oktyabr Londonda keçirilən konfransda qəbul edilib. Gənclər təşkilatlarının beynəlxalq birliyi özündə siyasi, milli mənsubiyyətindən asılı olmayaraq bir çox müxtəlif gənclər təşkilatını birləşdirir. Federasiya bütün dünyada sülh, gənclərin

hüquqları, xalqların müstəqilliyi, qabaqcıl gənclərin beynəlmiləl həmrəyliyi uğrunda mübarizə aparır. Bununla belə, müasir dövrdə gənclər bir sıra problemlərlə üzləşirlər. Gənclər Günü MDB məkanında və Şərqi Avropa ölkələri arasında ilk dəfə olaraq Azərbaycanda keçirilib. 1996-cı ildən sonra isə bu günü bütün MDB-də geniş şəkildə qeyd edirlər. Dünyadakı əmək qüvvəsinin dördü birini gənclərin təşkil etdiyi müasir dövrdə işsizlərin yarısı məhz onların payına düşür. Əmək bazarları gənclərin yaxşı perspektivli işlərlə təmin etməkdə böyük çətinlik çəkir. Hazırda dünyada 25 yaşa qədər olan 3 milyard insan var. Gənclərlə bağlı digər mühüm sənəd 2002-ci ilin 9 aprelində qəbul edilən “Gənclər siyasəti haqqında” qanundur. Bu qanun Azərbaycan Respublikasında gənclər siyasətinin məqsəd, prinsip və istiqamətlərini, təşkilati-hüquqi əsaslarını müəyyən edir, bu sahədə yaranan münasibətləri tənzimləyir. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin dediyi kimi, Azərbaycan gəncləri “Sağlam düşüncəli gənclərdir, vətənpərvər gənclərdir, xalqını, millətini sevən gənclərdir”. İnanırıq ki, bu gənclik böyük azərbaycanlı Heydər Əliyevin ideyalarını ölkəmizin başçısı İlham Əliyevin rəhbərliyi altında gerçəkləşdirəcək, inkişaf etdirəcək və daha işıqlı gələcəyə aparacaq.

İnternetdə: www.books.google.com

12 Noyabr – Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Günü, (1995)

“Bizim konstitusiyamız xalqın konstitusiyasıdır. Hər bir vətəndaşın konstitusiyasıdır. Məqsədimiz xalqımızın mənəviyyatını qorumaq və zənginləşdirməkdir”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Hazırkı Konstitusiyaya 12 noyabr 1995-ci ildə ümumxalq referendumu əsasında qəbul edilmişdir. Bu, Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi bərpa edildikdən sonra ilk Konstitusiyası idi. Konstitusiyaya (lat. constitutio – "quruluş") – ölkənin əsas sənədi, dövlətin ali hüquqi qüvvəyə malik hüquqi-normativ aktıdır, dövlətin siyasi, hüquqi və iqtisadi əsaslarını və vətəndaşın hüquqi statusunu müəyyən edir. Azərbaycanın dövlətinin birinci Konstitusiyası 1921-ci il mayın 19-da I Ümumazərbaycan Sovetlər Qurultayında qəbul edilib. Azərbaycan SSR Konstitusiyasının 1921-ci il SSRİ Konstitusiyasına uyğunlaşdırılmış yeni redaksiyası 1925-ci il martın 14-də IV Ümumazərbaycan Sovetlər Qurultayında qəbul edilib. Azərbaycan SSR-nin 1978-ci il aprelin 21-də qəbul edilmiş son Konstitusiyası SSRİ Konstitusiyasına uyğunlaşdırılmış olsa da müəyyən özünəməxsusluğa malik idi. Azərbaycan Respublikası müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra yeni Konstitusiyaya layihəsi üzərində ciddi iş başlandı. 1994-cü ildə Prezident Heydər Əliyev sədrliyi ilə Konstitusiyaya komissiyası fəaliyyətə başladı və layihə 1995-ci ildə ümumxalq müzakirəsinə verildi. 1995-ci il noyabrın 12-də ümumxalq referendumu ilə Azərbaycanın Respublikasının ilk Konstitusiyası qəbul olundu. Azərbaycanın yeni Konstitusiyası 5 bölmədən, 12 fəsildən və 158 maddədən ibarətdir. Konstitusiyaya ilk əlavə və dəyişiklik 24 avqust 2002-ci ildə, son əlavə və dəyişikliklər isə 18 mart 2009-cu ildə referendum yolu ilə edilib. 1996-cı il fevralın 6-da Prezident Heydər Əliyevin sərəncamı ilə 12 noyabr Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Günü elan edilmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

13 Noyabr – Ümumdünya Gözdən Əlillər Günü, (1745)

13 noyabr 1745-ci ildə anadan olmuş görkəmli fransız pedaqoqu Valentin Hayuinin şərəfinə bir çox Avropa ölkələri 13 noyabr tarixini Beynəlxalq Korlar Günü kimi qeyd etməklə, mövcud ictimaiyyətin, dövlət qurumlarının və vətəndaş cəmiyyətinin diqqətini görmə qüsurlu insanların problemlərinə və onların inteqrasiya məsələlərinə cəlb etmişlər. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı və Dünya Səhiyyə

Təşkilatının tövsiyəsi ilə 13 noyabr Ümumdünya Gözdən Əlillər Günü kimi qeyd edilir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının statistik göstəricilərinə əsasən dünya əhalisinin 160 milyonu gözdən əlildir. Azərbaycanda da, beynəlxalq təcrübədə olduğu kimi, aidiyyəti dövlət orqanları tərəfindən gözdən əlil insanların sosial müdafiəsinə, onların təhsil, səhiyyə, idman, məşğulluq, sosial adaptasiya, istirahət və bu kimi problemlərinə daha çox diqqət yetirilir. 5 dekabr 2014-cü ildə F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasında Gənc Ana və Uşaqların Maarifləndirilməsi İctimai Birliyi, Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin bilavasitə maliyyə və texniki dəstəyi və TİKA-nın Bakı Ofisinin əməkdaşlığı çərçivəsində görmə qabiliyyəti zəif və məhdud uşaqlar üçün Dil kursları və İnformasiya Mərkəzi açılmışdır. Son illər ölkəmizdə xüsusi qayğıya ehtiyacı olan insanlara dövlət tərəfindən daha çox diqqət artırılıb. Ölkə başçısının imzaladığı sərəncamlar bu təbəqədən olan insanların həyat şəraitinin yaxşılaşmasında və onların cəmiyyətə inteqrasiyasında əhəmiyyətli rol oynayır. Həmçinin bu insanları öz sıralarında birləşdirən, onların problemlərini işıqlandırıb, həllinə çalışan ictimai təşkilatların da fəaliyyətləri üçün geniş imkan yaranıb.

İnternetdə: www.books.google.com

14 Noyabr – Ümumdünya Diabet Günü, (1991)

world diabetes day

Bəşəriyyətin diqqətini şəkərli diabetlə bağlı problemlərə yönəltmək məqsədi ilə 1991-ci ildən Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST-in) və Beynəlxalq Diabet Federasiyasının (BDF-nin) tövsiyələrinə görə bu tarix Ümumdünya Diabet Günü kimi qeyd edilir. 2007-ci ildən isə 14 noyabr BMT günü elan edilərək bütün üzv dövlətlərdə xüsusi qeyd edilir. Dünya Diabet Günü'nün (DDG) emblemi olan mavi dairə şəkərli diabet ətrafında hamının birləşməsini simvolizə edir. Hər il müxtəlif şüar altında keçirilən ÜDG-nün dəyişilməz amalı belə səslənir: “Güc birlikdədir!”. Qeyd etmək lazımdır ki, şəkərli diabet xəstəliyini təhlükəli və problemləli edən onun müxtəlif yaş həddini əhatə etməsi, əhali arasında geniş yayılması, ağır fəsadların meydana gəlməsi, böyük maddi vəsait tələb etməsidir. Xəstəliyin xoş gedişatı üçün, yəni onun həyat tərzinə çevrilməsi üçün düzgün tibbi xidmətə, sosial-iqtisadi qayğıya, normal psixoloji duruma və bütün bunları tənzimləyə biləcək hüquqi bazaya ehtiyac var. Hazırda dünyada 371 milyon insanda şəkərli diabet diaqnozu qeyd olunur. Güman olunur ki, 50 %-i öz xəstəliyi haqqında məlumatsızdır. Azərbaycanda da bu xəstəlikdən əziyyət çəkənlərin sayı 182 min nəfərdən çoxdur. Bu xəstəliyin yayılma tempinə görə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) ŞD xəstəliyini qeyri-infeksiyon epidemiya kimi dəyərləndirir.

Azərbaycan dövləti bu xəstəlikdən əziyyət çəkən insanlara xüsusi diqqət ayırır. Belə ki, “Şəkərli diabet xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında” Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2004-cü il 12 fevral tarixli Fərmanına uyğun olaraq, Nazirlər Kabinetinin 2005-ci il 7 iyun tarixli 101 nömrəli qərarı ilə “2005-2009-cu illər üzrə “Şəkərli diabet üzrə Dövlət proqramı” təsdiq edilmişdir. Növbəti illər üzrə Nazirlər Kabinetinin 2010-ci il 26 noyabr tarixli 222 nömrəli qərarı ilə “2011-2015-ci illər üçün Şəkərli Diabet üzrə Tədbirlər Proqramı” təsdiq edilmişdir. Bu proqram çərçivəsində respublikada ilk dəfə olaraq bütün xəstələrə özünəməzarət vasitələri – qlükometrlər və test sistemlər pulsuz olaraq paylanmış və onların dərman təchizatı ilə bağlı uzun illər davam edən problem aradan qaldırılmışdır. Həmçinin görülən işlərin nəticəsi kimi şəkərli diabetdən ölüm göstəricisi hər 100 min nəfərə 21,7-dən 7,5-ə enmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

16 Noyabr – YUNESKO-nun Yaranması Günü, (1946)

16 noyabr BMT-nin humanitar sahə üzrə ixtisaslaşmış təşkilatı olan YUNESKO-nun təsis edildiyi gündür. Bu qurumun yaranması haqqında Nizamnamə 1945-ci il noyabrın 16-da Londonda imzalanmış, bir il sonra 1946-cı il noyabrın 4-də isə 20 üzv dövlətdən ibarət təşkilat rəsmi fəaliyyətə başlamışdır. Hazırda 195 dövlət YUNESKO-nun üzvüdür.

YUNESKO-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafında ən mühüm addım ümummilli lider Heydər Əliyevin 1993-cü ilin dekabrında Fransaya ilk rəsmi səfəri zamanı qurumun Parisdə yerləşən mənzil-qərargahında baş direktor Federiko Mayorla görüşü zamanı atılmışdır. Ulu öndər Heydər Əliyevin 21 fevral 1994-cü il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasının YUNESKO üzrə Milli Komissiyası yaradılmışdır. 2005-ci il sentyabrın 15-də isə Prezident İlham Əliyev Milli Komissiya ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında Sərəncam imzalamışdır. Azərbaycanla YUNESKO arasında hazırda sıx əlaqələr mövcuddur. Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın Azərbaycan-YUNESKO münasibətlərinin inkişafında və möhkəmlənməsində məxsusi xidmətləri vardır. Mehriban xanım Əliyevanın ciddi söyləri nəticəsində Azərbaycan muğamı YUNESKO tərəfindən bəşəriyyətin qeyri-maddi irsinin şah əsəri elan edilmiş, Qobustan Dövlət Tarixi Bədii Qoruğu ümumdünya irs siyahısına salınmış, İçərişəhər Qoruğu YUNESKO-nun təhlükədə olan ümumdünya irs siyahısından çıxarılmışdır. Aşıq sənəti və Novruz bayramı da YUNESKO-nun qeyri-maddi mədəni irs siyahısında özünə yer almışdır. Təsadüfi deyil ki, 2004-cü ilin sentyabrında Mehriban xanım Əliyeva ənənəvi musiqinin, ədəbiyyat və poeziyanın inkişafına verdiyi töhfələrə, musiqi təhsili və dünya mədəniyyətlərinin mübadiləsi sahəsindəki xidmətlərinə və YUNESKO-nun ideyalarına sadıqlığına görə bu təşkilatın xoşməramlı səfiri adına layiq görülmüşdür. Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə Azərbaycanın ənənəvi klassik musiqisini dünya miqyasında tanımaq məqsədilə Bakıda Beynəlxalq Muğam Mərkəzi tikilərək istifadəyə verilmişdir. 2009-cu ilin martında Azərbaycanda I Beynəlxalq Muğam Festivalı keçirilmişdir. YUNESKO-nun baş direktoru Koşiro Matsura bu münasibətlə ölkəmizə səfər etmişdir. Dünyada savadlılığın dəstəklənməsi üzrə YUNESKO-nun regional konfransları silsiləsindən 2008-ci ilin mayında baş tutan “Avropada subregional çərçivədə savadlılıq problemlərinə baxış: tərəfdaşlıq əlaqələrinin qurulması və innovativ yanaşmaların tətbiqinə dəstək” və digər tədbirlər bu mərəmə xidmət edir. Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətlərinin və əlamətdar hadisələrin yubileylərinin YUNESKO çərçivəsində qeyd edilməsi də bu qurumla əlaqələrin yüksək səviyyəsinin bariz göstəricisi sayıla bilər.

İnternetdə: www.books.google.com

16 Noyabr – Beynəlxalq Tolerantlıq Günü, (1995)

“Azərbaycan Qafqazın işıq saçan mayakıdır, tolerant ölkədir və onun nuru dünyanın hər bir tərəfinə yayılır, insanlığa yol göstərir”.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Beynəlxalq Tolerantlıq günü 1995-ci ildə YUNESKO-nun 50 illiyi münasibətilə təsis edilib. Məqsəd qurumun da nizamnaməsində qeyd olunduğu kimi, dünyada hamını bir-birinə dözümlülük nümayiş etdirərək mehriban qonşular kimi yaşamağa çağırışdır. Azərbaycan indi bütün dünyada həm də tolerantlıq örnəyi kimi tanınır. Ulu öndər Heydər Əliyevin ölkəmizdə tolerantlığın qorunub saxlanması istiqamətində həyata keçirdiyi tədbirlər Azərbaycanı müxtəlif milli və mədəni dəyərlərin qovuşma müstəvisinə çevirib. Azərbaycan indi dünyanın nadir ölkələrindəndir ki, burada bütün millətlər, bütün xalqlar, bütün dinlərin nümayəndələri bir ailə kimi yaşayır. Ölkəmizdə dini və milli dözümlülük, tolerantlıq yüksək səviyyədədir. Prezident İlham Əliyevin dindarlarla keçirdiyi görüşlər, Ramazan bayramlarında ənənəvi olaraq din xadimləri ilə iftar süfrələrində birgə iştirakı və bu mərasimlərə Azərbaycanda mövcud digər dini icmaların nümayəndələrinin də qatılması ölkədə tolerant düşüncənin artıq tam bərqərar olduğunu göstərir. Dövlətin gücünü əhalinin çoxmillətli olmasında, müxtəlif dinlərin, mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların birgə yaşayışında görən Azərbaycan prezidenti bütün dünyaya göstərir ki, tolerantlıq Azərbaycan xalqının ruhundadır. Xalqlararası və mədəniyyətlərarası dialoqu inkişaf etdirmək, ona dəstək vermək, bütün insanların gələcəyi naminə mədəniyyətlərin və dinlərin qarşılıqlı dialoquna nail olmaq bu gün də dövlət siyasətinin mühüm tərkib hissəsidir. Tolerantlıq insanlar və icmalar arasında qarşılıqlı hörmətin bünövrəsidir və ortaq dəyərlər ətrafında vahid qlobal cəmiyyətin qurulması üçün həyati əhəmiyyət kəsb edir. Bu bir məziyyət, mənəvi keyfiyyətdir, lakin, hər şeydən əvvəl, tolerantlıq bir əməldir – başqalarına əlini uzatmaq və mövcud fərqlilikləri maneə kimi deyil, dialoq və anlaşmaya dəvət kimi qəbul etməkdir. Bəli, tolerantlıq insanlar arasında körpülər salmaqla və ünsiyyət üçün yollar açmaqla bu çətinliklərin bir qisminə cavab verir. Tolerantlıq Birləşmiş Millətlər Təşkilatının məğzini təşkil edir. Tolerantlıq öz-özünə meydana gəlmir. O, öyrədilməli, yetişdirilməli və başqalarına ötürülməlidir. Vahid bəşəriyyət insan müxtəlifliyinin möhtəşəm zənginliklərinə qarşılıqlı hörmət əsasında birlikdə yaşamaq və birgə işləmək deməkdir.

İnternetdə: www.books.google.com

17 Noyabr – Milli Dirçəliş Günü, (1988)

“Dirçəliş oyanışdı, yenidən yaranmaq, dünyaya təzədən gəlməkdə. Sözün hər mənasında dirçəliş mübarizə aparmaq və özünü təsdiq etməkdə. Elə bizim xalqın da Milli Dirçəliş günü onun özünü təsdiqi idi. XX əsr xalqımızın yaddaşında dövlətçilik, müstəqillik, ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizə əsri kimi qalacaqdır!”

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

1988-ci ilin ilk günlərində Ermənistanın Azərbaycana qarşı açıq təcavüzü başlandı. SSRİ-nin o vaxtkı rəhbərliyinin buna biganə münasibətini görərmənilər planlı şəkildə Ermənistan hökumətinin tapşırığı və göstərişilə Ermənistanda yaşayan 200 mindən çox azərbaycanlıni öz ata-baba yurdlarından kütləvi surətdə qovdular. Elə həmin ilin fevral ayında Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində ixtişaşlar törətdilər. Onlar Azərbaycanın tarixi torpağı olan Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan qoparılib Ermənistana birləşdirməsi haqqında məsələ qaldırdılar. Belə bir vaxtda Azərbaycan xalqı ayağa qalxdı. Xalq öz etirazını sakit şəkildə rəhbərliyə bildirdi. İlk zamanlar Azərbaycan vətəndaşları Moskvaya, yerli hakimiyyət başçılarına inanırdılar. Onların şüarları, gəzdirdikləri portret və bayraqlarda bunu sübut edirdi. 1988-ci ilin noyabrın 17-də Bakının əsas meydanı sayılan Azadlıq meydanında Sovet dövlətinin xalqımıza qarşı apardığı antiazərbaycan siyasətinə etiraz əlaməti olaraq Azərbaycan ictimaiyyətinin uzunmüddətli mitinqi başlandı. O, vaxt bütün xalq bir yumruq kimi düyünlənmişdi. Bu, əsl xalq hərəkəti, milli azadlıq hərəkəti idi. Dekabrın əvvəllərində sovet qoşunları tərəfindən ümumxalq mitinqi dağıdıldı.

Azərbaycanda bu hadisələr milli azadlıq hərəkəti kimi qiymətləndirilir və Vətənzimin istiqlaliyyət qazanmasında əsas amil sayılır. “Milli dirçəliş” deyəndə buna yalnız siyasi aspektdən yanaşmaq olmaz, çünki milli dirçəliş yalnız ictimai baxımdan yox, həm də mədəni-mənəvi əxlaqi dəyərlərin xalqın özünün təməl prinsipləri üzərində inkişaf edən ənənələrinin təcəssümüdür, onun yaşadılmasıdır və onun yaşaması məhz Milli dirçəlişin təməlidir.

İnternetdə: www.books.google.com

19 Noyabr – Ümumdünya Fəlsəfə Günü, (2002)

Ümumdünya Fəlsəfə Günü YUNESKO-nun qərarına əsasən 2002-ci ildən başlayaraq noyabr ayının 3-cü cümə axşamı günü qeyd olunur. Ümumdünya Fəlsəfə Günü'nün yaranmasının əsas ideyası dünyada baş verən qlobal ictimai-mədəni dəyişiklikləri müzakirə etmək üçün platforma tapmaq, insanları fəlsəfi irsə yaxınlaşdırmaq, məişət təfəkkürünün aləmini yeni ideyalar üçün açmaq və bu gün cəmiyyət qarşısında duran çağırışlarla bağlı olan ictimai müzakirələri stimullaşdırmaqdan ibarətdir. Mütəfəkkirlərin çoxu qeyd edirdilər ki, fəlsəfənin məgzi təəccüblənməkdədir. Doğurdan da, fəlsəfə insan varlıqlarının özləri və yaşadıkları dünya ilə maraqlanmağa olan təbii istəkdən doğulur. Müdrikiyə olan sevgi qismində çıxış edərək, fəlsəfə bizi düşüncələr haqqında düşünmək, müxtəlif fundamental həqiqətləri dərinlən öyrənmək və şəxsi nəticələr çıxarmağı öyrədir. Əsrlər ərzində fəlsəfə müxtəlif konsepsiyalar və ideyalar əmələ gətirmiş və kritik, müstəqil və yaradıcı düşünməyin təməlini qoymuşdur.

Fəlsəfə Günü YUNESKO-nun 70-dən çox ölkəsində qeyd olunur. Hər il fərqli mövzulara həsr olunan bu gündə mütəfəkkirlərin, alimlərin, müəllimlərin, tələbə və şagirdlərin, mədəniyyət və təhsil nümayəndələrinin iştirakı ilə müxtəlif tədbirlər keçirilir: fəlsəfi diskussiyalar, “dəyirmi masalar”, konfranslar, seminarlar, sərgilər, təqdimatlar və s.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Noyabr – Ağdam şəhərinin işğaldan azad edildiyi gün, (2020)

Ağdam — Azərbaycan Respublikasının Ağdam şəhər inzibati ərazi dairəsində şəhər. 1988-ci ilin son aylarında Ermənistandan və daha sonra isə Dağlıq Qarabağdan qovulub çıxarılan on minlərlə azərbaycanlı məhz Ağdam rayonuna gətirilmişdi. 1993-cü il iyulun 4-də erməni qüvvələri artilleriya ilə Ağdamı bombalamış, şəhərin əksər hissəsini məhv etmişdilər və bunun nəticəsində, əsgərlər və mülki vətəndaşlar şəhərdən evakuasiya olundu. 23 iyul 1993-cü il tarixdə Ermənistan ordusu tərəfindən Ağdam şəhəri işğal olunub. Bununla belə Ağdam şəhərinin işğalına son qoyulur. 1994-cü il may ayının 12-dək davam edən hərbi təcavüz nəticəsində isə ermənilər Ağdam rayonu ərazisinin 846,7 kvadrat kilometrini, yəni ümumi ərazisinin 77,4 faizini işğal etməyə nail oldular. Ağdamın müdafiəsi uğrunda 5 ildən artıq gedən qanlı döyüşlərdə qismətinə 5897 şəhid, 3531 nəfər əlil, 1871 nəfər yetim uşaq düşdü. Minlərlə insan fiziki şikəstlik qazanmış, 126 min nəfərdən artıq ağdamlı öz doğma ev-eşiyindən didərgin düşmüşdü. 1828-ci ildə Ağdama şəhər statusu verilmişdir. Ağdamda qədim tarixə malik çoxlu memarlıq və incəsənət abidələri vardır. Onlardan XIX əsrdə tikilmiş türbə, Xanoğlu türbəsi, Pənah xanın türbəsi, Pənah xanın imarəti, iki sandıqabənzər abidə, XV əsrə aid Sərdabə və Hatəm Məlik qalasını qeyd etmək olar. Şəhərin tanınmış sakinlərdən dramaturq Məcid Şamxalov, pediatr Ədilə Namazova, Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Allahverdi Bağirov, yazıçı Ramiz Abbaslı, aktyor Murad bəy Muradov, tarzən Qurban Pirimov, xanəndə Nəzakət Teymurova, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı Əminə Cəfərova, film direktoru Rimma Abdullayeva, futbolçu Vüqar Nadirovu və digərlərini qeyd etmək olar. 20 noyabr 2020-ci il tarixində Dağlıq Qarabağ atəşkəs bəyanatının şərtlərinə əsasən Azərbaycan Silahlı Qüvvələri Ağdam şəhərinə daxil olur. Ağdam rayonu yenidən Azərbaycanın ən zəngin, mədəniyyətin, iqtisadiyyatın yüksək inkişaf etdiyi rayonlardan birinə çevriləcək. Noyabrın 23-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyeva Ağdam rayonuna getmişlər. Onlar Ağdam məscidini ziyarət etmişlər. Prezident Məkkədən gətirdiyi “Qurani-Kərim”i Ağdam məscidinə bağışlamışdır. Əslən Ağdamlı olan Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları

Nadir Əliyev

Rövşən Hüseynov

Canbulaq Rzayev

Faiq Ağayev

İnternetdə: <https://az.wikipedia.org/wiki/Ağdam>

20 Noyabr – Ümumdünya Uşaqlar Günü, (1956)

“Uşaqlar – bizim sabahkı hakimlərimizdir, bizim dünyagörüşümüzün, aməllərimizin tənqidçiləridir”.

M. Qorki

Ümumdünya Uşaqlar Günü (Ümumdünya Uşaq Hüquqları Günü) (ing. Universal Children's Day) – 1954-cü ildə BMT-nin Baş Assambleyası tərəfindən (№836, (IX) sayılı qətnamə) 1956-cı ildən bütün dövlətlərə uşaqlar şərəfinə keçirilməsi tövsiyə olunan bayramdır.

Baş Assambleya öz qətnaməsində qeyd edirdi ki, Ümumdünya Uşaqlar Günü'nün ümumi bayram kimi qeyd edilməsi millətlər arasında həmrəyliyin və əməkdaşlığın bərkidilməsinə xidmət edəcək. BMT tərəfindən 1959-cu ilin 20 noyabrında "Uşaq Hüquqları Bəyannaməsi", 1989-cu ildə isə "Uşaq Hüquqları Konvensiyası" qəbul etmişdir. Uşaq Hüquqları Konvensiyası (UHK) uşaqların insan hüquqlarını təsdiq edən ilk icbari hüquqa malik beynəlxalq konvensiyadır. 1989-cu ildən bu günədək BMT-yə və ya Cenevrə Konvensiyasına üzv olan ölkələrin sayını üstələyən 193 ölkə tərəfindən ratifikasiya edilmiş UHK, demək olar ki, bütün dünyada qəbul edilib.

1924-cü ildə ilk dəfə olaraq uşaqların hüquqlarını təmin edən bəyannamə qəbul edilmişdir. Bu bəyannamədə deyilirdi ki, "bəşəriyyət məcburdur ki, uşaqları ən yaxşı şeylərlə təmin etsin". Bu bəyannamənin qəbulu ilə bağlı ilk işlər Eglantyne Djebb tərəfindən görülmüşdür. Birinci Dünya müharibəsinin dəhşətlərinin şahidi olan Eglantyne Djebb müharibənin dəhşətlərindən sarsılaraq uşaqların xüsusi müdafiəyə ehtiyac duyduqlarını anlayıb. O, bacısı Doroti Bakstonun köməyi ilə 1919-cu ildə uşaqlara yardım, kömək göstərüb, onların müdafiəsini təmin etmək üçün Londonda "Uşaqlara Yardım Fondu"nun əsasını qoyub.

İnternetdə: www.books.google.com

20 Noyabr – Azərbaycan Fotoqraflar Birliyi (AFB) yaradılmışdır, (1998)

Azərbaycan Fotoqraflar Birliyi həvəskar və professional fotoqrafları bir araya gətirən, Azərbaycan Respublikasında fotoqrafiya sənətinin inkişafından, əldə edilən nailiyyətlərin qorunub saxlanması və ölkə daxilində və xaricdə təbliğindən ibarətdir.

Azərbaycan Fotoqraflar Birliyi (AFB) ictimai, yaradıcılıq, qeyri-kommersiya təşkilatı olub açıq cəmiyyət, könüllülük və özünüidarə prinsiplərinə əsaslanır. Birlik AR-nin konstitusiyasına və təşkilatın Nizamnaməsinə uyğun fəaliyyət göstərir. AFB 1998-ci il noyabrın 20-də Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyində 1073 nömrəli şəhadətnamə ilə qeydə alınmışdır. 1990-cı ilin əvvəlində SSRİ-nin dağıldığı vaxt işlək strukturlar fəaliyyətdən düşdü və tamamilə aydın bir zərurət yarandı ki, təcrübəli, həvəskar, peşəkar, bir sözlə, fotoqrafiyanı sevən hər kəsi birləşdirmək iqtidarında olan bir təşkilat qurmaq lazımdır. O zamanlar təşkilatlanmaqda Fransanın Nant şəhərində "Azərbaycan fotoqrafları" sərgisinin nümayişi bizim üçün ciddi və səfərbəredici amil rolunu oynadı. Sərgi 1995-ci ilin noyabrında baş tutdu, 24 fotoqrafın 105 əsəri göstərildi. Nümayişin uğuru gözlənilməyindən də artıq oldu, fotoqraflarımız yaradıcılarına, özlərinə qarşı böyük maraq hiss etdilər, ictimai rəy, bu gözəl peşəyə münasibət də kökündən dəyişdi. Fransa fotosərgisindən sonra düz 3 il mübahisə-müzakirələr oldu, nizamnamə yazıldı, müxtəlif maneələr dəf edildi, təşəbbüs qrupu yaradıldı ki, o da işi məntiqi sonluğa çatdırmağa bildi: birlik 1994-cü ildən faktiki olaraq işləsə də, hüquqi statusa malik deyildi, amma indi o rəsmi qeydiyyatda alındı.

AFB-nin əsas məqsəd və vəzifəsi milli foto sənətini inkişaf etdirmək, ölkədə və xaricdə onun nailiyyətlərini yaymaq, foto irsimizdən yaradıcılıqla bəhrələnilib onu qorumaqdır. AFB foto sənətimizin təbliği və inkişafı məqsədilə sərgilər, müsabiqələr, festivallar, ustad dərsləri və yaradıcılıq seminarları keçirir, Azərbaycan və xarici fotoqrafların iştirakı ilə konfranslar, simpoziumlar təşkil edir, həmçinin həvəskar fotoqraflar hərəkatlarına hər cür dəstək verir.

Bu gün AFB inkişafının yeni mərhələsinə qədəm qoyur. Həm təşkilati, həm də birliyin simasını formalaşdırmaq baxımından hələ çox işlər görülməlidir. Bütün maraqlı tərəflərdə münasibətlər qurulmalı, birlik üzvlərinin yaradıcılıq fəaliyyətləri üçün maddi zəmin və şərait yaradılmalıdır.

AFB-nin yaranmasından 10 il keçir. Yaradıcılıq birliyinin üzvləri bu zaman kəsiyində 100-dən artıq sərginin hazırlanması işində iştirak etmişlər. Sərgilərdən 30-u xaricdə baş tutmuşdur (AFB, Böyük Britaniya, Fransa, Türkiyə, Almaniya, Belçika, Ukrayna, Yunanıstan, Rusiya, Monqolustan, Özbəkistan, Qazaxıstan, Gürcüstan və s.). AFB-nin idarə heyətinin sədri Mirnaib Həsənoğludur.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Noyabr – Ümumdünya Televiziya Günü, (1999)

1999-cu ilin mart ayında Birləşmiş Millətlər Təşkilatının qəbul etdiyi qərara əsasən 21 noyabr Dünya Televiziya Günü kimi qeyd olunur. İstər dünyada, istərsə də ölkəmizdə aparılan araşdırmalar göstərir ki, uşaqların şəxsiyyətinin formalaşmasında, qazanılan uğurlarda televiziyanın rolu böyükdür. Bəli, televiziya xəbər, əyləncə və düşüncələri ifadə etmək üçün ən gözəl vasitədir.

İnternetdə: www.books.google.com

21 Noyabr – Ümumdünya Salamlaşma Günü, (1973)

Ümumdünya Salamlaşma Günü (World Hello Day) hər il noyabrın 21-də keçirilir. Onun əsas məqsədi sülhün qorunması üçün şəxsi ünsiyyətin vacibliyini geniş ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmaqdır. Çünki yalnız xeyirxah ünsiyyət vasitəsilə və güc tətbiq etmədən bütün münaqişələri həll etmək olar. Salamlaşma bayramını 1973-cü ildə, soyuq müharibənin ən qızgın dövründə, Misir və İsrail arasındakı münaqişəyə cavab olaraq iki amerikalı qardaş – Maykl və Brayen Makkomak düşünmüşlər. Salamlaşma günü beynəlxalq gərginliyin güclənməsinə etiraz kimi çox zəruri aksiyadır. “Sadə, lakin təsirli addım atmaq lazımdır” deyə düşünən qardaşlar dünyanın hər yerinə səmimi, mehriban salamlaşma məktubları göndərmişlər. Onlar dünyada sülhün qorunması və gərginliyin azaldılması üçün öz ideyalarını heç kimə məcburi qəbul etdirmirdilər. Makkomak qardaşları məktub ünvanladıkları şəxsdən, sadəcə, daha kimlərisə, heç olmasa on nəfəri salamlamağı xahiş edirdilər. Bu ideya 180-dən çox ölkədə dəstəklənmişdir. Həmin vaxtdan Ümumdünya Salamlaşma Günü həm müxtəlif yaşlı insanlar, həm də ayrı-ayrı peşə sahibləri, siyasi liderlər, sənaye maqnatları, məşhur kino və televiziya ulduzları qeyd edirlər. Müxtəlif xalqların müxtəlif salamlaşma ənənələri fərqli olsa da, xüsusən beynəlxalq görüşlərdə millətlərarası etiket mahiyyətə eynidir: görüş zamanı ənənəvi olaraq insanlar bir-birinə xeyir və sağlamlıq, rifah və uğur arzu edirlər. İnternetdə: www.books.google.com

22 Noyabr – Ədliyyə İşçiləri Günü, (2000)

22 noyabr 1918-ci ildə Azərbaycan Demokratik Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Əsasnaməsi təsis edilib. Prezident Heydər Əliyevin 11 noyabr 2000-ci il tarixli sərəncamı ilə 22 noyabr ədliyyə işçilərinin peşə bayramı günü kimi təsis edilib. Ədliyyə orqanları və məhkəmələrin fəaliyyəti ilə bağlı bir sıra qərarlar qəbul edilmiş, o cümlədən 1918-ci il noyabr ayının 14-də Azərbaycan Məhkəmə Palatasının Əsasnaməsi, noyabrın 22-də isə Ədliyyə Nazirliyinin Əsasnaməsi təsdiq edilmişdi. Hökumətin 1919-cu il 11 avqust tarixli qərarı ilə əvvəllər Daxili İşlər Nazirliyinin tərkibində olan həbsxanalar Ədliyyə Nazirliyinin tabeliyinə verilmişdi. ADR-in süqutundan sonra Ədliyyə Nazirliyi ləğv edilmiş, Xalq Ədliyyə Komissarlığı yaradılmışdı. Hazırda ədliyyə sahəsində dövlət siyasətini və idarəetməni həyata keçirən Ədliyyə Nazirliyi normativ hüquqi aktların hüquqi ekspertizasını, uçotunu və dövlət qeydiyyatını aparır; qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsində iştirak edir, o cümlədən qanun layihələri hazırlayır və normativ sənədlərin layihələri üzrə rəylər verir, hüquqi maarifləndirmə işi aparır; hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatını və dövlət reyestrini, mətbu nəşrlərin reyestrini aparır; notariat fəaliyyətinə rəhbərlik edir; vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatını həyata keçirir; dövlətlərarası övladlığa götürmə məsələlərini və sənədlərin leqallaşdırılmasını həyata keçirir; məhkəmə qərarlarının icrasının təmin olunmasını təşkil edir; məhkəmələrin fəaliyyətinin təşkilati təminatını, məhkəmə statistikasının aparılmasını təmin edir; qeyri-kommersiya hüquqi şəxslərə münasibətdə qrant müqavilələrinin (qərarlarının) qeydiyyatının aparılmasını həyata keçirir. Bunlarla yanaşı, Azərbaycanda aparılan bütün növ məhkəmə (qeyri-tibb) ekspertizaları Ədliyyə Nazirliyinin nəzdində fəaliyyət göstərən elmi-tədqiqat mərkəzi olan İnstitut tərəfindən həyata keçirilir. Azərbaycanda müşahidə olunan inkişaf meyilləri ədliyyə orqanlarının fəaliyyətində də öz əksini tapmışdır. Dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə həyata keçirilən dinamik inkişaf, genişmiqyaslı quruculuq işləri, xarici siyasətdə əldə olunan uğurlar Azərbaycanı regionda lider dövlətə çevirmişdir. Hazırda ədliyyə sahəsində dövlət siyasətini və idarəetməni həyata keçirən Ədliyyə Nazirliyi normativ hüquqi aktların hüquqi ekspertizasını, uçotunu və qeydiyyatını aparır. Bununla yanaşı, qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsində iştirak edir, o cümlədən qanun layihələri hazırlayır və normativ sənədlərə dair rəylər verir, hüquqi maarifləndirmə işi aparır. Ədliyyə Nazirliyinin genişmiqyaslı işi sayəsində ədliyyə strukturlarının, məhkəmələrin və istintaq sahələrinin bərpası təmin olunmuş, gərgin fəaliyyət nəticəsində məhkəmə aparatları tədricən bərpa edilmiş, binalar qaydaya salınmış, hüquq ədəbiyyatı kitabxanası yaradılmışdır. İnternetdə: www.books.google.com

24 Noyabr – Morj Günü, (2008)

2008-ci ildə Ümumdünya Vəhşi Təbiət Fondunun (WWF) və Dəniz Məməliləri üzrə Şuranın təşəbbüsü ilə Morj Günü təsis olunmuşdur. Bu heyvanlar – planetimizin şimal yarımkürəsində məskunlaşmış nəhəng kürəkayaqlılardır. Bu bayram təsadüfən noyabrın 24-ə salınmamışdır. Morjlar payızın son günlərində Çukot dənizinin arktik sahillərini tərk edirlər və qışlamaq üçün Bering boğazına gedirlər. Bu yerdəyişmə zamanı onlar xüsusilə zəif və müdafiəyə möhtac olurlar. Təbiəti qoruyanlar bu bayramı elan etməklə ictimaiyyətin diqqətini morjların problemlərinə cəlb etməyə çalışmışlar. Ən əsas problem ekoloji problemdir. İqlimin istiləşməyə doğru dəyişməsi Yer kürəsində buz örtüyünün azalmasına gətirib çıxarmışdır. Nəticədə morjlar buzdan quruya keçməyə və burada özlərinə yeni yataqlar yaratmağa məcbur olurlar. Bu heyvanların belə yataqlarda kütləvi toplanması gənc morjların tələf olmasına səbəb olur. Morjların ikinci problemi insanların onların ərazilərinə nüfuz etmələridir. Şimal Buzlu okeanın şelfindəki qiymətli karbohidrogen yataqlarının insanlar tərəfindən mənimsənilməsi, gəmilərin hərəkəti morjların məhvinə səbəb olur. Ümumdünya Vəhşi Təbiət Fondunun nümayəndələri insanları okeanın sakinlərinə qayğı ilə yanaşmağa, onların problemlərinə biganə qalmamağa çağırır.

İnternetdə: www.books.google.com

25 Noyabr – Kəlbəcər rayonunun işğaldan azad edildiyi gün, (2020)

Kəlbəcər rayonu — Azərbaycan Respublikasında inzibati-ərazi vahidi. İnzibati mərkəzi Kəlbəcər şəhəridir. Kəlbəcər 8 avqust 1930-cu ildə inzibati rayon statusu almışdır. 1993-cü ildə Ermənistan Respublikası Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

10 noyabr 2020-ci ildə imzalanan sülh müqaviləsinə əsasən 25

noyabrda Ermənistan Silahlı Birləşmələri Kəlbəcər rayonunu boşaldıb Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinə təhvil vermişdir. 15 noyabr 2020-ci il tarixində Kəlbəcər rayonu işğaldan azad edildi. Bəyanata əsasən 15 noyabr tarixində təhvil verilməsi qərarlaşdırılsa da Ermənistan tərəfinin Rusiya vasitəsilə Azərbaycandan xahişi ilə bu müddət 25 noyabr tarixinə qədər uzadılmışdır. Buna səbəb olaraq isə ərazi relyefinin mürəkkəb olması, ərazinin böyüklüyü və humanizm göstərilmişdir. Məğlubiyyətlə barışa bilməyən erməni əhalisi bölgədə Azərbaycana qarşı ekoloji terror fəaliyyətləri həyata keçirmişdir. Ərazini tərk edən ermənilər evləri ilə yanaşı meşələri də yandırmışdır. Nəhayət 25 noyabr 2020-ci il tarixində noyabr ayının 10-da imzalanmış üçtərəfli Bəyanata əsasən Kəlbəcər rayonu işğaldan azad edilmiş, Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri rayona daxil olmuş və nəzarəti ələ almışdır. Kəlbəcər ən qədim insan məskənlərindən biridir. Bu ərazidə ibtidai insanın təşəkkül tapması və formalaşması dördüncü geoloji dövrlə bağlıdır. Bu dövr isə 4 milyon ildən artıq bir tarix deməkdir. Kəlbəcərdəki mağara düşərgələrində aparılmış arxeoloji tədqiqatlar sübut edir ki, ibtidai insan icmasının ilk əmək alətləri həm də bu yerlərdə yaradılıb. Kəlbəcər ərazisində 30 min ildən çox tarixi olan qədim yaşayış məskənləri, 6 min il yaşı olan qaya təsvirləri, çöp şəkilli qədim türk əlifbası nümunələri aşkar edilib. Buradakı daş abidələr Şimali Azərbaycanda erkən dövr türklüyün, atəşpərəstliyin, xristianlığın, VII əsrdən isə İslamın yayıldığı dövrlərdə yaradılıb. Kəlbəcər Azərbaycanın ən yüksək dağ rayonudur. Ən hündür zirvələri Camışdağ dağındakı zirvə (3724 m) və Dəlidağdır (3616 m). Ərazinin çox hissəsi meşəlikdir. Kəlbəcər qərbdə Ermənistan Respublikası, şimalda Daşkəsən, Göy-Göl, Goranboy, şimali-şərqdə Tərtər, şərqdə Ağdam, Xocalı, cənubda Laçın rayonları ilə həmsərhəddir. Kəlbəcər rayonu faydalı qazıntılarla, o cümlədən qızıl, xrom yataqları ilə zəngindir. Sənaye əhəmiyyəti olan civə ehtiyatları Kəlbəcər rayonundakı Şorbulaq və Ağyataqda yerləşir. Alagöllər, Qaragöl, Zalxa gölü və s. gölləri var. Rayonda əsasən çimli dağ-çəmən və qonur dağ-meşə torpaqları yayılmışdır. Meşələrin ümumi sahəsi 30 min hektara yaxındır. 1993-cü il mart ayının 23-dən aprel ayının 3-dək 10 sutkadan çox gedən gərgin döyüşlərdə 701 sayılı hərbi hissə, Kəlbəcər könüllüləri və helikopterçilər özlərindən 15 qat üstün olan düşmən qüvvələri ilə mühasirə şəraitində vuruşaraq 450 nəfərdən çox döyüşçü itki vermiş və mühasirədə olan 60 min Kəlbəcərlinin təxliyyəsinə nail olmuşdu. Döyüşdə həlak olmuş qəhrəmanlarımız Kəlbəcər torpağında yatır.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Kəlbəcər_rayonu

26 Noyabr – Azərbaycan Kəlağayısı Günü, (2014)

26 noyabr Azərbaycan kəlağayısı Günü bütün dünyada beynəlxalq səviyyədə qeyd olunur. 2014-cü il noyabrın 26-da Azərbaycan kəlağayı sənəti UNESCO-nun Qeyri-Maddi Mədəni İrs üzrə Hökumətlərarası Komitəsinin keçirilən iclasında “Kəlağayı simvolizmi və ənənəvi sənəti” adı ilə UNESCO-nun “Bəşəriyyətin qeyri-maddi mədəni irs üzrə representativ siyahısı”na daxil edilmişdir.

Kəlağayı faylına birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti Mehriban Əliyevanın dəstəyi ilə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi hazırlayıb. Heydər Əliyev Fondu, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi və ölkəmizin UNESCO yanında Daimi Nümayəndəliyi, UNESCO üzrə Milli Komissiyanın birgə həyata keçirdiyi çoxşaxəli fəaliyyət nəticəsində Komitə kəlağayı sənətinin Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlər sistemində və adət-ənənələrimizdə ən mühüm mədəniyyət nümunəsi olduğunu beynəlxalq səviyyədə təsdiq etmiş olub.

Hazırda Kəlağayından başqa, Muğam ifaçılıq sənəti, Azərbaycan aşığı sənəti, Novruz Bayramı, Azərbaycan xalçası, Tar ifaçılıq sənəti UNESCO-nun Qeyri-maddi Mədəni İrs üzrə Representativ siyahısına, Çövkən-Qarabağ atüstü oyun ənənəsi isə UNESCO-nun Təcili Qorunmaya Ehtiyacı olan Qeyri-maddi Mədəni İrs Siyahısında yer alır.

İnternetdə: www.books.google.com

26 Noyabr – Ümumdünya İnformasiya Günü, (1994)

Hər il 26 noyabr tarixinin məhz bu ad altında qeyd edilməsi təşəbbüsü Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqtisadi və Sosial Şurasında məşvərətçi statusa malik olan Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyası və Ümumdünya İnformasioloji Parlamenti tərəfindən irəli sürülüb. Əlamətdar günün beynəlxalq təqvimə salınması ilə bağlı qərar 26 noyabr 1992-ci ildə Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının təşəbbüsü ilə keçirilən I Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Forumunda verilib.

Ümumdünya İnformasiya Günü'nün 26 noyabr tarixində qeyd olunmasına dair qərar isə rəsmi olaraq YUNESKO tərəfindən 1994-cü ildə qeydiyyata alınıb. Ümumdünya İnformasiya Günü'nün əsas məqsədi bu sahədə olan başlıca problemlərə və məsələlərə mütəxəssislərin diqqətini yönəltməkdir.

İnternetdə: www.books.google.com

30 Noyabr – Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü, (1988)

Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü'nün qeyd olunmasının məqsədi kompüterdə saxlanılan informasiyanın təhlükəsizliyinin təmini, bu sahədə mövcud olan müxtəlif problemlərin həllinin önəmliyini istifadəçilərin, proqram vasitələri istehsalçıların, o cümlədən ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmaqdır. 1988-ci il noyabr ayının 30-da “Morris soxulcanı” adlanan ilk kompüter virusu elmi-tədqiqat institutları, hərbi idarələr, hətta Pentaqon da daxil olmaqla, ARPANET-in minlərlə qovşağının fəaliyyətini iflic vəziyyətinə saldı. İlk kompüter virusunun vurduğu ziyan isə təxminən 100 milyon dollar dəyərində qiymətləndirilirdi. Bu hadisə bəşəriyyətin kompüter təhlükəsizliyi haqqında təsəvvürlərini dəyişdi. Məhz həmin vaxtda mütəxəssislər informasiya təhlükəsizliyinin təmini məsələlərinə kompleks yanaşmanın zəruriliyi haqqında ciddi düşünməyə başladılar. Müəllifinin adı ilə adlandırılan bu virusun yaradıcısı – Robert Morris proqramın kodunun məxfi saxlanılmasına nail olduğu üçün onun bu işdə əli olduğunu çətin ki, kimsə sübut edə bilərdi. Onun məqsədi isə sırf tədqiqat xarakteri daşıyırdı. Onun atası Milli Təhlükəsizlik Agentliyinin kompüter üzrə eksperti isə hesab edirdi ki, oğlu tutduğu əməlini etiraf etməlidir. R.Morrisi 5 ilədək azadlıqdan məhrum etmə cəzası gözləyirdi. Lakin məhkəmə Kornell Universitetinin “Hesablama texnikası” fakültəsinin aspirantına güzəşt edərək, “alim”ə üç il şərti cəza kəsdi. Həmin ildə Kompüter Avadanlığı üzrə Amerika Assosiasiyası 30 noyabr tarixini Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü (Computer Security Day) elan etmişdir.

İnternetdə: www.books.google.com

30 Noyabr – Ümumdünya Ev Heyvanları Günü, (1931)

Hər il noyabrın 30-u bir çox ölkələrdə Ümumdünya Ev Heyvanları Günü (World Day Pets) qeyd olunur. Bu günün təsis olunması ideyası Təbiətin qorunması hərəkatı tərəfdarlarının 1931-ci ildə Florensiyada (İtaliya) keçirilən Beynəlxalq konqresində səsələnmişdir. Həmin vaxtdan bu bayram dünyanın bir çox ölkələrində qeyd olunur və insanlar tərəfindən ev heyvanlarına çevrilən “balaca dostlarımıza” görə bütün bəşəriyyətin cavabdeh olduğunu xatırladır. Təsadüfi deyil ki, bu günün devizi Antuan de Sent Ekzüperinin məşhur əsərinin qəhrəmanı Balaca Şahzadənin bütün insanlara ünvanlanmış sözləridir: “Sən əhliləşdirdiklərin üçün hər zaman cavabdehsən”.

Bu günlə əlaqədar keçirilən tədbirlər çox rəngarəng və müxtəlifdir və hər bir ölkədə fərqli şəkildə düzənlənir. Bu günün hansı şəkildə qeyd edilməsindən asılı olmayaraq, əsas məqsəd insanları ev heyvanlarının problemlərinə biganə qalmamağa çağırmaqdır.

İnternetdə: www.books.google.com

Bu tarixi unutmayaq

20 Noyabr – Qarakənd faciəsi, (1991)

Qarakənd faciəsi və ya 20 noyabr faciəsi Xocavənd rayonunun Qarakənd yaxınlığında, Ağdam rayonunun Mərzili kəndi ərazisində erməni hərbişdirilmiş dəstələri tərəfindən vurulan Azərbaycan hərbi helikopter hadisəsidir. Hesablamalara görə, Qarakənd üzərində üç yüz metr yüksəklikdə uçan Mİ-8 N72 helikopteri 1991-ci il noyabrın 20-də, saat 14:42 dəqiqədə vurulub. Həlak olanlar arasında Azərbaycan Respublikasının Dövlət katibi Tofiq İsmayılov, baş prokuror İsmət Qayıbov, dövlət müşaviri, sabiq daxili işlər naziri Məhəmməd Əsədov, millət vəkilləri Vaqif Cəfərov və Vəli Məmmədov, baş nazirin müavini Zülfü Hacıyev, Prezident Aparatının şöbə müdiri, jurnalist Osman Mirzəyev, Qazaxıstan Respublikası daxili işlər nazirinin müavini Sanlal Serikov, Azərbaycan Dövlət Televiziyasının jurnalisti Alı Mustafayev və başqaları var idi. Ümumilikdə qəza nəticəsində 22 nəfər həlak olmuşdur.

İnternetdə: www.books.google.com

Yubilyar yazıçı və şairlər
2 Noyabr - Şair Emil Azərin (Mehdiyev) anadan olmasının 85 illiyi,
(1937-1991)

Emil Azər (Mehdiyev) Azərbaycanın Naxçıvan şəhərində qulluqçu ailəsində doğulmuşdur. 1950-ci ildən ailəliklə Bakıda yaşamışdır. Burada 116 sayılı məktəbi, sonra isə ADU-nun filologiya fakültəsini bitirmişdir. Ədəbi fəaliyyətə “Ordubad işçisi” qəzetində (1949-cu il iyun) çap etdirdiyi “Dahi rus sənətkarına” adlı şeir ilə başlamışdır. Həmin şeir A.S. Puşkinə həsr olunmuşdur. 1974-cü il aprelin 15-dən Bakı şəhər Oktyabr rayonu Korlar Cəmiyyətinin mədəniyyət evində metodist işləmişdir.

Emil Azər 1991-ci il fevralın 21-də Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: “Gənclik” (1961), “Dörd qardaşım var” (1966), “Köçəri quşlar” (1971), “Əkizlər” (1974), “Damcılar” (1978), “Görmək istəyirəm” (1982), “Çörək ağacı” (1986), “Ana laylası”(1987) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

5 Noyabr - Ədəbiyyatşünas Vilayət Quliyevin anadan olmasının 70 illiyi, (1952)

Vilayət Quliyev Ağcabədi rayonunun Ağcabədi qəsəbəsində, fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. Beyləqan rayonundakı K.Əsədov adına Şahsevən orta məktəbini bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1970-1975). Üç il orta məktəblərdə Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi işləmiş, Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun aspirantı olmuşdur (1978-1981). "Müasir Azərbaycan nəsrində üslub müxtəlifliyi" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir (1982). Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda kiçik elmi işçi (1981-1985), böyük elmi işçi (1985-1987), elmi işlər üzrə müdir müavini, aparıcı elmi işçi (1987-1994), Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri (1999-2004) vəzifələrində işləmişdir. Hazırda Azərbaycanın Macarıstanda fəvqəladə və səlahiyyətli səfiridir (2004). "Vətən" cəmiyyəti" idarə heyətinin, "Ulduz" jurnalı və "Elm" qəzeti redaksiya heyətlərinin üzvüdür. "Millət" qəzetinin baş redaktoru olmuşdur (1992). "Azərbaycan filoloji fikri və rus ədəbi ictimai mühiti (XIX əsrin birinci yarısında)" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir (1990). İctimai-siyasi həyatda fəal çalışmışdır. Azərbaycan Milli İstiqlal Partiyası təşkilat komitəsinin üzvü və siyasi şuranın üzvü (1992-1993) olmuşdur. Həmin dövrdə Türkiyənin Ərzurum şəhərindəki Atatürk Universitetində mühazirələr oxumuşdur. Demokratik İstiqlal Partiyasının birinci katibi seçilmişdir (1994-cü ildən). "Azərbaycan Demokratik Respublikası" kitabını tərtib edib müqəddimə və şərhlərlə nəşr etdirmişdir (1992). Hacı Zeynalabdin adına Azərbaycan Milli mükafatına layiq görülmüşdür (1994).

Azərbaycanın dövrü mətbuatında 1978-ci ildən çıxış edir. Onun elmi məqalə və rəyləri müxtəlif şəhərlərin (Kazan, Alma-Ata və s.) qəzet və jurnallarında çap olunmuşdur. "Fikrin karvanı", "Ədəbi proses", "Azərbaycan-Avropa ədəbi əlaqələri" və s. kollektiv əsərlərin əsas müəlliflərindəndir. Rus, türk, ərəb, ingilis və fars dillərini bilir.

Kitabları: "Mirzə Kazımbəy" (1987), "Özümüz və sözümüz" (1993), "Ağaoğlular" (1997), "Tarixdə iz qoyan şəxsiyyətlər"(2000), "Açıq sözün hikməti" (2001), "Böyük əkinçi:Həsənbəy Zərdabi", "Tariximiz-taleyimiz" (2002) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**7 Noyabr - Yazıçı, publisist Zaman Novruzun anadan olmasının 90 illiyi,
(1932)**

Zaman Nəzərəli oğlu Novruzov (Zaman Novruz) Azərbaycanda Kürdəmir rayonunun Axtacı kəndində anadan olmuşdur. Sabirabad şəhər orta məktəbini bitirmişdir (1958). Azərbaycan Dövlət Neft-Kimya İnstitutunun sənaye iqtisadiyyatı fakültəsində (1958-1963) və Azərbaycan Dövlət Universitetinin hüquq fakültəsinin axşam şöbəsində təhsil almışdır (1963-1969).

Ədəbi-bədii yaradıcılığa 60-cı illərdən başlamışdır. Dövri mətbuatda 500-dən artıq elmi, elmi-kütləvi məqalələri, publisistik yazıları, hekayə və təmsilləri dərc edilmişdir. “Azərbaycan kurortları” (1965), “Azərbaycanın canlı sərvətləri və onun mühafizəsi” (1983), “Təbiət səhvləri bağışlamır” (1988), “Xəzərin qiymətli sərvəti” (1984), “Təbiət qisas alarsa” (1990), “Foto çəkməyi necə öyrənməli” (1965), “Bədii fotoqrafiya” (1966), “Məktəbdə foto dərnəyi” (1967) kitabları kütləvi tirajla buraxılmışdır. Əsərləri türk, rus, və ingilis dillərində nəfis tərtibatla çap olunmuşdur. “Azərbaycanın ov ensiklopediyası” irihəcmli kitabını tamamlamışdır. “Əmək veteranı” (1987) və bir sıra digər medallarla təltif olunmuşdur. Zaman Novruzov 2004-cü ildə vəfat etmişdir.

Kitabları: “Göy göl” (1969), “Sehrli rənglər” (1971), “İnsan izləri” (1982), “Ovçu çirağı ilə” (1986), “Ovçu insaf elə” (1991), “Canavarın yuxusu” (1992), “Boz qurda vəsiyyəət” (1992), “Oran, Qutan və Xosunun lətifələri” (1993), “Xoşunun 207 lətifəsi” (1995), “Bəxt aynası” (2000) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

11 Noyabr - Şair, dramaturq Mirmehdi Seyidzadənin anadan olmasının 115 illiyi, (1907-1976)

Azərbaycan şairi, dramaturq Mirmehdi Həsənoğlu Seyidzadə 1907-ci il noyabr ayının 11-də Türkmənistanın Aşqabad şəhərində, dənizçi ailəsində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini İranda Məşhəd şəhərində almışdır. 1920-ci ildə ailəliklə Bakıya köçmüş, burada 1921-1925-ci illərdə Pedaqoji texnikumda təhsil almışdır. Ədəbi yaradıcılığa 1925-ci ildə "Şərq qadını" jurnalında çap etdirdiyi "Kənd qızı" adlı ilk şeirilə başlamışdır. 1926-1930-cu illərdə Qubadlı və Şəmkir rayon komsomol komitələrində bir il işlədikdən sonra Bakıda kitabxana müdiri olmuşdur. 1930-1932-ci illərdə isə Maarif işçiləri kitabxanasına rəhbərlik etmişdir. Mirmehdi Seyidzadənin 1932-ci ildə ayrıca kitabca şəklində nəşr edilən və mükafata layiq görülən "Şanlı gün" poeması məktəblilər üçün sevimli əsər olmuşdur. Sonra Bakıda onun bir sıra başqa kitabları, o cümlədən "Balaca təyyarəçi", "Ceyran", "Neft haqqında", "Kim güclüdür", "And" kitabları çıxmışdır. O, müasir mövzuda uşaq şeirləri və nəğmələri, "Keçəl Səməd" mənzum nağılını yazmışdır. Onun "Nərgiz", "Ayaz", "Qızılquş", "Elsevər" və sairə mənzum pyesləri tamaşaya qoyulmuş, bir neçə şeirlərinə isə mahnılar bəstələnmişdir. Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun qiyabi şöbəsində təhsil almış yazıçı 1932-1939-cu illərdə "Azərnəşr"də redaktor, şöbə müdiri işləmişdir. 1938-1939-cu illərdə yenidən təşkil olunmuş "Uşaqgəncəşr" də bədii ədəbiyyat şöbəsinə rəhbərlik etmişdir. Yazıcının Ömər Xəyyam, A.S. Puşkin, Jukovski, Krılov və başqa şairlərdən tərcümələri indi də oxucular tərəfindən sevilə-sevilə oxunur. "Şərəf nişanı" ordeni və medallarla təltif edilmiş, 1958-ci ildə Əməkdar incəsənət xadimi adına layiq görülmüşdür.

Mirmehdi Həsənoğlu Seyidzadə 1976-cı il avqust ayının 30- da vəfat etmişdir.

Kitabları: "Keçəl Səməd"(1929), "Qorxmaz" (1945), "Bağçamız" (1953), "Yeni il hədiyyəsi" (1954), "Sirli çeşmə" (1962), "Ulduzlar səpələnir" (1963), "Həyat eşqi" (1968), "Nərgiz" (1970), "Qəzəllər" (1970), "Təmsillər"(1972), "Yadigar (mənzum nağıl) (1973), "Qəzəllər" (1975), "Gümüşü qar" (1976), Xatırlayarsan mənə" (1978), "Bahar duyğuları"(1979), "Ağacların şikayəti" (1987) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**17 Noyabr - Yazıçı, publisist Əli İldırımoğlu'nun anadan olmasının
95 illiyi, (1927)**

Əli İldırımoğlu (Məmişov) Qubadlı rayonunun Əliquluuşağı kəndində, rəncbər ailəsində anadan olmuşdur. 1941-1946-cı ilə qədər rayonun Xıdırlı, Novlu, Xəndək ibtidai, Teymurmüskanlı yeddiillik məktəblərində müəllim işləmişdir. Yüzlərlə oçerk, felyeton, hekayə və povestlərdən ibarət olan "Yazım-yazmayım", "Mayaklar", "Telepat", "Çinarlı", "Dərd", "Silinməz izlər" kitablarının, "Həmin adam", "Közərən sətirlər". "Mənim rəncbər atam", iki hissədən ibarət olan "Zorən jurnalist", "Aqibət". "Qarlı gecələr", "Daş yağan gün" romanlarının müəllifidir. "Zorən jurnalist" romanının birinci hissəsi ("Eşq, qələm və qovğa" adı altında), "Mənim rəncbər atam", "Aqibət" romanları türk dilinə, "Aqibət" romanı rumın dilinə tərcümə edilib böyük tirajla nəşr olunmuşdur. "Mənim rəncbər atam" romanı İranda ərəb əlifbası ilə nəşr olunmuşdur. 2007-ci ildə onun seçilmiş əsərləri çapdan çıxmışdır. 1941-45-ci illərdə arxa cəbhədə göstərdiyi "Rəşadətli əməyə görə" medalı ilə, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2007-ci il 16 noyabr tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan ədəbiyyatı və jurnalistikasının inkişafındakı xidmətlərinə görə "Şöhrət" ordeni ilə təltif olunmuşdur. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. 1988-ci ildə Respublikanın "Əməkdar jurnalisti" adına layiq görülüb. "Qızıl qələm", "Ali Araz", "Ustad jurnalist", Ə.Haqverdiyev adına mükafatların laureatıdır. Türk ədəbiyyatının inkişafında göstərdiyi xidmətlərə görə "Türk Ədəbiyyatına Xidmət" beynəlxalq mükafatına layiq görülmüşdür.

Kitabları: "Mayaklar" (1974), "Həmin adam" (1987), "Dərd"(1993), "Telepat" (1994), "Zorən jurnalist" (1995), "Silinməz izlər" (1997), "Közərən sətirlər" (1999), "Qarlı gecələr" (2004), "Aqibət" (2007), "Daş yağan gün" (2010) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

19 Noyabr - Şair Aslan Kəmərli'nin anadan olmasının 80 illiyi, (1942-1994)

Aslan Kəmərli (Mustafazadə Aslan Mustafa oğlu) Qazax rayonunun Kəmərli kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirib (1949-1959), sonra kolxozda çalışmışdır (1959-1960). Bakı Rabitə Texnikumunda təhsilini davam etdirmişdir (1960-1963). Ordu sıralarında xidmət etmişdir (1963-1966). Əmək fəaliyyətinə "Neft daşları" qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi kimi başlamış, sonra redaktor işləmişdir (1968-1971), "Azərbaycan gəncləri" qəzeti redaksiyasının xüsusi müxbiri olmuşdur (1971-1977). M.Qorki adına Moskva Ədəbiyyat İnstitutunun poeziya şöbəsini bitirmişdir (1971-1976). "Pioner" jurnalı redaksiyasında məsul katib (1977-1991), "Azərbaycan" qəzetində müxbir, sonra Gəncə-Qazax zonası üzrə xüsusi müxbir olmuşdur (1992-ci ildən). "Qazax" Xeyriyyə Cəmiyyətinin yaradıcılarından biri və ilk sədri olmuşdur. (1992-ci ildən).

Ədəbi yaradıcılığa "Xala bənzər", "Dənizdə şəhər" adlı ilk mətbu şeirləri ilə başlamışdır. Həmin lirik şeirləri 1968-ci ildə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində çapdan çıxdıqdan sonra dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir.

Aslan Kəmərli 1992-ci il oktyabr ayının 21-də avtomobil qəzası nəticəsində vəfat etmiş, doğma kəndində dəfn olunmuşdur.

Kitabları: "Kəndimizin baharı" (1976), "Obamıza yolum düşüb" (1979), "Yadigar şəkil" (1981), "Ömrümə düşən işıq" (1984), "Yolumu gözləyən var" (1986), "Babamın yüz yaşı var" (1989), "Ölümdən o yana" (1992) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**22 Noyabr - Yazıçı Hüseyn Abbaszadənin anadan olmasının
100 illiyi, (1922-2007)**

Hüseyn Abbas oğlu Abbaszadə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. M.A.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunda təhsil almışdır. "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında baş redaktor (1966-1971), "Göyərçin" jurnalı redaksiyasında baş redaktor (1972-1975), Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının katibi (1975-1991) vəzifələrində çalışmışdır.

Ədəbi fəaliyyətə müharibə illərində cəbhə qəzetlərində çap etdirdiyi şeirlərlə başlamışdır. Mərkəzi jurnal və qəzetlərdə vaxtaşırı çıxış etmişdir. Əsərləri keçmiş SSRİ və xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. "Qırmızı Ulduz", "Qırmızı Əmək Bayrağı", I dərəcəli "Böyük Vətən müharibəsi", "Şöhrət" ordenləri, 10-dan çox medalla təltif edilmişdir.

Xalq yazıçısı, Əməkdar incəsənət xadimi, Azərbaycan Dövlət Mükafatı laureatı, SSRİ Yazıçılar İttifaqı və ÜİHİŞ-in mükafatı laureatı Hüseyn Abbaszadə 2007-ci il dekabrın 12-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Kitabları: "Sınaq illəri" (1949), "Yaşıl küçə" (1951), "Əlibalanın ağır səfəri" (1985), "Nərgizlə Nigarın nağılları" (1986), "Dünyadan gör necə insanlar gedib" (1988), "Burulğanlar" (1991), "Balaca Mehribanın nağılları" (1997), "Qayıdanlardan biri" (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

Xarici ədəbiyyat

**3 Noyabr - Rus şairi Samuil Marşakın anadan olmasının 135 illiyi,
(1887-1964)**

Rus şairi, dramaturq, tərcüməçi, ədəbi tənqidçi Samuil Yakovleviç Marşak Voronejdə anadan olmuşdur. Gənc Samuilin poetik dəftərlərindən biri məşhur rus ədəbi tənqidçisi V.V.Stasovun əlinə düşür və o, gənc şairin taleyində mühüm rol oynayır. Onun köməyi ilə Peterburqa gələn Marşak burada ən yaxşı gimnaziyalardan birində oxuyur. 1904-cü ildə Stasovun evində Maksim Qorki ilə tanış olur və o, Marşakı Yaltadakı bağ evinə dəvət edir. 1907-ci ildən əsərləri çap olunmağa başlayır. 1911-ci ildə Yaxın Şərqə səyahətə çıxır və burada gördüklərinin təsiri ilə “Fələstin” adı altında şeirlər silsiləsini qələmə alır.

1920-ci ildə Yekatinodarda yaşayan S.Marşak Rusiyada uşaqlar üçün ilk teatrı yaradır və bu teatr üçün pyeslər yazır. 1923-cü ildə uşaqlar üçün ilk şeir kitablarını nəşr etdirir (“Cekin tikdiyi ev”, “Qəfəsdəki uşaqlar”, “Axmaq siçan balası haqqında nağıl”). 1922-ci ildə Petroqrada köçən Marşak “Vorobey” uşaq jurnalını yaradır, bir neçə il bəzi nəşriyyatlara rəhbərlik edir. 1938-ci ildə Moskvaya köçür. 1960-cı ildə avtobioqrafik “Həyatın başlanğıcında” povestini, 1961-ci ildə poetik ustalıq haqqında məqalə və qeydlərdən ibarət “Sözlə tərbiyə” kitabını çap etdirir.

S.Marşak özünün 50 ildən artıq ədəbi fəaliyyəti dövründə həm felyetonlarını, həm də ciddi, “böyüklər üçün” lirikasını yazmaqda davam etmişdir. Uşaqlar üçün “On iki ay”, “Bələdan qorxan, xoşbəxtliyi görməz”, “Pişiyin evi”, “Kral və əsgər haqqında nağıl”, “Niyə ayın paltarları yoxdur”, “Naməlum qəhrəman haqqında hekayə” poemalarının və s. əsərlərin müəllifidir. O, bir çox dünya klassiklərinin əsərlərini rus dilinə tərcümə etmişdir. Özünün əsərləri də bir çox dillərə tərcümə olunmuşdur.

Samuil Marşak 4 iyul 1964-cü ildə Moskvada vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.ru.wikipedia.org

**14 Noyabr - İsveç yazıçısı Astrid Lindqrenin anadan olmasının 115 illiyi,
(1907-2002)**

Məşhur İsveç yazıçısı, uşaqlar üçün “Balaca və damda yaşayan Karlson” və Uzuncorab Peppi haqqında trilogiya kimi dünya şöhrəti qazanmış əsərlərin müəllifi Astrid Lindqren (qızlıq soyadı Eriksson) Stokholm şəhərində anadan olmuşdur. Özünün çox xoşbəxt uşaqlıq keçirdiyini qeyd edən yazıçı, onun yaradıcılığının ilham qaynağının da məhz uşaqlığın olduğunu vurğulayırdı. Astrid Lindqrenin öz sözlərinə görə, “Uzuncorab Peppi” (1945) əsərinin yaranmasında qızı Karinə borcludur. Belə ki, balaca Karin xəstə olarkən, anası hər axşam ona müxtəlif nağıllar, əhvalatlar danışdı. Bir gün Karin adını uydurduğu Uzuncorab Peppi haqqında əhvalat istəyir. Yazıçı heç bir şərtliyə tabe olmayan kürənsaçlı qız haqqında hekayələr danışmağa başlayır. Bir dəfə o, bu hekayələri toplayaraq öz əli ilə kitab şəklində hazırlayır. Buradakı illüstrasiyalar da onun özünə məxsus olur. O, bu kitabı nəşriyyata göndərir, lakin onlar əlyazmanı geri qaytarırlar. Lakin bu, onu ruhdan salmır. 1944-cü ildə “Raben və Şöqren” nəşriyyatının uşaq əsərləri ilə bağlı elan etdiyi müsabiqədə iştirak edir və “Britt-Mari ürəyini boşaldır” (1944) əsərinə görə ikinci mükafatı və onun çapı üçün müqaviləni əldə edir. 1945-ci ildə həmin nəşriyyatdan redaktor işi üçün təklif alan Astrid işə düzəlir və ömrünün sonuna qədər orada işləyir. Onun bütün kitabları da həmin nəşriyyatda çap olunur. Bütünlükdə onun 70-dən çox əsəri var. 1940-1950-ci illərdə xüsusilə fəal işləyən yazıçı xəfiyyə Kalle Blyumkvist haqqında trilogiya, nağıllar və mahniar topluları, detektivlər və s. qələmə alır. Yazıçı 1954-cü ildə özünün ilk nağılvari povesti olan “Mio, mənim Miom” əsərini çap etdirir. Onun növbəti trilogiyası olan “Balaca və damda yaşayan Karlson” əsərinin ilk kitabı 1955-ci ildə çap olunur. 1962-ci ildə “Damda yaşayan Karlson yenə uçub gəldi”, 1968-ci ildə “Damda yaşayan Karlson yenidən dəcəllik edir” kitabları işıq üzü görür. Astrid Lindqrenin əsərləri teatrlarda tamaşaya qoyulmuşdur və qoyulmaqda davam edir. Bu əsərlər dəfələrlə ekranlaşdırılmış, əsasında cigi filmləri çəkilmişdir.

Astrid Lindqren 28 yanvar 2002-ci ildə Stokholmda vəfat etmişdir. Uşaq ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi olan A.Lindqren Hans Xristian Andersen medalı və bir çox ölkələrin ədəbiyyat sahəsindəki mükafatları ilə təltif olunmuşdur.

İnternetdə: www.ru.wikipedia.org

**29 Noyabr - Alman yazıçısı Vilhelm Qaufun anadan olmasının 220 illiyi,
(1802-1827)**

Alman yazıçısı, nağılçı və novellist Vilhelm Qauf Ştutqartda anadan olmuşdur. Vilhelmin 7 yaşı olarkən atası vəfat edir və anası dörd uşağını da götürərək Tyubingen universitet şəhərində məskunlaşır. V.Qaufun gənclik illəri orada, ana babasının evində keçir. Burada o, babasının böyük və zəngin kitabxanasındakı kitabları mütaliə edir. 1818-ci ildə onu monastır məktəbində oxumağa göndərirlər. İki ildən sonra gənc Vilhelm Tyubingen Universitetinə daxil olur. Universiteti fəlsəfə və ilahiyat doktoru dərəcəsi ilə bitirərək o vaxtkı müdafiə naziri baron fon Xögelin ailəsinə repetitor işinə daxil olur və onun uşaqlarına dərs deyir. Bu ailə ilə birlikdə Fransaya səfər edən Qauf Almaniyanın mərkəz və şimal hissələrini də gəzir.

Qauf məhz baron fon Xögelin uşaqları üçün sehrli nağılları qələmə almışdır və bu nağıllar “Kübar ailələrin oğulları və qızları üçün 1826-cı ilin yanvar Almanaxı”nda dərc olunmuşdur. Burada “Balaca Muk”, “Xəlifə Hacıleylək” kimi məşhur əsərlər vardı. Bu əsərlər çap olunduqdan dərhal sonra almandilli ərazilərdə böyük populyarlıq qazanmışdır. 1826-cı ildə “Şeytanın xatirələrinin vərəqləri” romanının birinci hissəsi və “Aydan gələn adam” romanı yazılır. Valter Skottun romanlarından ilham alan Qauf “Lixtenşteyn” romanını qələmə alır. Bu roman Almaniyada böyük şöhrət qazanır.

V.Qaufun “Karvan”, “Kabus gəmi haqqında əhvalat”, “Fatimənin xilası”, “Saxta şahzadə haqqında əhvalat”, “İskəndəriyyə şeyxi və onun əsirləri”, “Əl-Mənsurun əhvalatı”, “Cırtan Burun”, “Səidin macərələri” və s. nağılları və digər əsərləri onun adını dünya ədəbiyyatı tarixinə həmişəlik yazmışdır.

Vilhelm Qauf 1827-ci il noyabrın 18-də qarın yatalağından vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.ru.wikipedia.org

**30 Noyabr - İngilis yazıçısı Conatan Sviftin anadan olmasının 355 illiyi,
(1667-1745)**

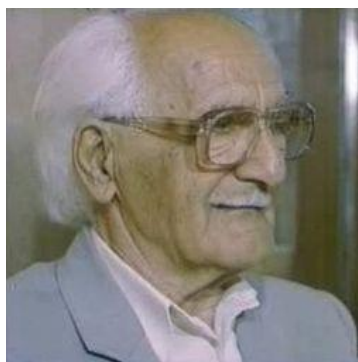
Satirik, publisist, filosof, şair və ictimai xadim Conatan Svift Dublində anadan olmuşdur. Çox ağır, çətin bir həyat yaşamışdır. Buna görə də yaşadığı ağalar-qullar cəmiyyətinin bütün haqsızlıqlarının, eybəcərliklərinin acısını dadmış və yaradıcılığında bütün ömrü boyu bunlara qarşı barışmaz mübarizə aparmışdır. Bu mübarizə ideyası onun "Qulliverin səyahəti" romanında da aydın görünür. Roman dörd hissədən ibarətdir və baş qəhrəman ingilis əsilli, kiçik torpaq sahibinin oğlu Lemuel Qulliverin dörd səyahətini əks etdirir. Qulliver, hər dəfə liman şəhərlərinin birindən səyahətə çıxaraq xəyali, əsrarəngiz ölkələrə düşür. Bu ölkələrdə yaşayan insanların həyat tərzini, adət - ənənələri və mövcud qanunlarla yaxından tanış olur və onlara İngiltərə haqqında məlumat verir. Əsərin tam adı belədir: "Bir neçə gəmidə əvvəl cərrah, sonralar kapitan olmuş Lemoel Qulliverin səyahəti" (1772-1773) Svift liliputlar ölkəsindəki Kral ilə, öz zamanındakı nazir və sərkərdələr arasındakı bənzəyişi verməklə onları ifşa etmişdir. Onları cirdən liliputlarla tutuşdurmaqla gülünc və eybəcər şəkildə göstərmişdir. Gülüş, məzəli və ağıllı Sviftin başlıca mübarizə silahı olmuşdur. Qulliver romanda göstərdiyi kimi liliputlar ölkəsindən başqa nəhənglər ölkəsində, uçan Saputi adasında, ağıllı, düşüncəli atlar diyarında da olmuş, bu ölkənin hər birində C. Svift təsvir etdiyi hadisələr vasitəsilə öz zamanındakı nöqsan və eybəcərliklərin üstünü açmışdır. Liliputlar ölkəsində Qulliver kralı, əyanları, sərkərdələri öz cib yaylığına büküb cibinə qoymuş, onların bir yığın hərbi gəmisini bir barmağına doladığı nazik iplə sürüyüb aparmışdır.

Conatan Svift 19 oktyabr 1745-ci ildə, 77 yaşında vəfat etmişdir.

İncəsənət

**3 Noyabr - Xalq rəssamı Tağı Tağıyevin anadan olmasının 135 illiyi,
(1887-1965)**

Azərbaycanın Xalq rəssamı, Əməkdar incəsənət xadimi Tağı Tağıyev Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Hələ kiçik yaşlarından rəsmə olan böyük həvəsi, onu Ə.Əzimzadə adına Rəssamlıq Texnikumuna gətirir. Texnikumu bitirdikdən sonra gənc rəssam portret və tematik əsərlər üzərində çalışır. Orijinal və özünəməxsus dəst-xəttə malik olan T.Tağıyevin portretlərinin obrazlılığı və mükəmməlliyi, Azərbaycan təsviri sənətində onu görkəmli portret ustası kimi tanıtmışdır. Onun xalq qəhrəmanı Koroğluya həsr etdiyi “Koroğlunun portreti”, “Gənc qadın portreti”, “İmtahan qarşısında”, sənət dostları K.Xanlarova, M.Rəhmanzadəyə, S.Bəhlulzadəyə həsr etdiyi əsərlərin hər biri öz fərdiliyi, daxili aləmi ilə maraqlıdır. T. Tağıyev nəinki portret janrında, eyni zamanda maraqla izlənən mənzərə, tematik abidlərin müəllifidir. Bu əsərlərində o, doğma diyarın təbiətini, insanları böyük məhəbbətlə vəsf edir. T.Tağıyevin əsərləri bir çox respublika, keçmiş ittifaq və xarici ölkələrin Moskva, Kiyev, Qahirə, Dəməşq, Beyrut, Dakar, Praqa, Sofiya, Berlin, İstanbul, Monreal və s. şəhərlərin tanınmış muzey və sərgi salonlarında nümayiş etdirilmiş, tamaşaçıların və mütəxəssislərin böyük marağına səbəb olmuşdur.

Xalq rəssamı Tağı Tağıyev 1993-cü ildə, 77 yaşında Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**7 Noyabr - Xalq artisti, bəstəkar Tofiq Quliyevin anadan olmasının 105 illiyi,
(1917-2000)**

Tofiq Quliyev Bakı şəhərində, mühəndis-iqtisadçı Ələkbər Quliyevin ailəsində anadan olmuşdur, onun anası Yaxşıxanım Mahmudova Hacı Zeynalabdin Tağıyevin qızlar qimnaziyasında, müqəddəs Nina məktəbində təhsil almış, 1937-ci ilə kimi hakim işləmişdir. Tofiq Quliyev 12 yaşında Azərbaycan Dövlət Konservatoriyası yanında peşə məktəbinə, 1934-cü ildə Konservatoriyaya daxil olub. Həm İ.S. Aysberqin sinfində fortepiano, həm də S.Q. Ştrasserin sinfində dirijorluq dərsi alıb və 1936-cı ildə Konservatoriyayı bitirib. 1931-ci ildə Asəf Zeynallının məsləhəti ilə M.Ə.Sabirin sözlərinə "Məktəbli" mahnısını bəstələyib. 1935-ci ildə M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında dirijorluğa başlayıb. 1936-cı ildə bəstəkar Z.Baqırovla birgə "Rast", "Segah", "Zabul", "Dügəh" muğamlarını fortepianoda hazırlayıb. Üzeyir Hacıbəyovun təşəbbüsü ilə təhsilini davam etdirmək üçün Moskva Dövlət Konservatoriyasına göndərilib. Tezliklə orada A. Tfasmanın rəhbərlik etdiyi orkestrdə pianoçu işləməyə başlayıb. 1939-cu ildə Bakıya qayıdıb və 1941-ci ildə "Qırmızı ordu" ansamblını yaradıb. 402-ci diviziyanın tərkibində çalışan ansambl üçün müxtəlif patriotik mahnılar yazıb. 1943-cü ildə iki yerə bölünən ansamblın "Qırmızı flot" hissəsinin rəhbəri olub. Müharibədən sonra M. Əzizbəyov (dram), S. Vurğun (rus dram), M. Qorki (gənc tamaşaçılar) teatrları ilə əməkdaşlıq edib. XX əsrin 40-cü illərindən həm də kino sahəsində işləməyə başlayıb. 1948-ci ildə Moskva Dövlət Konservatoriyasında təhsilini davam etdirib. 1951-ci ildə aspiranturaya daxil olub və A.Qaukun rəhbərliyi altında elmi iş müdafiə edib. Həmin il "Azərbaycan xalq rəqsləri" toplusunu hazırlayanlardan biri olub. XX əsrin 70-ci illərinin sonlarında bir çox uşaq və gənc musiqi müsabiqələrini, o cümlədən "Bakı payızı"nı yaradıb. 1969-cu ildən 1979-cu ilə qədər Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqına rəhbərlik edib. 1990-cı ildən ömrünün sonuna kimi Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının idarə heyətinin sədri vəzifəsində çalışıb. Ailəsinə hədsiz dərəcədə bağlı olan Tofiq Quliyevin nəvəsi – Cəmilə Muradasilovaya həsr etdiyi fortepiano üçün "Cəmilənin albomu" uşaq pyesləri məcmuəsindən uşaq musiqi məktəblilərinin repertuarında geniş istifadə edilir. Bundan başqa, Cəmilə Muradasilova Tofiq Quliyevin bəstəkarı olduğu 2 filmdə – "Şir evdən getdi" və "Musiqi müəllimi" filmlərində çəkilib.

Tofiq Quliyev 2000-ci ildə Bakı şəhərində dünyasını dəyişib.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**22 Noyabr - Xalq artisti Fikrət Əmirovun anadan olmasının 100 illiyi,
(1922-1984)**

Fikrət Məşədi Cəmil oğlu Əmirov 1922-ci ildə Kirovabad (indiki Gəncə) şəhərində anadan olmuşdur. 1948-ci ildə Bakı Konservatoriyasını Üzeyir Hacıbəyov və Boris Zeydmanın sinfində bitirmişdir. Gəncə (1942-43) və M. Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyalarının (1947) bədii rəhbəri, M.F. Axundov adına Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının direktoru (1956-1959) vəzifələrində çalışıb. SSRİ Bəstəkarlar İttifaqının katibi seçilmişdir. Bəstəkarın ixtira etdiyi yeni, simfonik muğam janrı "Şur", "Kürd Ovşarı" və "Gülüstan Bayatı-Şiraz" kimi dəyərli əsərlərlə təmsil olunub. F. Əmirovun "Nizami" simfoniyası, doğma vətəni tərənnüm edən "Azərbaycan kapriçciosu", "Azərbaycan süitası", "Azərbaycan qravürləri" bəstəkar irsinin dəyərli səhifələridir. F. Əmirov C.Cabbarlının dramı əsasında yazdığı "Sevil" operası Azərbaycanda ilk dəfə lirik-psixoloji operanın əsasını qoymuşdur. O, musiqili komediya janrında da "Ürəkaçanlar", "Gözün aydın" kimi maraqlı əsərlər yaratmışdır. F. Əmirovun gözəl baletləri "Min bir gecə" və "Nəsimi" də dinləyicilərin xüsusi rəğbətini qazanmış əsərlərdir. Özünəməxsus bəstəkarlıq dəst-xətti onun instrumental və kamera vokal əsərlərində də təzahür edir. "Fortepiano üçün 12 miniatür", müxtəlif pyeslər, "Ulduz", "Azərbaycan elləri", "Gülüm", "Gülərəm gülsən" və digər romans və mahnıları bu gün də tez-tez səhnələşdirilir. O, həmçinin dram tamaşalarına, "Böyük dayaq", "Mən ki, gözəl deyildim" və digər filmlərə maraqlı musiqi bəsləmişdir.

Xalq artisti Fikrət Əmirov 20 fevral 1984-cü ildə Bakıda vəfat etmişdir.

Operalar: "Ulduz" (1948), "Sevil" (1953)

Baletlər: "Şur (simfonik mugam)" (1968), "Nəsimi dastanı" (1973), "Xəzəri fəth edənlər" (1975), "Min bir gecə" (1979), "Nizami (simfoniya)" (1984)

Uşaq mahnıları: Bip-bipin nəğməsi, yaxud Uçdu göylərə bizim peykimiz (Sözləri: Teymur Elçin), Bizim həyət (Sözləri: Teymur Elçin), Odlar ölkəsi (Sözləri: Tofiq Mütəllibov), Qatar (Sözləri: Zeynal Cabbarzadə), Quzum (Sözləri: Zeynal Cabbarzadə)

Kitabları: "İyirmi mahnı" adlı fortepiano ilə oxumaq üçün not məcmuəsi (1977), "Nəsimi haqqında dastan" – faciə musiqisi: Böyük Simfonik Orkestr üçün partitura, "Fortepiano üçün əsərlər" not məcmuəsi (1979) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

10 Noyabr - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Güləliyev Oqtay Güləli oğlunun anadan olmasının 60 illiyi, (1962-1992)

Güləliyev Oqtay Güləli oğlu Laçın rayonunun Xaçınyalı kəndində doğulmuşdur. 1982-ci ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra hərbi xidmətə çağırılmışdır. 1984-cü ildə Poltava Kooperativ İnstitutunun Bakı filialına qəbul olmuşdur. Laçın polisində işlədiyi dövr Erməni-Azərbaycan münaqişəsinin daha da kəskinləşdiyi bir vaxta təsadüf etdiyindən Oqtay Güləliyev də polis işçisi kimi ermənilərə qarşı əməliyyatda iştirak etmiş, uğurszluqla sona çatan "Daşaltı əməliyyatı" zamanı onun rotası mühasirəyə düşən 80 nəfər əsgəri təhlükəsiz zonaya çıxarmağa müvəffəq olmuşdur. Daha sonra Pircahan kəni yaxınlığında ağır yaralanmış, lakin müalicə olunaraq cəbhəyə qayıtmışdır. Oqtay Güləliyevin Laçın dəhlizini geri almaq üçün əməliyyat planı 1992-ci il sentyabrın 19-da uğurla başa çatmış və beləliklə Gorus-Şuşa yolu nəzarətə alınmışdır, lakin düşmən ərazini yenidən ələ keçirməyə müvəffəq olmuş və Oqtay Güləliyevin qüvvələri mühasirəyə düşmüşdür.

11 oktyabr 1992-ci ildə Hoçaz yüksəkliyində gedən ağır döyüş onun son döyüşü olmuşdur. Döyüşçülərini təhlükəsiz yerə keçirə bilsə də bu döyüşlərdə Oqtay Güləliyev özü qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 11 may 1993-cü il tarixli 599 sayılı fərmanı ilə Güləliyev Oqtay Güləli oğluna ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür.

Laçın şəhərində və Piçənis kəndində adına məktəb var. 2015-ci ildə "Yaddaş" studiyasında Milli qəhrəmana həsr edilmiş "Laçın qartalı" adlı sənədli film çəkilmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Seyidzadə, M. Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi.-Bakı, 2010

21 Noyabr - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Sayadov Mehman Rəşid oğlunun anadan olmasının 50 illiyi, (1972-1992)

Sayadov Mehman Rəşid oğlu Qərbi Azərbaycanın Vardenis rayonunun Günəşli kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbin yeddinci sinfini burada bitirən Mehman erməni millətçilərinin 1988-ci ildə azərbaycanlıları deportasiya etdikləri zaman ailəsi ilə Samux rayonuna köçür. 1988-ci illərdə Xalq Hərəkatının öndə gedənlərindən idi. Mehman 18 yaşı tamam olan kimi Sovet Ordusuna çağırılır. Qarabağda baş verən hadisələr onu bərk narahat edirdi. Mehman altı ay xidmət etdikdən sonra Vətənə dönür və könüllü olaraq cəbhəyə yollanır. 5 noyabr 1991-ci ildə "Azərbaycan Qarabağı" adlı könüllü özünümüdafiə batalyonlarından birinə yazılan Mehman Şuşa cəbhəsində əfsanəvi qəhrəmanlıqlar göstərir. Kosalar və Nəbilər kəndlərində vuruşan Mehman döyüşçü dostları ilə 70 erməni yaraqlısını və xeyli zirehli texnikanı sıradan çıxarır. Mehman 1992-ci il 9 may tarixdə Şuşanın Nəbilər kəndində öz ölümü ilə ölməzliyə qovuşur. Döyüş meydanında gənc Mehmanın cəsədi ətrafında onlarla erməni əsgərinin meyiti səpələnmişdi. Bu Mehmanın qəhrəmanlığından xəbər verirdi. Onun bu qəhrəmanlığı Qarabağ müharibəsi dövründə dildən-dilə, eldən elə gəzdi. Subay idi. Bütün cəhdlərə baxmayaraq qəhrəmanımızın cəsədini döyüş meydanından çıxarmaq mümkün olmamışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 iyun 1992-ci il tarixli 833 sayılı fərmanı ilə Sayadov Mehman Rəşid oğluna ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Seyidzadə, M. Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi.-Bakı, 2010

Dekabr

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

- 1 Dekabr – Laçın rayonunun işğaldan azad edildiyi gün, (2020)
- 1 Dekabr – Ümumdünya QİÇS-lə Mübarizə Günü, (1988)
- 3 Dekabr – Beynəlxalq Əillər Günü, (1992)
- 6 Dekabr – Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Sahəsi İşçiləri Günü, (2006)
- 7 Dekabr – Beynəlxalq Mülki Aviasiya Günü, (1996)
- 10 Dekabr – Ümumdünya Futbol Günü
- 10 Dekabr – Beynəlxalq İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi Günü, (1950)
- 11 Dekabr – Uşaqların Beynəlxalq Televiziya və Radio Verlişləri Günü, (1994)
- 11 Dekabr – Beynəlxalq Dağlar Günü, (2003)
- 12 Dekabr – Ümummilli lider Heydər Əliyevin Anım Günü, (2003)
- 15 Dekabr – Beynəlxalq Çay Günü, (2004-2005)
- 25 Dekabr – “Qızıl qələmlər” Ədəbi Cəmiyyətinin Yarandığı Gün, (1925)
- 28 Dekabr – Beynəlxalq Kino Günü, (1895)
- 31 Dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü, (1991)

Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri

Alim Xudu Məmmədovun 95 illiyi, (12.12.1927 - 15.10.1988)

Yubilyar yazıçı və şairlər

- Şairə Elmira Qasımovanın 80 illiyi, (01.12.1942)
- Yazıçı Cəmil Əlibəyovun 95 illiyi, (05.12.1927 - 26.10.2014)
- Yazıçı, şair İsmayıl Qarayevin 95 illiyi, (05.12.1927 - 09.10.1989)
- Dramaturq, publisist Nüşabə Məmmədlinin 75 illiyi, (08.12.1947)
- Yazıçı İncilab Vəlizadənin 85 illiyi, (10.12.1937)
- Şair Əhəd Muxtarın 85 illiyi, (12.12.1937 - 23.05.1998)
- Şair Xəzəngül Hüseynovanın 75 illiyi, (17.12.1947)
- Yazıçı Kamran Məmmədovun 100 illiyi, (21.12.1922 - 06.04.1989)
- Yazıçı, tərcüməçi Hamlet Qocayevin 80 illiyi, (22.12.1942)
- Publisist Ömər Faiq Nəmanzadənin 150 illiyi, (24.12.1872 - 10.10.1937)
- Şair Yusif Həsənbəyin 90 illiyi, (26.12.1932)
- Ədəbiyyatşünas, pedaqoq Əlyar Səfərlinin 85 illiyi, (28.12.1937)
- Ədəbiyyatşünas Zəkiyyə Qiyasbəylinin 90 illiyi, (30.12.1932)
- Yazıçı Eynulla Ağayevin 115 illiyi, (31.12.1907 - 05.10.1978)
- Yazıçı Tofiq Əfəndiyevin 100 illiyi, (31.12.1922 - 28.10.1995)

Xarici ədəbiyyat

- Britaniya yazıçısı Enn Faynın 75 illiyi, (07.12.1947)
- Alman şairi Henrix Heynenin 225 illiyi, (13.12.1797 - 17.02.1856)
- Rus yazıçısı, ssenaristi Eduard Uspenskinin 85 illiyi, (22.12.1937)
- Türk şairi Tofiq Fikrətin 155 illiyi, (24.12.1867 - 19.08.1915)

İncəsənət

Rəssam Sadıq Şərifzadənin 110 illiyi, (05.12.1912 - 02.01.1986)

Bəstəkar Ağabacı Rzayevanın 110 illiyi, (15.12.1912 - 05.07.1975)

Dramaturq Rəhman Əlizadənin 75 illiyi, (19.12.1947 -16.03.2013)

Xalq rəssamı, heykəltəraş Ömər Eldarovun 95 illiyi, (21.12.1927)

Bəstəkar Oqtay Kazımının 90 illiyi, (27.12.1932 - 09.08.2010)

Xalq artisti, pianoçu Fərhad Bədəlbəylinin 75 illiyi, (27.12.1947)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Əliyev Əliyar Yusif oğlunun 65 illiyi, (14.12.1957 - 03.10.1992)

Dekabr

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1 Dekabr – Laçın rayonunun işğaldan azad edildiyi gün, (2020)

Laçın rayonu — Azərbaycan Respublikasında inzibati – ərazi vahidi. İnzibati mərkəzi Laçın şəhəridir. Rayonda bir şəhər, bir qəsəbə (Qayğı qəsəbəsi), 125 kənd olmuşdur.

Azərbaycanın cənub-qərbində, dağlıq ərazidə yerləşir. Şimaldan Kəlbəcər, şərqdən Xocalı, Şuşa və Xocavənd,

cənubdan Qubadlı rayonu ilə, qərbdən isə Ermənistanla həmsərhəddir. Rayon mərkəzinin Bakı şəhəri ilə şosse yolla ara məsafəsi 450 km, Xankəndi dəmir yolu stansiyası ilə ara məsafəsi isə 60 km-dir. Laçın rayonu 18 may 1992-ci ildə Ermənistan Respublikası Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir. Azərbaycan Respublikası, Rusiya Federasiyası Prezidentləri və Ermənistan Respublikası baş nazirinin imzaladığı üçtərəfli bəyanata əsasən 1 dekabr 2020-ci ildən etibarən Laçın rayonu 28 il sonra yenidən Azərbaycan Respublikasının nəzarəti altına keçmişdir.

Laçın tarixi keçmişi zəngin olan bir ərazidir. Laçın abidələri hələ eramızdan əvvəl I–II minilliyə aid edilən Xocavənd rayonundakı AZIX və Cəbrayıl rayonundakı Tağlar mağaraları ilə müqayisə edilə biləcək qədər dəyərli və nadir abidələrdəndirlər.

Ermənistan tərəfindən işğalının nəticələri: 264 nəfər şəhid olmuş, 65 nəfər girov götürülmüş, 103 nəfər əlil olmuşdur. Rayonun 6 Milli Qəhrəmanı vardır. Rayon üzrə 1 yaşdan 16 yaşadək mövcud olan 24374 nəfər uşaqdan 18 nəfəri şəhid, 225 nəfəri əlil olmuş, 1071 nəfəri bir, o cümlədən 31 nəfəri hər iki valideynindən yetim qalmışdır.

İşğal ilə əlaqədar rayona 7,1 milyard ABŞ dolları dəyərində ziyan dəymişdir.

Rayonun 65507 nəfər əhalisi Azərbaycanın 59 şəhər və rayonlarına, "Taxta-körpü" qışlaqlarındakı 84 obaya məcburi köçkün düşmüşdür.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Laçın_rayonu

1 Dekabr - Beynəlxalq AIDS-lə (QİÇS) mübarizə günü

Hər il dekabr ayının 1-də Ümumdünya AIDS günü qeyd edilir. AIDS xəstəliyinin inkişafı 70-ci illərin sonlarına təsadüf edir. Bəzi mənbələrdə isə onun tarixi 1959-cu ilə gedib çıxır. Azərbaycanda isə ilk AIDS-ə yoluxma 1987-ci ildə Uqanda və Keniyadan olan xarici vətəndaşlarda qeydə alınmışdır. Bu xəstəliyin yaranması ilə əlaqədar bəzi alimlər belə bir

fərziyyə irəli sürürlər ki, HIV virusunun təhlükəli formaları bioloji silahın təsadüfi və yaxud qəsdən sızması nəticəsində yaranmışdır. Bu fərziyyəyə əsasən, virus xüsusi hərbi laboratoriyada gen mühəndisliyi metodu ilə alınmışdır. İki virusun – Visna və insan onkoloji viruslarından birinin birləşməsi nəticəsində HIV virusu əmələ gəlmişdir. Bu virus ömürlük həbs cəzası və yaxud ölüm cəzasına məhkum olmuş könüllü dustaqların üzərində sınaqdan keçirilmişdir. Belə ki, onlara sınaqdan sonra azadlıq vəd edilmişdir. Bu yolla da virus laboratoriya divarlarından kənara çıxaraq yayılmışdır. Bir çox virusoloq, epidemioloqlar hesab edirlər ki, AIDS epidemiyası Afrikada başlayıb və bu xəstəliyi törədən virus çox güman ki, “meymun” mənşəlidir. Afrika cəngavərliklərində yaşıl əntərlərdə və makakalarda AIDS-ə oxşar xəstəliklər aşkar edilmişdir. Belə fərz edilir ki, insanlar bu meymunları ovladıqda və onlarla təmasda olduqda xəstəlik insanlara keçmişdir. Yəqin ki, bu səbəbdən AIDS ən çox Afrika qitəsində yayılmışdır. **Statistika**

Dünyada təxminən 39,5 milyon insan HIV virusuna yoluxub. Onların da əksəriyyəti 15-24 yaş arasında olan yeniyetmə və gənclərdir. Yer üzündə hər gün HIV/AIDS xəstəliyindən 15 yaşına qədər 1.400 uşaq və 15-24 yaş arasında 6.000 gənc insan vəfat edir. 2006-cı ildə bütün dünyada AIDS pandemiyası nəticəsində 2,9 milyon nəfər, o cümlədən 380.000 uşaq həlak olmuşdur. Hər il 15 yaşına qədər 640.000 uşaq və 15-24 yaş arasında 2 milyon gənc HIV virusuna yoluxur. 15 yaşına qədər uşaqların 15%-nə bu xəstəlik öz anaları vasitəsilə ötürülür.

AIDS (**Acquired Immune deficit Symptoms**) xəstəliyini yaradan virus HIV (**Human Immune deficit Virus**) adlanır. HIV (İİV) – İnsanın İmmunçatışmazlığı Virusunu, AIDS (QİÇS) - Qazanılmış İmmun Çatışmazlığı Sindromu deməkdir. HIV virusuna yoluxan insanın orqanizmi bu infeksiya ilə mübarizə edir və mübarizə apararaq xüsusi “antibodis” adlı molekullar yaranır. Əgər qan yoxlanıldıqda “antibodis” molekulları aşkarlanarsa, bu həmin insanda HIV virusunun olduğunu təsdiqləyir. HIV antibodisi olan insanlar “HIV daşıyıcısı” adlanırlar. HIV-daşıyıcısı və ya HIV viruslu insanın AIDS xəstəsi olduğunu demək düzgün deyil. Çox insanlar var ki, onlar HIV-daşıyıcısıdırlar, lakin uzun illər xəstələnmirlər. HIV virusu orqanizmdə daha çox qaldıqca immunitet sistemi yavaş-yavaş zəifləyir və nəticədə AIDS xəstəliyi yaranır.

3 Dekabr - Beynəlxalq Əlillər günü

3 dekabr Beynəlxalq Əlillər günüdür. Əlillər günü 1992-ci ildə BMT-nin baş məclisində qəbul edilib. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatına görə dünya üzrə fiziki qüsurlu insanların faiz göstəricisi 10%-dir. Bu göstərici Azərbaycan üzrə 4,4% təşkil edir ki, bu da MDB məkanında ən aşağı göstərici hesab edilir. Azərbaycanda dörd yüz mindən artıq əlil insan var. Onların bir hissəsi 2-ci dünya müharibəsi, bir hissəsi erməni təcavüzü nəticəsində əmək qabiliyyətlərini itirən şəxslərdir. Əlillərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi haqqında dövlət proqramına uyğun olaraq artıq 10 ildir ki, onların xaricdə müalicəsi təşkil olunur. Əlil insan dedikdə hər kəsin ağına müəyyən orqanlarını itirmiş insanlar gəlir. Unudulmamalıdır ki, bu onların işləməyinə, həyat fəaliyyətlərinə və ya insani keyfiyyətlərinə əngəl deyil və olmamalıdır. Fiziki deyil, mənəvi cəhətdən qüsurlu olmamaq gərəklidir. İnsanların hamısı eyni olmur. Fiziki cəhətdən sağlam olanlarla yanaşı, əlillər və şikəstlər də vardır. Əlillik və şikəstlik müxtəlif yollarla yaranır: anadangəlmə, müharibələr, yol-nəqliyyat, istehsalat qəzaları, xəstəliklər nəticəsində qazanılmış əlillik və şikəstlik vardır. Əlillər əhalinin başqa təbəqələri ilə müqayisədə daha çox sosial müdafiəyə, mənəvi dəstəyə, humanist münasibətə möhtacdırlar. Bu insanlar hətta maddi cəhətdən təmin olunsalar belə, isti münasibət, doğmalardan və yadlardan qayğı, mərhəmət və diqqət umurlar. Ölkəmizdə əlillərin sosial müdafiəsinə xüsusi diqqət yetirilir. Bu bərdə bir sıra dövlət əhəmiyyətli proqramlar həyata keçirilmişdir. Əlillər mənzil, maşın, əlil arabaları ilə təmin olunur, müxtəlif ölkələrdə dövlət vəsaiti hesabına müalicə və bərpa kursları keçirlər. Beynəlxalq aləmdə əlillərin hüquqlarının qorunması sahəsində bir sıra tədbirlər həyata keçirilib. Onlardan ən mühümü BMT tərəfindən 1983-1992-ci illərdə həyata keçirilmiş Əlillər Onilliyidir. 1992-ci il oktyabrın 14-də Onilliyin başa çatması münasibətilə BMT Baş Məclisi dekabrın 3-nü "Əlilliyi olan insanların Beynəlxalq günü" kimi qeyd olunması haqqında Bəyannamə qəbul etmişdir. Bu günün məqsədi cəmiyyəti əlillik problemlərinin həllinə cəlb etmək, əlilliyi olan bütün insanların hüquqlarını qorumaqdır.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Beynəlxalq_Əlillər_Günü

6 Dekabr - Rabitə və İnformasiya texnologiyaları sahəsi işçilərinin peşə bayramı

Dekabrın 6-da Azərbaycanda rabitə və informasiya texnologiyaları sahəsi işçilərinin peşə bayramı qeyd edilir. Bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2 dekabr 2006-cı il tarixli sərəncamı ilə təsis olunub. O vaxtdan bütün respublikada rabitəçilər və informasiya texnologiyaları sahəsinin işçiləri öz peşə bayramlarını qeyd edirlər. Peşə bayramının məhz bu gündə qeyd olunması

Azərbaycanda ilk telefon xəttinin yaradılması ilə bağlıdır. Belə ki, 1881-ci il dekabrın 6-da Bakıda “Nobel qardaşları” cəmiyyəti tərəfindən ilk telefon xətti çəkilmişdir. Azərbaycanda rabitə sahəsi Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyevin hakimiyyəti illərində xüsusilə inkişaf etməyə başlayıb. Azərbaycanda rabitə sisteminin əsas inkişaf dövrü 70-80-ci illərə təsadüf edir. Həmin illərdə respublikaya rəhbərlik etmiş Heydər Əliyevin bu sahənin inkişaf etdirilməsinə göstərdiyi xüsusi diqqət o dövrün rəsmi sənədlərində geniş şəkildə öz əksini tapır. 1976-cı ildə tək-cə Bakı telefon şəbəkəsinin gücü 1927-ci ilə müqayisədə 20 dəfədən çox artmış, telefon Azərbaycan əhalisinin məişətinin ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Həmin illərdə poçt, teleqraf və teleradio proqramlarının yayımı sahələri də diqqətəlayiq inkişaf yolu keçmişdir. 1979-cu ildə Heydər Əliyevin şəxsi rəhbərliyi altında yaradılmış komissiya tərəfindən Bakıda - köhnə teleqüllənin yaxınlığında tikilməsi nəzərdə tutulan 310 metrlik Yeni Teleqüllənin layihəsi təsdiq edildi və 1981-ci ildə obyektin tikintisinə başlandı. Buna baxmayaraq bir sıra obyektiv və subyektiv səbəblər üzündən Yeni Teleqüllənin istismara verilməsi ləngidilsə də Heydər Əliyevin Azərbaycana ikinci dəfə rəhbərlik etdiyi dövrdə onun diqqət və qayğısı sayəsində xalqın istifadəsinə verildi. Həmçinin, 90-cı illərdə Heydər Əliyev ikinci dəfə hakimiyyətə gəldikdən sonra Azərbaycanda informasiya kommunikasiya texnologiyaları bölməsi də inkişaf etməyə başladı, ölkədə bu yeni sektorun inkişafı prosesi sürətləndi, Azərbaycanın internet seqmenti genişləndi. Azərbaycanda rabitə və informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sektorunun hazırkı sürətli inkişafı birbaşa ümummilli liderin kursunu davam etdirən ölkə Prezidenti İlham Əliyevin şəxsi diqqəti və qayğısı nəticəsində əldə olunmuşdur. 2012-ci il ərzində İnformasiya Texnologiyalarının İnkişafı Dövlət Fondunun, Yüksək Texnologiyalar Parkının və Elektron Təhlükəsizlik Mərkəzinin yaradılması haqqında sənədlər imzalanmışdır. Həmin ilin noyabrında illik Bakutel sərgi-konfransı ilə yanaşı, Bakıda dünya əhəmiyyətli İnternet İdarəçilik Forumu (IGF 2012) da keçirilmişdir. Bütün bunlar hökumət tərəfindən İKT bölməsinə böyük diqqətin yetirilməsini bir daha sübut edir.

İnternetdə:<https://baktelecom.az/posts/6-dekabr-rabit-v-informasiya-texnologiyalar-icilrinin-pe-bayramdir>

7 Dekabr - Beynəlxalq Aviasiya günü

1994-cü ildə Beynəlxalq Mülki Aviasiya haqda Konvensiyanın imzalanmasının 50 illiyi ilə əlaqədar olaraq 1996-cı ildə BMT Baş Assambleyası tərəfindən 7 dekabr tarixi Beynəlxalq Mülki Aviasiya Günü elan olunub. Bakıda ilk uçuş 1923-cü ildə həyata keçirilib. 1938-ci il tarixində Azərbaycanda ilk aviasiya qrupu yaradılıb ki, bu tarix 2006-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin Fərmanı ilə Azərbaycan Mülki Aviasiya Günü kimi elan edilib. Bakı şəhərinin üzərindən ilk təyyarə 20 oktyabr 1910-cu il tarixində uçub. Sergey Utoçkinin idarə etdiyi uşaqsayağı yöndəmsiz və möhkəm olmayan “Farman-4” sistemli fransız biplanı heyrətdən yerində donmuş tamaşaçıların başı üzərində bir neçə dairə vurub, sonra isə alqışlar altında yerə enib. Azərbaycanın aviasiya ilə ilk tanışlığından sonra hava nəqliyyatının yeni növünün regionda rəsmi status alması üçün on beş il tələb olunub. 1923-cü ildə “ZAKAVIA” Zaqafqaziya Mülki Aviasiya Səhmdar Cəmiyyəti yaradılıb. Artıq 1923-cü ilin aprel ayında “Yunkers” təyyarəsində Bakı-Tiflis-Bakı marşrutu ilə uçuş həyata keçirilib, iki il sonra isə Keşlədə aerodrom tikilib və mülki “Hava stansiyası” yaradılıb. 1926-cı ildə Mineralniye-Vodi–Qrozni–Mahaçqala–Bakı–Yevlax–Tiflis marşrutları üzrə müntəzəm uçuşlar həyata keçirilməyə başlanıb. Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra mülki aviasiyaya 200 milyon dollardan yuxarı sərmayə qoyulub. Bu, aviaparkı müasir “Boeing-757” təyyarələri ilə təkmilləşdirməyə, uçuşları idarəetmə vasitələrini yeniləməyə, iyirmiyədək ixtisas üzrə kadrların hazırlanması sistemini yaratmağa və bu gün altmışdan yuxarı aviaşirkətin təyyarələrini qəbul edən beynəlxalq təyyarə vağzalının 1999-cu ildə Bakı şəhərində açılmasına imkan verib. Növbəti illərdə “Naxçıvan” beynəlxalq hava limanı, “Gəncə” beynəlxalq hava limanı və “Zabrat” hava limanında yeni təyyarə vağzalının binası istismara verilib. 2008-ci ildə “Lənkəran” və “Zaqatala” beynəlxalq hava limanları açıldı. Hazırda AZAL ölkə daxilində Bakı-Naxçıvan, Bakı-Gəncə və Gəncə-Naxçıvan və Bakı-Qəbələ marşrutları üzrə uçuşlar yerinə yetirir. “Azərbaycan Hava Yolları” QSC Avropa, MDB, Yaxın Şərq və Asiya ölkələrinə sərnişin daşımaları həyata keçirir. 2014-cü ildə uzaq uçuş məsafəsinə malik olan “Boeing” təyyarələrinin yeni partiyası alındıqdan sonra Şimali Amerika və Cənubi-Şərqi Asiya ölkələrinə daimi marşrutların açılması planlaşdırılır. İndi “Azərbaycan Hava Yolları” QSC Azərbaycanın Milli Daşıyıcısı kimi Beynəlxalq Hava Nəqliyyatı Assosiasiyasında (IATA) layiqli yer və MDB ölkələrinin aviaşirkətləri arasında lider mövqe tutur.

“Azərbaycan Hava Yolları” QSC həm regionda, həm də MDB-də yeni avialaynerlərin sayına görə liderlərdən biri sayılır.

İnternetdə:https://azertag.az/xeber/7_dekabr_Beynelxalq_Mulki_Aviasiya_Gunudur

10 Dekabr - Ümumdünya futbol günü

10 dekabr Ümumdünya futbol günü BMT-nin qərarı ilə qeyd olunur. Beynəlxalq ictimaiyyət bu idman növünə qiymət verərəkən bildirir ki, bu, milyonlarla insan üçün sadəcə oyun deyil, həm də həyat tərzidir. Futbol – “ayaqla top oyunu” haqqında ilk xatırlatmalara bizim eradan əvvəl ikinci minillikdə Çin mənbələrində rast gəlinib. O, Çsu Çyu adlandırılıb, mənası “ayaqla itələmək” deməkdir. Bu oyunun ilk dəfə nə vaxt başlanması haqqında dəqiq məlumat yoxdur. Bəziləri iddia edir ki, futbolun ilk sələfləri VIII əsrdə İngiltərədə yaşayan saksonlar olub. Futbolu Qədim Yunanıstanda və Romada təxminən 2500 il bundan əvvəl oynayıblar. Yunanıstanda bu oyun “top uğrunda mübarizə” adlandırılıb.

İnternetdə:<https://yandex.ru/> Ümumdünya_futbol_Günü

10 Dekabr - Ümumdünya İnsan hüquqlarının müdafiəsi günü

“Xalq dövlət üçün yox, dövlət xalq üçün olmalıdır”

Ulu öndər Heydər Əliyev

10 dekabr - İnsan Hüquqları Günü

1948-ci ilin 10 dekabrında BMT-nin Baş Məclisi tərəfindən “İnsan hüquqları haqqında ümumi bəyannamə” qəbul edilmişdir. 1950-ci ildən başlayaraq isə hər il dekabr ayının 10-u bütün dünyada “Beynəlxalq İnsan Hüquqları Günü” kimi qeyd olunur. İnsan hüquqları, insanların təbii və dərrakədən irəli gələn subyektiv hüquqlarını təsvir edir. İnsan hüquqlarının əsas konsepsiyası ondan ibarətdir ki, bütün insanlar insan olmalarına görə eyni hüquqlara malik olmalıdırlar və bu hüquqlar hər hansı bir izaha ehtiyac olmadan hər kəsə bərabər şəkildə aid edilməlidir. Avropada əsas insan hüquq və azadlıqlarının qorunması üçün Azərbaycan Respublikasının da qoşulduğu 4 noyabr 1950-ci il tarixli “Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyası” mövcuddur. Bu konvensiyanın beynəlxalq müqavilələrdən başlıca fərqi ondan ibarətdir ki, Avropada bu konvensiyaya əsaslanan və eyni zamanda real işləmə mexanizminə malik əsas insan hüquq və azadlıqlarını qoruyan Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi fəaliyyət göstərir. İnsan haqları çox hallarda bütün insanların eyni haqqa malik olması ideyasına uyğun olaraq aşağıdakı kimi ifadə olunur: Hər bir insan onun malik olduğu irqdən, cinsdən, dildən, dindən, siyasi və digər baxışlardan, milli və sosial mənşəyindən, mülkiyyətdən, doğum və başqa hallardan asılı olmayaraq təmin olunmuş insan hüquqlarına malikdir.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/İnsan_Hüquqları_Günü

11 Dekabr - Ümumdünya Uşaq Televiziyası Günü

“Uşaqlara qayğı göstərmək, uşaqların təhsili, tərbiyəsi üçün şərait yaratmaq uşaqlara həyatda sərbəst yaşamaq, sərbəst inkişaf etmək adət-ənənələrini aşılamaq uşaqlarla aparılan işin əsas hissəsi olmalıdır”.

Ulu öndər Heydər Əliyev

Ötən əsrin sonlarından BMT tərəfindən hər il dekabrın 11-i Uşaqların Beynəlxalq Televiziya və Radio Günü kimi qeyd olunur. (YUNİSEF-in (BMT Uşaq fondu) təşəbbüsü ilə 1992-ci ildən qeyd olunur. Ümummillə lider Heydər Əliyev tərəfindən 1998-ci il mayın 19-da imzalanmış "Uşaq hüquqları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 3-cü maddəsində deyilir: “Uşaqlar barəsində dövlət

siyasəti hər bir uşağın zəruri maddi və məişət şəraitində böyüyüb tərbiyə olunmasının, mütərəqqi tələblər əsasında təhsil almasının, layiqli vətəndaş kimi formalaşmasının təmin edilməsinə yönəldilir”. Uşaqlara göstərilən qayğının daha bir bariz nümunəsi 22 iyun 1999-cu il tarixdə qüvvəyə minmiş “Validənlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum uşaqların sosial müdafiəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunudur. Ulu öndərimiz Heydər Əliyev həmişə uşaqların bu əlamətdar günündə onlarla bir yerdə olmağı çox sevirdi. Ulu öndər uşaqlara göstərilən bu diqqəti belə dəyərləndirirdi. Belə ki, Televiziya və Radio Günü ilə əlaqədar uşaqların hazırladığı mərasimdə iştirak etməkdən böyük zövq alırdı. Fərəhlə demək olar ki, uşaq və gənclərə göstərilən diqqətin, qayğının daha da artırılmasında ölkə Prezidenti İlham Əliyevin xidməti çoxdur. Yeni məktəblərin tikilməsi, təmir olunması, idman komplekslərinin yaradılması buna əyani sübutdur. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, UNESCO və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyevanın bu yolda gördüyü işlər xüsusi qeyd edilməlidir. Fondun “Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb” layihəsi çərçivəsində həyata keçirilən genişmiqyaslı inşaat və yenidənqurma işləri bölgələrimizdə uşaqların təhsili üçün gözəl imkan yaratdı. Azərbaycanın ən ucqar dağ kəndində də belə uşaqların təhsili üçün hər cür şəraiti olan təhsil ocaqlarının tikilməsi bu qayğının təzahürü kimi təqdir edilməlidir. Təbii ki, uşaqların diqqətini çəkən, onların maraq dairəsinə daxil olan vərdişlərdən biri də televiziyaadır. Hər bir kanalın uşaqlar üçün ayrıca redaksiyası var və mütləq də olmalıdır. Bu sarıdan Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin ənənələrə söykənərək uşaqlar üçün proqramlar hazırlanması diqqət çəkir. İstər AzTV-də, istərsə də onun “Mədəniyyət” kanalında uşaq və gənclərə həsr olunan verilişlərin tək-cə adlarına fikir verək: “Təmas nöqtəsi”, “Tələbə dünyası”, “Mən də uşaq olmuşam”, “Çoxbilmişlərdənsinizmi?”, “Mən Azərbaycanlıyam”, “Müasir Azərbaycan gəncliyi”, “Biləyən”, “Bəbək”, “Ana dili”, “Əlaçı” və s.

İnternetdə: https://yandex.ru/uşaq_televiziyası_günü

20 Dekabr - "Qızıl qələmlər" ədəbi cəmiyyətinin yarandığı gün.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Azərbaycan yazıçı və şairlərinin, tərcüməçilərinin ən böyük ictimai təşkilatıdır. Birliyin əsas vəzifəsi gənc yazarların ədəbi-bədii fəaliyyətinə əməli dəstək vermək, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan yaradıcı azərbaycanlıları milli ədəbiyyat ətrafında birləşdirmək, sənətkar-oxucu əlaqələrini genişləndirmək, Azərbaycan ədəbiyyatını xaricdə təbliğ etməkdir. 1923-cü ildə Azərbaycan yazıçıları bir təşkilatda birləşdirmək zərurəti meydana çıxarkən bir neçə yazıçı çap etdirdikləri müraciətdə "Türk ədib və şairlər ittifaqı dərənəyi" təsis etdiklərini bildirmişlər. Həmin ədəbi birlik "İldırım" adlanırdı. "Qızıl qələmlər" ədəbi cəmiyyəti də təxminən bu dövrlərdə formalaşmış, öz ətrafına gənc ədəbi qüvvələri toplamışdı. Bu cəmiyyət əsaslı və ədəbi təşkilat kimi 1925-ci il dekabrın 25-də Bakıda yaradılmış, ədəbi dərənəkləri öz ətrafında birləşdirmişdir. 1927-ci il iyul ayının əvvəllərində Azərbaycan yazıçılarının birinci ümumi yığıncağında bütün ədəbi qüvvələri bir təşkilat ətrafında birləşdirmək qərara alınıb. Beləliklə, Azərbaycan Yazıçılar Cəmiyyətinin müvəqqəti idarə heyəti yaranıb. 1932-ci ilin aprel ayından Azərbaycan Yazıçılar Cəmiyyətinin yenidən qurulması haqqında təşkilati tədbirlər həyata keçirilməyə başlayıb və iki ildən sonra 1934-cü il iyunun 13-də Bakıda Azərbaycan yazıçılarının I qurultayında Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı yaradılmışdır.

İnternetdə:https://az.wikipedia.org/wiki/Qızıl_qələmlər

31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi günü

“Bizim hamımızın bir vətəni var. Bu Azərbaycan dövlətidir. Azərbaycanlı hər yerdə yaşaya bilər, ancaq azərbaycanlılığını, öz dilini, dinini, milli ənənələrini unutmamalıdır. Onun qəlbi daim doğma Azərbaycanla bir vurmalıdır.”

Ulu öndər Heydər

Əliyev

31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü - Azərbaycan millətinin birlik şüarının simvolik günüdür. Bu bayram ayrı-ayrı ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqələr qurmaq, onlar arasında birlik və həmrəylik yaratmaq işində mühüm rol oynayır. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik gününün qeyd edilməsi bütün dünya azərbaycanlıları

tərəfindən artıq bir zərurətə və mənəvi ehtiyaca çevrilmişdir. Azərbaycanlıların yaşadıkları, fəaliyyət göstərdikləri və çoxluq təşkil etdikləri Avropa ölkələrində bu tendensiya özünü yüksək səviyyədə göstərir. Bu da ondan irəli gəlir ki, Avropadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları öz qüvvələrini səfərbər etməkdə ardıcılırlar və bu ayrı-ayrı cəmiyyət üzvləri üçün bir araya gəlmək, cəmiyyət və qurumlar halında birləşmək baxımından dünyanın sivil nöqtələrindən biri olan Avropada mühüm əhəmiyyət kəsb edir. 31 dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü bayramı dünyanın 70-dən çox ölkəsində azərbaycanlılar tərəfindən qeyd olunur. Azərbaycanlılar minilliklər boyu özlərinin doğma torpağı olan tarixi Azərbaycan ərazisində yaşayaraq dünya sivilizasiyasına böyük töhfələr vermişlər. Müharibələr, inqilablar, hərbi münaqişələr, dünyada gedən müxtəlif ictimai-siyasi proseslər nəticəsində Azərbaycan parçalanmış, azərbaycanlıların bir qismi öz yurd-yuvalarından didərgin salınmış, deportasiyalara məruz qalmış, bir-birindən ayrı düşmüşdür. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü'nün əsası 1989-cu il dekabrın axırlarında Naxçıvanda sərhədlərin (SSRİ-İran sərhədləri) dağılması zamanı qoyuldu. Şimali və Cənubi Azərbaycan arasındakı sərhəd dirəkləri dağıldı. Bu vaxt İstanbulda türk dilli xalqların Konfransı keçirilirdi. Konfransda dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə qeyd olunmasına qərar verildi. 1991-ci ilin 16 dekabrında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının birliyini yaratmağın əhəmiyyətini nəzərə alaraq dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü elan etdi. Beləliklə, bütün azərbaycanlılar üçün əziz olan 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü bayramı edilir. Azərbaycanlılar bu gün ilə fəxr edir və onu qürurla qeyd edirlər.

İnternetdə: https://az.wikipedia.org/wiki/Dünya_Azərbaycanlılarının_Həmrəylik_Günü

Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri

12 Dekabr - Görkəmli alim Xudu Məmmədovun anadan olmasının 95 illiyi, (1927-1988)

Xudu Surxay oğlu Məmmədov Ağdam rayonunun Mərzili kəndində anadan olub. Ağdamda orta məktəbi bitirib, Azərbaycan Dövlət Universitetinin geologiya-göğrafiya fakültəsinə daxil olub. 1951-ci ildə təhsilini fərqlənmə diplomu ilə başa vurub və müəllimi Heydər Əfəndiyevin təkidi ilə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Kimya İnstitutuna təyinat alıb. Xudu Məmmədov daha sonra SSRİ EA-nın Kristalloqrafiya İnstitutunun aspiranturasına daxil olub. 1955-ci ildə X.Məmmədov SSRİ EA-nın Kristalloqrafiya İnstitutunun elmi şurasında kristalloqrafiya və kristallofizika ixtisası üzrə “Ksonolit və vollastonit minerallarının kristal quruluşu” mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müvəffəqiyyətlə müdafiə edib. 1969-cu ildə doktorluq dissertasiyasını müdafiə edərək, 1970-ci ildə geologiya-mineralogiya elmləri doktoru, 1973-cü ildə professor elmi adlarına layiq görülüb. Alim bir neçə illik tədqiqatların yekunu olaraq 1960-cı ildə “Kalsium-silikatları və hidrosilikatları və hidrosilikatların kristallokimyası” monoqrafiyasını yazıb.

Xudu Məmmədov silikat birləşmələrindən bir çoxunun quruluşunu müəyyənləşdirmiş, həmin birləşmələr sinfi ilə boratlar, karbonatlar, yarımkəçiricilər və s. arasında kristallokimyəvi qohumluq olmasını aşkara çıxarmış, 50-dən çox üzvi liqandlı kompleks birləşmənin molekul və kristall quruluşunu öyrənmiş, tədqiqatlarında elektronografiya, rentgen-spektral analiz və hidrotermal sintez üsullarından geniş istifadə etmişdir.

Yüksəkixtisaslı elmi kadrlar hazırlanmasında onun müstəsna xidmətləri vardır. Xudu Məmmədov "Şərəf nişanı" ordeni və medallarla təltif edilib.

Görkəmli alim, gözəl ziyalı Xudu Məmmədov 15 oktyabr 1988-ci ildə Bakıda vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Yubilyar yazıçı və şairlər

1 Dekabr - Şairə Elmira Qasımovanın anadan olmasının 80 illiyi, (1942)

Qasımova Elmira Məmməd qızı Naxçıvan şəhərində, həkim ailəsində anadan olmuşdur. Burada orta məktəbi bitirdikdən sonra M.F. Axundov adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Xarici Dillər İnstitutunun alman dili şöbəsində təhsil almışdır (1959-1964). Naxçıvan şəhərində 2 saylı məktəbin müəllimi (1964-1974), tədris-tərbiyə işləri üzrə direktor müavini (1974-1976), sonra 10 saylı şəhər məktəbinin direktoru (1976-1978) işləmişdir. Azərbaycan KP Naxçıvan Şəhər Komitəsinin katibi seçilmişdir (1978-1979). Naxçıvan Muxtar Respublikasının maarif naziri vəzifəsində çalışmışdır (1979-1980). Sonra Azərbaycan KP Naxçıvan şəhər Komitəsinin birinci katibi olmuşdur (1980-1983).

Şeirleri rus və bolqar dövri mətbuatında çap edilmişdir.

Kitabları: “Sevda könlü” (1973), “Axtar məni” (1979), “Zəriflik” (1985) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

5 Dekabr - Yazıçı Cəmil Əlibəyovun anadan olmasının 95 illiyi, (1927-2014)

Cəmil Əlibəyov Füzuli rayonunun Dədəli kəndində dünyaya gəlmişdir. O, təhsilini bir müddət evdə dayılarından almış, sonradan məktəbdə davam etdirmişdir. 1944-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində yeni açılmış şərqsünaslıq şöbəsinə (İran bölməsi) qəbul edilmişdir. Fars, ərəb, ingilis dillərində xüsusi uğurları olsa da, Şərqi tarixi ixtisasını seçmiş, tələbə elmi konfranslarında diqqəti çəkən referentlərlə çıxış etmiş, elmi tədqiqatları Moskva Ali Təhsil Nazirliyinin və Respublika Təhsil

Nazirliyinin mükafatlarına layiq görülmüşdür.

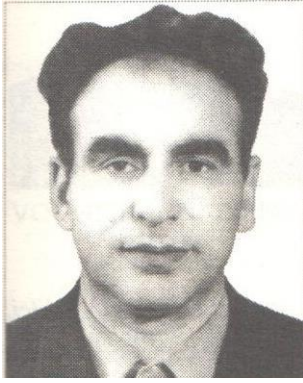
Cəmil Əlibəyov 1949-cü ildə yaradıcılıq sınaq qaydası ilə "Azərbaycan gəncləri" qəzetinə işə götürülmüşdür. İyirmi il həmin qəzətdə ədəbi işçi, şöbə müdiri, məsul katib, son on iki ildə baş redaktor kimi fəaliyyət göstərmişdir. 1970-ci ildə C.Əlibəyov daha məsul işə Azərbaycan Respublikası Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsinin sədr müavini təyin olunmuş, radioya başçılıq etməyə başlamışdır. Həmin dövr radiosu öz verilişləri ilə xalqa, onun mənəvi dəyərlərinə, obrazlı dilinə daha da yaxınlaşmışdır (xalq yaradıcılığı "Bulaq" verilişi otuz ildən artıqdır ki, efirdədir). Bu verilişə görə C. Əlibəyov Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının "Qızıl qələm" mükafatına layiq görülmüşdür. 1974-cü ildə Azərbaycanın rəhbəri H.Əliyevin şəxsi təklifi ilə C.Əlibəyov daha məsul vəzifə tapşırılmışdır. O, on il ərzində "Azərbaycanfilm" kinostudiyasının direktoru işləmişdir. Bu müddətdə istehsal olunan filmlər say və keyfiyyətcə yüksək qiymətləndirilmiş, Ümumittifaq, beynəlxalq və respublika mükafatlarına layiq görülmüşdür. "Dədə Qorqud", "Babək", "Dərviş Parisi partladır", "Tütək səsi", "İstintaq", "Ad günü", "Qayınana", "Papaq" filmləri qızıl fonda daxil edilmişdir. C.Əlibəyov 1984-1988-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında baş redaktor və direktor, 1988-1990-cı illərdə "Kommunist" ("Xalq qəzeti") qəzetində baş redaktor işləmişdir. 1990-cı ildən sonra "Yazıçı" nəşriyyatında baş redaktor vəzifəsinə keçirilmiş, sonralar "Novruz", "Vahid" qəzetlərində baş redaktor, "Elm və həyat" nəşriyyatında təsisçi-direktor vəzifəsində çalışmışdır.

Cəmil Əlibəyov 26 oktyabr 2014-cü il tarixində vəfat etmişdir.

Kitabları: "İlk addımlar" (1954), "Əmək və qəhrəmanlıq" (1955), "Şəhəri yaradanlar" (1957), "Sənin sərvətin" (1963), "Məhəbbət naminə" (1964), "Sınaq" (1966), "Dörd qitədə adım var" (1967), "Özümü axtarıram" (1969), "Nigarın arzusu" (1968), "Mənim analı dünyam" (1972), "Üç bacı" (1974), "Dözümlü məhəbbət" (1978), "Dünyanı gəzə-gəzə" (1979), "Vida görüşü" (1981), "Qızıl attorpaq" (1983), "Qış etüdləri" (1971), "Mənim analı dünyam" (1988), "Qış macərası" (1994) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**5 Dekabr - Yazıçı, şair İsmayıl Qarayevin anadan olmasının 95 illiyi,
(1927-1989)**

İsmayıl Qarayev Goranboy rayonunun Tapqaraqoyunlu kəndində anadan olmuşdur. ADU-nun (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirmişdir. "Azərbaycan gəncləri" qəzetində ədəbi işçi (1966), "Gənclik" nəşriyyatında redaktor, böyük redaktor və baş redaktor (1967-1974) işləmişdir. Bədii yaradıcılığa XX əsrin 50-ci illərindən başlamışdır. Dövri mətbuatda hekayə, oçerk, povest və romanları çap edilmişdir. Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində uzun müddət ədəbi verilişin ssenari müəllifi və aparıcısı olmuşdur. Əsərləri efirdə səsləndirilmişdir. SSRİ Yazıçılar İttifaqına üzv qəbul edilmiş (28.02.1973), Ümumittifaq tənqid və ədəbiyyatşünaslıq Şurasının üzvü seçilmiş (1976), Ədəbiyyat Fondunun üzvü olmuşdur (12.09.1973). İlk kitabı – "O və mənim anam" 1964-cü ildə "Azərnəşr"də çapdan çıxmışdır. V.B. Şklovskinin "Səyyah Marko Polo" (1972) əsərini tərcümə etmişdir. Qələmini təkcə nəsr sahəsində deyil, həm də nəzm sahəsində sınımış, bir neçə mənzum dastan, poema və çoxlu sayda şeirlər yazmış və bəzilərini mətbuatda dərc etdirmişdir. Uzun müddət "Kirpi" satirik jurnalı ilə əməkdaşlıq etmiş, dövrün eybəcərliklərindən bəhs edən hekayələri bu jurnalda dərc olunmuşdur. Represiyaya məruz qalmışdır. Lakin həbsxana illəri ruhdan düşməyib bədii yaradıcılığını davam etdirmiş, neçə-neçə roman, povest, hekayələr yazmışdır. Azadlığa çıxandan sonra bir müddət Bakıda, sonra isə ömrünün sonuna qədər doğma kəndində yaşamışdır. Ölümündən sonra bəraət almışdır.

İsmayıl Qarayev haqqında şair Tofiq Mahmud "Ulduz hər zaman parıldamır" adlı məqalə yazmış, Azərbaycan Milli Televiziyası "Öz ömrünü yaşamayan adam" adlı veriliş hazırlamışdır. 1996-cı ildən yazıçının adını daşıyan "İsmayıl" nəşriyyatı fəaliyyət göstərir. Yazıçının arxivində 15-ə qədər roman, 40-a qədər povest, 150-yə qədər hekayə, mənzum dastan, əfsanə, rəvayət, oçerk saxlanılır.

Kitabları: "O və mənim anam" (1964), "Aydınlıq" (1968), "Ömür" (1971), "Əməyin bəhrəsi" (1972), "Gecə keçir" (1973), "Dağlar dağımdır mənim" (1994), "Sxodka" (2000), "Yalandır" (2002), "İnsan var hələ" (2002), "Qanlı məktub" (2002), "Küçələr kəsişir, yollar kəsişir" (2002), "Bağışla, baba!" (2002), "İntihar" (2003), "Saralmış yarpaqlar" (2003), "Söyüdlər quruyur" (2003), "Bahar ötdü" (2003), "İntihar" (2003), "Məni tanıdınmı" (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

8 Dekabr - Yazıçı, dramaturq, publisist Nüşabə Məmmədlinin anadan olmasının 75 illiyi, (1947)

Nüşabə Əsəd qızı Məmmədova Gəncədə doğulub. 1972-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsini bitirib. Elə həmin ildən "Novosti Gyandji" qəzetində fəaliyyətə başlayıb. 1991-1995-ci illərdə həmin qəzetin redaktoru olub. Bir neçə kitabın, pyes və kino-senarinin müəllifidir. 1991-ci ildə Gəncə Dövlət Dram Teatrında Nüşabə xanımın "Cavad xan" tarixi dramı tamaşaya qoyulub. «Əməkdar jurnalist» adına və Dilarə Əliyeva adına mükafata layiq görülüb. Gəncə Jurnalist

Assosiasiyasının sədri, Ümumdünya Qadın Jurnalistiəri Təşkilatının üzvüdür. N.Məmmədovanın "Aeroport" pyesi Dövlət Televiziyasının hərbi-vətənpərvərlik mövzusunda keçirdiyi müsabiqənin qalibi olub. Xocalı soyqırımına həsr edilmiş "Haray" pyesi əsasında eyniadlı bədii film çəkilib.

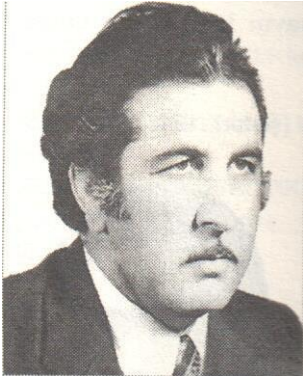
Nüşabə xanımın rəhbərliyi ilə "Tomris" Analar Cəmiyyəti 1992-ci ildə yaranıb, həmin ilin aprelində Gəncə şəhər İcra Hakimiyyətində qeydə alınıb. 1999-cu ildə Ədliyyə Nazirliyində yenidən qeydiyyatdan keçib. Cəmiyyət yarandığı gündən qaçqınlara, məcburi köçkünlərə mənəvi və maddi yardım etməyi özünə borc bilib. Təşkilat qadın hüquqlarını müdafiə edir, respublikada demokratik islahatların aparılması işində fəallıq göstərir. Cəmiyyətin üzvləri Qarabağ müharibəsində iştirak edən və bütün əsgəri xidmətdə olan gənclərlə əlaqə saxlayır, onlarla görüşür, problemlərinin həllində yardımçı olmağa çalışırlar.

"Tomris" Analar Cəmiyyəti öz vəsaiti hesabına Xocalı soyqırımına həsr olunmuş "Haray" bədii filmini çəkdirib.

Kitabları: “Yarpaq tökümü” (1984), “İlğım” (1989), “Sonuncu mahnı” (1993), “Cavad xan” (1996) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

10 Dekabr - Yazıçı İnkılab Vəlizadənin anadan olmasının 85 illiyi, (1937)

İnkılab Vəlizadə (İnkılab Xan Rəvan) Qərbi Azərbaycanın Vedibasər mahalının Kolanlı kəndində anadan olmuşdur. Burada orta məktəbi bitirmiş (1962), Mədəni-maarif Texnikumunda xalq teatrının rejissoru şöbəsində (1964-1967), sonra APİ-nin tarix fakültəsində qiyabi təhsil almışdır (1967-1975).

İlk qələm təcrübəsi "Telefon xətası" novellası olmuşdur. İnkılab Vəlizadə "Məhəbbət yangısı", "Məhəbbət və nifrət", "Qandal Kənan", "Bağlı qapı arxasında", İdeal və xəyal", "Nakam məhəbbət", "Qan içində həyat", "Günahsız günahkar", Köçkünlər", "Rəmziyyə", "Taleyin göz yaşı", "Xocalı faciəsi", "Bələli dağlar" adlı 13 romanın, "Vedi qan içində", "Xan Araz", "Haqqdan gələn səs" adlı 3 epopeyanın "Qanlı yanvar", Bir gecənin romantikası", "Ölümdən bətər zülm", "Kainat və həyat" adlı 4 povestin,

"Kainat və həyat haqqında elmi anlayış" adlı elmi əsərin, "Ermənistanda azərbaycanlıların soyqırımı" publisistik əsərin, "Son gecə" (Ağdam Dram Teatrı) və "Xoş amallar qurbanı" (İrəvan Azəri Dövlət Teatrı) pyeslərinin müəllifidir.

Kitabları: "Bir gecənin romantikası" (1980), "Qan içində həyat" (2000), "Günahsız günahkar" (2001), "Xan Araz" (2001), "Xocalı faciəsi" (2002), "Taleyin göz yaşı" (2003) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**12 Dekabr - Şair, tərcüməçi Əhəd Muxtarın anadan olmasının 85 illiyi,
(1937-1998)**

Əhəd Muxtar (Əhədulla Qənbərov) Astara rayonunun Kokolos kəndində anadan olmuşdur. “Şagird oluram” adlı ilk əsəri “Göyərçin” jurnalında (1958) dərc edilmişdir. Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun filologiya fakültəsini bitirmişdir. “Qönçələr açılır”, “And iç”, “Salam, insanlar” və s. şeir kitablarının müəllifidir. Daha bir kitabı talışca şeirlərdən ibarətdir. “Ulduz” jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi, şöbə müdiri (1967-1979), məsul katib işləmişdir (1979-1998). İctimai işlərdə fəal çalışmış, poetik yaradıcılıqla bərabər bədii tərcümə ilə məşğul olmuşdur. Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir (1988).

Əhəd Muxtar Boleslav Prusun "Firon" romanını, Georgi Markovun "Sibir" romanını (Yasif Nəsirli ilə birgə), Çingiz Abdullayevin "Əclafların qanunu" romanını ruscadan Azərbaycan dilinə çevirmişdir. Həmçinin türkmən yazıçısı Təşli Qurbanovun “Sarı gül” povestini Azərbaycan dilinə çevirmiş, özbək, qırğız, qazax, türkmən şairlərinin çox sayda şeir və poemalarını Azərbaycan oxucularına çatdırmışdır. Ə.Muxtar Özbəkistanın tanınmış yazıçı və şairlərindən Camal Kamal, Mir Temir, Şöhrət, Abdulla Aripov, Zülfüyyə, Qafur Qulam və Uyğun, Şükrulladan da xeyli tərcümələr etmişdir. O, Azərbaycan dilinə çevirmələrdən ibarət 10-a yaxın toplunun tərtibçisi, yaxud redaktoru olub. Ə.Muxtar bir neçə tatar şairinin əsərlərini də dilimizə çevirmişdir. Əhəd Muxtarın öz şeirləri də özbək dilinə tərcümə edilmiş, Özbəkistanın “Ulduz”, “Gülüstan”, “Sovet Özbəkistanı”, “Buxara həqiqəti” kimi jurnal və qəzetlərində dərc olunmuşdur.

Əhəd Muxtar 1998-ci il may ayının 23-də vəfat etmişdir.

Kitabları: “Şəfəq seli” (1969), “And iç” (1977), “Salam, insanlar!” (1979), “Qönçələr açılır” (1983), “Doğmalığ” (1985), “Dünya yaman dünyadır” (1989)

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

17 Dekabr - Şair Xəzangül Hüseynovanın anadan olmasının 75 illiyi, (1947)

Xəzangül Abbasqulu qızı Hüseynova Gürcüstanın Marneuli rayonunun Qırıxlı kəndində anadan olmuşdur. Qonşu Baydar kənd orta məktəbini qızıl medalla bitirmişdir (1966). Gəncədə H.Zərdabi adına Dövlət Pedoqoji İnstitutunun kimya-biologiya fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1966-1971). İnstitutu fərqlənmə diplomu ilə bitirdikdən sonra təyinatla doğma kəndində kimya müəllimi işləmişdir (1971).

Ədəbi fəaliyyətə erkən yaşlarından başlamışdır. “Azərbaycan”(1985-1986), “Yeni səslər” (1987), “Dan ulduzu” (Tbilisi, 1987), “Vətən nəğməsi” (1989) almanaxlarında seçmə şeirləri dərc olunmuşdur. X. Hüseynovanın şeirləri dövrü mətbuatda ötən əsrin 70-ci illərindən dərc olunmağa başlayıb. Şairə Avrasiya Yazarlar Birliyinin üzvüdür. Xəzangül xanım yeddi şeirlər kitabının müəllifidir. Kitablardan biri Türkiyədə "Bitməyən xəzan", digəri isə Tbilisidə gürcü dilində çap olunan "Şubhələr"dir. 2010-cu ildə X.Hüseynovanın "Məhəbbətin qənimi" pyesi səhnələşdirilmişdir.

Kitabları: “Qaya üstə bitən çiçək” (1988), “Yeddinci göylə söhbət” (1996) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**21 Dekabr - Yazıçı Kamran Məmmədovun anadan olmasının 100 illiyi,
(1922-1989)**

Kamran Dadaş oğlu Məmmədov Şuşa şəhərində anadan olmuş, 1936-1938-ci illərdə Bakı Pedaqoji Texnikomunda təhsil almışdır. O, təhsilini Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun dil və ədəbiyyat fakültəsində davam etdirmişdir (1938-1941). O, 1941-1942 illərdə II Dünya müharibəsində iştirak etdiyi üçün təhsilini yarımçıq qoymağa məcbur olmuş, 1943-cü ildə ağır yaralandıqdan sonra hərbi qospitalda müalicə almışdır. Ali təhsilini 1943-1945 illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetində (indiki Bakı Dövlət Universiteti) başa vurmuşdur. Kamran Məmmədov 1944-1945 illərdə Azərbaycan Dövlət Radio Verilişləri Komitəsində ədəbi redaktor, 1945-1947 illərdə "Uşaqgəncnəşr"də şöbə müdiri, 1945-1951 illərdə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının (indiki AMEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu) Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda aspirant, elmi işçi olmuşdur. Filologiya elmləri doktoru Kamran Məmmədov 1948-1952 illərdə Pedaqoji Xarici Dillər İnstitutunda baş müəllim işləmişdir.

K.Məmmədov "Əməkdar elm xadimi" (1982), "Qabaqcıl maarif xadimi"(1982) fəxri adlarına layiq görülmüş, "Şərəf nişanı", 2-ci dərəcəli Vətən müharibəsi ordenləri və medallarla təltif olunmuşdur.

Kamran Məmmədov 6 aprel 1989-cu ildə Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: "Yuxusuz illər" (1969), "Ömrün izi" (1976), "Dünyamız uşaq gözündə" (1983) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**22 Dekabr - Yazıçı, tərcüməçi Hamlet Qocayevin anadan olmasının 80 illiyi,
(1942)**

Hamlet Göyüş oğlu Qocayev Ağdaş rayonunun Pirəzə kəndində anadan olmuş, Xarici Dillər İnstitutunun fransız şöbəsini bitirmişdir. H.Qocayev tərcüməçiliklə tələbəklik illərindən məşğul olmağa başlamışdır. O, G.Mopassanın və Anri Truayanın hekayələrini, Jorj Simenonun “Malular ailəsi” romanını, Fransuaz Saqanın “Salam qüssə”, Ann Flippin “Bir göz qırpmı”, Mari Luiza Verin “Peretin nağılları”, Nikol Villedmanın “Samba və Kinaro”, Andre Möruanın “Fəslin çiçəkləri” (1970), N.Visselmanın “Samba və Kinaro” əsərlərini (1982), “Fransız hekayələri”, Ümmülbanunun “Qafqaz günləri” romanını tərcümə etmişdir. Bir müddət Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Tarix İnstitutunda (1964-1966) çalışan Hamlet Qoca Mali Respublikasında tərcüməçi (1966-1968) işləmişdir. Tərcüməçilik fəaliyyətini davam etdirməklə yanaşı, Hamlet Qoca Azərbaycanın Asiya və Afrika ölkələri ilə Həmrəylik Komitəsinin katibi (1971-1980), Əlcəzairdə keçmiş Sovetlərin ölkəsinin səfirliyində bölmə müdiri (1980-1982), Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində Qərbi ölkələri üzrə baş redaktor vəzifələrində çalışmışdır. Tərcüməçiliyə bir yaradıcılıq işi kimi yanaşan və daim oxucularını yeni-yeni əsərlərlə sevindirən Hamlet Qocanın “Tam-tamlar ölkəsində” (1971), “Afrikada görüşlərim” (1986), “Üç Afrika səfəri” (1988), “Fransızlar yurdum haqqında” (1990) və s. kitabları işıq üzü görmüşdür. H.Qocayev Fransanın “İncəsənət və ədəbiyyat komandoru” ordeni ilə təltif olunmuşdur (2000).

Kitabları: “Tam-tamlar ölkəsində” (1971), “Afrikada gördüklərim” (1986), “Üç Afrika səfəri” (1988), “Kirayəçilər” (1992), “Fransız ədəbiyyatı antologiyası (XIX-XX əsrlər)” (2000) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

24 Dekabr - Publisist Ömər Faiq Nemanzadənin anadan olmasının 150 illiyi, (1872-1937)

Ömər Faiq Ahıska qəzasının Azqur kəndində anadan olmuşdur. O, ilk təhsilini kənd məscidində almış və anasının təkidi ilə 1882-ci ildə İstanbula getmiş, "Fateh" məktəbində təhsilini davam etdirmişdir.

Təbiət elmlərinə həvəsi olduğuna görə sonradan "Darüş Şəfəq" məktəbinə daxil olmuşdur. Həmin məktəbi bitirdikdən sonra (1891) Qalata Poçt və Teleqraf İdarəsində əmək fəaliyyətinə başlamışdır. O, burada qəzet və jurnallar vasitəsilə Avropadakı demokratik ruhlu türk mühacirlərinin əhval-ruhiyyəsi və türk inqilabçı şairlərin bədii yaradıcılığı ilə yaxından tanış olmuşdur. Ömər Faiq 1900-cü ildə Şamaxıya gəlmişdir. O, burada milli məktəbin təşkil edilməsinə yaxından yardım etmiş və tarix, coğrafiya, hesab və türk dilindən dərs demişdir. 1902-ci il yanvar ayının 31-də Şamaxıdakı güclü zəlzələdən sonra Ömər Faiq Tiflisə getmişdir. 1903-cü ilin mart ayının 30-da nəşrə başlamış "Şərqi-Rus" qəzetində Məhəmməd ağa Şahtaxlı, Cəlil Məmmədquluzadə, Səməd ağa Qayıbov, Üzeyir Hacıbəyov, Rəşid İsmayılov, Əsəd Babayev, Yusif Əfəndizadə ilə bir yerdə işləməyə başlamışdır.

"Molla Nəsrəddin" jurnalının təsis və nəşr edilməsində edilməsində Cəlil Məmmədquluzadə və Ömər Faiqin müstəsna rolu olmuşdur. Ömər Faiq təkcə "Molla Nəsrəddin" jurnalında deyil, eyni zamanda, o dövrdə nəşr edilən bir sıra qəzet və jurnallarda ("Açıq söz", "Tərəqqi", "İrşad", "Həyat", "Rəncbər", "Adıgün kolxoçusu", "Kommunist", "Qızıl bayraq", "Bağban" və s.) çıxış etmişdir. Yazıları Ömər Faiq Nemanzadə, Ümidvar, Ümid, Faiq Nemanzadə, Lağlağı, Mozalan və s. ad və təxəllüslərlə çıxmışdır.

Ömər Faiq Nemanzadə 1937-ci ildə (10 oktyabrda) Stalin represiyasının qurbanı olmuşdur.

Kitabları: "Seçilmiş əsərləri", "Dəvəti-nəşri-əsarə", "Üçüncü il", "Xatirələrim" və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)"
Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

26 Dekabr - Şair Yusif Həsənbəyin anadan olmasının 90 illiyi, (1932)

Şair, dramaturq, tərcüməçi Yusif Qonaq oğlu Həsənbəyov (Yusif Həsənbəy) Quba şəhərində anadan olmuş, burada pedaqoji texnikumu bitirdikdən sonra API-nin dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsil almışdır (1952-1956). Sonra Bakıda Azərbaycan Komsomolunun Səbayel rayon komitəsində təlimatçı, Azərbaycan Dövlət Musiqi Nəşriyyatında ədəbi redaktor, "Bakı" axşam qəzetində ədəbi işçi, tərcüməçi olmuşdur (1956-1969). Moskvada, M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunun poeziya bölməsində təhsil almışdır (1975-1977). Beynəlxalq PEN təşkilatı Azərbaycan PEN klubunun məsul katibidir (1990-cı ildən). Eyni zamanda Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Quba bölgə şöbəsinin sədridir (1994-cü ildən).

"Təhsildən qayıdarkən" adlı ilk mətbu əsəri 1954-cü ildə "Azərbaycan" jurnalında dərc olunmuşdur. Bundan sonra dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış edir. Əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. "Ayı kürkü" (1986) və "Dağlarda işıq" (1981) əsərləri əsasən televiziya tamaşası hazırlanmışdır. "Şehirli üzük" (1973) pyesi Mingəçevir Dövlət Teatrında, "Yıxılanı qaldır" (1975) pyesi Ağdam Dövlət Teatrında səhnəyə qoyulmuşdur. "Bir həyətin sakinləri" (1981), "Kölgənin kölgəsi" (1984) pyesləri Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən qəbul edilmişdir. Bir çox şeirlərinə mahnı bəstələnmişdir.

Kitabları: "Ördəyin balaları" 1960), "Yağışda çimən cücə" (1962), "Çay dənizə tələsir" (1963), "Qağayı" (1966), "Unutmaram o günləri" (1966), "Mahnılar" (1967), "İnsan ömrü" (1971), "Evin ulduzu" (1973), "Nəğməli yarpaqlar" (1976), "Zirvə qarı" (1978), "Məhəbbətli dünyamız" (1980), "Günəş doğanda" (1981), "Məhəbbət məşəlləri" (1984), "Xəcalətli qalmayaq" (1987), "Çəmən gülləri" (1987), "İşığın istisi" (2000), "Sualtı döyüşlər" (2001) və s.

Tərcümələri: (ruscadan)- "İnadkar sətirlər" (Dünyanın klassik və müasir şairlərinin əsərlərindən seçmələr, 1991) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**28 Dekabr - Ədəbiyyatşünas, pedaqoq Əliyar Səfərlinin anadan olmasının
85 illiyi, (1937)**

Əliyar Səfərli Ordubad rayonunun Anabad kəndində anadan olmuş, 1955-ci ildə Ordubad orta məktəbini, 1960-cı ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin şərqşünaslıq fakültəsinin İran filologiyası şöbəsini bitirmişdir. 1960-1968-ci illərdə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun elmi işçisi olmuşdur. Uzun müddət BDU-nun filologiya fakültəsində dərs demişdir. 1986-1994-cü illərdə Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi kafedrasının müdiri işləmişdir. Həmin kafedranın professorudur.

Əliyar Səfərli Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatının tanınmış təhqiqatçılarındandır. O, Məsihinin (XVII əsr) həyat və yaradıcılığına, XVII- XVIII əsrlər Azərbaycan epik şeirinə dair tədqiqatların müəllifidir. Mətnşünaslıq sahəsində də ciddi araşdırmaları vardır. Bir sıra unudulmuş ədəbi abidələri aşkara çıxarmış, ilk anadilli poema olan "Dastani Əhməd Hərami"ni, Qazi Bürhanəddinin "Divan"ını, Məhəmməd Füzulinin "Həqiqət üs-süəda" əsərini (şərikli), Məsihinin "Vərqa və Gülşa" poemasını, "Şəhriyar" dastanını, habelə Nəsimi, Əmani və başqalarının əsərlərini tərtib və nəşr etdirmişdir. Uzun illər Təhsil Nazirliyində "Ədəbiyyatşünaslıq" bölməsinin rəhbəri olmuş, orta və ali məktəblər üçün dərslik, dərs vəsaiti və proqramların hazırlanmasında bilavasitə yaxından iştirak etmişdir. Əsərləri xarici ölkələrdə nəşr edilmişdir.

Əliyar Səfərli diplomatik sahədə də fəaliyyət göstərmişdir. 1994-1998-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının İran İslam Respublikasında fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri olmuş, ölkəmizi Beynəlxalq İqtisadi Təşkilatda (EKO) təmsil etmişdir.

Kitabları: "XVII-XVIII əsrlər Azərbaycan epik şeiri" (1982), "Qədim və Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı" (1982), "Məhəmməd Şəhriyar" (1987), "Məsihi" (1992), "Ədəbiyyat" (IX sinif üçün dərslik) (1994) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

30 Dekabr - Ədəbiyyatşünas, publisist, tərcüməçi Zəkiyyə Qiyasbəylinin anadan olmasının 90 illiyi, (1932)

Zəkiyyə Nadir qızı Qiyasbəyli Tbilisi şəhərində müəllim ailəsində anadan olmuş, Tbilisidəki M.F.Axundov adına 97 sayılı orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır. Əmək fəaliyyətinə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında başlamışdır. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində “Dünya mədəniyyəti tarixi və nəzəriyyəsi” fənnini tədris etmişdir (1992-1993). ”Təfəkkür” Universitetinin filologiya fakültəsində professor (1993), dekan (1997-2002) olmuşdur. Ədəbi yaradıcılığa publisistik yazılar, tənqidi məqalələrlə başlamışdır. Əmək adamlarının həyatından bəhs edən kitabların: ”İllər və insanlar” (1980), “Bu günün həqiqəti” (1980), “Söz və iş” (1982), “Dama-dama göl olar” (1987) kitablarının tərtibçisi olmuşdur. “Mehdi Hüseynin əsərlərində fəhlə-neftçi surətləri” adlı elmi işini müdafiə edib filologiya elmləri namizədi (1971) alimlik dərəcəsi almışdır. 1989-cu ildə isə “Azərbaycan sovet ədəbiyyatında ictimai fəal qəhrəmanın təkamülü” adlı doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir.

Zəkiyyə Qiyasbəyli bədii tərcümə ilə də ardıcıl məşğul olur. Hind yazıçısı Kulvant Sinqx Virkin povest və hekayələrini, çuvaş yazıçısı Mixail Yuxmanın “Albanın çiçəkləri” kitabındakı hekayələrini müasir Orta Asiya yazıçılarından bir sıra əsərlərini dilimizə çevirmişdir. Z.Qiyasbəyli Məhsəti Gəncəvi laureatıdır.

Kitabları: “Sürət uğrunda” (1961), “Səmayəni əmək ucaldı” (1964), “Mehdi Hüseynin sənətkarlığı” (1968), “Mənalı ömür” (1970), “Zəka və qüdrət” (1978), ” İmran Qasimov” (1983), “Zamanın məğzi”(1989) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

31 Dekabr - Yazıçı Eynulla Ağayevın anadan olmasının 115 illiyi, (1907-1978)

Eynulla Ağayev Bakının Ramana kəndində, neftçi ailəsində doğulmuş, ibtidai təhsilini kənd məktəbində almış, 1926-cı ildə Sabir adına 23 sayılı ikinci dərəcəli məktəbdə təhsilini davam etdirmişdir. Hərbi xidmət illərində Nuxa və Dağlıq Qarabağda cinayətkarlara qarşı mübarizə aparmış, sonra Suraxanı neft mədənlərində fəhləlik etmişdir. Hələ orta məktəbdə oxuduğu vaxtdan ədəbiyyata güclü meyl göstərmiş, ilk şerlərini, məqalə və qeydlərini "Gənc işçi", "Kommunist", "Yeni yol" qəzeti redaksiyalarına göndərmişdir. İlk hekayəsi "Balıqçı Kamil" 1928-ci ildə Tiflisdə buraxılan "Qızıl şəfəq" jurnalının 12-ci sayında çap olunmuşdur. Bundan sonra o, ədəbi dərnəklərdə müntəzəm iştirak etmiş, 1931-ci ilin noyabrında "Kommunist" qəzetinin partiya şöbəsinə ədəbi işçi qəbul olunmuşdur. Eyni zamanda pedaqoji institutda təhsilini qiyabi davam etdirmiş, 1935-ci ildə institutu bitirdikdən sonra "Yeni yol" qəzetinin ədəbiyyat və incəsənət şöbəsində müdir, sonra isə məsul katib işləmişdir. II Dünya müharibəsinin ilk günlərində səfərbərliyə alınmışdır. Kerç döyüşlərində ağır yaralanmış, müalicədən sonra yenidən ön cəbhəyə qayıtmışdır. 416-cı Taqanroq diviziyasının tərkibində ağır döyüş yolu keçmiş, Mozdok, Kuban, Krım, Qərbi Ukrayna, Polşa, Çexoslovakiya, Macarıstan uğrunda döyüşlərdə iştirak etmiş, ağır yaralanmış, Krakovda hərbi xəstəxanada müalicədən sonra, 1946-cı ilin martında ordudan tərxis olunmuşdur. "Qırmızı ulduz", "Şərəf nişanı", "Hərbi xidmətə görə", "Qafqazın müdafiəsinə görə" orden və digər medallarla təltif olunmuşdur. 1946-cı ilin mayından "Azərbaycan pioneri" qəzetinin məsul redaktoru olmuş, bütün yaradıcılığını gənc nəslin yetişdirilməsinə həsr etmişdir.

Eynulla Ağayev 1978-ci il noyabın 5-də Bakıda vəfat etmişdir. Bakı şəhər orta məktəblərindən biri onun adını daşıyır.

Kitabları: "Alagöz" (1942), "Sirli qala" (1955), "Dəcəllər" (1958), "Tək qayıq" (1961), "Şişpapaq" (1964), "Dağlarda şimşək çaxır" (1967), "Yağış mahnısı" (1968), "Povest və hekayələr" (1976), "Baba nağılı" (1978), "Teleqram" (1982) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

**31 Dekabr - Yazıçı Tofiq Əfəndiyevin anadan olmasının 100 illiyi,
(1922-1995)**

Tofiq Mirməhəmməd əfəndi oğlu Əfəndiyev Qaryagində (indiki Füzuli şəhərində) anadan olmuş, orta məktəbi bitirəndən sonra pedoqoji texnikumda təhsil almışdır. Daha sonra müxtəlif məktəblərdə müəllim (1941-1948), "Azərbaycan müəllimi" qəzetində xüsusi müxbir işləmişdir (1948-1951). Azərbaycan Dövlət Pedoqoji Xarici Dillər Institutunun ingilis dili şöbəsində təhsilini davam etdirmişdir (1951-1955). Bir müddət Bakı şəhəri 7 sayılı məktəbdə müəllim (1955-1959), Azərbaycan Dövlət Tele-Radio Verilişləri Komitəsində ədəbi-dram verilişləri baş redaksiyasında baş redaktor işləmiş, sonra yazıçı kimi bütün qüvvəsini ədəbi fəaliyyətə həsr etmişdir.

Kitabları: “Ağ çiçəklər” (1962), “Dağ yolu” (1965), “Cənub mehi” (1969), “Prokuror” (1976), “Münaqişə: Badminton oyunu” (1980), “Qara qapılar” (1984) və s.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

Xarici ədəbiyyat

7 Dekabr - Britaniya yazıçısı Enn Faynın anadan olmasının 75 illiyi, (1947)

Enn Fayn Lester şəhərində anadan olmuşdur. Uorik Universitetini siyasi texnologiyalar üzrə bitirən Fayn bir müddət qızlar məktəbində dərs demişdir. Həyat yoldaşı ilə birgə Amerikada, Kanadada yaşamış, yazıçı 1981-ci ildə boşandıqdan sonra Britaniyaya qayıtmışdır.

Britaniya imperiya ordusunun zabiti (2003), Kral Ədəbiyyat Cəmiyyətinin üzvü (2003), Britaniyanın nüfuzlu mükafatlarının laureatı, ikiqat Karnegi medalının sahibi Enn Fayn “Günahların siyahısı”, “Qatil pişiyin gündəliyi”, “Qatil pişiyin qayıdışı”, “Missis Dautfayr”, “Undan körpələr”, “Dombalangöz” və s. əsərlərin müəllifidir.

İnternetdə: www.ru.wikipedia.org

13 Dekabr - Alman şairi Henrix Heynenin anadan olmasının 225 illiyi, (1797-1856)

Heyne Düsseldorf şəhərində dünyaya gəlib və ilk təhsilini yerli liseydə alıb. Onun ilk şeirləri 1816-cı ildə Hamburqda olarkən Froydhold Rizenharf (Freudhold Riesenharf) təxəllüsü ilə çap olunub. Henrix Heyne gənclik illərində Bayronun şeirlərini tərcümə edib və eyni zamanda romantik stilin incəliklərinə yiyələnib. 1820-ci ildə Heyne Qöttingen şəhərindəki universitetə qəbul edilib. H.Heyne kimi onun ilk şeiri 1821-ci ildə Berlində işıq üzü görüb. O, Berlində 1821-1823-cü illərdə filosof Hegelin yanında təhsil alıb. 1822-ci ildə onun şerlər kitabı, 1823-cü ildə isə "Fəlakət" kitabı çapdan çıxıb. 1824-cü ildə 33 şeirdən ibarət topluda Heyneni məşhur edən əsərlər də ("Su pərsi") çap olunub. Henrix Heynenin 1826-cı ildə "Harts səfəri" adlı kitabı çap olunub. Bu kitab ona böyük uğur gətirib. O, 1827-ci ildə Heynenin şöhrətinin əsası sayılan lirik mahnılar məcmuəsini çap etdirib. Heyne çox vaxt şeirlərində siyasi mövzuları da ironik şəkildə təsvir edirdi. 1827-28-ci illərdə o, Londona və İtaliyaya səfəri zamanı gördüklərini "Səyahət təəssüratları" əsərində çap etdirib. "Le Grand" kitabında Heyne Napoleona olan rəğbətini açıqlayır və fransız inqilabının nailiyyətlərindən söhbət açıb. Artıq 1830-cu illərdə Heyne Almaniyada və Avropada istedadlı şair kimi ad qazanıb.

Henrix Heyne 17 fevral 1856-cı ildə vəfat edib və Parisdə Monmartır qəbiristanlığında dəfn olunub.

Kitabları: "Mahnılar kitabı" (1827), "Şekspirin qızları və qadınları" (1839), "Salon" (1834), "Fəlakət" (1857), "Son şeirlər və düşüncələr" (1869) və s.

İnternetdə: www.ru.wikipedia.org

**22 Dekabr - Rus yazıçısı Eduard Uspenskinin anadan olmasının 85 illiyi,
(1937)**

Sovet və rus yazıçısı, ssenaristi və uşaq kitablarının müəllifi Eduard Nikolayeviç Uspenski Moskva vilayətində anadan olmuşdur. Moskva Aviasiya İnstitutunda təhsil alan Uspenski əvvəllər multfilmlərə ssenari yazmaqla məşğul olurdu. Yazıçının ilk kitabı “Fyodor dayı, it və pişik” 1974-cü ildə çapdan çıxmışdır. Kitab üzrə üç cizgi filmi: “Prostokvaşinodan olan üçlük”, “Prostokvaşinoda tətillər”, “Prostokvaşinoda qış” filmləri çəkilmişdir. Yazıçı “Gecəniz xeyrə qalsın, uşaqlar”, “ABVQDeyka”, “Radiodayə”, “Bizim limana gəmilər gəldi” kimi verilişlərin yaradıcılarından olmuşdur. 2010-cu ildə Korney Çukovski adına mükafata layiq görülmüşdür. Eduard Uspenski Timsah Gena, Çeburaşka, pişik Matroskin, poçtalyon Peçkin, Fyodor dayı və s. kimi məşhur personajların yaradıcısıdır.

İnternetdə: www.ru.wikipedia.org

**24 Dekabr - Türk şairi Tofiq Fikrətin anadan olmasının 155 illiyi,
(1867-1915)**

Osmanlı dövründə yaşamış böyük türk şairi, pedaqoqu və jurnalisti, türk ədəbiyyatında "Sərvəti-fünun" və ya "Ədəbiyyati-cədidə" adlanan cərəyanın banisi Tofiq Fikrət İstanbulda dünyaya gəlib. O, Qalatasaray liseyini bitirdikdən sonra bir müddət Xarici İşlər Nazirliyində işləyib. Sonra türk dili və ədəbiyyatından dərs deyib. İlk şeirlərini və ədəbiyyatın ictimai roluna dair məqalələrini redaktoru olduğu "Sərvəti-fünun" jurnalında dərc etdirib. Tofiq Fikrət türk şeirinə məzmun və formaca yenilik gətirib. "Sənət həyat üçündür" prinsipini həm əməldə, həm də nəzəriyyədə tətbiq edən ilk türk şairidir. İnqilabi ruhlu şeirlərində zülm, fanatizm və istibdadı qətiyyətlə qamçılayıb, humanizm və azadlıq ideyalarını, xalqların dostluğunu tərənnüm edib. Qadağan edilməsinə baxmayaraq, əsərləri gənclər və hərbiçilər arasında əldən-ələ keçərək əzbərlənib və yayılıb. Hakim dairələr tərəfindən ömrünün sonunadək təqib olunsa da, inqilabi ideyalara və xalqa sadıq qalıb. Əsərlərində ərəb-fars kəlmələrinin, tərkiblərinin sıx-sıx işlədilməsi Tofiq Fikrətin dilini xeyli qəlizləşdirirdi. Buna baxmayaraq onun əsərləri Azərbaycanda böyük rəğbət qazanıb.

Onun yaradıcılığı M. Hadi, H. Cavid, A. Səhhət və başqalarının yaradıcılığına təsir göstərib. Əsərləri Azərbaycan alimləri tərəfindən də öyrənilib və "Seçilmiş əsərləri" respublikamızda nəşr olunub.

Kitabları: "Seçilmiş əsərləri" və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

İncəsənət

5 Dekabr - Rəssam Sadıq Şərifzadənin anadan olmasının 110 illiyi, (1912-1986)

Sadıq Şərifzadə Cənubi Azərbaycanda anadan olmuş, Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunda (1932) və Kiyev Rəssamlıq İnstitutunda (1936) təhsil almışdır. 1939-cu ildə Şərifzadə öz xahişi ilə Surikov adına Moskva Rəssamlıq İnstitutuna köçürülmüşdür. Lakin o, 1940-cı ildə institutun beşinci kursundan çıxaraq Bakıya qayıtmış və yaradıcılıqla məşğul olmuşdur. 1940-1958-ci illərdə rəssam bir sıra tarixi və müasir mövzularda gözəl əsərləri yaradır: "Üzüm yığıcı", "Səttar xan", "Fədailərin Təbrizi müdafiəsi", Sosialist Əməyi Qəhrəmanı neftçi Ağa Neymətullanın, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Gəray Əsədovun, sərkərdə Babəkin, SSRİ Xalq artisti Mirzəağa Əliyevin portretləri, "Göy-göl" mənzərəsi, "Dənizdə neft buruqları", "Xətib Təbrizi və Əbülülə Mürri" və s. S.Şərifzadə təkcə boyakar rəssam kimi deyil, həm də istedadlı bir teatr rəssamı kimi tanınmışdır.

Sadıq Şərifzadə hələ texnikuma girməzdən əvvəl görkəmli teatr xadimləri Abbas Mirzə Şərifzadə, Kazım Ziya, A. A. Tuqanov və başqaları ilə birlikdə işləmiş və onlardan teatr sənətinin incəliklərini öyrənmişdir. S.Şərifzadənin bədii tərtibini verdiyi Abdulla Şaiqin "Fitnə", Süleyman Rüstəmin "Qaçaq Nəbi", "Qastello", Mehdi Hüseynin "Cavanşir", Lope de Veqanın "Sevilya ulduzu", İslam Səfərlinin "Göz həkimi", İ. Qurbakovun "Əcəb işə düşdük", M.İbrahimovun "Kəndçi qızı" və b. tamaşalar hər bir sənətsevərdə orijinal fikir yaradır. 1958-ci ildə rəssam XVI əsrdə yaşamış böyük Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzulinin portretini işləmiş və bu əsərə görə rəssam respublikanın II dərəcəli mükafatına layiq görülmüşdür.

1959-cu ildə Şərifzadə öz əsərlərini Moskvada keçirilən Azərbaycan Ədəbiyyat və İncəsənət ongünlüyündə nümayiş etdirmiş və elə həmin ildə ona Azərbaycan təsviri sənətinin inkişafındakı xidmətlərinə görə Əməkdar İncəsənət xadimi adı verilmişdir.

Sadıq Şərifzadə 1986-cı il yanvarın 2-də Bakıda vəfat etmişdir.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

15 Dekabr - Bəstəkar Ağabacı Rzayevanın anadan olmasının 110 illiyi, (1912-1975)

Ağabacı İsmayıl qızı Rzayeva Bakıda, ziyalı ailəsində anadan olub. O, pedaqoji texnikumu bitirib (1929), bir neçə il Saray, Kürdəxanı və Maştağa kəndlərində müəllimlik edib. Ağabacı xanım tarzən və bəstəkar Səid Rüstəmovdan, muğam üzrə Mirzə Mənsur Mənsurovdan dərs alıb. O, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında Üzeyir Hacıbəyovun sinifində təhsil alıb. Onun bəstələdiyi ilk əsər "Gənc vətənpərvərlər marşı" olub. İlk qadın bəstəkarımız klassik və müasir şairlərimizin, aşıqların və digər xalqlara məxsus şer ustalarının yaradıcılığına müraciət edib.

Bəzən Ağabacı Rzayeva özü də şairliyə meyl edib, bəzi mahnıları öz sözlərinə bəstələyib. – "Durna qatarlı qızlar". Bəstəkarın qəhrəman neftçilərimizin əmək şücaətini tərənnüm edən "Neftçi Qurban", ata-anaların gözlərini sevincdən yaşardan "Evimizə gəlin gəlir", "Oxuma gözəl", "Çoban Qara", balaca qızların gözləri qarşısında şirin və möcüzəli bir aləm açan "Kukla", "Qaranquş", "Ağ göyərçinim", "Sabahın ustaları", "Balaca kapitan", "Qərənfiləm mən" və s. əsərləri milli mədəniyyətimizdə layiqli yer tutur. İlk dəfə Moskvada oxunan "Kukla" mahnısı ona xalqın rəğbətini qazandırıb. Ağabacı Rzayeva bir çox mahnı və romansların, həmçinin "Höcət eləmə" (1965, İsmayıl Quliyevlə birgə) musiqili komediyasının, "Ögey ana" dramı, Xalq Çalğı Alətləri Orkestri, simli kvartet üçün pyeslərin, simfonik əsərlərin, Nəsiminin sözlərinə 7 romansın və s. əsərlərin müəllifidir. Xalq Çalğı Alətləri Orkestrinin tərkibinə klarnet alətinin salınması da Ağabacı Rzayevanın adı ilə bağlıdır. A. Rzayeva respublikanın ictimai həyatında da fəal iştirak edib. O, bir neçə çağırış Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı olub, 2 dəfə "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni, "Şərəf Nişanı" ordeni və müxtəlif medallarla təltif olunub. 1960-cı ildə ona Əməkdar İncəsənət Xadimi fəxri adı verilib.

Ağabacı Rzayeva 5 iyul 1975-ci ildə Bakıda vəfat edib və II fəxri Xiyabanda torpağa tapşırılıb.

Mahnıları: "Ad günü", "Bağçamız", "Balaca kapitan", "Bizim Bakı metrosu", "Bizim gəmi", "Buzov", "Dostluq qatarı", "Gəl, gəl, a yaz günləri", "İynə", "Kukla", "Qırmızı şar", "Qış mahnısı", "Şən yolka", "Təyyarə", "Vətənimiz", "Xoş gəlmisən, təzə il" və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

**19 Dekabr - Dramaturq Rəhman Əlizadənin anadan olmasının 75 illiyi,
(1947-2013)**

Rəhman Balarza oğlu Əlizadə Bakıda doğulub. 237 sayılı orta məktəbdə oxuyub. Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun mədəni-maarif fakültəsini bitirib (1972). 1968-ci ildən 1983-cü ilədək Mərdəkan qəsəbəsindəki Nizami adına mədəniyyət evində bədii rəhbər işləyib. 1983-cü ildən 1993-cü ilədək Mərdəkan Xalq Teatrının rejissoru olub. 1993-cü ildən 2006-cı ilədək Abdulla Şaiq adına Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrında baş rejissor vəzifəsində çalışıb. Bu müddətdə dramaturq özünün qələmə aldığı "Sindibadın xoşbəxtlik adasına səyahəti", "Tıq-tıq xanım", "Bilqamis əfsanəsi", "Keçəlin toyu", "Dəli Domrul", "Damdabaca", "Maymaq", "Eramızdan milyon il əvvəl", "Ay dəli", "Ələkbər əmi gülüş planetində", "Dəcəl çəpişlər, belə-belə işlər" pyeslərinə quruluş verməklə yanaşı, "Kuraj ana" (Bertolt Brext), "Pırpız Sona" (Cəlil Məmmədquluzadə), "Qızıl xoruz" (Aleksandr Puşkin), "Göyçək Fatma" (K.Ağayeva) və s. tamaşaları hazırlayıb. Ümumiyyətlə, o, 2006-cı ilədək Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrında hazırlanmış 32 tamaşanın quruluşçu rejissorudur.

28 oktyabr 2000-ci ildə ona Əməkdar İncəsənət Xadimi fəxri adı verilib. Bir dramaturq kimi 25-dən artıq pyesi dövlət teatrlarında tamaşaya hazırlanıb. 2008-ci ildə "Komediyalar" kitabı nəşr olunub. Bu kitabda – "Laləli düzlər", "Kəndimizin narları", "Dadaşbala əməliyyatı", "Doğmalar", "Dünyanın axırı", "Günah", "Əbləhlərin toyu" pyesləri toplanıb. 2009-cu ildə "Pyeslər" kitabı nəşr olunub. Otuz pyesin müəllifidir. İşlədiyi teatrlarda yetmişdən çox tamaşaya quruluş verib. Rəhman Əlizadə 15 mart 2013-cü ildə vəfat edib.

Ədəbiyyat: Əhmədov Teymur - "Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)" Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.

21 Dekabr - Xalq rəssamı, heykəltəraş Ömər Eldarovun anadan olmasının 95 illiyi, (1927)

Ömər Eldarov Dərbənd şəhərində anadan olub. Azərbaycan Rəssamlıq Məktəbinin heykəltəraşlıq bölməsini qurtardıqdan sonra Leninqraddakı İ. Repin adına Rəngkarlıq, Heykəltəraşlıq və Memarlıq İnstitutunun heykəltəraşlıq fakültəsində təhsilini davam etdirib. 1946-cı ildən etibarən Ömər Eldarov mütəmadi olaraq müxtəlif respublika, regional və beynəlxalq sərgi və müsabiqələrin iştirakçısı olub. Sənətkarın yaratdığı heykəllər dünyanın bir çox muzeylərində layiqli yer tutmaqdadır. Bu əsərlər sırasında şairə Natəvanın, şair Məhəmməd Füzulinin, şair-dramaturq Hüseyn Cavidin, Azərbaycanın görkəmli oftalmoloq alimi Zərifə Əliyevanın, professor İhsan Doğramacının heykəlləri, ulu öndər Heydər Əliyevin, bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovun, rəssam Səttar Bəhlulzadənin, yazıçı Süleyman Rəhimovun, akademik Ziya Bünyadovun və başqalarının qəbirüstü abidələrini göstərmək olar. Eyni zamanda sənətkar bir sıra kiçik həcmli əsərlərin müəllifidir. Ömər Eldarov yaradıcılıqla yanaşı, həm də Azərbaycanın ictimai və mədəni həyatının fəal iştirakçısıdır. 1958-1968-ci illərdə o, Rəssamlar İttifaqının katibliyinə üzv seçilib. 1970-ci ildə isə o, SSRİ Rəssamlıq Akademiyasının heykəltəraşlıq üzrə Bakıdakı yaradıcılıq emalatxanasının rəhbəri təyin edilib. Bu illər ərzində heykəltəraş tərəfindən bir neçə nəsil istedadlı peşəkar rəssam yetişdirilib. Ömər Eldarov 1969-1973-cü illərdə Bakı Sovetinin deputatı seçilib və burada mədəni-maarif işi üzrə komissiyanın rəhbəri vəzifəsində çalışıb. 1995-ci ildə isə Ömər Eldarov Milli Məclisə deputat seçilib. Hazırda Azərbaycan Rəssamlıq Akademiyasının rektorudur. "Şərəf nişanı"(1959), "Qırmızı Əmək Bayrağı"(1986), "İstiqlal" ordenləri ilə təltif olunub. 16 aprel 2014-cü ildə "Birlik ulduzları-2014" mükafatının laureatı olub. 18 aprel 2014-cü ildə akademik Ömər Eldarov Azərbaycan mədəniyyətinin və monumental heykəltəraşlıq sənətinin inkişafındakı xidmətlərinə görə Üzeyir Hacıbəyli adına mükafata layiq görülüb.

Əsərləri: "Şairə Natəvan" (1960), "Şair Məhəmməd Füzuli"(1963), "Dramaturq Hüseyn Cavid" (1993), "Azərbaycanın görkəmli siyasi xadimi Heydər Əliyev" (1987), "Bəstəkar Üzeyir Hacıbəyov" (1955), "Rəssam Səttar Bəhlulzadə" (1974), "Bəstəkar və caz musiqiçisi Vaqif Mustafazadə" (1984), "Dirijor Niyazi" (1989), "Yazıçı Süleyman Rəhimov" (1991), "Bəstəkar Fikrət Əmirov" (1988), "Şərqsünas-tarixçi, akademik Ziya Bünyadov" (2000), "Akademik Həsən Əliyev" (1988) xatirə abidələri "Elegiya" abidəsi (1989 il), "Akademik Zərifə Əliyeva" (1995), "Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyev" (2004) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

27 Dekabr - Bəstəkar Oqtay Kazımının anadan olmasının 90 illiyi, (1932-2010)

Oqtay Kazımov Astara şəhərində anadan olub. Orta məktəbi Astarada bitirən O.Kazımi Asəf Zeynallı adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbinin xor-dirijorluq fakültəsinə daxil olub və Hacı Xanməmmədovun sinfində təhsil alıb. Musiqi məktəbində oxuyarkən, "Bəxtəvər uşaqlar" adlı ilk mahnısını bəstələyib. O.Kazımi 1957-ci ildə Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının bəstəkarlıq fakültəsinə daxil olub və Cövdət Hacıyevin sinfində təhsil alıb. 1966-1967-ci illərdə Sumqayıt Musiqi Texnikumunda müəllim, sonra isə dərslər hissə müdiri işləyib. Sumqayıtda çalışdığı illərdə "Eksperiment" estrada orkestrini yaradıb. Sonralar bəstəkar filmoniyada musiqi redaktoru vəzifəsində çalışıb və Asəf Zeynallı adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində xalq-çalğı alətləri fakültəsində dərslər deyib.

O.Kazımının mahnıları uzun illər "Dan ulduzu" ansamblının repertuarında xüsusi yer tutub. Görkəmli bəstəkarın mahnılarını Rəşid Behbudov, Zeynəb Xanlarova, Şövkət Ələkbərova, Eldar Axundov, Flora Kərimova, Yalçın Rzadə, İlhamə Quliyeva, Oqtay Ağayev, Məmmədbağır Bağırzadə və digər müğənnilər ifa ediblər. Onun xalq çalğı alətləri üçün konsertləri, Ulu öndər Heydər Əliyevə həsr etdiyi ("Millətin oyaq gecəsi") vokal simfonik poeması, "Qarabağ rapsodiyası", tənənəli uverturaları, 60-a qədər teatr tamaşalarına bəstələdiyi musiqiləri (Akademik Dram Teatrında səhnəyə qoyulub. "Büllür sarayda", "Qılınc və Qələm", "Fitnə", "Ümid", "Ədirnə Fəthi" və s.), Rus Dram Teatrında səhnələşdirilmiş "Şeyx Sənan", Kamera Teatrında səhnəyə qoyulmuş "İtlər", Musiqili Komediya Teatrında səhnələşdirilən ("Qızıl Toy", "Danabaş kəndinin əhvalatları", "Dəli Dünya") operettaları rəğbətlə qarşılıb və müxtəlif səpkili mahnıları Azərbaycan incəsənətinin məzmununa füsunkar töhfə verməklə yanaşı, tarixilik baxımından əhəmiyyətliyi ilə fərqlənir.

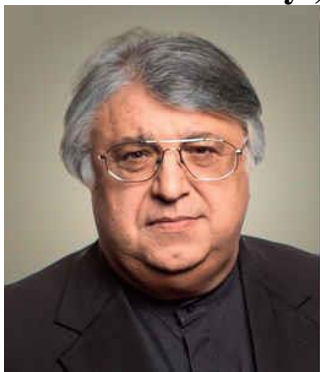
O.Kazımının yaradıcılığı dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. O, Əməkdar İncəsənət Xadimi (1992), Xalq artisti (2006) fəxri adlarına və Prezident təqaüdünə layiq görülüb. O.Kazımi Azərbaycanda ilk rok operanın müəllifidir. Qeyd etmək lazımdır ki, görkəmli bəstəkarın əsərlərinin bir hissəsi hələ də geniş auditoriya kütləsinə təqdim edilməyib.

Oqtay Kazımi 9 avqust 2010-cu də vəfat edib.

Simfonik əsərləri: "Azərbaycan rapsodiyası", böyük simfonik orkestr üçün (1962), "Qəhrəmanlıq simfoniyası" (1964), "Potetik simfoniya", sevimli müəllim Cövdət Hacıyevə həsr olunur (1976), "Bayram Uvertürası", böyük simfonik orkestr üçün (1976), "Sumqayıt Lövhələri", proqramlı simfonik süita (1977), "Azərbaycan", simfonik orkestr üçün (1980), "Şəhidlər" Simfoniyası (1990), "Qarabağ lövhələri", simfonik süita (1992), "Nəğməmsən, Azərbaycan", kantata, N.Həsənzadə (1992), "Qəhrəmanlıq" Simfoniyası (1995), "Millətin oyaq gecəsi", A.Qurbani (1995), "Peyğəmbər", oratoriya, N.Xəzri (2000) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

27 Dekabr - Xalq artisti, pianoçu Fərhad Bədəlbəylinin anadan olmasının 75 illiyi, (1947)

Fərhad Bədəlbəyli Bakıda görkəmli rejissor, Azərbaycan xalq artisti Şəmsi Bədəlbəylinin ailəsində anadan olub. 1965-1969-cu illərdə Ü. Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında (professor M. R. Brennerin sinfində), 1969-1971-ci illərdə P.İ.Çaykovski adına Moskva Dövlət Konservatoriyasının aspiranturasında (dosent B. Davidoviçin sinfində) oxuyub. Fərhad Bədəlbəylinin adı B. Smetana adına (Çexoslovakiya, 1967, III mükafat və Smetana əsərinin ən yaxşı ifaçısı mükafatı) və Viana da Mota adına (Portuqaliya, 1968, I mükafat) beynəlxalq müsabiqələrdəki uğurlu çıxışlardan sonra məşhurlaşib. Bu gün F. Bədəlbəyli fəal konsert yaradıcılığı ilə məşğuldur.

Pianoçunun qastrol səfərləri Bolqarıstan, Almaniya, Yunanıstan, Danimarka, İsrail, İtaliya, Kuba, Norveç, Portuqaliya, Tunis, Türkiyə, Finlandiya, Fransa, Çexoslovakiya, İsveçrə, Yuqoslaviya, Yaponiya və b. əhatə edir.

Musiqi təşkilatçılığı işi, maarifçilik F. Bədəlbəylinin ikinci, mühüm fəaliyyət sahəsidir. 1986-1989-cu illərdə o, Azərbaycan Musiqi Cəmiyyətinin İdarə Heyəti sədrinin birinci müavini olmuşdur. F.Bədəlbəylinin təşəbbüsü ilə Bakı İncəsənət Mərkəzi (1987-1996-cı illərdə o, buranın rəhbəri olmuşdur) və Azərbaycan Musiqi Xadimləri Cəmiyyəti (hal-hazırda o, 1989-cu ildən bu cəmiyyətin sədridir) yaradılmışdır.

1995-ci ildən o, "Azərbaycan Mədəniyyətinin Dostları" fondunun üzvüdür. 1971-ci ildən F. Bədəlbəyli Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında dərs deyir (1976-cı ildən dosent, 1983-cü ildən professor). 1991-ci ildən F. Bədəlbəyli Ü. Hacıbəyov adına Bakı Musiqi Akademiyasının (əvvəl adı Azərbaycan Dövlət Konservatoriyası idi) rektorudur. F. Bədəlbəyli bir çox mükafatlara layiq görülüb. 1972-ci ildə Əməkdar artist, 1978-ildə Xalq artisti, 1990-cı ildə isə SSRİ Xalq artisti fəxri adlarına, 1996-cı ildə isə Fransada xüsusi mükafata layiq görülüb.

Filmoqrafiya: “Azadlıq məşəli” (film, 1967), “Böyük ömrün anları” (film, 2006), “Fərhad” (film, 1987), “Heydər Əliyev” Üçüncü film. Moskva. “Kreml” (film, 1999), “Kədərimiz... Vüqarımız...” (film, 1998), “Maestro Niyazi” (film, 2007), “Memar” (film, 2006), “Mənə inanın!” (film, 2007), “Nəğməkar torpaq” (film, 1981), “Ötən ömrün notları” (film, 2003), “Üç eskiz” (film, 1978), “Ürək nəğməsi” (film, 1989), “Üzeyir ömrü” (film, 1981) və s.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

14 Dekabr - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əliyev Əliyar Yusif oğlunun anadan olmasının 65 illiyi, (1957-1992)

Əliyar Əliyev Qubadlı rayonunun Qazyan kəndində anadan olub. 1979-cu ildə Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi İnstitutunu fərqlənmə diplomu ilə bitirərək, bir müddət Qubadlı rayonunun Dondarlı kənd orta məktəbində idman müəllimi işləyib. Qarabağ müharibəsi başlayanda Əliyar Əliyev könüllü olaraq Azərbaycan Silahlı Qüvvələri sırasına qoşulub. Müharibədə özünü tək cə döyüşçü kimi yox, həm də hərbi işin təşkilatçısı kimi göstərməyə başlayıb. Əvvəlcə taborun kəşfiyyat bölməsinin komandiri, sonra tabor komandirinin təchizat üzrə müavini təyin edilib. 1988-ci ilin fevral ayında Əliyar Əliyev könüllülərdən ibarət dəstə təşkil edib. Bu tabor camaat arasında “Pəhləvanlar taboru” kimi də tanınıb. O, Başarat, Susuz dağ, Suarası mövqelərini ələ keçirərkən xüsusilə fərqlənib, 1992-ci il sentyabrın 30-da Laçın rayonu istiqamətində döyüşə rəhbərlik edib. 1991-ci ilin may ayında Qubadlının Yuxarı Cibikli kəndi, 1992-ci ilin oktyabr ayının 12-də isə bu rayonun Topağac-Başarat yüksəkliyi uğrunda gedən döyüşlərdə də onun rəhbərlik etdiyi alay düşməni ağır itkilərə məruz qoyub. 1992-ci ilin iyun ayının 24-də Qubadlı rayon mərkəzini bombalamağa uçan üç vertolyotu vurub salan da Əliyar Əliyevin döyüşçüləri olub. Ə.Əliyev 1992-ci ilin avqust ayında həyata keçirilən “Şurnuxu” əməliyyatında iştirak edib. O, 1992-ci ilin payızında 40 könüllü döyüşçü ilə birlikdə işğal altındakı Laçının 40-a qədər kəndini 4 gün ərzində ermənilərdən azad edib.

Əliyar Əliyevin son döyüşü 1992-ci il oktyabrın 3-də, Laçının iki kilometrliyində olub. “Tikanlı zəmi” yüksəkliyi uğrunda döyüşdə tabor komandiri Əliyar Əliyev və onun sürücüsü Əlisadət Ağayev qəhrəmancasına həlak olublar. O, doğma kəndi Qəzyanda dəfn olunub.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 10 noyabr 1992-ci il tarixli 301 sayılı fərmanı ilə mayor Əliyar Yusif oğlu Əliyev ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülüb.

Qubadlı rayonunda abidəsi qoyulub. Yaratdığı tabor və Bakı şəhərindəki küçələrdən biri onun adını daşıyır.

İnternetdə: www.az.wikipedia.org

Seyidzadə, M. Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi.-Bakı, 2010.

Əbədiyyət üfüqlərində doğmuş eşq günəşi İmadəddin Nəsiminin vəfatının 605 illiyi

İmadəddin Nəsiminin tam adı - Seyid Əli Seyid Məhəmməd oğlu İmadəddin Nəsimi - Azərbaycan şairi, mütəfəkkir.

İmadəddin Nəsimi 1369-cu ildə Şamaxıda anadan olmuşdur. Nəsimi Şamaxıda mükəmməl təhsil almış, ana dilindən başqa, ərəb və fars dillərini, riyaziyyat astronomiya, təbiət, fəlsəfə, məntiq elmlərini öyrənmişdir. İlk şeirlərini məşhur sufi Hüseyn Həllac Mənsurun şərəfinə, şairin öz müəlliminə ehtiram və yaxınlıq əlaməti olaraq “Nəsimi” və “Hüseyni” təxəllüsü ilə yazan Nəsimi XIV əsrin sonlarından Azərbaycanda geniş yayılan “Hürufi” sufi təriqətinə qoşulmuş və təriqətin qurucusu təbrizli Fəzullah Nəiminin şərəfinə özünə “Nəsimi” təxəllüsünü götürmüşdür. Onun azərbaycanca şeirlərinin dili həm zənginliyi, həm də xalq nitqinə yaxınlığı ilə seçilir, atalar sözləri, zərb-məsəllər, hikmətli sözlər burada çoxluq təşkil edir. Nəsiminin rübailəri Azərbaycan xalq şeri nümunələri olan bayatılara çox yaxındır. Hürufilik təlimi əsasında irəli sürdüyü panteist ideyaları üstündə Hələb şəhərində 1417-ci ildə edam olunub. Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonra Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Dilçilik İnstitutuna Nəsiminin adı verilmişdir. Nəsimi yaradıcılığının mərkəzində lirik qəhrəmanın aşiq olduğu, onu yüksəldən, kamilləşdirən və öz nuruna qərq edən gözəl-allah dayanır. Şair doğruluğu, haq-ədalət və xeyirxahlığı tərənnüm edir. Alovlu insanpərvər şair yaşadığı cəmiyyətdə səadət, ədalət, həqiqət görmədiyi üçün kədərlənir, onun şeirlərində xalqın taleyini dərinlən duyan insanpərvər sənətkarın iztirab və kədərləri, üsyankar ruhu səslənir. Nəsimi cəmiyyətdəki zülümdən və özbaşınalıqdan şikayətlənir, zülmü, ədalətsizliyi soyğunçuluğu pisləyir. Doğruluğu, haq-ədalət və xeyirxahlığı tərənnüm edir. Humanist şair insan ləyaqətini alçaldan, onun mənəvi azadlığını buxovlayan feodal dünyasına qarşı alovlu etiraz səsinə qaldırdı. Sənətkar haqqında daha obyektiv fikri adətən zamanın amansız sınağından sonra söyləyə bilirlər. Bu mənada Nəsiminin cismani məhvi əslində onun mənəvi qələbəsi kimi əsrlərdən bəri neçə-neçə nəslə misilsiz örnək oldu. Sonralar Nəsimi adı poeziyamızda öz əqidəsi yolunda tək-cə sözdə deyil, həm də işdə fəda olmaq timsalına çevrildi: Əqidəsi, məsləki, baxışları, inandığı həqiqətlər uğrunda canından keçən, düşmən qarşısında əyilməyən sənətkarlar az olmamışdır. Ancaq bu əqidə qəhrəmanları arasında Nəsimi müstəsna bir yer tutur. Haqsızlığa, ehkamçılığa, nadanlığa, idraksızlığa, zülm və ədalətsizliyə, cəmiyyətdə Allahdan və insanlıqdan uzaq bütün vəziyyətlərə odlu şeirləri ilə üsyan edən Nəsimi Azərbaycan ədəbiyyatında içtimai-fəlsəfi şeirlərin parlaq nümunələrini yaratmışdır.

Ədəbiyyat: Seçilmiş əsərləri. - Bakı : Altun kitab, 2005. - 316 s. - (Azərbaycan Klassik Poeziyası); Seçilmiş əsərləri. - Bakı : Çarşıoğlu, 2009. - 352 s. - (Azərbaycan Ədəbiyyatı); Seçilmiş əsərləri [Elektron resurs] : Poeziya. - Bakı : İnnovativ Tədris Mənbələri (İTM) QSC, 2012. - 1 el. opt. disk (CD-ROM). - (Nizami layihəsi); **Qəzəllər.** - Bakı : Lider nəşriyyatı, 2004.

Gözəllik və həqiqət şairi Molla Pənah Vaqifin 305 illiyi

Molla Pənah Vaqif (1717-1797) – XVIII əsr Azərbaycan şairi, məşhur siyasi və ictimai xadim, Qarabağ xanı İbrahimxəlil xan Cavanşirin baş vəziri.

Böyük Azərbaycan şairi Molla Pənah Vaqifin 300 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Molla Pənah Vaqif öz ənənələri ilə seçilən ədəbi məktəb yaratmış ölməz sənətkardır. O, əhəmiyyətini əsrlərdən bəri qoruyub saxlayan bənzərsiz poeziya nümunələri meydana gətirməklə milli ədəbiyyatın yeni istiqamətdə inkişafına təkan vermişdir. Azərbaycan şeiri Vaqifin sayəsində tarixinin növbəti mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Onun klassik bədii fikir salnaməmizin parlaq səhifələrindən birini təşkil edən irsi müasir dövrdə də insanların əxlaqi-mənəvi kamilləşməsinə xidmət göstərir. Azərbaycan tarixinə həmçinin siyasi xadim kimi daxil olan Vaqif taleyüklü məsələlərin həllində müdriklik və uzaqgörənlik nümayiş etdirmişdir.

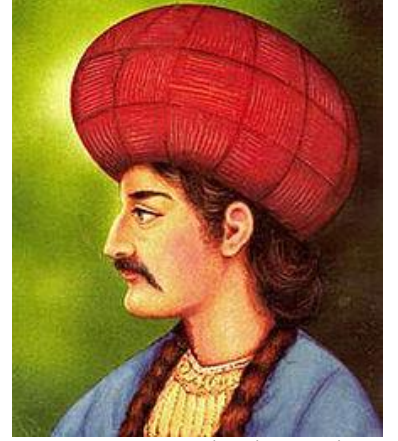
Vaqifin yaradıcılığı daim tədqiq obyektinə çevrilmiş, əsərləri kütləvi tirajla nəşr edilmiş və yubileyi keçirilmişdir. 1982-ci il yanvarın 14-də ulu öndər Heydər Əliyevin bilavasitə təşəbbüsü və iştirakı ilə Azərbaycanın qədim mədəniyyət mərkəzi Şuşa şəhərində şairin məzarı üzərində ucaldılmış əzəmətli məqbərənin açılışı olmuşdur. 1992-ci il mayın 8-də Ermənistanın silahlı quldur dəstələri işğala məruz qoyduqları Şuşada bütün beynəlxalq hüquq normalarını pozaraq mədəniyyət nümunələrinə qarşı vandalizm aktları törətmiş və 600-ə yaxın tarixi-memarlıq abidəsini talayıb məhv etmiş, o cümlədən Xurşidbanu Natəvanın, Üzeyir Hacıbəylinin, Bülbülün ev-muzeylərini və Molla Pənah Vaqifin məqbərəsini dağıtmışlar. Vaqif irsinin azərbaycançılıq məfkurəsi işığında daha dərinədən araşdırılıb öyrənilməsi bu gün də aktuallığını qoruyan və həllini gözləyən mühüm məsələlərdəndir. Vaqif 1717-ci ildə Qazax yaxınlığındakı Salahlı kəndində anadan olmuşdur. O, fars və ərəb dillərində yaxşı danışdı. Şair astronomiya, riyaziyyat, musiqi və poetika üzrə geniş biliyə malik idi. O, Qazaxda tanınmış alim və pedoqoq Şəfi əfəndinin yanında oxumuşdu. Vaqif təhsilini başa vurduqdan sonra əvvəlcə Qazaxda, sonra isə Qarabağda məscid nəzdində fəaliyyət göstərən mədrəsədə dərs demiş və elə burada da Molla Pənah adını almışdır. Qarabağa gəldikdən az sonra Vaqif Tərtərbasardan Şuşaya köçür. Burada məktəb açan şair tez bir zamanda şəhər sakinləri arasında həm gözəl müəllim, həm də istedadlı şair kimi tanınmağa başlayır. Şairin şöhrəti Qarabağ hakimi İbrahimxəlil xana çatır və onu saraya dəvət edirlər. Vaqifin ömrünün son günlərinə qədər sarayda yaşaması məlumdur. O, əvvəlcə eşik ağası, yəni, daxili işlər naziri, daha sonra isə baş vəzir kimi fəaliyyət göstərmiş. Özünün yüksək savadı və elmi biliyi ilə o, burada da hamının rəğbətini qazanır. Qarabağ xanlığının vəziri vəzifəsində Vaqif özünü

layiqli dövlət xadimi, müdrik və uzaqgörən bir siyasətçi kimi göstərə bilir. Molla Pənah Vaqif Azərbaycan xalqının orta əsrlər ənənələri ruhunda və yeni tipli, realist, şifahi xalq poeziyasına yaxın şeirlər yazmış şairlərdəndir. Onun yaradıcılığı Azərbaycan poeziyasının gələcək inkişafına böyük təsir göstərmişdir. Vaqif şərq poeziyasının bütün klassik formalarından istifadə edib. O, qəzəl, təcnis, müxəmməs, müstəzad, müəşşərə, müşairə, məsnəvi və mərsiyələr yazıb. Ancaq onun yaradıcılığının böyük bir qismi, aşiq poeziyasından götürülmüş qoşma növündə yazılmış şeirlər təşkil edir. Həmin şeirlərin dili xalqın canlı danışığına çox yaxındır. Vaqif ərəb və fars mənşəli sözlərdən bacardıqca az istifadə etmişdir. Molla Pənah Vaqif də öz tərəvətini əsrlərcə yaşadan klassik şeirimizin ölməz nümunələrini yaratmış sənətkarlardan biridir. Vaqif yüksək zövq, incə hisslər, dərin və nikbin duyğular şairidir. Onun yaradıcılığında məhəbbət lirikası əsas yer tutur. Onun qələmə aldığı gözəllər bütün xarici məlahəti və daxili zənginliyi ilə təsvir edilib. Vaqifin şeir dili ilə Vətənin-Azərbaycanın təbiəti, xalq məişəti və adətlərinin real mənzərəsi, azəri gözəllərinin təbii-mənəvi aləmi tam milli xüsusiyyətləri, zəngin koloriti ilə təsvir olunmuşdur. Vaqif lirik şairdir. Məzmunca zəngin, formaca rəngarəng yaradıcılığa malik olan şairin lirikası iki xətt üzrə inkişaf etmişdir. O, həm də klassik şeir üslubunda (qəzəl, müstəzad, müxəmməs, və s.) şeirlər yazmışdır. Vaqif qoşmalarının mühüm hissəsini gözəlliğin təsvirinə həsr etmişdir.

Ədəbiyyat: Çəmənzəminli Y.V. Molla Pənah Vaqif haqqında // Əsərləri. 3 cildə. III c. – B.: Avrasiya Press., 2005. – S. 320-324; Əlioğlu M. Gözəllik tükənməzdir : Molla Pənah Vaqifin yaradıcılığı haqqında // Darıxan adamlar. 2 cildə. I c. - B. : Təhsil, 2009. - S. 78-84; Əlioğlu M. Vaqif sevirdi, Vaqif sevilir : anadan olmasının 250 illiyi münasibətilə // Darıxan adamlar. 2 cildə. I c. - B. : Təhsil, 2009. - S. 310-3319; Həsənov F. Qacar, İbrahim xan və Molla Pənah Vaqif // Müqəddəs duyğular. - B. : UniPrint, 2011. - S. 213-236.

**Şair ruhlu hökmdar Şah İsmayıl Xətayinin 535 illiyi
Şah İsmayıl Səfəvi (tam adı: Əbül-Müzəffər İsmail
ibn Heydər əs-Səfəvi) - Səfəvilər dövlətinin banisi və
ilk şahı şair.**

Şah İsmayıl Səfəvi 1487-ci ildə Ərdəbil şəhərində anadan olmuşdur. O, XIII əsr Azərbaycan şairi Şeyx Səfinin nəslindəndir.

Atası Ərdəbil hakimi Şeyx Heydər, anası Ağqoyunlu hökmdarı Uzun Həsənin qızı Aləmşah bəyim idi. Onun yaratdığı Səfəvilər dövləti 1736-cı ilə qədər mövcud olmuşdur. İsmayıl 1500-cü ildən Cənubi Azərbaycanda On iki imam şiəliyinə əsaslanan Səfəviliyi yayaraq 1509-cu ildə bütün İran, Azərbaycan, İraq, Şərqi Anadolunu və s. əraziləri vahid dövlətdə birləşdirmişdir. Bədii əsərlərini "Xətai" təxəllüsü ilə yazmışdır. Bununla əlaqədar Şah İsmayıl Xətai olaraq da tanınır. Əsərlərini əsasən Azərbaycan Türkçəsində, qismən də fars və ərəbcə yazmışdır. Şah İsmayıl Xətai 1524-cü ildə 36 yaşında həyatının, yaradıcılığının, arzularının ən qaynar bir çağında dünyadan köçür, lakin qısa ömrü müddətində gördüyü işlər ona ölməzlik qazandırmış, onu Azərbaycan xalqının siyasi və mədəni tarixinin ən parlaq səhifələrindən birinin yaradıcısı kimi tanıtdırmışdır. Səfəvilər xanədanının banisi Şah İsmayıl fəth idi. O, on dörd illik hakimiyyəti dövründə on dörd əyalət fəth etmişdi. O, Azərbaycan türkcəsini dövlət dilinə çevirmiş, ölkənin siyasi, ictimai, iqtisadi və mədəni inkişafı üçün böyük işlər görmüşdür. İsmayıl Xətai az yaşamasına, vaxtının çoxunu dövlət işlərinə sərf etməsinə baxmayaraq zəngin və çoxcəhətli bir irs yaratmışdır. O, həm əruz, həm də heca vəznində, həm epik, həm də lirik janrlarda qələmini işlətməmiş, yaddaqalan, nümunə, örnək ola bilən əsərləri ilə Azərbaycan ədəbiyyatını zənginləşdirmişdir. Onun səmimi, ürəkdən qopub gələn, zamanın qarşısına qoyduğu tələblərə cavab kimi meydana çıxan poeziyası çox vaxt siyasi-ictimai fəaliyyəti ilə birləşmişdir. Bu poeziya gah qılıncla bərabər döyüş meydanlarına getmiş, gah müdrik el ağsaqqallarının, təriqət şeyxinin öyüdlərinə çevrilmiş, gah da dünyaya və insana məhəbbətlə dolu bir qəlbin tərcümanı olmuşdur. Bu poeziya qəhrəmanlığa, gözəlliyə, mənəvi saflığa məhəbbətlə, şərə, eybəcərliyə, əqidəsizliyə, dönüklüyə, sədaqətsizliyə, cılızlığa nifrətlə doludur. Bu poeziya, hər şeydən əvvəl, mənəvi azadlığı təsdiq edir.

Ədəbiyyat: Şah İsmayıl Xətayi. Keçmə namərd körpüsündən. Şeirlər və poemalar". Bakı, Yazıçı, 1988; Şah İsmayıl Xətayi. Əsərləri. Bakı, "Şərq-Qərb", 2005, 384 səh; Qızılbaşlar tarixi Bakı, 1993; O.Ə.Əfəndiyev, "Salnaməçi Bicən Şah İsmayıl Xətai haqqında", Şah İsmayıl Xətai (məqalələr toplusu), Bakı, 1988; O.Ə.Əfəndiyev, Xətayinin şəxsiyyəti, "Ədəbiyyat və incəsənət"

qəzeti, Bakı, 29 yanvar 1989; O.Ə.Əfəndiyev, "Azərbaycan Səfəvilər dövləti", Bakı, 1993; C.İbrahimov, "Səfəvilərin Ərdəbil hakimliyinə dair, Bakı, 1958 və s.

*Azərbaycan xalqının poeziya və leksikoqrafiya tarixində
dərindən izlər buraxan Qətran Təbrizinin 1010 illiyi*

**Qətran Təbrizi - şair və dilçi alim,
farsdilli Azərbaycan saray ədəbiyyatının ilk
görməli nümayəndəsi.**

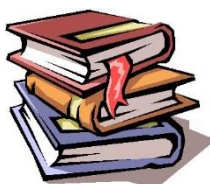
Qətran Təbrizi 1012-ci ildə Təbriz yaxınlığındakı Şadiabad kəndində anadan olmuşdur. Şairin tam adı Əbu Mənsur Qətran Cili Azərbaycanıdır. İlk təhsilini Şadiabadda almış, sonra Təbrizdə oxumuşdur. Qətran "Tövsnamə", "Quşnamə", "Vamiq və Əzra" adlı əsərlərin, habelə əsasən qəsidələrdən ibarət iri həcmli divanın müəllifidir. Qətran Təbrizinin şeirlərində oğuzların Azərbaycana bir neçə yürüşü öz əksini tapmışdır ki, həmin məlumatlar indi bizim üçün böyük əhəmiyyət daşıyır. Orta əsr mənbələrinə əsaslanan Azərbaycan tədqiqatçıları qeyd edirlər ki, Qətran Təbrizi fars leksikoqrafiyası tarixində fars dilinin ilk izahlı lüğətinin yaradıcısı olmuşdur. Bu barədə "Lüğəti-fürs" ("Fars lüğəti") müəllifi, şair və tərtibçi Əsədi Tusi (XI əsr), "Sihahül-fürs" müəllifi Məhəmməd Naxçıvani (XIII əsr) və başqaları yazmışlar. XI əsrdə yaşamış Qətran Təbrizinin "Divan"ı əsas etibarilə dövrün hökmdarlarına yazılmış mədhiyyə-qəsidələrdən ibarətdir. Məşhur İran şairi Nasir Xosrov Ələvi adını çəkdiyimiz "Səfərnəmə"sində Qətranın lüğət üzərində iş prosesini belə təsvir edir: "Təbrizdə mən Qətran adlı bir şairlə görüşdüm. O, avazla yaxşı şeir oxuyur, ancaq fars dilini pis bilirdi. O, Dəqiqi və Mənciqin divanlarını mənə gətirib, avazla oxudu və anlaşılmayan sözləri izah etməyimi xahiş elədi. Sonra mənim izahatlarımı qeydə alıb, öz şeirlərini oxudu." Əksər alimlər Nasir Xosrovun bu fikirlərini onunla izah edirlər ki, fars dili Qətranın ana dili deyildi və o, farsca yazan ilk Azərbaycan şairi olub.

Orta əsr müəlliflərinin əksər qismi bu lüğəti yaradıcısının adı ilə sadəcə "Lüğəti-Qətran", yaxud "Fərhəngi-Qətran" (hər iki ifadə "Qətranın lüğəti" anlamına gəlir) kimi qeydə alır. Sonralar isə bu lüğət "Təfasir fi lüğətül-fürs" ("Fars dili sözlərinin izahları"), yaxud da qısa şəkildə "Təfasir" ("İzahlar") adlandırılır. Qətran Təbrizi Azərbaycan və İran xalqlarının poeziya və leksikoqrafiya tarixində dərin izlər buraxmışdır. Qətran 1080-ci ildə Təbrizdə dünyasını dəyişmiş və Surxab məhəlləsindəki məşhur Şairlər məqbərəsində dəfn olunmuşdur.

Ədəbiyyat: Qətrān Tabrīzī. Dīvān Hākīm Qətrān Tabrīzī, bi-sa'y va ihtimām Muḥammad Nakhjavānī. Tabrīz, Chāpkhānih-i Shafaq, 1333 [1954 or 5]; Ə.Səfərli, X.Yusifov, "Qədim və orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı", "Maarif", Bakı, 1982, səh. 48-54

2022-ci ildə həmçinin qeyd olunacaq:

- Şair Qətran Təbrizinin 1010 illiyi, (1012-1088)
- Şair, dövlət xadimi Şah İsmayıl Xətəinin 535 illiyi, (1487-1524);
Kitabları: “Dəhnamə”
- Şair Molla Pənah Vaqifin 305 illiyi, (1717-1797)
Kitabları: “Əsərləri” və s.
- Şeyx Şamilin 225 illiyi, (1797-1871)
- Şairə Xurşudbanu Natəvanın 190 illiyi, (1832-1897)
Kitabları: “Seçilmiş əsərləri”, “Qəzəllər” və s.
- Xeyriyyəçi Musa Nağıyevin 180 illiyi, (1842-1919)
- Yazıçı Seyid Hüseynin 135 illiyi, (1887-1938)
Kitabları: “İki həyat arasında”, “Yeni həyat yollarında”, “Şirinnaz”,
“Bir küçənin tarixi”, “Xeyir və bərəkət ayı”, “Həzin bir xatirə” və s.
- Yazıçı Pənahi Makulunun 120 illiyi, (1902-1971)
- Şair, ədəbiyyatşünas Hümmət Əlizadənin 115 illiyi, (1907-1941)
- Qurban bayramı. İslam dünyasının ən müqəddəs bayramlarından sayılan Qurban bayramı bütün müsəlman ölkələrində təmtəraqla qeyd olunur. Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra Milli Məclisin qəbul etdiyi 1992-ci il 27 oktyabr tarixli "Azərbaycan Respublikasının bayramları haqqında" Qanununa əsasən Qurban bayramı ölkəmizdə də dövlət səviyyəsində bayram edilir.
- Ramazan bayramı. İslamın müqəddəs bayramları arasında orucluq mühüm yer tutur. Bu bayramın tarixi müsəlman təqvimi ilə hicrinin 2-ci ilindən (miladi 623-cü il) başlanır. Oruc Ramazan ayında tutulduğu üçün ona “Ramazan orucu” da deyirlər.

Yubilyar kitablar (2022)

- 115 il Cəlil Məmmədquluzadə **“Qurbanəli bəy”**, (1907)
- 110 il Abdulla Şaiq **“Gözəl bahar”**, **“Bədbəxt ailə”**, (1912)
- 110 il Böyükağa Talıblı **“Yaxşı məsləhət hər şeydən yaxşıdır”**, (1912)
- 110 il Yusif Vəzir Çəmənşəminli **“Yeddi hekayə”**, **“Üç hekayə”**, (1912)
- 95 il Abdulla Şaiq **“İldırım”**, **“Tülkü həccə gedir”**, (1927)
- 95 il Böyükağa Talıblı **“Qırx zopa”**, (1927)
- 95 il Cəlil Məmmədquluzadə **“Bəlkə də qayıtdılar”**, (1927)
- 95 il Əbdürrəhimbəy Haqverdiyev **“Köhnə dudman”**,
“Marallarım”, **“Ac həriflər”**, (1927)
- 95 il Ömər Faiq **“Üçüncü il”**, (1927)
- 95 il Süleyman Rüstəm **“Ələmdən nəşəyə”**, (1927)
- 95 il Süleyman Sani Axundov **“Zarafat”**, (1927)
- 95 il Vəli Xuluflu **“Koroğlu”**, (1927)
- 90 il Əbdülbaqi Fövzi **“Boy atan diyar”**, (1932)
- 90 il Rəsul Rza **“Çapey”**, (1932)
- 90 il Sabit Rəhman **“Pozğun”**, (1932)
- 90 il Səməd Vurğun **“Fənar”**, (1932)
- 90 il Süleyman Rüstəm **“Səs”**, **“Yanğın”**, **“Atəş”**, (1932)
- 90 il Tağı Şahbazi Simürğ **“Qeyrət”**, (1932)
- 90 il Yusif Şirvan **“Bizim yaz”**, (1932)
- 80 il Cahanbaxış **“Qonşular”**, (1937)
- 85 il Cəfər Cabbarlı **“1905-ci ildə”**, **“Qız qalası”**, **“Almaz”**, (1937)
- 85 il Əbdül Kazım **“Sayıq uşaqlar”**, (1937)
- 85 il Əkbər Məftun **“Kiçik heykəltəraş”**, (1937)
- 85 il Süleyman Vəliyev **“Bıqlı ağa”**, (1937)
- 80 il Cəfər Xəndan **“Cəbhə şeirləri”**, **“Qafqaz”**, (1942)
- 80 il Əbülqasım Hüseynzadə **“Tülkü və xoruz nağlı”**, (1942)
- 80 il Eynulla Ağayev **“Alagöz”**, (1942)
- 80 il Əhməd Cəmil **“Yadigar”**, **“Əsgər qardaşıma”**, **“Şaxta baba”**,
(1942)
- 80 il Rəsul Rza **“Vətən”**, **“Bəxtiyar”**, (1942)
- 80 il Səməd Vurğun **“Səadət uğrunda”**, (1942)
- 80 il Süleyman Rəhimov **“Aynalı”**, **“Medalyon”**, (1942)

- 80 il Süleyman Rüstəm **“Ana ürəyi”**, **“Durnalar”**, (1942)
- 80 il Tələt Əyyubov **“Yaralı qartal”**, (1942)
- 80 il Yusif Əzimzadə **“Partizan oğlu”**, (1942)
- 80 il Yusif Şirvan **“Biz yenə gələrik”**, **“Bizim elin qızları”**, (1942)
- 80 il Zeynal Xəlil **“Tatyana”**, (1942)
- 75 il Adil Babayev **“İkinci simfoniya”**, (1947)”
- 75 il Əbülhəsən **“Müharibə”**, (1947)
- 75 il Zeynal Cabbarzadə **“Əfzələddin və şah”**, (1947)
- 70 il Balaş Azəroğlu **“Mənim nəğmələrim”**, (1952)
- 70 il Pənahi Makulu **“Mübarizlər”**, (1952)
- 70 il Rauf İsmayılov **“Neft uğrunda”**, (1952)
- 70 il Şəfiqə Ağayeva **“Məktəb səhnəsi üçün pyeslər”**, (1952)
- 70 il Zeynal Cabbarzadə **“Çinar”**, (1952)
- 70 il Adil Babayev **“Ana ürəyi”**, (1957)
- 65 il Balaş Azəroğlu **“İtmiş qız haqqında dastan”**, (1957)
- 65 il Bəxtiyar Vahabzadə **“Ceyran”**, (1957)
- 65 il Cəmil Əlibəyov **“Şəhəri yaradanlar”**, (1957)
- 65 il Emin Mahmudov **“Kainat gəmisini”**, (1957)
- 65 il Əhməd Rəhimov **“Bir evin gəlini”**, (1957)
- 65 il Ələviyyə Babayeva **“Tək ağac”**, (1957)
- 65 il Pənahi Makulu **“Səttarxan”**, (1957)
- 65 il Reyhan Salamova **“Cırcırma və qarışqa”**, (1957)
- 65 il Şamil Xirşid **“Xəstələr”**, (1957)
- 60 il Çingiz Hüseynov **“Mənim bacım”**, (1962)
- 60 il Bayram Həsənov **“İlk qar”**, (1952)
- 60 il Davud Ordubadlı **“Səadət yolunda”**, (1962)
- 60 il Əfqan **“Gecikmişən”**, (1962)
- 60 il Əhməd Elbrus **“Uçan durnalar”**, (1962)
- 60 il Əhməd Mirzəcəfərli **“Altı qız”**, (1962)
- 60 il Əhmədağa Muğanlı **“Tikanlı məftillər”**, (1962)
- 60 il Əlfi Qasimov **“Odlu ürəklər”**, (1962)
- 60 il Rəfiq Zəka Xəndan **“Çağlayan”**, (1962)
- 60 il Rüfət Əhmədzadə **“Özündən demir”**, (1962)
- 60 il Sabir Əhmədli **“Aran”**, (1962)
- 60 il Tofiq Mahmud **“Dibçək”**, (1962)
- 60 il Tofiq Mütəllibov **“Bağçada yolka”**, (1962)
- 60 il Vaqif Nəsim **“Çəpiş”**, (1962)
- 60 il Yusif Həsənbəy **“Yağışda çimən cücə”**, (1962)

Xarici ədəbiyyat

- 325 il Şarl Perro. **“Mənim ana Qazımın nağılları və ya keçmiş zamanların ibrətamiz əhvalatları və nağılları”**. Topluya “Küllüçə və ya Büllur başmaq”, “Çəkməli pişik”, “Cırtıdan”, “Göy Saqqal” nağılları daxildir, (1697)
- 210 il Qrimm qardaşları. **“Qızıl qaz”, “Qurbağa-Kral, yaxud Dəmir Henrix”,** (1812)
- 195 il Vilhelm Qauf. **“Cırtıdan Burun”,** (1827)
- 185 il Hans Xristian Andersen. **“Kralın yeni paltarı”,** (1837)
- 185 il Lermontov M.Y. **“Borodino”, “Şairin ölümü”,** (1837)
- 180 il Qoqol N.V. **“Ölü canlar”,** (1842)
- 175 il Bronte Ş. **“Ceyn Eyr”,** (1847)
- 170 il Biçer-Stoun H. **“Tom dayının daxması”,** (1852)
- 170 il Tolstoy L.N. **“Uşaqlıq”,** (1852)
- 170 il Turgenev İ.S. **“Mumu”,** (1852)
- 160 il Qriboyedov A.S. **“Ağıldan bəla”,** (1862)
- 160 il Hüqo V. **“Səfillər”,** (1862)
- 160 il Tolstoy L.N. **“Kazaklar”,** (1862)
- 160 il Turgenev İ.S. **“Atalar və oğullar”,** (1862)
- 140 il Tven M. **“Şahzadə və dilənçi”,** (1882)
- 130 il Qarin-Mixaylovski N.Q. **“Tyomanın uşaqlığı”,** (1892)
- 130 il Doyl K.A. **“Şerlok Holmsun macəraları”,** (1892)
- 125 il Voyniç E.L. **“Ovod”,** (1897)
- 125 il Mamin-Sibiryak D.N. **“Alyonuşkanın nağılları”,** (1897)
- 125 il Uells Q. **“Gözəgörünməz adam”,** (1897)

- 120 il Doyl A.K. **“Baskervillərin iti”**, (1902)
- 120 il Potter B. **“Piter-dovşan”**, (1902)
- 105 il Çukovski, K.İ. **“Timsah”**, (1917)
- 100 il Qrin A. **“Al yelkənlər”**, (1922)
- 100 il Sabatini R. **“Kapitan Bladın Odisseyası”**, (1922)
- 100 il Çukovski K.İ. **“Moydodır”**, **“Qorxunc tarakan”**, (1922)
- 100 il Belix Q., Panteleyev L. **“ŞKİD” respublikası**, (1927)
- 95 il Marşak S.Y. **“Poçt”**, (1927)
- 95 il Tolstoy A.N. **“Mühəndis Qarinin hiperboloidi”**, (1927)
- 80 il Sent-Ekzüperi de A. **“Balaca şahzadə”**, (1942)
- 70 il Nosov N.N. **“Vitya Maleyev məktəbdə və evdə”**, (1952)
- 70 il Heminquey, E. **“Qoca və dəniz”**, (1952)
- 65 il Bredberi R.D. **“Zəncirotu şərabi”**, (1957)
- 65 il Yefremov İ.A. **“Andromeda dumanlığı”**, (1957)
- 65 il Jeleznyakov V.K. **“6-B-dən olan qəribə adam”**, (1957)
- 65 il Nosov N.N. **“Xəyalpərəstlər”** (1957)
- 65 il Şoloxov M.A. **“İnsanın taleyi”** (1957)
- 60 il Davıdıçev L.İ. **“İkinci sinifdə oxuyan və iki il sinifdə qalan İvan Semyonovun çox çətin, fəlakət və təhlükələrlə dolu həyatı”**,(1962)
- 60 il Medvedev V.V. **“Barankin, adam ol!”**, (1962)
- 60 il Rodarri C. **“Telefonla nağıllar”**, (1962)
- 55 il Aleksin A.Q. **“Bu anda hardasa...”**, (1967)
- 50 il Aleksandrova T.İ. **“Damdabaca Kuzka”**, (1972)
- 50 il Krapivin V. **“Qılıncı oğlan”**, (1972)

50 il Struqatski qardaşları. “Yol qırağında piknik”, (1972)

Ədəbiyyat siyahısı:

Azərbaycan Milli Ensiklopediyası:25 cilddə.”Azərbaycan cildi”.Bakı, 2007.-884s.

Əhmədov Teymur - “Azərbaycan yazıçıları (XX-XXI yüzillikdə)” Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı, 2011.-1056 səh., şəkilli.

Seyidzadə, M. Milli Qəhrəmanlar Zirvəsi.-Bakı, 2010.-252s.

İnternet resursları

Tərtibçi:

Ruhiyyə Məmmədli

**İxtisas redaktoru və
buraxılışa məsul:**

Şəhla Qəmbərova
Əməkdar Mədəniyyət işçisi